T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

‘ALÎ BİN İSHÂK MÜFREDÂT-I MÜKELLEF GİRİŞ, SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİN, SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Musa ŞENGÜN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ömer YAĞMUR

BOLU 2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Musa ŞENGÜN'e ait " **'Alî bin İshâk Müfredât-ı Mükellef Giriş, Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme, Metin, Sözlük**" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans bitirme tezi olarak oy birliğiyle / ~~oy çokluğu~~yla kabul edilmiştir.

01.12.2017

	Unvan, Adı, Soyadı	**İmza**
Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd. Doç. Dr. Ömer YAĞMUR	
Üye	: Prof. Dr. Erol ÖZTÜRK	
Üye	: Doç. Dr. Mücahit KAÇAR	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“ ‘Alî Bin İshâk Müfredât-ı Mükellef Giriş, Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme, Metin, Sözlük”** başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntıların adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

01.12.2017

Musa ŞENGÜN

ÖN SÖZ

Batı Türkçesinin ilk dönemi olan Eski Oğuz Türkçesi (EOT)[1], yüzyıl olarak XIII. ve XV. yüzyılları kapsar. EOT döneminde birçok türde, pek çok eser üretilmiştir. Bu döneme ait edebî, dinî veya bilimsel nitelikteki eserler iki yolla yazıya geçirilmiştir. Bunlardan bir tanesi, çeşitli sebeplerden dolayı etkileşim halinde olduğu Arapça ve Farsçadan çeviri yoluyla, bir diğeri ise artık bu tercüme edilen eserlerle benzer türdeki eserlerin telif edilmesi yoluyladır. Üretilen bu eserler içerik bakımından oldukça zengin eserlerdir. Özellikle, her bir alt dalı başlı başına bir inceleme konusu olabilecek tıp metinleri, bu eserler arasında yer almaktadır.

İncelememize konu olan 'Alî bin İshâk'ın XV. yüzyılda II. Murad'a takdim ettiği *Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh,* daha sonraki istinsah kaydıyla *Müfredât-ı Mükellef,* tarihî tıp metinleri içinde *bahname* türünde bilinen ilk telif eserdir. Fakat müellif hattı olduğu düşünülen *Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh* adlı asıl metne, bugüne kadar ulaşılamamıştır.[2] Bu nedenle çalışmamıza kaynak teşkil eden nüsha, Eski Oğuz Türkçesi dönemine ait dil özelliklerini de taşıyan *Müfredât-ı Mükellef* adıyla istinsah edilen nüsha olacaktır.

'Alî bin İshâk'ın eserinin bilinen iki nüshası vardır. Çalışmamıza konu olan nüsha, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsünde nr. 39 arşiv numarasında kayıtlıdır. Eserin XVIII. yüzyılda istinsah edilen Tire Necip Paşa Kütüphanesi DV 0013 arşiv numarasında bulunan isimsiz nüshayı ise, Ali Haydar Bayat çalışmıştır (Bayat 2009).

---

[1] Tarihî Türk lehçelerinin adlandırılışı konsunda, Batı Türkçesinin 13. ve 15. yüzyılları kapsayan dönemle ilgili, araştırmacıların Eski Osmanlıca, Eski Anadolu Türkçesi, Eski Türkiye Türkçesi gibi farklı adlandırmaları vardır. EOT terimi ise, Ercilasun tarafından önerilmiş bir terimdir. Ercilasun, Oğuz Türklerinin dillerinin adlandırılışı konusunda, kullanılan diğer terimlerin, Oğuzların yaşadığı bütün coğrafyayı yansıtmadığı düşünmektedir. Bu nedenle EOT teriminin daha kapsayıcı olduğunu düşünerek bu terimi kullanmıştır (Ercilasun 2007: 235). Çalışmamızda Ercilasun'un teklif ettiği EOT terimi kulanıldı. Gülsevin ve Boz da bu husuta, *Eski Anadolu Oğuzcası* ya da *Eski Oğuzca* adlandırmasını daha bilimsel bir adlandırma olarak görmektedir (Gülsevin ve Boz 2013: 1).

[2] Monografilerde, *Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh* adlı müellif hattının nerede olduğuna dair bilgi yoktur (İhsanoğlu 2008: 66-67).

Hazırlanan bu çalışmayla, ‘Alî bin İshâk’ın eserinin bilinen iki nüshası da çalışılmış olacaktır.

İncelememize konu olan yazma, 40 bölümden oluşan 136 varaklık bir nüshadır. Çalışmamızın temel amacı, belirlenen metnin çeviri yazıya aktarımı, belirlenen kategoriler altında (tematik), metnin dizinli söz varlığının ortaya konulması ve metin bağlamı gözetilerek metnin sözlüğünün hazırlanmasıdır.

Bu eseri seçmemizdeki öncelikli neden, metnin içeriği ve bilinen telif ilk bahname olmasıdır. Tarihî tıp metni çalışmalarında, bahnameler yeteri kadar incelenmemiştir. Bu durumun nedenlerine “Çalışmanın Önemi” bölümünde değinilmiştir.

Çalışmanın hazırlanması sürecinde yardım, destek ve ilgilerini esirgemeyen hocam Ömer Yağmur’a ve bu satırların yazarını, lisans ve yüksek lisans öğrenimi boyunca Türkolojiye yönelik teşviklerinden mahrum bırakmayan hocam Şaban Doğan’a en kalbî şükranlarımı sunuyorum.

Bayat’ın hazırlamış olduğu çalışmaya ulaşmamda yardımlarını gördüğüm Serap Alemdar’a ve Tire Necip Paşa Kütüphanesinde bulunan nüshanın orijinal görüntülerini temin etmemde yardımcı olan kütüphane müdürü Ali İhsan Yıldırım Bey’e teşekkür ediyorum.

Musa ŞENGÜN

01.12.2017

ÖZET

‘ALÎ BİN İSHÂK MÜFREDÂT-I MÜKELLEF
GİRİŞ, SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİN, SÖZLÜK

Musa ŞENGÜN

Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer YAĞMUR
Aralık 2017, 646 + xvii Sayfa

Kaynaklardan öğrendiğimiz kadarıyla, ‘Alî bin İshâk, II. Murad devri tabiplerindendir ve *Kitâb fî ‘İlmi’l-Bâh* adlı bir eser yazmıştır. Müellif, bahname türünde yazdığı bu eserini, Sultan II. Murad’a ithaf etmiştir. Bu eser, Eski Oğuz Türkçesi döneminde yazılmış, bilinen ilk telif bahnamedir. Eser, alanında ilk olması bakımından dikkat çekicidir. Eserin bilinen iki nüshası vardır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, ‘Alî bin İshâk’ın eserinin Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsü nüshasının söz varlığı yönünden incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma giriş, söz varlığı incelemesi, metin ve sözlük bölümleri olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi, bahnameler, eserin müellifi, nüshaları, eserin telif sebepleri, örtmece sözler ve eserdeki halk hekimliği izleri gibi konulara yer verilmiştir.

İnceleme bölümünde metnin söz varlığı dizinli olarak belirli kategoriler altında incelenmiştir. İncelmenin en dikkat çekici yönü, bazı söz varlığı unsurlarının konularına göre, diğer bir deyişle tematik olarak incelenmiş olmasıdır.

Metin bölümünde, Arap harfleriyle Türkçe yazılmış olan metnin, çeviri yazıyla Latin harflerine aktarımı yapılmıştır.

Sözlük bölümünde, metni oluşturan kelimelerin anlamları gösterilmiştir. Kelimelerin tanımlamaları yapılırken, mümkün olduğunca sözcüğün metin içindeki anlamına dikkat edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Müfredât-ı Mükellef, Eski Oğuz Türkçesi, Bahnameler, Söz Varlığı, Örtmeceler.

ABSTRACT

‘ALÎ BİN ISHÂK MÜFREDÂT-I MÜKELLEF AN INTRODUCTION, ANALYSIS OF VOCABULARY, TEXT, AND GLOSSARY

Musa ŞENGÜN

Master Thesis
Department of Turkish Language and Literature
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Ömer YAĞMUR
December 2017, 646 + xvii Pages

According to present resources, Alî bin Ishâk was one of the doctors of Murat II. period, and he has written a book which named *Kitâb fî ‘İlmi’l-Bâh*. The book is written in bahname type and dedicated to Sultan Murat II. As far as is known, this work is the first produced work written in bahname kind in Old Oghuz Turkish. Therefore, the work draws attention to it concerning being first in the field. There are two known copies of the work.

The study prepared as a master thesis has been examined in terms of the vocabulary. The study focused on the copy of Institue of Cerrahpaşa Medicine History. This text is one of two known copies of Alî bin Ishâk’s work.

This study consists of four parts; first is the introduction, second is the analysis of vocabulary, third is the text, and fourth is the glossary.

In the first section of the study was examined topics such as main purpose and method of the study, bahnames, about the author and reasons for writing his book, euphemisms and traces of folk medicine.

In the second section, vocabulary of the text has been examined as with index and in the context of specific topics. The most remarkable aspect of the examination is that some elements of the vocabulary are examined thematically.

In the third section, Turkish text which was written with Arabic script translated to Latin.

In the last section, the meanings of the words in the text are given. When making definitions of the words, try to pay attention to the meaning of the word in the text as much as possible.

Key words: Müfredât-ı Mükellef, Old Oghuz Turkish, Bahnames, Vocabulary, Euphemisms.

İÇİNDEKİLER

I. CİLT

ONAY SAYFASI ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI iii
ÖN SÖZ iv
ÖZET vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
GRAFİKLER LİSTESİ xv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ xvi

GİRİŞ 1

I. BÖLÜM
1. İNCELEME (SÖZ VARLIĞI) 34
1.1. Konularına Göre Adlar 35
1.1.1. Özel Adlar 35
1.1.1.1. Hekim Adları 35
1.1.1.2. Eser Adları 37
1.1.1.3. Yer Adları 38
1.1.1.4. Millet ve Kavim Adları 39
1.1.1.5. Diğer Özel Adlar 40
1.1.2. Zaman, Yıl, Mevsim, Gün Adları 41
1.1.3. Doğa, Gökyüzü (Gezegen), Yeryüzü ile İlgili Adlar 44
1.1.4. Bitki Adları 44
1.1.5. Yiyecekler ve İçecekler ile İlgili Adlar 70
1.1.6. Hayvan Adları 82

1.1.6.1. Hayvanlara Ait Organ, Uzuv ve Salgılar 87
1.1.7. İnsan Bedeni 88
1.1.7.1. İnsanlara Ait Organ ve Uzuv Adları 91
1.1.7.2. Salgılar 104
1.1.7.2.1. Hıltlar, Mizaçlar ve Bunlarla İlgili Adlar 107
1.1.8. Maden ve Kimyasal Maddelerle İlgili Adlar 111
1.1.9. Ölçü Adları 114
1.1.10. Sayı ve Sayı Kavramı ile İlgili Adlar 118
1.1.10.1. Asıl Sayılar 118
1.1.10.2. Sıra Sayılar 121
1.1.10.3. Üleştirme Sayıları 126
1.1.11. Renk Adları 127
1.1.12. Tedavi ve Tedavi Süreci ile İlgili Adlar 129
1.1.13. Yön, Mesafe, İstikamet Bildiren Adlar 143
1.1.14. Hastalık ve Hastalık ile İlgili Adlar 148
1.1.15. Fiziksel-Maddi Durum ve Etkinlik ile İlgili Kavramları Karşılayan Adlar 162
1.1.16. Gündelik Yaşam Ögeleri ile İlgili Adlar 230
1.1.17. Aile, Cinsiyet ve Toplumsal İlişkiler ile İlgili Adlar 234
1.1.18. Toplumsal Sınıf ve Meslek Adları 240
1.1.19. Arapça-Farsça Edatlar ve Zarflarla Kurulan Kalıp Sözler 242
1.1.20. Macun Adları ve Macun Türleri 244
1.2. Konularına Göre Fiiller 247
1.2.1. Temel Kılış, Oluş, Durum Bildiren Fiiller 247
1.2.2. Fiziksel Durum ve Gereksinim Bildiren Fiiller 274
1.2.3. Hastalık, Sağaltma ve Deva Hazırlamaya Yönelik Fiiller 277
1.2.4. Duygu Bildiren Fiiller 292
1.2.5. Yardımcı Fiiller 293
1.2.5.1. Ek Fiil 293
1.2.5.2. Tasvirî Fiiller 295
1.2.5.2.1. Tezlik Fiili 295
1.2.5.2.2. Yeterlilik Fiili 296

1.2.5.2.3. Alışkanlık Fiili: -r, Ur ol-/-mAz ol- 297
1.2.5.2.4. Yarı Tasvir Fiilleri 297
1.2.5.3. Adla Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller 299
1.2.5.3.1. bul- 299
1.2.5.3.2. bulın-/bulun- 301
1.2.5.3.3. dut- 301
1.2.5.3.4. ėt- 302
1.2.5.3.5. ėdin- 314
1.2.5.3.6. eyle- 314
1.2.5.3.7. geç- 317
1.2.5.3.8. gel- 317
1.2.5.3.9. getür- 317
1.2.5.3.10. gör- 318
1.2.5.3.11. ḳal- 318
1.2.5.3.12. ḳıl - 318
1.2.5.3.13. ḳur- 319
1.2.5.3.14. ol- 319
1.2.5.3.15. olın-/olun- 338
1.2.5.3.16. vėr- 339
1.3. Dil Bilgisi Ögeleri 340
1.3.1. Sıfatlar 340
1.3.1.1. Niteleme Sıfatları 340
1.3.1.1.1. Fiziksel-Maddi Özellikleri Bildiren Sıfatlar 340
1.3.1.1.2. Duyu Ötesi Özellikleri Bildiren Sıfatlar 347
1.3.1.1.3. Miktar, Ölçü, Hacim, Derece, Yön, Zaman Bildirenler Sıfatlar 350
1.3.1.1.4. Duyularla İlgili Özellikleri Bildirenler Sıfatlar 355
1.3.1.2. Gösterme-Belirtme Sıfatları 358
1.3.1.2.1. İşaret Sıfatları 358
1.3.1.2.2. Belirsizlik Sıfatları 370
1.3.2. Zamirler 378
1.3.2.1. Kişi Zamirleri 378

1.3.2.2. Dönüşlülük Zamirleri 381
1.3.2.3. Belirsizlik Zamirleri 383
1.3.2.4. İşaret Zamirleri 390
1.3.2.5. Aitlik Zamirleri 397
1.3.3. Edatlar 397
1.3.3.1. Çekim Edatları 398
1.3.3.2. Bağlama Edatları 408
1.3.3.3. Kuvvetlendirme Edatları 434
1.3.3.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları 437
1.3.3.5. Soru Edatları 439
1.3.3.6. Çağırma-Hitap Edatları 441
1.3.3.7. Ünlemler 441
1.3.3.8. Tekerrür Edatları 441
1.3.4. Zarflar 443
1.3.4.1. Durum Zarfları 444
1.3.4.2. Zaman Zarfları 464
1.3.4.3. Miktar Zarfları 473
1.3.4.4. Yer ve Yön Zarfları 479
1.4. İkilemeler 481
1.5. Deyimler 482

II. CİLT

II. BÖLÜM
2. METİN 484

III. BÖLÜM
3. SÖZLÜK 561

IV. BÖLÜM
4. SONUÇ 627

KAYNAKLAR 635

EKLER

EK 1: Metnin Çeviri Yazıya Aktarımında Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri 646

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Bitki Adlarının Metindeki Dağılımı……...……..633
Grafik 2: İnsanlara Ait Organ ve Uzuv Adlarının Metindeki Dağılımı…….……..633
Grafik 3: Hastalık ve Hastalık ile İlgili Adların Metindeki Dağılımı…….....634

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

A **:** a, e.
Ar. **:** Arapça.
Ay. **:** Aydın.
bk. **:** Bakınız.
Bo. **:** Bolu.
Brs. **:** Bursa.
C **:** Cilt.
cm **:** Santimetre.
Çev. **:** Çeviren.
Çr. **:** Çorum.
D **:** d, t.
DLT **:** Divanü Lügati't-Türk.
Ed. **:** Editör.
EOT **:** Eski Oğuz Türkçesi.
ET **:** Eski Türkçe.
Far. **:** Farsça.
Fr. **:** Fransızca.
Gr. **:** Grekçe.
haz. **:** Hazırlayan.
I **:** ı, i.
İç. **:** İçel.
krş. **:** Karşılaştırınız.
Lat. **:** Latince.
Mn. **:** Manisa.
MÖ **:** Milattan önce.
MS **:** Milattan sonra.
Nğ. **:** Niğde.

öl. **:** Ölüm tarihi.

Rum. **:** Rumca.

s. **:** Sayfa.

Sm. **:** Samsun.

STT **:** Standart Türkiye Türkçesi.

Sv. **:** Sivas.

T. **:** Türkçe.

T. **:** Tire Necip Paşa Kütüphanesi.

TDAY **:** Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten.

TDK **:** Türk Dil Kurumu.

TDVİA **:** Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.

TKAE **:** Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

TTK **:** Türk Tarih Kurumu.

TTS **:** Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü.

U **:** u, ü.

vb. **:** ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi.

vd. **:** ve diğerleri.

yy. **:** Yüzyıl.

< **:** Sözcüğün hangi dile ait olduğunu bildirir.

> **:** Sözcüğün veya ekin gelişim yönünü bildirir.

[ ] **:** Metinde, okunamayan ve eksik olan kelimeleri bildirir.

? **:** Kökeni bilinmeyen veya sözcük anlamı tahmin edilen kelimeleri bildirir.

- **:** 1. Fiil olan kelimeleri bildirir. 2. Metinde, kendinden önceki kelimeye bağlı yazılan ek ve kelimeleri bildirir. 3. Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.

+ **:** İsim kök veya tabanlarına eklenebilen ekleri bildirir

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusunu, XV. yy'a ait Arap harfleriyle yazılmış bir tıp metni oluşturmaktadır. Bu metin, 'Alî bin İshâk tarafından telif edilen *Müfredât-ı Mükellef* adlı, *bahname* türündeki eserdir. Çalışmanın konusunu; Arap harfli eserin çeviri yazıya aktarılması, dizinli söz varlığı yönünden incelenmesi ve metnin sözlüğünün hazırlanması oluşturmaktadır.

Çalışmanın Önemi

İçerdikleri konu itibariyle bahnameler, birer cinsel sağlık metinleridir. Cinsel içerikli olmaları nedeniyle bahnameler, araştırmacılar tarafından yapılan dil araştırmalarında *tabu* ve buna bağlı olarak oluşan *ayıp* algısı nedeniyle yeteri kadar incelenme fırsatı bulamamıştır (Doğan 2013: 125). Bu ayıp ve tabu olarak görülmenin yanı sıra bahname metinleri müstehcen içerikli metinler olarak görülmüş ve küçümsenerek bu metinlere önyargıyla yaklaşılmıştır (Uzel 2002: 191).

EOT grameri ile ilgili yapılan çalışmalarda, daha çok dinsel ve edebî içerikli metinler incelenmiş, her birisi birer dil incelemesi olan *fonetik, morfolojik* ve *sentaktik* açıdan yapılan çalışmalarda, ağırlıklı olarak dinî ve edebî tarzdaki metinler esas alınmıştır. Bir dilin, belirli bir dönemine ait gramerinin tüm yönleriyle ele alınıp incelenmesi için, o dile ait *içerik* ayrımı yapmaksızın, yazılmış bütün tarihî metinler *ses, şekil* ve *söz varlığı* yönünden incelenmeli, ardından karşılaştırmalı incelemeleri yapılmalıdır. Bahnameler de içerik bakımından diğer bilim dallarından farklı, kendine özgü söz varlığı ve gramer unsurlarıyla, başlı başına bir inceleme alanı olarak görülebilir. Cinsel sağlık gibi, insan yaşamının bir parçası olan bir konuyu içermesi bakımından bahnameler, farklı alanlar için de önemli kaynaklardır. Bu tarz metinlerin

çalışılması ile ortaya çıkan sonuçlar, aynı zamanda farklı bilim dallarına da inceleme konusu olabilmektedir.

Tıp metinleri, kendi dönemlerinin bilimsel metinleridir ve kendine özgü bir kelime kadrosuna sahiptir. Tıp metinlerinin çalışılması, metnin ait olduğu dönemin söz varlığına katkı sağlayacak ve hazırlanacak olan tarihî tıp metinlerinin sözlüklerine de kaynak niteliğinde olacaktır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, çalışmanın konusunu oluşturan metnin tamamının çeviri yazıya aktarılması, metin bağlamlı sözlüğünün hazırlanması, dizinli söz varlığının belirli kategorilere göre ortaya konulmasıdır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma Giriş, İnceleme (Söz Varlığı), Metin ve Sözlük olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Öncelikle metin çeviri yazıya aktarılmıştır. Yazı çevirimi yapılırken, nüshaların varak numarları sayfa başında koyu köşeli parantez içinde **[ ]**; varakların satır numaraları ise koyu parantez **( )** içerisinde belirtilmiştir. Metin çeviri yazıya aktarılırken, çalışmamızdaki nüshanın yazım özelliklerine bağlı kalınmıştır. Örnek: Metinde 2b/5 satırında geçen *sünnet-i resülden* ifadesi, ait olduğu satır sonunda *sünnet-i resü* şeklinde bitmiştir ve diğer satır *lden* şeklinde başlamıştır. Metinde bu tarz yapılar kendinden önceki kelimeyle birleştirilmeyip satırlar hangi yapılarla başlamışsa o şekilde çeviri yazıya aktarılmıştır. Çeviri yazıda özel adlarda ve cümle başlarında büyük harf kullanımı *tercih edilmemiş*, fakat inceleme kısmında metindeki özel adlar büyük harfle yazılmıştır. Örneğin, metinde 44b/3'te geçen *buḳrāṭ ve cālīnūs* adları, inceleme bölümünde **Buḳrāṭ** ve **Cālinūs** şeklinde gösterilmiştir.

Metinde geçen ayet ve hadisler, Arap harfleriyle değil, çeviri yazıya aktarılmış biçimde verilmiş ve anlamları ilgili dipnotlarla belirtilmiştir.

Metnin indeksi, *TürkSözDiz* dizin programı yardımıyla çıkartılmış ve madde başı olan sözcükler belirlenmiştir. Kelimenin metinde kaç kez geçtiği, sözlük bölümünde ilgili kelimenin yanında iki kısa çizgi arasında belirtilmiştir:
Örnek: **semüz** Semiz, yağlı, şişman. -11-

Sözlük kısmında, madde başı olan *Türkçe isimlerden* sonra hiçbir işaret konulmamıştır: **ḳıyma** Çekilmiş, ufacık et. Madde başı olan *fiillerden* sonra ise "-" işareti kullanılmıştır: **arṭ-** Artmak, çoğalmak. Türkçe kökenli olmayan kelimenin kökeni "<" işaretiyle gösterilmiştir: belā < Ar. Gam, keder, sıkıntı, müsibet, afet. Arapça veya Farsça kökenli olup Türkçe ek alan kelimeler "< Ar.-T. ve < Far.-T." şeklinde gösterilmiştir: **'ilimsüz** < Ar.-T. Bilgisiz. veya **ḫōşlıḳ** < Far.-T. Güzellik, hoşluk. Bazı kelimeler Arapça-Farsça veya Farsça-Arapça şeklindedir. Yine bu tarz kelimelerde de aynı tutum benimsenmiştir: **ḥayāt-baḫş** < Ar.-Far. Hayat bağışlayan, hayat veren, yeni baştan zindelik kazandıran.

Metinde geçen bazı bitki ve hayvanların tespit edilebildiği kadarıyla Latincedeki biçimleri de verilmiştir. Bu biçimler genelde, bitkilerin köken olarak orijinal şekilleridir. Sözcüklerin Latinceleri, "Sözlük" ve "İnceleme" bölümlerinde parantez içinde gösterilmiştir: **ẕerārīḥ** < Ar. Kuduz böcekleri (cantharis vescatoria), **marūl** < Gr. Marul (lactuca sativa).

Metnin sözlüğü oluşturulurken, büyük ölçüde, daha önce yayımlanmış bazı tarihî tıp metinlerinden yararlanılmıştır.

Bir kelimenin, sözlükte birden fazla anlamı olabilir. Kelimelere anlam verilirken, metin bağlamından hareket edilmiş, kelimenin metinde geçtiği anlamıyla verilmesine özen gösterilmiştir. Metinde birden fazla kullanımı olan bazı madde başı

kelimeler, söz varlığı incelemesinde, dizin taranarak uygun kategoriye yerleştirilmiştir. Diğer bir deyişle bir sözcük metinde aynı anda farklı kategorilere de geçebilmektedir.

Sözlük kısmında, metinde geçen okuması yapılan fakat tanımlanması konusunda emin olunamayan, tahmini olarak tanımı yapılan kelimeler ve sözlük ya da metin içindeki anlamı bulunamayan kelimeler soru işareti (**?**) ile gösterilmiştir.

Sözlük bölümünde, metinde ötümsüz ünsüzle biten sözcüğün, ekleşme esnasında ötümlüleştiği durumlar varsa bu sözcüklerden sonra parantez içinde, kelimenin ötümlü ünsüzü de yazılmıştır. Örneğin: *panbuḳ* sözcüğü metinde, ünlü ile başlayan bir ek almadığında *panbuḳ* şeklinde geçmektedir. Bu sözcük, ünlü ile başlayan bir ek aldığında, sözcüğün sonundaki /ḳ/ ötümsüz ünsüzü ötümlüleşerek /ġ/'ya dönüşmüştür. Bu durum sözlükte 'panbuḳ (ġ)' şeklinde belirtilmiş ve kelimenin anlamı verilmiştir.

Metinde geçen *ḳadar, ṣoŋra, çün, içün, kim, dek, degin, kez, daḫı* kelimeleri, metinde *bazı yerlerde* kendinden önceki kelimeye bağlı olarak yazılmıştır. Bu kelimelerden sadece *çün* (45a/6) kelimesi bir yerde ayrı olarak yazılmıştır. Aynı şekilde yukarıdaki keliemelerden *daḫı* kelimesi, metinde sadece bir yerde kendinden önceki kelimeye bağlı olarak yazılmıştır. Bu kelimelerin metinde kendinden önceki kelimeye bağlı olarak yazıldığı biçimleri çeviri yazıda "-" işareti ile gösterilmiştir: ne-*ḳadar* diler-iseŋ (63a/1), andan-*ṣoŋra* anı bişüre (41a/9), ża'īf olduġı-*çündür* (27a/4), ḳaçan-*kim* menī cem' olsa (12a/11), iki direme-*dek* (35a/10), ikiye-*degin* (61a/4), üç-*kez* (62b/13), ol-*daḫı* (85a/1).

Metnimizde, yukarıdakiler gibi, bazen bitişik bazen ayrı yazılan, diğer bir deyişle, kendi içinde bir standart göstermeyen yapılardan yola çıkarak metnin imlasının standart bir görünüm arz ettiğini söyleyemeyiz. Metnimizin imlasının standart bir yapıda olmadığının bir diğer göstergesi de metinde geçen bazı iki şekilli kelimeler ve eklerdir. Metinden hareketle, iki şekilli sözcüklere: ısırġan dikeni (57b/11), sırġan dikeni (65a/6), sırḳan dikeni (73b/3); ekşi (29b/7), eşki (90b/5); gine (75b/1), yine (15a/9); ḳaranfül (15b/10), ḳaranfil (29b/7) vb. sözcükler örnek olarak verilebilir. Bu

ikili sözcük kullanımına ek olarak ilgi hâli ekinin yuvarlak ünlülü kullanımlarının (-nUŋ, -Uŋ, -Um) yanı sıra, düz ünlülü kullanımları da metnin imlasında bir standartın olmadığının göstergesidir: anlaruŋ (28b/3), anlarıŋ (51a/11); bizüm (2a/13), bizim (110a/7) vb.

Arap harfli ve istinsah edilmiş Türkçe metinlerdeki bu ikili kullanımları Yağmur, "bir geçiş dönemi özelliği" olarak yorumlamıştır (Yağmur 2014: 40). Yağmur bu düşüncesini, ikili kullanımların, XVI. yüzyılın ikinci yarısından sonraki yüzyıllarda Latin, Kiril ve başka alfabelerle yazılmış transkripsiyon metinlerinde de görülmesiyle desteklemiştir (Yağmur 2014: 40). Yine bu konuyla ilgili olarak sözcük ve eklerdeki bu ikili kullanımların, *telaffuzu* yansıtabileceği (Yağmur 2014: 42) gözden uzak tutulmamalıdır.

"Dilde standartlaşmanın olmadığı bir dönemde özellikle edebî bir kaygı gütmeyen ve kimi zaman çok eğitimli olmayan müstensihlerin elinden çıkan bu tür kullanımları normal karşılamak, dilin çeşitli katmanlarının temsilcileri olarak değerlendirmek ve bilimsel çalışmalarda mümkün olduğu kadar düzeltmeye çalışmamak gerekir" (Yağmur 2014: 73). Bu düşünceyle kelimeler, metinde geçtikleri biçimde gösterilmiştir. Bu nedenle de sözlük kısmında bazı kelimelerin birden fazla şekli bulunmaktadır. Bu farklı şekiller *bk.* kısaltmasıyla gösterilmiştir. Aynı anlama gelen farklı dillerdeki kelimeler ise *krş.* kısaltmasıyla gösterilmiştir. Metnimizde bu tarz yapılar oldukça fazladır. Bazı kelimelerin hem Türkçe hem Arapça hem de Farsça şekilleri mevcuttur: **levn** < Ar. Renk., **eŋ** Renk., **reng** < Far. Renk. Müellifin, metin içerisinde bu tarz ikili veya üçlü kullanımlara yer vermesi, hitap ettiği kesim tarafından anlaşılmak istenmesi olarak yorumlanabilir.

İncelemeye konu olan metin kısmen harekelidir. Henüz yazı dili ve konuşma dilinin aşırı farklılaşmadığı EOT dönemine ait eserlerin veya nüshalarının (Duman 2008: 345) aynı zamanda birer sözlü dil (ağız) malzemesi olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak metnin okunmasında harekelere uyulmuş, kelimeleri tek tipleştirmeden kaçınılmıştır.

Söz varlığı incelemesi yapılırken büyük ölçüde sözlük merkezli çalışılmıştır fakat bir dilin söz varlığı çok kapsamlı olabildiğinden sözlükte madde başı olarak alamadığımız yapılar tespit edilerek ilgili kategorilere yerleştirilmiştir. Örneğin, metnimizde bir yemek ad olan *balıḳ kebābı* (33b/3) sözlükte madde başı olarak görülmez, ancak incelememizin *Yiyecekler ve İçecekler ile İlgili Adlar* bahsine **balıḳ kebābı** < T.-Far. Balık kebabı. şeklinde alınmıştır. Bu tarz örnekler çoğaltılabilir.

Çalışmada, dikkat çekmek veya vurgulanmak istenen yerler italik harflerle yazılmıştır.

İncelememize konu olan metnin, tespit edilen bir nüshası daha vardır. Metnimizdeki yıpranmalardan dolayı okunamayan, yanlış yazılmış veya yazılırken atlanmış kelimeler ve yapılar, diğer nüsha yardımıyla okunmuş ve metinde köşeli parantez [ ] ile gösterilmiştir: *revā gör[düm]* (3a/12), bu mecmū'ayı *[iki] cüz' ḳıldum* (4b/7).

Bahname

Kelime yapısı ve anlam olarak bahname "cinsî arzu, şehvet manasına gelen Arapça bâh ile Farsça risâle, kitapçık anlamındaki nâme kelimelerinden meydana gelmiştir" (Özcan 1991: 489). Yine Özcan bahnameyle ilgili şu tanımı yapmıştır: "Eski tıpta başta cinsî rahatsızlıkların tedavisi olmak üzere cinsî konulardaki her türlü meseleyle ilgili bilgileri içine alan kitap türü" (Özcan 1991: 489). Kısacası bahnameler, cinsel sağlık konularının işlendiği tıp metinleridir denilebilir. Anadolu Türk tıbbında, tıp metinlerinin ele aldığı konular arasında *cerrahnameler, göz hastalıklarıyla ilgili metinler, eczacılık metinleri, genel sağlık metinleri* vb. konuları işleyen eserler verilmiştir. Bahnameler de kendine özgü niteliğiyle, tıp metinlerine ait bir türdür (Doğan 2013: 123).

Temelde İslam tıbbını esas alan Anadolu Türk tıbbında, XIV. yüzyıldan itibaren, önceleri Arapça ve Farsçadan çeviri yoluyla, daha sonraları ise telif yoluyla, tıp alanına dair pek çok eser verilmiştir. Bahnameler de üretilen bu eserlerden bir tanesidir.

Türk-İslam tıbbındaki bahnamelerle ilgili Bayat (2009) ve Uzel'in (2005) çalışmaları dikkat çekicidir. Uzel çalışmasında bir kısmı Arapça, Farsça ve Türkçe makale ve risale şeklinde olmak üzere toplam elli bir adet bahname türünde eseri yazarlarıyla tespit etmiş ve yazarı bilinmeyen pek çok bahnamenin de kütüphanelerde bulunduğunu ve incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (Uzel 2005: 9). Bayat, çalışmasında yirmi beşi Arapça, yedisi Farsça ve on beşi Türkçe olmak üzere toplam kırk yedi adet bahname tespit etmiştir. Bu bahnamalerin yanı sıra, sekiz adet Arapça erotik eser ve dört adet de Türkçe erotik eser tespit etmiştir. Bayat'ın tespit ettiği bahnamelerden en önemli ve kapsamlı olanları, aynı zamanda Osmanlı dönemindeki bahname ve benzeri türlerdeki eserlerin telif edilirken en çok örnek alınanları şunlardır: "Tifâşî'nin *Rücū'u'ş-şeyḫ*'i, 'Alî bin İshâk'ın II. Murad'a sunduğu eseri, Nasireddin Tûsî'ye atfedilen Ebû Muzaffer'in Farsça bahnamesi, Salâhaddin'in Saruhan Beyin Yâkup b. Devlet adına, Musa bin Mes'ud'un II. Murad adına Farsçadan çevirdikleri *Bahnâme-i Pâdişâhî*'si, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Rahâtü'n-nüfûs fi'l-bâh'ı*, Ebu'l-Feyz Mustafa'nın Şeyzerî'nin, Kitâbü'l-İzâh fî Esraru'n-nikâh'ının tercümesi olan Tuhfe-i Müteehhilîn'i, Kâtipzâde Mehmed Refi'nin *Risâle fî Za'fu'l-bâh* ve *Mevâni'i'l-Cebel'i*, Mîr Mustafa b. Hüseyin Paşa'nın *Rücū'u'ş-şeyḫ* çevirisi ve İbn Kemâl'e mâl edilen *Tercüme-i Rücû'u'ş-şeyh ile's-sıbâh fi'l-Kuvveti 'ale'l-bâh"* adlı eserler, Osmanlı dönemindeki en ünlü bahnameler arasınadır (Bayat 2009: 12). Bayat bu eserlerin yanı sıra, Osmanlı tıp kitaplarındaki bâh ile ilgili bölümlere de çalışmasında yer vermiştir (Bayat 2009: 25).

Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh ve 'Alî bin İshâk

Bu eser, Anadolu Türk tıbbında Türkçe yazılmış bahnamelerin bilinen, ilk ve en kapsamlı olanıdır (Bayat 2010: 289). Eserin müellifi, metnin giriş kısmından anlaşıldığı üzere 'Alî bin İshâk'tır ve eserini II. Murad'a sunmuştur. Monografilerde, müellif ve eseri ile ilgili şu bilgiler mevcuttur: "Alî bin İshak, II. Murad devri tabiplerindendir ve Kitâb fî 'ilm al-bâh adlı bir eser yazmıştır. Bu eserin Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsü'nde bulunan nüshasındaki adı, Müfredât-ı Mükellef olarak geçer" (İhsanoğlu vd. 2008: 66). Eser, ilk yirmi beş bölümü erkeklerle ve son on beş bölümü kadınlarla

ilgili cinsel bilgileri ihtiva eden, kırk bölümden oluşmaktadır. Eserin, Tire Necip Paşa Kütüphanesi ve Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsü nüshaları olmak üzere, bilinen iki nüshası vardır (İhsanoğlu vd. 2008: 67).

Eser hakkında bazı bilgilere sahip olsak da, ne yazık ki eserin müellifi hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Müellifin, eserini oluştururken referans aldığı kitapların hepsinin Arapça olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Ali bin İshak'ın iyi derecede Arapça bildiği yorumunu yapabiliriz. Yapılan taramalar sonucunda müellifin adının sadece beş yerde geçtiği tespit edilmiştir (İhsanoğlu vd. 2008: 66; Bayat 2006: 647; Bayat 2010: 289; Bayat 2009: 18; Uzel 2005: 8) ve bu çalışmalarda, müellifin yaşamına veya başka bir eseri olup olmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Yukarıda zikredilen araştırmacılar arasında, müellifle ve eseriyle ilgili verilen bilgiler hakkında bir ihtilaf olduğu gözlemlenmiştir. Şöyle ki, Uzel'in çalışmasında müellifin ait olduğu dönem, diğer kaynaklardan farklıdır. Uzel çalışmasında, 'Alî bin İshâk'ı I. Murad dönemine (1360-1389) dahil etmiş ve müellifin eserini de *Kitabü'l-Bâh* olarak vermiştir (Uzel 2005: 8). Hâlbuki, eserin giriş kısmından, müellifin eserini II. Murad'a sunduğu anlaşılmaktadır. Bu konu, eserin Cerrahpaşa Tıp Tarihi nüshası açıklanırken tekrar ele alınacaktır.

Eserin Nüshaları

a) Tire Necip Paşa Kütüphanesi Nüshası

İlgili kaynaklarda 28,5x18,5(20x11,7) cm ölçülerinde ve nr. 259/4 arşiv numarasında kayıtlı görünen bu nüsha (İhsanoğlu vd. 2008: 67), Tire Necip Paşa Kütüphanesinde müstakil bir şekilde değil, DV 0013 arşiv numarasında kayıtlı, *el-Ahkâmu'n-Nebeviye fî Sınaatı't-Tıbbiye* adlı eserin içerisinde 166a ve 206b varakları arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla ilgili kaynaktaki (İhsanoğlu vd. 2008: 67) arşiv numarası güncel değildir. Tire Necip Paşa Kütüphanesi'nde bulunan eserler, ait oldukları yerler bakımından iki farklı başlık altında kayıtlıdır. Bunlar: *Necip Paşa Kütüphanesi* ve *DV* (Diğer Vakıf Kütüphanelerinden Alınan Eserler) dir. Nüsha, kütüphanede *DV* bölümünde kayıtlıdır. Kütüphanede de bu şekilde sorgulanmalıdır.

Bu nüsha, son sayfası hariç, her sayfasında 21 satır bulunan 42 varaklık bir nüshadır ve tamamı harekeli nesihle yazılmıştır. Bölüm başlıkları, metinde geçen özel adların çoğu (hekim adları), macun isimleri ve aynı amaca yönelik bu macunların farklı maddelerden hazırlanışlarının anlatıldığı ana başlık altındaki yan başlıklar, sayfa numaraları, Arap harfli tılsım işaretleri ve şekiller kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Metin, kırmızı çerçeve içindedir. Metin içerisinde, bir cümlenin sonuna yazılması gereken ilgili sözcüğün yazımı unutulmuşsa ya da atlanmışsa müstensih, ilgili satırın sonuna kelimeyi eklemiştir. Bu eklenen kelimeler çerçevenin dışında ve ilgili satırla aynı hizadadır. Bu nüsha gayet düzenlidir ve metnin okunmasına engel olacak yıpranmalar bulunmamaktadır. Başlangıçta müellifin eseri hangi amaçla yazdığı, kime ithaf ettiği ve hangi kaynaklardan yararlandığı belirtildikten sonra içerik mahiyetinde, hangi başlığın hangi konuyu ele alacağı belirtilmiştir ve akabinde birinci bölümden başlanarak ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Nüshanın son varağında istinsah tarihi verilmiştir. Buna göre eser hicri 1136 Rebiü'l-evvel ayının on beşinci gününde tamamlanmıştır. Bu tarih miladi olarak 1723 yılının Aralık ayının on üçüncü gününe denk gelmektedir. Diğer bir deyişle 18. yüzyılın ilk yarısında istinsah edilmiştir diyebiliriz. Nüshanın nerede ve kim tarafından istinsah edildiği bilinmemektedir. Yazmanın orijinal görünütleri elimizde mevcut olduğu için yukarıdaki özellikler tarafımızdan tespit edilerek yazılmıştır. Bu durum incelediğimiz nüsha için de geçerlidir.

Bu nüsha, çalışmamız hazırlanırken destek nüsha olarak kullanıldı. İncelediğimiz nüshadaki okunamayan veya müstensihin atlamış olduğu yerler, bu nüshadan kontrol edilerek tamamlandı. Bu nüshanın eksiksiz olması, nüshanın ya doğrudan müellif hattından ya da eksiksiz bir diğer nüshadan istinsah edildiğini göstermektedir. Bu durum, Ali bin İshak'ın eserinin başka bir nüshasının da olma ihtimalini akıllara getirmektedir.

Nüsha üzerine Ali Haydar Bayat'ın bir çalışması vardır (Bayat 2009). Bu çalışma nüshanın transkripsiyonu, gramatikal dizin-sözlüğü, tıpkı basımı ve günümüz Türkçesine aktarımından oluşmaktadır. Bayat'ın çalışması herhangi bir dil incelemesi

ihtiva etmez. Çalışma aynı zamanda, Osmanlı dönemindeki bahnameler ve cinsellikle ilgili eserlerle ilgili bilgileri de verir.

Bayat'ın hazırlamış olduğu çalışmanın sözlük kısmı incelendiğinde, bazı kelimelerin karşılıkları verilirken, kelimenin metinde geçtiği anlamıyla verilmediği görülmüştür. Örneğin, *var-* fiiline doğrudan **var-**: *varmak* karşılığı verilmiştir (Bayat 2009: 288). Kelimenin doğrudan *var-* diğer bir deyişle bir yere gitmek, ulaşmak anlamı metinde geçmektedir: *Vardum* aŋa ilāc itdüm (Bayat 2009: 142). Ancak şu cümlede *var-* fiilinin aynı anlamda kullanılmadığını açıkça görmekteyiz: "ve daḫı ḥayż olmış 'avrata *varmaḳ* ve daḫı çoḳ zamān cimā' olunmaduḳ 'avrata *varmaḳ* ve daḫı bāliġ olmaduḳ 'avrata *varmaḳ* gibi" (Bayat 2009: 150).

Bayat 2006 yılında vefat etmiştir ve hazırladığı bu çalışma, 2009 yılında yayımlanmıştır. Anlaşılacağı üzere Bayat hayattayken çalışmasını tamamlamıştır. Fakat yayımlamaya ömrü vefa etmemiştir (Ali Haydar Bayat ve çalışmaları ile ilgili daha fazla bilgi için *bk.* Karayaman 2006). Yapılan katalog taramaları sonucunda, Bayat'ın yayımlanan bu çalışmasına iki yerde rastlanmıştır. Bunların ilki, İstanbul Bilim Üniversitesi Kütüphanesi Ref WZ 124 BAY 2009 katalog numarasında kayıtlıdır. Bu çalışma, üniversite kütüphanesine bağış yoluyla sağlanmış ve ödünç verilemez referans kitabı konumundadır. Çalışmanın bulunduğu diğer kütüphane ise İstanbul Medipol Üniversitesi Merkez Kütüphanesidir ve WZ 54/.B393 katalog numarasında kayıtlıdır.

b) Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsü Nüshası

Bu nüsha, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsünde nr. 39 da kayıtlıdır (İhsanoğlu vd. 2008:67). Nüshanın ölçüleri 21,4x15(16x9,5) cm'dir. Nüsha kütüphanede müstakil bir kitap halinde bulunmaktadır. Her sayfasında büyük bir çoğunlukla 13 satır bulunan 136 varaklık bir nüshadır. Bazı sayfaların satır sayıları değişkenlik göstermektedir. Varak numaraları, sayfanın sol üst köşesine siyah renkle yazılmıştır. Bu nüshanın, diğer nüsha gibi tamamı harekeli değildir. Diğer nüshadan farklı olarak bu nüshanın ilk varağında, bir içindekiler tablosu bulunmaktadır. Bunun haricinde konuların işleniş biçimi her iki nüshada da aynı şekildedir. Nüshanın ikinci varağının sağ üst kısmında kitabın adının

Müfredât-ı Mükellef olduğu belirtilmiştir: *haẕā kitāb-ı müfredāt-ı mükellef ve bihi nesta'īn*. Bu nüshada da tıpkı diğer nüshada bahsedilen tarzdaki yerler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Çok fazla olmamakla birlikte, bazı satırların bir kısmı okunamaz, bir kısmı da güçlükle okunabilir durumdadır. Gerek monografilerde gerekse nüshanın kendisinde, nüshanın kim tarafından ve nerede istinsah edildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Yukarıda eserin 136 varaktan oluştuğu belirtilmişti. Esasında, nüshanın elimizdeki dijital görüntülerinde bu sayı 137'dir. İlk 136 varaklık kısımda, ele alınan konu bitirilmiştir. Son varakta ise bir şarap türü olan, *ḥummā-yı muḥriḳa* (ateşli bir hastalık türü, humma türlerinden biri) ve *ḫafaḳān* (kalp sıkışması, kalp çarpıntısı) hastalıklarına deva olarak yazılmış bir *şarāb-ı ṣandal* terkibi yer almaktadır. Bu terkibin sonunda, hicri 764 tarihli bir temmet tarihi bulunmaktadır. Bu tarih miladi olarak 1362/1363 yıllarına tekabül etmektedir. Bu tarihin, incelediğimiz nüshaya ait bir tarih olup olmadığına ihtiyatla yaklaşmak gerekmektedir. Çünkü müellifin XV. yüzyılda yaşadığını biliyoruz ve bu tarih miladi olarak XIV. yüzyıla tekabül etmektedir. Esere ait olmayan son varaktaki tarihle ilgili şu yorumlar yapılabilir: Üzerinde 764 tarihinin yazılı olduğu terkip, müstensihin elindeydi ve kaybolmasını önlemek için istinsah edip bu nüshaya eklemiş olabilir. Sonunda 764 tarihinin yazılı olduğu varağın yazılış şekli, kendisinden önceki varaklarla benzer niteliktedir. Diğer bir deyişle aynı müstensihin elinden çıkmıştır diyebiliriz. Şimdilik, incelediğimiz nüshanın sonunda, asıl metne dahil olmayan bir terkibin bulunduğunu ve bu terkipte de yazılı bir temmet tarihinin olduğunu bildirmek yeterli olacaktır.

Çalışmamızın *Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh ve 'Alî bin İshâk* bölümünde, müellif ve yaşadığı dönem hakkında bazı araştırmacıların verdiği bilgilerde ihtilaf olduğu belirtilmişti. Bu ihtilaf, İlter Uzel'in 'Alî bin İshâk'ın yaşadığı devir ve eserinin adı hakkında verdiği bilgidedir. Muhtemelen Uzel, çalışmasını hazırlarken Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsü nüshasını görmüş ve nüshanın son varağındaki temmet tarihinden yola çıkarak 'Alî bin İshâk'ı I. Murad (öl. 791/1389) (İnalcık 2006: 156) devrine dahil etmiştir. Öyle ki son varaktaki tarihle I. Murad dönemi örtüşmektedir. Daha önce de

belirtildiği gibi, müellifin eserini II. Murad'a sunduğu, eserin giriş bölümünde açıkça bildirilmiştir (bk. 4b/3 ve 10b/4). Sonuç olarak müellifin ait olduğu dönem konusunda, Uzel'in çalışmasındaki ilgili bilgilerin hatalı olduğu yorumu yapılabilir.

Eserin İçeriği, Dil ve Üslubu

Eserin ilk bölümü yirmi beş başlıktan oluşmaktadır ve erkeklere yönelik cinsel bilgileri içermektedir: ammā bu mecmū'ayı *[iki] cüz' ḳıldum* bir cüz'in erenler-içün ve bir cüz'in 'avratlar için ammā *cüz'-i evvel* kim erenler-içündür *yigirmi bėş bāb ḳıldum* (4b/7). Müellif eserinin iki bölümden oluştuğunu, metnin ilerleyen bölümlerinde de belirtmiştir: zīrā kitābı iki ḳısm üzerine cem' ėtdük (107a/6)

İkinci bölüm ise on beş başlıktan oluşmaktadır ve kadınlara yönelik cinsel bilgileri içermektedir: *cüz'-i ṣānī* 'avratlaruŋdur anı daḫı *on bėş bāb* üzerine bünyād ḳıldum (8a/3); velākin ḫatunlar zikrin *on bėş bāb* üzerine mebnī ḳılduḳ (107a/8).

Bölüm başlıkları metinde, ikişer kez geçmektedir. İlk olarak fihrist kısmında, ikinci olarak da ilgili konuların ele alındığı içerik kısmındadır. Metinde, hangi konunun hangi bölümlerde geçtiğinin tespiti açısından, pratiklik sağlayacağı düşüncesiyle, konu başlıklarının ilk ve ikinci kez geçtiği yerler aşağıda bir arada verilmiştir. Erkeklerle ilgili yirmi beş bölüm, başlıkları ve genel olarak içerikleri şu şekildedir:

1. bāb-ı evvel (4b/11)
iḥlīl mizācın beyān ḳılur kim beden terkībidür
el-bābü'l-evvelu (10b/10)
iḥlīl mizācın bildürür

2. bāb-ı ṣānī (5a/1)
ikinci bāb ḫuṣṣateyn mizācın beyān ḳılmaḳdadur
el-bābü'ṣ-ṣānī (17a/11)
ikinci bāb ḫuṣṣateyn mizācın bildürür

3. bāb-ı s̱āliṣ̱ (5a/3)

üçünci bāb isrāfdan olan żararı bildürür

el-bābü’s̱-s̱āliṣ̱ (23a/1)

üçünci bāb isrāfdan olan żararı bildürür

4. bāb-ı rābi‘ (5a/5)

dördünci bāb vaḳtlu vaḳtsuz cimā‘dan ḥādiṣ̱ olan żararı bildürür

el-bābü‘r-rābi‘u (28b/10)

dördünci bāb şol żararları bildürür kim ḥādiṣ̱ ve lāḥiḳ olur vaḳt-ı bī-vaḳt cimā‘ ėtmekden

5. bāb-ı ẖāmis (5a/8)

bėşinci bāb cimā‘dan ṣoŋra ne isti‘māl ėtmek gerekdür anı beyān ėder

el-bābü’l-ẖāmisu (37a/8)

cimā‘dan ṣoŋra ne isti‘māl ėtmek gerek anı bildürür

6. bāb-ı sādis (5b/1)

altıncı bāb cimā‘uŋ fā’idelerin beyān ėtmekdedür

el-bābü’s-sādisu (44a/7)

altıncı bāb cimā‘ menāfi‘in bildürür

7. bāb-ı sābi‘ (5b/3)

yėdinci bāb şol evḳātı bildürür kim cimā‘ ėtmek ya müsteḥabb ya mekrūhdur ve daḫı cimā‘uŋ evżā‘ın ve eşkāḳın bildürür

el-bābü’s-sābi‘u (47a/9)

şol evḳātı bildürür kim ol evḳātda cimā‘ ėtmek ya müsteḥabb ya mekrūhdur

8. bāb-ı s̱āmin (5b/6)

sekizinci bāb şol muḳaddimeyi bildürür kim ma‘rifeti lāzımdur şol kimseye kim terkīb-i edviye-i bāh ėder anı bildürür

el-bābü’s̱-s̱āmin (52b/3)

şol muḳaddimeyi bildürür kim ma‘rifeti lāzımdur şol kimseye kim

9. bāb-ı tāsi‘ (5b/9)
ṭoḳuzuncı maṭlab şol edviyye-i müfredi bildürür kim anları her kim isti‘māl ėtse cimā‘ ėtmekde ḳavī olur
el-bābü’t-tāsi‘ (57b/2)
ṭoḳuzuncı maṭlab şol edviyye-i müfredeyi bildürür kim anları isti‘māl ėden cimā‘a ḳavī olur

10. bāb-ı ‘āşir (6a/3)
onuncı bāb mürekkeb edviyyeleri bildürür kim cimā‘a ḳavīdür
el-bābü’l-‘āşir (59a/1)
şol edviyye-i mürekkebeyi bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür

11. bāb-ı ḥādī ‘aşere (6a/5)
on birinci bāb şol yaġları bildürür kim ol yaġlarıŋ cimā‘ üzerine ziyāde menfa‘ati vardur
el-bābü’l-ḥādī ‘aşere (64b/6)
şol yaġları bildürür kim ol yaġlaruŋ cimā‘ üzerine menfa‘ati var

12. bāb-ı s̱āni ‘aşere (6a/8)
on ikinci [bāb] cimā‘a ḳuvvet vėren [mesū]ḥātı ve menkūḥātı beyānındadur
el-bābü’s̱-s̱ānī ‘aşere (68b/13)
cimā‘a ḳuvvet vėrür mesūḥātı bildürür

13. bāb-ı s̱āliş̱u ‘aşere (6b/1)
on üçünci bāb cimā‘a ḳuvvet vėren żamādātı bildürür
el-bābü’s̱-s̱āliş̱ ‘aşere (70a/10)
żamādātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür

14. bāb-ı rābi‘u ‘aşere (6b/3)
on dördünci bāb cimā‘a ḳuvvet vėren cevārişleri bildürür
el-bābü’r-rābi‘u ‘aşere (72a/1)
şol cevārişleri bildürür kim menīyi ziyāde ėder cimā‘a ḳuvvet vėrür

15. bāb-ı ḫāmisu ‘aşere (6b/5)
on bėşinci bāb muḳavvī mürebbālar beyānındadur
el-bābü’l-ḫāmisu ‘aşere (74b/1)
şol mürebbāları bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür şehvet arturur

16. bāb-ı sādisu ‘aşere (6b/7)
on altıncı bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür sufūfları beyānındadur
el-bābü’s-sādisu (77b/3)
‘aşere sufūfātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür

17. bāb-ı sābi‘u ‘aşere (7a/1)
on yėdinci bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür ḥuḳneleri beyān ėder
el-bābü’s-sābi‘u ‘aşere (79a/6)
ḥuḳneler bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür

18. bāb-ı ṣāminu ‘aşere (7a/3)
on sekizinci bāb ḥumūlātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür
el-bābü’ṣ-ṣāminu ‘aşere (81b/8)
ḥamūlātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür

19. bāb-ı tāsi‘u ‘aşere (7a/5)
on ṭoḳuzuncı bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür ma‘cūnları beyān ėder
el-bābü’t-tāsi‘u ‘aşere (83a/11)
muḳavvī ma‘ācīn beyānındadur

20. bāb-ı ‘işrīn (7a/7)
yigirminci bāb lebānāt terkībin bildürür kim çeyneye anı beyān ėder
el-bābu ‘işrūn (88b/4)
lebānāt terkībin bildürür kim çeyneyeler cimā‘a ḳuvvet vėre

21. bāb-ı ḥādī ve ‘işrīn (7b/1)
yigirmi birinci bāb meşmūmātı bildürür kim muḳavvīdür

el-bābü’l-ḥādī ve’l-‘işrūn (91a/7)
meşmūmāt bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür

22. bāb-ı s̱ānī ve ‘işrīn (7b/3)
yigirmi ikinci bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür ġıdāları bildürür
el-bābü’s̱-s̱ānī ve’l-‘işrūn (92a/2)
ġıdāları bildürür kim muḳavvī-i cimā‘dur

23. bāb-ı s̱ālis ü ‘işrīn (7b/5)
yigirmi üçünci bāb şol eşyāyı bildürür kim cimā‘ı keser
el-bābü’s̱-s̱āliṣ ve’l-‘işrūn (101a/8)
şol eşyāyı bildürür kim cimā‘ eksildür

24. bāb-ı rābi‘ ‘işrīn (7b/7)
yigirmi dördünci bāb şol ṭılsımātı bildürür kim ḳuvvet vėrür
el-bābü’r-rābi‘u ve’l-‘işrūn (103a/9)
şol esmāyı ve ṭılsımātı bildürür kim cimā‘a ziyāde ḫāṣıyyeti vardur

25. bāb-ı ḫāmis ü ‘işrīn (8a/1)
yigirmi bėşinci bāb her kişinüŋ ġarażın ve muḥabbetin ve ‘ışḳın bildürür
el-bābü’l-ḫāmisu ve’l-‘işrūn (105a/11)
her kişinüŋ ġarażın ve muḥabbetin ve ‘ışḳın bildürür

Kadınlarla ilgili on beş bölüm, başlıkları ve içerikleri şu şekildedir:

1. bāb-ı evvel (8a/1)
evvelki bāb ‘avratlaruŋ evṣāf-ı cemīlesin bildürür
el-bābü’l-evvelu (107b/13)
‘avratlaruŋ evṣāf-ı cemīlesinden ve ecnāsından olan ḥüsni beyān ėder

2. bāb-ı s̱ānī (8a/8)
ikinci bāb erlerine muḥabbete delālet ėden ‘alāyimi bildürür

el-bābü’ṣ-ṣānī (110a/12)
şol ‘alāmetleri bildürür kim ol ‘alāmetler-ile ‘avratlaruŋ ‘aḳlına ve şehvetlerinüŋ ḳılletine ve keṣretine ḥükm olunur

3. bāb-ı ṣāliṣ (8a/10)
üçünci bāb ‘avratlaruŋ levnün eyü ėdici nesneleri bildürür
el-bābü’ṣ-ṣāliṣu (115a/1)
şol edviyeleri bildürür kim levn-i beşeriyyeye ḥüsn vėrür

4. bāb-ı rābi‘u (8b/2)
dördünci bāb şol edviyeleri bildürür kim ḳıl bitürür uzadur
el-bābü’r-rābi‘u (116b/5)
şol saçı tėz bitüren ve uzadan ve rengin ḫūb eyleyen nesneleri bildürür

5. bāb-ı ḫāmis (8b/4)
bėşinci [bāb] şol edviyeleri bildürür kim dişleri açar
el-bābü’l-ḫāmisu (122a/7)
şol edviyyeyi beyān ėder kim dişleri aġardur ve aġız rāyiḥasın giderür taṭyīb ėder

6. bāb-ı sādis (8b/6)
altıncı bāb şol edviyeleri bildürür kim bedeni semirdür
el-bābü’s-sādisu (124b/4)
şol devāları bildürür kim bedeni semirdür

7. bāb-ı sābi‘ (8b/8)
yėdinci bāb elüŋ ve barmaḳlaruŋ ḥiżābın beyān ėder
el-bābü’s-sābi‘u (126b/8)
şol ḫiżābları bildürür kim ‘avratlar eline ve ayaġına ėder

8. bāb-ı s̱āmin (9a/1)
sekizinci bāb bedenüŋ rāyiḥasın ḫōş eyler nesneleri bildürür
el-bābü’s̱-s̱āminu (128a/1)
şol devāları bildürür kim bedenüŋ ve ṭonuŋ rāyiḥasın taṭyīb ėder

9. bābu tāsi‘ (9a/3)
ṭoḳuzuncı bāb raḥmi ṭoġru eyler meyl ėtdürmez nesneleri bildürür
el-bābü’t-tāsi‘u (130b/6)
şol edviyeleri bildürür kim raḥmüŋ ‘unuḳın muḥkem ėder

10. bābu ‘āşir (9a/5)
onuncı bāb şol edviyeleri bildürür kim raḥmi iki ṭarafa meyl ėtdürmez
el-bābü’l-‘āşiru (131b/4)
şol devāları bildürür kim raḥmi iki ṭarafa meyl ėtdürmez yėrinde s̱ābit ėder

11. bābu ḥādī ‘aşere (9a/7)
on birinci bāb şol edviyeleri bildürür kim ‘avratlaruŋ menīsin ziyāde ėder ṣafāsın arturur ḳavī eyler
el-bābü’l-ḥādī ‘aşere (132a/5)
şol devāları bildürür kim ‘avratlaruŋ menīsin arturur arḳasın ḳuvvetlendürür

12. bābu s̱ānī ‘aşere (9a/10)
on ikinci bāb ‘avratlar cimā‘ sevmeg-içün isti‘māl ėdecek edviyeleri beyān ėder kim muḥabbetleri ziyāde olur
el-bābü’s̱-s̱ānī ‘aşere (133a/4)
şol devāları bildürür kim ‘avratlar isti‘māl ėtse erenler ne-ḳadar gerekse ḥareket ėtseler ‘avratlar aŋa taḥammül eyleye ve muḥabbet göstere andan ġayrını dilemeye ‘āşıḳ ola

13. bābu s̱āliṣu ‘aşere (9b/1)
on üçünci bāb fürūc-ı nisāyı taẓyīḳ ėden edviyeleri bildürür

el-bābü’s̱-s̱āliṯu ‘aşere (133b/4)

şol devāları bildürür kim ‘avratlaruŋ fercin ṭar ėder ve issi ėder ve ruṭūbetin giderür

14. bābu rābi‘ ‘aşere (9b/3)

on dördünci bāb rāyiḥa-i ferci taṭyīb ėden devāları bildürür

el-bābü’r-rābi‘u ‘aşere (136a/1)

şol edviyeyi bildürür kim fercüŋ rāyiḥasın laṭīf ėder

15. bābu ḫāmisu ‘aşere (9b/5)

on bėşinci bāb şol edviyeleri bildürür kim bāliġa olmaduḳlaruŋ raḥmine sürseler ḳıl bitürmez aṣlā

el-bābü’l-ḫāmisu ‘aşere (136b/6)

şol devāları bildürür kim bāliġ olmaduḳ ‘avratlaruŋ raḥminde ḳıl bitürmez

Konu başlıklarından hareketle eserde cinsel gücü arttırıcı macunlar, şerbetler, cinselliğe faydalı yiyecekler, cinsel birlikteliğe kuvvet veren yağlar, şifa verici devalar, cinsel birleşmeden doğan zevki arttırıcı yöntemler, cinsî yaşam tarzı, hangi zamanlarda ve ne gibi durumlarda cinsel birliktelik yaşanması veya yaşanmaması, beden temizliği, fiziksel görünümü güzelleştirici yöntemler vb. pek çok konu ile ilgili bilgiler mevcuttur. Ayrıca kadınlarla ilgili bölüm başlıklarına ve içeriklerine bakıldığında, kadına yönelik uygulamaların, kadınlardan çok erkeklere tavsiyeler niteliğinde olduğu, yani erkeklerin makbul gördüğü kadın tipine ulaşılmasının istenildiği görülmektedir. Metnin, kadınlarla ilgili olan (108a - 110a) bölümünün ilk konusunu, bahnameye göre ideal kadının tipinin nasıl olması gerektiği oluşturmaktadır.

Metinde, hem erkeklerle hem de kadınlarla ilgili olan bölümlerde, hazırlanacak olan deva, ilaç veya karışımın sadece tek bir şekli yoktur. Metnin pek çok yerinde diğer şekil anlamına gelen *ṣıfat-ı āḫer* veya *ṣıfat-ı uḫrā* yapıları geçmektedir. İlgili bölümlerde, hazırlanacak olan karışımların nasıl hazırlanması gerektiği açıklanmış ve daha sonra, varsa bu karışımla aynı amaca yönelik ve aynı etkiyi yapacak olan başka karışımlardan bahsedilmiştir. Örneğin; el-bābü’l-‘āşir şol edviyye-i mürekkebeyi

bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür *ṣıfât-ı devā* kim cimā‘a çoḳ ḳuvvet vėrür ve menī̇yi bol eyler rāziyānec ve cırcır toḫmı beşer miṣḳāl yumşaḳ döküp ṣıġır südi-y-ile yoġuralar ve baḳla ḳadar ḥablar eyleyüp andan bir miṣḳāl isti‘māl ėdeler andan ḥammāma gireler zeyt yaġın sirke-y-ile ḳarışdurup gevdeyi anuŋ-ıla ovalar ‘aẕīm menfa‘at ėde (59a/1). Burada geçen karışımdan (ṣıfat-ı devā) hariç aynı işlevi görebilecek on yedi adet farklı devanın hazırlanılış şekli verilmiştir (59a/10, 59b/4, 59b/12, 60b/5, 61a/5, 61b/2, 61b/8, 62a/2, 62a/8, 62b/4, 62b/10, 63a/1, 63a/7, 63a/13, 63b/9, 64a/1, 64a/12). Bu tarz örnekler farklı bölümlerle çoğaltılabilir.

İlk dönem bahnameleri, geç dönem bahnameler gibi pornografik ögeler taşıyan metinler değillerdir. Nitekim ele aldığımız metinde de bu tarz ögeler yoktur. Bunun esas nedeni, metnimizin *cinsel sağlık* ile ilgili olmasıdır. İlk dönem bahnamaleri kendi dönemlerinin bilimsel anlayışı doğrultusunda, tıp merkezli bir yaklaşımla yazılmıştır. Bahnamelerin yukarıda zikredilen hüviyete bürünmesi ancak XVII. yüzyılda başlamıştır (Adıgüzel 2015: 302). Sanılanın aksine, ilk dönem bahnamelerinde cinsel pozisyonlara, cinsel yaşamla ilgili hikayelere yer verilmemiştir. Hangi pozisyonda cinsel ilişkiye girilmesi gerektiği, metnimizde sadece bir yerde geçmektedir ve bu biçimin en uygun biçim olduğu vurgulanmıştır (Bu bölüm için *bk. 52a/5-52b/1*).

Normal şartlar altında bir ilaç, bir hastalığa karşı hazırlanır. İncelediğimiz eserde de bu durum böyledir. Yeri geldiğinde çeşitli hastalıklara, daha doğrusu aksaklık ve bozukluklara karşı ilaçlar hazırlanır. Ancak metnimizin ele aldığı konu bakımından, hazırlanan bu ilaçların hepsinin bir hastalığı iyileştirmeye yönelik olmadığı görülecektir. Genel itibariyle, hazırlanan bu ilaçlar, mevcut cinsel gücü ve cinsel birleşmeden alınan zevki artırmaya yönelik ilaçlardır.

Öğretme ve bilgilendirme amacı güden eserlerde abartılı, süslü ve anlaşılmayı güçleştiren anlatım yöntemleri tercih edilmez. Tıp metinlerinin, öğretme ve bilgilendirme amacı taşıyan metinlerden biri olması, bu metinlerin dilinin yalın ve anlaşılır olmasını doğurmuştur. Ele aldığımız metin incelendiğinde de görüleceği üzere, eser sade bir dille kaleme alınmıştır. Üslup açısından bakıldığında ise müellif, anlatmak istediklerini adeta karşısındaki bir dinleyiciye anlatıyormuş gibidir. Bu tarz yalın ve

anlaşılır anlatımlar, tıp metinlerinin hemen hepsinde görülen ortak anlatım biçimidir denilebilir.

Eserin Telif Sebepleri

Anadolu Türk tıbbı dairesinde üretilen eserlerin kaynağı iki türlüdür. Bunlardan birisi tercüme, birisi teliftir. Telif eserler arasında, yazılış sebeplerini İslamiyete ve Hz. Muhammed'in hadislerine dayandıran eserler de mevcuttur (Şahin 2008: 2). Üzerinde çalıştığımız metnin giriş kısmında, eserin yazılış sebeplerinden bir tanesi olarak Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muahammed'in evlilik ve nesil devam ettirme konusundaki bir hadisi temel alınmıştır:

tā kim resūlüŋ sünneti dutıla ümmeti içinde şöyle kim resūl buyurmışdur (4a/2): tenākehū tenāselū fe-innī übāhī bikümü'l-ümeme yevme'l ḳıyāmeti ve lev bi-sıḳṭın[3]

bu bābda *resūlden aḫbār ü eḥādiṯ çoḳ vāḳı' vārid olmışdur cemī' delālet eyler kim müslimānlaruŋ nesli żāyi' olup nizām-ı 'ālem fesāda varmasına sebeb olmaya* (4a/7).

Bunun yanında müellif, eserini yazma nedenini şu şekilde de bildirmiştir: *ben kimine daḫı şöyle revā gör[düm] kim bir mecmū'a yazam kim anda eriyle 'avrat ortasında tevālüd ve tenāsüle sebeb olan nesneleri ẕikr ėdem* (3a/11).

Eski Oğuz Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemlerinde üretilen telif veya tercüme eserlerin, neden ve hangi etkilerle kaleme alındığına dair Yavuz (Yavuz 1983) ve Fazlıoğlu (2003)'nun çalışmaları dikkat çekicidir.

Çalışmasında EOT ve Osmanlı Türkçesi döneminden kalma bazı eserleri inceleyen Yavuz, zikredilen dönemlerdeki üretilen eserlerin üretilme sebeplerini 9 maddede toplamıştır. Bunlar:

"1. Padişahların ve emirlerin isteği ile Türkçe eser verme ve onların kültür faaliyetlerini desteklemeleri.

[3] "Evleniniz, çoğalınız; çünkü ben, kıyamet günü, düşük bile olsa, sizin çokluğunuzla öbür ümmetlere karşı övüneceğim." (Yılmaz 2013: 641).

2. Tamamen Türk olan tebaanın Türkçe yazmaya zorlaması ve öğrenme istekleri.
3. Tarikat büyüklerinin halkı irşat maksatı ile Türkçe yazıp söylemeleri.
4. Türkçe eser vermekle mensubu bulundukları millete ilim yönünden hizmet, hayır dua ile anılma ve unutulmama düşüncesi.
5. Tercüme arzusu yanında, Tatar ve Kırım Türkçesini beğenmeyerek bu şivelerde görülen eserleri Anadolu Türkçesine çevirme gayretleri.
6. Meslek gayreti.
7. Mevzuda çeşitlilik ortaya koyma düşüncesi.
8. İbret için eser yazma.
9. Müelliflerdeki Türkçe şuuru" (Yavuz 1983: 54).

Osmanlı dönemindeki bilim alanında üretilen Türkçe telif ve tercüme eserlerin yazılış nedenlerini ele alan bir diğer araştırmacı Fazlıoğlu'dur. Fazlıoğlu çalışmasında, öncelikle Osmanlıdaki dil anlayışını ve dilin, dönemin bilim adamları tarafından nasıl algılandığını ortaya koyduktan sonra (Fazlıoğlu 2003: 152-154), üretilen eserlerin muhatabının Türk olduğuna dikkat çekmiş ve Osmanlı toplumundaki ilgili muhatap çerçevesini şu şekilde çizmiştir:

"1. Muhatabın öğrenci olması.
2. Muhatabın mesleki bir sınıf olması.
3. Muhatabın Türkçe konuşan halk olması.
4. Muhatabın siyasi-idari irade olması.
5. Muhatabın dil bilinci olması" (Fazlıoğlu 2003: 157).

Yukarıdaki tasnifler doğrultusunda, incelediğimiz eserin telif sebeplerini şu şekilde belirtebiliriz:

1. Eserin esas yazılış amacı, Sultan II. Murad adına[4] telif edilmiş olmasıdır (siyasi-idari etken).
2. 1. maddeye ek olarak padişahların özellikle Sultan II. Murad'ın bilime ve sanata olan ilgisi, bilimi ve bilim adamlarını desteklemesi (Yavuz 1983: 15; Fazlıoğlu 2003: 173) eklenebilir.

[4] Bu hususta *bk.* II. Bölüm (Metin) [10b] bölümü.

Köprülü, II. Murad'ın bilime ve sanata olan ilgisini şu şekilde ifade etmiştir: "Büyük bir devlet adamı olduğu nispette samimi bir sulhsever, ihtiraslardan azade, kamil bir insan olan ve bazen şiir de yazan bu hükümdar ilme, şiire, musikiye meftundu. Zamanın tanınmış alimlerini, musikişinaslarını sarayına topluyor, onları mükafatlandırıyor, Arapça ve Acemceden eserler tercüme ettiriyor, muhtelif ilim şubelerine ait eserler yazılmasını teşvik ediyordu" (Köprülü 2011: 370). Ercilasun da II. Murad'ın bu yönünü vurgulamak için, "15. yüzyılın ilk yarısında II. Murad'ın Edirne sarayı bir edebiyat meclisi ve bir ilim akademisi gibidir" (Ercilasun 2012: 445) ifadelerini kullanmıştır.

3. Yine 1. maddeyle ilintili olarak Sultan II. Murad'ın, Türkçecilik akımının etkisiyle (Türkçe eser verenleri destekleme) bilim adamlarının Türkçeye yönelmesi. Müellif bunun etkisiyle de eserini Türkçe yazmış olabilir.
4. Eserin sunulduğu idari-siyasi yapının (Sultan II. Murad'ın) eseri okuyacağı düşüncesiyle, sultanın konuştuğu dille eser verilmesi (Fazlıoğlu 2003: 174).
5. Müellifin, kendi döneminde Türkçe bahnamelerin olmayışının farkına varması (alandaki boşluğu görme/mevzuda çeşitlilik).
6. Metinde bir kelimenin, bazen birden fazla dildeki karşılıklarıyla verildiği görülmüştür. Bunun sebebini, müellifin eserini mesleki alanına yönelik yazması şeklinde yorumlayabiliriz (meslek gayreti).
7. Müellifin, erkek ve kadınlar arasındaki üreme ve cinsel ilişki hakkında verdiği bilgiler, müellifin eserini yazış sebebindeki önemli bir etkendir (toplumsal fayda/*bk. 3a/11)*.
8. Müellif eserini bitirdikten sonra, eserinin sonuna şöyle bir beyit eklemiştir:

    bunı yazdum yādigār olmaġ-içün (137a/11)
    oḳıyan yazana bir du'ā ḳılmaġ-içün (137a/12)

Bu beyitten, müellifin ölümünden sonra eserini okuyacağı kişilerden bir hayır duası istediği anlaşılmaktadır (hayır dua ile anılma). Bu madde, anlaşılabileceği üzere, müellifin eserini yazış sebepleri arasındaki ana neden olarak gösterilemez. Bu tarz hayır dua ile anılma istekleri, EOT ve Osmanlı Türkçesindeki pek çok eserde görülebilecek doğal bir hadisedir.

Müellifin Referansları

Müellif, bahname veya cinsellikle ilgili Arapça yazılmış birden fazla eseri kendisine referans almıştır. Müellif kendisine referans aldığı eserleri, eserinin giriş bölümünde şu şekilde belirtmiştir: "ulu ḥikmetler kitābından kim her biri i'timād ėdecekdür ve bu bābda düzülmişdür meşelā *kıtāb-ı bālā* gibi aḥmed-i nīlīnüŋ ve *kitābu 'ırşü'l-'arāyis* gibi cāḥiẓüŋ ve *kitābü'l-ḳıyān* gibi ibn-i ḥācibüŋ ve *kitābu īżāḥ fī esrāru'n-nikāḥ* gibi ve *kıtābu cāmi'ü'l-leẕẕāt* gibi *ve kitābu bercān* gibi ve *kıtābü'l-münākaḥa ve'l-müfātaḥa* gibi ve *kitābu rücū'u'ş-şeyḫ ile'ṣ-ṣıbyān* gibi ve bāḳī kütübden bu mecmū'aya münāsibden velākin ekşer *rücū'u'ş-şeyḫ ile'ṣ-ṣıbyān* ṭarīḳince gitdük ol müte'aḫḫir oldugı-çün" (3b/2). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, müellifin eserini telif ederken en çok örnek aldığı eser, diğerlerinden sonra yazılmış olma, diğer bir deyişle *güncel* olma özelliği gösteren Tifâşî'nin Arapça yazdığı, *Rücū'u'ş-şeyḫ ile'ṣ-ṣıbyān*'ıdır.

Müfredât-*ı Mükellef*'te Halk Hekimliği İzleri

"Sağlığı korumak ve hastalıkları tedavi etmek amacıyla uygulanan geleneksel metotların tamamına *halk hekimliği/ halk tıbbı/ folklorik tıp/ tıbbi folklor* denir" (Bayat 2010: 26). Doğan, XIV. ve XV. yüzyıllara ait, kendi dönemlerinin önde gelen tıp metinlerindeki halk hekimliği unsurlarını incelediği çalışmasında (Doğan 2011), metinlerde geçen *muskaları* da halk hekimliği unsuru olarak görmüştür. Metinlerde bu tarz unsurların bulunması, dönemin bilimsel tıp anlayışına ters düşmektedir (Doğan 2011: 123). Tıp metinlerinde görülen halk hekimliği izlerine dair bir çalışma da Murad'a aittir (Murad 2014). Murad, *Terceme-i Aynü'l-Hayat* adlı eserde, halk hekimliğine dahil edilebilecek çeşitli yöntem ve uygulamaları tespit etmiştir. Murad'ın çalışmasındaki yöntem ve uygulamalar arasında, *Sağaltma veya Korunmak, Güçlü Olmak vb. İçin Kullanılan Muskalar-Tılsımlar* başlığı, incelediğimiz metindeki halk hekimliği izleri ile yöntem açısından ortaktır (Murad 2014: 304). Halk hekimleri, "hazırladıkları ilacı kimi zaman çeşitli dua metinleri, muskalar ve tılsımlarla beraber uygulamaya geçirirler" (Murad 2014: 298). İncelediğimiz eser, kendi dönemi içerisinde bilimsel bir nitelik taşımaktadır. Taşıdığı bu bilimsel niteliğin yanı sıra, bazı bilimsel olmayan yöntemleri de bünyesinde barındırmaktadır. Metinde, bünyesinde birtakım

tılsım özelliği taşıdığına inanılan şekillerin varlığı dikkat çekicidir ve bu şekiller, bilimsel olmayan yönüyle *halk hekimliğine* dahil edilebilir bir görünüm arz eder.

a) Tılsımlar

Metnimizin yirmi dördüncü bölümü tılsımlara ayrılmıştır ve çeşitli sihirsel yönü olduğu düşünülen semboller gösterilmiştir. Metinde bulunan bu tarz yapılar aynı zamanda birer folklorik öge olarak değerlendirilebilir. Bu semboller, metin içinde orijinal biçimde gösterilmiştir. Ayrıca metinde geçen semboller, ilgili devanın hazırlanışının bir parçası olarak kullanılmıştır. Sembollerin metinde geçtiği yerler için *bk.*: 103b/7, 104a/2, 104a/3, 104a/4, 104a/5, 104a/6, 104b/4, 104b/5, 104b/10, 105a/3, 105a/4, 105a/8.

b) Uygun Zaman

Metnimizde, cinsel birleşme için uygun olduğu düşünülen bazı zaman kavramları vardır. Bunlar, yukarıda belirttiğimiz tılsımlarla bağıntılıdır. Yani yazılan tılsımın işe yaraması için belirlenen zamanlarda uygulanmasının gerekiği belirtilmiştir. Müellif: her kim keh-rübā yüzük ḳaşına meymūn yaza meymūnuŋ başına bu ʻalāmetleri yaza *zühre güninde ʻuṭārid sāʻatında zühre mesʻūd-iken ʻuṭārid naẓar ėder-iken* yazılacaḳ budur (104b/8) dedikten sonra çeşitli simgeleri (harfleri) belirtmiştir.

Yine uygun zaman olarak müellif şu örneği vermiştir:

bir keh-rübā yüzük ḳaşına bir meymūn ṣūretin yazalar bükülmiş ṭekeri ḳāyim eyler çevresine bu ʻalāmeti yazalar bu ʻameli *çehārşenbe gün ʻuṭārid saʻātında mesʻūd-iken* ėdeler (104a/7)

Neden Söz Varlığı İncelemesi?

Eski Oğuz Türkçesi ve Klasik Osmanlı Türkçesi dönemlerindeki yapılan tarihî tıp metinleri çalışmalarının inceleme kısımlarını genellikle, *ses* ve *şekil* incelemeri oluşturmaktadır. Ses ve şekil bilgisine ağırlık verilmesi sonucunda, söz varlığı incelemelerinin ikinci plana itildiği söylenebilir.

"Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz" (Aksan 2015:15). Bunların yanı sıra söz varlığı, bir dilin ifade şekillerini bünyesinde barındırması ve ait olduğu dil topluluğunun yaşantısı, dünya görüşü, olaylar karşısındaki tutumu vb. hakkında doğrudan bilgi kaynağı olma niteliği taşımaktadır. Yine, yukarıdakilere ek olarak tarihî tıp metinleri; içerdikleri kendilerine has ifade şekilleri, kelime kadrosu vb. ögeler bakımından zengin bir görünüm arzetmektedirler. Akar, tıp metinlerini işaret ederek: "Söz konusu tercüme ve telif eserlerde yetkin bir Türkçe tıp terminolojisi ve buna bağlı olarak oluşan zengin söz varlığı dikkat çeker. Bu kitaplarda hastalıklar ve onların tedavi biçimleri halk diliyle tarif edilmiştir. Bu bakımdan söz konusu metinlerde dönemin ağızlarına ait kelime ve kavramlara sıkça rastlanmaktadır" (Akar 2016: 283). Akar, bu ifadeleriyle, tıp metinlerinin söz varlığının çeşitliliğine dikkat çekmiştir.

Cinsellik ve buna bağlı olarak da cinsel sağlık konuları, toplumların hayatında önemli bir yer tutar. Türk toplumunda da bu tarz konularla ilgili ifadelerin doğrudan konuşulması, açıkça ifade edilmesi *ayıp* görüldüğünden dolayı, bu konularla ilgili kavramlar üstü kapalı şekilde dile getirilmiştir. Bu konularla ilgili *üstü kapalı* dile getirişler, doğal olarak bahnamelerde görülmektedir. İncelediğimiz metinde de bu tarz üstü kapalı ifadelerin oluşu, dile ait bir öge olması bakımından ilgi çekicidir ve bu nedenle *söz varlığı* incelemesi tercih edilmiştir. Söz varlığı tercihinin bir başka nedeni daha vardır: İncelenen bu metnin, bilinen ilk telif bahname olması sebebiyle, ileriye dönük yapılacak olan çalışmalarda kaynak olarak kullanılabileceği düşünülmüştür. İncelenen eser tahminen XV. yüzyıla aittir ve doğal olarak kendi yüzyılına ait ifade biçimlerini barındırır. Zamanın ilerlemesine bağlı olarak değişen hayat şartlarıyla bireylerin ve doğal olarak toplumların dünya algısı da değişmektedir. Bu değişikliklerin görülebileceği somut delillerden bir tanesi de her türden üretilen bilginin bulunduğu yazma eserlerdir. Farklı yüzyıllarda yazılmış aynı türdeki eserlerin art zamanlı karşılaştırılması, söz varlığındaki değişimi ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Örtmeceler

Aksan çalışmasında, doğrudan *Örtmece* başlığını vermeyip *Güzel Adlandırma* başlığının açıklamasında, bu terimin diğer adları olan *iyi adlandırma ve örtmece* terimleriyle de kullanıldığını belirterek güzel adlandırma için "kimi varlıklardan, nesnelerden söz edildiğinde doğacak korku, ürkme, iğrenme gibi duyguların, kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amacına yönelen ve dünyanın her dilinde rastlanan bir değiştirme olayıdır" tanımını yapmıştır (Aksan 2009: 98). Aksan'ın tanımına göre, örtmece sözlerin cinsellik alanında kullanılmadığı gözlemlenirken, örtmece söz için *Dilbilim Sözlüğü'*nde, "rahatsız edici, ayıp, hakaret sayılacak bir şey yerine ılımlı, kulağı tırmalamayan dolaylı bir sözcük ya da sözce kullanılması. Örtmece özellikle ölüm, cinsel ilişkiler, bedensel işlevler vb. alanlarda yaygındır" (İmer, Kocaman ve Özsoy 2013: 210) tanımı yapılmıştır. Ele aldığımız metnin içeriği göz önünde bulundurulduğunda, *Dilbilim* Sözlüğü'ndeki örtmece tanımlamasının daha kapsayıcı olduğunu görmekteyiz.

"Bir toplum tarafından *tabu* olarak görülen kavramlar, beraberinde bu kavramların ifade ediliş biçimlerini de etkilemiştir. Cinsellik de genellikle toplumların *tabu* olarak gördüğü konulardan bir tanesidir ve dolayısıyla cinsellikle ilgili ifadeler kullanılırken doğrudan ifadeler değil de üzeri kapalı diğer bir deyişle *örtmece, örtülü* biçimde ifade etme yoluna gidilmiştir. Denilebilir ki *tabu* algısı ve buna bağlı olarak kullanılan ifadeler *örtmeceleri* doğurmuştur" (Üstüner 2009: 168; Demirci 2008: 23). Üstüner, örtmece sözlerle ilgili terimler konusunu ele aldığı çalışmasında, Türkçede yaygın bir kullanım sahası olduğu halde, dildeki *örtülü ifadelerin* yeterince araştırılıp incelenmemesinden doğan terim çeşitliliğine dikkat çektikten sonra, *örtülü ifade* kullanımının temel amacını şu şekilde yapmıştır: "Toplumu veya bireyi korkutan, ürküten, iğrendiren, kötü izlenim ve çağrışımlara yol açan ifadelerden kaçınmak; genel ahlaka aykırı kabul edilen ve söylenmesi ayıp sayılan düşünce ve duyguları, bu kötü çağrışımları ortadan kaldıran kabullenebilir sözcük veya sözlerle dile getirmektir" (Üstüner 2009: 167). Yine bu yazısında Üstüner, genel literatürde karşılığı *euphemism* olan kelime için, eğer tek bir sözcükten oluşuyorsa *örtmece sözcük,* bir sözcük

grubundan oluşuyorsa *örtmece söz* teriminin kullanılmasını önermiştir (Üstüner 2009: 175).

Örtmeceler üzerine çalışan araştırmacıların, konuyla ilgili çeşitli sınıflandırmaları vardır. İncelenen sınıflandırmaların hepsinde *cinsellik,* yapılan sınıflandırmalardaki başlıklardan bir tanesi olmuştur (Demirci 2008; Çabuk 2015; Güngör 2006: 84). Diğer konular ölüm, din, boşaltım, hastalık ve üzüntü veren olaylar vb. konulardır. İncelediğimiz metin de içeriği dolayısıyla bünyesinde pek çok *örtmece sözcük* ve *örtmece söz* barındırmaktadır. Metinde geçen bu yapıları dört başlık altında sınıflandırabiliriz:

i. Organ Adları ile İlgili Örtmece Sözcükler
ii. Kinaye Yoluyla Hayvan Adları Kullanılarak Kurulan Örtmece Sözcükler
iii. Diğer Adlarla Kurulan Örtmece Sözler
iv. Fiillerle Kurulan Örtmece Sözler

i. Organ Adları ile İlgili Örtmece Sözcükler

Metnimizde kadın ve erkek cinsel organları doğrudan Türkçe adlarla değil, daha çok kelimelerin Arapçadaki karşılıklarıyla karşılanmıştır. Bu durum, elbette yukarıda belirtmeye çalıştığımız, toplumdaki *ayıp* algısıyla ilgilidir. Tüm toplumlarda ortak olan fakat dile getirilmesi hoş görülmeyen kavramların, başka dillerdeki adını kullanarak ifade etmek, örtmece söz kullanımının nedenlerinden biridir. Kadın ve erkek cinsel organları ile ilgili metinde geçen yapılar şu şekildedir:

Kadın cinsel organı için: ferc, fürūc-ı nisā, ḳubül, mevżi‘-i şerīf, raḥ(i)m, ‘użv-ı maḫṣūṣ, dübür (kadın ve erkek için ortaktır) ve altınyan kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimelerden sadece bir tanesi (altınyan) Türkçedir.

şol nesnelerdür kim *ferci* ṭar ėder ve issi ėder (107b/10)
on üçünci bāb *fürūc-ı nisāyı* tażyīḳ ėden edviyeleri bildürür (9b/2)
insān anı dübürinden götürse *ḳubülüni* ḳıyāma getüre (81b/12)
bir nesnesi ṭar gerek hemīn ol *mevżi‘-i şerīf* kim aŋa ferc dėrler (109a/9)

erenlerüŋ āleti ‘avratlaruŋ *raḥmine* muvāfiḳ ve münāsib olmaḳdur (112a/9)
yoġuralar fetīle düzüp *dübürden* götüreler ẕekeri ḳıyāma getüre (82a/5)
dört nesnesi ḳızıl gerek bir dili bir iki lebleri bir iki yaŋaḳları bir daḫı *altınyanı* (109a/2)
ba‘żı eṭıbbā dėmiş kim ol *‘użv-ı maḫṣūṣı* be-ġāyet ovasın tā ḳıza (126b/1)

Erkek cinsel organı için: ẕeker, ḳażīb, iḥlīl, maḳām-ı aṣl, a‘żā-yı tenāsül, ālet, ālāt-ı cimā‘ kelimeleri; erkeklik bezleri (testisler) için: ḫuṣṣateyn, beyżateyn, ünṣayan kelimeleri kullanılmıştır. Yine görüldüğü gibi, erkek cinsel organı ile ilgili kelimelerin tamamı alıntıdır.

kim fā’ide-i ẕeker nedür dėyeler kim *ẕekerüŋ* iki menfa‘ati var (11b/7)
iḥlīl ḳāyim olur eyle olsa müştāḳ olur (12b/7)
bilmek gerek kim menī ḳāyim-i *maḳām-ı aṣldur* (17b/2)
bedeni ṣaḳīl olup başı çegzinmek ve *a‘żā-yı tenāsül* şişmek gibi (34a/2)
menīyi *ḫuṣṣateynden* raḥme ėrişdürmege (11b/12)
bedenüŋ cemī‘ ruṭūbāt ḳapar *beyżateyne* varur (13a/3)
ciger yolından ḳan yėtişür tā kim *ünṣayanda* ḳuvvet cem‘ ola (12a/2)
noḳṣān-ı cimā‘ kim *ālāt-ı cimā‘* fesādından yėtişür (101b/6)
ālet ferce ferc *ālete* muvāfiḳ gelür (112b/13)

ii. Kinaye Yoluyla Hayvan Adları Kullanılarak Kurulan Örtmece Sözcükler

Bu bölümde, erkek ve kadın cinsel organları nicelikleri bakımından, çeşitli hayvanlara benzetilmiştir. Erkekler ve kadınlar, cinsel organlarının niceliklerinden ötürü, kinaye yoluyla bazı hayvanlarla ilişkilendirilmiştir: *nitekim erenler aḳsāmına ol üç ism-ile kināyet ėtdiler ‘avratlara daḫı hemān anuŋ-ıla kināyet ėtdiler* (112b/5). İlgili bölümde kadın ve erkek cinsel organı niceliklerine göre üç bölüme ayrılmıştır: *bu ṭā’ife erenleri ve ‘avratları her birin üç bölük eylemişler a‘lā ve evsaṭ ve ednā* (112a/10). Her boyuta da bir hayvan üzerinden benzetme yapılmıştır. Bu hayvanlar ve karşıladıkları büyüklükler, metinde şu şekildedir:

fīl: Cinsel organı büyük olan kadın ve erkek.

erenler a‘lāsına kim ẕekeri be-ġāyet büyükdür *fīl* dėmişler (112a/12)

aygır: Cinsel organı ortalama büyüklükte olan erkek.

evsaṭına kim andan aşaġadur *aygır* dėmişler (112b/1)

ḳoç: Cinsel organı küçük olan erkek.

ednāsına-kim andan daḫı aşaġadur *ḳoç* dėmişler (112b/3)

Yukarıda, kadınların da üç bölüme ayrıldığı belirtilmişti: *‘avratlar daḫı bu resmedür kebīrdür mutavassıṭdur ṣaġīrdür nitekim erenler aḳsāmına ol üç ism-ile kināyet ėtdiler ‘avratlara daḫı hemān anuŋ-ıla kināyet ėtdiler* (112a/3). Bu bölümler ve karşılandıkları hayvan adları şunlardır:

fīl: Cinsel organı büyük olan kadın ve erkek.

‘avratlaruŋ raḥmi büyügine *fīl* dėdiler (112b/7)

remeke/yund: Cinsel organı ortalama büyüklükte olan kadın.

ol-kim mutavassıṭdur aŋa *remeke* dėdiler ya‘nī *yund* dėdiler (112b/9)

ḳoyun: Cinsel organı küçük olan kadın.

ṣaġīrine *ḳoyun* dėdiler (112b/10)

Verilen yapılar incelendiğinde, nicelik olarak büyük olan cinsel organ için kadın ve erkek, aynı hayvan (fil) üzerinden benzetilmiştir. Aynı bölümün ilerleyen kısmında, artık bu hayvan adları üzerinden kadın ve erkeğe gönderme yapılmıştır.

iii. Diğer Adlarla Kurulan Örtmece Sözler

Bu bölümde, cinsel ilişki yaşamayı anlatmak, ilişkiye giren kadın ve erkeği belirtmek ve de çeşitli cinsel arzuları gidermek için kullanılan bazı yapılar belirtilmiştir.

Cinsel ilişkiyi ve cinsel arzuyu gidermeyi işaret eden yapılar şunlardır:

bu iki vaṣf-ıla baḳla daḫı *cimā‘a* ḳuvvet vėrenlerden oldı (55b/7)

erenler kāmil-i ma‘rifet ola *bāb-ı cimā‘*da (113b/3)

vaḳtā kim *ṣoḥbete* eri-y-ile ‘avrat ortasında ḥuṣūl-i veled sebeb oldı-y-ısa (110b/4)

rūmī-y-ile rūmīler arasında olan *mücām‘at* kim (111a/1)

zaḥmetler ‘ārıż olur ve *iḫtilām* çoḳ vāḳı‘ olur bunlar (34a/13)

bir zamān mülāzemet ėde andan *cimā‘ bābında* ‘acāyib göre (99b/2)

ṣan‘atda kāmil olduḳları-çün (114b/2)

ṭab‘-ı selīm ve ‘aḳl-ı müstaḳīm *livāṭaya* şürū‘ ėtmez (106b/8)

elüŋ ayasına sürüşdürmek gibidür aŋa *istimnā* dėrler (134a/9)

Cinsel ilişkiye giren kadın ve erkeği işaret etmek amacıyla erkeğe işi yapan kişi manasında *fā‘il,* kadına ise yapılan işten etkilenen manasında *mef‘ūl* denilmiştir:

dürteler *fā‘il* ve *mef‘ūl* ṭarafından leẕẕet-i ‘acībe bulalar (67a/8)

fā‘il mef‘ūlın müstaḥsen görmedi (22b/10)

fā‘ile daḫı *mef‘ūle* daḫı bundan eleẕẕü aḥlā ḥāl yoḳdur (52a/12)

ve cimā‘da-y-iken *ṭaraf-ı fā‘ilden* ve *ṭaraf-ı mef‘ūlden* ṣafā ḥāṣıl olmaġında (111a/3)

iv. Fiillerle Kurulan Örtmece Sözler

Bu bölümde bazı isim + yardımcı fiil yapısıyla kurulan birleşik fiillerle ve diğer isim + fiil kuruluşundaki, anlam olarak cinsel ilişkiye girmeyi işaret eden yapılar belirtilmiştir:

iştihāsı eksülür *işden ḳalur* (14b/7)

yanın yatur-iken *cimā‘ ėtmek* daḫı yaramazdur (51b/13)

her kişi kim ḥelāline tevālüd tenāsül niyyeti-y-ile *yaḳın olsa* (4a/5)

kim ‘avratuŋ ḥayżı diŋdügi vaḳtda *yaḳınlıḳ ėtseler* (18a/7)

cimā‘ vaḳtında ẕekerüŋ başına dürtüp *iş üzerine olalar* (70a/2)

gėce gündüz isrāfa *meşġūl olurlar* (26a/12)

erenler ṣafā-y-ıla *idḫāl eyleyeler* (52a/11)

andan ṭurup *cimā‘a meşġūl olasın* (71b/1)

ḳaçan insān anı dübürinden götürse ḳubülüni ḳıyāma getüre kemā-hiye diledügi gibi *‘amel ėde* (81b/13)

ālet ḳāyim degül aŋa *iş begendürimezem* (84b/7)

ḥayż olmış *‘avrata varmaḳ* gibi (102a/12)

ḥattā bir *varan* yine *varmaġa* rāgıb olur (136a/3)

çoḳ zamānda cimā‘ olmaduḳ *‘avrata varmaḳ* gibi (102a/13)

bāliġ olmaduḳ *‘avratlara varmaḳ* gibi (102b/1)
bu meẕkūrlaruŋ ba‘żısı ėrkekler-ile *livāṭa ėtmekde* (106a/7)
ḳaçan-kim fī̇l dişi fī̇le *uġrasa* ālet ferce ferc ālete muvāfıḳ gelür (112b/12)
meşelā fī̇l yunda *uġrasa* yāḫūd ayġır dişi fī̇le *uġrasa* leẕẕet bulunur (113a/8)
ecnāsdan uṣūl gösterüp ve *hüner begendürüp* (113b/13)

“Bir dilde bir sözcüğün temel (göndergesel) anlamı dışında yeni yeni kavramları anlatır duruma gelmiş olması dilcilikte *çokanlamlılık* terimiyle karşılanmaktadır” (Aksan 2015: 72).

Yukarıda verilen örnekler incelendiğinde, metinde geçen örtmece söz veya sözcüklerin, temel anlamlarının dışında yeni kavramları karşıladığı görülmektedir. Örneğin, temel anlamı *yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak* olan *uġra-* fiili, örtmece kanalıyla çok anlamlı bir yapıya bürünerek cinsel birlikteliği işaret eden bir sözcük konumuna gelmiştir. Bu şekilde diğer kelimeleri de örneklendirebiliriz.

Aksan’ın, bilimsel çalışmalarının bir kısmı, eldeki yazılı verilerden yola çıkarak Türk dili ve lehçelerinin eskiliğini ortaya koymaktan oluşmaktadır. Bunu yaparken de büyük ölçüde dildeki (Anadolu ağızları ve hem tarihî Türk lehçeleri hem de çağdaş Türk lehçelerindeki yazılı ürünler) çok anlamlı kelimeleri, soyut ve çok yönlü ifade biçimlerini ve bir kelimenin dil içindeki oluşturduğu kavram ailesi vd.’yi temel almıştır. Örneğin, Orhun yazıtlarındaki kelimeleri çok anlamlılık yönüyle incelemiş ve yazıtlardaki geçen kelimelerin ifade çeşitliliğinden yola çıkarak Türk dilinin yazıtlardan belki 1000 yıl, belki de daha fazla süredir yazı dili olarak kullanıldığı fikrini öne sürmüştür (Yazıt dillerinin yazı dili olarak kullanılışının eskiliği konusunda Aksan’ın bazı çalışmalar için *bk.* Aksan 2014; 2010; 1975-1976; 1989). “Eğer bir dilin en eski metinlerindeki sözcüklerde geniş bir çok anlamlılık görülüyorsa bu özellik o dilin bu metinlerden çok daha öncesine uzandığının tanığı sayılabilir” (Aksan 2015: 74).

Bu bilgiler doğrultusunda, metnimizdeki çok anlamlıkık gösteren örtmece sözlerin, daha henüz yazı diline geçirilmeden çok daha önce dilde ortaya çıktığı yorumunu yapabiliriz.

Cinsellikle ilgili örtmecelerin yanı sıra metnimizde, diğer bir örtmece türü olan *din bağlantılı örtmeceler* de mevcuttur. Din bağlantılı örtmeceler temelde korku veya *saygı* kaynaklıdır. Allah'ın, peygamberin veya kutsal kitabın adının doğrudan söylenmeyip bunların yerine, sıfatlarının kullanılmasını (Demirci 2008: 24) din bağlantılı örtmeceler arasında alabiliriz. Karaağaç, çalışmasında bu hususu, *tabu söz* başlığı altında ele almış ve "Korku telkin eden veya kutsal sayıldığı için kullanımdan kaçınılan söz tabu sözdür. Bu söz yerine, genellikle bu sözün eş veya zıt anlamsı olan başka bir söz kullanılır. Zamanla, yerine kullanılan söz, bu yeni anlamda da kullanılır olur" (Karaağaç 2013: 791) tanımını yapmıştır. Metnimizde Allah, Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerim isimleri doğrudan anılmamış, bunun yerine bu adların sıfatları kullanılmıştır. Müellifin bu yaklaşımını, yukarıdaki tanımlamalar doğrultusunda, *saygı* kaynaklı olan din bağlantılı örtmece sözler olarak yorumlayabiliriz. Metnimizdeki örnekleri:

Allah için; *ḥaḳ* (2b/5), *ḥaḳ teʿālā* (2b/11, 13b/13), *rabbi'l-ʿālemīn* (10b/8), ḫayre'n-nāṣırīn (10b/9),ʿ*allāmü'l-ġuyūb* (13b/1); Hz. Muhammed için; *resūl* (3b/13, 4a/1, 4a/7), *resūl ʿaleyhi's-selām* (106b/13), Kur'an-ı Kerim için; *kitāb-ı ʿazīz* (10a/1), *kitāb-ı kerīm* (13b/13) sıfatları kullanılmıştır.

I. BÖLÜM

1. İNCELEME (SÖZ VARLIĞI)

İncelememiz 20 tematik ad kategorisi, 5 tematik fiil kategorisi ve 4 dil bilgisi kategorisinden oluşmaktadır. Dil bilgisi kategorisine daihl olan *sıfatlar*ın bir kısmı da tematik olarak belirlenip başlıklara ayrılmıştır. Bu kategorilere ek olarak bir dilin söz varlığının birer unsuru olan, metnimizde tespit ettiğimiz *ikilemeler* ve *deyimler* de inceleme bölümüne alınmıştır. Adlarla ilgili her başlık altında, kelimelerin dillere dağılımı sayısal olarak belirtilmiştir.

Metinde bazı kelimeler çok fazla geçmektedir (*kim* 558 kez, *ve* 1195 kez, *gibi* 100 kez vb.). Bu kelimelerle ilgili örnekler verilirken, kelimenin geçtiği bütün örnekler verilmeyip bu kelimelere 5'er örnek vermekle yetinilmiş, geriye kalanlarının da metinde kaç kez ve nerelerde geçtiği belirtilmiştir.

İnceleme kısmındaki "Özel Adlar" bahsinde geçen kelimelerin kökenleri gösterilmemiştir.

Tarihî tıp metinlerinin söz varlığı çalışmalarında araştırmacılar, metinlerde geçen *bitki adları, organ adları* ve *hastalık* adlarının üzerinde durmuştur. (Önler 1998; Şahin 2008; Doğan 2010). Bu kategoriler, tarihî tıp metinlerinin, temel söz varlığını oluşturan ana unsurlardır. Bu nedenle çalışmamızın sonunda, metnimizde geçen bu adların dillere dağılımı, grafikler aracılığıyla yüzdelik oranlarla belirtilmiştir.

1.1. Konularına Göre Adlar

Adlar, "kullanıldığında bir varlığı, kavramı, duyguyu, düşünceyi, durumu vs. hatırlatan, onları onlar yokken de temsil ettiği hâlde temsil ettiği şeylerle doğrudan ilişkisi olmayan kelimelerdir" (Demirci 2017: 22).

1.1.1. Özel Adlar

Özel ad, "anlamı gereği tek bir varlığa verilmesi gereken isimdir" (Demirci 2017: 26). Şahıs adları, ülke adları, millet adları, dil adları, kitap, dergi, gazete adları vb. adlar, tür olarak karşılaşılan en yaygın özel adlardan bazılarıdır (Demirci 2017: 26). Metnimizde geçen özel adlar:

1.1.1.1. Hekim Adları

Müellif, kendi döneminden önce yazılmış, dönemlerinin önde gelen tıpla ilgili eserlerine ve bu eserlerin müelliflerine yer yer göndermelerde bulunmuştur. Metnimizde geçen hekim adları:

ʻAbdü'l-ʻAzīz Şeyh Abdülaziz. -1-

ʻa. 88b/8

Aḥmed-i Nīlī *Kitab-ı Bâlâ*'nın yazarı. -1-

a.+ nüŋ 3b/4

ʻAlī bin İsḥāḳ Ali bin İshak. II. Murad devri tabiplerinden, *Kitâb fî ʻİlmi'l-Bâh* adlı kitabın müellifi. -1-

i. 2a/8

Āreṣṭo Aristotales. İlkçağ Yunan filozofu (MÖ 384-322). -3-

ā. 26b/10

ā.-yı ḥekīm 27a/4, 27b/5

Buḳrāṭ Hipokrat, Hippokrates (MÖ 460-337). -4-

b. 44b/3, 44b/8, 45a/12, b.+ a 99a/8

Cāḥiẓ Ebu Osman el-Câhiz. Basra doğumlu, Arap bilim adamı (öl. 255/869) (Şeşen 1993: 20). -1-

c.+ üŋ 3b/5

Cālīnūs MS 129-131 yılları arasında yaşamış ünlü hekim; Galen, Galenos. -7-

c. 119b/12, 125b/4, 126a/7, 44b/3, 44b/4, 45a/2, 45b/12

Cebrā'il-i Baḫşītū' Abbasiler döneminde, hekim olarak ün yapan bir Nesturi Hristiyan ailesinden yetişen hekimlerden birisi (Doğruyol 1992: 378). *Kitâb fi'l-Bâh* adlı eseri, içerik olarak metnimizle ilgilidir. -1-

c. 43b/13

Ebü'l-Hasan Şaḳīḳī Hekim adı. -1-

e. 97a/13

Eflāṭūn Aristo'nun hocası, Sokrat'ın talebesi olan, MÖ 427 – 347 yılları arasında yaşamış, İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan, meşhur Yunan filozofu; Platon (Olguner 1994: 469). -1-

e. 18a/2

İbn-i Cezerī İbnü'l-Cezerî (öl. 833/1429). Kıraat ve hadis âlimi (Altıkulaç 1999: 551). -1-

i. 61a/5

İbn-i Hācib Hekim adı. -1-

i.+ üŋ 3b/6

İbn-i Sīnā Buhara doğumlu, Orta Çağ'ın önde gelen, ünlü hekim ve filozofu: Ebū Ālī Sinā (öl. 428/1037) (Alper 1999: 319). -3-

i. 120a/8, 121a/12, 126a/10

Meydūs Hekim adı. -1-

m. 104b/5

Rāzī Ebûbekir er-Râzî (öl. 313/925). Rey doğumlu, başta felsefe, tıp, kimya vb. alanlarda eserleri olan, ünlü hekim ve filozof (Kaya 2007: 479). -3-

r. 28a/6, 45a/8, 56b/12

1.1.1.2. Eser Adları

Hekim adları bahsinde, incelediğimiz eserin müellifinin, kendi döneminden önceki yazılan eserlere gönderme yaptığı belirtilmişti. Bu bölümde toplam 12 adet eser adı geçmektedir. Bunlardan 10'u tıpla ilgili eserlerdir. Diğer iki eser ise Kur'an-ı Kerim'i işaret eden ifadelerdir.

Ḳānūn İbn-i Sina'nın tıp alanında yazmış olduğu *El-Kânûn fi't-tıbb* adlı ünlü eseri. "İbn-i Sina bu kitabın ilk bölümünü Hemedan'da yazmış, fakat onu Isfahan'da tamamlamıştır. Bu eser İbn-i Sina'nın büyük tıp ansiklopedisidir (Bolay 1988: 34). "İbn-i Sina'nın bu kitabı eski asırlarda tıbbi konularda bahseden kitaplar arasında en genişi ve en şümullüsüdür: Uzuvların vazifelerini, hastalıkları araştıran ilmi (İlmü'l-emraz), sağlığın nasıl korunacağını, hastalıkların niteliğine göre tedavi ve ilaç kullanma yöntemlerini, sonra ilacın özelliği ve terkibini tetkik eder inceler" (Bolay 1988: 79). -1-

ḳ.+ ında 120a/8

Kitāb-ı A'żā-yı Āletī Câlinus'un eserlerinden birinin Arapça çevirisi. (Bayat 2009: 177). -1-

k.+ nüŋ 44b/3

Kitāb-ı 'Azīz Kur'an-ı Kerim; *krş. kitāb-ı kerīm* -1-

k. 10a/1

Kitāb-ı Bālā Ahmed-i Nîlî'nin eseri. -1-

k. 3b/3

Kitāb-ı Kerīm Kur'an-ı Kerim; *krş.kitāb-ı 'azīz* -1-

k. + inde 13b/13

Kitābu Bercān Kitap adı. -1-

k. 3b/8

Kitābu Cāmi'ü'l-Leẕẕāt Nasr el-Bağdâdî'nin (öl. 987) cinsellikle ilgili eserinin adı (Uzel 2005: 7). -1-

k. 3b/7

Kitābu 'Irṣü'l-'Arāyis Cahiz'in eseri. -1-

k. 3b/4

Kitābu Īżāḥ fī Esrāru'n-Nikāḥ Şeyzerî et-Taberî'nin (öl. 589/1193 [?]) kadın ve erkeğin cinsel gizemlerinden bahseden, her biri onar bölümlük iki cüzden oluşan eserinin adı (Kallek 2010: 107). -1-

k. 3b/6

Kitābü'l-Ḳıyān Câhiz'in, içkili şarkılı toplantı düzenleyenleri eleştirdiği fakat müziğin aşk ve güzellikle ilişkisinin üzerinde durduğu, sanat alanındaki eserinin adı (İslâm Ansiklopedisi 1993: 22). -1-

k. 3b/5

Kitābü'l-Münākaḥa ve'l-Müfātaḥa Ubeydullah el-Müsebbihî'nin (öl. 1032) bahname türünde yazdığı eseri (Uzel 2005: 9). -1-

k. 3b/8

Kitābu Rücū'u'ş-Şeyḫ ile'ṣ-Ṣıbyān Tifâşî'nin (öl. 1254), İslâm dünyasında bahla ilgili en mufassal ve tanınmış eseri (Bayat 2009: 240). Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh adlı eserin telifinde en çok örnek alınan eser. -1-

k. 3b/9

1.1.1.3. Yer Adları

Metnimiz yer adları bakımından zengin bir görünüm arz etmez. Doğrudan doğruya yer adı olan 3 adet kelime tespit edilmiştir. Bitki adlarında geçen yer adları, doğrudan bitkinin kendisiyle ilgili olduğundan buraya alınmamıştır: *sünbül-i rūmī, sünbül-i hindī*, *semek-i ṣayda* vb. gibi.

Endelüs Asıl İspanya'nın Kurtuba ve Gırnata yönlerinden ibaret olan güney kısmının ismi. Bu ad *Andalousie'* den evrilerek *Endülüs* haline girmiştir. -1-

a. 111b/7

Hind Hindistan. -1-

h. 111b/13

Sind Hindistan'da bir bölge. -1-

s. 111b/13

1.1.1.4. Millet ve Kavim Adları

Cinsel birleşme ve erkeklerin ilgisini uyandırma hususunda, hangi milletlere ait kadınların daha tercih edilebilir ve tercih edilmez olduğuyla ilgili, metinde çeşitli millet ve kavimlere ait adlar geçmektedir: ve daḫı *maġribīler* ḫuṣūṣā *endelüs* ḫatunları ṣūretde ecmel olduġı-çün ve rāyiḥada aṭyeb ve erenlere şefḳatlü olduġı-çün erenler anlara meyl ėder her ne cinsden olsa *türk* ḫatu[n] ve *tātār* ḫatunları raḥminde ḳaẓārat ve ḫulḳlarında bürūdet olduġı-çün anlar dan ġayrı cins anlara meyl ėtmez (11b/6). Bu bölümde 10 adet millet ve kavim adı geçmektedir. Bunlardan *müslimān* sözcüğü hariç diğer kelimeler, yukarıda belirtilen durumla ilgili kullanılmıştır. Metnimizde geçen millet ve kavim adları:

Baġdādī Bağdatlı. -1-

b.+ ler 114a/13

Maġribī Magribli, Fas halkından olan, Mısır ötesi Kuzey Afrika halkından olan. -1-

m.+ ler 111b/6

Mekkī Mekkeli. -2-

m.+ ler 111a/10

m.+ yelerile 111a/10

Mışırī *bk. mışrī* -2-

m.+ ler 111a/9

m.+ lerile 111a/9

Mışrī Mısırlı. -1-

m.+ ler 114a/12

Müslimān İslam dininde olan. -1-

m.+ laruŋ 4a/9

Rūmī Anadolulu. -3-

r.+ ler 110b/12

r.+ lerüŋ 111b/4

r.+ yile 110b/11

Seḳālibe Slavlar, Slav ırkı; Ortaçağ Arap coğrafyacılarına göre, Balkanlarda yaşayan çeşitli Slav kavimleri. -1-

s. 112a/1

Şāmī Şamlı. -1-

ş.+ ler 114a/12

Tātār Tatarlar, Tatar halkı. -1-

t. 111b/11

Türk Türk ırkı. -1-

t. 111b/10

1.1.1.5. Diğer Özel Adlar

Bu bölüm, metinde geçen ve hekim adı olmayan diğer adları belirlemek için oluşturulmuştur. Bu bölümün büyük kısmını, Allah'ın sıfatları oluşturmaktadır. Geri kalan adları ise padişah adları, macun adı, peygamber ad ve sıfatı, halife adı gibi özel adlar oluşturmaktadır. Metnimizde geçen diğer özel adlar:

'Allāmü'l-ġuyūb Görünmeyen şeyleri bilen, Allah. -1-

'ā. 13b/1

Ḥaḳ *bk. ḥaḳḳ* -13-

ḥ. 10a/1, 10a/10, 10b/11, 10b/6, 13b/12, 2b/11, 2b/5, 3a/2, 4a/5, 52b/4, 53a/1, 53a/3, 9b/9

Ḥaḳḳ Alah, Tanrı. -1-

ḥ.+ a 3a/7

Ḥaḳ Te'ālā Yüce Allah. -11-

t. 4a/5, 10a/1, 10a/10, 10b/11, 10b/6, 13b/13, 2b/11, 52b/4, 53a/3, 9b/9

t. ol 53a/1

Ḫayre'n-nāṣırīn Yardım edicinin en hayırlısı: Allah. -1-

ḫ. 10b/9

Meḥmed Osmanlı padişahı I. Mehmet (öl. 855/1421) (İnalcık 2003: 391). -1-

m. 4b/5

Me'mūn MS 786-833 yılları arasında yaşamış, 813-833 yılları arasında Abbasi halifesi olarak görev yapmıştır; halife Me'mûn (Bozkurt 2004: 101). -1-

Meṣrūẕīṭūs İsmini bir Yunan hükümdarından alan macun, mesir macunu.-1-

m. 32b/6

Muḥammed Hz. Muhammed. -1-

m. 10b/8

Murād Sultan II. Murad (öl. 855/1451) (İnalcık 2006: 164). -2-

m. 10b/5, 4b/4

‘Oṣmān Osman Gazi (öl.724/1324). -1-

sülāle-i faḫr-i āl-i ‘o. 4b/3

Rabbi’l-‘ālemīn Kainatın efendisi: Allah. -1-

r. 10b/8

Resūl Yalavaç, peygamber: Hz. Muhammed. -4-

r. 106b/13, 4a/1

r.+ den 4a/7

sünnet-i r.+ den 2b/5

1.1.2. Zaman, Yıl, Mevsim, Gün Adları

Metnimizde 21 adet doğrudan zaman ifade eden sözcük belirlenmiştir. Bunlardan 9’u Arapça, 10’u Türkçe ve 2’si Farsçadır. Türkçe olan kelimelerde dört mevsim adının hepsini görmekteyiz. Burada ilginç olan nokta, metinde geçen gezegen adlarının aynı zamanda birer zaman ifade eden sözcük olarak kullanılmasıdır.

āḫiri’z-zamān < Ar. Bu dünyanın son günü. -1-

ā. 4b/2

‘aṣr < Ar. Yüzyıl. -3-

‘a.+ larda 2b/1

‘a.+ umuzda 2a/13

‘a.+ uŋ 2a/13

ay 1. Ay. 2. Senenin aylık müddeti. -3-

a.+ a 133b/2, 133b/3

a.+ da bir 132a/3

çehārşenbe < Far. Haftanın dördüncü günü, çarşamba. -1-

ç. 104a/10

evā'il < Ar. İlk vakitler, başlangıçlar. -1-

e.-i leylde 47b/13

gėce Gece; *krş. leyl* -11-

g. 120b/3, 120b/4, 26a/11, 80b/7, 82b/13, 83a/7, 85a/4, 85b/6

g. bir 84a/12

g.+ de 86b/13

g. ol 59b/2

gün Gün, yirmi dört saatlik zaman dilimi, zaman. -57-

g. 104a/10, 118b/11, 119a/12, 121b/13, 132a/13, 135a/1, 135a/5, 136b/5, 36b/1, 39b/8, 62a/1, 63b/13, 65a/10, 66a/9, 66b/3, 67b/9, 69b/7, 71a/10, 75a/12, 76b/10, 76b/7, 99b/4,98a/11, 120b/3, 120b/4, 85b/10

g.+ de 126b/6, 132b/13, 61b/7, 78a/12, 86a/9, 97a/8, 98b/7, 99a/13, 120a/12, 124b/2, 125b/12, 134b/7, 63b/12, 63b/8, 77a/4, 77b/1

g.+ den 76b/8

g.+ e 104b/13, 117b/7, 63b/8, 67a/6, 85b/11

g.+ inde 104b/8, 28a/4

g.+ lerde 28a/5

g.+ lerinde 125b/13, 48b/8, 57a/5, 125b/12

gündüz Gündüz. -4-

g. 26a/11, 85a/5, 84a/12

g.+ de 86b/13

güz Sonbahar, güz. -2-

g. 28a/4, 48b/8

hefte < Far. Hafta, yedi günlük zaman dilimi. -4-

h. 67b/4

h.+ de 130b/4

h.+ den 118a/4

h.+ ye 118a/4

ḳış Kış, kış mevsimi. -2-

ḳ. 125b/13, 57a/5

leyl < Ar. Gece; *krş. gėce* -1-

evā'il-i l.+ de 47b/13

sā'at < Ar. Saat; vakit, an. -9-

s. 12a/13, 131a/6, 32a/11, 43b/9, 53b/1, 62a/7, 71a/13

s.+ ında 104a/11, 104b/8

sā'āt *bk. sā'at* -3-

s.+ ın 103b/1

ṣabāḥ < Ar. Sabah; *krş. ṣubḥ* -4-

ṣ. 116a/7, 122b/11, 132a/2, 39b/7

ṣubḥ < Ar. Sabah; *krş. ṣabāḥ* -1-

ṣ. olunca 132a/2

'uṭārid < Ar. Merkür gezegeni (Metinde hem gezegen adı hem de zaman ifade eden bir kelime olarak geçmektedir: *'uṭārid sa'ātında*). -3-

'u. 104a/11, 104b/8, 104b/9

vaḳt-ı fesād-ı havā < Ar. Havanın kötü olduğu zaman. -1-

v.+ da 48b/9

yatsu Yatsı vakti. -1-

y.+ dan 132a/1

yaz İlkbahar mevsimi. -1-

y. 125b/12

yay Yaz mevsimi. -1-

y. 48b/8

yıl Yıl, sene. -4-

y.+ a 118b/6, 119b/10, 120a/12

y.+ da 131b/1

zühre < Ar. Çobanyıldızı, Kervankıran, Venüs (Metinde hem gök cismi, gezegen adı hem de zaman bildiren bir kelime olarak geçmektedir: *zühre güninde*). -1-

z. 104b/8

1.1.3. Doğa, Gökyüzü (Gezegen), Yeryüzü ile İlgili Adlar

Metnimizde toplam 8 adet doğrudan doğa, gökyüzü ve yeryüzüyle ilgili kelime tespit edilmiştir. Bunlardan 2'si doğrudan gezegen adı, 1'i içinde bulunduğumuz dünya ve kalan 5'i de doğaya ait kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu 8 kelimeden 4'ü Arapça, 2'si Farsça ve geriye kalan 2 kelime de Türkçedir.

cihān < Far. Dünya. -2-
c. 35b/11, 4a/13

güneş Güneş. -5-
g.+ de 66b/3, 67b/9
g.+ e 60a/8, 66a/10, 71a/11

havā < Ar. Hava. -2-
h. 12b/4, 48b/1

ṣaḥrāī < Ar. Çöle ait, çöl ile ilgili. -1-
ṣ. 66b/2

ṭaġ Dağ. -1-
ṭ. 70a/13

'uṭārid < Ar. Merkür gezegeni. -3-
'u. 104a/11, 104b/8, 104b/9

yabān < Far. Yaban, boş arazi; dışarı. -4-
y. 133a/11, 136a/12, 61b/10
y.+ a 98a/6

zühre < Ar. Çobanyıldızı, Kervankıran, Venüs. -1-
z. 104b/8

1.1.4. Bitki Adları

Tıp metinlerinde bitkiler, deva hazırlamada diğer unsurlar arasında en önemli ve en temel olanıdır. Diğer bir deyişle bitkiler, hazırlanan ilaç, karışım vb. lerinin ham maddesidir. Metnimizde 223 adet farklı bitki türü mevcuttur. Bunların çoğu yabancı kökenlidir. Türkçe olanların sayısı, Arapça ve Farsça olan kelimelere göre azdır.

Yazımda farklılık gösteren bitki adları da buraya alınmış fakat toplam bitki sayısına dahil edilmemiştir. Metnimizde tespit ettiğimiz bitki adlarının 87'si Arapça, 67'si Farsça, 50'si Türkçe, 14'ü Grekçedir. Bunların yanı sıra 2'si T.-Ar., 1'i T.-Far., 1'i, Far.-Ar. son olarak da 1'i Ar.-T. yapılarından oluşmuş bitki adları mevcuttur.

aḳ behmen < T.-Ar. Beyaz behmen; *krş.behmen-i ebyaż* -1-

a. 86a/13

ābanōs < Far. Sert ve siyah bir ağaç. Abanoz ağacı (diospyros ebenum). -1-

ā. 131b/10

acı bādām < T.-Far. Acı badem (prunus amygdalus var). -1-

a. 87b/2

adḫır < Ar. Ayrık otu, Mekke ayrığı (cynodon dactylon). -5-

a. 122a/6, 124a/12, 124a/7

aṣl-ı a. 72b/3

fuḳāḥ-ı a. 58a/4

afsentīn < Gr. Pelin otu, yavşan otu, Anadolu'da yirmi kadar türü bilinen ve veronika olarak da adlandırılan bir bitki (artemisia absinthum). -1-

a. 134b/10

'āḳāḳīr < Ar. Aromatik bir kök. -1-

'ā. 81b/10

aḳāḳıyā < Gr. Mısır'da yetişen kust ağacının meyvesinden çıkarılan usare (succus acaciae). -1-

a. 129a/13

'āḳırḳarḥā < Ar. Pire otu, nezle otu (anacyclus pyrethrum); *krş. 'ūdü'l-ḳarḥ* -23-

'ā. 57b/6, 59b/4, 61a/9, 63a/10, 65a/11, 65a/6, 66a/11, 69a/13, 69a/3, 69b/9, 70b/1, 70b/5, 70b/13, 71b/8, 78a/8, 82a/8, 83a/2, 83b/1, 84a/7, 84b/8, 87a/12

'ā. bir 60a/13

'ā.+ yı 68b/10

alma Elma (pirus malus); *krş. tüffāḥ* -10-

a. 102a/6, 128b/6, 39a/10, 39a/9, 91a/12

a.+ dan 73a/1, 73a/2

a.+ dan bir 73a/2

a.+ nuŋ 73a/6

a.+ yı 77a/9

‘anber < Ar. Amber çiçeği, bir tür mimoza (geum urbanum). -4-

‘a. 35b/2, 42b/11

cevāriş-i ‘a. 16a/3, 35a/7

anīsōn < Far. < Gr. Anason (pimoinella anisum). -7-

a. 40b/4, 57b/9, 61a/9, 62a/11, 72a/9, 86a/13, 94a/11

arpa Arpa (hordeum). -4-

a. 102a/4, 115b/2, 76b/12, 81a/12

‘aṣāfīr < Ar. ‘Uṣfūr’un çoğulu; *bk. ‘uṣfūr* -1-

‘a.-i muḳliye 43b/2

asārūn < Gr. Kediotu, asaron (asarum europaeum). -2-

a. 85b/3, 86b/3

‘aṣfūr < Ar. Yalancı safran, uspur (carthamus tinctorium). -2-

‘a. 81a/1, 89b/9

a. 85b/3, 86b/3

ayıt Akdeniz iklimi bitki örtüsüne ait bir bitki. Hayıt ağacı (vitex agnus-costus). -1-

toḫm-ı a. 39b/5

bābādya < Gr. Papatya (matricaria chamomilla); *krş. bābūnec* -7-

b. 17a/4, 21a/4, 64b/11, 79a/12, 80a/13,81a/1, 81b/1

bābūnec < Far. Papatya; *krş. bābādya.* -2-

b. 38b/4, 42b/2

bādām < Far. Badem (amygladus communis). -14-

b. 100a/1, 115b/5, 16a/11, 29b/10, 29b/11, 33b/6, 43a/5, 56a/11, 58a/12, 58b/3, 86b/9, 87a/2, 87b/2

b.-ı muḳaşşer 39a/7

baḳam < Ar. Bakam ağacı (caesalpinia echinata). -1-

b. 127b/9

baḳla < Ar. Bakla (vicia faba). -10-

b. 115b/3, 116a/3, 55b/7, 58b/1, 59a/6, 63a/5, 93b/4, 95b/6, 96a/8

b.+ da 55b/4

bakḷiyye-i yemānīyye < Ar. Yemen baklası (amaranthus blitum). -1-

b 101b/11

bān < Ar. Sorgun ağacı, kokar sorgun, sultani söğüt (salix caprea). -2-

b. 30a/3, 64b/12

baŋ Ban otu (hyosciamus niger). -1-

b. 83a/8

baṣal-ı ‘unṣul < Ar. Adasoğanı (urginea maritima). -4-

b. 133a/8, 66b/3

b.+ ı 66b/7, 67a/13

baş güli < T.-Far.Bir çeşit gül. **?** -1-

b. 136b/13

behmen < Ar. Kuduzotu, kırmızı türüne kızıl behmen, behmen-i ahmar (statice limonium); beyaz türüne ak behmen (centaura behmen) adı verilir. -2-

b. 86a/13

behmen-i aḥmer < Ar. Kızıl behmen (statice limonium).-1-

a. 73b/2

behmen-i ebyaż < Ar. Ak behmen (centaura behmen); *krş. aḳ behmen*

b. 73b/2

belādır < Far. Hindistan’da yetişen bir ağaç, Beladır ağacı (semecarpus anacardium). -3-

b. 133a/9, 88b/9, 90a/5

belesān < Ar. Pelesenk ağacı ve bu ağaçtan elde edilen yağ (commiphora opobalsamum). -4-

b. 64b/9, 70b/7, 87b/2, 90b/9

belīlec < Far. Belile otu (bellerica myrobalan). -3-

b. 117b/4, 63b/2, 87b/4

bellūṭ < Ar. Meşe ağacı, pelit (quercus). -1-

b. 135b/3

benc < Ar. Bengilik otu, kırmızı tatula (datura fastuoza). -2-

b. 121b/10

b.+ i 121b/1

benefş *bk. benefşe* -1-

b. 134b/11

benefşe < Far. Menekşe (viola tricolor); *krş. menefşe* -11-

b. 121a/2, 16a/6, 20a/13, 36a/13, 64b/11, 68a/4, 79b/1, 81b/3, 82b/4, 87b/1, 89b/8

besbāse < Ar. Küçük hindistan cevizi (myristica fragrans); krş. *cevz-i buvā* -9-

b. 124a/8, 15b/11, 57b/13, 64b/2, 69a/3, 72b/2, 90a/6, 91b/2, 94a/12

besfāyic < Ar. Kaya eğreltisi, bespaye (polypodium vulgare). -3-

b. 130a/6, 134b/4

b.-i yābis 132b/8

bınduḳ *bk. finduḳ.* -1-

b.+ laruŋ 71b/5

birinc < Far. Pirinç (oryza sativa). -4-

b. 115b/4, 124b/13, 92b/6

b.+ ler 124b/13

boy Tohumu pastırma çemeninin yapılmasında kullanılan bir bitki, çemen otu, boyotu (trigonella foenum-graecum). -6-

b. 58a/10, 79a/13, 79b/9, 80b/13, 84a/10

b.+ ı 109a/3

bögrülce Börülce (vigna sinensis). -5-

b. 58b/1, 80a/13, 93b/5, 95b/7, 96a/8

buġday Buğday (triticum aestivum). -5-

b. 80a/12, 81a/12, 81a/3

b. bir 96a/6

b.+uŋ 96a/7

burçaḳ Burçak (vicia ervilia). -1-

b. 115b/3

buturaḳ Üç köşeli diken, pıtırak (tribulus terrestris); *krş. demür buturaḳ* -2-

b.+ a 60a/8

b.+ dan 60a/11

buyan Meyan (glycyrrhiza glabra). -1-

b. 124a/13

būẕeydān < Far. İtkasarı, tilkitaşağı (orchis hircina); *krş. ḫuṣyetü'ş-şa'leb.* -1-

b. 77b/6

cāvşīr < Ar. Cavşir otu ve bundan elde edilen tıbbi zamk (ferula alaeochytris); *krş. oġlan aşı* -1-

c. 58a/4

cevz < Ar. Ceviz (juglans regia); *krş. ḳōz* -4-

c. 134b/4, 72b/2

c.-i ṭīb 94a/12

cevz-i buvā < Ar. Küçük hindistan cevizi (myristica fragrans); *krş.besbāse* -11-

c. 123b/3, 123b/6, 64a/13, 64a/3, 70b/8, 74b/5, 85a/10,89a/8, 91a/10, 91b/2, 91b/9

cevz-i hindī < Ar. Hindistan cevizi (cocos nucifera); *krş.hindūstān ḳōzı* -1-

c. 83b/2

cezer < Ar. Havuç (daudus carota); *krş. keşūr* -2-

ṣıfat-ı c.-i mürebbī 75b/13

c.+ i 16a/4

cırcır < Ar. Su teresi, kekeş (nastrutium officinale). -24-

c. 100a/6, 58a/3, 59a/4, 60b/11, 61b/11, 61b/3, 62a/9, 63a/8, 63b/10, 64a/13, 73b/10, 73b/3, 77b/13, 77b/8, 78a/7, 82a/1, 82a/4, 84a/7, 87b/5, 97a/10, 97b/3, 98a/3, 99b/7

c.+ ı 60b/5

cülnār < Far. Yabani nar ağacı (punica granatum); *krş. gülnār* -1-

c. 134b/11

çāvşīr < Far. Oğlan aşı denilen bir ot ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk. -1-

ç.+ i 136b/1

çekirdek Çekirdek; *krş. çekürdek.* -1-

ç. 68a/10

çekürdek Çekirdek; *krş. çekirdek.* -4-

ç. 41a/8, 72a/9, 72b/6, 91b/9

çiriş Çiriş otu (asphodelus). -1-

ç.+ dür 115b/12

çörek otı Çöreotu (nigella damascena). -6-

ç. 118a/7, 130a/7, 135a/3, 83b/3

ç.+ n 118a/6, 62a/10

dāne çādır < Far. Çadıruşağı bitkisi ve bundan elde edilen zamk (dorema ammoniacum). -2-

d. 69a/4

d.+ ı 82b/6

dāne çāṭır *bk. dāne çādır* -1-

d.+ ıyıla 82b/12

dār-ı fülfül < Far.-Ar. Başbiberi, uzun biber (piper longum). -19-

d. 15b/11, 43b/4, 56a/1, 57b/5, 63a/2, 63b/3, 64a/13, 69a/4, 72a/4, 73a/8, 73b/1, 74a/1, 82a/2, 83b/2, 86a/5, 87a/5, 87b/10, 92a/10, 94a/10

dārçīnī < Far. Tarçın (cinnamomum). -30-

d. 123a/9, 123b/7, 124a/12, 129a/7, 15b/11, 38a/12, 56a/2, 58a/7, 59b/7, 61a/1, 61b/12, 62a/11, 72a/5, 72b/4, 73a/13, 73a/8, 73b/13, 74a/8, 74b/5, 83b/13, 84a/8, 85b/2, 86b/11, 86b/3, 87b/1, 91b/3, 92a/7, 93b/13, 99b/7

d.+ ile 29b/6

dedrenbū < ? Oğulotu, melisa (melissa officinalis). -1-

d. 32a/9

dedrenbūya *bk. dedrenbū* -1-

d. 37a/2

defnel < Gr. Defnegillerden yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç, develik, defne (laurus nobilis). -1-

d. 136b/12

delüce baḳla < T.-Ar. Yaban baklası (lupinus albus). -1-

d. 115b/3

demür butraḳ Demir dikeni, pıtrak (tribulus terrestris); *krş. buturaḳ(ġ)* -4-

d. 79b/1, 80a/2, 80b/3, 81b/1

demür buturaḳ *bk. demür butrak*. -2-

d. 59b/13

d.+ un 60a/6

demür dikeni *bk. demür butraḳ.* -1-

d.+ nüŋ 58a/5

demü'l-aḫaveyn < Ar. İki kardeş kanı ağacı (calamus draco); *krş. iki ḳardaş ḳanı* -1-

d. 127b/9

diken Diken. -12-

d.+ i 57b/11, 59b/5, 62a/11, 64a/5, 65a/6, 73b/11, 73b/3, 77b/8, 78a/7, 81a/3, 87a/13

d.+ idür 131b/12

dūḫ < Far. Hasırotu (cyperus alopecuroides). -1-

d. 93a/13

ebem gömeci Ebegümeci (malva sylvestris). -1-

e. 40b/12

elsinetü'l-'aṣāfir *bk. elsinetü'l-'aṣāfīr* -2-

e. 72b/3, 86a/7

elsinetü'l-'aṣāfīr < Ar. Dişbudak ağacının meyvesi; kuş dili olarak da adlandırılır (fraxinus exelsior); *krş. lisān-ı 'aṣfūr* -3-

e. 77b/6, 77b/13

e. bir 90b/7

emlec < Ar. Hindistan'a mahsus devaî bir meyve, amlacotu (phyllanthus emblica). -4-

e. 117b/4, 127b/4, 16a/9, 63b/2

enār < Far. Nar (punica granatum); *krş. nār, rummān* -4-

e. 102a/5, 120b/2, 122b/13, 135a/12

enzürūt < Far. Arapça *kühl-i Fârisî ve kirmânî* ve *tiryâkü'l-'ayn* da denilen, Fâris ve Kirmân vilayetlerinde yetişen biri kızıl biri ak, dikenli iki ağaçtan elde edilen bir çeşit zamk; göz otu (astragalus sarcocolla). -2-

e. 115b/11, 116b/1

ferfiyūn < Ar. Sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk (euphorbia officinarum). -11-

f. 58a/4, 65a/11, 66b/12, 67b/6, 68a/2, 68a/9, 69a/5, 70b/1, 70b/6, 71b/8, 87b/13

fındıḳ *bk. finduḳ* -1-

f. 63a/12

finduḳ < Far. Fındık (corylus maxima). -6-

f. 58a/12, 86b/10

f.+ lar 135b/11, 71b/4, 89b/2, 90b/2

fıstuḳ < Ar. Fıstık (pistacia vera). -2-

f. 100a/1, 58a/12

fuḳāḥ-ı adḫır *bk. fuḳāḥü'l-adḫır* -1-

f.-ı adḫır 58a/4

fuḳāḥü'l-adḫır < Ar. Ayrık otunun çiçeği (andropogon schoenanthus). -1-

f. 86b/1

fülfül < Ar. Biber (piper nigrum). -26-

f. 102b/12, 121a/9, 32b/5, 59b/5, 63a/2, 63b/2, 67a/3, 68a/9, 70a/4, 70b/8, 84b/9, 86a/5, 86b/11, 87a/4, 90a/11, 91b/9, 92a/7, 93b/13, 94b/11

f.-i ebyaż 57b/5, 70b/1

f.-i ebyāż 87b/10

f.-i esved 57b/6, 87b/11

f. bir 89b/11

f.+ i 69b/13

ġār < Ar. Defne ağacı ve yemişi; *krş. defnel*, ḥabbü'l-ġār -1-

dühn-i ġ.+ ıla 119a/1

gāvzübān < Far. Sığırdili otu (anchusa officinalis). -2-

g. 32a/8, 37a/1

gelincük çiçegi Gelincik çiçeği (papaver rhoeas). -2-

g. 119a/10, 127b/7

gendene < Far. Yabani pırasa, dağ pırasası, sarı çiriş (allium porrum). -6-

g. 132a/8, 64b/1, 70a/3, 83b/2, 87b/8, 92b/8

gezmāzū < Far. Ilgın ağacı (tamarix tetranda). -1-

g. 86b/2

gül < Far. Gül (rosa canina); *krş. verd* -26-

g. 102a/1, 117b/10, 123b/1, 123b/10, 123b/8, 124a/6, 129a/4, 129a/8, 129b/7, 134b/12, 134b/6, 136a/10, 136a/5, 136a/8, 136b/2, 16a/6, 17a/3, 36a/12, 36a/4, 38b/4, 41b/3, 64b/1, 69b/12, 90a/12

g.+ den 133a/13

g.+ i 136b/13

gülnār < Far. Yabani nar ağacı (punica granatum); *krş. cülnār* -3-

g. 123a/1, 129b/7, 135b/3

günlük Günlük ağacı (liuidambar orientalis miller) ve bu ağaçtan elde edilen zamk; ak günlük (boswelia), kara günlük (cortex styracis) olmak üzere iki türü bulunur. Günlük ağacından ayrıca buhur yapılır*; krş. mī'ā* -11-

g. 115b/9, 35b/3, 64a/6, 72b/6, 88a/13, 88b/12, 89a/7, 89b/10, 90a/10, 90b/8, 91a/3

ḥabb-ı zelem < Ar. Şehvet otu, abdülaziz otu olarak da bilinir (cyperus esculantus). -1-

ḥ. 87a/4

ḥabbetü'l-ḫażrā < Ar. Menengiç ağacı ve bu ağacın meyvesi (pistacia terebinthus). -3-

ḥ. 98a/10, 132a/11, 87b/12

ḥabbü'l-ġār < Ar. Defne yemişi (fructus lauri, lauraceae); *krş. defnel, ġār* -1-

ḥ. 64a/5

hāl < Far. Küçük kakula, hil otu (elettaria cardamomum). -3-

h. 124a/12, 74b/5, 84a/9

ḥamāme < Ar. Hamama otu, güvercin otu (amomum granum paradisi). -2-

ḥ. 131b/10, 134b/11

ḫanẓal < Ar. Ebucehil karpuzu, acı elma, acı hıyar (citrullus colocynthis). -2-

ḫ. 119a/1

şaḥm-ı ḥ. 35a/11

ḫardal < Ar. Hardal otu, ak hardal (snapis alba) ve yabani hardal (snapis arvensis) olmak üzere başlıca iki türü vardır. -6-

ḫ. 115b/7, 117a/12, 68a/9, 83b/4, 87b/9

ḫ.+ ı 67a/10

ḥaṣalbān < Ar. Biberiye (rosmarinus officinalis). -2-

ḥ. 85a/10

ḥ.+ ı 103b/10

ḫaşḫāş < Ar. Haşhaş (papaver somniferum). -8-

ḫ. 39a/7, 39b/10, 57b/10, 77b/7, 87b/9, 88a/10, 99b/8

ḫ.+ ı 43a/2

ḫaṭmī < Ar. Hatmi (athaea officinalis). -4-

ḫ. 120b/11, 40b/12, 81b/1

ḫ.+ yile 42a/5

ḫatun ṭuzluġı Hatun tuzluğu, dikenüzümü otu (berberis crataegina). -1-

ḫ.+ n 120a/1

ḥayvā < Ar. Ayva (cydonia ablonga); *krş. sefercel* -1-

ḥ. 120b/11

ḫazrā < Ar. Çitlembik ağacı (pistaciae terebinthus). -1-

ḥabb-ı ḫ. 87a/4

helīle < Far. Helile otu, sarı helile, kara helile gibi türleri bulunur; ağaç kavunu (terminalia); *krş. kābilī* -6-

h. 117b/4, 120a/13, 76b/5

h.-i kābilī 63b/2

h.+ de 77a/2

h.+ yi 76b/3

helīle-i kābilī < Far.-Ar. Kara helile. -1-

ṣıfat-ı mürebbā-yı h. 76a/13

helīlec *bk. helīle* -1-

h. 87b/4

helyūn < Ar. Kuşkonmaz (asparagus officinalis). -7-

h. 132a/9, 58a/9, 62a/9, 73b/10, 80a/4, 98a/2

h.+ ı bol 117a/11

heyl < Far. Hil otu, kakula otu (eletteris cardamomum). -1-

h.-i ḳāḳule 123b/6

ḫıyār < Ar. Hıyar, salatalık (cucumis sativus). -5-

ḫ. 102a/8, 115b/5, 58a/3, 88a/12, 93a/11

ḫıyārşenber < Ar. Hıyarçember, acur (cassia fistula). -2-

ḫ. 16b/2, 40b/10

hindūstān ḳōzı < Ar.-Far. Hindistan cevizi (cocus nucifera); *krş.cevz-i hindī* -1-

h. 87a/3

hindustān ḳōzı *bk. hindūstān ḳozı* -4-

h. 58a/13, 63a/9, 87b/7, 96a/12

ḫūlıncān < Far. Havlincan otu (galanga officinalis). -12-

ḫ. 123b/7, 43b/4, 57b/6, 64b/1, 73b/1, 73b/13, 74a/9, 78a/9, 83b/13, 85b/4, 92a/7, 98b/4

ḫurmā < Far. Hurma (phoenix dactylifera). -5-

ḫ. 79a/4, 81a/1, 87a/9, 98a/9

şīr-i ḫ. 33b/6

ḫurma *bk. ḫurmā* -1-

ḫ. 117a/8

ḫuṣyetü'ş-ṣa'leb < Ar. Tilki taşağı otu; it kasarı (orchis hircina); *krş. süg* -1-

ḫ. 58a/3

ḫużaż < Ar. Topalak, kırkboğum bitkisi ve bundan elde edilen bir tür ilaç (cyperus rotundus). -1-

ḫ.-ı mıṣrī 132a/10

ısırġan Isırgan otu (urtica); *krş. sırġan, sırḳan* -5-

ı. 131b/11, 57b/11, 59b/5, 62a/11, 77b/8

iki ḳardaş ḳanı Kardeşkanı ağacı (calamus draco); *krş. demü'l-aḫaveyn.* -1-

i. ol 127a/3

iklīlü'l-melik < Ar. Oğulotu, melisa, kovan otu, tatranba, koçboynuzu bitkisi (melilotus officinalis). -1-

i. 131b/10

incīr < Far. İncir (fructus ficus caria). -8-

i. 115b/8, 118b/4, 136b/11, 58b/2, 79b/2, 80b/13, 81b/2

şīr-i i. 33b/7

incür *bk. incīr* -1-

i. 88a/11

'ineb < Ar. Üzüm; *krş. üzüm* -2-

‘aḳīde-i ‘i. 78a/4

‘aḳīde-i ‘i.+ ile 56b/3

isfināḫ < Gr. Ispanak (spinacia oleracea). -1-

i. 97b/5

isfidāc < Far. 1. Üstübeç, kurşun karbonatı. 2. Helyun, kuşkonmaz bitkisi, tilki kuyruğu (asparagus officinalis). -3-

i. 115b/9, 121b/8

i.-ı maġsūl 135b/8

it üzümi İt üzümü (solanum nigrum). -1-

i. 117b/6

ḳabaḳ Kabak (cucurbita). -5-

ḳ. 115b/6, 39a/1, 39a/3, 43a/5, 93a/11

kābilī < Ar. Helile türlerinden biri (terminalia). -5-

k. 117b/3, 120a/12, 76b/3, 87b/4

helīle-i k. 63b/2

kābilī helīle *bk. helīle-i kābilī* -1-

k. 120a/13

kāfūr < Ar. Kafurotu ve bundan elde edilen oku (camphorosma monspeliaca). -5-

k. 102a/1, 123b/8, 36a/12, 85a/7

aḳrāṣ-ı k. 39b/12

ḳāḳule < Ar. Kakula otu, hil otu (elettaria cardomomum). -9-

ḳ. 124a/8, 57b/13, 64a/13, 72a/5, 72b/5, 89b/8, 91a/11, 91b/2

heyl-i ḳ. 123b/6

kākül < Far. Kakula otu. *bk. ḳāḳule* -2-

k. 134b/11

k. bir 134b/4

kākünec < Ar. Kanbil otu, güveyi feneri (phisalis alkekengi). -1-

k. 86b/1

ḳanṭariyūn < Gr. Yara otu, kılıç otu, koyun kıran, kantaron (erythraea centaurium). -2-

ḳ. 35a/12

ḳ.+ ı 82b/8

ḳaranfil *bk. ḳaranfül* -1-

ḳ.+ ile 29b/7

ḳaranfül < Ar. Karanfil (eugenia caryophyllata). -18-

ḳ. 123b/3, 123b/7, 124a/9, 15b/10, 38a/12, 61a/2, 64a/3, 64b/1, 72b/2, 73a/8, 84a/8, 86a/5, 87b/1, 91a/2, 91b/3, 92a/10, 94a/11

ḳ.+ i 119b/13

ḳarġu Kamış, kalın kamış. -3-

ḳ. 122b/9, 135a/10, 135a/11

ḳarpuz < Far. Karpuz (citrillus vulgaris). -1-

ḳ. 93a/10

ḳaṣnı Kadı ağacı, şeytanboku otu ve bundan elde edilen zamk (ferula assa-foetida). -7-

ḳ. 57b/7, 68a/1, 68a/11, 68b/10, 82a/12

ḳ. bir 59b/6, 70b/6

kāsnī < Far. Yaban marulu, hindiba (cichorium endiva). -2-

k. 102a/8, 40a/6

ḳaṭūnā < Ar. Pireotu, karnıyarık otu (plantago psyllium). -5-

bezr-i ḳ. "pireotu tohumu"

102a/1, 16a/7, 41b/3, 42a/1, 79b/8

ḳavun Kavun (citrullus melo). -6-

ḳ. 115b/6, 116a/4, 58a/1, 73b/4, 88a/12, 93a/10

kebābe < Ar. Baharattan kara biberi andırır tane, kebabiye, kuyruklu biber (piper cubeba). -5-

k. 124a/13, 124a/8, 15b/11, 89b/8, 91b/2

kebere < Lat. Sürekli yeşil kalan çalı görünümünde bir bitki, kebere, kapari (capparis). -1-

k. 64a/5

keçi boynuzı Keçiboynuzu ağacı (ceratonia siliqua) ve bu ağacın meyvesi; keçiboynuzu. -1-

k. 102a/3

kedi ḳuyruġı Kedi kuyruğu otu (valerina officinalis). -1-

k. 131b/11

kelem < Far. Lahana (brassica oleracea). -1-

k. 132a/8

kemmūn *bk. kemnūn* -1-

ma'cūn-ı k. 40b/9

kemnūn < Ar. Kimyon (cuminum cyminum). -6-

k. 101b/12, 102b/11, 61a/11, 72a/6, 84a/7, 87b/9

kerdeme < Gr. Tere otu (lepidium sativum). -3-

k. 132a/10, 59b/7, 92b/9

kerefis < Ar. Kereviz (apium graveolens). -6-

k. 58a/9, 62a/12, 62b/11, 72a/9, 73b/12, 73b/4

keşīre < Ar. Geven dikeninden elde edilen bir tür zamk. -4-

k. 126b/4, 58a/13, 86b/4

k.+ yi 116a/10

keşūr < Far. Havuç (daucus carota); *krş. cezer* -10-

k. 38b/6, 59b/6, 62a/12, 73b/9, 76a/1, 84a/7, 87b/8, 92a/12, 94b/1

k.+ ı 133a/112

kettān < Ar. Keten bitkisi ve bundan elde edilen dokuma, bez (linum usitissimum). -6-

k. 58a/1, 75a/3, 79a/12, 80b/12, 81b/2

lu'āb-ı k.+ ıla 41b/7

ḳırfa < Ar. Amber kabuğu, tarçın ağacına benzer bir ağacın kabuğu (croton eluteria). -10-

ḳ. 123b/2, 58a/7, 61a/1, 64a/3, 72a/4, 73b/1, 73b/13, 74b/5, 85a/10, 86a/6

kişnic < Far. Kişniş otu (coriandrum sativum). -4-

k. 102a/8, 115b/8, 41b/11, 36a/9

ḳoruḳ Koruk, olgunlaşmamış üzüm. -2-

ḳ. 102a/5, 36a/7

ḳōz < Far. Ceviz (juglans regia); *krş. cevz* -6-

ḳ. 135b/5, 30a/5, 58a/13, 80a/1, 81b/4, 87a/7

köknār < Far. Köknar ağacı ve yemişi (abies cilicica). -8-

k. 56a/11, 58a/11, 60b/12, 86b/10, 87a/13, 87a/3, 99b/13

k.+ dur 115b/9

ḳusṭ < Ar. Kıst otu ve bu otun kökünden elde edilen ilaç; kust-ı hindî ve kust-ı arabî olmak üzere iki türü bilinir (costus). -8-

ḳ. 35b/5, 42b/5, 57b/7, 64b/11, 68a/1, 68b/9, 70b/7, 78a/7

ḳuzı ḳulaġı Kuzu kulağı bitkisi (rumex acetosella). -1-

ḳ. 102a/9

kündür < Gr. Günlük, buhur (boswellia thurifera). -1-

sufūf-ı k. 40b/3

la'be < Far. Acı çiğdem (colchium autumnale). -1-

l. 82b/5

lāden < Far. Laden otu ve bundan elde edilen zamk (citris creticus). -2-

l. 117b/10

l.+ i 117a/7

līmūn < Gr. Limon (citrus limonum). -2-

l. 91b/7, 99a/1

lisān-ı 'aṣfūr < Ar. Kuş dili bitkisi (rosmarinus officinalis); *krş. elsinetü'l-'aṣāfīr* -4-

l. 57b/11, 62a/10, 90a/10, 91a/2

l. 91b/7, 99a/1

marūl < Gr. Marul (lactuca sativa). -4-

m. 102a/7, 103a/1, 85a/7, 93a/12

maṣṭakī < Ar. Sakız, sakız ağacından elde edilen bir tür reçine (pistacia lentiscus); *krş. saḳız* -24-

m. 38b/4, 40b/4, 58a/7, 61a/2, 64a/6, 72a/7, 72b/4, 73a/8, 74b/5, 75b/12, 84a/9, 86a/6, 86b/4, 89a/7, 89b/10, 90a/10, 90a/5, 90b/9, 115b/8, 116b/1, 124a/9, 127a/11, 127b/11, 127b/4

māzeryūn < Far. Sütleğengillerden bir bitki, kulapa (daphne mazereum). Dağ mazeryunu (daphne alpina) ve Hint mazeryunu (dlitoria ternatea) olmak üzere iki türü vardır. -1-

m. 136b/12

māzū < Far. Mazı (thuya). -8-

m. 117b/5, 123a/2, 135a/10, 135b/2, 67b/2

m.+ sun 135a/3

m.+ yı 119b/1, 127b/2

menefşe < Far. Menekşe (viola tricolor); *krş. benefşe* -1-

m. 90b/8

menşūr < Ar. Şebboy çiçeği (hesperi matronalis). -5-

m. 30a/3, 64b/13, 65a/4, 81a/7, 81b/4

mercimek < Far. Mercimek (lens culinaris). -6-

m. 102a/3, 102b/8, 115b/2, 116a/13, 116a/3, 71b/3

mersīn < Gr. Mersin ağacı ve yemişi (myrtus communis). -9-

m. 117a/13, 119a/4, 119b/11, 128b/12, 129a/3, 129b/8, 41b/5, 42b/2, 91b/10

merzencūş < Far. Mercanköşk çiçeği (origanum majorana). -7-

m. 101b/12, 128b/13, 128b/5, 30a/9, 35a/9, 80b/1, 81a/2

mevīzec < Far. Yaban üzümü (delphinum staphisagria). -1-

m. 69b/10

mī'a < Ar. Günlük ağacı, sığla ağacı (liquidambar orientalis); *krş. günlük* -1-

m.-i sāyile 83a/6

misk < Ar. Misk otu (moschiferus). Bir cins güzel koku; *krş. müşk* -2-

m. 120a/6

cevāriş-i m. 16a/3

muġāṣ < Ar. Kudret narı, acayip elması, papara, balasan (momordica balsamina). -1-

m. 57b/7

muḳl < Ar. Günlük ağacı (boswellia carteri), mukl-ı azrak ve muklü'l-yehud olmak üzere iki türü vardır. -1-

m.+ ı 103b/10

muḳl-ı yehūdī < Ar. Gürün zamk ağacı (commiphora mukul). -1-

m. 130b/1

muḳliye *bk. muḳl* -1-

'aṣāfīr-i m. 43b/2

mūm < Far. Mum çiçeği. -2-

m. 69a/6, 71b/9

murd < Far. Mersin ağacı ve yemişi (myrtica communis). -1-

m. 123a/9

mürr < Ar. Mirra adı verilen ve Arabistan'da yetişen bir ağacın zamkı, usaresi (comiphora myrrha). -3-

m. 129a/12, 63b/4

m.-i ṣāfī 136b/11

müşk < Far. Misk; *krş. misk* -14-

m. 131b/9, 35b/2, 38a/13, 42b/11, 68a/10, 72a/8, 72b/6, 74b/8, 75b/12, 91b/9

m. bir 123b/9, 65a/12, 91a/10

m.+ ile 41a/8

na'nā' *bk. na'na'* -3-

n. 128b/5, 30a/8, 92b/9

na'na' < Ar. Nane (mentha piperita). -3-

n. 72a/7, 88a/12, 99a/1

na'nā *bk. na'na'* -3-

n. 73b/2, 78a/10, 94b/11

nār < Far. Nar ağacı ve meyvesi (punica granatum); *krş. enār, rummān* -3-

n. 119a/8, 129b/8

n.+ ı 90b/5

nār-müşk < Far. Ortasında bir miktar yeşili olan bir Hint narı tohumu, nâr-ı hindî, nâr-ı berrî (mesua ferrea). -2-

n. 64a/4, 87a/5

nārçīl < Far. Hindistan cevizi ağacı, narçil ağacı (cocos nucifera). -1-

n. 35b/5

nārınc < Far. Turunç, portakal (citrus aurentium amara); *krş. turunc* -2-

n. 91b/7, 99a/1

nerges < Far. Nergis (narcissus). -3-

n. 64b/8, 65a/4

n.+ iŋ 65a/5

nergis *bk. nerges* -4-

n. 69a/5, 69b/8, 80b/12, 81a/6

nīlūfer < Far. Nilüfer çiçeği (nymphea). -5-

n. 101b/13, 17a/7, 85a/6

şarāb-ı n. 40b/1

n.+ üŋ 102b/4

noḫūd < Far. Nohut (cicer arietinum). -32-

n. 116a/13, 116a/4, 123b/10, 123b/4, 124b/1, 132a/9, 36b/9, 38b/2, 39a/4, 40b/1, 40b/3, 43a/9, 58b/1, 93b/4, 95a/10, 95b/6, 95b/9, 96a/8, 96b/9, 98b/1, 99a/11

n.+ da 55a/8

n.+ dan 60b/10

n.+ ı 100a/6, 38b/1, 60b/7, 99b/3

n.+ ıla 41a/9, 85b/13, 92a/13, 92a/5

n. ol 60b/7

noḥūd *bk. noḫūd* -1-

n. 78b/11

oġlan aşı Cavşir ağacı ve bundan elde edilen usare, macun (ferula alaeochytris); *krş. cāvşīr* -3-

o. 42b/6

o.+ n 105a/2, 136a/4

ot Ot, bitki. -2-

o.+ larıla 39a/5

o.+ larile 15b/10

panbuḳ < Far. Ebegümecigillerden, koza biçimindeki meyvesi üç, dört, beş dilimli olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisi, pamuk (gossypium). -10-

p. 115b/7, 57b/10, 65b/1, 70a/6, 82a/2, 82a/8, 83a/2, 87b/5

p.+ dan 83a/9

p.+ ı 134b/13

pazu Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak (beta vulgaris varcicla). -1-

p. 79b/9

rāzıḳī < Ar. Kalın kabuklu, iri, uzun taneli üzüm (vitis vinefera). -1-

r. ola 33b/2

rāziyāne < Far. Rezene otu (foenicolum vulgare); *krş. rāziyānec* -1-

r. 87b/6

rāziyānec < Far. Rezene otu (foenicolum vulgare); *krş. rāziyāne* -1-

r. 59a/4

reyḥān < Ar. Reyhan bitkisi (ocimum basilicum). -6-

r. 30a/9

şarāb-ı r.+ ı 99a/3

şarāb-ı r.+ ıla 123b/4, 129a/9, 31a/12

şarāb-ı r. ola 38a/7

rummān < Ar. Nar ağacı ve meyvesi (punica granatum); *krş. nār, enār* -1-

şarāb-ı r.+ ıla 39b/12

sādec < Far. Hint sümbülü (nardustachys jatamansi). -2-

s. 122b/9

s.-i hindī 132b/6

ṣadef < Ar. Sedefotu (ruta graveolens); *krş. seẕāb* -1-

ṣ. 121b/5

sādenc *bk. sādec* -1-

s. 64a/4

saḳız Sakız*; krş. maṣṭaḳī* -5-

s. 91a/3

s.+ ı 134b/11, 89b/8, 90b/9

s.+ ları 89b/12

ṣandal < Ar. Sandal ağacı, çeşitli türleri olan bir ağaç; a) ak sandal (santalum album); b) kızıl sandal (pterocarpus santalinus); c) sarı sandal (fringilla spinus) olmak üzere üç türü ünlüdür. -7-

ṣ. 123b/1, 123b/8, 124a/6, 129a/1

ṣ.+ ıla 42a/1

şarāb-ı ṣ.+ ıla 39b/11

ṣandaleyn < Ar. İki sandal*; bk. ṣandal* -1-

ṣ. 64a/3

sarımsaḳ Sarımsak (allium sativum). -1-

s.+ ın 136a/12

sarmaşuḳ *bk. ṣarmaşuk, krş. sarmaşıḳ* -2-

s. 102b/11, 86b/1

ṣarmaşuḳ Sarmaşık (hedera helix); *krş. sarmaşıḳ* -1-

ṣ. 103a/6

sa'ter < Ar. Güveyiotu (origanum vulgare). -2-

s. 130a/13, 134b/11

sefercel < Ar. Ayva (cydonia vulgaris); *krş. ḥayvā* -1-

s. 16a/8

s. olur 19b/9

sekbinec < Far. Salatalığa benzer bir bitki ve bundan elde edilen zamk (ferula scowitziana). -2-

s. 136a/7

ḥabb-ı s. 16b/8

selīḫe < Ar. Tarçın ağacı, kurfa ağacı, yalancı tarçın ağacı; burçak otunun kökü (cinnamomum cassia). -8-

s. 123b/2, 124a/12, 129b/9, 130a/6, 74a/1, 86b/3, 88a/13

s.+ dür 58a/7

serḫes < Far. Kuzgunotu (driopteris filixmas). -2-

s. 133a/10

s.-i rūmī 132b/6

servi < Far. Selvi ağacı (cupressus sempervirens). -1-

s. 35b/6

seẕāb < Ar. Sedefotu (ruta graveolens); *krş. ṣadef* -4-

s. 102b/11, 17a/9, 88a/10

toḥm-ı s. 39b/5

sezāb *bk. seẕāb* -1-

s. 101b/10

ṣırġan *bk. sırġan* -1-

ṣ. 64a/5

sırġan Isırgan otu (urtica); *krş. ısırġan, sırḳan* -5-

s. 65a/6, 73b/11, 78a/6, 81a/3, 87a/13

sırḳan Isırgan otu (urtica); *krş. ısırġan, sırġan* -1-

s. 73b/3

sibistān < Far. Sibistan ağacı ve meyvesi (cordia myxa). -1-

s. 40b/11

simsim < Ar. Susam (sesamum indicum); *krş.sūsen* -4-

s. 58b/2, 63b/5, 86b/10

s.+ i 71a/5

ṣoġan Soğan (allium cepa). -27-

ṣ. 58a/6, 59a/10, 61a/10, 61b/2, 73b/12, 73b/4, 77b/8, 83b/1, 87a/13, 93b/5, 94b/4, 95b/10, 97a/12, 97a/2, 98a/1

ṣ.+ da 56a/3

ṣ.+ ı 95a/11

ṣ.+ ıla 38b/6, 41a/10, 85b/12, 85b/13, 92a/13, 92a/5, 93a/4, 98b/1

ṣ.+ ın 65a/5

ṣ.+ ıyıla 69b/9

sögüt Söğüt ağacı (salix). -1-

s. 102a/1

ṣu kerdemesi Su teresi (nasturtium officinale). -1-

ṣ. 92b/8

sumāḳ < Ar. Sumak ağacı ve tohumu (rhus coriafia). -5-

s. 102a/5, 119a/7, 123a/1, 36a/8, 96b/7

sūrıncān < Far. Sorıncan ağacı (colchicum autumnale). -1-

s. 132b/7

sūsen < Ar. Susam; *krş. simsim* -11-

s. 124a/13, 130a/6, 132b/7, 133a/11, 57b/12, 64b/9, 68a/9, 70a/7, 81a/6, 82a/7, 82b/9

süg İtkasarı, tilkitaşağı (orchis hircina); *krş.ḫuṣyetü'ş-şa'leb* -3-

s. 67b/6, 74b/7

s. bir 72a/8

sünbül < Ar. Sünbül otu (hyacinthus orientalis). -15-

s. 122a/6, 123b/2, 129b/9, 73a/8, 84a/9, 86a/5, 87b/13

sünbül-i hindī < Ar. Hint sümbülü (nordostachys jatamansi). -1-

s. 132b/5

sünbül-i rūmī < Ar. Rum sümbülü (nardus celtica). -3-

s. 129a/7, 135a/11, 15b/9

sünbül-i ṭīb *bk.sünbül-i hindī* -3-

s. 130a/5, 58a/5, 72a/4

sünbül-i zer < Ar. Sarı sümbül. -1-

s. 85a/10

şaḳāḳul < Ar. Yabani havuç, karakök (pastinaca sativa). -18-

ş. 16a/4, 30a/4, 38a/12, 56a/2, 58a/4, 73a/13, 73b/13, 74a/8, 75a/10, 75b/3, 75b/8, 77b/7, 78a/8, 85b/3, 87b/1, 94b/12

terbiyet-i ş. 75a/8

ş.+ a 75b/4

şalġam < Far. Şalgam (brassica rapa); *krş. şelcem* -5-

ş. 73b/12, 80b/1, 87b/4, 92a/11, 98a/3

şām fıstuḳı < Ar.-T. Şam fıstığı (pistacia vera). -1-

ş. 87a/2

şayṭarac < Ar. Serkile otu ve kökünden elde edilen bir ilaç (plumbago zaylanica). -3-

ş. 63b/3, 64a/4

ş.-ı hindī 88a/1

şeftālū < Far. Şeftali (persica vulgaris). -1-

ş. 122a/4

şeh-dāne *bk. şehdānec* -3-

ş. 35b/3, 72b/5, 88b/12

şehdānec < Far. Kenevir tohumu (cannabis sativa). -2-

ş. 102a/3

ş. bir 132b/8

şelcem < Ar. Şalgam; *krş. şalġam* -5-

ş. 57b/13, 64a/13, 78a/1, 83b/1

ş. bol 38b/6

şinḫıyār < Far. Acur (cucumis anguria). -2-

ş. 102a/8, 93a/11

şīrūġan < Far. Şırlağan; susam yağı. -10-

ş. 61b/13, 79b/12, 79b/5, 81b/4, 99b/10, 122a/2

ş.+ da 100a/9

ş.+ ıla 100a/3, 121a/6, 94a/7

ṭarḫūn < Ar. Tarhun otu (artemisia dracunculus). -1-

ṭ. 99a/1

ṭaru Darı (panicum uiliaceum). -3-

ṭ. 102a/3, 102b/8, 136b/12

tebāşīr < Far. Bambu şekeri, hintkamışı şekeri (cucumis anguria). -1-

t. 16a/7

tenbul < Far. Hintlilerin diş ve dudaklarını karartmak için çiğnedikleri bir cins ağaç yaprağı. -1-

t. 86a/5

tere < Far. 1. Marul, maydanoz benzeri yeşil sebzeler. 2. Tere otu (lepidium sativum). -3-

t. 93a/13

t.+ ler 102a/7, 93a/12

ṭopalaḳ Kırkboğum, suut kökü (cyperus rotundus). -16-

ṭ. 122a/6, 123a/9, 123b/13, 123b/2, 124a/7, 128b/13, 129b/7, 130a/5, 135b/5, 35b/5, 58a/2, 63b/3, 64a/4, 68b/9, 85a/10,
86b/2

ṭoraḳ otı Dereotu, durak otu, rezene (anethum graveolans). -5-

ṭ. 133a/9, 15b/8, 79a/13, 80a/13, 81b/1

tūdrenk < Ar. Turpgiller familyasından, beyaz ve kırmızı türleri olan bir bitki, kuş etmeği, karahasan otu, çoban dağarcığı (capsella bursapastoris). -1-

t. 73b/10

tuḫmugān < Far. Semizotu (portulaca oleracea). -3-

t. 101b/11, 39b/10, 63b/10

turb < Far. Turp (raphanus sativus). -6-

t. 115b/6, 116a/3, 57b/7, 78a/6, 80b/12, 87b/6

turunc Turunç (citrus aurantium); *krş. nārınc* -8-

t. 124a/7, 128b/13, 30a/5, 43a/13, 58a/2, 63b/3, 64b/10, 98b/13

tūt < Far. Dut (fructus mori nigri). -3-

t. 102a/6, 118a/1, 130b/1

tüffāḥ < Ar. Elma (pirus malus); *krş. alma* -3-

t. 91b/11, 91b/5

cevāriş-i t. 72b/12

ʻūd < Ar. Öd ağacı (aquilaria agallocha). -9-

ʻū. 64a/2

cevāriş-i ʻū. 16a/2, 35a/7

ʻū.-ı hindī 124a/1, 124a/9, 58a/1, 72b/4, 73a/9, 74b/6

ʻūdü'l-ḳarḥ < Ar. Dikenli defne, ışılgan, çoban püskülü (ılex aquifolium). -1-

ʻū.+ ı 67b/11

ʻunnāb < Ar. Kızılığde, üvez ağacı (sorbus aucuparis). -1-

ʻu. 81b/2

ʻuṣfūr < Ar. Yalancı safran, uspur (carthamus tinctoriuu). -1-

ʻu. 58b/1

usḳūlūfenderiyūn < Gr. Altın otu, dalak otu (ceterach officinarum). -1-

u. 131b/9

usṭūḫūdūs < Gr. Karabaşotu (lavandula stoechas). -1-

u. 131b/10

uşne < Ar. Ağaç yosunu, ketencik (mescus aboreus). -2-

u. 129a/1, 131b/8

übhel < Ar. Ardıç yemişi. -1-

ü. 131b/9

üzüm Üzüm (vitis vinifera); *krş. ʻineb* -5-

ü. 33b/2, 33b/7, 40b/12, 58b/2, 89a/12

verd < Ar. Gül; *krş. gül* -2-

v. 85a/11

v.-i mürebbā 85b/8

verseme Yaprakları nane gibi güzel kokulu olup kimi yemeklere konan bir bitki, keklikotu, barsama otu (mentha aquatica). -3-

v. 119a/7, 128b/5, 30a/9

vesme < Ar. Yabani çivit otu, mavi boya kökü; rastık (ısatis tinctoria). -5-

v. 127a/10, 129b/9, 130a/6, 133a/9

v. olduġınca 127a/2

yaban sarmaşuġı Yabanî sarımsak (allium scorodoprasum). -1-

s.+ ı bir 61b/10

yandaḳ Deve dikeni, yabani enginar. -1-

y. + ı 61a/10

yarpuz Yarpuz (mentha pulegium). -3-

y. 78a/9, 94b/11

y.+ ı bir 66a/3

yāsemīn < Far. Yasemin (jasminum officinale). -10-

y. 118b/8, 21a/4, 67a/11, 67b/12, 67b/3, 68b/10, 71a/10, 91a/12, 91b/12, 91b/4

yāsemin *bk. yāsemīn* -1-

y. 64b/13

yonca Yonca (trifolium arvense). -5-

y. 102a/1, 58a/2, 61a/11, 73b/2, 73b/9

yüzerlik Üzerlik otu (peganum harmala). -4-

y. 101b/11, 130a/12, 132a/10, 136a/9

za'ferān < Ar. Safran (crocus sativus). -12-

z. 127a/11, 127b/10, 129a/8, 135b/10, 57b/12, 64a/2, 72b/5, 73a/7, 74b/7, 75b/12, 85b/2

z. bir 85a/11

zanbaḳ < Ar. Zambak (lilium candidum). -19-

z. 120a/6, 131a/3, 131b/13, 132b/11, 64b/10, 65a/13, 66a/4, 66a/8, 66b/10, 67a/5, 67b/8, 68a/2, 68b/1, 71a/1, 71b/8, 80a/7, 80b/6, 81a/7, 87b/10

zebīb < Ar. Kuru üzüm. -1-

nebīẕe-i z. 31a/12

zencebīl < Ar. Zencefil (zingiber officinale). -35-

z. 15b/10, 16a/4, 32b/4, 43b/4, 56a/1, 59b/7, 60a/12, 60b/2, 61a/9, 61b/11, 63b/3, 64b/1, 72b/4, 73b/1, 74a/8, 74b/4, 75b/10, 78a/8, 80a/4, 82a/8, 84a/8, 85b/3, 86a/6, 86b/11, 87b/3, 91b/3, 92a/10, 93b/13, 94a/10, 94b/11, 99b/7

perverde-i z. 63a/3

z.+ den 84b/9

z.+ dür 57b/9

z.+ ile 29b/6

zerdālū < Far. Kayısı, zerdali (armeniaca vulgaris). -3-

z. 102a/6, 82a/2, 87b/6

zeyt *bk. zeytun* -24-

z. 117a/7, 117b/8, 119a/13, 119a/9, 119b/2, 119b/6, 59a/8, 71b/6, 83b/10, 87b/3, 90b/11, 91a/4

z.+ e 88b/11

z.+ i 118b/7

z.+ ile 118a/12, 121a/11, 121a/2, 130b/4, 135a/4, 42b/6, 69b/5, 93b/11, 97b/3, 97b/4

zeytun < Ar. Zeytin (olea europea); *krş. zeyt* -1-

z. 120b/8

zirāvend < Ar. 1. Zeravent (aristolochia rotunda). 2. Boru elması (aristolochia longa). -1-

z.-i ṭavīl 87b/5

zūfā < Ar. Çördük otu, zufa otu (hyssopus officinalis). -1-

z. 130a/13

1.1.5. Yiyecekler ve İçecekler ile İlgili Adlar

Bu bölümde toplam 73 adet yiyecek ve içecek adı tespit edilmiştir. Bu adlardan 24'ü Arapça, 19'u Farsça, 26'sı Türkçe, 1'i Grekçe, 1'i Rumca, 1'i T.-Far. ve 1'i de Ar.-T. yapısındadır. Yine bu bölümde de aynı ada karşılık gelen farklı dillerdeki kavramlar farklı bir tür olarak görülmeyip toplam sayıya dahil edilmemiştir.

‘aḳīde < Ar. Şekerin kaynatılarak katılaşması yolu ile yapılan, renkli ve kokulu ağızda güç eriyen şeker. -5-

‘a. 100a/11, 100a/4, 87a/8

‘a.-i ‘ināb ıla 56b/3

‘a.-i ‘ineb 78a/4

asel < Ar. Bal; *krş. bal* -13-

‘a. 100a/10, 100a/2, 77b/1, 81a/7, 97b/11, 98a/7

mā’-i ‘a. 44a/2

nebīẕ-ü ‘a. 32b/7

şarāb-ı ‘a. 78a/3

mā’-ü ‘a.+ den 44a/6

‘a.+ i 75b/8

‘a.+ ile 31a/13, 75a/5

bādām-ı muḳaşşer < Ar. Kabuğu soyulmuş badem. -1-

b. isti‘māl ėde 39a/8

bal Bal; *krş. ‘asel* -68-

b. 100b/6, 103a/4, 126b/5, 137a/3, 33b/2, 59a/11, 59b/1, 61b/3, 62a/4, 67a/4, 69b/12, 75b/10, 75b/2, 76a/7, 77a/11, 77a/4, 77a/6, 84a/3, 86b/12, 88a/5, 99a/10, 99b/4

b.+ a 60a/4, 96b/13

b.+ dan 62a/5

b.+ dan bir 59b/2

b.+ ı 100a/3, 75b/9, 88a/2, 90a/5

b.+ ıla 104b/12, 132a/12, 132b/10, 135b/9, 30a/8, 43a/9, 58a/10, 59b/9, 60b/1, 60b/13, 61a/13, 62b/1, 63a/11, 63a/4, 63b/11, 63b/6, 64a/9, 64b/3, 69a/12, 69b/10, 69b/5, 70a/4, 72a/11, 73b/6, 74a/11, 74a/2, 75b/6, 83b/5, 84a/12, 84b/12, 85a/13, 85b/5, 86a/9, 86b/6, 87a/6, 88b/1, 99b/9, 86a/3

balıḳ kebābı < T.-Far. Balık kebabı. -1-

b. 33b/3

beksümāṭ < Gr. Peksimet. -1-

b. ola 102b/9

bide < Rum. Mayalı hamurdan yapılan, isteğe göre üzerine yumurta, kıyma, peynir, pastırma, vb. konarak pişirilen, ince, yayvan yiyecek. -2-

b.+ sin 97b/5

b.+ yile 96a/4

birinc Pirinçli yiyecek, pirinç pilavı **?** -1-

b.+ ler 124b/13

biryān < Far. Tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirildikten sonra kızartılan et kebabı (Anadolu'da toprak çukurda pişirilir ve adına "pîren" denilir). -2-

b.+ lar 125a/1, 15b/9

borānī < Far. Pirinçli ve yoğurtlu ıspanak ve benzeri sebze yemeği. -2-

b.+ sin 39a/3, 43a/6

börek Börek. -1-

b. 33b/6

cirm < Ar. Posa, suyu ve özü alınmış yiyecek. -1-

c.+ i 75a/7

cüllāb < Far. Gül suyu, gül şerbeti; *krş. gülāb* -2-

c. 40b/4, 41b/8

çevürme Şişe geçirilerek kızartılmış kuzu, tavuk vb. -1-

ç.+ ler 125a/1

düvülcek *bk. düvülcük* -1-

d. 35a/12

düvülcük Küçük bulgur tanesi. -2-

d. 130b/13, 35a/12, 88a/11

efāviye < Ar. Yemeğe konulan baharat. -3-

e. 93a/6

ṣıfat-ı e. 94a/8

e.-yi meẕkūreden 92a/13

ekşiler Tadı ekşi olan yemekler. Metinde *koruk aşı, sumak aşı ve sirkeli aşlar* bu tarz yemeklere örnek olarak verilmiştir. -1-

e. 36a/7

et Et. -33-

e.+ i 30a/13, 38a/8, 92b/7, 98b/9

e.+ i ola bol 92a/5

e.+ i ola 85b/13, 92a/9, 92b/8

e.+ ile 97b/5

e.+ in 29b/3, 39a/4, 42b/8, 84b/1, 95a/6, 96b/2, 97a/2, 97b/2, 98b/2

e.+ iyile 31b/11, 39a/9, 56a/9, 92a/12

e.+ leri 125a/2, 125a/3, 30a/13

e.+ lerin 33b/4

e.+ leriyile 100b/11, 100b/12

e.+ üŋ 38a/9

etmek Ekmek. -9-

e. 102b/8, 41a/10

e.+ ile 31b/11, 33b/5, 36b/11, 95b/3

e.+ in 29b/3

e.+ lerde 93a/1

e. ola 93a/1

et ṣuyı Et suyu; *krş.mā'ü'l-laḥm* -1-

e. ṣuyıla 36b/10

fānīd < Far. Beyaz şeker, peynir şekeri. -1-

f. 80a/3

fevākih < Ar. Meyveler, yemişler. -1-

f.+ den 33a/6

gülāb < Far. Gül suyundan yapılan bir tür şurup; *krş. cüllāb* -10-

g. 129b/3, 32a/9, 36a/4, 72b/7

g.+ ıla 124b/1, 129b/1, 130b/3, 37a/1, 72b/8

g.+ ıla ol 73a/5

ḥalvā < Ar. Helva. -5-

ḥ. 39a/6, 99b/6

ḥ.+ lardan 30a/6

ḥ.+ sın 58a/11

ḥ.+ yı 100a/4

ḫamīr < Ar. Hamur. -4-

ḫ. 135b/9, 93b/10, 96a/3, 96b/11

ḫamr < Ar. Şarap; *krş. sücî* -1-

ḫ.+ ıla 70b/2

herīse < Far. Döğme buğday ve etin uzun süre kaynatılıp ezilmesiyle yapılan, macun kıvamında bir yemek. -5-

h. 92b/5, 93b/8

ṣıfat-ı h. 96a/5

h.+ ler 124b/13

h. ola 96b/4

ḳalāya < Ar. Kavurma; kızartma; *krş. ḳalye* -2-

ḳ. 100b/11

ḳ.+ dan bol 93a/3

ḳalye < Ar. Kavurma; kızartma; *krş. ḳalāya* -12-

ḳ. 124b/13, 97a/2, 97b/4

ṣıfat-ı ḳ. 95a/4, 98b/6

ḳ.+ ler 31b/12, 43b/2

ḳ.+ lerin 39a/1

ḳ.+ si 92a/11

ḳ.+ si ola 92a/12

ḳ.+ yi 98b/7, 99a/5

ḳatā'if < Ar. Kadayıf tatlısı. -1-

ḳ. 30a/7

ḳatıḳ 1. Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde, ekmeğe katılan peynir, zeytin, helva vb. yiyecek. 2. Katılacak yiyecek. -1-

ḳ.+ lardan 30b/5

ḳayġana Bir çeşit yumurta yemeği. -1-

ḳ. 100b/6

kebāb < Ar. Doğudan doğruya ateşte veya kap içerisinde pişirilen et, kebap. -2-

k. 33b/5

k.+ ları 100b/12

ḳıyma Çekilmiş, ufacık et. -1-

ḳ. eyleyeler 97b/3

kirde Genellikle mısır unundan yapılan ve tandırda pişirilen bir tür pide. -1-

k. 96a/3

ḳoruḳ aşı Henüz olgunlaşmamış üzümle yapılan bir tür yemek. -1-

ḳ. 36a/7

levzīne < Far. 1. Badem helvası. 2. Bademli helva. -1-

l. 30a/7

mā' < Ar. Su; *krş. ṣu -2-*

m.-i 'asel 44a/2

m.-ü 'aselden 44a/6

mā'ü'l-'asel < Ar. Bal şerbeti (aua meli). -1-

m. 43b/10

mā'ü'l-cübn < Ar. Peynir suyu. -1-

m.+ ile 16b/4

mā'ü'l-laḥm < Ar. Et suyu; *krş. et suyı* -7-

m. 31a/11, 31b/12, 40a/6, 41a/6, 43a/8

m.+ da 38b/7

m.+ ıla 93a/2

mā'ü'r-rummāneyn < Ar. Nar suyu. -1-

m. 90b/6

mey-puḫte < Far. Pekmez. -1-

m. 78a/13

muḳaşşer < Ar. Kurutulmuş kabuk. -1-

bādām-ı m. 39a/7

muza'fer < Ar. 1. Bir pilav çeşiti. 2. Su, un ve baldan yapılmış bir çeşit tatlı içecek. -1-

m. 92b/13

nebīẕ < Ar. 1. Hurma veya arpadan yapılan bir çeşit içki. 2. Şarap. -1-

n.-ü 'asel 32b/7

nebīẕe *bk. nebīẕ* -1-

n.-i zebīb “üzüm şurubu” 31a/12

nişeste < Far. Nişasta. -3-

n. 115b/10, 116a/13, 116a/4

pālūde < Far. Pelte, nişasta. -3-

p. 124b/13, 92b/12, 92b/6

perverde < Far. Çeşitli meyve ve sebzelerin özünün terbiyesinden elde edilen yiyecek. -11-

p. 60a/11

p.-i zencebīl 63a/3

p.+ lerden 30a/4, 32b/4

p.+ lere 74b/3

p.+ leri 32b/5

p. olmış ola 60b/2

p.+ si 30a/5, 43a/13

p.+ sin 75b/10

puḫte < Far. Pişirilmiş şey. -1-

p.+ yile 79a/1

sayaġı (< sağ yağ) Tereyağı. -18-

“Eski Anadolu Türkçesi’nin kelime hazinesinin büyük bir kısmını Eski Türkçe’de bulmak mümkündür” (Mansuroğlu 1988: 274). EOT dönemindeki metinlerde ET’nin söz varlığına ait kelimeler bulunabileceği gibi, Orta Türkçe döneminin söz varlığına ait sözcükler de bulunabilmektedir. Metnimizde geçen *sayaġı* sözcüğü de OT’ye ait bir sözlük olan DLT’de tanıklanan bir sözcüktür. Kaynaklardan bu kelimenin Karahanlı Türkçesi döneminde, yine *tereyağı* anlamına gelen *sağ yağ* şeklinde olduğunu görmekteyiz (Genç 2015: 230). Genç, çalışmasında Atalay’ın DLT neşrini esas almıştır. Diğer bir DLT neşrinde ise kelime *sag yāg* olarak aktarılmış ve *tereyağı* anlamı verilmiştir (Ercilasun ve Akkayunlu 2015: 800). Gülensoy’un çalışmasında *sayaġı* kelimesi madde başı olarak geçmemektedir. Kelime, *sağ* madde başının üçüncü anlamı olarak verilen *tatlı, temiz; katıksız* anlamlarına örnek olarak verilmiştir. Bu örnek de çin DLT’ye gönderme yapmıştır: saġ yaġ ‘sade yağ’ (Gülensoy 2007: 711). Paçacıoğlu’nun çalışmasında kelime sayag: tereyağı ve sayagı: tereyağ biçimlerinde geçmektedir (Paçacıoğlu 2006: 470). Yapılan taramalar sonucunda kelimeye *Derleme Sözlüğü*’nde

rastlanmamıştır. TTS'de kelime *sadeyağ, tereyağı* anlamlarındadır. Kelimenin TTS'deki anlamı XIV. yüzyıla ait bir tıp metni olan *Yadigâr-ı İbni Şerif*' te tanıklanmıştır (Aksoy ve Dilçin 1996: 3349). Kelimenin, saġ/sağ ve yaġ/yağ kelimelerinin hece kaynaşması (contraction) yoluyla birleşerek meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu birleşme esnasında ilk kelimedeki *sızıcı* /g/ düşmüştür: Bu düşmenin sebebi kelimenin ilk hecesindeki /a/ sesinin uzun ünlülü olmasına bağlanabilir. EOT'de, sözcüklerin yazımında ünlülerle birlikte harekelerin de kullanılması, ilgili kelimenin uzun ünlülü olduğunu göstermektedir (Korkmaz 2005: 446). Metnimizde kelime 18 yerde geçmektedir. Kelime bu yerlerin 3'ünde (96b/12, 99a/10, 103a/7) harekesiz fakat elifle, 15'inde ise harekeli ve elif harfiyle yazılmıştır: سایغی ; hareke olarak elif harfinden önce bir çekme işareti kullanılmıştır: ا'

s. 103a/3, 61b/4, 81b/3, 87b/12, 92b/4, 96b/6, 97a/3, 98a/2, 99a/10

s.+ n 96b/12

s.+ yıla 100b/6, 103a/7, 62b/12, 85b/5, 93a/4, 93b/12, 94a/6, 94b/7

sāyile < Ar. Yağ. -1-

mī'a-i s. 83a/6

şemerāt < Ar. Yemişler, meyveler. -1-

ş. 106b/4

semīd < Ar. Beyaz ekmek. -5-

s. 29b/3, 31b/11, 33b/5, 36b/11, 93a/1

semid *bk. semīd* -1-

s. 126b/3

sikencübīn < Far. Bal, şeker ve türlü meyvelerin özsuyundan yapılan bir grup şuruba verilen ad. -1-

s.+ ile 16b/5

sirke < Far. Sirke. -14-

s. 102a/6, 103a/1, 119b/1, 119b/6, 129b/3

s.+ de 127a/4, 72a/5

s.+ ye 119b/2, 119b/5

s.+ yile 117a/11, 121b/1, 129b/10, 36a/4, 59a/8

şu Su; *krş. mā'* -114-

ṣ. 122a/3, 126a/3, 128b/7, 130a/2, 131a/9, 132a/4, 18b/1, 38a/10, 49b/13, 50a/1, 59b/1, 60a/9, 62b/9, 65b/3, 66b/9, 73a/3, 73a/4, 75a/11, 76a/2, 76b/3, 76b/9, 86a/2, 89a/10, 98a/4

ṣ.+ da 120b/2, 120b/5, 122a/1, 135b/2, 31b/3, 38a/9, 40b/11, 60b/7

ṣ.+ dan 122a/2, 76a/5, 76b/13

ṣ.+ lar 61b/6

ṣ.+ nuŋ 36b/3

ṣ.+ ya 118a/2, 36b/2

ṣ.+ yı 102a/10, 128b/9, 135b/7, 16a/10, 43a/9, 59a/11, 60b/8, 66b/11, 76b/8, 79b/9, 80a/2, 86a/3, 97a/3, 98a/1, 98a/2, 61b/2, 61b/3, 60a/7

ṣ.+ yıla 118a/6, 119a/4, 119a/8, 120a/2, 120b/3, 120b/6, 120b/9, 121b/10, 123b/10, 127a/12, 127b/5, 129a/4, 129b/4, 133a/13, 135a/12, 135b/2, 16a/8, 31b/5, 33a/9,33b/1, 35a/9, 36b/10, 37a/1, 37a/2, 38a/8, 40b/1, 41b/12, 76b/11, 76b/12, 79b/3, 80b/4, 81a/4, 82a/4, 83a/9, 91b/11, 93b/7, 98b/12, 79a/4, 36b/10

ṣ.+ yın 117b/12, 32a/9, 35a/12, 39a/10, 42b/8, 60a/7, 60b/6, 66b/8, 86a/2, 98b/2

ṣ.+ yına 100a/6, 40b/4

ṣ.+ yını 38b/2

ṣ.+ yıyıla 117b/6, 85a/7

s.+ yun 76a/6

sumāḳ aşı < Ar.-T.Sumakla birlikte yapılan bir tür yemek. -1-

s. 36a/8

süci Şarap; *krş. ḫamr* -2-

s.+ den 127a/4

s.+ yile 117b/11

süd Süt. -35-

s. 43a/1, 43a/9, 60a/2, 60b/4, 64b/4, 87a/8, 92b/5, 93a/9, 98a/3, 98a/4

s.+ den 33a/8, 96a/11

s.+ e 60a/3

s.+ i 74a/5, 80a/3, 98a/12, 98a/9, 99a/9, 126b/4, 80b/2

s.+ ile 116a/9, 61a/5, 93a/2, 93b/7, 96b/10, 98a/11

s.+ in 73b/7, 74a/6, 97b/9, 81a/11

s.+ inde 92b/6

s.+ ine 62b/8

s.+ iyile 137a/2, 59a/5

s.+ lerin 39b/11

südlü birinc Sütlü pirinç. Sütlaç **?** -1-

s. 92b/6

sükker < Ar. Şeker; *krş. şeker* -4-

s. 29b/10, 37a/1, 39b/6

s.+ i 32a/8

şaḥm < Ar. 1. İçyağı, etler arasında bulunan yağ. 2. Meyve ve sebzelerin et kısmı. -2-

ş. 13a/7

ş.-ı ḥanẓal 35a/11

şarāb < Ar. Şurup; *krş. şerbet* -34-

ş. 103a/3, 29b/4, 31b/12, 32b/7, 36a/3, 41a/11, 77b/11

ṣıfat-ı ş. 97b/13, 97b/7

ş.-ı memzūc eyleyüp 42b/8

ş.-ı memzūce ol 36b/4

ş.-ı nīlūfer 40b/1

ş.-ı reyḥān ola 38a/7

ş.-ı reyḥānı 99a/3

ş.-ı reyḥānıla 123b/4, 129a/9, 31a/12

ş.-ı reyḥānī 40a/8

ş.-ı rummānıla 39b/12

ş.-ı ṣāfī 41a/8

ş.-ı ṣandalıla 39b/11

ş.-ı ṣırf 35b/13, 49b/10

ş.-ı ṣırfdanısa 36a/2

ş.-ı ‘asel 78a/3

ş.+ a 32a/8

ş.+ da 29a/12

ş.+ ı 33a/12

ş.+ ıla 135b/5, 36b/13, 38b/3, 78b/12, 98b/5

ş.+ lardan 30b/9

şeker < Far. Şeker; *krş. sükker* -28-

ş. 100a/2, 123a/10, 124a/9, 130a/8, 29b/11, 33b/6, 43a/5, 60a/13, 62b/11, 64a/7, 72a/9, 72b/7, 77b/9, 78a/1, 78a/11, 79b/11, 79b/6, 80a/3

ş.+ e 125a/8

ş.+ i 72b/8

ş.+ i bir 73a/5

ş.+ ile 30a/8, 43a/2, 43a/5, 86b/13, 87a/7

ş.+ üŋ 103a/4

şerbet < Ar. Şurup; *krş. şurup* -15-

ş.+ dür 59b/10, 62b/2, 63b/6

ş.+ i 60b/2, 64b/3, 72a/11, 73b/6, 74a/3, 83b/6, 84a/5, 61a/13, 61a/3, 64a/11, 74a/12, 77b/10

şīr < Far. Süt, özsu. -3-

ş. 87a/9

ş.-i ḫurmā 33b/6

ş.-i incīr 33b/7

şōrbā < Far. Çorba. -1-

ş. 39a/8

ṭabḫiyye < Ar. Pişirmelik yiyecekler. -1-

ṭ.+ den 33a/7

terāngübīn < Far. Basra balı, bir tür kudret helvası; *krş. terengübīn* -1-

t. 91b/12

terengübīn *bk. terāngübīn* -2-

t. 41a/1, 97b/10

turşī < Far. Turşu. -1-

t.+ ler 40a/1

ṭuz Tuz. -10-

ṭ. 94b/11

ṭ.+ dan 96a/2, 96b/5

ṭ.+ dur 58b/5

ṭ.+ ı 92a/8, 95a/3, 96a/3, 96b/5

ṭ.+ ıla 58b/11, 98b/1

un Un. -11-

u.+ ı 115b/3, 115b/4, 116a/13, 71b/4, 126b/3

u.+ ıdur 115b/2, 115b/4, 131b/11

u.+ ından 99a/11

yaḫnī < Far. Yahni, soğanlı et yemeği. -4-

y. 86a/2, 96a/1

ṣıfat-ı y. 95b/5

y. eyleyeler 96b/2

yėmiş Meyve, çeşitli bitkilerin tohum ve meyveleri. -6-

y. 124a/7, 2b/12, 2b/13

y.+ i 35b/6

y.+ ler 40a/1, 93a/12

yoġurt Yoğurt. -4-

y. 92b/5, 93a/9

y.+ ıla 39a/2

y.+ ın 16a/6

yufḳa Oklava ile açılan, sacda pişen ince bir ekmek türü. -1-

y. 97b/6

yumurda Yumurta. -29-

y. 115b/7, 127b/12, 31b/10, 33b/4, 36b/10, 38a/10, 41b/12, 43a/8, 55a/13, 84b/11, 85b/11,92a/6,93a/6, 93b/10, 93b/2, 94a/4, 94b/6, 95a/13, 96b/11

y.+ dan 33a/8

y.+ nuŋ 41a/7, 84b/10

y.+ sı 92a/9, 94a/5

y.+ sıdur 58b/8

y.+ ya 78b/9, 100b/5

y.+ yı 97a/8

y.+ yıla 39a/2

zelābiye < Ar. İnce, tatlı börek veya gözleme. -1-

z. 30a/7

zīrbāc < Far. Et suyu çorba, paça. -1-

z. 92b/12

1.1.6. Hayvan Adları

Metnimizde Arapça, Türkçe, Grekçe ve Rumca kökenli olmak üzere toplam 56 adet hayvan adı tespit edilmiştir. Bunlardan 43'ü Türkçe, 10'u Arapça, 2'si Grekçe ve 1'i Rumcadır. Metinde Farsça kökenli hayvan adlarına rastlanmamıştır.

'aḳreb < Ar. Akep. -1-

'a.-i muḥreḳ 130b/12

arslan Arslan. -1-

a. 68a/7

at At. -1-

a.+ a 56b/13

aygır Aygır, damızlık erkek at. -3-

a. 112b/2, 113a/2, 113a/8

bal ḳurdı Güve kurdu olarak da bilinen, kanat rengi gümüşe yakın, bir tür canlı. -1-

b.+ n 125a/6

balıḳ Balık. -12-

b. 103a/2, 115b/11, 30b/3, 33b/3, 39a/5, 58b/6, 58b/7, 92a/8, 92a/9, 93a/10

b.+ dan 33a/7

bıldırcın Tavukgillerden, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok sonbaharda eti için avlanan, etinden ve yumurtasından yararlanılan göçebe kuş (coturnix). -1-

b. 101a/1

bitnūs < Gr. Horoz. -2-

b. 41a/13, 94a/3

buzaġu Buzağı. -2-

b. 33b/4

b.+ nuŋ 78b/5

bülüc Piliç.-4-

b. 100b/13

b.+ ler 58b/10

b.+ leri 95b/6

b.+ üŋ 95b/13

çil Bir çeşit keklik. -2-

ç. 101a/1, 125a/3

deve Deve. -1-

d. 62b/10

deve köşegi Deve yavrusu. -1-

d.+ i 78b/10

dilkü Tilki. -2-

d. 118a/9

d.+ nüŋ 79a/2

dürrāc < Ar. Eti gevrek, keklik cinsinden bir kuş, çil kuşu, turaç kuşu. -1-

d. 101a/1

eşek Eşek. -4-

e. 119b/10, 121a/5, 134b/3, 137a/1

fīl < Ar. Bilinen büyük hayvan, fil. -8-

f. 112a/13, 112b/12, 112b/8, 113a/12, 113a/7

f.+ e 112b/12, 113a/13, 113a/8

gėyik Geyik. -2-

g. 122b/7, 130a/13

gögercin Güvercin. -6-

g. 100b/13, 58b/9, 81a/13, 92b/2, 94a/5, 95b/11

hüdhüd < Ar. İbibik kuşu. -1-

h. 78b/13

ime Dağ keçisi. -3-

i. 121a/5, 123a/1, 130a/12

inek İnek. -2-

i. 62b/7, 62b/8

ḳarınca Karınca. -4-

ḳ. 71a/9

ḳ. bir 66b/2

ḳ.+ dan 66a/7

ḳ.+ nuŋ 65b/10

ḳarlaŋġuç Gerdanı ve yanakları kırmızımsı ve kuyruğu çatal, siyah bir göçebe kuş.-1-

ḳ. 120a/5

ḳaz Kaz. -4-

ḳ. 125a/2, 81a/13, 96a/13

ḳ.+ uŋ 96b/2

keçi Keçi. -5-

k. 118a/11, 133a/10, 134b/3, 74a/5

keklik Keklik. -2-

k. 100b/13, 125a/3

keler 1. Köpek balıkları takımının kelergiller familyasından, ılık ve tropik denizlerde yaşayan, uzunluğu 1,5 metre kadar olan, bir defada 20 yavru doğuran bir tür balık, keler balığı (rhina squatina). Kaya keleri (bukalemun) ve su keleri (kurbağagillerden, durgun sularda ve karada yaşayan bir tür küçük hayvan ‘lophius’) olmak üzere iki türü vardır. 2. Sürüngenler sınıfı hayvanların genel adı. -1-

k. 58b/3

kibāş < Ar. Koçlar, erkek koyunlar. -1-

k. 86a/5

ḳoç Koç. -4-

ḳ. 112b/3, 113a/13, 113a/4

ḳ.+ uŋ 80a/10

ḳoyun Koyun. -9-

ḳ. 112b/10, 126b/4, 81a/11, 92b/6, 95a/5, 98a/9

ḳ.+ a 113a/12, 113a/4

ḳ.+ uŋ 135a/7

ḳulan Yaban eşeği. -1-

ḳ. 57b/8

ḳurbaġa Kurbağa. -1-

ḳ.+ yı 121b/3

ḳurt Kurt. -1-

ḳ. 117b/3

ḳuş Kuş. -2-

ḳ. 100b/12, 30a/13

ḳuzı Kuzu. -7-

ḳ. 125a/1, 29b/3, 33b/4, 58b/10, 58b/11, 92b/3, 92b/7

meymūn < Ar. Maymun. -4-

m. 104a/8, 104b/2, 104b/7

m.+ uŋ 104b/7

oġlaḳ Oğlak. -2-

o. 30a/13, 33b/4

öküz Öküz. -3-

ö. 62b/4, 69a/12, 78b/8

ördek Ördek. -4-

ö. 83a/2, 83a/3, 96a/13

ö.+ üŋ 96b/2

remeke < Ar. Kısrak; *krş. yund* -1-

r. 112b/9

saḳanḳūr < Gr. Timsah. -6-

s. 57b/12, 82a/6, 82b/12, 92a/8, 95a/3

s.+ uŋ 58b/4

semek-i ṣayda < Ar.Sayda şehrindeki ırmakların içinde yaşayan çok küçük balık. -1-

s. 58b/6

semek-i ṣaydiyye *bk. semek-i ṣayda* -1-

s.+ yi 62a/3

serçe Serçe kuşu. -12-

s. 115b/12, 58b/9, 66a/12, 68b/5, 71a/4, 83b/9, 92b/2, 98b/10

s.+ leri 71b/3, 86a/4

s.+ lerüŋ 68b/1

s.+ yi 86a/1

sereṭān-ı nehrī < Ar. Nehir yengeçi. -1-

s. 132b/7

sıçan Sıçan. -1-

s. 121a/9

ṣığır Sığır. -12-

ṣ. 117b/3, 16a/6, 59a/5, 73b/7, 74a/6, 80a/2, 80b/1, 80b/2, 97b/2, 97b/9, 99a/9

ṣ.+ ı 62b/9

ṣu boġası Su kaplumbağası. -2-

ṣ. 121b/4, 130b/13

şişek Şişek, iki yaşında koyun. -13-

ş. 100b/11, 125a/2, 31b/11, 39a/9, 42b/7, 56a/8, 84b/1, 85b/12, 92a/12, 92a/4, 92b/7, 97a/1, 98b/9

tavuḳ Tavuk. -10-

t. 100b/12, 125a/3, 39a/4, 56a/9, 68a/5, 81a/13, 84a/13

t.+ ı 98a/13

t.+ uŋ 98b/2

t. olsa 97a/6

teke Teke, erkek keçi. -3-

t. 69b/2

t.+ nüŋ 69b/11

t.+ si 70a/13

usḳumrı < Rum. Uskumru balığı. -1-

u. 103a/2

verel < Ar. Kum kertenkelesi. -1-

v. 58b/5

yėr baġarsuġı Solucan. -1-

y.+ n 126a/11

yund Kısrak; *krş. remeke* -3-

y. 112b/9

y.+ a 113a/2, 113a/7

ẕerārīḥ < Ar. Kuduz böcekleri (cantharis vescatoria). -3-

ẕ. 120b/13, 136b/12

z.-i muḥriḳa 121a/8

1.1.6.1. Hayvanlara Ait Organ, Uzuv ve Salgılar

Hayvanlara ait organ, uzuv ve salgı adlarında, Arapça *ferc* ve Farsça *pāça* hariç geriye kalan 13 sözcük Türkçedir.

baş Baş, kafa. -2-

b. + ların 41a/13, 80a/10

beyni Beyin. -14-

b.+ ler 93b/3

cemī‘-i b.+ lerdür 58b/8

b.+ lere 71a/6

b.+ lerin 92b/2, 92b/3

b.+ si 58b/10, 58b/11, 58b/9

b.+ sin 41a/13, 66a/12, 71a/4

boḳ Bok, dışkı; *krş. ḳıġ, ters* -1-

b.+ ı 115b/12

boynuz Boynuz. -5-

b.+ ı 102a/3, 123a/1, 130a/13

b.+ ın 121a/5, 122b/7

bögrek Böbrek. -1-

b.+ leridür 58b/5

çav İnsan ve at, eşek, sığır gibi hayvanların erkeklik organı. -3-

ç.+ nı 62b/10, 62b/9

ç.+ nın 62b/5

döş Göğüs, sine, bağır. -1-

d. + i 58b/5

ferc < Ar. Kadın cinsel organı. Metinde bu kelime aynı zamanda koyunun cinsel organı anlamında da kullanılmıştır. -1-

f. "ḳoyunuŋ ferc yöresinde olan çirki bile götürse bikir gibi ola" 135a/7

ḳanat Kuşlarda ve böceklerde uçmaya yarayan organ. -1-

ḳ.+ ların 121a/1

ḳıġ Hayvan dışkısı, bok; *krş. boḳ, ters* -1-

ḳ.+ ı 121a/10

ḳuyruḳ 1. Hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ. 2. Koyunun bazı türlerinde eritilerek yağı alınan bir uzantısı. -3-

pāça < Far. Koyun, keçi, sığır ayağı. -1-

p.+ ların 80a/10

ters Hayvan dışkısı; *krş. boḳ, ḳıġ* -1-

t.+ e 119a/11

ṭoynaḳ Hayvan tırnağı. -6-

ṭ.+ ı 133a/10, 134b/3, 134b/4

ṭ.+ ın 118a/11, 119b/10, 121a/5

yürek Yürek, kalp. -1-

y. + in 78b/13

1.1.7. İnsan Bedeni

Bu bölümde, insan bedeninin bütününü ifade eden sözcüklerin yanında, insanlara ait organ veya uzuv olarak addedemeyeceğimiz *deri, saç, ḳıl, kirpik, ḳaş, ḫaṭṭ, siŋir* gibi yapılar da bu bölümde verilmiştir. Bu bölümdeki adlardan 7'si Arapça, 6'sı Türkçedir.

aḳsām < Ar. Parçalar, bölümler. -1-

a.+ ına 112b/5

āletiyye < Ar. Vücudun organları ile ilgili. -2-

emrāż-ı ā. 15a/3

maraż-ı a‘żā-yı ā.+ dür 14a/3

a‘żā < Ar. Organlar, uzuv. -24-

a. 52b/7, 53a/9

maraż-ı a.-yı āletiyyedür 14a/3

a.-yı aṣliyye 24a/11

a.-yı insān 13a/2

a.-yı müteşābihetü’l-eczādan 13a/5

a.-yı ṭabī‘iyye 23b/10

a.+ da 52b/8

tenāsüb-i a.+ da 106a/2

a.+ ları 34b/2, 50b/12

a.+ nıŋ 54b/3

a.+ nuŋ 14a/8, 53a/11, 54b/5

ḥüsn-i tenāsüb-i a.+ sı 108a/3

a.+ sın 42b/5

a.+ sına 38b/5

a.+ sında 37b/9

a.+ ya 11a/11, 15a/9

a.+ yı 52b/6

beden < Ar. Beden, vücut. -96-

b. 128b/4, 12b/13, 130a/1, 13b/6, 13b/8, 24a/2, 24a/9, 27b/7, 28a/1, 31a/10, 38a/4, 46b/4, 49b/7, 4b/12, 51b/5, 51b/8

b.+ de 27a/11, 49a/13

bārid-i b.+ de 49b/6

b.+ den 27a/13, 27b/2, 27b/4, 27b/5, 33a/5, 54a/2

cemī‘-i b.+ den 129b/5

b.+ e 12b/12, 129a/10, 130a/4, 23a/9, 24a/12, 29b/13, 31a/2, 32a/11, 32a/2, 32a/6, 46b/1, 46b/11, 49a/3, 49b/11, 51b/3, 54a/1, 54b/13, 55a/9, 55b/2, 55b/5, 56a/13, 56a/8

a‘māḳ-ı b.+ e 24a/7, 49a/7

b.+ i 120a/9, 124b/5, 124b/6, 128a/3, 128b/11, 25a/12, 26a/2, 26a/4, 27a/1, 28a/10, 31b/2, 33b/9, 34a/1, 35b/1, 45b/1, 45b/13, 47b/7, 49b/13, 8b/7

cemī‘-i b.+ i 129b/13

rāyiḥa-i b.+ i 128b/10

b.+ in 29a/8

b.+ inde 108b/9, 24a/2, 48b/4

b.+ inden 29a/1, 46b/13

b.+ inüŋ 109b/3, 43b/12

b.+ lerde 31b/1

b.+ leri 124b/11, 25b/3, 25b/5, 44b/11

b.+ lerin 50b/4

b.+ lerinde 114a/3

b.+ lerine 43b/7

b.+ üŋ 128a/2, 129a/6, 13a/2, 13b/7, 45b/13, 46a/11, 49b/3, 51a/12, 9a/2

deri Deri. -2-

d. rāyiḥası 128b/1

d. sarup 119b/8

ḫaṭṭ < Ar. Gençlerde yeni terleyen bıyık veya sakal. -1-

ḫ. 106a/11

ḳadd < Ar. Boy, boy uzunluğu. -1-

ḳ.+ i 109a/13

ḳaş Kaş. -8-

ḳ. + a 121a/3

ḳ. + ı 108b/11, 109a/4, 12a/8

ḳ. + lar 28a/7, 116b/11

ḳ. + ları 109b/12, 120b/13

ḳıl Kıl. -17-

ḳ. 8b/3, 9b/7, 19a/4, 107b/7, 117b/12, 118a/7, 118a/10, 118a/12, 118b/3, 118b/5, 120a/11, 121a/4, 121a/11, 121a/13, 121b/3, 136b/8, 137a/8

kirpük Kirpik. -3-

k. + ler 28a/8, 116b/11

k. + leri 108b/10

mecrā < Ar. 1. Su yolu. 2. Bedendeki ahlatın akıştığı yol. -6-

m. 11b/4

m.-yı bevlden 11b/9, 13a/13

m.-yı menī 11a/10

m.+ sı 13b/1, 37b/8

nab(ı)ż < Ar. Nabız. -1-

n. 38a/1

saç Saç. -9-

s. 28a/8, 116b/11, 117b/9, 118a/5

s. + a 120a/3

s. + ı 109a/3, 116b/6, 119a/6, 120b/7, 120b/10

sinir Duyu ve hareket uyarılarını beyinden organlara, organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bu tellerin oluşturduğu demet. -10-

s. lerde 14a/11

s. lere 24b/5, 28a/3

s. leri 26a/3, 28b/2, 35b/1, 37b/3, 37b/10, 51a/9

s. lerine 53b/5

‘użv < Ar. Uzuv, organ. -10-

‘u.+ a 11a/13, 125b/9

‘u.+ ı 125b/3, 125b/5, 24b/4, 52a/1

‘u.+ ıdayısa 42a/7

‘u.+ lar 125a/13

‘u.+ lara 125b/1

‘u.+ ların 125a/10

1.1.7.1. İnsanlara Ait Organ ve Uzuv Adları

“Bütün dillerde organ isimleri yerli özellik taşır. Yani diller, organları ödünç kelimelerle değil, kendi kelimeleriyle karşılarlar” (Şahin 2008:3).

Metnimizdeki organ adlarıyla ilgili durum da Şahin'in görüşüyle paralellik göstermektedir. Bu doğrultuda metnimizde toplam 62 adet insanlara ait organ ve uzuv adı tespit edilmiştir. Buna göre, bu adların 43'ü Türkçe, 15'i Arapça, 3'ü Farsça ve 1'i T.-Ar. yapısındadır. Metnimizde, çeşitli alanlarda kelime alınan Grekçe, Latince ve Rumca gibi dillerden, bu konuyla ilgili kelime alınmamıştır.

a'żā-yı tenāsül < Ar. Erkek üreme ve cinsel organı *krş. ḳażīb, iḥlīl, ẕeker* -4-

a. 34a/2, 53a/1

a. + i 52b/10, 52b/12

aġız Ağız. -18-

a. 107b/7, 122a/11, 122a/9, 122b/1, 123b/6

a.+ da 123a/13, 123b/11, 123b/5

a.+ dan 88b/6

a.+ ı 109a/7, 114b/8

a.+ ın 66a/10, 66a/9

a.+ uŋ 89a/3

a.+ uŋa 89a/2, 89b/3

a.+ uŋdan 89a/4, 89b/7

ālāt-ı cimā' < Ar. Cinsel birleşme uzuvları. -1-

ā. 101b/6

ālet < Ar. 1. Beden uzvu. 2. Penis. -9-

ā. 112b/13, 22b/6, 84b/6

istircā-yı ā. 22b/8

ā.-i ża'īflığından olur 22b/4

ā.+ e 112b/13

ā.+ i 112a/9, 113b/11

ā.+ leri 25b/12

alın Yüzün kaşlarla saçlar arasındaki bölümü. -1-

a.+ ı 109a/5

altınyan Alt yan, aşağı taraf; *krş. ferc, ḳubül, raḥ(i)m* -1-

a.+ ı 109a/2

arḳa Arka, sırt; *krş. ẓahr* -3-

a. 13a/11

a.+ sın 132a/7

a.+ ya 70b/11

avuç Avuç; *krş. keff* (Metinde ölçü adı olarak da geçmektedir). -1-

a. 76b/5

aya Aya, avuç içi. -2-

a.+ sına 104b/12, 134a/8

ayaḳ Ayak. -5-

a.+ a 127a/1

a.+ ı 109a/8

a.+ ına 126b/9

a.+ ların 121a/1

a.+ uŋ 53a/12

a‘żā-yı re’īse < Ar. Yürek, beyin, mide, ciğer gibi ana iç organlar. -1-

a. 54a/12

barmaḳ Parmak (Metinde ölçü adı olarak da geçmektedir). -9-

b. 128b/7, 62a/5, 87a/1, 99a/13

b.+ ıla 122b/11, 67a/8

b.+ ına 104b/2

b.+ ları 126b/10

b.+ laruŋ 8b/9

baş Baş, kafa. -21-

b. 46a/6, 49a/2

b.+ a 117a/13, 119a/8, 120b/6, 28a/3

b.+ ı 117a/13, 117b/12, 117b/8, 118a/3, 120b/9

b.+ ın 41b/5, 42a/1

b.+ ına 25b/10, 41b/4

b.+ ında 37b/11

b.+ ları 41b/1, 44b/6

b.+ ların 35b/9

b.+ larına 35b/9, 36a/13, 36a/5

b.+ uŋa 103b/11

baṭın < Ar. Karın; *krş. ḳarın* -1-

imtilā-yı b.+ ıla 25a/9

baṭn *bk. baṭın* -1-

b.+ a 52a/3

bāzū < Far. Pazı, Kolun üst bölümündeki kas. -2-

b.+ ların 41b/5

b.+ ların ol 125a/12

bebek Göz bebeği. -1-

b. 108b/11

bėl Bel. -1-

b.+ e 17a/5

beŋiz Beniz, çehre; *krş. yüz* -2-

b.+ i 89a/6

b.+ üŋ 89b/4

beyżateyn < Ar. Testisler; *krş.ünṣayan, ḫāya, ḫussateyn* -2-

b.+ den 12a/13

b.+ e 13a/3

bilek Elle kolun, ayakla bacağın birleştiği bölüm -1-

b.+ lerin 125a/12

boyun Boyun; *krş. ʻunuḳ* -2-

b.+ ı 109a/3

b.+ ında 37b/11

bögrek Böbrek. -19-

b. 118b/1, 69b/8, 95a/6

b.+ i 69b/12, 82a/6

b.+ ler 24b/8, 27a/2, 27a/3

b.+ lerde 11b/8

b.+ lere 13a/12, 14a/6, 52a/3, 67a/2

b.+ leri 25a/1, 26b/12, 79b/13, 80a/9

b.+ leriŋ 24b/9

b.+ lerine 80b/10

bud But, kalça ile diz kapağı arasındaki kısım. -2-

b.+ lar 130a/10

b.+ laruŋ 129b/6

burun Burun. -2-

b.+ ına 120a/7

b.+ larına 36a/12

ciger < Far. Kara ciğer. -18-

c. 12a/1, 15a/13

c.+ de 11b/8, 24a/7

c.+ den 11b/13, 12a/7, 12b/2, 14b/5

c.+ den olur 54a/3

c.+ dür 54a/13

c.+ e 12b/1, 14a/5, 15a/13, 36b/13, 50a/1, 63b/1

c.+ i 24a/3

c.+ leri 34b/5

depe Başın üst bölümü, baş, tepe. -1-

d.+ sine 30a/11

dil Ağız boşluğunda tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan, etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı. -5-

d. 124b/2

d.+ i 103b/3, 103b/6, 63a/6

d.+ i bir 109a/1

dimāġ < Ar. Beyin. -16-

d. 12a/6

d.+ a 12b/2, 14a/5, 15a/8, 36a/10

d.+ da 13a/9, 14a/12

d.+ dan 11b/13

ḳıbel-i d.+ dan 15a/7

d.+ dan olur 54a/2

d.+ dur 54a/13

d.+ ı 27a/9, 35b/4

d.+ ına 35b/8, 42b/3

d.+ ları 34b/5

diş Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her birisi. -18-

d. 122a/10, 122b/13, 122b/4, 123a/4, 123b/12, 124a/5

d.+ de 122b/12

d.+ e eyle 122b/11

d.+ ler 124a/10, 124a/3

d.+ lere 123a/11, 123a/3, 124a/2

d.+ leri 109b/10, 122a/8, 122b/1, 8b/5

d.+ leri bir 108b/12

diz Diz. -1-

d.+ leri 109a/11

döş Göğüs, sine, döş. -1-

d.+ i 58b/5

dübür < Ar. Kıç, makat. -4-

d.+ den 82a/11, 82a/5, 82b/6

d.+ inden 81b/12

el El. -20-

e. 41a/3

e.+ e 119b/8, 127a/1, 127a/9, 127b/1, 127b/12, 127b/6

e.+ i 109a/8, 126b/10, 127b/7

e.+ in 47a/4

e.+ ine 126b/9

e.+ inüŋ 104b/1

e.+ üŋ 104b/12, 134a/8, 53a/12, 66b/8, 8b/9

e.+ üŋe 89a/13

e. vurup 81a/5

em‘ā < Ar. Bağırsaklar. -5-

e. 79a/8, 80b/7

ġasl-i e. 79b/8

e.+ da 40b/8

e.+ yı 79a/11

eṭrāf < Ar. Yanlar, taraflar, uçlar. -1-

e. 109b/5

ferc < Ar. Kadın cinsel organı; *krş. ḳubül, altınyan, raḥim* -16-

f. 109a/9, 112b/13, 135a/7

f.+ e 112b/13, 131a/6

f.+ i 107b/10, 114b/9, 134a/12, 134b/10, 134b/3

rāyiḥa-i f.+ i 9b/4

f.+ in 133b/10, 133b/5

f.+ inde 134a/2

f.+ lerin 125a/11

f.+ üŋ 136a/2

fürūc-ı nisā < Ar. Kadın cinsel organı. -1-

f. + yı 9b/2

ġażārīf < Ar. Kıkırdaklar; *krş. kemürdek* -1-

ġ. 13a/7

gevde Gövde. -6-

g. 117a/2

g.+ si 19a/2

g.+ sinde 37b/12

g.+ yi 129a/5, 35b/4, 59a/9

gögüs Göğüs; *krş. ṣadr* -1-

g.+ i 109a/5

görür cism < T.-Ar. Göz; *krş. göz, ‘ayn*

g. i süst eyler 27a/6

göz Göz*; krş. görür cism* -18-

g. 123a/6

g.+ e 119b/9, 41b/11

g.+ inüŋ 108b/11, 108b/12

g.+ lere 26a/2

g.+ leri 109a/5, 26b/12, 26b/13, 26b/2, 27a/6, 27a/7, 34a/9, 37b/2, 41b/9

g.+ lerin 36b/3

g.+ lerine 35b/10

g.+ lerinüŋ 109b/9

ḫāya < Far. Taşak, testis; *krş. ḫussateyn, ünşayan, beyżateyn* -12-

ḫ. 45a/10

ḫ.+ lara 17a/5, 24b/11, 65a/8, 70b/3

ḫ.+ sıdur 57b/9

ḫ.+ sın 78b/5, 79a/3, 94a/3

ḫ.+ sınuŋ 20a/5

ḫ.+ ya 71a/3

ḫ.+ yı 70a/8

iḥlīl < Ar. Penis, sidik yolu, penis deliği; *krş. ḳażīb, ẕeker, a'żā-yı tenāsül* -26-

i. 105a/6, 10b/11, 12b/6, 14a/13, 4b/12, 53b/9, 54a/1

i.+ de 11a/6

i.+ e 14a/2, 14a/7, 14b/10, 14b/2, 14b/3, 15a/4, 53b/3

i.+ e 53a/10

i.+ i 10b/12, 16a/5

i.+ üŋ 12b/5, 14b/6, 14b/8, 53b/12, 53b/5, 53b/7

nefs-i i.+ e 15b/6

tecāvīf-i i.+ den 14b/13

incük İncik kemiği, diz kapağı ile ayak bileği arasında kalan kemik. -2-

i.+ leri 109a/11

i.+ lerin 41b/6

'iẓām < Ar. Kemikler; *krş. süŋük, kemük* -1-

a. 13a/6

ḳafa Kafa. -2-

ḳ.+ ŋ 71a/13

ḳ.+ sı 41b/13

ḳarın Karın; *krş.baṭın* -1-

ḳ.+ ına 24b/13

ḳasıḳ *bk. ḳasuḳ* -2-

ḳ. 121b/10

ḳ.+ uŋ 11a/2

ḳasuḳ Kasık. -20-

ḳ. 116b/13, 121b/6, 129b/6, 18b/13, 19b/13, 19b/8

ḳ.+ a 65a/10, 65a/13, 65a/2, 65a/7, 66a/13, 67b/10, 67b/13, 69a/9, 69b/2, 70a/5, 71b/13

ḳ.+ da 19a/3

ḳ.+ ı 69a/2

ḳ.+ ı ol 70a/8

ḳażīb < Ar. Penis; *krş. ẕeker, iḥlīl, a'żā-yı tenāsül* -5-

ḳ. 22b/5, 22b/7

ḳ.+ den 13a/13

ḳ.+ e 25b/13

ḳ.+ i 15b/7

kefel < Ar. Art, dip, kıç. -1-

k.+ i 110a/3

keff < Ar. Avuç; *krş. avuç* -1-

k. 98a/4

kemük Kemik; *krş. süŋük, 'iẓām* -1-

k.+ i 11a/2

k.+ leri 109a/7

kemürdek Kıkırdak; *krş. ġażārīf* -1-

k.+ leri 110a/3

ḳoltuḳ Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer. -7-

ḳ. 116b/13, 121b/10, 121b/6, 129a/11, 129b/2

ḳ.+ a 129b/1

ḳ.+ lar 130a/10

ḳubül < Ar. Kadın cinsel organı, vajina; *krş. fèrc, altınyan, raḥim* -1-

ḳ.+ üni 81b/12

ḳulaḳ Kulak. -1-

ḳ. 13a/10

kürsī < Ar. Oturulacak yer; rahmin oturacağı yer. -1-

k.+ sin 130b/8

leb < Far. Dudak. -2-

l.+ leri 114b/9

l.+ leri bir 109a/1

ma‘de < Ar. Mide. -15-

m. 24a/5, 40a/2

m.+ de olurısa 24a/6

m.+ den 40a/13, 47b/3, 47b/9

m.+ si 24a/3, 24b/12

m.+ sinde 26b/6, 38b/5

m.+ ye 26b/8, 63b/1, 75a/8, 77a/8, 96b/7

mafāṣıl < Ar. Eklemler, mafsallar. -7-

m.-ı müte’emmilesin 42a/4

m.+ a 49a/4

m.+ da olurısa 42b/1

m.+ ı 37b/10, 42a/11, 42a/13, 42a/6

meşāne < Ar. Mesane, sidik kavuğu. -1-

m.+ ye 24b/11

öyken Akciğer. -2-

ö.+ e 24b/8, 28a/2

raḥim < Ar. Rahim, döl yatağı; *krş. fèrc, altınyan, ḳubül* -27-

r. 18a/10, 18a/3

iḫtināḳ-ı r. 45b/7

r.+ de 18b/1, 48a/4

r.+ e 114a/8, 11b/10, 11b/12, 131b/7, 17b/12, 18a/7

iḫtināḳ-ı r.+ e 45b/11

r.+ i 112b/8, 131b/5, 17b/8, 17b/9, 9a/4, 9a/6

r.+ inde 111b/11, 136b/8

r.+ ine 112a/9, 9b/7

r.+ inüŋ 132b/12

r.+ leri 111b/4

r.+ lerin 68a/4

r.+ lerine 114a/7

r.+ üŋ 130b/7

ṣadr < Ar. Göğüs, yürek; *krş. gögüs* -4-

ṣ.+ a 24b/8, 26b/8, 28a/2

ṣ.+ ında 26b/6

ṣulb < Ar. Omurga kemiği, bel kemiği. -1-

ṣ. 109b/2

süŋük Kemik; *krş. ʿiẓām, kemük* -2-

s.+ leri 110a/1

s.+ lerinüŋ 13a/11

ṭaban Taban, ayak tabanı. -5-

ṭ.+ a 65b/6

ṭ.+ laruŋa 66a/5, 71a/6

ṭ.+ laruŋa ol 71a/12

ṭ.+ uŋa 68b/3

ṭamar Damar; *krş. ʿurūḳ, viʿā* -11-

ṭ. 13a/6

ṭ.+ lar 12b/1, 12b/2

ṭ.+ lara 13a/10

ṭ.+ larda 11b/8

ṭ.+ lardan 13a/10, 53b/4

ṭ.+ ları 25a/13, 25b/3, 25b/6, 50a/10

ṭopuḳ Topuk. -5-

ṭ.+ ları 126a/10

ṭ.+ ların 125a/12

ṭ.+ ı 109a/7, 126a/8

ṭ.+ uŋa 65b/13

uca Oturak yeri, kıç, sağrı. -4-

u.+ lara 51b/12, 65a/7

u.+ ların 125a/11, 52a/9

‘unuḳ < Ar. Boyun, gerdan; *krş. boyun* -1-

‘u.+ ın 130b/7

‘urūḳ < Ar. Damarlar; *krş. ṭamar, vi‘ā* -3-

‘u.+ dan 10b/13

‘u.+ da olurısa 24a/7

imtilā-yı ‘u.+ ıla 25a/9

użv-ı maḫṣūṣ < Ar. Kadın cinsel organı, vajina; *krş. ferc, altınyan, raḥim* -1-

u. 126b/1

ünṣayan < Ar. Testisler*;krş.ḫuṣṣateyn, ḫāya, beyżateyn* -2-

ü.+ da 11a/7, 12a/2

vi‘ā < Ar. Damar; *krş. ṭamar, ‘urūḳ* -1-

v.-yı necāsetidügin 106b/9

yaġrın Sırt, sırtın yukarı kürek kısmı. -2-

y.+ ı 110a/2

y.+ a vuralar 70b/4

yan Kalça kemiğinin üst bölümü. -1-

y.+ ın 51b/12

yaŋaḳ Yanak. -1-

y.+ ları bir 109a/1

yürek Yürek, kalp. -17-

y. 12a/4, 15a/10, 37a/13

y.+ den 12a/1, 14b/1, 15a/2, 12b/3

y.+ dendür 53b/13

y.+ dür 54a/13

y.+ e 12b/3, 14a/5, 15a/11, 36b/13, 53b/4, 77a/8

y.+ leri 34b/4

y. vėrür 54a/1

yüz Yüz, surat, beniz; *krş. beŋiz* -9-

y.+ de 115a/3

y.+ e 119b/9

y.+ i 114b/8, 115a/11, 116b/3

y.+ inde 108b/9

y.+ ine 115a/9

y.+ inüŋ 109a/5

y.+ leri 112a/2

y.+ lerin 116a/7

y.+ lerinde 114a/3

y.+ üŋ 116a/2

ẓahr < Ar. Arka, sırt; *krş. arḳa* -1-

veca‘-ı ż.+ ı 25a/7

ẕeker < Ar. Erkek cinsel organı, penis; k*rş. ḳażīb, iḥlīl* -65-

ẕ. 16b/11, 45a/10, 52a/4, 65b/7, 66b/4, 67a/8, 68b/8, 69b/3, 82a/13

ẕ.+ de 11a/10, 66a/1

ẕ.+ e 11a/8, 17a/5, 65a/10, 65a/2, 65a/8, 65b/6, 66a/13, 67a/2, 67b/10, 67b/13, 67b/4, 68a/7, 69a/11, 69a/13, 69a/9, 69b/11, 69b/2, 70a/5, 70b/12, 70b/3, 71a/2, 71b/13, 71b/6, 83a/13, 89b/4

ẕ.+ i 103b/5, 104a/9, 112a/13, 17b/12, 61b/9, 67a/12, 68a/12, 68b/11, 68b/7, 69a/2, 70a/12, 70a/7, 82a/1, 82a/5, 82b/1, 82b/11, 82b/5, 83a/5

ẕ.+ ile 103b/10

ẕ.+ in 30a/2, 70a/13, 78b/8

ẕ.+ ine 126b/1

ẕ.+ üŋ 11b/6, 53a/13, 69b/6, 70a/1

ẕ.+ üŋe 68b/3

fā’ide-i ẕ. 11b/6

1.1.7.2. Salgılar

Metnimizde toplam 14 adet salgı çeşiti geçmektedir. Bunlardan 9'u Arapça, 4'ü Türkçe ve 1'i Farsçadır. Metnin içeriğinden dolayı kullanım sıklığı en fazla olan salgı adı Arapça *menī*dir.

bevl < Ar. İdrar, sidik. -7-
b. 131a/10, 48a/10
idrār-ı b. 131a/11
mecrā-yı b.+ den 11b/9, 13a/13
b.+ e 133a/1
taḳṭīr-i b.+ i 130a/3

buḫār < Ar. Buhar, buğu. -12-
b. 12b/5, 15a/2, 49a/7
b.-ı ġalīẓ 14b/13
b.-ı reddī 35b/8
b.-ı sevdāvī 50b/13
b.+ ı 36a/10
b.+ ıla 11a/5, 59b/1, 61b/6
b. olur 49a/2
b.+ uŋ 15a/1

buḫāriyye < Ar. Buhara mensup, buğu ile ilgili. -1-
fażla-i b. 13b/2

būy < Far. Koku; *krş. ḳoḳu* -1-
ḥiddet-i b.+ ı 11a/9

der Ter. -2-
d. 29a/4
d.+ in 129a/11

idrār < Ar. Akıtma, sidik. -1-
i.-ı bevl 131a/11

ilik İlik, kemik iliği. -2-

i.+ in 118a/9

i.+ ine 13a/11

ḳoḳu Koku; *krş. būy* -1-

ḳ.+ sı 122a/11

menī < Ar. Meni, döl suyu; *krş. ṣulb* -104-

m. 100b/4, 11a/10, 11a/11, 12a/11, 131b/7, 17b/13, 17b/2, 17b/6, 17b/8, 17b/9, 18a/7, 18a/9, 18b/1, 19a/10, 19a/8, 20b/11, 20b/12, 20b/9, 27b/6, 34b/7, 37b/8, 45b/3, 46a/10, 47a/2, 47a/4, 47a/6, 48a/3, 51b/1, 51b/7, 52a/3, 53a/9, 53b/11, 54a/2, 55a/11, 55a/2, 66a/2

esbāb-ı m. 13a/9

fażla-ı m. 27a/11

mecrā-yı m. 11a/10

müfsid-i m. 102b/6

tevlīd-i m. 34b/4

vufūr-ı m. 110b/7

m.-i māye 11b/2

m.-i mā'ī 11a/6

m.-i mā'īnüŋ 11a/8

ziyād-ı m.+ de 100a/13

m.+ den 38b/13

mezīd-i m. durur 72a/4

m.+ dür 18a/9

müvellid-i m.+ dür 17b/1

m.+ leri 44b/5, 44b/9

m.+ lerin 93b/1

m.+ nüŋ 11a/7, 18b/4, 37b/8, 50a/12

münaḳḳaṣāt-ı m.+ nüŋ 101b/5

m.+ nüŋ olduġı 92b/10

mezīd-i m. olalar 56b/4

m. olur 12a/11

m.+ si 103a/5, 103a/6, 17b/4, 18a/13, 18b/3, 19b/1, 19b/10, 54a/10, 54a/9

m.+ si bol ola 46b/5

m.+ si er 18b/5

m.+ sin 132a/6, 9a/9

m.+ sinden 18b/3

m.+ sine 132a/7, 18b/5

m.+ ye 55b/12, 55b/4, 55b/9

m.+ yi 100b/8, 102b/4, 11b/10, 11b/12, 130b/9, 18a/5, 20b/9, 21a/12, 22b/2, 22b/3, 56a/10, 63a/8, 72a/2, 73a/12, 75a/9, 77b/5, 83a/13, 86b/8, 87a/2, 92b/11, 95b/5,59a/3

eṣnāf-ı m.+ yi 103a/4

mādde-i m.+ yi 102b/12

nekhet *bk. nükhet.* -3-

taṭyīb-i n. 122b/5

n.+ i 123b/12, 124a/4

nükhet < Ar. 1. Koku. 2. Ağız kokusu. -1-

n.+ i 124a/11

rāyiḥa < Ar. Koku. -30-

r. 130a/4

r.-i bedeni 128b/10

r.-i ferci 9b/4

r.+ da 111b/8

r.+ ları 112a/3

ṭīb-i r.+ larında 114a/4

r.+ sı 122b/1, 128a/3, 128a/4, 128b/2, 129b/2, 91b/12

r.+ sın 107b/10, 107b/8, 107b/9, 122a/5, 122a/9, 123a/13, 123b/6, 128a/2, 128b/4, 129a/11, 129a/6, 129b/7, 130a/11, 136a/2, 9a/2

r.+ sını 128b/12

r.+ yı 129b/5

revāyiḥ < Ar. Kokular. -1-

r.+ den 115a/6

rīḳ < Ar. Salya, ağız suyu; *krş. yar* -1-

r.+ uŋ 89b/6

ṣulb < Ar. Döl; *krş. menī* -2-

ṣ. 109b/2, 44a/5

yar Ağızdan taşan rükürük, salya; *krş. rīḳ* -1-

y.+ ın 89a/3

1.1.7.2.1. Hıltlar, Mizaçlar ve Bunlarla İlgili Adlar

Eski tıp anlayışı, kendine has belirli ilkeler doğrultusunda gelişmiştir. Eski anlayışa göre *ateş, hava, toprak* ve *su* evreni oluşturan dört ana madde olarak kabul edilmiştir. İnsan ve evren yapı olarak bir tutulmuş ve evreni oluşturan bu dört yapının, insan yapısında karşılıklarının var olduğu düşünülmüştür. Buna göre evreni oluşturan *hava, toprak, su* ve ateş maddelerinin, insan mizacındaki karşılıkları *kan, sevda (kara safra), balgam ve safra (öd)* şeklindedir. Maddesel olarak insan bünyesini oluşturan bu dört unsurun özellikleri şu şekildedir: *Kan;* sıcak ve nemlidir, tıp metinlerinde *hâr u ratb* olarak geçer. *Sevda;* soğuk ve kurudur, metinlerde *bârid ü huşk* veya *bârid ü yâbis* olarak geçer. *Balgam;* soğuk ve nemlidir, metinlerde *bârid ü ratb* olarak geçer ve son olarak *Safra;* kuru ve sıcaktır, metinlerde *huşk ü har* şeklinde geçer. İnsanlarda bu ögelerin oranlarınının miktarı değişiklik göstermektedir. Bu değişikliğe göre, mizacında hangi öge baskınsa kişi o mizaçla anılır: kanlı (demevî), safralı (safrâvî), balgamlı (balgamî), sinirli (sevdâvî). Eski tıp anlayışına göre, insanın sağlıklı olması bu dört ögenin dengede olmasıyla mümkündür. Bu denge bozulduğu zaman, hastalık veya hastalık belirtileri ortaya çıkar (Önler 1998: 5).

Ahlât-ı erbaa, *dört hılt* veya *dört sıvı teorisi* olarak bilinen bu anlayışı, Hipokrat ortaya koymuştur. Bu anlayış, Doğu ve Batı tıbbında yaklaşık olarak 2500 yıl yürürlükte kalmıştır (Bayat 2009: 302). Eski tıptaki mizaç anlayışları ve daha fazlası için (*bk.* Uludağ 2010:11-14; Bayat 2009: 299-303). Metnimizde bu dört mizaç türüne de rastlanmaktadır:

aḫlāṭ < Ar. 1. Karışım. 2. İnsan vücudunda farzolunan dört unsur veya usâre: kan, salya, safra, dalak. -2-

a.-ı bārideden 25a/5

a.+ ıla 75a/1

balġam < Gr. Balgam; eski tıp anlayışına göre bünyeyi meydana getiren dört ana öğeden biri. Eski tıbba göre bünye kan, safra, kara safra (sevda) ve balgam olmak üzere dört öğeden oluşur. Bu öğelerin birbirine oranları mizaç özelliğini ortaya çıkarır. Dengenin bozulması durumunda çeşitli hastalıklar ortaya çıkar. -1-

b. 51a/4

bāridü'l-mizāc < Ar. Bünye özelliği soğuk olan, soğuk bünyeli. -2-

b. 39b/9, 48b/7

bürūdet < Ar. Soğuk, soğukluk. -15-

b. 14b/4, 19b/12, 19b/7, 32a/5, 32a/7, 37b/5, 37b/9, 38a/5, 49b/12

b.+ i 51a/8

b.+ i olduġıçün 55b/9

b.+ ile ol 20a/8

b.+ in 30b/6

b.+ ine 19a/3

b. olduġıçün 111b/12

bürūdetlü < Ar.-T. Soğuk, soğuk özelliğe sahip; *krş.mebrūdü'l-mizāc* -1-

b. 32b/12

demevī < Ar. Bünyesinde dört unsurdan biri olan kan maddesinin baskın olması, kanlı mizaç. -3-

d. 29a/9

d.+ ler 50b/6

d. ola 46b/4

ḥār < Ar. Sıcak, sıcak özelliğe sahip. -23-

ḥ. 19b/1, 19b/2, 19b/3, 19b/4, 20a/5, 29a/12, 29a/7, 30b/7, 32b/4, 33a/1, 33b/10,34b/3, 50a/9, 50b/1, 55a/11, 55b/3, 128a/10

fuṣūl-ı ḥ.+ da 57a/7

ḥ.+ dur 25b/5, 42b/12, 56a/12

ḥ.+ ıla ola 15b/4

ḥ.+ ısa 16a/5

ḥārü'l-mizāc < Ar. Sıcak tabiatlı. -1-

ḥ.+ dur 39b/10

mebrūdü'l-mizāc < Ar. Bünye özelliği olarak soğuk yapılı; *krş. bürūdetlü* -1-

m. 59b/3

mizāc < Ar. Bünye özelliği. Mizaç, dört ana unsur olan kan, safra, sevda ve balgam maddelerinden oluşur; bu maddelerin oranları mizaç özelliklerini oluşturur. -62-

m. 18b/9, 19a/1, 19a/11, 19a/13, 19a/2, 19a/6, 19a/7, 19b/10, 19b/2, 20a/6, 34a/6, 38a/1, 38a/6, 38b/10, 38b/9, 84b/4

fesād-ı m. 14a/6, 14a/9, 14b/8, 15b/3, 15b/6

ḳuvvet-i m. 20b/3

m.-ı ḫuṣṣateynüŋ 20a/2

m.-ı insāna 37b/6

m.-ı tenāsül 34b/2

m.+ a 114b/6, 57a/13

ḥıfẓ-ı m.+ dan 107a/3

fesād-ı m.+ dur 14a/3

m.+ ı 20a/5, 33a/1, 33b/10, 42b/12, 50b/11, 50b/8, 51a/4, 57a/11, 85a/8

tenāsül-i m.+ ı 34b/3

m.+ ın 10b/11, 17a/12, 18b/7, 4b/12, 5a/2

m.+ ına 100b/4, 20a/9, 34b/2, 50a/7

m.+ ları 25b/5, 32a/13, 43a/7, 50a/8, 50b/1, 50b/10

m.+ ların 32b/13, 33a/3, 34b/8, 93a/8

sa'y-ı m.+ ların 32b/1

m. ola 128a/10

m.+ ta 20a/8

öd Öd maddesi*; krş. ṣafrā* -8-

ö.+ i 117b/3, 130b/13, 83b/9

ö.+ in 69a/12, 69b/2

ö.+ in ol 68b/5

ö.+ lerin 68b/1

raṭb < Ar. Rutubetli, nemli özelliğe sahip. -14-

r. 19b/1, 19b/4

r.+ dur 20a/5, 33b/10, 34b/3, 50a/9, 51a/4, 55a/11, 55b/3

bārid-i r.+ dur 32a/13

r. eyleye 30b/7

r.+ ısa 15b/5

r. ola 29a/12

ṣafrā < Ar. Dört ana öğeden biri olan öd maddesi; *krş. öd* -2-

ṣ. 50b/2

ṣ.+ danısa 35b/13

ṣafrāvī < Ar. Öd maddesiyle ilgili, öd maddesinin ağır bastığı bünye ve nesneler. -2-

ṣ. 84b/4

ṣ. olalar 35b/12

sevdā < Ar. Dört ana öğeden kara safra maddesi. -1-

s. 50b/8

sevdāvī < Ar. Kara sevda maddesiyle ilgili. -1-

buḫār-ı s.

50b/13

ṭabī‘at < Ar. Mizaç özelliği; eski tıpta bünyenin kan, kara safra, safra ve balgamdan meydana geldiği kabul edilmiştir. Bu dört öğenin her biri soğuk-nemli, sıcak-kuru olmak üzere iki özelliğe sahiptir. Bütün nesneler buna bağlı olarak soğuk-nemli (yaş), sıcak-kuru özelliklerine sahiptir. Nesnelerin bu özelliklerine “tabiat” denmiştir. -21-

ṭ. 100b/9, 37a/5

ṭ.-ı maḳbūle 106a/12

ṭ.+ a 23b/11, 47b/5

ṭ.+ dan 23b/12

ṭ.+ ı 55a/10, 55b/12, 55b/4, 55b/9, 75a/2

ṭ.+ ıdur 50a/11, 50b/2

ṭ.+ ıladur 102b/3

ṭ.+ ın 50b/9

ṭ.+ ına 111b/3, 55a/11, 55a/2, 12a/8

ṭ.+ ında 56a/3

ṭ.+ ındadur 51a/4

yābis < Ar. Kuru; kuru özelliğe sahip nesne. -9-

y. 102a/2, 19b/2, 19b/3

y.+ dür 33a/1, 43a/7, 50b/1, 50b/8

y.+ ile 15b/5

y. olsa 16a/10

yābise *bk. yābıs* -2-

y. 25a/12, 83a/6

yābisü'l-mizāc < Ar. Mizaç özelliği kuru nitelikte olan. -1-

y. 48b/5

1.1.8. Maden ve Kimyasal Maddelerle İlgili Adlar

Hazırlanan karışımlarda ve karışımın hazırlanmasından sonraki evrelerde, maden ve kimyasal ögeler kullanılmıştır. Metnimizde bu tarz maden ve kimyasal maddeler fazladır. Metinde toplam 38 adet maden ve kimyasal adı geçmektedir. Bunların 17'si Arapça, 10'u Farsça, 7'si Türkçe ve 4'ü Grekçedir.

būre < Ar. Boraks (Boraks < Fr. Borax). Yoğunlaşmış borik asitten türeyen sodyum tuzu). -6-

b. 115b/11, 116b/1, 121b/5, 67b/7, 79b/10

bürede < Ar. Eğeden çıkan talaş veya toz. -2-

b.+ sin 118b/10, 120b/5

çīnī < Far. Çini; sırlı kap, porselen. -2-

ç. 104a/12, 122b/10

demür Demir. -2-

d. 133a/10, 58a/9

demür büredesi Demir tozu, talaşı; *krş.demür tūbālı* -1-

d.+ n 118b/10

demür tūbālı < T.-Far. Ateşte kızmış demiri döverken etrafa saçılan küçük döküntü; *krş. demür büredesi* -1-

d.+ n 63b/4

deŋiz köpügi Lüle taşı; *krş. zebedü'l-baḥr* -3-

d. 122b/8, 123a/8, 124a/1

elmās < Ar. Elmas, kıymetli taş. -1-

e.+ ıla 137a/4

ḥacerü'l-yehūd <Ar. Benî İsrail zeytini denilen bir taş. -1-

ḥ. 130a/6

igne bürdesi İğne tozu, talaşı. -2-

i. 63b/4, 120b/5

iḳlīmiyā < Gr. Bakır, gümüş ve altın gibi maddelerin eritilmesi sırasında meydana gelen köpük, tortu ve posalara verilen ad. -1-

i. 121b/8

incü İnci. -1-

i. 86a/12

ḳalay Kalay. -3-

ḳ. 118b/1, 118b/2

ḳaṭrān < Ar. Katran: Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde. -1-

ḳ.+ da 123a/7

keh-rübā < Far. Kehribar. -2-

k. 104a/7, 104b/6

kirec < Far. Kireç. -1-

k. bir 121b/13

lāciverd < Far. Koyu mavi renkte değerli bir taş, laciverd taşı. -1-

l. 127a/10

milḥ-ienderānī < Ar. Billur renkte tıbbi bir tuz, saf tuz, Hacı Bektaş tuzu. -5-

m. 122b/7, 123a/5, 123b/13, 135b/1, 63a/2

mercān < Ar. Mercan.-1-

m. 86a/12

merḳaşīşā -yı fiżżā < Gr. Ruşena taşı. -1-

m 132a/9

mermer < Gr. Mermer. -1-

m. 72b/10

mıḳnaṭıs < Gr. Mıknatıs. -1-

m. 130b/13

mürdeseng < Far. Doğal kurşunoksit. -2-

m. 119b/3, 121b/5

neft < Ar. Sıvı neft, zift. -1-

n.+ dür 87b/3

nūşāṭır < Far. Nişadır, amonyum klorür. -1-

n. 117b/4

pūlād < Far. Polat, çelik. -2-

p. 133a/9

p.+ dan bir 104a/12

ṣamġ < Ar. Zamk, çeşitli bitkilerden elde edilen tıbbi reçine. -2-

ṣ. 86b/4

ṣ.-ı ‘arabī 84a/10

şeb < Ar. Şap. -6-

ş. 121b/9, 123a/2, 129b/9, 135b/2, 135b/5

ş.-i yemenī “Ar. Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde, şap”. 129a/12

tūbāl < Far. Gümüş, altın, bakır vb. madenlerin eğintisi, tozu. -1-

t.+ ı 133a/10

tūtiyā < Ar. Göz hastalıklarının tedavisinde kullanılan, toz haline getirilmiş sürme taşı. -2-

t. 129a/13, 130a/12

zāc < Ar. Kükürt ile demir bileşimlerinden biri. -2-

z. 127b/8

zāc-ı aḥmer < Ar. Kırmızı demir sülfat. -1-

z.-i belḫīden bir 120a/10

zāc-ı ḳıbrısī < Ar. Kimya biliminde çinko kibriti. -1-

z. 119b/4

żamġ < Ar. Zamk. -2-

ż. 115b/10, 127a/12

zebedü'l-baḥr < Ar. Deniz köpüğü denen ve suda batmayan süngere benzer bir tür taş, suya batmaz taşı; *krş. deŋiz köpügi* -1-

z. 136b/12

zernīḫ *bk. zırnīḫ* -1-

z. 121b/13

zırnīḫ < Far. Zırnık, arsenik. -1-

z. 119a/2

zift < Ar. Zift. -5-

z. 125b/6, 126a/11, 126a/4

z.+ i 125b/7

z.+ ile 82b/8

zincifre < Far. Sülfür. -1-

z. 127a/11

zümürrüd < Ar. Zümrüt. -1-

z.-i aḫżar 127a/8

1.1.9. Ölçü Adları

Metnimizde, hazırlanan karışımlar için kullanılan, toplam 17 adet ölçü adı tespit edilmiştir. Bunların 10'u Arapça, 4'ü Türkçe, 2'si Farsça ve 1'i Grekçedir. Bunlardan *deng, dirhem, ḫums, ḳırāṭ, miṣḳāl, rıṭl, rub'* ve *vaḳıyye*nin doğrudan sayısal değerleri vardır. Diğer ölçü adları ise bir kısmı, bir bölümü kabaca işaret etmektedir. Diğer bir deyişle sayısal netlikleri yoktur.

avuç Avuç; *krş. keff* -1-

a. 76b/5

barmaḳ Parmak. -4-

b. 128b/7, 62a/5, 87a/1, 99a/13

buçuḳ Buçuk, yarım. -35-

b. 118b/10, 118b/6, 121a/10, 121b/9, 123a/10, 123b/9, 126b/5, 127b/4, 129a/8, 131a/2, 131b/12, 134b/7, 41a/1, 59b/6, 67b/6, 67b/7, 68a/10, 70b/6, 72a/8, 74b/10, 74b/8, 79b/4, 80a/1, 80a/2, 80a/3, 80b/2, 80b/5, 81a/8, 81b/5, 85a/12, 90a/9, 90b/10, 97a/10, 99a/9

cüz *bk. cüz'* -14-

c. 100a/8, 121b/13, 122a/1, 122a/2, 123a/10, 96a/11, 96a/12, 97a/1, 97a/2

deng < Far. Dirhemin altıda birine denk olan, 0.801 gramlık ağırlık ölçüsü. -3-

d. 123b/9, 65a/12, 91b/4

direm *bk. dirhem* -2-

d.+ den 35a/9

d.+ e 35a/10

dirhem < Ar.Okkanın (1 okka = 1,282 kilogram) dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü. -110-

d. 119a/10, 119b/1, 119b/4, 119b/5, 120a/10, 123a/10, 123b/13, 123b/2, 123b/7, 123b/8, 123b/9, 124a/1, 124a/10, 124a/2, 124a/6, 124a/8, 126b/4, 126b/5, 127b/3, 127b/4, 127b/8, 127b/9, 129a/12, 129a/13, 129b/10, 129b/8, 129b/9, 134b/12, 134b/5, 136a/9, 136b/1, 39b/4, 39b/5, 39b/6, 39b/8, 40b/13, 41a/1, 43b/11, 61a/10, 61a/12, 61b/7, 62b/11, 62b/12, 63a/3, 63b/10, 63b/6, 63b/8, 65a/11, 66a/11, 66b/12, 67a/3, 67b/2, 67b/6, 67b/7, 67b/8, 68a/10, 68a/11, 73b/12, 74a/1, 74b/8, 78a/10, 78a/13, 78a/7, 78a/9, 84a/10, 84b/12, 85a/11, 85b/1, 86a/7, 86a/8, 86a/9, 86b/12, 87a/5, 88a/11, 88a/12, 88a/13, 88b/2, 89b/10, 89b/11, 89b/8, 89b/9, 90a/5, 90a/6, 90a/9, 91b/8, 94a/3, 97a/10, 97b/10

d.+ dür 74b/10, 74b/11, 74b/7

d.+ i 89a/5

d.+ in 131a/1, 131a/2, 133a/12, 79a/4, 89a/2, 91a/1, 91a/13, 91a/6

d.+ ine 66b/12

d. olur 75b/5

dutam Tutam, deste. -1-

d. bir 128b/6

ḫums < Ar. Beşte bir, beş bölükte bir bölük. -1-

ḫ.+ ınca 96a/7

ḳadeḥ < Ar. Bardak; küçük bardak, kadeh. -4-

ḳ. 43b/10, 44a/2, 80a/12, 98b/4

ḳaşuḳ Kaşık. -1-

ḳ. 59b/2

keff < Ar. Avuç; *krş. avuç* -1-

k. 98a/4

ḳırāṭ < Gr. Miskalin yirmi dörtte biri ağırlığına eşit, 0.2004 gramlık bir ölçü birimi. -2-

ḳ. 136a/4, 136a/7

miḳdār < Ar. Miktar; belirlenen gerekli miktar, doz, derece. -47-

m. 103b/4, 108b/2, 116a/5, 116a/7, 116b/1, 117b/5, 121a/10, 121a/9, 121b/8, 121b/9, 122b/10, 122b/8, 122b/9, 123a/8, 124a/13, 127a/11, 127a/12, 129a/1, 129a/8, 129a/9, 137a/5, 20b/12, 61b/12, 62a/12, 62a/13, 74b/4, 81a/11, 81b/2, 88a/4, 93b/6, 94b/10, 95a/10, 95a/7, 98a/3, 99a/6

m. bir 96a/7

m.+ ı 36b/9, 76a/11, 76b/6, 78a/11, 84a/11

m.+ ınca 38b/8

m.+ ından 46a/12

m.+ ısa 74b/9

m.+ ısa ol 66b/9

miṣḳāl < Ar. 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi. -156-

m. 116a/5, 119b/3, 123a/2, 123b/3, 126b/7, 127b/10, 127b/11, 130a/8, 130b/2, 131b/12, 132a/11, 132a/13, 132b/10, 59a/4, 59a/7, 59b/5, 59b/6, 59b/8, 60a/1, 60a/12, 60a/13, 60a/7, 60b/1, 60b/10, 60b/11, 60b/12, 61a/2, 61b/11, 62a/2, 62b/2, 63b/11, 63b/12, 63b/5, 64a/7, 64b/2, 66a/4, 69a/13, 69a/4, 69a/5, 69a/6, 69b/10, 69b/13, 70b/13, 70b/2, 70b/6, 70b/7, 70b/8, 71b/8, 72a/10, 72a/5, 72a/7,

72a/8, 72a/9, 72b/5, 72b/6, 72b/8, 73a/9, 73b/2, 73b/5, 74a/10, 74a/9, 74b/7, 77b/7, 77b/9, 78a/1, 78a/3, 78a/8, 79a/13, 79b/1, 79b/10, 79b/11, 79b/12, 79b/2, 79b/5, 79b/6, 79b/9, 80a/6, 80a/7, 80b/1, 80b/3, 82a/3, 83b/13, 83b/2, 83b/3, 83b/4, 84a/12, 84a/13, 84a/9, 85a/11, 85b/4, 85b/6, 86a/13, 86b/1, 86b/3, 86b/4, 86b/5, 87b/11, 87b/13, 87b/3, 87b/5, 87b/8, 87b/9, 88a/1, 88a/2, 88b/11, 89a/7, 89a/8, 90a/11, 90a/2, 90b/10, 90b/7, 90b/8, 90b/9, 91a/10, 91a/11, 91a/3, 91a/4, 91b/10,91b/3, 93b/6, 98b/4

m.+ den 61a/3, 61a/13, 74a/12, 83b/7, 88a/8

m.+ dür 60b/3, 64a/11, 64b/4, 72a/12, 73b/7, 74a/3, 74a/4, 77b/10, 84a/5, 86b/7

m.+ e 74a/12, 83b/7

m.+ i 59b/10

m.+ in 130a/8, 134b/7, 62b/6

nıṣf < Ar. Yarım, yarı. -1-

n.+ ınca 63a/10

pāre < Far. Parça, bölüm, cüz. -8-

p. 105a/2, 123a/6, 131a/5, 134b/13, 67b/1, 97a/11, 97b/2

p.+ sin 82a/12

rıṭ(ı)l < Ar. Litre; Sıvıları ölçmede kullanılan, bir desimetreküp hacminde ölçü birimi. -31-

r. 118b/6, 126b/3, 126b/4, 126b/5, 74b/10, 75a/11, 75b/4, 76a/2, 79b/2, 79b/3, 80a/2, 80a/3, 80b/4, 80b/5, 81a/4, 81b/5, 83b/9, 84a/2, 85a/12, 98a/10, 98a/9, 98b/9, 99a/10, 99a/9, 99b/9

r.+ ın 79b/4, 81a/8

rub‘ < Ar. Dörtte bir, çeyrek. -9-

r. 122b/9, 132a/13, 67b/6, 91a/13, 94a/12, 96a/12, 96b/9

r.+ ınca 119a/2, 69b/12

ṣülüṣ < Ar. Üçte bir. -3-

ṣ. 128b/8, 86b/5

ṣ.+ i 81a/5

ṣülüṣān < Ar. Üçte birler. -1-

ṣ. 86b/2

vaḳıyye < Ar. Okka, yaklaşık dört yüz gramlık ağırlık ölçüsü. -43-

v. 100a/1, 100a/2, 118b/10, 118b/7, 59a/10, 59a/11, 61b/3, 61b/4, 62a/4, 65a/12, 68a/9, 73a/2, 73a/5, 74b/6, 80a/4, 80b/13, 80b/2, 80b/3, 80b/5, 81a/2, 81a/3, 81a/4, 81a/8, 83a/1, 84a/7, 84a/8, 84b/9, 85b/10, 85b/8, 85b/9, 86b/11, 88b/10, 90a/5, 94a/11, 94a/13, 98a/7, 99b/8

v.+ sine 98a/7

1.1.10. Sayı ve Sayı Kavramı ile İlgili Adlar

1.1.10.1. Asıl Sayılar

Metnimizde toplam 21 adet *asıl sayı* geçmektedir. Bunlardan Farsça *hezār* ve Arapça *ṣelāṣe* hariç geriye kalan 19 sayı adının tamamı Türkçedir.

altı Altı. -7-

a. 126b/6, 132a/3, 132b/13, 133b/2, 133b/3, 70b/13, 74b/11

bėş Beş. -32-

b. 107a/8, 121a/4, 129a/13, 130a/8, 39b/4, 39b/5, 40b/13, 4b/10, 60a/12, 60a/13, 60b/10, 63b/10, 66a/11, 72a/9, 72b/7, 73a/9, 73b/1, 75a/10, 75b/4, 79b/10, 79b/11, 79b/2, 79b/5, 80a/5, 83b/4, 84b/10, 86b/11, 87a/1, 89b/11, 89b/9, 8a/4, 91b/8

bir Bir. -124-

b. 132b/10, 62a/3, 94b/10, 97b/2, 73a/2, 59a/6, 132a/3, 127b/9, 59b/2, 123a/9, 136b/1 , 130a/8, 130b/2, 89a/8, 133a/12, 66b/12, 65a/12, 99b/9, 62b/6, 98b/4, 76b/5, 90a/4, 119b/10, 136a/9, 35a/9, 86b/7, 99a/8, 62a/4, 90b/7, 89b/11, 84a/12, 43b/10, 100a/8, 120b/3, 120b/4, 85b/10, 120a/12, 124b/2, 125b/13, 63b/12, 63b/8, 77a/5, 77b/1, 84a/13, 90a/2, 136a/3, 130b/4, 112b/11, 98a/7, 120b/3, 85b/8, 43b/10, 100a/8, 88b/10, 134b/5, 131a/1, 118b/6, 78a/2, 63b/6, 69a/13, 4b/7, 120a/12,43b/9, 79b/3, 89a/5, 121b/13, 120b/4, 67b/4, 118b/7, 83b/9, 59b/10, 136a/7, 91a/6, 123b/9, 65a/12, 91a/10, 62a/7, 61b/11, 98a/13, 59a/10, 67a/13, 68a/9, 83a/1, 98b/3, 61b/2, 61b/3, 79a/4, 96a/11, 126b/4, 71a/13, 73a/5,

61a/13, 61a/3, 64a/11, 74a/12, 77b/10, 136a/4, 81a/3, 126b/3, 67b/2, 80a/12, 80b/5, 84a/2, 98a/7, 129b/12, 88a/8, 88b/2, 89a/2, 91a/1, 55a/3, 120a/6, 41a/8, 4b/8, 59a/11, 68a/10, 97a/2, 98a/10, 66a/4, 120a/10, 85a/11, 55a/6, 44a/2, 60b/1

bir buçuḳ Bir buçuk. -6-

b. 59b/6, 70b/6, 72a/8, 80b/2, 134b/7,

dört Dört. -18-

d. 108b/11, 108b/13, 108b/9, 109a/2, 109a/4, 109a/6, 116b/9, 118b/11, 119b/3, 121a/3, 124a/2, 128b/7, 39b/7, 67a/13, 67b/8, 69a/6, 72a/6, 72a/7, 74b/10, 76b/10, 80a/10, 80a/6, 80a/7, 81a/4, 87b/11, 88a/2, 90a/11, 90b/8

dört yüz Dört yüz. -1-

d. 88a/2

elli Elli. -6-

e. 119a/10, 126b/4, 126b/5, 62b/12, 76b/6

e.+ de 20b/3

hezār < Far. Bin sayısı. -2-

h. 10a/13, 2b/13

iki İki. -88-

i. 101a/13, 107a/6, 109a/1, 109a/11, 109a/3, 109a/5, 109a/7, 109a/8, 110b/8, 118b/12, 11b/6, 121a/9, 121b/13, 122a/1, 122b/9, 125b/13, 127b/10, 127b/3, 127b/8, 131b/1, 131b/5, 17b/13, 18b/4, 21a/11, 35a/10, 36a/5, 37b/4, 41b/5, 43b/11, 4b/7, 52a/11, 53a/7, 55a/5, 55b/7, 56a/11, 59b/10, 60a/13, 60b/2, 63b/10, 64b/4, 72a/12, 72a/7, 72a/8, 72b/6, 73a/5, 73b/6, 74a/12, 74a/3, 74a/9, 74b/6, 78a/1, 80b/2, 82a/9, 83b/7, 84a/11, 84a/5, 85b/1, 85b/4, 85b/9, 89a/8, 89b/10, 90a/6, 91a/4, 91b/10, 91b/4, 91b/9, 96a/11, 97a/1, 97b/6, 98a/9, 98b/9, 9a/6

i.+ si 29b/11, 55b/5, 56a/4

i.+ sin 83a/6, 94b/12, 98a/10, 99a/4

i.+ since 127a/3

i.+ ye 61a/13, 61a/4, 88a/9

ḳırḳ Kırk. -8-

ḳ. 119a/12, 66a/9, 66b/3, 74b/10, 76b/6, 86a/1, 87b/13

ḳ.+ da 20b/3

on On. -44-

o. 107a/8, 119b/1, 121b/13, 123b/13, 127b/9, 129b/8, 134b/7, 66b/12, 67a/3, 69a/5, 69b/13, 6a/6, 6a/9, 71a/4, 72b/7, 75a/12, 76a/1, 78a/9, 79b/1, 79b/12, 79b/5, 80a/5, 80b/3, 81a/4, 85b/4, 86a/7, 87b/8, 88b/11, 8a/4, 96b/11, 97a/8

on dört On dört. -1-

o. 80a/6

on iki On iki. -2-

o. 74a/9, 74b/6

otuz Otuz. -7-

o. 39b/5, 75b/4, 77a/2, 79b/2, 94a/3, 98b/7

o.+ da 20b/2

seksen Seksen. -1-

s. 64a/7

ṭoḳuz Dokuz. -1-

ṭ. 119b/4

ṣelāṣe < Ar. Üç; *krş. üç* -3-

evṣāf-ı ṣ.+ den 55b/4, 56a/4

evṣāf-ı ṣ.+ yi 134b/1

üç Üç; *krş. ṣelāṣe* -53-

ü. 100b/3, 102b/6, 104b/13, 112a/11, 112b/11, 112b/5, 118b/12, 121b/13, 122a/2, 123a/10, 127b/2, 127b/3, 131a/6, 132a/2, 134a/2, 134a/4, 134a/6, 135a/1, 54a/4, 54b/11, 55a/3, 55a/5, 55a/8, 55b/1, 56b/7, 56b/8, 60b/11, 62a/5, 62b/12, 62b/13, 66a/12, 67b/9, 74a/4, 76b/7, 76b/8, 76b/9, 77a/4, 77b/1, 78a/12, 80b/13, 80b/6, 81a/2, 83b/3, 83b/7, 85b/10, 85b/6, 86a/9, 89a/5, 90a/5, 91a/3, 95b/10

üç yüz Üç yüz. -1-

ü. 60a/7

yėdi Yedi. -13-

y. 104b/13, 117b/6, 129a/13, 131a/6, 135a/5, 63b/7, 67a/5, 71a/10, 79b/6, 88a/1, 89a/7, 90a/11, 99a/13

yigirmi Yirmi. -11-

y. 129b/10, 4b/9, 61b/7, 66a/7, 66b/2, 84b/12, 84b/3, 84b/9, 94a/4, 97b/9, 98b/10

yüz ḳırḳ dört buçuḳ Yüz kırk dört buçuk. -1-

y. 74b/10

yüz yigirmi Yüz yirmi. -3-

y. 66a/7, 84b/3, 84b/12

1.1.10.2. Sıra Sayılar

Metnimizde toplam 50 adet sıra sayı ismi geçmektedir. Bunların 25'i Türkçe, 25'i de Arapçadır. Bu durum şu şekilde açıklanabilir. Metinde sıra sayılar, bölüm başlıklarında geçmektedir. Bu başlıklarda ilk geçen sıra sayılar Arapça, bölümün içeriğinden bahseden kısımda kullanılan sıra sayı ise Türkçedir: *bāb-ı ṯānī* (8a/8) *ikinci bāb* erlerine muḥabbete delālet ėden 'alāyimi bildürür. Örnekte de görüldüğü gibi, önce ilk sıra sayı Arapça, açıklama kısmındaki sıra sayı ise Türkçedir. Bu nedenle metindeki sıra sayı adları eşittir.

altıncı Altıncı. -4-

a. 44a/8, 5b/2, 6b/8, 8b/7

'āşir < Ar. Onuncu. -2-

bāb-ı 'ā. 6a/3, 59a/1

'āşiru <*bk. 'āşir* -1-

'ā. 131b/4

bėşinci Beşinci. -5-

b. 5a/9, 6b/6, 8a/2, 8b/5, 9b/6

birinci Birinci. -3-

b. 6a/6, 7b/2, 9a/8

dördünci Dördüncü. -1-

d. 28b/11

evvel < Ar. Önce, ilk, birinci. -8-

e. 37b/5, 53b/12

bāb-ı e. 4b/11, 8a/6

cüz'-i e. 4b/9

hażm-ı e. 47b/10

hażm-ı e.+ den 125a/5

e.+ ki 8a/7

evvelu *bk. evvel* -2-

e. 107b/13, 10b/10

ḥādī ʻaşere < Ar. Onbirinci. -2-

ḥ. 132a/5, 64b/6

ḥādī ve'l-ʻişrūn < Ar. Yirmi birinci. -1-

ḥ. 91a/7

ḫāmis < Ar. Beşinci. -2-

bāb-ı ḫ. 5a/8, 8b/4

ḫāmisu *bk. ḫāmis* -2-

ḫ. 37a/8

ḫ. 122a/7

ḫāmisu ʻaşere < Ar. On beşinci. -2-

ḫ. 136b/6, 74b/1

ḫāmisu ve'l-ʻişrūn < Ar. Yirmi beşinci. -1-

ḫ. 105a/1

ikinci İkinci. -13-

i. 101b/2, 102b/9, 11b/9, 17a/12, 21a/12, 38a/4, 54b/13, 55a/9, 5a/2, 6a/9, 7b/4, 8a/9, 9a/11

ʻişrūn < Ar. Yirmi, yirminci. -1-

el-bāb-u ʻi. 88b/4

onuncı Onuncu. -1-

o. 6a/4

on altıncı On altıncı. -1-

o. 6b/8

on bėşinci On beşinci. -1-

o. 6b/6

on birinci On birinci. -1-

o. 6a/6

on dördünci On dördüncü. -1-

o. 6b/4

on ikinci On ikinci. -1-

o. 6a/9

on sekizinci On sekizinci. -1-

o. 7a/4

on ṭoḳuzuncı On dokuzuncu. -1-

o. 7a/6

on üçünci On üçüncü. -1-

o. 6b/2

on yėdinci On yedinci. -1-

o. 7a/2

rābi‘ < Ar. Dördüncü. -1-

bāb-ı r. 5a/5

rābi‘u *bk. rābi‘* -1-

bāb-ı r. 8b/2

rābi‘u ‘aşere < Ar. On dördüncü. -2-

r. 136a/1, 72a/1

rābi‘u ve’l-‘işrūn < Ar. Yirmi dördüncü. -1-

r. 103a/9

sābi‘ < Ar. Yedinci. -2-

bāb-ı s. 5b/3, 8b/8

sābi‘u *bk. sābi‘* -2-

s. 47a/9

s. 126b/8

sābi‘u ‘aşere < Ar. On yedinci. -1-

s. 79a/6

sādis < Ar. Altıncı. -2-

bāb-ı s. 5b/1, 8b/6

sādise *bk. sādis* -1-

maḳāle-i s.+ sinde 44b/4

sādisu *bk. sādis* -2-

e. 44a/7

e. 124b/4

sādisu ‘aşere< Ar. On altıncı. -1-

s. 6b/8

ş̲āliş̲ < Ar. Üçüncü. -3-

bāb-ı ş̲. 5a/3, 8a/10

hażm-ı ş̲. 47b/11

ş̲āliş̲ ‘aşere < Ar. On üçüncü. -1-

ş̲. 70a/10

ş̲āliş̲u ‘aşere *bk. ş̲āliş̲ ‘aşere* -1-

e. 133b/4

ş̲āliş̲ ve’l-‘işrūn < Ar. Yirmi üçüncü. -1-

ş̲. 101a/8

ş̲āliş̲u *bk. ş̲āliş̲* -1-

ş̲. 115a/1

ş̲āmin < Ar. Sekizinci. -2-

bāb-ı ş̲. 5b/6, 9a/1

ş̲āminu *bk. ş̲āmin* -1-

ş̲. 128a/1

ş̲āminu ‘aşere < Ar. On sekizinci. -1-

ş̲. 81b/8

ş̲ānī < Ar. İkinci. -4-

bāb-ı ş̲. 5a/1, 8a/8

cüz’-i ş̲. 8a/3

hażm-ı ş̲. 47b/10

ṣānī ‘aşere < Ar. On ikinci. -1-

ṣ. 68b/13

ṣānī ve’l-‘işrūn < Ar. Yirmi ikinci. -1-

e. 92a/2

sekizinci Sekizinci. -3-

5b/7, 7a/4, 9a/2

tāsi‘ < Ar. Dokuzuncu. -1-

9a/3

tāsi‘u *bk.tāsi‘* -1-

e. 130b/6

bāb-ı t. 5b/9

tāsi ‘aşere < Ar. On dokuzuncu. -1-

tāsi‘u ‘aşere *bk.tāsi‘ ‘aşere* -1-

t. 83a/11

ṭoḳuzuncı Dokuzuncu. -3-

ṭ. 57b/5, 6a/1, 7a/6

üçüncü Üçüncü. -8-

ü. 102b/13, 23a/2, 55a/1, 5a/4, 6b/2, 7b/6, 8b/1, 9b/2

yigirminci Yirminci.

y. 7a/8

yigirmi bėşinci Yirmi beşinci. -1-

y. 8a/2

yigirmi birinci Yirmi birinci. -1-

y. 7b/2

yigirmi dördünci Yirmi dördüncü. -1-

y. 7b/8

yigirmi ikinci Yirmi ikinci. -1-

y. 7b/4

yigirmi üçünci Yirmi üçüncü. -1-

y. 7b/6

yėdinci Yedinci. -3-

y. 5b/4, 7a/2, 8b/9

1.1.10.3. Üleştirme Sayıları

Metnimizde toplam 11 adet üleştirme sayısı geçmektedir. Bu üleştirme adlarının tamamı Türkçedir.

altışar Altışar. -3-

a. 78a/7, 83b/3, 87b/7

bėşer Beşer. -12-

b. 119b/4, 123b/8, 124a/6, 129b/8, 59a/4, 73b/12, 78a/10, 80b/1, 83b/13, 87b/8, 87b/9, 88a/13

birer Birer. -55-

b. 100a/1, 116a/4, 116a/5, 116b/1, 117b/5, 121b/8, 122b/8, 123b/3, 124a/13, 127a/11, 127a/12, 127b/11, 128b/6, 129a/1, 129a/7, 132a/11, 59b/5, 61a/2, 61b/12, 61b/4, 62a/1, 62a/12, 62a/13, 62b/1, 63a/3, 63b/5, 65a/11, 68a/10, 69a/4, 69b/10, 70b/2, 72a/10, 72b/6, 74b/6, 74b/7, 78a/1, 80a/4, 80b/13, 81a/8, 81b/2, 82a/3, 84a/7, 84b/9, 86a/13, 86b/11, 86b/4, 88a/12, 90b/9, 91a/3, 91b/3, 93b/6, 94a/11, 98a/3, 98a/9, 99a/10

buçuġar Yarımşar. -3-

b.+ 84a/8, 86b/1, 99b/7

dörder Dörder. -4-

d. 100a/2, 64a/6, 64b/2, 79b/1

ikişer İkişer. -25-

i. 123a/2, 124a/9, 129a/12, 129b/9, 134b/11, 59b/8, 61a/11, 62b/11, 69a/5, 70b/6, 70b/7, 70b/8, 71b/8, 72a/5, 72b/5, 73a/9, 77b/9, 78a/8, 81a/2, 84a/9, 85a/11, 87b/13, 88a/11, 91a/11, 94a/11

onar Onar. -6-

o. 123b/2, 74a/1, 79b/9, 83b/2, 87a/5, 87b/3

sekizer Sekizer. -1-

s. 87b/11

üçer Üçer. -12-

ü. 123b/7, 124a/1, 124a/8, 129a/8, 73b/5, 74a/9, 77b/7, 78a/9, 84a/10, 85b/3, 86a/7, 89b/8

yėdişer Yedişer. -2-

y. 61a/10, 79a/13

yigirmişer Yirmişer. -2-

y. 81a/1, 87b/4

1.1.11. Renk Adları

Metnimizde toplam 17 adet renk adı geçmektedir. Bunlardan 7'si Arapça, 6'sı Türkçe ve 1'i Farsçadır. Türkçe kökenli renk adları olan *aḳ* ve *ḳarayaġız* kelimeleriyle, metin içerisinde bazı yerlerde kadın teni işaret edilerek bir grup insan kastedilmiştir: aḳlardan ve buġday eŋlülerden ve ḳara yaġızlaruŋ müştehāsından (105b/13).

aḥmer < Ar. Kırmızı, kızıl. -1-

a. 73b/2

aḫżar < Ar. Yeşil. -1-

zümürrüd-i a. 127a/8

aḳ Beyaz, ak. -35-

a. 103b/8, 108b/12, 109b/10, 123b/1, 123b/8, 124a/6, 129a/1, 136b/10, 58a/6, 58b/7, 61a/10, 67a/3, 69a/6, 70a/4, 71b/9, 78b/12,86a/13, 86a/5, 87b/3, 87b/9, 88b/11, 89b/10, 91a/3, 93b/5, 95a/11, 97b/10, 33a/13

a. eyler 12a/9

a.+ ı 109b/10, 93b/2

a.+ ı bir 108b/12

a.+ ın 41b/12

a.+ ından 73b/11

a.+ lardan 105b/13

a. ola 109b/3

azraḳ < Ar. Mavi; *krş. māʾī* -1-

a.+ ıla 103b/10

buġday Buğday rengi. -2-

b. 105b/13, 109b/4

ebyaż < Ar. Pek ak, pek beyaz. -4-

behmen-i e. 73b/2

fülfül-i e. 57b/5, 70b/1, 87b/10

esved < Ar. Siyah, kara; *krş. siyāh, ḳara* -2-

fülfül-i e. 57b/6, 87b/11

gök 1. Mavi. 2. Yeşil. -6-

g. 130a/5, 132b/7, 133a/11, 135a/10, 135a/3, 135b/4

ḳara Kara, siyah; *krş. siyāh, esved* -15-

ḳ. 108b/10, 118a/11, 119b/10, 120a/11, 127a/13, 127b/1, 127b/3, 132a/9, 136b/11, 62b/4, 62b/7

ḳ.+ lardan 106a/3

ḳ. ola 109b/10

ḳ.+ sı 109b/10

ḳarayaġız Esmer. -1-

y. + lardan 105b/13

ḳırmuzı < Ar. Kırmızı. -1-

ḳ. ola 127b/13

ḳızġun Kızıl; *krş. ḳızıl* -1-

ḳ. 127b/6

ḳızıl Kızıl; *krş. ḳızġun* -19-

ḳ. 108b/13, 121b/5, 123b/1, 123b/8, 124a/6, 127b/8, 129a/8, 129b/7, 29b/4, 40b/12, 62b/8, 79b/11, 79b/6, 80a/13, 99a/11

ḳ. eyler 127b/7, 89a/7

ḳ.+ ından 73b/11

ḳ. ola 114b/9

mā'ī < Ar. Su renginde, mavi; *krş. azraḳ* -3-

menī-i m. 11a/6

menī-i m.+ nüŋ 11a/8

m. olur 19b/11

ṣaru Sarı. -13-

ṣ. 123b/1

ṣ.+ lardan 106a/3

ṣ. olmaḳ 122b/1

ṣ.+ sın 38a/10, 41a/7, 43a/9, 84b/10, 93b/11, 94a/5, 95a/13

ṣ.+ sıyıla 127b/12, 84b/11, 94b/6

siyāh < Far. Siyah, kara; *krş. ḳara, esved* -4-

s. 119a/7, 119b/9, 120a/4

s. eyleye 120a/1

yaşıl Yeşil renk; *krş. aḫżar* -3-

y. 127a/7, 76b/2

y. olınca 127a/5

1.1.12. Tedavi ve Tedavi Süreci ile İlgili Adlar

Bu bölümde tedavi, deva hazırlama ve bu süreçlerle ilgili olan adlar bir arada gösterilmiştir. Anadolu Türk tıbbının, İslami geleneğe (Arapların geliştirdiği tıp anlayışı) dayanan bir tıp anlayışına sahip olmasından dolayı, bu bölümde Türkçe kökenli adlara rastlanmamıştır. Bu bölümde 58'i Arapça, 13'ü Farsça, 3'ü Grekçe ve 1'i Ar.-Far. yapıda olmak üzere toplam 76 adet sözcük belirlenmiştir.

aḳrāṣ < Ar. Kurslar, yuvarlak ve yassı haplar. -1-

a.-ı kāfūr 39b/12

aṭliye < Ar. Merhemler. -1-

a.+ den 107b/1

ayāric < Gr. İlaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel ad. -2-

a.-i fayḳarā 16b/3, 16b/4

ayāricāt < Gr.- Ar. Ayaric türünden macunlar. -1-

a. 35b/1

cevāriş < Far. Bir grup macunun genel adı. -11-

ṣıfat-ı c. 72a/3

c.-i misk 16a/3

c.-i tüffāḥ 72b/12

c.-i ‘anber 16a/3, 35a/7

c.-i ‘ūd 16a/2, 35a/7

c.+ ler 35a/6, 42b/10

c.+ leri 6b/4, 72a/2

cüllāb < Far. Gül suyu, gül şerbeti; *krş. gülāb* -2-

c. 40b/4, 41b/8

dārū < Far. İlaç; *krş.devā* -2-

d.+lardan 56a/2

d.+ ları 75a/1

devā < Ar. İlaç; *krş.dārū* -34-

d. 130a/10, 134a/13, 39b/4

ṣıfat-ı d. 117a/10, 117a/6, 117b/9, 118b/13, 128b/11, 129a/10, 129a/6, 129b/5, 130a/2, 134b/10, 134b/2, 59a/3

ṣıfat-ı d.-yı āḫer 135a/2

d.-yı mübārek 39b/3

d.+ da 113b/11

d.+ dan 54b/9

d.+ dur 50a/8

d.+ lar 131b/8

d.+ lardan 56b/10

d.+ ları 124b/5, 128a/1, 131b/5, 132a/6, 133a/5, 133b/5, 136b/7, 9b/4

d.+ larıyıla 32b/3

d.+ yı 127a/6, 137a/6

d.+ yı bir 131a/5

devā’ü’l-misk < Ar. Terkip adı. -1-

d. 38b/1

dil-efrūz < Far.Gönül aydınlatan (Metinde, terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı d. 86a/1

dil-güşā < Far. Gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı ma‘cūn-ı d. 84a/5

dühn < Ar. Sürünecek yağ; *krş. edhān* -3-

d. 65a/9

d.-i ġārıla 119a/1

d.+ i 132b/10

eczā < Ar. Ecza, ilaç ham maddesi. -1-

e.+ sı 87a/11

edhān < Ar. Sürülecek güzel kokulu yağlar; *krş, dühn* -5-

e.-ı ḥārr 21a/3

e.-ı ḥārreyile 35b/4

e.-ı muvāfiḳa 29b/2

e.+ dan 21a/8

e.+ ıla 88a/5

edviye < Ar. İlaç, ilaçlar. -35-

e. 128a/12, 86b/6

cemī‘-i e. 56b/6

terkīb-i e.-i bāh 5b/8

e.+ ce 78a/1

e.+ den 100b/2, 100b/5, 101b/8, 107a/13, 122b/4, 124b/9, 128b/7, 16a/2, 21a/7, 75b/11, 77a/12, 95b/2, 96b/13, 97a/4, 98b/12

e.+ lerden 132b/5

e.+ lerdür 130b/11

e.+ leri 115a/2, 130b/7, 8b/3, 8b/5, 8b/7, 9a/12, 9a/6, 9a/8, 9b/2, 9b/6

e.+ ye 134b/13

e.+ yi 136a/2

e.+ yile 77a/3

edviyye *bk. edviye* -25-

e. 101b/13, 74b/3, 76a/11, 78a/11

e.-i bāh 32b/11

e.-i ḥārreye 32b/10

e.-i meẕkūreden 95b/12

e.-i müfredeyi 57b/3

e.-i müfredi 6a/1

e.-i mürekkebeyi 59a/2

e.-yi meẕkūreden 94b/4

e.+ leri 6a/4

e.+ yi 122a/8, 137a/2, 69a/8, 70b/9, 71b/10, 72b/9, 75a/3, 75b/4, 82a/10, 84a/10, 88a/1, 88a/6, 89b/12

faṣd < Ar. Kan alma. -1-

f. ėtdüklerinden 48a/11

felāsife < Ar. Bir çeşit macun terkibinin adı.-3-

f. 32b/6, 35a/8

ma'cūn-ı f. 43b/1

feraḥ-zād < Ar.-Far. Gönül ferahlığı doğuran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı f. 86b/8

fetīle < Ar. Anüs, kulak, burun vb. organlara konulan, donmuş yağ kıvamında ve koni biçiminde ilaç, fitil. -6-

f. 82a/10, 82a/4, 83a/7, 83a/9

ṣıfat-ı f. 81b/13

f. eyleyüp 82b/9

fitīl *bk. fetīle* -1-

f. 134b/13

ġasl < Ar. Yıkama, yıkanma, temizleme. -2-

ġ. 79a/12

ġ.-i em'ā 79b/8

ġasūl < Ar. Yüz yıkama, temizleme sıvısı. -1-

ṣıfat-ı ġ.+ kim 116a/2

ġasūlāt < Ar. Temizlenmeler, yıkanmalar. -4-

ġ. 115b/1

ġ.+ dan 107b/5

ġ.+ kim 115a/11

ġ.+ uŋ 115b/2

girih-küşāy < Far. Zorlukları yenen, halleden (Metinde terkip adı olarak geçmektedir).

-1-

maʿcūn-ı g. 85b/7

gülāb < Far. Gül suyundan yapılan bir tür şurup; *krş. cüllāb* -10-

g. 129b/3, 32a/9, 36a/4, 72b/7

g.+ ıla 124b/1, 129b/1, 130b/3, 37a/1, 72b/8

g.+ ıla ol 73a/5

ḥab < Ar. Hap, hap şeklinde ilaç. -7-

ḥ. 124b/2

ḥ.+ lar 63a/5, 123b/10, 123b/5, 124b/1

ḥ.+ lar eyleyüp 59a/6

ḥ.+ larıyıla 16b/7

ḥabb *bk. ḥab.* -2-

ṣıfat-ı ḥ. 123a/12

ḥ.-ı āḫer 123b/5

ḫalṭ < Ar. Bir şeyi bir şey ile karıştırma. -15-

ḫ. 116b/2, 120a/7, 120b/12, 32b/3, 36a/5, 39b/7, 41b/12, 41b/3, 42a/5, 56b/3, 59a/11, 61a/3, 61b/4, 84b/12

ḥamūl < Ar. Tahammüllü, sabırlı, dayanıklı kimse. Metinde terkip olarak geçmektedir. -1-

ḥ. 82b/5

ḥamūlāt < Ar. Metinde terkip adı; *krş. ḥamūl* -1-

ḥ.+ ı 81b/9

ḫ. ola 88a/5

ḥayāt-baḫş < Ar.-Far. Hayat bağışlayan, hayat veren, yeni baştan zindelik kazandıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı maʿcūn-ı ḥ. 84b/2

ḥuḳne < Ar. 1. Makattan ilaç şırınga etme, kalın bağırsağa su verme 2. Bu iş için kullanılan alet. -8-

ḥ. 79a/9

ṣıfat-ı ḥ. 79a/11

ḥ.+ ler 79a/7, 81b/6

ḥ.+ lerden 79a/8, 80b/8

ḥ.+ leri 79a/10, 7a/2

ıṭrıfīl < Ar. Bir tür macun. -1-

ı.-i ṣaġīr bir 85b/8

iġtisāl < Ar. Yıkanma, gusletme. -4-

i. 16a/11, 31b/6

i. ėtmegile 33a/9

i. ėtmegile 31b/3

iḥtiḳān < Ar. Hukne, bağırsağa ilaç şırınga etme. -6-

i. 79b/12, 79b/7, 80a/7, 80b/6, 81a/9, 81b/5

‘ilāc < Ar. İlaç. -18-

‘i. 15a/11, 15a/8, 15b/1, 16a/13, 16b/10, 16b/11, 16b/7, 21a/6, 34b/6, 36a/1

‘i.-ı żıddıla ola 15b/3

‘i. ėtdüm 85a/6

‘i. ėtmiş 126b/1

‘i. eyle 85a/3

‘i.+ ı 131b/1, 16a/10, 17a/2, 45b/9

ḳaṭ‘ < Ar. Kesme, kırma; kesilme. -2-

ḳ. 14a/5, 22b/1, 72b/11

ḳıvām-dih < Ar.-Far. Kıvam verici, kıvama getirici (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı ḳ. 83b/8

ḳīrūṭī < Gr. Mumlu bez üzerine yapılan bir tür yakı. -2-

ḳ. 17a/4, 17a/5

ḳurṣa < Ar. Yuvarlak, hap şeklinde ilaç. -4-

ḳ. 129b/11, 129b/12, 62b/2

ḳ. bir 62b/2

lebānāt < Ar. Çiğneyerek alınan ilaçlar. -2-

l. 7a/8, 88b/5

lebāne *bk. lebānāt* -1-

ṣıfat-ı l. 88b/7

lebūb < Ar. Cevherler, özler (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı l. 87a/1

lu‘ūḳ < Ar. Yalanmak üzere hazırlanmış, ilaç olarak kullanılan bir grup macun. -1-

l. 99a/13

ma‘ācīn < Ar. Macunlar. -5-

m. 83a/12

m.-i ḥārreden 32b/5

m.+ den 107b/1, 20b/11, 54b/5

ma‘cūn < Ar. Macun, bir grup ilacın genel adı. -25-

m. 59b/9, 60b/1, 60b/13, 61a/13, 62b/1, 85a/2

ṣıfat-ı m. 83a/12

m.-ı dil-efrūz 86a/1

ṣıfat-ı m.-ı dil-güşā 84a/5

m.-ı felāsife 43b/1

m.-ı feraḥ-zād 86b/8

m.-ı girih-küşāy 85b/7

ṣıfat-ı m.-ı ḥayāt-baḫş 84b/2

m.-ı kemmūn 40b/9

m.-ı ḳıvām-dih 83b/8

m.-ı lebūb 87a/1

ṣıfat-ı m.-ı muġīṣ 88a/9

m.-ı mülūkī 87a/9

m.-ı nigār 86a/10

m.-ı rūḥ-efzā 85a/9

m.-ı ṭarab-engīz 85b/2

m.+ dan 62b/1

m.+ ıdur 87a/10

m.+ lardan 35a/8

memzūc < Ar. Karışmış, mezc edilmiş. -6-

m. 32a/10, 36a/3, 38b/3, 77b/11

m. eyleyeler 33b/1

şarāb-ı m. eyleyüp 42b/8

memzūce *bk. memzūc* -1-

şarāb-ı m. ol 36b/4

merhem < Ar. Merhem. -2-

m. 71a/2, 71b/12

m.+ ları 7a/6

meşrūẕīṭūs İsmini bir Yunan hükümdarından alan macun, mesir macunu. -1-

m. 32b/6

mesūḥ < Ar. Vücuda sürülerek uygulanan bir afrodizyak ilacı (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı m. 69a/1

mesūḥāt < Ar. Afrodizyak ilaçları. *bk. mesūḥ* -2-

m.+ ı 69a/1, 6a/10

meşmūmāt < Ar. Misk, ıtır gibi güzel kokulu şeyler (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -3-

m. 91a/8

ṣıfat-ı m. 91a/9

m.+ ı 7b/2

mu‘ālece < Ar. İlaç yapma, ilaç kullanma, tedavi, sağaltım. -1-

m.+ si 15a/6

muġīṣ < Ar. Yardım eden, yardıma koşan (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı ma‘cūn-ı m. 88a/9

muḫaddirāt < Ar. Uyuşturucu ilaçlar. -1-

m.-ı müfredāt 121a/13

muḥallil < Ar. Yumruları, şişleri, veya bir iltihabı iyi eden ilaç. -1-

m. 101b/10

mūmıyā < Far. Mumya denen bir tür ilaç. -1-

m. 43b/11

mu‘tedilü’l-ḳıvām < Ar. Uygun kıvam. -1-

m.+ 29b/4

müfredāt < Ar. İlaçlar, tedavi edici maddeler. -1-

muḫaddirāt-ı m. 121a/13

müfrede *bk. müfred* -1-

edviyye-i m.+ yi 57b/3

müleyyināt < Ar. Yumuşatan, yumuşatıcı nesneler. -1-

m. 16b/5

mülūkī < Ar. Hükümdarlarla ilgili, hükümdarlara ait (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı m. 87a/9

müteşābihetü’l-eczā < Ar. Birbirine benzeyen ilaçlar. -1-

a‘żā-yı m.+ dan 13a/5

perhīz < Far. Perhiz. -1-

p. ėtmek 131a/12

rūḥ-efzā < Ar.-Far. Ömür arttıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı r. 85a/9

saḥḳ < Ar. Ezme, dövme, dövülme, dövüp yumuşatma. -44-

s. 116a/11, 116b/2, 118b/2, 119a/8, 119b/11, 119b/2, 121a/10, 121a/2, 121a/6, 121b/9, 123a/11, 123a/5, 127a/4, 129a/1, 129b/12, 131a/1, 131a/4, 132b/10, 133a/12, 134b/12, 134b/5, 135a/11, 39b/6, 60a/1, 61b/13, 62a/3, 64a/9, 70a/7, 70b/9, 71a/2, 75a/3, 78a/12, 78b/13, 78b/6, 78b/9, 84a/11, 85b/5, 88b/12, 89a/9, 91a/11, 91a/4, 91b/4, 91b/8, 79a/3

ṣamġ < Ar. Zamk, çeşitli bitkilerden elde edilen tıbbi reçine; *krş. żamġ* -2-

ṣ. 86b/4

ṣ.-ı ‘arabī 84a/10

ṣan‘at < Ar. 1. Sanat, ustalık; hüner, marifet. 2. İlaç yapma farmülü, ilacı terkip etme usulü. 3. Bir şeyi güzel yapmak, bir şeyin güzel, beğenilir olması için uygulanan kurallar. -1-

ṣ.+ da 114b/2

ṣıfat < Ar. İlaç terkip etme tarzı, ilaç yapma yöntemi. -168-

ṣ.-ı āḫer bir 98a/13

ṣ.-ı āḫer 104b/11, 104b/5, 112a/8, 116a/13, 116a/8, 117b/2, 118a/1, 118a/10,118a/5, 118b/5, 120a/1, 120a/4, 120b/10, 120b/7, 121a/4, 121a/8, 121b/3, 121b/7, 121b/12, 122b/13, 122b/6, 123a/4, 123b/11, 124a/11, 124a/4, 126b/3, 135a/13, 135a/7, 135a/9, 135b/4, 135b/6, 82a/6, 97a/1, 97a/7

ṣ.-ı cevāriş 72a/3

ṣ.-ı cezer-i mürebbī 75b/13

ṣ.-ı devā 117a/10, 117a/6, 117b/9, 118b/13, 128b/11, 129a/10, 129a/6, 129b/5, 130a/2, 134b/10, 134b/2, 59a/3

ṣ.-ı devā-yı āḫer 135a/2

ṣ.-ı efāviye 94a/8

ṣ.-ı fetīle 81b/13

ṣ.-ı ġasūlkim 116a/2

ṣ.-ı ġıdā 98a/8

ṣ.-ı ġıdā-yı uḫrā 93b/3

ṣ.-ı ḥabb 123a/12

ṣ.-ı ḫātem 104a/6

ṣ.-ı herīse 96a/5

ṣ.-ı ḫiżāb 120b/1, 127a/13, 127a/9, 127b/6

ṣ.-ı ḫiżāb-ı zeheb 126b/13

ṣ.-ı ḥuḳne 79a/11

ṣ.-ı ḳalye 95a/4, 98b/6

ṣ.-ı lebāne 88b/7

ṣ.-ı ma‘cūn 83a/12

ṣ.-ı ma‘cūn-ı dil-güşā 84a/5

ṣ.-ı ma‘cūn-ı ḥayāt-baḫş 84b/2

ṣ.-ı ma‘cūn-ı muġīş 88a/9

ṣ.-ı mesūḥ 69a/1

ṣ.-ı meşmūmāt 91a/9

ṣ.-ı milḥ 94b/8

ṣ.-ı mürebbā-yı helīle-i kābilī 76a/13

ṣ.-ı mürebbā-yı-tüffāḥ ma‘deye 77a/7

ṣ.-ı sufūf 77b/5

ṣ.-ı şarāb 97b/13, 97b/7

ṣ.-ı şiyāf-ı-‘acīb kim 82b/11

ṣ.-ı ṭılā 128b/4

ṣ.-ı uḫrā bir 59a/10, 67a/13, 68a/8, 83a/1, 98b/3

ṣ.-ı uḫrā 100a/6, 118a/13, 118a/9, 119a/6, 119a/9, 119b/10, 120b/12, 125a/9, 59b/12, 59b/4, 60b/5, 61a/5, 61b/2, 61b/8, 62a/2, 62a/8, 62b/10, 62b/4, 63a/1, 63a/13, 63b/9, 64a/1, 64a/12, 65a/9, 65b/1, 65b/8, 66a/1, 66a/6, 66b/1, 66b/6, 67a/10, 67a/3, 67b/11, 67b/5, 68a/13, 69a/10, 69b/1, 69b/3, 69b/8, 70a/3, 70a/6, 70b/12, 70b/4, 71a/4, 71a/8, 71b/2, 71b/7, 72b/1, 73a/12, 73b/8, 74a/6, 77b/12, 78a/5, 79b/13, 79b/7, 80a/8, 80b/8, 81a/10, 82a/12, 82b/4, 82b/7, 83a/5, 83a/8, 89a/5, 89b/7, 90a/10, 90a/3, 90b/6, 91a/2, 91b/1, 91b/6, 94a/2, 96b/8, 97a/13, 99a/7, 99b/12, 99b/2, 99b/5

ṣ.-ı uḥrā 63a/7

ṣ.-ı yaḫnī 95b/5

ṣ.-ı żamād 70a/11

ṣ.+ laruŋ 110a/5

ṣıfāt *bk. sıfāt* -1-

ṣ. 108b/7

sikencübīn < Far. Bal, şeker ve türlü meyvelerin özsuyundan yapılan bir grup şuruba verilen ad. -1-

s.+ ile 16b/5

sufūf < Ar. Toz halinde ilaç. -3-

ṣıfat-ı s. 77b/5

s.-ı kündür 40b/3

s.+ ları 6b/9

sufūfāt < Ar. Toz halindeki ilaçlar. -2-

s.+ dan 107b/2

s.+ ı 77b/4

şāf < Far. Fitil, çeşitli hastalıklarda, makattan kullanılmak üzere hazırlanmış fitil. -1-

ş. ola 83a/4

şāfe < Far. Fitiller. -1-

ş.+ ler 82b/6

şarāb < Ar. Şurup; *krş. şerbet* -34-

ş. 103a/3, 29b/4, 31b/12, 32b/7, 36a/3, 41a/11, 77b/11

ṣıfat-ı ş. 97b/13, 97b/7

ş.-ı memzūc eyleyüp 42b/8

ş.-ı memzūce ol 36b/4

ş.-ı nīlūfer 40b/1

ş.-ı reyḥān ola 38a/7

ş.-ı reyḥānı 99a/3

ş.-ı reyḥānıla 123b/4, 129a/9, 31a/12

ş.-ı reyḥānī 40a/8

ş.-ı rummānıla 39b/12

ş.-ı ṣāfī 41a/8

ş.-ı ṣandalıla 39b/11

ş.-ı ṣırf 35b/13, 49b/10

ş.-ı ṣırfdanısa 36a/2

ş.-ı ‘asel 78a/3

ş.+ a 32a/8

ş.+ da 29a/12

ş.+ ı 33a/12

ş.+ ıla 135b/5, 36b/13, 38b/3, 78b/12, 98b/5

ş.+ lardan 30b/9

şeb < Ar. Şap. -6-

ş. 121b/9, 123a/2, 129b/9,135b/2, 135b/5

ş.-i yemenī “Ar. Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde, şap.” 129a/12

şema‘ < Ar. Mumlu fitil, muma batırılmış fitil. -1-

ş. 115b/10

şiyāf *bk. şāf* -2-

ş. 82b/13

talṭīf < Ar. Yumuşatma; yumuşatacak bir ilaç kullanma. -1-

taḥlīl-i t.+ ile 102b/10

ṭarab-engīz < Ar.-Far. Neşe uyandıran; sevindirici, sefa veren, coşturucu (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı ṭ. 85b/2

tażmīd < Ar. Merhemli bezi yaraya bağlama. -3-

t. 41b/4, 42a/12, 42a/6

tedbīr < Ar. Tedbir; bir şeyi önleyecek yol, çare, yöntem. -25-

t. 17a/3, 23a/7, 23b/3, 37a/11, 42a/1

fesād-ı t. 102b/13

vaḳt-ı t.+ de 23a/8

t. ėtmege 18a/10

t. ėtseler 32b/8

t. eyleye 29a/8

t.+ i 23a/8, 31a/6, 32a/7, 39b/2, 40a/11, 40a/4, 41a/6, 43b/8

t.+ ile 126a/9, 126b/1, 34b/11

t.+ ile ol 37a/4

t.+ leri 112a/3

t. olmamaḳdan 23a/9

tedhīn < Ar. Güzel kokulu yağ sürme, sürülme. -1-

t. 29b/1

telyīn < Ar. İçi yumuşatma, kabızlıktan kurtarma. -1-

t. 36a/1

terkīb < Ar. Birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme; ilaç hazırlama. -13-

t. 53a/10, 55a/4, 60a/11, 65a/3

t.-i edviye-i bāh 5b/8

t. ėtmege 55a/7

t. eylemek 56b/9

t.+ i 99a/8

t.+ idür 4b/12, 86a/12

t.+ in 7a/8, 88b/5

t. olsa 91b/13

terkīb-i edviyye-i bāh < Ar. Şehvet ilaçlarının terkibi, karışımı. -1-

t. 52b/4

terkībāt < Ar. Terkipler. -1-

t.+ uŋ 116a/1

tertīb < Ar. Hazırlama, tertip etme. -2-

t. 24b/4

vaż'-ı t.+ in 111a/1

terṭīb *bk. tertīb* -1-

t. ėtmege 33a/3

ṭılā < Ar. Sürülecek merhem, ilaç, yağ gibi şeyler. -1-

ṣıfat-ı ṭ. 128b/4

tūtiyā < Ar. Göz hastalıklarının tedavisinde kullanılan, toz haline getirilmiş sürme taşı. -2-

t. 129a/13, 130a/12

uṣūl < Ar. Yol, tarz, üslup. -1-

u. 113b/13

vaż' < Ar. Kurma, meydana getirme, koyma, koyulma. -2-

v.-ı tertībin 111a/1

v.+ ıla 17b/7

żamād < Ar. Merhem, yakı. -2-

ṣıfat-ı ż. 70a/11

ż.-ı meẕkūrile 42a/12

żamādāt < Ar. Merhemler, yakılar. -3-

ż.+ dan 107b/1

ż.+ ı 6b/2, 70a/11

żamġ < Ar. Zamk; *krş. ṣamġ* -2-

ż. 115b/10, 127a/12

zerūred < Ar. Bir grup ilaca verilen genel ad. -1-

z. 86a/6

1.1.13. Yön, Mesafe, İstikamet Bildiren Adlar

Metnimizde 23'ü Türkçe ve 17'si Arapça olmak üzere yön, mesafe ve istikamet bildiren toplam 40 adet sözcük tespit edilmiştir. Bu kategoride Farsça kelimelere rastlanmamaktadır.

ʻaḳab < Ar. Arka, art. Bir şeyin hemen arkası. -5-

ʻa.-ı cimāʻda bir 44a/2

ʻa.-ı cimāʻda 35b/7

ʻa.-ı cimāʻdan 31a/7

ʻa.+ inde 49b/10, 49b/11

ʻaksī < Ar. Ters, zıt. -2-

ʻa. 15b/5, 15b/6

alt Alt, aşağı. -8-

a.+ ın 77a/5

a.+ ına 103b/3, 124b/2, 24b/12, 89a/11

a.+ ında 63a/6, 97b/6

a.+ ında ola 103b/6

altınyan Alt yan, aşağı taraf; rahim. -1-

a.+ ı 109a/2

ara Ara, mesafe, iki şeyin arası. -5-

a.+ da 101b/8

a.+ sında 113a/2, 19b/2

a.+ sında ol 111a/11

a.+ sında olan 110b/12

ard Art, arka. -3-

a.+ ınca 135a/1, 135a/6

a.+ ındağı 13a/10

arḳa Arka, sırt; *krş. ẓahr* -3-

a. 13a/11

a.+ sın 132a/7

a.+ ya 70b/11

aşaġa Aşağı, alt. -5-

a. 21a/13

a.+ dayısa 42a/8

a.+ dur 112b/1, 112b/3

a.+ sın 42a/8

aşaḳı *bk. aşaġa* -1-

a.+ ndasın 80a/5

ba'īd < Ar. Uzak, ırak. -1-

b. 114b/13

cānib < Ar. Taraf, yan, cihet. -2-

c.+ den 110b/8

c.+ inden 17b/8

cānibeyn < Ar. İki yan, iki taraf. -1-

c.+ iden 113a/3

cevānib < Ar. Taraflar, yanlar. -1-

c.+ inden 18a/10

cihāt < Ar. Taraflar, yönler. -1-

c.+ ına 18a/11

cihet < Ar. Yan, yön, taraf; *krş. ḳıbel* -2-

c.+ den 56b/2

c.+ inde 134a/10

çalḳoyun Sırtüstü. -1-

ç. 52a/8

çevre Çevre. -2-

ç.+ sine 104a/9, 69b/6

dib Dip, kök*; krş. kök* -22-

d.+ i 122b/9, 124a/13, 130a/6, 135a/4, 57b/13, 64a/6, 86a/13, 86b/1, 88a/11

d.+ idür 58b/4

d.+ in 135a/10

d.+ ine 124a/3, 135a/11

d.+ lerin 123a/4, 123b/12, 124a/5

d.+ lerine 117b/13, 117b/9, 118a/7, 123a/11, 124a/10

eṭrāf < Ar. Yanlar, taraflar, uçlar. -1-

e.+ ı 109b/5

evsaṭ < Ar. 1. Bir şeyin ortası. 2. Ortadaki.-2-

e. 112a/12

e.+ ına 112b/1

ḫāric < Ar. Bir şeyin dışında kalan, dış. -3-

ḥ. 106b/6

ḫ.+ dür 20a/7, 23b/12

ḫāricī < Ar. Dışarıya mensup, hariçle ilgili.-1-

fā'ide-i ḫ.+ dür 107a/11

ırak̟ Uzak. -1-

ı. olmak̟da 2b/6

iç İç, insanın ya da herhangi bir şeyin içi. -61-

i. 125b/8

i.+ i 100a/1, 115b/5, 115b/8, 57b/10, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58b/1, 60b/12, 63a/9, 72b/13, 73b/4, 82a/2, 82a/3, 82a/8, 83a/2,86b/10, 87a/2, 87a/3, 87b/1, 87b/5, 88a/12

i.+ idür 58b/3

i.+ in 70a/6, 77a/10, 95b/13, 95b/8

i.+ inde 117a/7, 126a/9, 36b/3, 38a/10, 40a/6, 42b/6, 4a/1, 56a/11, 58a/8, 62a/4, 67a/11, 67a/4, 68a/11, 69a/7, 79b/10, 83b/10, 89a/10, 96a/12

i.+ inde bir 75a/11

i.+ inde olsa 95a/3

i.+ indekin 89a/13, 89b/2

i.+ ine 75a/4, 79b/5, 97b/9

i.+ ine bir 43b/10

i.+ lerden bir 100a/8

i.+ leri 100a/2

içerü İçeri. -2-

i. 17b/12

i.+ sine 132b/13

iḏẖāl < Ar. İçeri sokma, içine girme. -1-

i. eyleyeler 52a/11

iḫrāc < Ar. Dışarı atma, çıkarma. -3-

i. 16b/8, 27b/1, 27b/2

ḳarīn < Ar. Yakın. -1-

ḳ. 2b/1

ḳarşu Karşı, doğru. -1-

ḳ. 60a/9

ḳıbel < Ar. Taraf, yan, yön; *krş. cihet* -3-

ḳ.-i dimāġdan 15a/7

ḳ.+ inden ėrse 15a/11, 15a/13

kefel < Ar. Art, dip, kıç. -1-

k.+ i 110a/3

lāḥiḳ < Ar. Yakın, bitişik. -1-

l. 28b/12

orta Orta, ara. -3-

o. 104b/2

o.+ sında 110b/5, 3a/13

ṣaġ Sağ, sağ taraf. -4-

ṣ. 104b/1, 42a/9, 79a/3

ṣ.+ ın 42a/11

ṣol Sol, sol taraf. -2-

ṣ.+ dayısa 42a/10

ṣ.+ ın 42a/10

ṭaş Dış, dış taraf. -1-

ṭ.+ ın 95b/8

ucura Uzak. -1-

u. 51b/12

üst Üst. -7-

ü.+ in 67b/2

ü.+ inde ola 97b/6

ü.+ ine 137a/6, 37a/3, 77a/5

ü.+ üne 16a/1, 103a/2

üzer Üst. -134-

ü.+ e 119a/13, 27b/9, 47a/13, 53b/10, 56b/4, 57a/9, 61b/10, 71a/13

ü.+ e bir 76b/2

ü.+ inde 11a/2, 59a/12, 61b/5, 65b/11, 65b/4, 66b/10, 88a/4, 90a/13, 90a/7, 91a/5, 95a/9, 99b/9

ü.+ inde ol 71b/9

ü.+ ine 100a/10, 100a/3, 100a/5, 100b/6, 103b/3, 103b/9, 104a/1, 104a/13, 105a/6, 107a/6, 107a/8, 108b/8, 117a/12, 117a/9, 118b/10, 118b/4, 118b/7, 123a/6, 125b/6, 126a/2, 128b/6, 130a/1, 20a/4, 30b/11, 36b/7, 38a/11, 40a/8, 40a/9, 41a/1, 41a/11, 41b/13, 49a/10, 49a/8, 49a/9, 51b/8, 52a/7, 52a/8, 60a/2, 60b/4, 61a/1, 64b/4, 64b/7, 66a/11, 66a/8, 67a/5, 6a/7, 71a/1, 71a/9, 71b/10, 71b/4, 72b/10, 72b/8, 73a/10, 73a/6, 73b/7, 74a/5, 75b/2, 75b/9, 76a/2, 76a/3, 76a/7, 76a/8, 76b/3, 76b/4, 77a/11, 77a/12, 77a/3, 77b/11, 78a/13, 78a/3, 81a/12, 82a/7, 83b/12, 84a/2, 88a/3, 88b/12, 89b/13, 8a/4, 90b/10, 90b/11, 92a/10, 92a/13, 92a/7, 93a/5, 93b/10, 93b/12, 94a/4, 94b/4, 95a/10, 95a/13, 96a/13, 96b/11, 96b/3, 96b/6, 97a/3, 98a/5, 98b/11, 99a/2, 99b/10

ü.+ ine bir 67b/1, 80a/12, 80b/5, 84a/2, 97a/11

ü.+ ine ol 127a/5

ü.+ ine ola 3a/8

ü.+ ine olalar 70a/2

ü.+ inedür 105a/10, 37b/5

ü.+ lerine 44b/12

yan Yan, taraf, nezd. -2-

y.+ ın 51b/12

y.+ ındağı 52a/1

yuḳaru Yukarı. -8-

y. 52a/10, 94a/9

y.+ da 101b/7, 54a/3, 81a/9

y. ola 128b/8, 42a/7

y.+ sın 42a/9

yöre Yöre, çevre. -2-

y.+ sinde olan 135a/8

y.+ sinüŋ 129b/6

ẓahr < Ar. Arka, sırt; *krş. arḳa* -1-

veca‘-ı ż.+ ı 25a/7

żıdd < Ar. Bir şeyin karşılığı, aksi, karşıt. -6-

ż.+ ı 110a/5

ż.+ ı olsa 128a/6

ż.+ ıdur 50b/11

ż.+ ına 106b/6

‘ilāc-ı ż.+ ıla ola 15b/3

ż.+ ıla olan 21a/6

1.1.14. Hastalık ve Hastalık ile İlgili Adlar

Metnimizde toplam 128 adet hastalık ve hastalık ile ilgili ad tespit edilmiştir. Bunlardan 112’si Arapça, 11’i Türkçe, 1’i Farsça kökenli ve 2’si Far.-T., 1’i, Ar.-T. ve 1’i de T.-Ar. yapılarındadır. Bu bölümde, bir hastalık adı olduğu metnin bağlamından anlaşılan *mirā* kelimesinin anlamı bulunamamıştır: şol mizāc kim dıḳḳa ve *mirā* ve sille meyl eylemişdür (38b/10). *Dıḳḳ* ve *sill* verem hastalığının adıdır. Bu bölümde, başlıktan da anlaşılacağı üzere, doğrudan hastalık adları olan sözcükler belirtilmiştir. Bu bölüme boğrudan hastalık bildiren sözcüklerin yanı sıra, hastalık adı olmayan fakat bir rahatsızlığı bildiren kelimeler de alınmıştır.

āfet < Ar. Büyük felaket, bela, korkutucu hastalık. -1-

ā. 11a/12

aġduḳ Karışık, bozuk, kusurlu, ters, aksak, eksik. -1-

a. 24a/4

aġırlıḳ Vücudun çeşitli yerlerindeki ağırlık hissi. -1-

a. 37b/13

aġız ḳoḳusı Ağız kokusu; *krş. aġız rāyiḥası* -1-

a. 122a/11

aġız rāyiḥası < T.-Ar. Ağız kokusu; *krş. aġız ḳoḳusı* -3-

a. 122a/9, 122b/1, 123b/6

a'rāż < Ar. Hastalıklar, hastalık alametleri. -3-

a. 34b/13

a.-ı garībeye 35a/2

a.-ı żārra 30b/13

arıḳ *bk. aruḳ* -1-

a. 27a/3

aruḳ Zayıf, cılız; *krş. naḥīf, ża'īf, ṭuruḳ* -6-

a. 109b/1, 124b/8, 126a/9

a.+ ında 114b/5

a. ola 25a/12

a. olan 28a/10

'aṭaş < Ar. Aşırı susuzluk, susuzluk veren bir hastalık. -1-

'a.+ dan 50a/6

baş degzinmek Başı dönmek, baş dönmesi. -1-

b. 45b/5

başı çegzinmek Başı dönmek, baş dönmesi. -1-

b. 34a/2

belā < Ar. Gam, keder, sıkıntı, müsibet, afet. -1-

b.+ da 57a/10

bükā < Ar. Ağlama, göz yaşı dökme. -1-

b.+ dan 114a/11

cefā < Ar. Eziyet, incitme. -1-

c. 20b/6

cünūn-ı māliḫūlyā < Ar. Melankoli hastalığı. -1-

c.+ ya 46a/3

çıban Çıban. -2-

ç.+ lar 49a/1, 49a/8

çuḳur Çukur. -1-

ç. olmaḳ 26b/2

def‘ < Ar. Öteye itme, savma, ortadan kaldırma, giderme. -7-

d. 11b/9, 30b/7, 90b/4

d. ėtmegiçün 11a/9

d.+ i 125b/10, 126a/5

d.+ inden 46a/13

devvār < Ar. Baş dönmesi. -1-

d. 25b/10

dıḳḳ < Ar. Verem; *krş. sill* -1-

d.+ a 38b/10

dibāġat < Ar. Yanma. -1-

d. 96b/8

elem < Ar. Ağrı, sızı, sancı. -2-

e. 40b/8

e. bir 42a/7

emrāż < Ar. İlletler, hastalıklar. -2-

e. 14a/2

emrāż-ıāletiye < Ar. Erkek cinsel organındaki rahatsızlık, hastalık. -1-

e.15a/3

emrāz *bk. emrāż* -1-

e.-ı bārideden 32b/13

enīn < Ar. İnilti, inleme. -1-

e.+ den 114a/12

evcā‘-ı mafāṣıl < Ar. Eklemlerin ağrısı; *krş. vecā‘-ı mafāṣıl* -1-

e. 48b/13

faẕalāt < Ar. Fazlalıklar, vücutta gereğinden çok olan nesneler. -2-

f. 12b/10

f.+ ı 16b/8

fesād < Ar. Bozulma, fasid olma. -16-

f. 15a/10, 15a/13, 15a/7, 16b/6

f.-ı mizāc 14a/6, 14a/9, 14b/8, 15b/3, 15b/6

f.-ı mizācdur 14a/3

f.-ı tedbīr 102b/13

f.+ a 24a/5, 24a/9, 4a/10

f. ėtdügiyile 15a/9

f.+ ından 101b/6

fesād-ı ḥarāret-i faẕla < Ar. Fazla ısıdan doğan bozukluk. -1-

f. 16b/1

fesād-ı haẕm < Ar. Sindirim bozukluğu. -1-

f. 45a/1

fesād-ı mizāc-ı iḫlīl < Ar. Erkek cinsel organının yapısının bozukluğu. -2-

f. 16a/12, 16a/9

fuẕalāt < Ar. Fazlalıklar, artık maddeler. -1-

f.-ı mā'iyye 11b/7

ġam < Ar. Dert, tasa, kaygı. -1-

ġ. 75a/8

ġaşeyān < Ar. Kusma, bulantı, istifra. -1-

ġ. olmadın 27b/3

ġaşy < Ar. Kendinden geçme, bayılma. -2-

ġ. 37b/3, 49b/2

ġaẕab < Ar. Öfke, kızgınlık. -1-

ġ.+ ı 46a/2

ġıll < Ar. Gizli kin ve garez, düşmanlık (Daima ġışş ile birlikte kullanılır; ġıll ü ġışş: kin ve hile). -1-

ġ. 122b/12

ġışş < Ar. Karışıklık, hile; *krş. ġıll.* -1-

ġ. 122b/12

gici Kaşınma, kaşıntı. -1-

g.+ den 82b/3

ġuṣṣa < Ar. Keder, üzüntü, sıkıntı; *krş. ḥüzn* -3-

ġ. 49a/10

ġ.+ lar 44b/12

ġ.+ yıla 20b/7

ḫafaḳān < Ar. Kalp sıkışması, çarpıntı; *krş. yürek oyna-* -3-

ḫ. 37b/1, 45b/5

ḫ.+ a 47a/6

ḥarāret < Ar. Hararet, sıcaklık, vücut sıcaklığı. -23-

ḥ. 12b/1, 13b/7, 14b/3, 17a/1, 19a/12, 19a/9, 21a/1, 21a/2, 50a/10, 68b/12, 89b/4

ḥ.-i mu‘tedil ola 55a/1

ḥ.-i mu‘tedil 55b/11

ḥ.+ den 13b/6

ḥ.+ i 21a/13, 46b/5, 56a/5

ḥ.+ ile 38a/3, 49a/3

ḥ.+ ine 18b/9

ḥ.+ leri 50b/3

ḥ. ola 56a/3

ḥ.+ üŋ 12b/12

ḥarāret-i ġarīziyye < Ar. Vücut ısısı, doğal ısı. -11-

ḥ.14b/2, 15a/2, 23b/9, 31a/3, 33a/4, 37b/6

ḥ. + den 15a/1

ḥ. + leri 32a/3

ḥ. + yi 23b/8, 26a/4, 47b/6

ḫasta < Far. Hasta. -1-

ḫ.+ yı 41b/13

ḫastalıḳ < Far.-T. Hastalık. -1-

ḫ.+ ın 47b/8

ḫaṭā < Ar. Rahatsızlık. -5-

ḫ. 40a/10, 40a/3, 41a/5

ḫ. olmaya 34b/12

ḫ.+ sınuŋ 38a/5

ḥayż < Ar. 1. Adet olma, regl olma. 2. Adet, regl. -5-

ḥ. 134b/8, 136a/6

ḥ.+ dan 136a/11

ḥ.+ ı 18a/6

ḥ. olmış 102a/12

hayża < Ar. Bir tür sancı. -1-

h. 48a/8

ḫıffet < Ar. Hafifleme, rahatlama. -4-

ḫ. 13b/8, 46b/11, 48b/4, 51b/3

ḥüzn < Ar. Gam, keder, sıkıntı; *krş. ġuṣṣa* -1-

ḥ. 33b/13

ifsād < Ar. Fesada uğratma, uğratılma, bozma. -3-

i. 102b/10, 102b/12, 102b/7

iḥrāḳ < Ar. Yakma. -1-

i. ėtmeye 11a/10

iḥtilām < Ar. Düş azması. -1-

i. 34a/13

iḫtināḳ -ı raḥm < Ar. Histeri. -2-

i. 45b/7, 45b/11

iḥtirāḳ < Ar. Yanma. -2-

i. 11b/3, 45b/1

ʻillet < Ar. Hastalık. -2-

ʻi.+ ler 14b/10

ʻi. ola 26b/7

ʻilletlü < Ar.-T. Hastalıklı. -1-

ʻi.+ ye 26b/9

imtilā < Ar. Dolgunluk, doluluk. -7-

i. 11a/5, 40a/9, 47a/12

i.+ dan 46b/2

i. vėren 40b/5

imtilā-yı baṭın < Ar. Karın şişliği, mide dolgunluğu. -1-

i. + ıla 25a/9

imtilā -yı ʻurūḳ < Ar. Damar dolgunluğu, damar sertliği. -1-

i. + ıla ola 25a/9

irḫā < Ar. Gevşeme, gevşetilme. -1-

i. 49b/13

irtiʻāş < Ar. Raşeye tutulma, titreme. -1-

cins-i i.+ dan 35a/5

ishāl < Ar. Hafifleme, azalma, sehl olma, ishal. -2-

i. 41a/3, 48a/8

istifrāġ < Ar. Boşaltma, kusma, vücutta fazla olan herhangi bir maddeyi azaltma; *krş. ḳay'* -5-

i. 26a/6

i.+ dur 26a/8

i.+ lardan 26a/9, 48a/7

istirḫā < Ar. Rehavete gelme, gevşeme. -2-

i. 22b/9

i.-yı ālet 22b/8

istisḳā < Ar. Vücudun bir tarafında veya karında su birikme. -1-

i.+ dan 50a/2

ḳābıż < Ar. Kabz edici, tutma özelliğine sahip. -1-

ḳ. 35b/3

ḳabż < Ar. Tutma, kabız, peklik. -3-

ḳ.+ ıyiçün 40b/10

ḳ. olsa 40b/7

ḳ. vėrüp 96b/7

ḳaṭʻ < Ar. Kesme, kırma; kesilme. -2-

ḳ. 14a/5, 22b/1, 72b/11

ḳay' < Ar. Kusma; *krş. istifrāġ* -2-

ḳ. 42b/1

ḳ. ėtse 27b/3

ḳulunc < Ar.1. Bağırsaklarda görülen bir tür sancı. 2. Şiddetli omuz ve sırt ağrısı. -4-

ḳ. 25a/4, 40a/11, 41a/3

ḥareket-i ḳ. 25a/2

ḳuṣūr < Ar. 1. Kusur, eksiklik. 2. Sakatlık. -5-

ḳ. 55b/8

ḳ.+ ı 56a/7

ḳ.+ ı olduġında ola 111a/7

ḳ.+ ın 56b/11

ḳ.+ ları 56b/1

ledıġ < Ar. Yanmak, sızlamak, acımak. -2-

l. 12a/12, 12b/10

maḥmūm < Ar. Hummalı, sıtmaya tutulmuş olan; ateşli, ateşi olan. -1-

m.+ lar 31b/2

māliḫūlyā < Ar. < Gr. Melankoli. -2-

m. 44b/13, 45a/6

maraż < Ar. Hastalık. -4-

m. 35a/10

m.-ı a'żā-yı āletiyyedür 14a/3

m.+ lar 45b/1

m.+ ların 28b/4

mażarrat < Ar. Zarar, zararlılık. -11-

m. 23a/11, 23b/1, 33b/12, 34a/7

m.-ı 'aẓīme 25b/9

m.+ ı 23a/12, 35b/8, 68a/6

m.+ ından 26b/7

m. olmaz 23a/9

m. olur 23a/10

meflūc < Ar. Felç olmuş, inmeli, kımıldamaz, oynamaz hale gelmiş olan. -1-

m. olmaġıla olur 22b/7

menāfi‘ < Ar. Menfaatler, yararlar. -3-

m. 46b/4

m.+ in 44a/10, 44a/8

menfa‘at < Ar. Menfaat, yarar, fayda. -43-

m. 131b/2, 3a/1, 44a/12, 46b/12, 48a/1, 48a/3, 59a/9, 63b/13, 64b/5, 65a/2, 65b/1, 66a/6, 69b/1, 69b/7, 70a/5, 78a/5, 79a/2, 79a/5, 80a/8, 82b/10, 83a/5, 88b/3, 91a/6, 92a/1

m.-i ‘aẓīm 95b/4

m.+ i 116b/10, 116b/12, 117a/1, 117a/2, 11b/10, 11b/7, 44b/2, 45b/10, 45b/2, 46b/1, 46b/7, 64b/8, 6a/7, 79a/10, 82b/7, 84a/6

m. vėrür 46a/3, 80b/12

mirā < ? -1-

m. 38b/10

meslūl < Ar. Verem, vereme yakalanmış. -1-

m.+ ler 31b/2

muḫaddir < Ar. Hissi uyuşturucu, uyuşturan. -1-

m. olmayup 40b/5

mużırr < Ar. Zararlı. -1-

m.+ dur 28a/5

müfīd < Ar. Faydalı, yararlı. -5-

m.+ dür 65b/9

m. ola bir 136a/7

m. ola 118a/13, 121b/12, 123a/4

müfsid < Ar. Bozan, bozucu.-1-

m. 102b/6

mühlik < Ar. Helak eden, helak edici, öldüren, öldürücü. -1-

m.+ dür 28a/5

mükedder < Ar. Kederli, üzüntülü, tasalı. -1-

m. olur 37b/1

m.-i menī 102b/6

mümtelī < Ar. Mide dolgunluğuna ulaşmış; dolmuş. -2-

m. ola 27b/8

m. olsa 46a/10

nāfi‘ < Ar. Faydalı, yararlı. -8-

n. 124b/3

n.+ dür 61a/9, 63b/1, 93b/2

n. ola 117b/13, 118a/4, 124a/3, 59b/3

naḫīf < Ar. Zayıf, arık; *krş. aruḳ* -1-

n. 26a/13

nef‘ < Ar. Menfaat, fayda, yarar. -3-

n. 126b/7, 81b/6

n.+ i 11a/8

nefḫa < Ar. Üfürüm. -1-

n. 40b/6

ra‘şe < Ar. Kısmi felç, çeşitli organların titremesi şeklinde belirir. -3-

r. 24b/6, 50a/1

r.+ si 28b/2

rīḥ < Ar. Romatizma, yel, ağrı. -4-

r. 25a/5

r.-i ġalīẓ 55b/3

müvellid-i r.+ dür 56a/5

r.+ i 25a/4

rīḫ *bk. rīḥ* -1-

tevlīd-i r. ėtmezler 56b/2

riyāḥ < Ar. Yeller, ağrılar, romatizmalar. -2-

r. 40b/6

r.-ı ġalīẓ 55b/6

sāḳıṭ < Ar. İşe yaramaz durumda, düşük. -7-

s. ola 88b/7

s. olmaḳ 34a/1

s. olmaya 31a/8

s. olur 31b/1, 34a/9, 37b/2

s. olurdı 14b/6

ṣāḳıṭ *bk. sāḳıṭ* -2-

ṣ. olmaḳ 31a/3

ṣ. olur 24a/1

ṣaḳīl < Ar. Ağır. -4-

ṣ. olmaya 109b/6

ṣ. olup 34a/1

ṣ. olur 24a/3, 44b/7

ṣal‘ < Ar. Baş tepesinin dazlaklığı, kılsızlığı. -1-

ṣ. 24b/3

seder < Ar. Göz kararması. -1-

s. 25b/10

serī‘ü’l-fesād < Ar. Çabuk bozulan, kolay fesada uğrayan. -1-

s.+ sa 40a/12

serī‘ü’l-izāl < Ar. Çabuk boşalma. -1-

s. olur 19a/12

ṣıḥḥat < Ar. Sağlamlık, sağlık. -5-

ṣ. 48b/4

ṣ.+ de 54b/1

ṣ.+ i 51b/8

ṣ.+ inde 51a/12

ṣ.+ inden 54b/6

sill < Ar. Verem, tüberküloz; *krş. verem* -1-

s.+ e 38b/11

ṣudā‘ < Ar. Baş ağrısı. -3-

ṣ. 25b/10

ṣ.-ı ‘aẓīm 35b/10

ṣ.+ ı 48b/11

sū’-i fehm < Ar. Anlayış bozukluğu. -1-

s. 33b/13

sū'-i haż(ı)m < Ar. Hazım bozukluğu, kötü hazım. -1-

s. 24a/6

s.+ dan 24a/9

südde < Ar. Peklik; mide dolgunluğu; çeşitli organlarda görülen tutkunluk. -1-

s. 15a/4

süst < Far. Gevşek, güçsüz, işlevini yapamaz hâl. -10-

s.+ dür 51a/9, 68b/8

s. eyler 26a/3, 27a/7

s. olmaḳ 22b/5, 25b/12

s. olmaya 109b/2

s. olup 14a/13, 69b/4

s. olur 24a/10

süstlıḳ < Far.-T. Gevşeklik, güçsüzlük. -5-

s. 130b/10, 36b/6, 37a/4

s.+ ından 46b/2

s. olsa 66a/2

şaḳḳ < Ar. Çatlak, oluk, kesme, kesiş. -1-

ş. gibi 14a/4

taġyīr < Ar. Değiştirme, başkalaştırma, bozma. -1-

t.+ üŋ 38a/1

teferruḳ-ı ittiṣāl < Ar. Ayrılıp birleşme; hastalıkla vücudun yarılması. -2-

t.+ gibi 15a/4

t. dür 14a/4

teşennüc < Ar. Spazm, büzüşme. -1-

t. 45a/11

teverrümī < Ar. Veremli, vereme ait, veremle ilgili. -1-

t. 45a/10

te'ellüm < Ar. Elemlenme, kederlenme. -1-

t. olur 37b/3

tuḫme < Ar. Mide dolgunluğu, hazımsızlık. -2-

t. olduğından 48a/5

t. olmaḳ 102a/11

ṭuruḳ Zayıf; *krş. aruḳ* -2-

ṭ. + ı 14b/9

ṭ. var-ıdı 14a/8

‘unf < Ar. Şiddet, sertlik, kabalık. -1-

‘u.+ ıla 27b/3

uyḳusuzlıḳ Uykusuzluk, uykusuz kalma hâli. -1-

u. 49a/9

vebā < Ar. Veba hastalığı. -2-

v. 28a/4

v.+ da 48b/10

veca‘ < Ar. Ağrı, sızı, acı. -6-

v. 42a/13, 45b/6, 52a/3

v. olur 49a/4, 49a/5

veca‘-ı mafāṣıl < Ar. Eklem ağrısı. -3-

v.+ ı 25a/7, 28b/3, 42a/2

veca‘-ı ẓahr < Ar. Sırt ağrısı. -1-

v. 25a/7

veca‘lu < Ar.- T. Ağrılı, sızılı. -1-

v. 42a/11

veca‘ü’l-kemāl < Ar. Kapsamlı ağrı, sızı. -1-

v. ola 131b/3

verem < Ar. Verem hastalığı, tüberküloz; *krş. sill* -1-

v. 15a/3

yėl Mide ve bağırsak gazı; romatizma, hastalık etkenlerinden. -7-

y. 17a/1, 53b/3, 53b/5, 54a/11, 54b/12, 55a/10

y.+ i 54a/6

ża‘f < Ar. Zaaf, zayıflık. -10-

ż. 130b/10, 23b/11, 26a/9, 26b/8, 27b/8, 27b/9, 43b/7, 98b/8

ż.+ dan 26a/10

ż. olmaya 27b/9

zaḥmet < Ar. Ağrı, acı, zorluk. -20-

z. 11b/4, 24b/11, 28a/3, 32a/2, 33a/10, 36a/6, 36b/4, 68b/11

z.+ ler 34a/13, 34a/4, 46b/10

z.+ lerden 25a/2

z.+ lere 47a/8

z.+ leri 45b/2, 66a/3

z.+ lerine 50a/8

z.+ lerinüŋ 25a/11

z. vėrse 30a/11

z. vėrür ol 25a/1

z. vėrür 68a/3

ża'īf < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz; *krş. aruḳ* -35-

ż. 20b/5, 26a/13, 29a/5, 31a/13, 52a/1, 9b/8

ż.+ dür 28b/2, 34b/5

ż. eyler 102b/5, 20a/10

ż.+ i 22b/6

ż.+ iken 27b/6

ż. olduġıçündür 27a/4

ż. olduġına 26b/13, 27a/2

ż. oldum 85a/5

ż. olmaġıla 19a/4

ż. olmaḳdur 38a/4

ż. olmamaġıla 18b/12

ż. olmaya 28a/2, 31a/10

ż. olsa 14b/2, 20b/1

ż. olup 51b/5

ż. olur 18b/1, 23b/10, 24a/11, 24a/3, 24b/10, 24b/2, 24b/7, 26b/12, 31b/1, 37a/13

ż. olurlar 34a/8

żarar < Ar. Zarar, fenalık. -26-

ż. 101b/3, 113a/11, 113b/1, 14a/10, 14a/7, 19b/5, 23a/5, 24b/5, 24b/8, 37a/10, 50b/4

ż. eylemez 19b/4

ż.+ ı 102a/10, 23a/2, 5a/4, 5a/7

ż.+ ından 14a/7

ż.+ ınuŋ 41b/10, 41b/2, 42a/4, 42b/13, 42b/4, 43a/12, 43a/7

ż.+ ları 28b/11

ż.+ ların 44a/8

żārra < Ar. Zarar, kötülük. -1-

a'rāż-ı ż. 30b/13

żīḳ-ı nefes < Ar. Nefes darlığı, tıknefes. -1-

ż. olmaḳ 26b/1

żīḳ-ı ṣadr < Ar. Göğüs, yürek darlığı, yürek sıkışması. -2-

ż. 45b/5

ż.+ a 47a/7

ẕübūl < Ar. Pejmürdelik, sararıp solma. -6-

ẕ. 24a/12, 31b/7, 50a/1

ẕ.+ e 25b/1, 25b/4, 43b/8

1.1.15. Fiziksel-Maddi Durum ve Etkinlik ile İlgili Kavramları Karşılayan Adlar

Bu bölümde, 431'i Arapça, 100'ü Türkçe, 20'si Farsça ve bunların yanı sıra 25 adet Ar.-T., 5 adet Ar.-Far., 3 adet Far.-T., 2 adet Ar.-T., 2 adet Far.-Ar. ve 1 adet Ar.-Far. yapılı kelime olmak üzere toplam 589 ad tespit edilmiştir.

aḥlā < Ar. Çok tatlı, pek şirin. -1-

a. 52a/13

aḳlıḳ Beyazlık, aklık. -2-

a.+ ı 122a/11

a.+ dan 115a/5

aḳvā < Ar. Çok kuvvetli, en kavî. -1-

a.-yı ricāl 20a/4

a‘lā < Ar. Çok yüksek, çok büyük. -2-

a.+ sına 112a/12, 112a/13

‘amel < Ar. 1. İş. 2. Niyet. -4-

‘a. 81b/10, 81b/13

‘a.+ i 104a/10

‘a.+ in 81a/10

‘ārıż < Ar. Vaka, vaki olan şey. -13-

‘ā. olan 20b/13, 45a/7

‘ā. oldı 44b/13, 45a/6

‘ā. olsa 14a/6, 15a/5, 31a/5, 34a/4

‘ā. olur olmışdur 14a/2

‘ā. olur 20a/10, 34a/13, 57a/6, 57a/7

‘avdet < Ar. Geri gelme, dönme, dönüş. -4-

‘a. 15a/12, 37a/5, 44a/6

‘a. eyler 24b/13

ayru Ayrı, farklı. -4-

a. 116a/5, 61b/12, 61b/13

ayruḳ Başka, ayrıca. -3-

a. 26a/9, 53a/11

a.+ lar 10a/11

baḳıyye < Ar. Artan, geri kalan, artık. -1-

b. 37a/6

bāḳī < Ar. 1. Daimî, kalıcı 2. Artık, artan, geriye kalan. -7-

b. 21a/5, 28a/8, 29a/5, 3b/10, 47a/7, 61b/7

b. olmaġın 52b/5

bālā < Far. Yüksek, yukarı, üst, yüce. -1-

esbāb-ı b. 2a/10

bāliġ < Ar. 1. Büluğa eren. 2. Ermiş, vasıl olmuş, varan, yetişen. -4-

b. 120a/4

ġayr-ı b.+ lerine 106a/10

b. olmaduḳ 102b/1, 136b/7

bāliġa *bk. bāliġ.* -1-

b. olmaduḳlaruŋ 9b/7

be-ġāyet < Far.-Ar. Oldukça fazla, aşırı, pek ziyade. -70-

b. 100b/7, 109b/10, 112a/13, 115b/13, 116a/12, 116b/4, 117b/13, 118a/1, 118a/4, 119a/6, 121a/12, 121a/7, 123a/3, 124b/3, 126a/2, 126a/9, 126b/6, 127a/10, 127a/2, 127b/8, 129a/5, 129b/3, 134b/5, 134b/12, 135a/9, 135b/13, 136a/6, 136b/9, 17a/6, 23a/4, 23a/5, 25a/1, 28a/1, 28b/6, 31b/13, 32b/8, 34b/4, 35b/12, 37b/13, 38a/2, 3a/5, 51a/13, 59b/12, 59b/3, 60a/1, 63a/7, 65a/8, 65b/12, 67a/12, 68b/8, 69b/1, 70a/9, 70b/13, 78b/7, 81b/6, 82b/2, 83b/7, 84a/6, 84b/5, 84b/7, 89a/6, 93b/2, 93b/8, 94a/2, 96a/4, 96a/9, 97b/13

b.+ dür 100a/11, 125a/4

b. ola 43b/13

bed < Far. Fena, yaramaz, çirkin, kötü. -1-

b. 129b/5

beḳā < Ar. Devam, sebat, evvelki hal üzerine kalmak, bakilik. -1-

b.-yı nev‘-i insān 106b/4

berāber < Far. Eşit, eşit miktarda, eşdeğer. -10-

b. 121b/6, 135a/4, 63a/9, 69b/12, 70a/4, 77a/6, 78b/6, 87a/5

b. ola 109a/11, 109a/12

beyān < Ar. Anlatma, açıklama, bildirme. -22-

b. 108a/2, 122a/8, 39a/12, 4b/12, 5a/10, 5a/2, 7a/2, 7a/6, 7a/9, 8a/5, 8b/9, 9a/12

b.+ a 13b/13

b.+ dan 20a/3

b. ėtdügise 34b/12

b. ėtdükise 44a/9

b. ėtdüm 75b/7

b. ėtmekdedür 5b/2

b.+ ındadur 6a/10, 6b/6, 6b/9, 83a/12

bik(i)r < Ar. Dokunulmamış, kızoğlan kız, genç kız; kızlık. -3-

b. 134b/9, 135a/8, 135a/2

bilādī < Ar. Mesken, yerleşim yerine ait. -1-

b. 57a/5

bi'ṭ-ṭab' < Ar. Tabiatıyla, tabii olarak. -1-

b. ola 32b/2

bürūdetlü < Ar.-T. Soğuk, soğuk özelliğe sahip. -1-

b. 32b/12

büyük Büyük. -3-

b.+ dür 112a/13

b.+ inden 65b/10

b.+ ine 112b/8

büyüklük Büyüklük. -1-

b.+ i 126b/3

cāmi' < Ar. İçine alan, içinde barındıran. -1-

c.+ dür 29b/11

cārī < Ar. Cereyan eden, akan, geçen, yürüyen. -1-

c. olur 15a/3

cehd < Ar. Çalışma çabalama. -4-

c. 10a/12, 133a/13, 33a/3

c. eyleye 29a/6

celādet < Ar. Bahadırlık, yiğitlik, kahramanlık. -1-

c. 46a/1

celb < Ar. Çekme, çekiş; kendine çekme. -1-

c. ėtmesine 108a/6

cesīme < Ar. İri, büyük, kocaman. -1-

rāḥāt-ı c. 13b/4

ceẕb < Ar. Çekim, kendine doğru çekme, çekilme, çekim gücü. -9-

c. 113b/9, 114a/7, 125b/2, 126b/12, 13a/4, 17b/12, 18a/5

vaḳt-ı c.+ de 13a/9

c. ėtmege 109b/8

ceẕbe < Ar. Ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelme. -1-

c.+ si 126a/12

cimā‘ < Ar. Cinsel birleşme, insan çiftleşmesi. -295-

c. 101a/9, 101b/1, 103a/3, 103b/10, 103b/4, 104b/11, 114a/10, 115a/7, 135b/12, 17b/10, 18b/12, 20a/10, 20a/4, 24a/1, 25a/8, 25b/1, 26b/11, 27a/10, 27a/12, 28a/2, 33b/11, 34a/5, 35a/3, 35a/5, 36b/5, 38a/3, 41a/5, 41b/6, 42b/13, 42b/4, 43a/12, 43a/7, 43b/9, 44a/8, 45a/3, 45b/13, 46a/6, 47a/13, 47b/3, 47b/8, 48a/2, 48b/2, 48b/3, 49b/10, 49b/11, 49b/12, 49b/2, 49b/3, 49b/9, 51a/12, 52b/1, 53b/1, 54a/5, 54a/8, 54b/5, 61b/10, 63a/1, 63b/9, 64b/7, 65b/13, 67b/4, 68b/2, 69a/3, 6a/7, 70a/1, 71a/3, 71a/7, 71b/5, 73b/9, 89a/4, 91a/9, 92a/4, 98b/8, 99b/2, 99b/6, 9a/11

ālāt-ı c. 101b/6

eşgāl-i c. 52a/6

iştihā-yı c. 16b/12, 57a/5

keşret-i c. 27a/5, 27a/8

ḳuvvet-i c. 20a/8

leẕẕet-i c. 134a/5

maḥall-i c. 106b/8

noḳṣān-ı c. 22b/4

noḳṣan-ı c. 101b/6

terk-i c. 39b/1

c.+ a 100b/7, 101a/11, 102a/10, 103a/1, 103a/11, 104a/7, 131a/7, 18b/11, 19a/11, 19a/5, 19b/13, 19b/9, 20b/1, 20b/5, 21a/11, 21a/9, 23a/3, 23b/8, 42a/3, 45a/7, 46b/10, 49b/6, 50a/9, 50b/12, 50b/6, 55a/13, 55b/7, 56b/13, 57a/3, 57b/4, 59a/2, 59a/3, 59b/13, 63a/5, 63b/1, 64a/12, 65a/10, 65a/8, 65b/9, 69a/1, 69b/2, 6a/4, 6a/9, 6b/2, 6b/4, 6b/8, 70a/11, 70b/12, 71b/1, 72a/3, 73a/13, 74a/7, 74b/2, 76a/1, 77b/4, 77b/5, 78b/7, 79a/7, 7a/2, 7a/4, 7a/6, 7b/4, 80a/1, 80a/9, 81a/10, 81b/9, 83b/8, 84a/6, 84b/4, 86b/8, 88b/5, 88b/7, 91a/8, 93b/1, 93b/4, 94b/5, 94b/9, 95a/5, 96a/5, 96b/9, 97b/8, 98a/1, 99b/13

dā‘iye-i c.+ a 2a/11

keşret-i c.+ a 25b/7

c.+ adan 80b/9

c. bir 29a/10

c.+ da 100a/11, 26a/1, 27b/11, 40a/5, 44a/11

bāb-ı c.+ da 113b/3

ʻaḳab-ı c.+ da 35b/7

ʻaḳab-ı c.+ da bir 44a/2

c.+ dan 103b/12, 111a/2, 19b/4, 22b/1, 25b/9, 26a/11, 26a/13, 26b/4, 27b/9, 28a/11, 28b/5, 33b/12, 37a/10, 37a/9, 41b/7, 43b/6, 44a/1, 44b/9, 45b/8, 47b/4, 48a/13, 48a/6, 48b/10, 48b/11, 48b/6, 48b/7, 52a/5, 5a/6, 5a/9, 66b/6, 99a/5

eşkāl-i c.+ dan 51b/9

keşret-i c.+ dan 30b/13, 34b/13

ʻakeb-i c.+ dan 31a/7

c.+ dayiken 111a/3

muḳavvī-i c.+ dur 72b/1, 92a/3

c. ėtmege 51a/5, 51a/6

c. ėtmek 134a/11, 23b/5, 28a/7, 28b/4, 39b/1, 47a/10, 49a/11, 50a/6, 51b/11, 51b/13, 52a/2, 5b/4

c. ėtmekde bir 53b/10

c. ėtmekde 6a/2

c. ėtmekden 85a/5, 103a/5, 28b/12

c. ėtmemek 26b/10

c. ėtmeseler 44b/6, 45b/4

c. ėtmeye 49a/10, 49a/12

c. ėtmeyeler 48a/11

c. ėtmezden 62a/6

c. ėtmiş olmaya 48b/2

c. ėtse 40a/3

c. ėtseler 40a/9, 41b/10, 41b/2

c. eylemege 50b/9

c. eylese 47b/1

c. eyleye 47a/5, 47b/5

c. eyleyesin 71b/7

c.+ ı 11b/1, 20b/2, 28b/13, 45a/12, 45a/3, 45a/9, 46b/13, 46b/8, 47a/1, 48b/12, 48b/9, 53a/5, 57a/2, 61a/7, 70b/5, 77a/8, 77b/13, 78a/6, 79a/1, 7b/6

iştihā-yı c.+ ı 75a/9

c.+ ıla olan 26a/5

c.+ ında 134a/10, 134a/7

c.+ içün 103b/7

c.+ larına 133b/11

c.+ larınuŋ 51a/2

c. ol 28a/5

c. olmaduḳ 102a/13

c.+ uŋ 23a/3, 25a/10, 26b/7, 44a/8, 44b/1, 45b/10, 47a/11, 5b/2, 5b/5

cū‘ < Ar. Açlık, aç kalma. -1-

c.+ dan 50a/6

degirmilik (g) Yuvarlaklık, değirmilik. -2-

d.+ i 109a/6

d.+ iyile 11b/11

delik *bk. delük* -1-

delük Delik. -1-

d.+ üne 82a/13

delüksüz Deliksiz, tam. -1-

d. 117b/4

d. 77a/2

du‘ā < Ar. Allah’a yalvarma, istekte bulunma, niyaz. -1-

d. 137a/12

dürlü Türlü, çeşitli, farklı farklı. -6-

d. 10a/13, 12b/8, 12b/9, 3a/1, 3a/3, 49a/9

düz Düz, eğri olmayan. -2-

d. ola 109a/11, 109a/12

ecmel < Ar. En güzel, çok güzel. -1-

e. olduġıçün 111b/7

efā‘il < Ar. İşler, ameller; *krş. ef’āl* -1-

e. 24b/10

ef‘āl < Ar. İşler, ameller; *krş, efā‘il* -1-

e.-i maḫṣūṣasında 106b/2

efżal < Ar. En faziletli, en üstün. -1-

e.+ ın 9b/11

egri Eğri, düz olmayan. -1-

e. olup 131b/7

ehl < Ar. Sahip, malik; *krş. is* -8-

e.-i ma‘rifet 108b/7

e.-i şerī‘at 106a/12

e.-i taḥḳīḳ 113b/2

e.-i tecribe 78b/3

e.-i ẕevḳ 11b/5

e.-i ‘aḳl 106a/13

e.+ i 18a/13

e.+ i olup 23a/7

eksük Eksik. -7-

e. ola 108b/2

e. olduġıçün 37b/7

e. olsa 108b/1, 56b/9

e. olur 134a/5, 20a/8

e. olurısa 54a/5

eksüklü Eksiği bulunan, kusurlu. -1-

e.+ ce bir 65b/10

ekşi Ekşi; *krş. eşki.* -11-

e. 102a/4, 102a/5, 102a/6, 119a/8, 129b/8, 29b/7, 39b/13

e.+ ler 36a/7

elezz < Ar. Daha lezzetli. -1-

e.+ ü 52a/13

elṭāf Pek latif, çok hoş. -1-

e.-ı cemīlelerinde 114a/5

elvān < Ar. Çeşitli. -1-

e. 33a/7

emer Memeden kesilmemiş, meme emecek yaşta olan. -3-

e. 125a/1, 30a/13, 33b/4

emir *bk. emr* -1-

nefs-i e.+ de 110a/7

eŋlü Renkli. -2-

e.+ lerden 105b/13

e. ola 109b/4

envā‘ < Ar. Çeşitler, türler. -2-

e.-ı leẕẕātdan 106b/3

e.+ ı 105b/5

eski Eski. -3-

e. 32b/6, 70b/2

e. ola 87b/12

eṣlaḥ < Ar. Daha iyi. -3-

e.+ dur 49b/7

e.+ dur ol 131a/12

e. olan 27b/4

eṣnāf < Ar. Cinsler, çeşitler, türler. -1-

e.-ı menīyi 103a/4

eşbāh < Ar. Benzeyenler, eşler. -1-

e.+ larıdur 64b/12

eşedd < Ar. Çok şiddetli, çetin, sert. -3-

e.+ dür 26a/10

e.+ i 25a/11, 31a/1

eşkāḳ < Far. Yarıklar, çatlaklar, yırtıklar **?** -2-

e.+ ın 47a/12, 5b/5

eşkāl < Ar. Biçimler, tarzlar, şekiller. -3-

e. 104b/3

e.-i cimā‘ 52a/6

e.-i cimā‘dan 51b/9

eşki Ekşi; *krş. ekşi* -1-

e. 90b/5

etemm < Ar. Pek kusursuz, eksiksiz, tam. -1-

e. 53b/9

etlü Etli, dolgun *(Et: meyvelerin kabuk dışında yenen kısmı).* -1-

e. 33b/2

evṣāf < Ar. Nitelikler, vasıflar, sıfatlar. -14-

e. 100b/3, 134a/2, 134a/6

e.-ı cemīlesin 8a/7

e.-ı cemīlesinden 108a/1

e.-ı maḥmūde 108a/10

e.-ı meẕkūre 108b/3

e.-ı meẕkūreyi 114b/1

e.-ı şelāşeden 55b/4, 56a/4

e.-ı şelāşeyi 134b/1

e.-ı ẕemīmesinde 112a/6

e.+ ı 108b/6

e.+ ında 108a/8

evżā‘ < Ar. Vaziyetler, durumlar. -3-

aḥsen-i e. 52a/5

e.+ ın 47a/11, 5b/5

eyü İyi. -8-

e. 127a/2, 127b/8, 29b/1, 46a/5, 47a/13, 8b/1

e.+ den 128a/11

e. ola 121a/12

fāriġ < Ar. 1. Çekilmiş. 2. Rahat. -3-

f.+ iken 27b/6

f. olamış ola 44a/1

f. olsaŋ 103b/12

farḳ < Ar. Ayrılık, başkalık, fark. -1-

f. 19b/3

fā'ide < Ar. Fayda, yarar. -39-

f. 128b/2, 130a/2, 130b/5, 131a/13, 135a/6, 135b/13, 135b/8, 136a/9, 136b/1, 136b/3, 46b/1, 63b/9, 67b/10, 67b/5, 69a/10, 70b/4, 72a/12, 72b/12, 77b/12, 78b/1, 78b/12, 79a/5, 80b/9, 82a/11, 84b/1, 86a/12, 87a/10, 87a/9, 91a/1

f.-i ḫāricīdür 107a/11

f.-i ẕeker 11b/6

f.+ de 54b/9

f.+ ler 58b/12

f.+ lerin 5b/2

f.+ si 46a/9, 78b/3

f. vėrür 93b/3

f.+ ye 131a/10

f.+ yiçün 101a/13

fā'idelü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -1-

f. 79a/9

fā'iḳatü'l-cemāl < Ar. Yüz güzelliğinde en üstün, son derece güzel. -1-

f. ola 108a/11

ferāġat < Ar. Rahatlama, dinlenme. -2-

f. 43a/10, 89b/6

feraḥ < Ar. Gönül açıklığı. -2-

f. 51b/4

f. olduġı 49a/12

feraḥ-zād < Ar.-Far. Gönül ferahlığı doğuran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

maʿcūn-ı f. 86b/8

ferāhiyyet < Ar. Rahatlık, genişleme. -1-

f. 43a/10

fesād < Ar. Bozulma, fasid olma. -17-

f. 15a/10, 15a/13, 15a/7, 16b/6

f.-ı hażm 45a/1

f.-ı mizāc 14a/6, 14a/9, 14b/8, 15b/3, 15b/6

f.-ı mizācdur 14a/3

f.-ı tedbīr 102b/13

f.+ a 24a/5, 24a/9, 4a/10

f. ėtdügiyile 15a/9

f.+ ından 101b/6

fevt < Ar. Kaçırma, bir daha ele geçmemek üzere kaybetme. -4-

f. ėtmiş olalar 23a/8

f. olan 30b/4

f. oldıysa 30b/1

f. olur 14a/10

fi‘il *bk. fi‘l* -2-

f.+ den 14a/13

f.+ dür 29a/10

fi‘l < Ar. İş, eylem, amel. -12-

f.-i ṭabī‘ 53a/11

f.-i ṭabī‘si 53a/13

f.-i ṭabī‘sidür 53b/8

f.-i ṭabī‘yi 53a/10

f.-i ‘abeş 106b/11

f.-i ‘acīb 116a/12

f.-i ‘acībi 62b/9, 64a/1

f.+ i 68a/1, 68a/3, 79a/10, 91b/1

ġālib < Ar. Üstün, baskın, daha kuvvetli. -9-

ġ. 23a/12

ġ.+ dür 23a/3, 51a/8

ġ. ola 37b/6

ġ. olduġıçün 50b/7

ġ. olsa 129b/2, 38a/5

ġ. olur 54a/6

ġ. olurısa 28b/7

ġalīẓ < Ar. Kalın, sık, yoğun. -13-

ġ. 109b/6, 18a/9, 48a/10, 54b/12, 55a/10, 99a/12

buḫār-ı ġ. 14b/13

rīḥ-i ġ. 55b/3

riyāḥ-ı ġ. 55b/6

ġ.+ iken 20a/11

ġ. olup 24b/4

ġ. olur 19a/10, 20a/1

ġalīẓe *bk. ġalīẓ* -1-

ruṭūbet-i ġ. 16b/13

ġarīziyye < Ar. İç, vücudun iç kısımlarıyla ilgili. -13-

ġ. 52b/9

ḥarāret-i ġ. 14b/2, 15a/12, 23b/9, 31a/3, 33a/4, 37b/6

ḳuvvet-i ġ. 52b/8

ḥarāret-i ġ.+ den 15a/1

ḥarāret-i ġ.+ leri 32a/3

ḥarāret-i ġ.+ yi 23b/8, 26a/4, 47b/6

ġarḳ < Ar. 1. Suya batma; batma; batırma.2. Boğulma, boğma. -1-

ġ. 77a/4

ġasl < Ar. Yıkama, yıkanma, temizleme. -2-

ġ. 79a/12

ġ.-i em‘ā 79b/8

ġasūlāt < Ar. Temizlenmeler, yıkanmalar. -4-

ġ. 115b/1

ġ.+ dan 107b/5

ġ.+ kim 115a/11

ġ.+ uŋ 115b/2

ġaybet < Ar. Konuşmak, yorum yapmak. -1-

ġ. 128a/9

ġayr < Ar. Ayrı, başka, artık, diğer. -2-

ġ.-ı bāliġlerine 106a/10

ġ.+ ından 107b/2

gėç Geç, yavaş. -7-

g. 19a/5, 19b/10, 19b/8, 20a/1, 37b/9, 76a/13

g. olmaya 51b/3

gėŋ Geniş. -4-

g. 109a/4, 134a/12

g.+ dür 25b/6

g. ola 50a/10

genc Genç, yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı. -1-

g. 95a/5

girih-küşāy < Far. Zorlukları yenen, halleden (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı g. 85b/7

günāh < Ar. Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dinî suç. -1-

g.+ a 10a/13

güzel Güzel, hoş. -1-

g. eyler 117b/10

ḥabs < Ar. 1. Hapis, bir yere kapayıp dışarı çıkarmama. 2. Tutma. -1-

ḥ. 125b/2

ḥācet < Ar. İhtiyaç. -39-

ḥ. 103b/13, 116a/6, 11a/4, 122a/3, 125a/8, 129b/12, 59b/10, 60b/3, 60b/9, 61b/1, 62a/6, 62b/3, 63a/11, 63b/7, 64a/10, 67a/1, 67a/7, 67b/9, 69b/11, 71b/12, 72b/11, 74a/4, 77a/6, 84a/4, 85a/13, 88a/8, 88b/1, 89a/1, 89b/3, 90a/9, 90b/13, 90b/2

ḥ.+ ce 96b/13

ḥ.+ i 133a/2

ḥ. olduġı 126a/5

ḥ. olıcaḳ bir 90a/2

ḥ. olıcaḳ 73a/11

ḥ.+ üŋce 127b/2, 95a/1

ḫafīf < Ar. Hafif, yavaş, rahat. -2-

ḫ. 45b/13, 76a/9

ḫafîfü'r-rūḥ < Ar. Ruhu hafif, rahat. -1-

ḫ. ola 109b/6

ḫāl < Ar. Hâl, durum, oluş, bulunuş. -20-

ḫ. 13b/12, 48a/4, 52a/13

ḫ.-i maḥṣūsda 111a/11

ḫ.+ de 44a/12, 45a/13, 49a/13, 49b/2

ḫ.+ i 24b/9, 47b/13

ḫ.+ inde 108a/7, 17b/11

ḫ.+ ine 15a/12, 18b/9, 37a/5, 38b/9, 42b/11, 44a/5

ḫ.+ lerde 23b/5

ḫ.+ üm 85a/4

ḫalāṣ < Ar. Kurtulma, kurtuluş, rahatlama. -1-

ḫ. 34a/5

ḫālāt < Ar. Hâller, kefiyetler, nitelikler. -2-

ḫ.+ da 49b/5

ḫ.+ uŋ 20a/12

ḫālî < Ar. Boş, serbest. -3-

ḫ. olmadı 105b/4

ḫ. olmasından 49b/7

ḫ.+ yiken 40a/3

ḫālî *bk. ḫālî.* -1-

ḫ. 76b/2

ḫāliṣ < Ar. Saf, gerçek. -4-

ḫ. 131a/2, 131b/13, 36a/3, 66a/4

ḫāllü < Ar.-T. Halli, belli bir duruma sahip kişiler. -2-

ḫ. 25b/1

ḫ.+ ler 32b/9

ḫalṭ < Ar. Bir şeyi bir şey ile karıştırma. -15-

ḫ. 116b/2, 120a/7, 120b/12, 32b/3, 36a/5, 39b/7, 41b/12, 41b/3, 42a/5, 56b/3, 59a/11, 61a/3, 61b/4, 84b/12

ḫ. ola 88a/5

ḫalvet < Ar. Tenhaya çekilme, tenha, yalnız kalma. -1-

ḫ.+ ine 136a/4

ḫām < Ar. Olgunlaşmamış, ham. -3-

ḫ. 119a/9, 49a/2, 49a/7

ḥār < Ar. Sıcak, sıcak özelliğe sahip; *bk. issi* -23-

ḥ. 19b/1, 19b/2, 19b/3, 19b/4, 20a/5, 29a/12, 29a/7, 30b/7, 32b/4, 33a/1, 33b/10,34b/3, 50a/9, 50b/1, 55a/11, 55b/3, 128a/10

fuṣūl-ı ḥ.+ da 57a/7

ḥ.+ dur 25b/5, 42b/12, 56a/12

ḥ.+ ıla ola 15b/4

ḥ.+ ısa 16a/5

ḫarāb < Ar. Yıkık, viran, vahim. -1-

ḫ. oldı 85a/4

ḥarāretlü < Ar.-T. Hararetli. -1-

ḥ. ola 114b/7

ḥarekāt < Ar. Hareketler. -6-

ḥ.-ı keşīreden 130b/8

ḥ.-ı nefsānīden 53b/2

ḥ.-ı rādiye 24b/7

ḥ.+ dan 114a/10

ḥ.+ ında 111a/2

ḥ.+ uŋ 12b/4

ḥareket < Ar. Hareket. -20-

ḥ. 12a/5, 12a/6, 14a/12, 15a/10, 17b/8, 29b/12, 44b/11

ḥ.-i ḳulunc 25a/2

ḥ.+ e 13a/2, 14b/4

ḥ. ėtmege 12b/9, 24a/2

ḥ. ėtmeye 33a/11

ḥ. ėtseler 133a/6

ḥ. eyleye 47b/2

ḥ.+ i 25a/10, 38a/3

ḥ.+ ile 12b/11, 68a/4

ḥ.+ ine bir 4a/6

ḥ. olmasa ol 14a/11

ḥāṣıl < Ar. Peyda olan, meydana gelen, biten, olan, çıkan. -87-

ḥ. 10a/12, 10a/13, 10b/3, 134b/2, 3a/3, 95b/4

maḳṣūd-ı ḥ. 122b/5

ḥ.-ı kelām 100a/13, 46b/12

ḥ. ėtdügi 2b/11

ḥ. ėtmegiçün 124b/8

ḥ. ola 108b/7, 110b/8, 132a/8, 133b/13, 15a/10, 21a/10, 29b/13, 31a/4, 32a/12, 32a/2, 37b/13, 43b/7, 45a/11, 49b/12, 51b/4, 67a/12, 68b/12, 70a/9

ḥ. olan 14b/1, 17b/6, 26a/8, 26a/9, 49a/3, 89b/5

ḥ. oldı 45a/1

ḥ. olınca 126a/7

ḥ. olmaġında 111a/4

ḥ. olmasına 29a/8

ḥ. olmaya 130a/4, 130b/11, 131a/11, 23b/2, 98b/8

ḥ. olmaz 134a/1, 134a/7, 18b/7

ḥ. olsa 20b/6, 40b/8

ḥ. olup 106b/4, 11b/3, 40b/6

ḥ. olur ol 52b/11

ḥ. olur 111a/5, 113a/1, 113a/11, 113b/1, 11a/5, 12b/11, 12b/5, 13b/5, 14a/11, 14b/10, 14b/4, 24a/13, 24b/3, 24b/6, 25a/5, 25b/11, 26b/3, 32a/6, 34a/10, 35a/1, 35a/4, 35b/10, 37b/1, 45b/5, 45b/6, 45b/9, 46b/12, 50a/2, 52a/4, 54a/7, 55a/4

ḥ. olurıdı 14a/12, 14a/9

ḫasta < Far. Hasta. -1-

ḫ.+ yı 41b/13

ḫastalıḳ < Far.-T. Hastalık. -1-

ḫ.+ ın 47b/8

ḥayāt-baḫş < Ar.-Far. Hayat bağışlayan, hayat veren, yeni baştan zindelik kazandıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı ma'cūn-ı ḥ. 84b/2

ḥayvānī < Ar. Canlılık. -1-

rūḥ-ı ḥ.+ yi 53b/13

ḥayvāniyye < Ar. Canlılığa ait. -1-

ḳuvvet-i ḥ.+ ye 12a/4

ḥayvet < Ar. Hayat, canlılık. -1-

ḥ.+ dür 12a/5

helāk < Ar. 1. Mahvolma, ölme. 2. Çok yorulma. -3-

h. 28a/11, 31a/7

h. eyler 25b/2

heyecān < Ar. 1. Duyguların bir tepki halinde şiddetlenmesi. 2. Coşma, coşkunluk. -3-

h.+ dan 49a/2

h.+ dayıdı 13b/6

h.+ ıla 49a/7

ḫıffet < Ar. Hafifleme, rahatlama. -4-

ḫ. 13b/8, 46b/11, 48b/4, 51b/3

ḥıfẓ < Ar. Koruma, muhafaza. -5-

ḥ. 33a/1, 34b/9, 76b/1

ḥ.-ı mizācdan 107a/3

ḥ. ėtmek 33a/4

himmet < Ar. 1. Gayret, emek, çabalama, çalışma. 2. Etki, tesir. -1-

h.+ leri 2b/2

himmetlü < Ar.-T. Gayret gösteren. -1-

h.+ dür 3a/6

ḫiẕmet < Ar. Hizmet, iş görme. -1-

ḫ.+ ine 132b/3

ḫulḳlu < Ar.-T. Belirli bir huya, tabiata sahip yaratılmışlar. -1-

ḫ.+ ların 106a/5

ḥumūlāt < Ar. Yükler. -1-

ḥ.+ ı 7a/4

ḥuṣūl < Ar. Üreme, türeme, çıkma. -6-

ḥ.-i veled 110b/5

ḥ.-i velede 48a/4

ḥ.+ inde 106a/9, 2b/4

ḥ.+ inden 12b/4

ḥ.+ ine 17b/10

ḥüsn < Ar. 1. Güzel, iyi. 2. Güzellik, iyilik. -15-

ḥ. 126b/13, 128b/3

ḥ.-i aḫlāḳdan 113b/5

ḥ.-i cemāl 105b/12

ḥ.-i ḳabūlile 130b/10, 132b/4

ḥ.-i manẓarda 108a/12

ḥ.-i tenāsüb-i a‘żāsı 108a/3

ḥ.+ i 108a/2, 109a/13, 117a/4, 24b/1

ḥ.+ in 115a/12

ḥ.+ indendür 122a/13

ḥ. vėrür 115a/3

ḥüsün *bk. ḥüsn* -1-

ḥ.+ de 106a/1

ılıcaḳ Ilıkça, ılık. -3-

ı. 127b/5, 129b/4, 33a/9

ıraḳ Uzak. -1-

ı. olmaḳda 2b/6

ısıcaḳ Sıcak; *krş. issi* -5-

ı. 129a/4, 60b/4

ı.+ iken 61a/1

ı.+ iken bir 125b/8

ı.+ la bir 98a/7

ıṣlāḥ < Ar. İyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme. -6-

ı. 133b/10, 20b/11, 39a/2, 43b/3

ı.+ ına 54b/3

ı. oluncaya 21a/5

ıtlāḳ < Ar. 1. Salıverme, koyurma. 2. Boşama. -1-

ı.+ dan 113b/6

ibḳā < Ar. Baki, daim, devamlı, sürekli kılma. -1-

i. eyleye 51b/7

ibṭāl < Ar. Bozma, iptal etme, hükümsüz bırakma. -1-

i. ėtmekde 102b/4

icrā < Ar. 1. Akıtma, akıtılma. 2. Yapma, yerine getirme. -1-

i. 11b/9

ictināb < Ar. Sakınma, çekinme, uzaklaşma.-7-

i. 101b/2, 10b/7, 26b/5, 48a/12, 48a/6

i. ėtmek 26b/4

idḫāl < Ar. İçeri sokma, içine girme. -1-

i. eyleyeler 52a/11

ifrāṭ < Ar. Aşırı gitme, pek ileri varma. -6-

i. 26a/1

i. ėtmekden 43b/6

i. ėtseler 50b/3

i. eyleseler 34a/8

i.+ ıla 49a/12

i.+ ıla olsa 36a/6

ifsād < Ar. Fesada uğratma, uğratılma, bozma. -3-

i. 102b/10, 102b/12, 102b/7

iġtisāl < Ar. Yıkanma, gusletme. -4-

i. 16a/11, 31b/6

i. ėtmegile 31b/3, 33a/9

iḥāṭa < Ar. Sarma, kuşatma, kuşatılma, sarılma. -2-

i. 18a/5

i. ėtmekde 10a/5

iḫrāc < Ar. Dışarı atma, çıkarma. -3-

i. 16b/8, 27b/1, 27b/2

iḥrāḳ < Ar. Yakma. -1-

i. ėtmeye ol 11a/10

iḫtilām < Ar. Düş azması. -1-

i. 34a/13

iḫtilāṭ < Ar. Karışma, katışma. -1-

i.+ dan 18b/6

iḫtimā < Ar. 1. Perhiz. 2. Kaçınma. -1-

i.+ yıla 16a/13

iḫtirāḳ < Ar. Yanma. -2-

i. 11b/3, 45b/1

iḫtirāz < Ar. Kaçınmak, sakınmak. -4-

i. 132a/4, 28a/4, 48b/6

i. ėtmek 48b/10

iḫtiyāṭ < Ar. Sakınma, tedbirli, tedarikli bulunma. -3-

i. 10b/7, 25a/3

i. ėtmege 10a/7

iḳdām < Ar. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. -2-

i. ėtmekden 106b/7

i. ėtmeyeler 23b/1

iktiḥāl < Ar. Sürme çekme, çekinme. -1-

i. 29b/2

ilḥāḥ < Ar. 1. Zorlama. 2. Israr etme, direnme. -1-

i. ėtmek 23b/8

‘ilim *bk. ‘ilm* -1-

‘i.+ leri 110a/9

‘ilm < Ar. Bilme, biliş; bir şeyin doğrusunu bilme. -2-

‘i.+ in 10a/5

‘i.+ ine 101a/7

imtilā < Ar. Dolgunluk, doluluk. -7-

i. 11a/5, 40a/9, 47a/12

i.-yı baṭınıla 25a/9

i.-yı ‘urūḳıla ola 25a/9

i.+ dan 46b/2

i. vėren 40b/5

imtinā‘ < Ar. Çekinme, geri durma. -5-

i. 28b/6

i. ėtmemek 19b/6

i. eyleye 19b/4

i.+ ında 19b/5, 33b/12

imtinā *bk. imtinā‘* -1-

i.+ sın 45b/13

imtizāc < Ar. Uyuşma, uygunluk, birbirini tutma. -2-

i. 18b/4

i.-ı tammıla 17b/13

intifā‘ < Ar. Faydalanma, menfaatlenme. -2-

i. 23b/6, 23b/7

inẕāl *bk. inzāl* -1-

i.-i ‘ādetden 51b/2

inzāl < Ar. İndirme, indirilme; meninin boşalması. -4-

i. 134a/10

i.+ in 52a/12

i. olsa ol 66a/2

i. olur 54a/11

irḥā < Ar. Gevşeme, gevşetilme. -1-

i. 49b/13

iri İri, büyük. -1-

i. 75a/10

is Sahip, malik; *krş. ehl* -10-

i.+ leri 34a/6

i.+ lerin 105b/12, 2a/12

i.+ si 19a/11, 19b/10, 38a/6

i.+ sinüŋ 19a/1, 19a/13, 19a/6

i.+ sinüŋdür 25a/12

isḳāṭ < Ar. 1. Düşürme. 2. Yok etme. -1-

i. 49a/11

isrāf < Ar. Gereksiz yere harcama. -10-

i. 18a/13, 23a/4

i.+ a 23b/1, 26a/12

i.+ dan ol 23a/5

i.+ dan olan 23a/2, 5a/4

i. ėtmek 26a/1

i. ėtse 27b/10

i. eylerleridi 40a/5

issi Sıcak; *krş. ḥār, ısıcaḳ* -15-

i. 107b/10, 126a/3, 133b/6, 15b/8, 15b/9, 27b/12, 35a/6, 35a/8, 35b/3, 39a/5, 48a/12, 48a/13, 48b/6, 57a/6

i.+ dür 25b/5

issilik Sıcaklık. -2-

i. 134b/9

i.+ dür 134a/3

issirek Daha sıcak. -1-

i. 114b/8

istidlāl < Ar. Bir delile dayanarak bir şeyden bir sonuç çıkarmak. -4-

i. 18b/10, 18b/8, 19a/3, 19a/7

istiḥmām < Ar. Hamama girme, yıkanma. -2-

i. 42b/9

i.+ ıla 37a/6

istikrāh < Ar. Tiksinme, iğrenme, kerih görme. -1-

i. 128a/9

isti'māl < Ar. Kullanma. -163-

i. 100a/13, 100b/3, 116a/11, 119b/12, 119b/8, 122a/4, 125a/9, 126b/7, 128b/3, 130b/12, 131b/1, 131b/3, 132b/1, 135a/13, 135a/6, 136b/8, 15b/10, 15b/13,

16a/2, 16a/5, 21a/9, 23b/3, 29b/4, 30a/6, 31b/13, 32a/11, 32b/12, 32b/4, 33b/5, 33b/7, 35a/6, 35a/9, 35b/2, 36a/3, 36b/11, 36b/12, 38b/1, 38b/2, 38b/3, 38b/7, 39a/1, 39a/11, 39a/3, 39a/4, 39a/8, 39b/13, 39b/3, 39b/8, 40a/1, 40a/7, 41a/7, 42b/1, 43a/1, 43a/10, 43a/4, 43b/1, 43b/11, 44a/3, 49b/10, 52b/11, 54b/10, 54b/12, 55a/12, 55b/10, 56b/3, 57b/4, 59a/7, 59b/11, 60a/5, 60b/3, 61a/4, 61b/1, 61b/8, 62a/2, 62a/7, 62b/13, 62b/3, 63a/12, 63b/12, 63b/7, 64a/10, 64b/3, 65a/1, 67a/1, 72b/12, 73a/11, 74a/4, 75a/1, 76b/1, 77a/7, 78a/4, 78b/1, 78b/11, 79a/1, 83b/6, 84a/13, 84a/4, 85b/1, 85b/10, 86a/10, 86b/7, 87a/1, 88a/9, 88b/2, 88b/9, 92b/13, 93a/7, 94a/1, 94a/10, 94a/7, 94b/8, 94b/9, 95a/2, 96a/2, 96b/13, 96b/6, 97a/6, 97b/12, 97b/7, 98a/8, 98b/5, 98b/7, 99a/5, 99b/12, 99b/5, 9a/11

i.+ den 53a/3

i. ėtdi 85a/8

i. ėtdükleri 94b/1

i. ėtmege 38b/12

i. ėtmegi 52b/13

i. ėtmegile 34b/11

i. ėtmek 129a/2, 132b/5, 33b/8, 37a/9, 5a/10

i. ėtmekden 113b/8

i. ėtmiş ol 85a/1

i. ėtse 133a/5, 137a/7, 6a/2

i. ėtseler 114a/9, 124b/10, 130a/5, 34a/5, 46b/10

i. ėtsünler 30b/11

i. eyle 84b/13

i. eyleye 16b/3, 16b/4, 16b/6, 29b/5, 31a/13, 37a/2, 40b/10, 41a/12

i. eyleyeler 32b/7, 43b/5, 58b/12, 92b/4

i.+ inden 23a/4

i.+ ine 53a/2

istimdāt < Ar. Yardım isteme, kuvvet isteme. -1-

i. 31b/8

istimnā < Ar. Abaza çekmek; cinsel isteklerini istimna yoluyla gidermek. -1-

i. 134a/9

istincā < Ar. Pislikten temizlenme. -1-

i. 135b/3

istirḫā < Ar. Rehavete gelme, gevşeme. -2-

i. 22b/9

i.-yı ālet 22b/8

‘īş < Ar. Yeme, içme, zevk ve sefa; *‘īş ü ‘işret: Yeyip, içip eğlenme.* -1-

‘ī. 2b/3

iş İş, amel. -9-

i. 36b/2, 69b/7, 70a/2, 84b/7

i.+ den 14b/7

i.+ ler 114b/1, 29a/3, 29a/5

i.+ lere 106b/7

iştihā < Ar. 1. Meyil, istek. 2. İştah, yemek yeme isteği. -35-

i. 53b/11, 54a/3, 63a/8, 70a/9, 90b/4

i.-yı cimā‘ 16b/12, 57a/5

i.-yı cimā‘ı 75a/9

i.+ ları 44b/13, 44b/7

i.+ ları olmadığıçün 61a/7

i.+ larına 80b/11

i. olmaḳ 57a/12

i.+ sı 14b/12, 14b/7, 23a/3, 33b/13, 34a/10, 45a/4, 54a/10, 54a/7, 54a/8

i.+ sı olmamaḳ 26b/3

i.+ sı vėrür 46a/4

i.+ sın 115a/7, 63b/9, 69a/3, 74a/7, 99b/6

i.+ yı 26a/4, 70a/12, 72b/2, 83a/13

i.+ yıla 51a/13

i.+ yıla er 132b/3

iştiyāḳ < Ar. Şevklenme. -2-

i. 12b/11, 18a/4

itbā‘ < Ar. Tabi kılma, arkasına, ardına katma. -1-

i. ėtmekde 100b/1

i‘timād < Ar. Güvenme, güven. -1-

i. 3b/2

ittibā‘ < Ar. Tabi olma, uyma. -1-

i. 103a/13

ittifāḳ < Ar. Uyuşma, birleşme. -2-

i. 47b/1

i. eylediler 108b/8

ĩżāḥ < Ar. Açıklama. -1-

ṣāḥib-i ĩ. 126a/13

izdiyād < Ar. Artma, çoğalma, ziyadeleşme.-1-

i.+ ına 10a/6

ḳabĩḥ < Ar. Çirkin, fena. -1-

ḳ. 112a/2

ḳābiliyet < Ar. Yetenek, kabiliyet. -1-

ḳ.+ i ola 18a/12

ḳābiliyyetlü < Ar.-T. Kabiliyetli,yetenekli. -1-

ḳ. ola 132b/13

ḳabsuz Kabuksuz. -4-

ḳ. 116a/3, 116a/4, 123b/13, 63b/4

ḳabūl < Ar. 1. Alma. 2. İçeri alma. -3-

ḳ. 12a/5

ḥüsn-i ḳ. “İyi karşılanma” + ile 130b/10, 132b/4

ḳadd < Ar. Boy, boy uzunluğu. -1-

ḳ.+ i 109a/13

ḳādir < Ar. Kuvvetli, güçlü. -2-

ḳ. 84b/4

ḳ. olmaġa 51a/7

ḳalıŋ Kalın, yoğun, sık. -8-

ḳ. 27b/11, 31b/7, 36b/7, 37a/3, 52a/7

ḳ.+ ca eyleye 30a/2

ḳ.+ ısa 45b/4

ḳ. ola 110a/4

ḳalın *bk. ḳalıŋ* -3-

ḳ. 120b/13, 121a/8

ḳ.+ ca 131b/9

ḳalīl < Ar. Çok olmayan, az. -2-

ḳ.+ ise ol 21a/1

ḳ. olsa 11b/2

ḳalīlü'l-miḳdār < Ar. Az miktar. -1-

ḳ. 31b/9

kāmil < Ar. Olgun, tam. -10-

z̲evḳ-ı k. 113a/1

k.-i ma'rifet ola 113b/3

k.+ lerde 106a/2

k. ol 3a/6

k. ola 126b/13, 23b/7

k. olan 106b/10

k. olduḳlarıçün 114b/3

k. olur 114b/11, 53b/8

ḳ. ola 31b/9

ḳanatlu Kanatlı, kanatı olan. -2-

ḳ. 65b/9, 71a/9

ḳancaġaz Az miktarda kan. -1-

ḳ. 137a/5

ḳan isim köküne eklenen ve isimden isim yapma fonksiyonu olan +caġaz eki, +cuġaz şeklinde EOT grameri ile ilgili hazırlanan çalışmalarda *küçültme ve sevgi* anlamı gösteren adlar türeten ek olarak ele alınmıştır (Korkmaz 2013: 104; Gülsevin ve Boz 2013: 93). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* adlı çalışmada ise ek, isimden isim yapan ekler arasında *küçültmelik* eki olarak gösterilmiştir (Gülsevin 2011: 116). Timurtaş'ta, isimden isim yapma ekleri kısmında, bu eke rastlanmamıştır (Timurtaş 2005: 94-96).

Kartallıoğlu +CAGAz isimden isim yapma ekinin XVI, XVII ve XVIII. yüzyıllarda tamamen dil uyumuna bağlı olduğunu belirtmiştir (Kartallıoğlu 2011: 57). İneceledğimiz metnin bir diğer nüshası olan *T.* nüshasının XVIII. yüzyılda istinsah edildiği göz önünde bulundurulduğunda, ekin durumunun Kartallıoğlu'nun belirttiği durumla örtüştüğü görülmektedir.

Burada şu hususun üzerinde durmak gerekmektedir: Araştırmacılara göre ek, EOT döneminde +cUGAz şeklindedir. Ek, metnimizde harekesizdir. Bu durum ekle ilgili iki ihtimali akıllara getirmektedir: Birincisi, ek *cuġaz* şeklindeydi ve ḳancuġaz şeklinde çeviri yazıya aktarılmalıydı. İkinci ihtimal ise ekin harekesiz olması ve aşağıda belirttiğimiz diğer bir yapının (daḳ) söyleyişe uyarak yazılması durumu da göz önünde bulundurulduğunda, ekin söylenişe uyarak *caġaz* şeklinde yazılabileceğidir. Diğer bir deyişle, gramer çalışmalarında +cuġaz olarak geçen ekin, metnimizde söyleyişe uyarak *caġaz* şeklinde kullanılmış olma ihtimalinin de olduğu söylenebilir.

Metnimizde, sözcüğün söylenişe göre yazıldığı bir diğer örnek *dek, değin* anlamlarına gelen *daḳ* kelimesidir: bābādya yaġı gibi ışlāḥ oluncaya *daḳ* (21a/5). Burada da, *daḳ* edatının kendinden önce gelen kelimeyle uyuma girmiş biçimde yazıldığını düşünebiliriz.

ḳaraŋu Karanlık. -1-

ḳ. olur 35b/11

ḳarār < Ar. Sabitleşme, karar kılma. -5-

ḳ. 18b/1, 48a/4, 49a/4, 49a/5

ḳ. ėtdiler 105b/9

ḳarārlu < Ar.-T. Sabit, kararlı. -1-

ḳ. 49a/4

karārsuz < Ar.-T. Sabit olmayan, kararsız. -1-

k. 49a/5

ḳāṣır < Ar. Yetersiz. -1-

ḳ.+ dur 56b/9

ḳaṭre < Ar. Damla. -2-

ḳ. 127b/10

ḳ.+ lerden 130a/3

ḳavī < Ar. Kuvvetli, güçlü. -21-

ḳ. 120a/9, 29a/9, 48a/7, 49b/10

ḳ.+ dür 55a/13, 57a/1, 57a/3, 6a/4

ḳ. eyler 70a/13, 83a/13, 9a/9

ḳ. ola 91b/1

ḳ. olduġıçün 50b/13, 50b/3

ḳ. olmaġiçün 126a/12

ḳ. olsa 90b/4

ḳ. olur 50b/2, 57b/4, 6a/2

ḳ. olurıdı 20b/1

ḳ. olurlar 50b/12

ḳāyim < Ar. Dik, kalkık durma. -9-

ḳ. 84b/6

ḳ. eyler 104a/9

ḳ. ola 105a/7

ḳ. olmaḳdan 103b/5

ḳ. olup 69a/11

ḳ. olur 12b/7, 14b/11, 16b/12, 53b/7

ḳazārat < Ar. Kir, pislik. -1-

ḳ. 111b/11

kebīr < Ar. Büyük. -1-

k.+ dür 112b/4

kekre Ekşimsi, buruk tadlı. -2-

k. 102a/4, 29b/7

keşāfet < Ar. Yoğunluk, koyuluk.-1-

k.-i ‘aẓīme 47a/6

kesb < Ar. Kazanmak, edinmek. -3-

k. 46a/1, 46b/4, 55b/12

keşret < Ar. Çokluk, bolluk; *krş. vufūr* -10-

k.-i cimā‘ 27a/5, 27a/8

k.-i cimā‘a 25b/7

k.-i cimā‘dan 30b/13, 34b/13

k.-i şabaḳdan 101b/3

k.-i ṭa‘āmdan 16a/13

k.-i tevālüd 9b/12

k.+ ile 34b/4

k.+ ine 110b/2

k. 46a/1, 46b/4, 55b/12

ḳıllet < Ar. Azlık, kıtlık. -1-

ḳ.+ ine 110b/2

ḳışa Kısa. -1-

ḳ.+ sında 114b/5

ḳıs(ı)m < Ar. Bölük, parça, bölüm. -6-

ḳ. 107a/6, 107b/4

ḳ.+ a 112b/11

ḳ.+ dur 116b/9

ḳ.+ ın 107a/5

ḳ. oldı 112b/11

ḳıvām < Ar. Kıvam. -18-

ḳ. 14b/4, 65b/7

ḳ.+ a 63a/11, 63a/4, 69b/4, 72b/9, 73b/5, 77a/3, 83b/5, 85a/12, 86a/3, 86a/8, 87a/6

ḳ.+ ın 97b/11

ḳ.+ ına 86b/12

ḳ.+ ında ola 43a/4

ḳ.+ ından 46a/11

ḳ. vère 73b/8

ḳıvām-dih < Ar.-Far. Kıvam verici, kıvama getirici (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı ḳ. 83b/8

ḳıvırcuḳ Kıvırcık; küçük küçük kıvrımları olan. -2-

ḳ. 120b/10

ḳ. eyler 120b/7

ḳıyām < Ar. Dik olma, yukarı kalkma. -18-

ḳ. 48a/8, 53b/10, 54a/11, 54a/7, 67a/12, 83a/1

ḳ.+ a 53b/13, 66b/5, 67b/13, 68a/12, 68a/8, 69b/4, 70a/12, 81b/12, 82a/1, 82a/5, 82b/12

ḳ. vėrür 83a/5

ḳızılca Kızıla çalan, kırmızımsı. -1-

ḳ. 78b/5

ḳızıllıḳ Kızıllık, kırmızılık. -1-

ḳ.+ dan 115a/6

kifāyet < Ar. Yeterlik, kâfi olma, yararlık. -1-

k. 40b/2

ḳoca Yaşlı, ihtiyar; *krş. pīr* -1-

ḳ.+ yısa 28a/13

ḳoyu Koyu, yoğun. -1-

ḳ. ola 137a/3

köpüksüz Kökpüksüz. -1-

k. 69a/12

köti Kötü, sağlam olmayan. -1-

k. 66a/7

ḳudret < Ar. Kuvvet, güç takat. -1-

ḳ. vėrmişdür 10a/11

ḳuru Kuru. -12-

ḳ. 102b/8, 124a/6, 124a/7, 129b/8, 136b/13, 33b/1, 36a/10, 59b/13, 70b/8, 72a/7, 85a/6

ḳ.+ sı 58a/6

ḳurudıcı *bk. ḳuruducı* -1-

ḳ. 27a/1

ḳuruducı Kurutucu. -1-

ḳ.+ dur 102a/2

ḳurulıḳ Kuruluk; kuru özelliğe sahip olma. -2-

ḳ. 31a/2

ḳ.+ dur 134a/4

ḳuṣūr < Ar. 1. Kusur, eksiklik. 2. Sakatlık. -5-

ḳ. 55b/8

ḳ.+ ı 56a/7

ḳ.+ ı oldugında ola 111a/7

ḳ.+ ın 56b/11

ḳ.+ ları 56b/1

ḳuvvet < Ar. Kuvvet, güç. -127-

ḳ. 100a/11, 12a/2, 14a/10, 14a/9, 14b/1, 21a/10, 23b/13, 27b/13, 31a/3, 31a/8, 31b/1, 31b/8, 32a/2, 38b/6, 61b/8, 62a/2, 62a/8, 62b/3, 63a/13, 63a/6, 64a/11, 65a/11, 68b/7, 69a/11, 71b/13, 71b/2, 82b/2, 83a/10, 83a/8, 88b/7, 90a/3, 92a/1, 94a/2, 94a/8, 96a/4, 97a/12, 97b/13, 98b/3, 98b/6, 99b/12, 99b/5

ḳ.-i cimā‘ 20a/8

ḳ.-i ġarīziyye 52b/8

ḳ.-i ḥayvāniyyeye 12a/4

ḳ.-i mizāc 20b/3

ḳ.-i şāmmesi olmaya 128a/10

ḳ.-i ‘acībe 60b/4

ḳ.-i ‘aẓīme 98a/12

ḳ.+ i 126b/2, 131a/8, 14b/6, 24a/1, 36b/13, 36b/9, 37b/2, 45a/13, 46b/6, 49a/11, 60a/3

ḳ.+ ile 102a/2, 82b/11

ḳ.+ in 20a/10, 3a/9, 73b/9, 91a/10

ḳ.+ ince 35a/10

ḳ.+ leri 34a/9

ḳ.+ lerin 93b/1

ḳ. vère 31a/10, 31b/10, 65a/9, 69b/3, 70b/13, 70b/5, 88b/6, 91a/13

ḳ. vèren 21a/11, 6a/9, 6b/2, 6b/4

ḳ. vėrenlerden oldı 55b/7

ḳ. vėrmege 93a/8

ḳ. vėrmekde 59b/13

ḳ. vėrüp 66b/4

ḳ. vėrür bir 104a/7, 81a/11, 83b/9

ḳ. vėrür 100b/7, 101a/11, 103a/1, 21a/9, 59a/2, 59a/3, 63b/2, 64a/12, 69a/1, 6b/8, 70a/11, 72a/3, 73a/13, 74a/8, 74b/2, 75a/9, 76a/1, 77a/8, 77b/4, 77b/6, 79a/7, 7a/2, 7a/4, 7a/6, 7b/4, 7b/9, 80a/1, 80a/9, 80b/11, 81b/9, 88b/8, 91a/8, 93b/4, 94b/5, 95a/5, 96a/6, 96b/9, 97b/8, 98a/1, 99b/13

ḳuvvetlü < Ar.-T. Kuvvetli, güçlü. -8-

ḳ. 61b/9

ḳ. eyler 82b/5

ḳ. ola 121a/7, 131b/2, 75a/7

ḳ. olsun 131a/13

ḳ. olur 94a/6, 95a/4

küçücük Çok küçük, çok ufak. -1-

k. 109a/6

küçük Küçük. -1-

k. ola 114b/9

küllü Küllü. -1-

k.+ sin 100a/12

lāḥiḳ < Ar. Yakın, bitişik. -1-

l. olur 28b/12

laṭīf < Ar. Yumuşak, hoş, güzel; nazik. -19-

l. 100b/11, 101b/10, 107b/8, 136a/2, 136b/10, 17a/6, 17b/8, 33a/13, 33b/7, 52a/6, 83b/5, 84a/3, 85b/12, 96a/6, 98b/5, 99b/3

l.+ ile 21a/3

l. ola 127a/13

l. olur 97a/7

laṭīfe < Ar. Hoş, güzel. -2-

aġdiye-i l.+ ye 30a/12

eşyā-yı l.+ yi 38b/12

lezic < Ar. Yoğun, yapışkan. -2-

l.+ dür 16b/13

l. ola 18a/9

leẕẕetlü < Ar.-T. Lezzetli, tatlı. -1-

l. oldıysa 108a/7

livāṭa < Ar. Erkekler arasındaki cinsî sapıklık, erkek erkeğe cinsel ilişkiye girme. -3-

l. ėtmekde 106a/7

l.+ ya 106b/12, 106b/8

maġsūl < Ar. Yıkanmış, guslolmuş. -1-

isfidāc-ı m. 135b/8

mālik < Ar. Sahip, bir şeye sahip. -1-

m.+ lerin 2a/12

ma'mūr < Ar. Bayındır, şenlikli. -1-

m. 4a/13

marżī < Ar. Rıza gösterilmiş, beğenilmiş; hoşnutluk. -1-

m. 110a/8

maṣlaḥat < Ar. İş. -1-

m.+ larına 107a/2

maṣrūf < Ar. Sarf olunmuş, harcedilmiş. -1-

m.+ dur 2b/2

m. olmasına 4a/13

maṭlūb < Ar. Talep edilen, istenilen, aranılan şey. -4-

m. 118b/11, 119a/4

m. olan 118a/3

m. oldıysa 124b/7

maṭlūbat < Ar. İstenilenler, talep edilenler. -1-

'araż-ı m. 133b/11

mebnī < Ar. Bina olunmuş, kurulmuş, yapılmış. -1-

m. 107a/8

mekrūh < Ar. İğrenç, tiksinti veren. -2-

m.+ dur 47a/11, 5b/5

mekruh *bk. mekrūh* -1-

m.+ dur 23b/6

melāḥatlü < Ar.-T. 1. Tatlı, güzel, hoş. 2. Güzellik, yüz güzelliği. -2-

m. 109b/9

m. ola 109b/7

melāl < Ar. Usanç, usanma, bıkma. 2. Sıkılma, sıkıntı. -1-

m. 51b/6

memdūḥ < Ar. Övülmüş; övülemeye değer, övülecek. -1-

m. 108a/8

memzūc < Ar. Karışmış, mezc edilmiş. -6-

m. 32a/10, 36a/3, 38b/3, 77b/11

m. eyleyeler 33b/1

şarāb-ı m. eyleyüp 42b/8

memzūce *bk. memzūc* -1-

şarāb-ı m. ol 36b/4

men‘ < Ar. Yasak etme, bırakmama; durdurma; esirgeme. -9-

m. 121a/13, 121b/3, 130a/3, 36a/2, 45b/8

m. ėtmegile 45b/12

m. ėtse 25b/9

m. eylediler 44b/10

m. eyler 47a/13

menāfi‘ < Ar. Menfaatler, yararlar. -3-

m. 46b/4

m.+ in 44a/10, 44a/8

menfa‘atlü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -2-

m. 27b/2

m. olur 118a/8

menkūḥa < Ar. Nikahlı kadın. -1-

m.+ lardan 3a/9

menūṭ < Ar. Bağlı. -1-

m.+ dur 2a/11

meslūl < Ar. Verem, vereme yakalanmış. -1-

m.+ ler 31b/2

mes‘ūd < Ar. Mutlu, keyfi yerinde. -2-

m.+ iken 104a/11, 104b/9

meşġūl < Ar.Bir işle uğraşan, iş görmekte olan. -4-

m.+ dür 106b/2

m. olalar 36b/8

m. olasın 71b/1

m. olurlar 26a/12

mevcūd < Ar. 1. Var olan, bulunan. 2. Hazır olan, hazır bulunan. -4-

m.+ dur 55b/1, 55b/5

m. ola ol 38a/9

m. olmaḳ 54b/11

mevt < Ar. Ölüm. -1-

m. 27a/9

mezīd < Ar. 1. Artma, artırma, çoğalma. 2. Artmış, artırılmış, büyümüş. -2-

m.-i menī durur 72a/4

m.-i menī olalar 56b/4

meẕkūr < Ar. Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış. -11-

m. 100a/8, 100b/5, 132b/1, 16a/1, 46b/9, 88a/6, 96b/12

m.+ dur 107a/2, 15a/7

żamād-ı m.+ ile 42a/12

m.+ laruŋ 106a/6

meẕkūrāt < Ar. Zikredilmiş, anılmış, adı geçmiş şeyler. -3-

m. 20a/2

m.+ da 20b/8

m.+ ı 33b/8

meẕkūre < Ar. Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış. -6-

evṣāf-ı m. bir 108b/3

aġdiyye-yi m.+ den 94a/13

edviyye-i m.+ den 95b/12

edviyye-yi m.+ den 94b/4

efāviye-yi m.+ den 92a/13

evṣāf-ı m.+ yi 114b/1

meẕmūm < Ar. 1. Zemmolunmuş, yerilmiş. 2. Beğenilmemiş; ayıp. -1-

aḥvāl-i m. 112a/1

mizāclu < Ar.-T. Mizaçlı, yapılı. -5-

m. 19b/3, 19b/5, 25b/8

m.+ lar 33b/11

m.+ ların 33a/2

mu'ānaḳa < Ar. Birbirinin boynuna sarılma, sarmaşma, kucaklaşma. -1-

m.+ dan 113b/6

mu'āşere *bk. mu'āşeret* -1-

m.+ si 106a/9

mu'āşeret < Ar. 1. Cinsel birliktelik yaşama. 2. Birlikte yaşayıp iyi geçinme. -1-

m.+ de 106a/8

mu'āvenet < Ar. Yardım, yardım etme. -1-

m. 78b/7

muġīş < Ar. Yardım eden, yardıma koşan (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı ma'cūn-ı m. 88a/9

muḥabbetlü < Ar.-T. Seven. -1-

m. olur 114b/11

muḫālefet < Ar. Uygunsuzluk, uyuşmazlık, aykırılık. -2-

m. olduġıçün 113a/9

m. olsa 113a/10

muḥarrik < Ar. Hareket ettirici. -1-

m. 35a/13

muḥkem < Ar. Sağlam, sıkı. -15-

m. 105a/7, 113b/11, 119a/13, 123a/5, 124a/5, 130b/7, 60a/4, 66b/8, 78a/12, 83b/13, 83b/5

m. ola 123a/12, 46b/6, 65b/7, 68a/13

muḥreḳ < Ar. Kavrulmuş, yanmış, yakılmış. -3-

m. 131a/2, 134b/3

‘aḳreb-i m. 130b/12

muḥreḳe *bk. muḥreḳ* -1-

m. 131a/3

muḥriḳ < Ar. Kavrulmuş, yanmış, yakılmış; *krş. muḥreḳ* -1-

m. 130a/13

muḥriḳa *bk. muḥriḳ* -1-

zerārīḥ-i m. bir 121a/8

muḥtebis < Ar. Kapanıp kalan. -1-

m. olup 40b/7

muḫtelif < Ar. İhtilaf eden, birbirine uymayan, zıt. -4-

m.+ dür 34b/2

m. oldıysa 105a/13

m. olmışdur 105b/1

m. olur 50a/4

muḫtelife *bk. muḫtelif* -1-

ecnās-ı m.+ den 106a/3

muḫteliṭ < Ar. Karışık, karma. -2-

m. olmayınca 17b/6

m. olsa ol 18a/1

mu‘īn < Ar. Yardım eden, yardımcı. -1-

m.+ dür 61b/10

muḳārin < Ar. Bitişik, ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış, bir yere gelmiş. -4-

m. 9b/10, 53a/2

m. olan 9b/11

m. olmaz 53a/3

muḳaşşer < Ar. Kurutulmuş kabuk. -1-

bādām-ı m. 39a/7

muḳāvemet < Ar. Karşı durma, dayanma, karşı koyma, direnme. -1-

m. ėtmek 31a/6

muḳavvī < Ar. Güçlendirici. -13-

m. 55b/13, 56a/6, 56b/1, 64b/8, 68b/6, 6b/6, 83a/12

m.-i cimā‘dur 72b/1, 92a/3

m.+ dür 56b/8, 7b/2, 83b/8

m. olalar 56b/4

munżamm < Ar. Üste konan, katılan; ek. -1-

m. ola 17b/9

musaḫḫin < Ar. Isıtan, ısıtıcı, kızdıran. -2-

m. ola 32b/2

m. olmaya 17a/6

musaḫḫināt < Ar. Isıtan, ısıtıcı, kızdırıcı nesneler. -1-

m.+ dan 114a/8

muṭaccen < Ar. Kızarmış. -1-

m. ola 97a/5

mutavassıṭ < Ar. Orta, ortalama. -2-

m.+ dur 112b/4, 112b/8

muṭayyibāt < Ar. Güzelleştiren, iyileştiren işler. -1-

m.+ dan 114a/8

mu‘tedil < Ar. 1. Ne az, ne çok, orta halde bulunan. 2. Uygun, münasip. 3. Mülayim, yavaş, sert olmayan. -6-

m. 30a/4, 33a/10

ḥarāret-i m. 55b/11

m. ola 109a/13, 39a/6

ḥarāret-i m. ola 55a/1

mu‘tedīl *bk. mu‘tedil* -4-

m. 31b/5, 34b/9, 36b/1

m. ola 48b/1

muttaṣıl < Ar. 1. Ulaşan, kavuşan, bitişen. 2. Aralıksız, hiç durmadan. -2-

m. 89b/5

m.+ dur ol 53b/4

muvāfaḳat < Ar. Uygunluk, uyma. -6-

m.+ dan 113a/6

m. ėtmegile 113a/3

m.+ ıla 110b/10, 113a/5

m.+ ına 115a/9

m. olmamasından olur 22b/9

muvāfiḳ < Ar. Uygun, yerinde. -13-

m. 112a/9, 112b/13, 18b/5, 34b/11

m.+ dur 26b/10, 42b/12, 50a/7, 93a/13

m.+ lardur 114b/2

m. ola 100b/4

m. olmasa 31b/5

zamān-ı m. olsa 31b/4

m. olup 132a/7

muvāfiḳa *bk. muvāfiḳ* -2-

edhān-ı m. 29b/2

le<u>zz</u>et-i m. 124b/7

mużayyıḳāt < Ar. Darlıklar. -1-

m.+ dan 114a/7

mübālaġa < Ar. Pek fazla, çok aşırı. -3-

m.+ yıla 33b/8, 82b/7, 125b/5

mübāşeret < Ar. Bir işe başlama, girişme. -2-

m. 133b/8

m. ėtdügi 113b/5

mücām'at < Ar. Cima etme, cinsî münasebetde bulunma. -1-

m. 111a/1

mücerreb < Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş. -8-

m.+ den 105a/5

m.+ dür 105a/10, 116b/4, 63a/7, 84a/6, 97a/8

m.+ dür ol 136b/9

m.+ lerdür 71a/9

mücerrebāt < Ar. Tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış şeyler. -1-

m.+ ındandur 97b/1

mücerred < Ar. 1. Soyulmuş. 2. Karışık ve katışık olmayan; tek, yalnız. -1-

m. 94b/3

mücevvef < Ar. İçi oyuk, içi boşaltılmış. -3-

m.+ dür 11a/2, 53b/6

m. olduġına 11a/3

müctemi‘ < Ar. Toplu; birleşmiş. -1-

m.+ dür bir 56a/4

müdāvemet < Ar. 1. Devam etme. 2. Bir işe aralıksız çalışma. -2-

m. 36b/5, 51a/1

müfid < Ar. Faydalı, yararlı. -5-

m.+ dür 65b/9

m. ola bir 136a/7

m. ola 118a/13, 121b/12, 123a/4

müfred < Ar. Tek, yalnız; basit. -2-

edviyye-i m.+ i 6a/1

m. olsa 15b/3

müfsid < Ar. Bozan, bozucu. -1-

m.-i menī 102b/6

mühlik < Ar. Helak eden, helak edici, öldüren, öldürücü. -1-

m.+ dür 28a/5

mülāṭafa < Ar. Latife etmeler, şakalaşmalar. -1-

m.+ dan 113b/7

mülāyim < Ar. 1. Uygun. *bk. muvāfiḳ* 2. Yumuşak huylu, yavaş. -7-

m. 55b/9

m.+ dür 55a/11, 55b/4

m. ola 18b/6, 55a/2, 55b/12

m. olmaḳdur 111b/3

mülāzemet < Ar. Bir işle devamlı meşgul olma. -5-

m. ėde 99b/1

m. ėtmeyeler 50b/6

m. ėtseler 124b/11

m. eyleye 43a/11

m. eyleyesin 125b/11

müleyyināt < Ar. Yumuşatan, yumuşatıcı nesneler. -1-

m. 16b/5

müleẕẕiẕāt < Ar. Lezzet verici nesneler. -2-

m.+ dan 107b/2, 113b/8

mümteḥan < Ar. Denenmiş, sınanmış, imtihan edilmiş. -1-

m.+ dur 97a/13

mümtelī < Ar. Mide dolgunluğuna ulaşmış; dolmuş. -2-

m. ola 27b/8

m. olsa 46a/10

mümtezic < Ar. Uyan, uyuşan, uyuşmuş. -1-

m. 18a/1

mün‘adim < Ar. Yok olan. -1-

m. olsa 134a/6

mün‘aḳid < Ar. Bağlanmış, bağlı. -10-

m. 73a/7

m. ola bir 91a/5

m. ola 88a/7, 89a/1, 89b/1, 90a/1, 90a/8, 90b/1, 90b/12, 99b/11

münaḳḳaṣāt < Ar. Eksiltmeler, eksilmeler. -1-

m.-ı menīnüŋ 101b/5

münaḳḳī < Ar. Temizlenmiş, arınmış. -1-

m. ola 35b/1

münāsebet < Ar. 1. Uygunluk. 2. İlgi, yakınlık, bağ. -4-

m. 110b/9, 112a/8, 113b/2

m.+ i 111b/1

münāsib < Ar. Uygun, yakışık, yaraşık. -5-

m. 110b/6

m.+ den 3b/11

m.+ dür 61a/8

m. olmaḳdur 112a/10

m. olur 42b/10

münḳaṭı‘ < Ar. Kesilen, kesilmiş, kesik. -2-

m. olduḳdan 136a/6

m. olsa 53a/6

müntefiḫ < Ar. Kabaran, şişen; şişkin, hava ile doldurulmuş. -2-

m. olup 53b/7

m. olur 16b/11

mürebbā < Ar. Terbiye edilmiş, işlenmiş; *krş. mürebbī* -12-

m. 16a/4

verd-i m. 85b/8

ṣıfat-ı m.-yı helīle-i-kābilī 76a/13

ṣıfat-ı m.-yı-tüffāḥ ma‘deye 77a/7

m.+ lar 6b/6

m.+ ları 74b/2

m.+ nuŋ 74b/12

m. olan 74b/9

m.+ sın 16a/8, 16a/9

m.+ yı 75a/5

mürebbī < Ar. Terbiye edilmiş, işlenmiş; *krş. mürebbā* -1-

ṣıfat-ı cezer-i m. 75b/13

mürekkeb < Ar. Birleşik, terkip edilmiş. -6-

m. 10b/12, 14a/4, 65a/3, 6a/4

m.+ ile 105a/7

m. olsa 16b/6

mürekkebe *bk. mürekkeb* -1-

edviyye-i m.+ yi 59a/2

müsaḫḫan < Ar. Isıtılmış, kızdırılmış. -1-

m.+ dur 16b/7

müşemmen < Ar. Besili, yağlı. -1-

m. 56a/9

müsemmen < Ar. *bk. müşemmen* -2-

m. 100b/12, 97a/6

müstaḥkem < Ar. Sağlam, sağlamlaştırılmış. -1-

m. ola 113b/12

müstaḥsen < Ar. Beğenilmiş, güzel sayılmış. -5-

m. 108a/9, 22b/11, 22b/12

taṣarrufāt-ı m. 105b/6

'aḳl-ı m. 106a/13

müstaḳbeḥ < Ar. Beğenilmeyen, tiksinilen. -1-

m. 22b/12

müsteḥabb < Ar. Sevilen, beğenilen. -4-

m. 47a/11, 5b/5

m.+ dur 23b/6, 47b/12

müstevfī < Ar. Kâfi derecede, yeteri kadar. -1-

m. 30a/1

müşāfehe < Ar. Ağız ağıza, yüz yüze, karşı karşıya konuşma. -1-

m.+ den 113b/7

müşāhede < Ar. Bir şeyi gözle görme, gözlemleme, takip etme. -1-

m. 133b/2

müşākil < Ar. Şekilce bir olan, benzeyen. -2-

m. olduġınca ol 12a/9

m. olmaya ol 12a/10

müştaġil < Ar. İştigal eden, bir işle meşgul olan, uğraşan. -3-

m. 42a/13

m. olmadın 33a/5

m. olur 12b/13

müşterek < Ar. Ortak, aynı. -2-

m. olan 112a/6

m. olduġıçün 112a/3

müte'alliḳ < Ar. Bağlı, ilgili, ilişiği olan. -2-

m. 114a/2

m. olur 18a/7

müteferriḥ < Ar. Ferahlanan, içi açılan. -1-

m. olurısa 82b/3

müteferriḳ < Ar. Dağınık, ayrı ayrı. -2-

m. ėtmişler 2b/4

m. olmışıdı 27b/13

müteġayyir < Ar. 1. Değişen, başkalaşan. 2. Bozulmuş, bozuk. -5-

m. ola 38a/1

m. olmaḳ 122b/2

m. olmaya 127a/8

m. olup 51b/6

m. olur 47b/6

müteḥallil < Ar. Hallolmuş, erimiş, çözülmüş. -1-

m. olanlaruŋ 38b/13

mütekāṯif < Ar. Koyulaşan, yoğunlaşan. -1-

m. ola 47a/2

mütemmem < Ar. Tamamlanmış, eksiği kalmamış. -1-

m. oldıyısa 115a/3

mütemmimāt < Ar. Olgunluk, tamlık. -1-

m.+ ı 122a/12

mütenāsib < Ar. Münasip, uygun, denk. -1-

m. ola 109b/5

mütevātir < Ar. Peş peşe, sürekli, arka arkaya. -3-

m. 102a/11, 45a/3

m. olmaḳdur 38a/2

mütevellid < Ar. 1. Meydana gelmiş, doğmuş. 2. İleri gelmiş. -4-

m. olan 11a/7

m. olur ol 15a/2

m. olur 11a/6, 14b/13

müte'aḫḫir < Ar. Sonra gelen, çağdaş, güncel. -1-

m. olduğıçün 3b/12

müttefiḳ < Ar. Bağlaşmış, birleşmiş. -1-

m. ola 52a/12

müvellid < Ar. Doğuran, meydana getiren, meydana gelen. -2-

m.-i menīdür 17b/1

m.-i rīḥdür 56a/5

mü'eddī < Ar. Sebeb olan, doğuran, meydana getiren. -3-

m. olmaya 31a/7

m. olmayalar 47a/8

m. olur 46b/10

mü'ellif < Ar. Bağdaştırıcı, uyumlu. -1-

m. olsa 16b/2

nādirü'l-vuḳū' < Ar. Nadir olan, pek az görülen. -1-

n.+ dur 108b/3

nāfi' < Ar. Faydalı, yararlı. -8-

n. 124b/3

n.+ dür 61a/9, 63b/1, 93b/2

n. ola 117b/13, 118a/4, 124a/3, 59b/3

naḥīf < Ar. Zayıf, arık; *krş. aruḳ* -1-

n. 26a/13

nā'im < Ar. 1. Taze, körpe. 2. Yumuşak, kemiksiz (şey). -1-

n. ola 109b/2

nāḳih < Ar. Hastalıktan yeni kalkıp henüz zayıf olan kimse. -1-

n.+ ler 31b/2

naḳl < Ar. Aktarma. -1-

n. ėtmişler 105a/5

naḳṣ < Ar. Eksiklik, noksan. -3-

n. 101a/12, 131a/10

n.+ ı 115a/4

naẓar < Ar. Bakma, bakış. -6-

n. 104b/9, 20a/13, 20b/13, 40a/11

n. ėtdügi 108a/5

n. ėtdükleri 115a/8

necāset < Ar. Pislik, murdarlık. -1-

vi‘ā-yı n.+ idügin 106b/9

nef‘ < Ar. Menfaat, fayda, yarar. -3-

n. 126b/7, 81b/6

n.+ i 11a/8

neffāḥ < Ar. Kokusu çok. -1-

n.+ dur 55a/9

nefḫ < Ar. Üfürme, üfleme. -2-

n. 101b/10

n. olsa 24b/13

nefret < Ar. Nefret, tiksinme, iğrenme. -4-

n. 100b/10, 122b/3, 75a/2

n.+ ine 128a/7

neşv ü nümā < Ar. Büyümek, güzelleşmek, gelişmek; sürüp çıkma; *krş. nümüvv* -1-

n. 9b/12

nev‘ < Ar. 1. Çeşit, tür. 2. Cins. 3. Sınıf. -2-

n.-i ḥayvānuŋ 52b/5

beḳā-yı n.-i insān 106b/4

nevm < Ar. Uyku; *krş. uyḫu* -1-

n.+ i 48a/2

nıṣf < Ar. Yarım, yarı. -1-

n.+ ınca 63a/10

nīm-birşit < Far. Yarı pişmiş, rafadan. -12-

n. 31b/10, 33b/3, 36b/10, 38a/11, 39a/1, 41a/7, 55a/13, 78b/9, 85b/11, 92a/6, 97a/9

n. ola 94b/6

nīm-kūft < Far. Yarı döğülmüş, tam ezilmemiş. -2-

n. 65b/2, 80a/11

nīm-kūfte *bk. nīm-kūft* -1-

n. 120b/8

nizā‘ < Ar. Çekişme, ihtilafa düşme. -1-

n. 110a/6

noḳṣān < Ar. 1. Eksiklik, azalma. 2. Yokluk. -2-

n.-ı cimā‘ 22b/4, 101b/6

nūrlu < Ar.-T. Nurlu, aydınlık. -1-

n. ola 114b/8

nūş < Far. İçme. -1-

n. 32b/8

nükhet < Ar. 1. Koku. 2. Ağız kokusu. -1-

n.+ i 124a/11

nümüvv < Ar. Büyüme, yetişme, gelişme, bitme *krş. neşv ü nümā* -1-

sebeb-i n. 12a/3

ölü Ölü, canlı olmayan. -1-

ö. 27a/8

pāk < Far. Temiz, pak. -3-

p. 111b/2, 75a/11, 98b/11

pāre < Far. Parça, bölüm, cüz. -8-

p. 105a/2, 123a/6, 131a/5, 134b/13, 67b/1, 97a/11, 97b/2

p.+ sin 82a/12

perhīz < Far. Perhiz. -1-

p. ėtmek 131a/12

pīr < Far. Yaşlı, ihtiyar; *krş. ḳoca* -1-

p.+ lere 74a/3

puḫte < Far. Pişirilmiş şey. -1-

p.+ yile 79a/1

rāci‘ < Ar. 1. Geri dönen. 2. Münasebeti, ilgisi olan. -2-

r.+ dür 114b/6

r. olur 57a/9

raḳīḳ < Ar. Berrak, saydam. -6-

r. 33a/13

r.-i bārid olur er 18b/3

r.+ ise 40a/12

r. olduġıyıla 19a/8

r. olur ol 20a/12

r. olur 19b/10

raḳīk-i ġayr-ı lezic < Ar. Yoğun ve yapışkan olmayan şeffaflık ve berraklık. -1-

r. olsa 18a/12

rāyiḥa < Ar. Koku. -30-

r. 130a/4

r.-i bedeni 128b/10

r.-i ferci 9b/4

r.+ da 111b/8

r.+ ları 112a/3

ṭīb-i r.+ larında 114a/4

r.+ sı 122b/1, 128a/3, 128a/4, 128b/2, 129b/2, 91b/12

r.+ sın 107b/10, 107b/8, 107b/9, 122a/5, 122a/9, 123a/13, 123b/6, 128a/2, 128b/4, 129a/11, 129a/6, 129b/7, 130a/11, 136a/2, 9a/2

r.+ sını 128b/12

r.+ yı 129b/5

rāyiḥalu < Ar.-T. Kokulu. -1-

r.+ ların 106a/5

rekīk < Ar. Kusurlu.-1-

r. 112a/2

resm < Ar. Suret, tertip, düzen*; krş. resme* -1-

r.+ inde ola 92b/12

resme < Ar. Şekil, tarz, üslup, plan*; krş. resm* -12-

r. 131a/7, 32b/8, 44a/3, 46b/3, 47a/7, 51b/11, 52a/5, 75b/11

r.+ dür 112b/4, 21a/6, 56b/6

r. olmasa 27b/1

riyāżet < Ar. Nefsi kırma, perhizle, kanaatle yaşama. -1-

r.+ den 50a/5

rūḥ-efzā < Ar.-Far. Ömür arttıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı r. 85a/9

raṭb < Ar. Rutubetli, nemli özelliğe sahip. -14-

r. 19b/1, 19b/4

r.+ dur 20a/5, 33b/10, 34b/3, 50a/9, 51a/4, 55a/11, 55b/3

bārid-i r.+ dur 32a/13

r. eyleye 30b/7

r.+ ısa 15b/5

r. ola 29a/12

r. olanlar 29a/7

rücū‘ < Ar. Dönme, geri dönme. -2-

r. 28a/1

r. ėtdi 45a/7

ṣābit < Ar. Sabit; hareketsiz, kımıldamayan, yerinde duran. -3-

ṣ. 131b/6

ṣ. ola 51a/10, 51b/8

ṣāfī < Ar. Safi, katışıksız, saf. -14-

ṣ. 115b/1, 116a/2, 116a/9, 119a/3, 119b/7, 122a/1, 32a/8, 33a/13, 36b/13, 36b/2, 63b/1

mürr-i ṣ. 136b/11

şarāb-ı ṣ. 41a/8

ṣ. ola 122b/12

ṣāfīlıḳ < Ar.-T. Saflık, katışıksızlık, temizlik. -1-

levn-i ṣ.+ ı 122a/11

ṣaġ Sağlam, sağ, bozulmamış, çürümemiş. -2-

ṣ. 117b/5, 77a/9

ṣaġīr < Ar. Küçük, ufak. -3-

ıṭrıfīl-i ṣ. bir 85b/8

ṣ.+ dür 112b/4

ṣ.+ ine 112b/10

ṣāḥib < Ar. Sahip, bir vasfı olan. -3-

ṣ.-i cemāl 126a/8

ṣ.-i cemāle 47a/3

ṣ.-i ĩżāḥ 126a/13

ṣāḥibetü'l-kemāl < Ar. Olgunluk, kemal sahibi. -1-

ṣ. ola 108a/12

saḥḳ < Ar. Ezme, dövme, dövülme, dövüp yumuşatma. -44-

s. 116a/11, 116b/2, 118b/2, 119a/8, 119b/11, 119b/2, 121a/10, 121a/2, 121a/6, 121b/9, 123a/11, 123a/5, 127a/4, 129a/1, 129b/12, 131a/1, 131a/4, 132b/10, 133a/12, 134b/12, 134b/5, 135a/11, 39b/6, 60a/1, 61b/13, 62a/3, 64a/9, 70a/7, 70b/9, 71a/2, 75a/3, 78a/12, 78b/13, 78b/6, 78b/9, 84a/11, 85b/5, 88b/12, 89a/9, 91a/11, 91a/4, 91b/4, 91b/8

s. ėtseler 79a/3

sāḳıṭ < Ar. İşe yaramaz durumda, düşük. -7-

s. ola 88b/7

s. olmaḳ 34a/1

s. olmaya 31a/8

s. olur 31b/1, 34a/9, 37b/2

s. olurdı 14b/6

ṣāḳıṭ *bk. sāḳıṭ* -2-

ṣ. olmaḳ 31a/3

ṣ. olur 24a/1

ṣaḳīl < Ar. Ağır. -4-

ṣ. olmaya 109b/6

ṣ. olup 34a/1

ṣ. olur 24a/3, 44b/7

sākin < Ar. Sakin, dindirilmiş. -9-

s. 46a/2

s. oldı 45a/8

s. olduġınlayın 32a/5

s. olduḳdan 38a/3

s. olmasa 17a/8, 35a/11

s. olmaya 65b/8

s. olur 32a/4, 68a/6

ṣal‘ < Ar. Baş tepesinin dazlaklığı, kılsızlığı. -1-

ṣ. 24b/3

ṣalābet < Ar. Sağlamlık, peklik, katılık. -4-

ṣ. 12b/6, 16b/12

ṣ.+ i 126b/2

ṣ. vėrür 83b/1

ṣalābetlü < Ar.-T. Dayanıklı, kuvvetli, sert. -1-

ṣ. 61b/9

ṣāliḥ < Ar. Uygun, iyi, elverişli. -1-

ṣ. Ola 53a/9

ṣarf < Ar. Bir şey için emek, güç vb. şeyler harcamak. -1-

ṣ. 3a/9

ṣarp Keskin, şiddetli, yoğun. -1-

ṣ. 129b/3

ṣavāb < Ar. 1. Doğruluk, dürüstlük; doğru hareket, doğru davranış, doğru düşünce. 2. Doğru, yerinde. -2-

ṣ. 3a/2

ṣ.+ ın 4a/7

ṣavm < Ar. Oruç. -1-

ṣ.+ ıla 16a/13

sa‘y < Ar. Çabalama, gayret etme.-2-

s. 117a/5

s.-ı mizācların 32b/1

ṣayd < Ar. Av, avlanma. -1-

ṣ. 13b/11

seh(e)l < Ar. Az, azıcık, pek basit. -10-

s. 18b/11, 3a/4, 3a/6, 97a/13, 96b/7125b/7, 126a/9

s.+ dür 97a/8

s.-i teveccühile 10b/1

sekenāt < Ar. Durmalar, duruşlar. -1-

s.+ dan 114a/11

selāmet < Ar. Selamet, rahat, iyi sonuç, kurtulma. -2-

s. 14a/8

s.+ iken 14b/9

selāmetlıḳ < Ar.-T. Selametlik, rahatlık. -1-

s.+ ıla 15b/1

selīm < Ar. Sağlam, kusursuz, doğru. -1-

ṭab‘-ı s. 106b/7

şemerāt < Ar. 1. Faydalar, verimler. -1-

ş. 106b/4

semiz *krş. semüz* -1-

s. oldı 126a/10

semüz Semiz, yağlı, şişman; *krş. semiz* -11-

s. 125a/2, 84a/13, 85b/12, 95b/10, 98a/13, 98b/9

s.+ inde 114b/5

s. ola 109b/1

s. olmaḳ 124b/6

ser-ḫōş < Far. Sarhoş. -1-

s.+ iken 48b/12

serī‘a < Ar. Çabuk, hızlı. -1-

aġdiyye-i s.+ yıla 31a/9

şerīd < Ar. Doğranmış, rendelenmiş. -1-

ş. eyleye 36b/11

seyrek Çok sık olmayan, seyrek. -2-

s. ola 109b/12, 75a/4

ṣıḥḥat < Ar. Sağlamlık, sağlık. -5-

ṣ. 48b/4

ṣ.+ de 54b/1

ṣ.+ i 51b/8

ṣ.+ inde 51a/12

ṣ.+ inden 54b/6

ṣıḳl < Ar. Artık, tortu. -1-

ṣ.+ ın 98a/6

ṣıḳlet < Ar. Ağırlık. -2-

ṣ. 25b/11

ṣ.+ i 13b/7

ṣınıf < Ar. Sınıf, kategori. -6-

ṣ. 102b/13

ṣ.+ dur 102b/6, 22b/2

ṣ.+ dur bir 21a/11

ṣ.+ ı 21a/12

sırçalu Camlı, camdan yapılmış. -4-

s. 132a/13, 134b/6, 76b/2, 88a/7

ṣırf < Ar. Saf, katışıksız, doğal. -4-

ṣ. 42b/8

şarāb-ı ṣ. 35b/13, 49b/10

şarāb-ı ṣ.+ danısa 36a/2

sirkelü < Far.-T. Sirkeli. -1-

s. 36a/8

sivri Sivri. -1-

s. 66a/7

ṣoḥbet < Ar. Sohbet, konuşma. -3-

devām-ı ṣ.+ de 107a/3

ṣ.+ e 110b/4

ṣ.+ leri 51a/10

sovuḳ *bk. ṣovuḳ* -1-

s. 16a/8

ṣovuḳ Soğuk. -8-

ṣ. 101b/13, 102a/10, 102a/7, 130a/1, 31b/3, 49b/13, 57a/4

ṣ.+ da 48b/7

ṣovuḳlık Soğukluk. -1-

ṣ. 31a/2

sölpük Gevşek, pörsük, sarkık; dalgalı. -1-

s. eyleye 120b/10

söz Söz, konuşma. -4-

s. 117a/3

s.+ i 109b/13, 114b/4

s.+ lere 107a/4

ṣulu Sulu. -2-

ṣ. 102a/7, 29b/9

südlü Sütlü. -2-

s. 124b/13, 92b/6

süḫūnet < Ar. Sıcaklık, ısı. -2-

s. 29b/13

s. vėrür 80b/10

sükkerī < Ar. Şekerli. -1-

s. 39a/6

sür'at < Ar. Hız, çabukluk. -1-

s.+ ile 11a/12

süst < Far. Gevşek, güçsüz, işlevini yapamaz hâl. -10-

s.+ dür 51a/9, 68b/8

s. eyler 26a/3, 27a/7

s. olmaḳ 22b/5, 25b/12

s. olmaya 109b/2

s. olup 14a/13, 69b/4

s. olur 24a/10

süstlıḳ < Far.-T. Gevşeklik, güçsüzlük. -5-

s. 130b/10, 36b/6, 37a/4

s.+ ından 46b/2

s. olsa 66a/2

şāmme < Ar. Koklama. -1-

ḳuvvet-i ş.+ si olmaya 128a/10

şedīde < Ar. Şiddetli, sert, katı; sıkı. -1-

żarabāt-ı ş.+ den 130b/9

şefḳatlü < Ar.-T. Şefkatli. -1-

ş. olduġıçün 111b/9

şiddet < Ar. 1. Şiddet, sertlik, katılık. 2. Fazlalık. -1-

ş.-i şabaḳıla 18b/10

şikārī < Far.-Ar. Ava mensup, avla ilgili. -1-

ş. 101a/5

şürū‘ < Ar. Başlama. -2-

ş. 107a/5

ş. ėtmez 106b/8

ta‘ab < Ar. 1. Yorgunluk. 2. Sıkınıtı, eziyet, zahmet. -5-

t.+ dan 49b/8, 50a/5

t. ėtmeye 29a/2

t.+ ıla 20b/7

t.+ ıla ola 25a/10

ta‘dīl < Ar. 1. Doğrultma, doğrulma. 2. Değişiklik. -1-

t. ėtmege 93a/9

taġyīr < Ar. Değiştirme, başkalaştırma, bozma. -1-

t.+ üŋ 38a/1

taḥammül < Ar. Dayanma, katlanma. -3-

t. 25b/7

t. eyleye 133a/7

t. eyleyeler 50a/9

taḫfīf < Ar. Hafifletme. -1-

t.+ dür 46b/2

ṭāhir < Ar. Temiz, pak. -1-

ṭ. ola 79a/11

taḥlīl < Ar. Halletmek, geçirmek, dağıtmak. -4-

t. 13b/3

t.-i talṭīfile 102b/10

t.+ den 13b/4

t. eyler 49b/1

taḥrīk < Ar. Harekete geçirme. -2-

t. 115a/7, 25a/6

taḥsīn < Ar. Güzelleştirme, güzel kılma. -1-

t. 32b/1

taḳdīm < Ar. Sunma, takdim. -1-

t. 10a/2

taḳlīl < Ar. Azaltma, azaltılma. -1-

t. 34b/7

taḳṭīr < Ar. Damlatma, akıtma, damlama, dökülme. -1-

t.-i bevli 130a/3

taḳviyet < Ar. Kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme. -1-

t.+ inde ol 43b/12

talṭīf < Ar. Yumuşatma; yumuşatacak bir ilaç kullanma. -1-

taḥlīl-i t.+ ile 102b/10

tamām < Ar. 1. Tamam, tam, eksiksiz, tam olma. 2. Bitme, bitirme. -18-

t. 113a/9, 126b/13, 137a/10, 39b/6, 54b/3, 56b/12, 70b/10, 75a/12, 76b/10, 88a/5, 88a/7

ṣafā-yı t. 113a/4

t. olduġında 41a/12

t. olmadın ol 85a/2

t. olmaz 54a/5

t. olsa 56b/7

t. olur 18a/8, 18b/4

tamm < Ar. Bütün, eksiksiz, noksansız; mükemmel. -1-

imtizāc-ı t.+ ıla 17b/13

ṭarab-engīz < Ar.-Far. Neşe uyandıran; sevindirici, sefa veren, coşturucu (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma‘cūn-ı ṭ. 85b/2

ṭarāvet < Ar. Tazelik, taze olma. -1-

ṭ.+ i 24b/1

ṭarḥ < Ar. Kurma, tertipleme, düzenleme. -1-

ṭ.+ ından 46a/9

ṭarlıḳ Darlık. -1-

ṭ.+ dur 134a/3

ṭatlu Tatlı. -19-

ṭ. 115b/5, 118b/7, 135a/12, 16a/10, 29b/8, 33b/7, 39a/2, 41a/10, 57b/7, 73a/1, 76b/11, 77a/9, 77b/11, 83b/10, 88b/11, 90b/5, 91a/4, 92b/5, 93b/11

taṭvīl < Ar. Uzatma, uzatılma. -1-

t. ėtmişler 107a/9

taṭyīb < Ar. Hoş etme, edilme, hoşlandırma, gönlünü hoş etme, gönlü hoş edilme. -7-

t. 122a/9, 128a/2, 128b/5, 29b/1, 31a/11, 9b/4

t.-i nekhet 122b/5

ṭavīl < Ar. 1. Uzun. 2. Çok süren. -2-

ṭ. 48a/2

zirāvend-i ṭ. 87b/5

ṭayyib < Ar. İyi, güzel, hoş. -11-

ṭ. 123a/13, 123b/12, 124a/11, 124a/4, 128b/11, 129a/12

ṭ. eyler 107b/9

ṭ. eyleye 128b/12

ṭ. ola 129a/6

ṭ. olmaḳ 122a/12, 128a/4

tāze < Far. Taze, bayatlamamış, yeni. -20-

t. 116a/9, 33a/7, 33a/8, 39a/5, 43a/1, 43a/9, 60a/2, 60b/4, 62b/7, 64b/4, 73b/7, 87a/8, 93b/7, 96a/11, 96a/3, 96a/4, 96b/10, 97b/8, 98a/2, 99a/9

tażyīḳ < Ar. 1. Daraltma, daralma. 2. Darlaştırma, sıkıştırma. -7-

t. 134b/3, 134b/9, 135a/3, 135a/9, 135b/1, 135b/4, 9b/2

tecdīd < Ar. Yenileme, yenilenme tazelenme. -1-

t. eyleye 136b/5

tedhīn < Ar. Güzel kokulu yağ sürme, sürülme. -1-

t. 29b/1

tefennün < Ar. Değişme. -1-

t. 105b/10

teḳāżā < Ar. Sıkıştırma. -1-

t. 48a/10

tekmīl < Ar. 1. Kemale erdrime. 2. Bitirme, bitirilme, tamamlama, tamamlanma. -1-

t. ėtmege 30b/2

telaṭṭufāt < Ar. Nazikâne muameleler, ince davranışlar. -1-

t.+ ın 111a/2

telef < Ar. 1. Yok etme, öldürme. 2. Boş yere harcama, yıpratma. -1-

t. 2b/8

telvīş < Ar. Bulaştırma. -1-

t. 83a/9

telyīn < Ar.İçi yumuşatma, kabızlıktan kurtarma. -1-

t. 36a/1

ter < Far. Taze. -1-

t.+ lerden 92b/8

temiz < Ar. Temiz, pak, saf. -2-

t. 95b/9

t.+ i olmaya 128a/11

tenaḳḳul < Ar. Meze yeme. -1-

t. 29b/10

tenāsüb < Ar. Uyma, uygunluk; orantı. -2-

t.-i a‘żāda 106a/2

ḥüsn-i t.-i a‘żāsı 108a/3

tenāsül < Ar. Birbirinden doğup üreme; türeme; üretme. -12-

t. 4a/5, 53a/6, 9b/13

a‘żā-yı t. 34a/2, 53a/1

mizāc-ı t. 34b/2

t.-i mizācı 34b/3

t.+ e 3a/13, 53a/6

t. ėtdiler 52b/7

a‘żā-yı t.+ i 52b/10, 52b/12

terbiyet < Ar. Çeşitli maddeleri terbiye etme, birtakım işlemlerden geçirme. -3-

t. 117b/7, 83b/11

t.-i şaḳāḳul 75a/8

terkīb < Ar. Birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme; ilaç hazırlama. -13-

t. 53a/10, 55a/4, 60a/11, 65a/3

t.-i edviye-i bāh 5b/8

t. ėtmege 55a/7

t. eylemek 56b/9

t.+ i 99a/8

t.+ idür 4b/12, 86a/12

t.+ in 7a/8, 88b/5

t. olsa 91b/13

tertīb < Ar. Hazırlama, tertip etme. -2-

t. 24b/4

vaż‘-ı t.+ in 111a/1

terṭīb *bk. tertīb* -1-

t. ėtmege 33a/3

tevālüd < Ar. Doğma, doğurma; *bk. tenāsül* -5-

t. 3a/13, 4a/4, 52b/7, 53a/5

keşret-i t. 9b/12

teveccüh < Ar. 1. Güler yüz gösterme, yakınlık duyma; hoşlanma, sevgi. 2. Çevrilme, yönelme, doğrulma. -1-

sehl-i t.+ ile 10b/1

tevellüd < Ar. Doğma, doğum. -1-

t. 12a/3

teverrümī < Ar. Veremli, vereme ait, veremle ilgili. -1-

t. 45a/10

tevlīd < Ar. Doğurma, meydana getirme, ortaya çıkarma. -7-

t. 54b/12, 55b/3, 55b/6

t.-i menī 34b/4

t.-i rīḥ ėtmezler 56b/2

t.+ e 51a/2

t.+ e ol 18a/4

tėz < Far. Tez, çabuk, hızlı. -15-

t. 116b/6, 133a/1, 18b/13, 25b/1, 28a/13, 28b/1, 32a/4, 38a/2, 45a/8, 66a/2, 79a/11

t.+ cek 24a/12, 31a/9

t. ėrmişe 132b/3

t. olur 27b/7

te'ellüm < Ar. Elemlenme, kederlenme. -1-

t. olur 37b/3

te'līf < Ar. Eser yazma. -2-

t. ėtmişdür 61a/6

t.+ indendür 88b/8

ṭīb < Ar. Güzel koku, güzel kokulu şey. -7-

ṭ. 72a/4

cevz-i ṭ. 94a/12

sünbül-i ṭ. 130a/5, 58a/5

ṭ.-i rāyiḥalarında 114a/4

ṭ.+ ler 35b/3

ṭ.+ lerile 29b/1

tīz < Far. Keskin, etkili. -4-

t. 107b/7, 11a/13, 62b/5

t. ola 133a/1

ṭoġru Düz. -2-

ṭ. 131b/7

ṭ. eyler 9a/4

ṭolu Dolu. -2-

ṭ. 49a/2

ṭ. olup 124b/6

ṭoŋdurıcı Dondurucu. -1-

ṭ.+ dur 101b/13

ṭuzlu Tuzlu. -2-

ṭ. 120b/5, 29b/7

ucura Uzak. -1-

u. 51b/12

uḫrā < Ar. Başka, diğer. -85-

ṣıfat-ı ġıdā-yı u. 93b/3

ṣıfat-ı u. 100a/6, 118a/13, 118a/9, 119a/6, 119a/9, 119b/10, 120b/12, 125a/9, 59b/12, 59b/4, 60b/5, 61a/5, 61b/2, 61b/8, 62a/2, 62a/8, 62b/10, 62b/4, 63a/1, 63a/7,63a/13, 63b/9, 64a/1, 64a/12, 65a/9, 65b/1, 65b/8, 66a/1, 66a/6, 66b/1, 66b/6, 67a/10, 67a/3, 67b/11, 67b/5, 68a/13, 69a/10, 69b/1, 69b/3, 69b/8, 70a/3, 70a/6, 70b/12, 70b/4, 71a/4, 71a/8, 71b/2, 71b/7, 72b/1, 73a/12, 73b/8, 74a/6, 77b/12, 78a/5, 79b/13, 79b/7, 80a/8, 80b/8, 81a/10, 82a/12, 82b/4, 82b/7, 83a/5, 83a/8, 89a/5, 89b/7, 90a/10, 90a/3, 90b/6, 91a/2, 91b/1, 91b/6, 94a/2, 96b/8, 97a/13, 99a/7, 99b/12, 99b/2, 99b/5

ṣıfat-ı u. bir 59a/10, 67a/13, 68a/8, 83a/1, 98b/3.

ulaşıḳ Bitişik, bağlı. -1-

u.+ dur 12b/1

ʻunf < Ar. Şiddet, sertlik, kabalık. -1-

ʻu.+ ıla 27b/3

uvacuḳ Ufacık, küçücük. -3-

u. 88b/10, 90b/7, 94a/3

uvaçuḳ *bk. uvacuḳ* -1-

u. 62b/5

uvaḳ Ufak, küçük. -4-

u. 92a/9, 97b/2, 98a/13, 98b/10

uyḫu Uyku; *krş. nevm* -1-

u.+ dan 116b/2

uyḳusuz Uykusuz. -1-

u. olmaġı 33a/12

uyḳusuzlıḳ Uykusuzluk, uykusuz kalma hâli. -1-

u. 49a/9

uzun Uzun. -3-

u. 109a/2

u.+ ında 114b/4

u. ola 109b/13

uzunlıḳ Uzunluk. -1-

u.+ ıyıla 11b/11

vāḳı‘ < Ar. Olan, olma. -15-

v. 4a/8

v. olduġıçündür 27a/1

v. olmamaġa 10a/7

v. olsa 31b/7, 40a/10, 40a/3, 41a/5

v. olup 41a/3

v. olur 14b/9, 15b/7, 26a/1, 34b/1, 35a/3, 36b/6, 49b/2

v.+ dan 51b/7

v.+ larda 48b/6

v.+ larında 48a/12

vārid < Ar. Gelen, vasıl olan, erişen. -1-

v. olmışdur 4a/8

vaṣ(ı)f < Ar. Nitelik; bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hâl, sıfat. -9-

v. 54b/11, 55a/8, 55b/1, 56a/12, 56b/7, 56b/9

v. bir 55a/3

v.+ dan 134a/4

v.+ ıla 55b/7

vāṣıl < Ar. Erişen, ulaşan, kavuşan. -3-

v. 3a/3, 18a/2

v. oldı 13b/9

vāsi‘a < Ar. Geniş; enli; açık; bol. -1-

v. olsa 135b/7

vaż‘ < Ar. Kurma, meydana getirme, koyma, koyulma. -2-

v.-ı tertībin 111a/1

v.+ ıla 17b/7

veca'lu < Ar.- T. Ağrılı, sızılı. -1-

v. 42a/11

vefā < Ar. 1. Yetişme, yetme, kâfi gelme. 2. İlişkiyi devam ettirme. -3-

v. 114b/12, 15b/2

v.+ sına 110b/3

vilādet < Ar. Doğurma, doğma. -1-

esbāb-ı v.+ e ol 131b/2

vufūr < Ar. Çokluk, bolluk; *krş. keşret* -1-

v.-ı menī 110b/7

vülūc < Ar. Girme, sokulma. -1-

v. ėtmege 12b/8

yaḳıcı Yakıcı. -1-

y. 11a/13

yaḳınlıḳ Yakınlık; cinsel birleşme için bir araya gelme. -1-

y. ėtseler 18a/7

yaluŋuz 1. Yalnız, sadece. 2. Tek başına. -2-

y. 109a/10, 131a/8

yaramaz Kötü, yaramaz, bir faydası olmayan. -7-

y. 112a/3, 130a/4, 49a/1

y.+ dur 51b/11, 51b/13, 52a/2

y. olanlara 128b/2

yaş 1. Kuru olmayan, ıslak, taze. 2. Yaş, ömür. -18-

y. 102a/7, 121b/10, 36a/9, 41b/11, 57b/10, 58b/2, 58b/3, 93a/11, 93a/12

y.+ a 20b/4

y.+ ı 20b/2, 58a/6

y.+ ın 60a/6

y.+ ına 97b/2

y.+ ında 84b/3

y.+ iken 120b/13

y.+ ken 62b/5

yavuz Kötü, fena. -1-

y.+ ı 128a/11

yegrek Daha iyi. -2-

y. 110a/11

y. ola 131a/10

yėlmeşik Yapışkan. -1-

y. ola 65b/6

yeŋi Yeni. -7-

y. 103b/9, 105b/10, 132a/3, 67b/6, 76b/9

yėrlü Yerli, bir yere ait. -1-

y. 15a/6

yeynilik Hafiflik. -1-

y.+ ine 46a/7

yigit Genç. -4-

y.+ ise 28b/1

y.+ ler 44b/5

y.+ lere 74a/3

y. ola ol 46b/9

yigitlik Gençlik, yiğitlik. -2-

y.+ de 120a/13

y.+ ile ola 50a/12

yoġun Yoğun; kalın, şiddetli. -2-

y. 75a/10

y.+ dur 25b/3

yufḳacuḳ İncecik. -1-

y. 95a/11

yumru Yumru, yuvarlak. -1-

y. olmaya 110a/4

yumşaḳ Yumuşak; hafif. -82-

y. 116a/11, 116a/5, 117a/8, 117b/6, 118a/11, 118a/6, 119b/5, 121b/6, 122b/10,

123a/2, 123b/3, 123b/9, 124a/10, 124a/2, 124b/1, 125a/7, 127a/12, 127b/11, 127b/4, 129a/9, 129b/1, 129b/10, 130b/2, 131b/13, 132a/12, 136a/10, 136a/12, 136b/10, 59a/5, 60a/12, 60b/12, 61a/12, 62b/6, 63a/10, 63a/4, 63b/11, 63b/5, 64b/2, 65a/12, 66a/4, 66b/13, 67a/10, 67b/12, 69a/13, 69b/13, 70a/4, 70b/2, 70b/9, 71a/1, 73b/5, 74a/10, 74a/2, 75a/3, 75b/5, 77b/9, 78a/10, 78a/2, 79b/11, 82a/3, 82a/9, 82b/8, 83a/3, 83b/12, 83b/4, 84b/11, 85a/12, 86a/8, 86b/12, 86b/5, 87a/6, 88a/13, 88a/2, 88b/13, 89b/12, 90a/12, 91b/10, 94a/13, 94b/13, 96b/10, 98b/4, 99b/9

y. ola 109b/13

yumuşaḳ *bk. yumşak* -7-

y. 59b/8, 67a/4, 67b/7, 71a/5, 72a/10, 73a/10

y. olur 24a/10

yüklü Gebe, hamile. -1-

y. ola 17b/5

ża‘f < Ar. Zaaf, zayıflık. -10-

ż. 130b/10, 23b/11, 26a/9, 26b/8, 27b/8, 27b/9, 43b/7, 98b/8

ż.+ dan 26a/10

ż. olmaya 27b/9

żaḥik < Ar. Kahkahalarla gülme, ağız dolusu gülme, gülüş. -1-

ż.+ dür 109b/9

ẓāhir < Ar. Görünen, açık, belli, meydanda. -5-

ẓ.+ dür 15a/6, 17b/3

ẓ. oldı 20a/3

ẓ. olınca 89b/5

ẓ. olsa 44a/13

zaḥmetsüz < Ar.-T. Ağrısız, acısız, zahmetsiz. -1-

z. 25b/8

ża‘īf < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz; *krş. aruḳ* -35-

ż. 20b/5, 26a/13, 29a/5, 31a/13, 52a/1, 9b/8

ż.+ dür 28b/2, 34b/5

ż. eyler 102b/5, 20a/10

ż.+ i 22b/6

ż.+ iken 27b/6

ż. olduġıçündür 27a/4

ż. olduġına 26b/13, 27a/2

ż. oldum 85a/5

ż. olmaġıla 19a/4

ż. olmaḳdur 38a/4

ż. olmamaġıla 18b/12

ż. olmaya 28a/2, 31a/10

ż. olsa 14b/2, 20b/1

ż. olup 51b/5

ż. olur 18b/1, 23b/10, 24a/11, 24a/3, 24b/10, 24b/2, 24b/7, 26b/12, 31b/1, 37a/13

ż. olurlar 34a/8

żaʿīflıḳ < Ar.-T. Zayıflık, güçsüzlük. -1-

ālet-i ż.+ ından olur 22b/4

żarb < Ar. Vurma, vuruş. -1-

ż.+ dan 48a/9

żayʿat < Ar. Kaybetme, kaybolma. -1-

ż.+ ında 114a/1

żāyiʿ < Ar. Elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan. -5-

ż. 2b/7

ż. ėtmeye 3a/7

ż. olmaya ol 131b/8

ż. olmaya 106b/5

ż. olup 4a/10

żayyıḳ < Ar. Dar, kasılmış, -1-

ż. ola 114b/10

zā'il < Ar. 1. Sona eren, devamlı olmayan. 2. Geçen, geçmiş olan. -2-

z. 45b/2

z. olmaya 103b/5

ẕemīme < Ar. Yerilmeye layık, fena, kötü hâl ve hareket. -1-

evṣāf-ı ẕ.+ sinde 112a/6

żıdd < Ar. Bir şeyin karşılığı, aksi, karşıt. -6-

ż.+ ı 110a/5

ż.+ ı olsa 128a/6

ż.+ ıdur 50b/11

ż.+ ına 106b/6

‘ilāc-ı ż.+ ıla ola 15b/3

ż.+ ıla olan 21a/6

żıddlu < Ar.-T. Zıtlı. -1-

ż. 21a/6

ẕikr < Ar. Anma, konuşma, söyleme. -36-

ẕ. 101a/10, 101a/13, 101b/9, 103a/12, 105a/9, 108a/9, 115a/10, 122a/10, 126b/13, 128a/12, 133b/9, 15a/7, 17b/1, 22b/1, 23a/11, 23b/2, 28b/9, 32b/12, 3b/1, 44a/9, 53b/1, 54b/2, 76a/12, 77a/13, 79a/8

ẕ. ėtdük 101b/8, 133b/7

ẕ. ėtdükidi 16b/11

ẕ. ėtmek 107a/11, 122b/6

ẕ. + i 101b/5

ẕ.+ in 107a/7

ẕ. olacaġuŋ 108b/1

ẕ. olan 100b/1, 34a/12

ẕ. olısar 81b/10

zişt < Far. Çirkin. -1-

z. 106a/5

ziyād < Ar. Fazlalık, çokluk, bolluk. -1-

z.-ı menīde 100a/13

ziyāde < Ar. Fazla, bol, çok. -42-

z. 100b/8, 103a/11, 103a/8, 51b/1, 54b/5, 56a/10, 63a/8, 6a/7, 70b/5, 71a/11, 72a/2, 75a/10, 77b/13, 77b/5, 78a/6, 91a/10, 91b/13, 93b/1, 93b/2, 95b/5, 9a/9

z. ėtmekde 79a/1

z. ėtmegiçün 104b/11

z. eyler 103a/4, 115a/12, 21a/13, 72b/2, 77a/8, 83a/13, 86b/8, 87a/2

z. eyleye 103a/3, 29a/12

z. olsa 74b/11

z. olur 9a/12

z.+ si 46a/12

z.+ sin 101b/1, 54b/8, 76b/6

z.+ sinden bir 55a/6

z.+ sine 117a/4

z.+ siyile 94b/9

ziyān < Far. Ziyan, kayıp. -3-

z. 26a/2, 51b/12

z. eyler 33b/11

1.1.16. Gündelik Yaşam Ögeleri ile İlgili Adlar

Bu bölümde, metnimizde geçen gündelik hayata dair kullanılan araç gereç isimleri belirtilmiştir. Deva hazırlamada ve devanın uygulanmasında da kullanılan bu araç gereç adları, EOT döneminde kullanılan bazı gündelik eşyalar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Bu bölümde 19'u Türkçe, 11'i Arapça, 5'i Farsça ve 1'i de Grekçe olmak üzere toplam 36 adet ilgili ad tespit edilmiştir.

'aṣābe < Ar. 1. Yaraların sarıldığı bağ, sargı bağı, bant. 2. Başa sarılan sarık, tülbent. -6-

'a. 103b/8, 104a/1

'a.+ sin vėresin 125b/6

'a.+ sinden 126a/4

'a.+ sine 126a/11

'a.+ yi 103b/13

aġaç bıçaḳ Ağaçtan yapılmış bıçak. -1-

b.+ ıla 77a/10

bez Bez. -5-

b.+ den 128b/9, 66b/7

b.+ e 125b/8, 70b/10

b.+ in 75a/3

çanaḳ Çanak. -1-

ç.+ a 76b/2

çīnī < Far. Çini; sırlı kap, porselen. -2-

ç. 104a/12, 122b/10

çölmek Çömlek. -5-

ç.+ e 75a/13, 75b/2, 80a/12, 95a/12, 95a/8

çubuḳ Çubuk.-1-

ç.+ ın 89a/12

deste < Far. Havaneli. -1-

d.+ yile 118b/2 -1-

Deste kelimesinin, *havaneli* anlamında kullanılmasına Tezcan'ın çalışmasında rastlanmıştır (Tezcan 1977). Kelimenin Tezcan'ın çalışmasında geçtiği anlamı, metnimizdeki anlamla örtüşmektedir: "… Oysa *deste'*nin Farsçada öteki anlamlarının yanısıra "havaneli" olduğunu bilince…" (Tezcan 1977: 419).

döşek Yatak, döşek. -8-

d. 27b/11

d.+ e 27b/12, 71a/12

d.+ in 30a/2

d.+ ler 36b/7, 37a/3, 52a/7

d.+ lerde 31b/7

elek Elek. -1-

e.+ den 83a/3

furūn < Gr. Fırın. -1-

f.+ da 95b/3

ḥamām *bk. ḥammām* -1-

ḥ.+ dan 100a/12

ḥammām < Ar. Hamam, banyo. -11-

ḥ.+ a 125a/5, 128b/10, 36b/1, 59a/7

ḥ.+ da 129b/13, 31b/5

ḥ.+ dan 131a/4, 49b/8

ḥ.+ lara 29b/9

ḥ.+ larda 16a/11, 29a/3

havān < Far. İçinde çeşitli şeylerin dövülüp ufalandığı ağaç, mâden veya taştan yapılmış çukurca kap, havan. -2-

h.+ da 118b/1, 83b/11

ḳab Kap. -9-

ḳ.+ a 119a/11, 128b/6, 132a/13, 65b/2, 67b/1, 81a/12, 90b/10, 96a/7

ḳ.+ da 75a/11

ḳadeḥ < Ar. Bardak; küçük bardak, kadeh. -9-

ḳ. 43b/10, 44a/2, 80a/12, 89a/13, 89b/2, 98b/4

ḳ.+ e 89a/9

ḳ.+ i 89a/10

ḳ.+ üŋ 89a/11

ḳalay Kalay. -3-

ḳ. 18b/2

ḳ. deste-y-ile118b/1

ḳ. havānda 118b/1

ḳaşuḳ Kaşık. -1-

ḳ. 59b/2

kīse < Far. Kese, küçük, büyük torba, kap. -3-

k. 75a/4

k.+ ye 75b/5

k.+ yi 75a/6

külek Tahta kova. -5-

k.+ de 121a/1, 121b/4, 125a/7, 129b/11, 130b/3

küpcük Kavanoz, ufak küp. -1-

k.+ ile 75b/9

libās < Ar. Esvap, elbiseler; *krş. ton* -1-

l.+ larında 114a/3

maḳaṣ < Ar. Makas. -2-

m.+ ıla 62b/5, 88b/10

ocaḳ Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet. -1-

o. + da 97a/9

od Od, ateş. -25-

o. 118b/7, 59a/12, 61b/5, 65b/11, 65b/3, 66b/10, 71b/9, 72b/8, 76a/3, 76a/8, 77a/12, 84a/2, 88a/4, 89a/11, 90a/13, 90a/7, 90b/11, 91a/5, 95a/9, 98a/5, 99b/9

o.+ a 126a/6

o.+ dan 88a/6

o.+ ıla 88b/13

o.+ un 100a/5

örtü Örtü. -1-

ö.+ sin 30a/1

ṣābūn < Ar. Sabun. -1-

ṣ. 65b/5

sırça Cam, camdan yapılmış eşya. -3-

s. 119a/11, 72b/10, 89a/9

ṣūf < Ar. Yün, yün dokuma. -10-

ṣ.+ a 131a/5, 132a/1, 135a/13, 135a/5, 135b/6, 136a/10, 136a/8, 136b/2

ṣ.+ ıla 132a/3, 136a/12

şem‘ < Ar. 1. Bal mumu. 2. Mum. -4-

ş.+ i 17a/3, 69a/7, 82b/9

şīşe < Far. Şişe, sırça. -7-

ş.+ ye 118b/9, 65b/10, 66a/8, 66b/13, 66b/2, 67a/7, 68b/2

ş.+ ile 17a/4

ṭancīre < Ar. Tencere. -5-

ṭ.+ ye 73a/2, 76a/2, 77a/11, 84a/1, 88a/3

tepsi Tepsi, sini. -1-

t.+ de 97b/5

tennūr < Ar. Fırın, tandır. -1-

t.+ da 95b/2

ṭon Elbise, kıyafet; *krş.libās* -4-

ṭ.+ a 130a/4

ṭ.+ ı 128a/3

ṭ.+ larınuŋ 107b/8

ṭ.+ uŋ 128a/2

yüŋ Yün. -1-

y.+ e 134b/7

ẓarf < Ar. Kap, kılıf, mahfaza. -9-

ẓ.+ a 134b/6, 76a/10, 77a/2, 83b/6, 84a/12, 84a/3, 88a/8, 89a/1, 90b/13

1.1.17. Aile, Cinsiyet ve Toplumsal İlişkiler ile İlgli Adlar

Bu bölümde toplam 37 adet ilgili ad tespit edilmiştir. Bu adların 23'ü Arapça, 13'ü Türkçe ve 1'i Farsçadır.

ādem < Ar. İnsan. -16-

ā. 11b/1, 120a/8, 132b/8, 25b/8, 38a/2, 38b/11, 3a/4, 3a/5, 47a/3

ā.+ e 20a/13

ā.+ i 25b/1, 29a/4

ā.+ ler 39a/13

ā.+ üŋ 116b/9, 14b/11, 27a/7

āl < Ar. Aile, evlat, sülale, hanedan. -1-

sülāle-i faḫr-i ā.-i ʻoṣmān 4b/3

ana Anne. -1-

a.+ dan 22b/6

ʻavrat < Ar. Kadınlar; *krş. ḫatun* -57-

ʻa. 110b/4,110b/11, 128a/8, 131a/4, 133b/1, 135a/7, 135b/6, 135b/7, 17b/5, 18b/5, 3a/13

ʻa.+ a 102a/12, 102a/13, 132b/11, 17b/7

‘a.+ lar 112b/3, 114a/13, 114a/2, 114b/3, 124b/10, 125a/10, 126b/9, 133a/5, 133a/7, 133b/12, 52a/9, 9a/11

‘a.+ lara 102b/1, 107b/12, 112b/6, 113b/4

‘a.+ larda 124b/8

‘a.+ lardan 122b/3

‘a.+ ları 112a/11

‘a.+ larıla 115a/10

‘a.+ lariçün 4b/8

‘a.+ lariçündür 132b/2

‘a.+ laruŋ 107b/4, 108a/1, 108a/3, 110b/1, 112a/9, 112b/7, 115a/8, 132a/6, 133b/5, 133b/7, 136b/8, 8a/7, 8b/1, 9a/8

‘a.+ laruŋdur 8a/3

‘a.+ uŋ 134a/2, 17b/4, 18a/6, 18b/2, 57a/11

bāliġ < Ar. 1. Büluğa eren. 2. Ermiş, vasıl olmuş, varan, yetişen. -4-

b. 120a/4

ġayr-ı b.+ lerine 106a/10

b. olmaduḳ 102b/1, 136b/7

bāliġa *bk. bāliġ* -1-

b. olmaduḳlaruŋ 9b/7

beg Bey, koca, zevç. -1-

b.+ leriŋ 101a/6

b.+ i 115b/1

dişi Dişi, kadın. -9-

d. 111a/11, 111b/1, 112b/12, 113a/13, 113a/8

d.+ dür 53a/8

d. olur 19a/6, 19b/12

d.+ ye 13b/10

er 1. Koca, zevç. 2. Erkek, kişi. -12-

e.18b/3, 18b/5, 132b/3, 132a/7, 133a/2

e.+ ile 110b/10

e.+ ine 114b/11

e.+ iyile 110b/4

e.+ iyle 3a/13

e.+ leri 124b/12

e.+ lerine 8a/9

e.+ üŋ 57a/11

eren Erkek. -39-

e.+ ler 111b/9, 112a/12, 112a/4, 112b/5, 113b/3, 122b/2, 124b/7, 128a/8, 133a/6, 17b/11, 52a/10, 52a/8, 112a/7

e.+ lerde 117a/1

e.+ lere 107a/12, 108a/4, 111b/8, 113b/4, 134a/1, 57a/4, 87a/10, 57a/8

e.+ leri 112a/11, 128a/5, 112a/5

e.+ leriçün 4b/8

e.+ leriçündür 4b/9

e.+ lerile 106a/11

e.+ lerine 110b/3

e.+ lerüŋ 107b/3, 109b/7, 112a/5, 112a/9, 114a/6, 115a/9, 126b/11, 128a/4, 128a/7, 133b/12

ėrkek Erkek. -11-

ė. 119a/2, 13b/9, 66a/12, 86a/1, 19a/2

ė.+ dür 53a/8

ė.+ ile 111a/11

ė.+ ine 114b/10

ė.+ lerile 106a/7

ė.+ leriledür 106a/10

ė.+ üŋ 111b/2

evlād < Ar. Çocuklar. -3-

e.+ ı 19a/1, 19a/6, 19b/11

ḫalḳ < Ar. 1. Yaratma, yaratılma. 2. Halk, insanlar. -3-

ḫ. 52b/6

ḫ.+ ı 126b/13

cemāl-i ḫ.+ ınuŋ 115a/4

ẖatun Kadın; *krş. ‘avrat* -25-

ẖ. 108a/11, 111b/10, 45b/7

ẖ.+ da 108a/10, 108b/4

ẖ.+ dan 114b/12

ẖ.+ lar 107a/5, 107a/7, 114b/6, 66b/5, 57a/6

ẖ.+ lara 68a/3, 87a/11

ẖ.+ lardan 109b/8, 133a/3

ẖ.+ ları 111b/11, 111b/7, 112a/1, 52a/7

ẖ.+ larıla 106a/8

ẖ.+ laruŋ 122a/12, 124b/6, 126b/10, 128a/3

ẖ.+ uŋ 114b/11

hevātin < Ar. Kadınlar. -1-

h.+ de 131b/3

ḳız Kız. -2-

ḳ. 45b/11

ḳ.+ lardan 132b/2

kimse Kimse, herhangi biri. -9-

k. 28b/13

k.+ ler 40a/9, 46b/6, 54b/7, 55b/10

k.+ leriçün 61a/6

k.+ ye 51b/13, 52b/3, 5b/8

kişi Kişi, kimse. -55-

k. 106b/10, 126a/13,22b/4, 28a/11, 38a/13, 40b/9, 45a/2, 47b/1, 48b/3, 48b/5, 48b/7, 4a/4, 51a/6, 84b/3, 85a/3

k. bir 126a/8

k.+ den 20a/4

k.+ dür 3a/7

k.+ ler 105a/5, 27b/10, 39b/9, 40a/2, 47b/13, 23a/12

k.+ lerde 45b/7

k.+ lere 23a/5, 23a/6, 31b/6, 46a/4, 46b/8, 51a/11, 59b/4, 80b/10

k.+ leriŋ 39b/2

k.+ lerüŋ 24b/12, 25a/4, 25a/6, 54a/6

k.+ nüŋ 105a/12, 20b/2, 24a/1, 26b/12, 31a/5, 44a/3, 4a/6, 8a/2, 92a/4

k.+ nüŋdür 39b/9

k.+ ye 26b/5, 28b/3, 35a/4, 44a/1, 45a/10, 47b/9

k.+ yi 102b/5

ḳoca Yaşlı, ihtiyar; *krş. pīr* -1-

ḳ.+ yısa 28a/13

maḥbūb < Ar. 1. Sevilen, sevilmiş. 2. Erkek sevgili. -6-

m. 105b/4

m.+ a 84b/5

m.+ lar 105b/2

m.+ larında 105b/5

m.+ larıyıla 2b/2

m.+ uŋ 108b/8

maḥbūbe < Ar. Kadın sevgili, sevilmiş. -2-

m.+ de 105b/9

m.+ nüŋ 108b/9

maḥlūḳāt < Ar. Canlılar; yaratıklar. -1-

ḫülāṣa-i m. olduġında 2b/9

menākih < Ar. Evli veya evlenebilecek (kadın). -1-

m. 9b/12

menkūḥa < Ar. Nikahlı kadın. -1-

m.+ lardan 3a/9

nās < Ar. İnsanlar.-12-

n. 105b/11, 105b/2, 106a/3, 110b/9

eḥaḳḳ-ı n. 10a/5

ekşer-i n. 26a/10

ṭabāyi‘-i n. 105a/13

n.+ a 110a/4, 35b/7

n. ol 126a/11

ba‘ż-ı n. ol 111b/1

n.+ uŋ 23a/3

nesl < Ar. Nesil, kuşak, soy. -2-

n.+ i 4a/12, 4a/9

nikāḥ < Ar. Nikah. -2-

mülk-i n.+ ıla 3a/10

mülk-i n.+ la 10b/2

nisā < Ar. Kadınlar. -1-

fürūc-ı n.+ yı 9b/2

oġlan Oğlan, çocuk. -3-

o. 120a/4

o. eylemek 134a/11

o.+ lardan 45b/11

pīr < Far. Yaşlı, ihtiyar; *krş. ḳoca* -1-

p.+ lere 74a/3

ricāl < Ar. Erkekler. -2-

aḳvā-yı r. 20a/4

r.+ e 114b/2

sülāle < Ar. Soy, sop, sülale. -1-

s.-i faḫr-i āl-i ʻoṯmān 4b/3

şecere < Ar. Soy ağacı. -1-

ş.-i insān 2b/10

ṭā'ife < Ar. Bölük, takım, tayfa. -9-

ṭ. 112a/10, 26a/12

ṭ.+ dür 34b/1, 35b/13

ṭ.+ nüŋ 36a/5, 43b/6

ṭ.+ si 111b/2

ṭ.+ ye 28b/5, 93a/13

veled < Ar. Çocuk. -3-

v. 132a/8

ḫuṣūl-i v. 110b/5

ḫuṣūl-i v.+ e 48a/4

yigit Genç. -4-

y.+ ise 28b/1

y.+ ler 44b/5

y.+ lere 74a/3

y. ola ol 46b/9

1.1.18. Toplumsal Sınıf ve Meslek Adları

Bu bölümde toplam 24 adet ilgili ad tespit edilmiştir. Bu adlardan 19'u Arapça, 3'ü Türkçe ve 2'si Farsçadır.

āl < Ar. Aile, evlat, sülale, hanedan. -1-

sülāle-i faḫr-i ā.-i ʻoṯmān 4b/3

cāriye < Ar. Para ile satın alınan halayık, himetçi kız; kız. -2-

c. 84b/5

c.+ den 84b/7

cevārī' < Ar. Halayıklar, hizmetçi kızlar; kızlar. -1-

c.-i ḥasnālardan 3a/10

bende < Far. Kul, köle, bağlı; *krş. ḳul* -1-

b. 9b/8

devlet < Ar. Devlet. -1-

d.+ üŋ 86a/11

emīn-i devlet < Ar. Osmanlı'da bir rütbe/unvan **?** -1-

i. 86a/10

eṭibbā < Ar. Tabipler. -3-

e. 100b/8, 126a/1

e.+ nuŋ 103a/12

ġāzī < Ar. Gaza eden, savaşan, savaştan sağ ve muzaffer dönen; başkumandan. -2-

ġ. 4a/6, 4b/4

ḫalāyıḳ < Ar. Halk. -2-

ḫ. 53a/5

ḫ.+ uŋ 2a/9

ḫalīfe < Ar. 1. Hz. Muhammed'in vefatından sonra ümmet idaresinin başına geçen kimse. 2. Padişah. -1-

ḫ.+ çün 90a/4

ḫan Han, sultan, hükümdar; *krş. sulṭān* -3-

ḫ. 4b/5

ḫ.+ ı 4b/4

ḫ.+ uma 10b/5

ḫāṣ < Ar. 1. Avama ait olmayıp mümtaz bir sınıfa ait olan. 2. Bir hükümdarın zatına mahsus olan. -1-

ḫ.+ larından 10a/9

ḥekīm < Ar. Hekim, doktor; *krş. ṭabīb.* -15-

ḥ. 104b/5, 119b/12, 125b/4, 126a/7, 18a/2, 26b/10, 28a/6, 43b/13, 45a/8, 45b/10, 56b/12, 84b/3

āresṭo-yı ḥ. 27b/5

ḥ. bir 84b/5

āresṭo-yı ḥ. bir 27a/4

ḥükemā < Ar. Hakimler, alimler, bilginler. -2-

ḥ. 68b/5

ḥ.+ dan 113b/1

ḳul Para veya bir başka şey karşılığında satın alınan insan, köle; *krş. bende* -1-

ḳ. 126a/8

mülūk < Ar. Hükümdarlar. -5-

m. 101a/4, 10a/8, 110a/10, 88b/9

m.+ dan 87a/12

mülūkī < Ar. Hükümdarlarla ilgili, hükümdarlara ait (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı m. 87a/9

pādişāh < Far. Padişah, hükümdar. -3-

p.+ lar 4a/12

p.+ lara 10a/8

p.+ lariçün 64a/1

resūl < Ar. Yalavaç, peygamber: Hz. Muhammed. -5-

r. 106b/13, 4a/1

r.+ den 4a/7

sünnet-i r.+ den 2b/5

r.+ üŋ 3b/13

re'īs < Ar. Baş, başkan, önde gelen. -1-

r.+ lerinüŋ 2b/1

selāṭīn < Ar. Sultanlar. -3-

s. 101a/1, 110a/10

s.+ dür 10a/8

sulṭān < Ar. Padişah, hükümdar; *krş. ẖan* -7-

s. 10b/5, 4b/1, 4b/4, 4b/5

ibn-i s. 4b/1

s.+ ı 10b/5

s.+ lar 10b/4

şeyẖ < Ar. Şeyh. -1-

ş. 88b/8

tevābi' < Ar. 1. Bir kimsenin (padişah) hizmetinde bulunanlar. 2. Bir adama (padişah) tabi olup arkasından gidenler. -1-

t.+ lerinden 10a/9

'uḳalā < Ar. Akıllılar, akıllı olanlar; âlimler. -1-

'u. 110a/7

'ulemā < Ar. Âlimler, ilim sahipleri, bilginler. -1-

'u. 110a/8

ulu Ulu; önde gelen. -1-

u.+ larınuŋ 2b/1

1.1.19. Arapça-Farsça Edatlar ve Zarflarla Kurulan Kalıp Sözler

Bu bölümde toplam 20 adet ilgili yapı tespit edilmiştir. Bu yapılardan 17'si Arapça, 3'ü Far.-Ar. yapısındadır.

‘alā-vechi’l-kemāl < Ar. Kemal üzere, olgunluk üzere. -3-

‘a. 110b/8, 133b/1

‘a. olmaz 111a/6

‘ale’l-ḫuṣūṣ < Ar. Hele, hususiyle, en çok. -4-

‘a. 122b/2, 4a/13, 50a/12, 94b/7

‘ale’l-infirād < Ar. Birer birer, ayrı ayrı, teker teker. -5-

‘a. 130b/12, 136b/13, 15b/12, 64a/8, 65a/1

be-ġāyet < Far.-Ar. Oldukça fazla, aşırı, pek ziyade. -70-

b. 100b/7, 109b/10, 112a/13, 115b/13, 116a/12, 116b/4, 117b/13, 118a/1, 118a/4, 119a/6, 121a/12, 121a/7, 123a/3, 124b/3, 126a/2, 126a/9, 126b/6, 127a/10, 127a/2, 127b/8, 129a/5, 129b/3, 134b/5, 134b/12, 135a/9, 135b/13, 136a/6, 136b/9, 17a/6, 23a/4, 23a/5, 25a/1, 28a/1, 28b/6, 31b/13, 32b/8, 34b/4, 35b/12, 37b/13, 38a/2, 3a/5, 51a/13, 59b/12, 59b/3, 60a/1, 63a/7, 65a/8, 65b/12, 67a/12, 68b/8, 69b/1, 70a/9, 70b/13, 78b/7, 81b/6, 82b/2, 83b/7, 84a/6, 84b/5, 89a/6, 93b/2, 93b/8, 94a/2, 96a/4, 96a/9, 97b/13

b.+ dür 100a/11, 125a/4

b. ol 84b/7

b. ola 43b/13

be-her-ḥāl < Far.-Ar. Her halde, mutlaka. -1-

b. 49a/6

ber-kemāl < Far.-Ar. Mükemmel. -2-

b. 134b/2

b. ola 52a/11

bi-cem‘ < Ar. Bir araya getirmek için, cem etmek için. -1-

b. ėtdügümizden 10b/4

bi‘ṭ-ṭab‘ < Ar. Tabiatıyla, tabii olarak. -1-

b. ola 32b/2

bi-ḥasebi’l-emzice < Ar. Huylar, tabiatlar bakımından. -1-

b. 50a/3

bi-ḥasebi’l-mizāc < Ar. Huy, tabiat bakımından. -1-

b.+ a 35a/1

febihā ve ni‘me < Allah için çok güzel! -1-

f. 40b/2

inşā’allāh < Ar. Allah isterse, Allah nasip etti ise. -2-

i. 21a/13, 32b/11

inşā’allāhu te‘ālā < Ar. Yüce Allah kısmet ederse. -5-

i. 126b/7, 133a/3, 28b/8, 39a/13, 47a/8

ke-ennehu < Ar. Gibi, tıpkı. -4-

k. 17b/11, 18a/3, 27a/7, 83b/5

vallahu a‘alem < Ar. Allah bilir. -4-

v. 22b/13, 103a/8, 135b/13, 136b/5

vallahu a‘lem bi’ṣ-ṣavāb < Ar. Allah doğrusunu daha iyi bilir. -3-

v. 58b/13, 74a/13, 137a/8,

vallahu a‘lem ve aḥkem < Ar. Allah en çok bilen ve en çok hükmedendir. -1-

v. 57b/1

vallahu a‘lem ve ekrem < Ar. Allah en çok bilen ve en cömerttir. -1-

v. 52b/1

vallāhü’ş-şāfī li-‘ibādihī ve hüve ‘alā külli şey’in ḳadīr < Şifa veren ve ibadet edilecek olan Allah’tır ve o her şeye kadirdir.

v. 17a/9

ve’l-innāsi mā‘yaşūne meẕāhib < Ar. İnsanların yaşadıklarına -giden- yollar vardır.

v. 110a/11

1.1.20. Macun Adları ve Macun Türleri

Metnimizde toplam 24 adet macun adı ve türü tespit edilmiştir. Bunlardan 6’sı Arapça, 6’sı Farsça ve 2’si Grekçedir. Bunların yanında 5’i Ar.-Far., 4’ü Far.-Ar. ve 1’i Gr.-Ar. yapılarından oluşmuş biçimler de vardır. Metnimizde Türkçe macun adı ve türüne rastlanmamıştır. Farsça ve Ar.-Far. yapısındaki macun adlarının hepsi, insan vücudundaki işlevlerinden yola çıkarak adlandırılmıştır.

ayāric < Gr. İlaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel ad. -2-

a.-i fayḳarā 16b/3, 16b/4

ayāricāt < Gr.- Ar. Ayaric türünden macunlar. -1-

a. 35b/1

cevāriş < Far. Bir grup macunun genel adı. -4-

c.+ ler 35a/6, 42b/10

c.+ leri 6b/4, 72a/2

ṣıfat-ı c. 72a/3

cevāriş -i misk < Far.-Ar. Misk otundan yapılan macun. -1-

c.16a/3

cevāriş -itüffāḥ < Far.-Ar. Elmadan yapılmış macun. -1-

c. 72b/12

cevāriş -i'anber < Far.-Ar. Amber çiçeğinden yapılmış macun. -2-

c. 16a/3, 35a/7

cevāriş -i'ūd < Far.-Ar. Öd ağacının meyvesinden yapılmış macun. -2-

c. 16a/2, 35a/7

dil-efrūz < Far.Gönül aydınlatan (Metinde, terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı d. 86a/1

dil-güşā < Far. Gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı d. 84a/5

felāsife < Ar. Bir çeşit macun terkibinin adı.-3-

f. 32b/6, 35a/8

ma'cūn-ı f. 43b/1

feraḥ-zād < Ar.-Far. Gönül ferahlığı doğuran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı f. 86b/8

girih-küşāy < Far. Zorlukları yenen, halleden (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı g. 85b/7

ḥayāt-baḫş < Ar.-Far. Hayat bağışlayan, hayat veren, yeni baştan zindelik kazandıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṣıfat-ı ma'cūn-ı ḥ. 84b/2

ıṭrıfīl < Ar. Bir tür macun. -1-

ı.-i ṣaġīr bir 85b/8

kemmūn < Ar. Kimyon (cuminum cyminum). -1-

m.-ı kemmūn 40b/9

ḳıvām-dih < Ar.-Far. Kıvam verici, kıvama getirici (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı ḳ. 83b/8

lebūb < Ar. Cevherler, özler (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı l. 87a/1

meşrūẕīṭūs İsmini bir Yunan hükümdarından alan macun, mesir macunu. -1-

m. 32b/6

muġīş < Ar. Yardım eden, yardıma koşan (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı m. 88a/9

mülūkī < Ar. Hükümdarlarla ilgili, hükümdarlara ait (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı m. 87a/9

nigār < Far. Güzellik (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı n. 86a/10

rāmek < Far. Zâc-ı ahmer, mazı, nar kabuğu zamk-ı arabî ve pekmezle yapılan bir macun. -1-

r. 124a/12

rūḥ-efzā < Ar.-Far. Ömür arttıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı r. 85a/9

ṭarab-engīz < Ar.-Far. Neşe uyandıran; sevindirici, sefa veren, coşturucu (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ma'cūn-ı ṭ. 85b/2

1.2. Konularına Göre Fiiller

Fiiller, "iş ve hareket bildiren önemli sözlerdir. Fiiller, karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekân kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler: *al-, at-, başla-, büyü-, getir-, otur-, ört-, uyu-*" vb. (Korkmaz 2009: 527).

1.2.1. Temel Kılış, Oluş, Durum Bildiren Fiiller

Kılış fiili, "cümlede yüklemin gösterdiği işin yapılma niteliği taşıdığını, yapanın dışında bir nesneye yöneldiğini gösteren fiil" (Korkmaz 2007: 146); oluş fiili "cümlede yüklemin gösterdiği işin olma niteliği taşıdığını, yapana yöneldiğini belirten fiil" (Korkmaz 2007: 163); durum fiili ise "herhangi bir oluş ve kılışı değil, yalnızca hareket hâlinde olmayan bir durumu veya takınılan bir tavrı gösterirler" (Korkmaz 2009: 532). Metnimizde geçen temel kılış, oluş ve durum fiilleri:

aġar - Ağarmak, beyazlaşmak. -5-

a.- an 120a/11

a.- maġa 118b/13

a.- maya 119a/6, 120a/5, 120a/7

aġart - (d) Ağartmak, beyazlaştırmak. -5-

a.- ur 122a/9, 122b/13, 123a/5,123b/13, 124a/5

aġla - Ağlamak. -1-

a.- r 85a/3

aḳ - Akmak. -1-

a.- ar 33b/1

al - Almak. -59-

a. 84b/10, 84b/9

a.- alar 116a/7, 119a/7, 125a/7, 78b/11, 78b/5, 96b/9

a.- alar ol 86a/2

a.- asın 127b/1, 135b/8, 39b/4, 59b/13, 60a/6, 60b/11, 60b/6, 62a/9, 62b/4, 63a/9, 65b/9, 66a/3, 66a/7, 66b/1, 68a/13, 72b/13, 77a/9, 77b/6, 79b/5, 80a/6,

82b/5, 95a/5, 95b/10, 95b/11, 95b/5, 97b/8

a.- asın bir 132b/9, 62a/3, 94b/10, 97b/1

a.- asın ol 60a/7

a.- duġından 41a/4

a.- dum 84b/5

a.- mış 126a/8

a.- up 100a/9, 129b/12, 130b/2, 131b/13, 133a/12, 66b/8, 67a/8, 71a/5, 78b/8, 80a/11, 80b/5, 81a/9, 81b/5, 89a/2, 90a/2

a.- up ol 89a/13

alın - Alınmak, bir şey için bir yerden alınmak. -10-

a.- mış 59b/9, 60b/13, 62a/13, 63b/6, 69b/5, 72a/11, 74a/11, 74a/2, 84a/11, 86b/6

arın - Arıtılmak, temizlenmek, yıkanmak. -3-

a.- mış 72b/13

a.- mış ola 135b/9, 83b/10

arıt- (d) Arıtmak, temizlemek, yıkamak. -3-

a.- asın 77a/10

a.- up 95b/8

a.- ur 115a/11

arṭ - Artmak, çoğalmak. -1-

a.- aldan 74b/9

artur - Arttırmak, fazlalaştırmak. -7-

a.- a 128b/3, 63b/8

a.- ur 132a/6, 28b/4, 73b/9, 74b/3, 9a/9

aşır - *bk.aşur-* -1-

a.- u 36b/1

aşur - Devretmek, aşmak. -1-

a.- ı ola 63b/13

bağla - Bağlamak. -10-

b.- yalar 41b/6, 42a/10, 42a/11, 42a/13, 42a/5, 42a/7, 42a/8, 42a/9

b.- yasın 95b/6

b.- yup 66a/9

baḳ - Bakmak. -1-

b.- mağıla 47a/4

baṣ - Basmak. -2-

b.- mayasın 68b/4, 71a/7

bat - Batmak. -1-

b.- a 27b/12

batur - Batırmak. -1-

b.- ur 27a/6

belürt - (d) Belirtmek, ortaya çıkartmak. -2-

b.- ür 48b/13, 49a/1

beŋze - Benzemek. -9-

b.- r 10b/13, 115b/13, 11a/11, 11a/2, 13a/8, 16b/9, 27b/3, 30a/10

b.- ye 109a/12

berkit - Sağlamlaştırmak, pekitmek. -1-

b.- ür 130b/8

bıraḳ - Bırakmak. -6-

b.- a 103b/4

b.- alar ol 98b/11

b.- asın 75b/6

b.- up 36b/7, 89b/3, 98a/6

bıraḳdur - Attırmak, koydurmak, çıkarttırmak. -1-

b.- a 27b/11

bildür - Bildirmek, açıklamak. -73-

b.- dük 107b/12

b.- evüz 28b/9, 44a/10

b.- ür 101a/9, 103a/10, 105a/13, 10b/11, 110a/13, 115a/2, 116b/7, 116b/8, 124b/5, 126b/9, 128a/2, 130b/7, 131b/5, 132a/6, 133a/5, 133b/5, 136a/2, 136b/7, 17a/12, 23a/2, 28b/11, 37a/9, 44a/8, 47a/10, 47a/12, 52b/3, 57b/3, 59a/2, 5a/4, 5a/7, 5b/4, 5b/6, 5b/7, 5b/8, 64b/7, 69a/1, 6a/1, 6a/4, 6a/6, 6b/2, 6b/4, 70a/11, 72a/2, 74b/2, 77b/4, 79a/7, 7a/4, 7a/9, 7b/2, 7b/4, 7b/6, 7b/9, 81b/9, 88b/5,

8a/3, 8a/7, 8a/9, 8b/1, 8b/3, 8b/5, 8b/7, 91a/8, 92a/3, 9a/2, 9a/4, 9a/6, 9a/8, 9b/3, 9b/5, 9b/6

bin - Binmek. -1-

b.- mek 56b/13

biş - Pişmek. -23-

b.- e 65b/5, 86a/1, 93a/5, 95a/12, 96b/11

b.- ecegine 41a/11

b.- mege 98b/13, 99a/3

b.- miş 73a/6, 92b/7, 93a/10, 94b/3, 95b/10, 95b/3, 95b/9

b.- miş ola 103a/7, 135b/3, 39a/9, 40a/7, 40b/13

b.- miş olsa 118a/8

b.- ür 84b/13

bişir - *bk. bişür-* -1-

b.- üp 42b/8

bişür - Pişirmek; *krş. bişir-* -35-

b.- e 39a/4, 41a/13, 41a/9

b.- eler 100a/3, 117a/12, 122a/2, 135b/5, 38a/11, 38a/8, 38b/7, 43a/3, 81a/5, 81b/3, 93b/8, 94a/7, 98b/13, 99a/12, 99a/5

b.- esin 65b/11, 73a/4, 76b/13, 79b/3, 97a/2, 97a/9, 97b/10

b.- esin ol 96a/1

b.- seler ol 121b/1

b.- üp 118b/4, 119b/2, 56a/9, 80b/4, 83a/9, 96a/9, 97b/6, 98b/2

bit - Oluşmak, meydana gelmek, hasıl olmak, çıkmak. -18-

b.- e 118a/10

b.- e bir 120a/11

b.- en 19a/4

b.- er olur 19b/9

b.- mege 116b/8

b.- megi 121a/13, 121b/3

b.- mekden 137a/8

b.- megile 18b/13, 19a/1, 19a/4, 19a/5

b.- meye 121b/2

b.- mez 118a/10, 118a/12, 118b/3

b.- mişdür 11a/3

b.- mişini 116b/8

boġazla - Boğazlamak, boğarak canını almak. -3-

b.- yalar 95b/8

b.- yup 71b/3, 98b/10

bula - Bulamak, sürmek. -2-

b.- yup 43a/3

bulaşdur - Bulaştırmak. -2-

b.- a 135a/1

b.- asın 82a/10

bulın - Bulunmak; *krş. bulun-* -3-

b.- a 114b/8, 133b/11

b.- ur 108b/6

bulun - Bulunmak; *krş. bulın-* -11-

b.- a 55a/7

b.- maḳ 100b/3

b.- masa 55a/4, 87b/2

b.- maz 113a/13, 124b/9, 51a/7

b.- mış ola 108b/4

b.+ sa 55a/3

b.- ur 113a/4, 113a/9

buyur - Buyurmak, tavsiye etmek. -7-

b.- mışdur 10a/2, 18a/3, 26b/11, 27a/5, 4a/1, 4a/4

b.- mışlar 113b/2

büyü - Büyümek. -1-

b.- miş 126b/2

çalḳa - Çalkalamak. -1-

ç.- yalar 118a/2

çekil - Çekilmek. -2-

ç.- ü 37b/11

çıḳ - Çıkmak, belirmek, gözle göürülür biçime gelmek. -15-

ç.- a 127a/8, 127b/6, 137a/5, 60a/4

ç.- alar 52a/9

ç.- ar 13a/13, 35b/8, 52a/3

ç.- ar ol 13b/2

ç.- ıcaḳ ol 131a/5

ç.- madın 13b/5

ç.- mayacak 27b/4

ç.- mış 110a/2, 40b/12, 86b/10

çıḳar - Çıkarmak. -17-

ç. 103b/13

ç.- a 132a/2, 36a/10, 39b/11

ç.- alar 126a/5

ç.- asın 82b/1, 89a/4, 89b/7

ç.- salar ol 88b/6

ç.- up 119a/12, 123a/7, 75b/1, 75b/8, 76a/5, 76b/13

ç.- ur 127b/1, 27b/5

çiz - Çizgi biçiminde yaralamak. -1-

ç.- eler 137a/5

çök - Çökmek. -1-

ç.- di 44b/12

dė - Demek, söylemek. -51-

d.- di 84b/8, 85a/4, 85a/6

d.- digümüz 126a/4

d.- diler 111b/3, 112b/8, 112b/10, 112b/9, 94b/3

d.- dügümüz 110a/7, 18a/8, 46b/11, 75b/3, 95b/1, 96a/1, 96b/5, 97a/4, 98b/12

d.- dükleri 131b/11, 58b/7

d.- dükleridür 58b/3

d.- düklerümüz 50a/3

d.- düm ol 85a/1

d.- miş 120a/12, 126a/1, 68b/5

d.- mişdür 10a/4, 125b/4, 27b/5, 46a/5, 4a/3

d.- mişkim 120a/8

d.- mişler 110b/10, 112a/8, 112b/1, 112b/2, 112b/3, 122a/4

d.- mişlerdür 102b/3

d.- r 57a/8

d.- rler 58b/6, 109a/10, 134a/9, 32b/11, 44a/12, 45b/7

d.- seler 11b/5

d.- yeler 11b/6

d.- yelüm 53b/11

d.- yüpdür 45b/3

deg - Erişmek, ulaşmak, değmek. -1-

d.- miş 97b/2

degir - Dokundurmak, değdirmek; *krş. degür-* -1-

d.- mekden 119b/9

degür - Dokundurmak, değdirmek; *krş. degir-* -1-

d.- meyesin ol 66b/8

dit - Elle çok küçük parçalara ayırmak. -1-

d.- üp ol 96b/3

dik - Dikmek. -1-

d.- en 2b/13

diŋ - Dinmek, durmak. -1-

d.- dügi 18a/6

dök - Dökmek. -50-

d.- e 41a/12

d.- eler 118b/10, 118b/8, 119b/1, 128b/7, 130a/2, 61a/3, 71a/1, 83b/13, 88a/3, 88a/4, 90b/11, 93b/11, 94a/1, 94a/5, 96b/1, 96b/3, 98a/5, 99b/11

d.- eler ol 96b/12

d.- er 28a/9

d.- esin 100b/7, 127b/3, 60a/3, 66a/9, 67a/5, 71a/10, 71b/11, 71b/4, 73a/6, 76a/3, 76a/7, 77a/11, 77a/4, 82a/7, 88b/13

d.- esin bir 76b/5

d.- esin ol 76b/9, 97a/4

d.- üp 100a/10, 100a/4, 117a/9, 126a/3, 72b/11, 77b/1, 84a/3, 93a/6, 96b/6, 98b/12, 99a/3

dökil - Dökülmek;*krş. dökül-* -2-

d.- e 120a/11

d.- ür 11a/9

dökül - Dökülmek; *krş. dökil-* -1-

d.- miş ola 92a/8

dön - Dönmek, dönüşmek. -2-

d.- er 45b/4

d.- miş 127a/4

döndür - Döndürmek. -2-

d.- esin 125b/3

d.- ür 12a/8

dut - Tutmak; *krş. tut-* -15-

d.- a 17b/9

d.- a ol 27b/12, 75a/2

d.- alar 123a/13, 123b/11, 123b/5

d.- an 107b/4

d.- ar 100b/10, 48a/4, 50b/9

d.- maġa 122b/3

d.- maḳ 53a/12

d.- masa ol 3a/5

d.- mayan 49a/5

d.- mazlar ol 2b/12

dutıl - Tutulmak, yerine getirilmek. -1-

d.- a 3b/13

düken - Tükenmek, bitmek. -1-

d.- se 11b/3

düriş - Çalışmak, çabalamak; *krş. dürüş-* -1-

d.- eler 54b/4

dürüş - Çalışmak, çabalamak; *krş. düriş-* -1-

d.- mek 106b/6

düş - Vaki olmak, olabilmek. -1-

d.- üp 47b/1

ėdin - Edinmek, yapınmak, iktisap etmek. -5-

ė.- e 14b/6, 36b/2

ė.- mişdür 57a/2

ė.- üp 69b/7

ė.- ür 12a/9

ek - Dökmek, serpmek. -8-

e.- e 83a/9

e.- eler 38a/13, 73a/11, 88a/6, 96b/7

e.- esin 89b/13

e.- seler 94b/5

e.- üp 78b/9

ekil - Ekilmek, eklenmek. -1-

e.- miş ola 92a/11

ekse - Eksiltmek, azalmak. -1-

e.- mege 101b/4

ele - Elemek. -11-

e.- yeler 116a/6, 123a/3, 123b/4, 129b/10, 72a/11, 78a/11, 83b/5, 86b/5, 88a/2

e.- yesin 82a/9

e.- yüp 74a/10

elen - Elenmek. -1-

e.- miş 73a/10

ėr - 1. Yetişmek, olgunlaşmak, büyümek. 2. Erişmek, ulaşmak, yetişmek. -3-

tėz ė.- mişe 132b/3

ḳıbelinden ė.- se 15a/11, 15a/13

eri - Erimek. -1-

e.- ye 63a/6

ėriş - 1. Ulaşmak. 2. Olgunlaşmak. 3. Boşalmak. -10-

ė.- medük 132b/2

ė.- meye 99a/6

ė.- meyeler 45b/12

ė.- miş 132b/1

ė.- miş ola 39a/6

ė.- mişdür 110a/9

ė.- mişler 103b/2

ė.- üp 49a/4

ė.- ür 19b/10, 49a/8

ėrişdür - Ulaştırmak. -1-

ė.- mege 11b/12

erit - Eritmek. -8-

e.- eler 117a/7, 69a/7, 70a/1, 90b/12

e.- esin 125b/7, 82b/9

e.- üp 68a/7, 82b/13

eskit - Eskitmek. -1-

e.- ür 26a/2

ėt - Demek, söylemek; *krş. eyit-, dė-* , *söyle-* -1-

ėt. - seler 42a/3

ėtdür - Yaptırmak, ettirmek. -4-

ė.- e 17b/8

ė.- mez 131b/6, 9a/4

ė.- ür 131a/11

eyit - Söylemek, demek; *krş. söyle-, dė-* -1-

e.- düm 84b/8

eyt - *bk. eyit-* -21-

e.- ür 104b/6, 119b/12, 121a/12, 126a/10, 28a/6, 2a/7, 43b/13, 44b/5, 44b/8, 45a/12, 45a/2, 45a/9, 45b/10, 45b/12, 56b/13, 84b/4, 85a/3, 9b/8

e.- ür bir 126a/13, 126a/7, 84b/3

ez - Ezmek. -18-

e.- eler 116a/10, 135b/2, 65a/13, 68b/11, 79b/10

e.- eler ol 67a/11, 68a/12

e.- esin 66a/5, 67a/4, 67b/12, 67b/8, 71b/6

e.- seler 68a/2

e.- üp 117b/9, 118a/12, 120a/2, 136b/2, 72b/8

geç - Geçmek. -11-

g.- e 109b/11

g.- e bir 43b/9

g.- en 101b/8, 133b/7, 17b/1, 50a/13, 53b/6, 54b/1, 81b/6

g.- enler 81a/9

g.- enlerde 94a/9

gel - Gelmek. -31-

g.- di 85a/3

g.- dügi 53b/13

g.- dük 34a/6

g.- e 37b/11, 37b/9, 44a/5, 69b/5, 72b/9

g.- en 28b/9

g.- mek 114b/12

g.- mese 69b/4

g.- mesi 27b/6

g.- mesün 25a/3

g.- mez 57a/9

g.- miş 106a/11, 63a/11, 63a/4, 73b/6, 77a/3, 85a/13, 86a/9, 86b/13, 87a/6

g.- mişdür 106b/13

g.- üp 14b/4, 68a/13

g.- ür 110a/6, 113a/1, 113a/6, 13a/13, 13a/2

gerek - Gerekmek, ihtiyaç duymak. -3-

g.- mez 27a/10, 49b/9

g.- se 133a/6

getür - 1. Getirmek. 2. Nakletmek, tercüme etmek. -18-

g.- dük 103a/13

g.- e 66b/5, 68a/1, 77a/5, 81b/12, 82a/5

g.- eler 68a/8, 86a/3

g.- elüm ol 55a/6

g.- ür 53b/2, 63a/8, 63b/10, 69a/3, 70a/12, 74a/7, 82a/1, 82b/12, 99b/6

gir - Girmek. -9-

g.- e 29b/10

g.- e ol 36b/3

g.- eler 125a/5, 59a/7

g.- mek bir 36b/1

g.- mişe 45b/4

g.- ür 12b/6, 53b/5, 75b/13

giriş - Karışmak, girişmek. -1-

g.- mege 109b/9

gör - Görmek. -9-

g.- di 105b/3, 22b/12

g.- dügin 106b/1

g.- dügine 22b/13

g.- düm 126a/13, 2a/10, 3a/12, 45a/3, 84b/3

görün - Görünmek. -1-

g.- memişdür 17b/3

göster - Göstermek. -3-

g.- e 133a/7

g.- üp 113b/13

g.- ür 127a/2

göyin - *bk. göyün-* -1-

g.- e 118b/9

göyün - Yanmak. -8-

g.- miş 117a/8, 121b/5, 122b/8, 123a/1, 130b/1, 132b/9, 133a/10, 134b/5

göyündür - Yakmak, yandırmak. -6-

g.- esin 122b/7

g.- medin 94a/1

g.- üp 118a/11, 119b/11, 121a/5, 135a/10

ḫamīrlen - < Ar.-T. Hamurlanmak. -2-

ḫ.- e 120b/4

ḫ.- miş 120b/6

ısıt - Isıtmak. -1-

ı.- up 126a/6

ışla - Islatmak; *krş. ıslat-* -1-

ı.- yasın 75a/11

ışlan - Islanmak. -4-

ı.- a 60a/3, 60b/9

ı.- mış 72a/6, 79a/4

ışlat - Islatmak; *krş. ısla-* -8-

ı.- a 33b/2, 39b/11

ı.- alar 100a/7, 122a/1, 127a/5, 98a/11

ı.- alar 120b/2

ı.- asın 60b/7

iç - 1. İçmek. 2. Emmek. -31-

i.- e 39b/12, 41a/2, 41a/6, 43b/10, 75b/8

i.- eler 33b/1, 40a/8, 41a/9, 60b/4, 61a/5, 64b/5, 73b/8, 74a/6, 77b/11, 87a/8, 98b/3

i.- en 35b/13

i.- esin 62b/8, 90b/6, 97a/11

i.- megile 37a/6

i.- mek 102a/11

i.- mekden 132a/4, 36a/2

i.- mekleriyile 54b/6

i.- meye 131a/9, 49b/13

i.- se 120a/10

i.- seler 103a/3, 79a/5

i.- üp 98a/12

içür - İçirmek. -8-

i.- eler 16a/7, 16a/8, 35a/13, 40b/1, 40b/5, 41b/8, 42b/9

i.- esin 60a/8

in - İnmek, aşağı doğru gitmek. -6-

i.- dükden 47b/10

i.- e 47b/3

i.- er 13a/12, 24b/13, 53b/3

indür - İndirmek. -6-

i.- eler 94a/1

i.- esin 66b/12, 76a/9, 77b/1

i.- üp 88a/6, 89b/1

işit - İşitmek, duymak. -1-

i.- ürler 101a/3

işle - İşlemek, yapmak, çalışmak. -4-

i.- mege 29a/3

i.- mek 29a/6

i.- r 68a/1, 68a/3

ḳal - 1. Kalmak, arta kalmak. 2. Kesilmek. -18-

ḳ.- a 119b/7, 122a/3, 59b/2, 79b/4

ḳ.- an 80b/9

ḳ.- andan 61b/7

ḳ.+ dı 29a/6

ḳ.- ınca 81a/5, 97a/3, 128b/8

ḳ.- madı 45a/1

ḳ.- maya 122b/12, 73a/4, 74b/12

ḳ.- maz 113a/11

ḳ.- sa 37a/6

ḳ.- ur 14b/7

ḳ.- urıdı 14b/1

ḳanatlan - Kanat oluşması, kanata sahip olmak. -1-

ḳ.- madın 125a/7

ḳarat - Karartmak; *krş. ḳarart-* -1-

ḳ.- ur 37b/2

ḳarart - Karartmak; *krş. ḳarat-* -2-

ḳ.- ur 107b/7, 118b/6

ḳarış - Karışmak. -7-

ḳ.- a 117b/11, 70b/10, 84a/1, 93b/9

ḳ.- mış ola 42b/7

ḳ.- up 118b/3, 90b/12

ḳarışdur - Karıştırmak. -65-

ḳ.- a 63b/12

ḳ.- alar 117a/9, 119b/3, 119b/5, 129a/5, 131a/3, 135a/5, 63a/11, 63a/4, 65a/7, 69b/10, 69b/9, 70a/4, 72a/11, 73a/11, 73b/6, 74a/2, 77b/10, 78a/12, 81a/8, 85a/13, 85b/6, 86a/9, 86b/13, 87a/7, 88a/6, 88b/1

ḳ.- alar bir 63b/6, 69a/12

ḳ.- asın 104b/12, 126b/6, 59b/1, 65a/5, 67a/6, 69b/6, 71b/11, 71b/9, 74a/11, 89a/13, 89b/12, 90b/1, 95a/1

ḳ.- dum 85a/7

ḳ.- salar 119b/13

ḳ.- up 129a/10, 130b/3, 135a/12, 43a/6, 59a/8, 62b/12, 64a/8, 64a/9, 66a/13, 69a/8, 77a/5, 83a/7, 85b/9, 86b/6, 90a/12, 90b/5, 91a/12, 91b/5, 96b/1, 99a/11

ḳ.- up bir 68b/1

ḳat - Katmak. -48-

ḳ.- a 30b/6, 56a/1, 56a/2, 94b/2

ḳ.- alar 116a/6, 119a/3, 125a/9, 17a/8, 33b/2, 36a/9, 40b/4, 69a/13, 72b/10, 78a/11, 78b/6, 79b/12, 80b/6, 81a/7, 83a/4, 96b/13, 99b/4

ḳ.- alar vėreler 41a/2

ḳ.- asın 125b/8, 32a/9, 60a/4, 62b/8, 66b/13, 71a/6, 97a/4, 95b/13

ḳ.- dılar 126a/12

ḳ.- maḳ 55b/11

ḳ.- salar 68b/6

ḳ.- saŋ 100b/5

ḳ.- up 127b/5, 129a/4, 130a/9, 42b/2, 66b/10, 79b/6, 79b/7, 80a/7, 81b/5,

95a/2, 95b/12, 96a/2, 97a/11, 98a/8, 99b/8

ḳatıl - Katılmak, eklenmek. -1-

ḳ.- mış ola 43b/11

ḳavrıl - Kavrulmak; *krş. ḳavrul-* -1-

ḳ.- up 97a/5

ḳavrul Kavrulmak; *krş. ḳavrıl-* -2-

ḳ.- mış 97b/4

ḳ.- mış ola 92a/5

ḳavur - Kavurmak. -2-

ḳ.- a 93a/4

ḳ.- alar 83b/10

ḳayır - Sakınmak, çekinmek. -1-

ḳ.- maya 130b/9

ḳayna - Kaynamak. -3-

ḳ.- ya 89a/12, 95a/11

ḳ.- yup 42b/7

ḳaynat - (d) Kaynatmak. -34-

ḳ.- a 118b/8, 76a/9

ḳ.- alar 117b/11, 119a/1, 119a/3, 119b/6, 120b/9, 121a/3, 128b/8, 84a/3, 88a/4, 90a/8, 91a/5, 93b/12, 96b/10, 98a/6, 99a/3, 99b/10, 99b/4

ḳ.- alar 120b/5

ḳ.- asın 61b/5, 65b/5, 66b/11, 73a/7, 75a/13, 75a/7, 75b/7, 76a/4, 77a/13, 77b/2, 88b/13, 90a/1, 95a/9

ḳ.- duğuŋ 75a/6

kes - Kesmek; son vermek, durdurmak. -4-

k.- e 129a/11

k.- eler 121a/1

k.- er 26a/4, 7b/6

ḳız - Kızmak, ısınmak; *krş. ḳızar-* -3-

ḳ.- a 126a/2

ḳ.- ar 12b/13

ḳ.- mış 58a/8

ḳızar - Kızarmak, ısınmak; *krş. ḳız-* -4-

ḳ.- duġınlayın 123a/7

ḳ.- ınca 125b/5, 89b/4

ḳ.- up 93a/5

ḳızart - Kızartmak, kırmızılaştırmak. -1-

ḳ.- ur 115a/12

ḳızdur - Kızdırmak, ısındırmak. -1-

ḳ.- ur 45b/1

ḳo - 1. Koymak, bırakmak. 2. Adlandırmak; *krş. ḳoy-* -4-

ḳ.- duġuŋ 104b/1

ḳ.- maz 116b/8, 119a/1

ḳ.- mışlar 2b/7

ḳoduḳla - Sıpa yavrulamak. -1-

ḳ.- mış 137a/1

ḳoḳ - Kokmak. -2-

ḳ.- a 38a/13

ḳ.- an 130b/4

ḳoḳla - Koklamak; *krş. ḳoḳula-* -1-

ḳ.- salar 91a/9

ḳoḳula - Koklamak; *krş. kokla-* -2-

ḳ.- yalar 91a/13, 91b/6

ḳop - Meydana gelmek, oluşmak, ortaya çıkmak. -6-

ḳ.- a 47a/4

ḳ.- ar 17a/1, 53b/3, 55a/10

ḳ.- mazdan 32a/6

ḳ.- sa 32a/3

ḳopar - 1. Koparma. 2. Meydana gelmek. -2-

ḳ.- asın 125b/10

ḳ.- ur 50a/1

ḳoy - Koymak, katmak; *krş. ḳo-* -73-

ḳ.- a 30a/11, 63a/6

ḳ.- alar 117a/12, 117a/6, 119a/11, 123a/7, 124b/3, 128b/6, 134b/7, 72b/9, 81a/12, 84a/12, 84a/2, 88a/8, 90a/13, 90a/7, 96a/7, 120b/4

ḳ.- arlar 74b/4

ḳ.- asın 60a/3, 65b/11, 65b/2, 65b/3, 66a/12, 66a/8, 66b/2, 67a/1, 67a/7, 67b/1, 67b/3, 67b/9, 68b/2, 73a/3, 75a/5, 75b/10, 75b/2, 75b/9, 76a/10, 76a/2, 76a/4, 76a/6, 76a/8, 76b/3, 76b/7, 77a/3, 89a/1, 95a/10, 95a/12, 96a/8, 97b/10

ḳ.- mış ola 39a/10

ḳ.- up 118a/2, 118b/7, 118b/9, 132a/13, 73a/3, 75a/13, 75b/2, 77a/11, 77a/12, 79b/12, 80a/12, 83b/6, 84a/1, 84a/4, 89a/9, 90b/10, 90b/11, 90b/13, 95a/8, 95a/9, 98a/5

ḳoyıl - Koyulaşmak, koyulmak. -1-

ḳ.- a 121a/3

ḳoyul - Konulmak, içine bırakılmak. -1-

ḳ.- mış ola 75b/6

ḳur - Kurmak, oluşturmak. -1-

ḳ.- mışlardur 100b/9

ḳurı - Kurumak; *krş. ḳuru-* -1-

ḳ.- ya 60a/10

ḳurıt - Kurutmak; *krş. ḳurut-* -3-

ḳ.- ur 26a/4, 27a/9, 50b/4

ḳuru - Kurumak; *krş. ḳurı-* -3-

ḳ.- mış 58b/7, 72a/6

ḳ.- yup 24b/3

ḳurut - Kurutmak; *krş. ḳurıt-* -20-

ḳ.- alar 116a/10, 117b/7, 121a/1, 121b/4, 125a/7, 129b/11, 130b/3, 136b/11, 78b/13, 78b/6, 78b/8, 91b/8

ḳ.- asın 62b/6, 94b/12

ḳ.- maḳda 29a/11

ḳ.- masıyıla 102b/7

ḳ.- up 60b/9, 78b/11, 79a/3

ḳuvvetlen - < Ar.-T. Güçlenmek, kuvvetlenmek. -1-

ḳ.- ür 23b/13

ḳuvvetlendür - < Ar.-T. Güçlendirmek, kuvvetlendirmek. - 2-

ḳ.- ür 132a/7, 92b/11

otur - Oturmak. -2-

o.- a 131a/8

o.- uriken 52a/2

oturt - Oturtmak, yerleştirmek. -2-

o.- alar 104a/13

o.- asın ol 89a/10

ov - Ovmak. -30-

o.- a 30a/3

o.- alar 121b/11, 128b/12, 129a/5, 129b/13, 15b/8, 16a/12, 16a/6, 21a/4, 35b/4, 35b/7, 38b/5, 41b/5, 42b/6, 59a/9, 65a/8, 67a/12, 68a/12, 68b/11, 68b/9, 69a/2, 69a/9, 70a/8, 81a/6

o.- asın 125b/5, 126a/2, 126a/3

o.- salar 121b/2, 68b/7

ovdur - Ovdurmak. -1-

o.- a 33a/10

ögüt - Öğütmek. -1-

ö.- üp 99b/3

ört - Örtmek. -5-

ö.- ecek 67b/3, 73a/3, 75b/3, 76a/3, 76a/7

örtül - Örtülmek. -2-

ö.- ecek 76b/4

ö.- ünceye 65b/3

ṣaç - Saçmak, dağıtarak eklemek. -2-

ṣ.- alar 16a/1

ṣ.- asın 67b/2

saç - *bk. ṣaç-* -1-

s.- asın 95b/2

saçıl - Saçılmak. -1-

s.- mış ola 92b/1

ṣaġıl - Sağılmak. -4-

ṣ.- mış 116a/9, 33a/8, 62b/7, 87a/8

saġıl - *bk. ṣaġıl-* -6-

s.- mış 43a/1, 60a/2, 64b/4, 93b/7, 97b/9, 98a/2

saḳla - Saklamak, korumak. -4-

s.- yalar 90a/8

s.- yasın 60b/9, 90a/1

s.- yup 97b/12

sar - Sarmak. -1-

s.- up 119b/8

ṣayıl - Sayılmak, addedilmek, bir kategoriye yerleştirmek. -1-

ṣ.- ur 56a/6

sıdur - *bk. ṣıdur-* -1-

s.- a 93a/6

ṣıdur - 1. Kırmak. 2. Eklemek, dökmek. -2-

ṣ.- alar 96b/12

ṣ.- asın 95b/1

ṣıġ - Sığmak. -1-

ṣ.- a 82a/13

sıḳ - Sıkmak, suyunu çıkartmak. -8-

s.- alar 119a/13, 96a/10, 128b/9

s.- asın 60a/4, 60a/6, 60b/6, 66b/8

s.- up 39a/10

sil - Silmek. -2-

s.- esin 77a/1

s.- meyince 65b/8

siŋ - Sinmek, hazmedilmek. -2-

s.- e 77a/6

s.- mez 44b/8

siŋir - Sindirmek, hazmetmek. -2-

s.- mez oldı 45a/5

s.- mez olur 34a/11

şoḳ - Sokmak, yerleştirmek. -1-

ş.- duġuŋ 82b/2

soḳ - *bk. şoḳ* -1-

s.- a 131a/6

şol - Solmak, rengi gitmek. -1-

ş.- a 51b/6

şor - Emmek, çekmek, sormak. -1-

ş.- a 76a/6

şovu - Soğumak. -6-

ş.- dı 44b/11

ş.- duġınlayın 125b/9, 126a/5

ş.- ya 76a/6

ş.- yunca 71b/11, 80b/7

şovut - Soğutmak. -3-

ş.- alar 69a/8

ş.- up 76a/9, 76a/10

şoy - Soymak, kabuğunu çıkartmak. -1-

ş.- up 77a/10

şoyul - Soyulmak, kabuğu çıkarılmak. -1-

ş.- mış 73a/1

söyle - Söylemek; *krş. eyit-* -4-

s.- dük 101a/7

s.- mek 117a/4

s.- meyeler 114b/4

s.- yelüm 107a/6

söyün - Sönmek. -2-

s.- di 13b/7

s.- se 23b/9

söyündür - Söndürmek. -5-

s.- eler 123a/8, 58a/9

s.- ür 23b/9, 26a/5, 47b/7

süz - Süzmek. -10-

s.- eler 119a/12, 80b/4, 81a/6, 81b/3

s.- üp 119a/3, 128b/9, 79b/4, 80a/6, 96a/10, 98a/6

süzül - Süzülmek. -2-

s.- miş ola 40b/13

s.- mişe 81b/5

şişir - Şişirmek. -1-

ş.- ür 68a/4

ṭaralt - Daraltmak. -1-

ṭ.- ur 134b/10

ṭoġ - Doğmak. -1-

ṭ.- mağıla olur 22b/6

ṭoġra - Doğramak. -9-

ṭ.- yalar 41a/10, 90b/8, 98b/10

ṭ.- yasın 62b/5, 88b/10, 95a/11, 95a/7

ṭ.- yup 97b/3, 98a/13

ṭoġran - Doğranmak. -1-

ṭ.- mış ola 39a/10

ṭol - Dolmak. -1-

ṭ.- ar 12b/6

ṭoldur - Doldurmak. -2-

ṭ.- asın 96a/1

ṭ.- ur 33b/9

ṭur - 1. Durmak, beklemek. 2. Kalkmak. 3. Kalkmak, öyle devam etmek. -12-

ṭ.- a 118b/11, 119a/12, 120b/1, 127a/6, 129b/4, 131a/6, 132a/2, 66b/4, 67b/4, 76b/10

ṭ.- ıcaḳ 116b/3

ṭ.- up 71b/1

ṭut - 1. Tutmak, kaplamak. 2. Yerine getirmek; *krş. dut-* -4-

ṭ.- ar 49a/4

ṭ.- maz 18b/1

ṭ.- up 44b/11, 77a/1

ṭuzla - Tuzlamak, tuz eklemek. -2-

ṭ.- yalar 78b/5

ṭ.- yup 78b/8

ulaş - Ulaşmak. -1-

u.- mışdur 12b/3

ulaşdur - Ulaştırmak. -1-

u.- mayınca 68a/5

uza - Uzamak. -1-

u.- mış 126b/2

uzat - Uzatmak. -7-

u.- an 116b/6

u.- up 107b/7

u.- ur 117a/11, 117a/6, 117b/10, 117b/2, 8b/3

uzan - Uzanmak. -1-

u.- ur 14b/10

üşü - Üşümek. -1-

ü.- mek 26b/1

var - Ulaşmak, varmak, gitmek, dönüşmek. -11-

v.- a 38b/10

v.- duḳca 128b/10

v.- dum 85a/6

v.- masına 4a/10

v.- mış 85a/1

v.- ur 13a/10, 13a/3, 13a/11, 24a/5, 25a/1

vėr - Vermek. -93-

‘aṣābesin v.- esin 125b/7

bahā v.- düm 84b/6

birle v.- eler 36a/7
fā'ide v.- ür 93b/3
ġıdā v.- e 55a/1
ġıdā v.- mez 56a/8
ġıdā v.- ür 55a/9, 55b/2, 55b/6, 56a/13
ẖaber v.- di 126b/1
ẖaber v.- mişdür 107a/1
ḥarāret-i 'ġarīziyye v.- üridi 14b/3
ḥüsn v.- ür 115a/3
imtilā v.- en 40b/5
iştihāsı v.- ür 46a/4
ḳabż v.- üp 96b/8
ḳatalar v.- eler 41a/2
kemāl v.- ür 30b/10
ḳıvām v.- e 73b/8
ḳıyām v.- ür 83a/6
ḳudret v.- mişdür 10a/11
ḳuvvet v.- e 31a/10, 31b/10, 65a/9, 69b/3, 70b/13, 70b/5, 88b/6, 91a/13
ḳuvvet v.- en 21a/11, 6a/9, 6b/2, 6b/4
ḳuvvet v.- enlerden 55b/8
ḳuvvet v.- mege 93a/8
ḳuvvet v.- mekde 59b/13
ḳuvvet v.- üp 66b/5
ḳuvvet v.- ür 100b/7, 101a/11, 103a/2, 21a/9, 59a/2, 59a/3, 63b/2, 64a/12, 69a/1, 6b/9, 70a/11, 72a/3, 73a/13, 74a/8, 74b/2, 75a/9, 76a/1, 77a/8, 77b/4, 77b/6, 79a/7, 7a/2, 7a/4, 7a/6, 7b/4, 7b/9, 80a/1, 80a/10, 80b/11, 81b/9, 88b/8, 91a/8, 93b/4, 94b/5, 95a/5, 96a/6, 96b/9, 97b/8, 98a/1, 99b/13, 104a/7, 81a/8, 83b/9
leẕẕet v.- ür 86b/9
menfa'at v.- ür 46a/3, 80b/12
nişāṭ v.- ür 89a/6
ṣalābet v.- ür 83b/1

ṣuyıyıla v.- düm 85a/8

süḫūnet v.- ür 80b/11

tütsü v.- esin 103b/9

yürek v.- ür 54a/1

zaḥmet v.- se 30a/11

zaḥmet v.- ür 68a/3, 25a/2

yala - Yalamak. -6-

y.- duḳdan 105a/1

y.- yalar 85b/7

y.- yalar bir 99b/1

y.- yasın 105a/1, 59b/2, 62a/5

yalat - Yalatmak. -1-

y.- alar 40b/3

yarat - Yaratmak, meydana getirmek. -1-

y.- dı 9b/9

yarulan - Yarılanmak, yarıya gelmek. -1-

y.- duġından 47b/12

yatur - Yatırmak. -2-

y.- alar 41b/13, 52a/8

yayıl - Yayılmak. -2-

y.- ur 35b/9, 49a/3

yaz - 1. Yazmak. 2. Nakşetmek, resmetmek. -12-

y.- a 104b/7, 104b/8

y.- alar 104a/10, 104a/8

y.- am 3a/12

y.- ana bir 137a/12

y.- ar 4a/7

y.- asın 103b/8

y.- dum 137a/11

y.- sa 105a/7

y.- up 103b/3, 104b/12

yėdür - Yedirmek. -5-

y.- eler 16a/9, 17a/7, 17a/8, 17a/9

y.- esin 95b/7

yėt - 1. Yetmek, yeterli gelmek. 2. Ulaşmak. -10-

y.- dügi 25a/1

y.- dükce 72b/7

y.- ecek 120b/9

y.- er 133b/3, 133b/9, 89a/5

y.- erise 131a/9

y.- medi 20b/4

y.- mez 87a/12

y.- üp 17b/7

yėtiş - Yetişmek, ulaşmak. -36-

y.- e 131b/7, 133a/1, 45b/9, 13a/1

y.- e ol 12a/7

y.- en 15b/1

y.- mege 107a/3

y.- mek 46b/1

y.- mekdür 26b/9

y.- mese 14b/5

y.- mesün 11a/12

y.- mez 25b/4

y.- mezse 24a/8

y.- se 14a/10, 15a/8, 15b/2, 23b/11

y.- üp 12b/12

y.- ür 101b/7, 12a/2, 12a/4, 12a/6, 13a/6, 14a/7, 20a/1, 23a/6, 24b/11, 24b/2, 24b/6, 24b/8, 25b/9, 36b/13, 37b/3, 43b/8, 53b/12

y.- ürise 20b/4

yėtişdür - Yetiştirmek, ulaştırmak. -7-

y.- enleri 101a/12

y.- mege 18a/11

y.- ür 11b/10, 25b/1, 46a/7, 47b/6, 50b/5

yėtür - Yetirmek, ulaştırmak. -1-

y.- meye 51b/5

yıyıla - Koklamak; *krş. yıyla-* -4-

y.- maḳ 42b/11

y.- ması 102b/5

y.- ya 30a/10

y.- yalar 36a/12

yıyla - Koklamak; *krş. yıyıla-* -1-

y.- ması 30a/10

yoġrıl - Yoğurulmak; *krş. yoġrul-* -1-

y.- anı 132b/12

yoġrul - Yoğurulmak; *krş. yoġrıl-* -1-

y.- mışdan 135b/11

yoġur - Yoğurmak. -32-

y.- a 136a/10

y.- alar 120b/4, 120b/6, 121a/11, 121b/10, 121b/6, 123b/10, 123b/4, 124b/2, 127a/13, 127b/5, 129b/1, 129b/11, 133a/13, 134b/12, 134b/6, 135a/12, 137a/2, 59a/5, 62a/1, 82a/4, 84a/12, 131b/13, 132a/12, 91b/11

y.- asın 135b/10, 70b/3

y.- salar 120a/3

y.- up 118a/6, 127b/12, 132b/11, 83b/5

yoġurul - Yoğurulmak. -2-

y.- mış ola 93a/2, 93a/3

yoḳa - El sürmek, dokunmak, yoklamak. -1-

y.- madın 47a/4

yol - Yolmak, kopartmak. -1-

y.- salar 121b/1

yolut - Yolutmak, yoldurmak. -2-

y.- up 121b/11, 121b/7

yu - Yıkamak, temizlemek. -10-

y.- duḳdan 117b/8

y.- yalar 116a/7, 116b/3, 117a/13, 117b/12, 118a/4, 119a/4, 120b/10, 129b/4

y.- yasın 76b/11

yun - Yunmak, yıkanmak, temizlenmek. -1-

y.- duġından 129b/13

yunul - Yunulmak, yıkanılmak. -1-

y.- mış 76a/1

1.2.2. Fiziksel Durum ve Gereksinim Bildiren Fiiller

çeyne - Çiğnemek. -10-

ç.- se 120a/13

ç.- ye 7a/9

ç.- yeler 88b/5, 90a/9, 90b/3, 91a/1, 91a/6

ç.- yesin 89a/3, 89b/4, 90a/2

derle - Terlemek. -3-

d.- mege 29a/4

d.- mekleriyiledür 54b/7

d.- meye 29b/10

ḳocal - Yaşlanmak, kocamak.-2-

ḳ.- maya 120b/1

ḳ.- ur 24a/12

ḳocalt - Yaşlandırmak, ihtiyarlatmak. -2-

ḳ.- ur 28b/1, 76a/13

örüṭur - Ayağa kalkmak, ayakta durmak. -1-

ö.- uriken 51b/10

otur - Oturmak. -2-

o.- a 131a/8

o.- uriken 52a/2

semir - Semirmek, şişmanlamak*; krş. semri-* -4-

s.- e 124b/11

s.- mesi 125a/13

s.- mez 125a/13

s.- miş 126b/1

semirt - Semirtmek, şişmanlatmak. -5-

s.- eler 125a/11

mekde 125a/4

s.- ür 124b/5, 80a/1, 80a/9, 8b/7

semri - Semirmek, şişmanlamak; *krş. semir-* -1-

s.- yeler 95b/7

ṣol - Solmak, rengi gitmek. -1-

ṣ.- a 51b/6

ṭur - Kalkmak. -3-

ṭ.- a 132a/2

ṭ.- ıcaḳ 116b/3

ṭ.- up 71b/1

uyu - Uyumak. -8-

u.- maġa 36b/4

u.- riken 122b/2

u.- ya 30a/1, 31b/13, 37a/4, 38b/9, 47b/4

u.- ya bir 32a/1

var - Cinsel ilişkiye girmek. -6-

v.- an 136a/3

v.- anlar 108a/5

v.- maġa 136a/3

v.- maḳ 102a/12, 102b/1, 102b/2

yat - Yatmak, uyumak. -20-

y.- a 27b/12, 36b/7, 37a/3, 38b/8, 47b/4, 76b/7

y.- acaġı 29a/13

y.- acaġına 94b/7

y.- acaḳ 130a/9, 98b/5

y.- alar 130a/9

y.- asın 71a/13

y.- duġı 52a/1, 95a/6

y.- ıcaḳ 66a/5, 71a/12, 85b/6

y.- maya 67a/2

y.- up 31b/8

y.- uriken 51b/12

yė - Yemek. -42-

y. 104b/13

y.- dügi 56a/1

y.- dügin 34a/11

y.- düginden 38a/6, 38b/8

y.- dükleri 44b/7

y.- düklerinden 125a/5

y.- medin 62a/5

y.- mek 101a/5, 102a/4, 102b/9, 42b/10, 93b/3

y.- mekden 37a/11

y.- megile 125a/13

y.- mekleriyile 54b/6

y.- mesi 24a/10

y.- se 103a/6

y.- seler 103a/1, 103a/2, 56a/10, 94b/5

y.- sün 30b/8

y.- ye 29b/7, 30a/8, 41b/1

y.- yeler 130a/9, 33b/3, 43a/5, 43a/6, 78b/10, 87a/7, 87a/9

y.- yen 72a/12

y.- yesin 105a/2, 90b/5, 95b/4, 97a/12

y.- yüp 37a/6, 96a/4, 98b/2

yėdür - Yedirmek. -5-

y.- eler 16a/9, 17a/7, 17a/8, 17a/9

y.- esin 95b/7

yut - Yutmak. -6-

y.- alar 124b/3, 91b/1

y.- arısaŋ 90b/3

y.- asın 89a/3, 89b/6

y.- sa 120a/13

yüri - Yürümek. -1-

y.- mek 53a/12

1.2.3. Hastalık, Sağaltma ve Deva Hazırlamaya Yönelik Fiiller

acı - Canı yanmak, ağrımak, acımak. -1-

a.- r 11b/4

aç - Açmak, çözmek, sökmek. -3-

a.- a 36b/3

a.- ar 8b/5

a.- up 66a/10

ağrı - Ağrımak. -3-

a.- r 41b/11

a.- riken 41b/1, 41b/9

arın - Arıtılmak, temizlenmek. -2-

a.- acaḳ 79a/9

a.- up 40a/13

arıt - Arıtmak, temizlemek, yıkamak. -1-

a.- a 79a/12

arud - *bk. arıt-* -1-

a.- ur 80b/8

aruḳla - Zayıflamak, güçsüzleşmek. -1-

a.- r 24b/9

bağla - Bağlamak. -10-

b.- yalar 41b/6, 42a/10, 42a/11, 42a/13, 42a/5, 42a/7, 42a/8, 42a/9

b.- yasın 95b/6

b.- yup 66a/9

baş çegzin - Baş dönmesi. -1-

b. + ı 34a/2

baş degzin - Başı dönmek, baş dönmesi. -1-

b.- mek 45b/5

başları aġrı - Başları ağrımak. -1-

b. r-iken cimā‘ ėtseler 41b/1

başları şaḳīl ol- Başlarında ağırlık hissetmek. -1-

b. o-ur 44b/6

batur - Gömülmek, çukur hâle gelmek. -1-

gözleri b.- ur 27a/6

berkit - Sağlamlaştırmak, pekitmek. -1-

b.- ür 130b/8

bıraḳ - Bırakmak. -6-

b.- a 103b/4

b.- alar 98b/11

b.- asın 75b/6

b.- up 36b/7, 89b/3, 98a/6

bul - Bulmak, etkisini hissetmek, faydasından yararlanmak. -97-

b.- a 136b/3, 20b/12, 43a/11, 48b/5, 63b/13, 65a/11, 65b/7, 69a/11, 71b/13, 83a/8, 97b/11

b.- a ol 51b/6

b.- alar 124b/3, 135a/6, 135b/13, 34a/6, 54b/3, 58b/12, 60b/5, 61b/8, 62a/2, 62b/4, 63a/13, 63a/7, 63b/9, 64a/12, 64b/5, 65a/2, 65b/1, 66b/6, 67a/9, 68b/7, 69a/10, 69b/1, 70a/6, 72a/12, 72b/12, 77b/12, 81b/6, 82b/7, 83a/1, 83a/10, 83a/5, 84b/2, 87a/9, 91a/1, 91a/6, 92a/1, 94a/2, 94a/8, 98a/12, 98b/3, 98b/6, 99b/12, 99b/5

b.- alar 136b/1

b.- asın 126b/7, 62a/8, 67b/11, 67b/5, 69b/8, 70b/4, 71b/2, 78a/5, 80a/8, 82b/10, 90a/3, 96a/5, 97a/12, 97b/13

b.- asın ol 82b/2

b.- dı 85a/9

b.- duġından 47b/11

b.- duġıyılan 23b/13

b.- madın 54a/11

b.- maḳdur 38a/3

b.- maz 14b/5, 46b/7, 54a/11

b.- mışdur 86a/11

b.- sa 57a/11

b.- salar 101a/3

b.- up 103b/2, 13b/8, 47a/6

b.- ur 12b/1, 12b/6, 13b/3, 16b/13, 48a/1, 48a/3, 54b/8

b.- urlar 26a/11, 33b/12, 34a/7, 101a/4

bula - Bulamak, sürmek. -2-

b.- yup 43a/3

bulaşdur - Bulaştırmak. -2-

b.- a 135a/1

b.- asın 82a/10

bunat - Bunatmak. -1-

b.- ur 28a/13

bur - Sarmak, bükmek. -1-

b.- alar 123a/6

çalḳa - Çalkalamak. -1-

ç.- yalar 118a/2

çek - Çekmek, sürmek, ilaç sürmek, herhangi bir nesneyi tadavi amacıyla bir organa çekmek. -7-

ç.- e 60b/8

ç.- er 12b/2, 12b/4

ç.- esin 125b/10

ç.- meye 33a/11

ç.- mişidi 20b/7

ç.- üp 126a/5

çekil - Çekilmek. -2-

ç.- ü 37b/11

çiz - Çizgi biçiminde yaralamak. -1-

ç.- eler 137a/5

darıl - Daralmak, bunalmak. -1-

d.- sa 114b/7

degir - Dokundurmak, değdirmek; *krş. degür-* -1-

d.- mekden 119b/9

degür - Dokundurmak, değdirmek; *krş. degir-* -1-

d.- meyesin ol 66b/8

del - Delmek. -2-

d.- esin 77a/1, 77a/2

depret - Hareket ettirmek, nüks ettirmek, ortaya çıkartmak. -1-

d.- ür 25a/8

dil - Dilimlemek, dilmek. -1-

d.- üp 94a/4

dit - Elle çok küçük parçalara ayırmak. -1-

d.- üp 96b/3

ditre - Titremek. -2-

d.- mek 26b/1, 35a/4

dög - Dövmek, ezmek. -111-

d.- eler 116a/6, 117b/6, 118a/12, 118a/2, 118a/6, 120b/8, 121b/6, 123a/2, 123b/10, 123b/3, 124a/10, 124a/2, 124b/1, 125a/8, 127a/12, 127b/11, 127b/5, 129a/9, 130b/3, 131b/13, 132a/12, 136a/12, 136b/13, 137a/1, 137a/2, 38a/8, 43a/2, 60a/12, 61a/12, 62a/13, 63a/11, 63b/5, 64a/8, 64b/2, 70a/4, 71a/1, 72a/10, 80a/11, 84a/1, 85a/12, 87a/6, 88a/2, 90a/12, 93b/9, 94a/13, 96b/10, 96b/4, 99a/12, 65a/12, 99b/9, 15b/13, 86a/8, 98a/4

d.- er 93b/9

d.- esin 126b/5, 59b/8, 60b/6, 62b/6, 66a/4, 66b/3, 67a/4, 67b/7, 82b/8, 94b/13, 95a/7, 95b/12

d.- üp 100a/2, 119b/13, 119b/5, 122b/10, 129b/1, 129b/10, 135a/4, 136a/10, 59a/5, 60b/13, 63a/4, 63b/11, 65a/6, 65a/7, 67a/10, 67b/12, 69a/7, 69b/10,

70b/2, 73b/5, 74a/10, 74a/2, 75b/5, 77b/10, 78a/10, 78a/2, 82a/4, 82a/9, 83a/3, 83b/4, 84b/11, 86a/4, 86b/12, 86b/5, 88b/1, 89b/13, 91b/10, 97a/10, 98a/10, 65b/2, 66b/7, 98b/4, 69b/13, 70b/9, 71a/5

dögül - Dövülmek, ezilmek. -19-

d.- ecekleri 126b/5

d.- medük 119a/2

d.- miş 117a/12, 117a/8, 118b/8, 125a/8, 60a/8, 66a/11, 66b/13, 67b/2, 69a/13, 69a/8, 72b/9, 73a/10, 79b/11, 83b/12, 96a/6, 122b/10

d.- mişden 94b/2

dök - Dökmek. -50-

d.- e 41a/12

d.- eler 118b/10, 118b/8, 119b/1, 128b/7, 130a/2, 61a/3, 71a/1, 83b/13, 88a/3, 88a/4, 90b/11, 93b/11, 94a/1, 94a/5, 96b/1, 96b/3, 98a/5, 99b/11, 96b/12

d.- er 28a/9

d.- esin 100b/7, 127b/3, 60a/3, 66a/9, 67a/5, 71a/10, 71b/11, 71b/4, 73a/6, 76a/3, 76a/7, 76b/5, 76b/9, 77a/11, 77a/4, 82a/7, 88b/13, 97a/4

d.- üp 100a/10, 100a/4, 117a/9, 126a/3, 72b/11, 77b/1, 84a/3, 93a/6, 96b/6, 98b/12, 99a/3

dur - Durmak, beklemek, birikmek. -2-

d.- a 82b/1

d.- ur 50a/2

dürt - Sürmek, ilaç/merhem ve benzeri şeyleri sürmek. -50-

d.- e 132b/13, 65b/6

d.- eler 117a/10, 117b/1, 117b/13, 117b/9, 118a/10, 118a/12, 118a/7, 118b/12, 118b/3, 118b/5, 119a/5, 119a/9, 120b/12, 120b/7, 121a/11, 121a/4, 121a/7, 121b/11, 121b/7, 129b/2, 137a/6, 65a/13, 67a/8, 69b/11, 70b/12

d.- erler 11a/11

d.- esin 127a/6, 66a/13, 67b/4, 69b/7

d.- seler 120a/1, 120a/3, 122a/5, 127a/1, 68a/7

d.- üp 125b/8, 131a/5, 132a/1, 134b/8, 135a/13, 135b/6, 136a/11, 136a/8, 136b/2, 41b/4, 67b/10, 69a/9, 70a/2

dürtül - İlaç/merhem ve benzeri şeylerin sürülmesi; *krş. dürtün-* -1-

d.- en 11a/12

dürtün - İlaç/merhem ve benzeri şeyleri sürünmek; *krş. dürtül-* -1-

d.- eler 128b/10

düz - Yapmak, tertip etmek. -8-

d.- eler 62b/2, 82b/13, 83a/7

d.- esin 135b/11, 82a/13, 82b/6

d.- mişlerdür 90a/4

d.- üp 82a/4

düzül - Hazırlanmak, tertip ve tanzim olunmak. -1-

d.- mişdür 64a/2

ėdin - Edinmek, yapınmak, iktisap etmek. -5-

ė.- e 14b/6, 36b/2

ė.- mişdür 57a/2

ė.- üp 69b/7

ė.- ür 12a/9

ek - Dökmek, serpmek. -8-

e.- e 83a/9

e.- eler 38a/13, 73a/11, 88a/6, 96b/7

e.- esin 89b/13

e.- seler 94b/5

e.- üp 78b/9

ekil - Ekilmek, eklenmek. -1-

e.- miş ola 92a/11

ele - Elemek. -11-

e.- yeler 116a/6, 123a/3, 123b/4, 129b/10, 72a/11, 78a/11, 83b/5, 86b/5, 88a/2

e.- yesin 82a/9

e.- yüp 74a/10

elen - Elenmek. -1-

e.- miş 73a/10

erit - Eritmek. -8-

e.- eler 117a/7, 69a/7, 70a/1, 90b/12

e.- esin 125b/7, 82b/9

e.- üp 68a/7, 82b/13

eskit - Eskitmek. -1-

e.- ür 26a/2

ez - Ezmek. -18-

e.- eler 116a/10, 135b/2, 65a/13, 68b/11, 79b/10, 67a/11, 68a/12

e.- esin 66a/5, 67a/4, 67b/12, 67b/8, 71b/6

e.- seler 68a/2

e.- üp 117b/9, 118a/12, 120a/2, 136b/2, 72b/8

geçür - Elemek. -2-

g.- üp 83a/3

gicit - Kaşındırmak. -1-

g.- e 82b/1

gider - Çıkarmak, ortadan kaldırmak, gidermek. -25-

g.- e 122a/6, 29a/2, 56b/12

g.- eler 117b/12, 119b/7

g.- esin 76b/8

g.- icek 18b/13

g.- mege 130a/11

g.- meye 29a/1

g.- üp 100a/8

g.- ür 101b/10, 116b/9, 121b/12, 122a/9, 123b/6, 129b/6, 129b/7, 130a/11, 133b/6, 134a/13, 135b/1, 45b/13, 46a/6, 46a/8, 66a/3

göm - Gömmek. -1-

g.- eler 119a/12

gör - Fayda görmek, faydasını hissetmek. -25-

g. 13b/12

g.- di 105b/3, 22b/12

g.- dügin 106b/1

g.- dügine 22b/13

g.- düm 126a/13, 2a/10, 3a/12, 45a/3, 84b/3

g.- e 100a/6, 79a/5, 99b/2

g.- eler 104b/3, 116a/12, 116a/8, 116b/4, 117a/10, 117b/2, 118b/13, 20b/1, 20b/9, 40a/12, 70a/3, 79a/2, 81b/7, 82a/11, 85b/7, 88b/3, 91b/6

g.- esin 103b/12, 62b/9, 66a/6, 66b/1, 68b/4, 70b/11

g.- medi 22b/11

g.- seler 101a/3

g.- üp 105b/6, 53a/5

g.- ür 27a/6

g.- ürler 101a/4

götür - Sokmak, gidermek, götürmek, kaldırmak. -28-

g.- dügin 136b/4

g.- e 132a/4, 135b/6, 136a/11, 136b/2

g.- eler 129a/2, 134b/8, 135a/2, 136b/1, 82a/5, 83a/1, 83a/10, 83a/7, 94a/13

g.- ene 133b/1, 82b/10

g.- enler 132a/1, 82b/7

g.- esin 60a/10

g.- meye 136b/4

g.- se 135a/8, 136a/5, 136a/8, 81b/12

g.- seler 104a/6, 82a/11

g.- üp 83a/4

g.- ür 47b/8

götürüme - Götürememek, çekememek, taşıyamamak. -1-

g. 25b/11

göyin - *bk. göyün-* -1-

g.- e 118b/9

göyün - Yanmak. -8-

g.- miş 117a/8, 121b/5, 122b/8, 123a/1, 130b/1, 132b/9, 133a/10, 134b/5

göyündür - Yakmak, yandırmak. -6-

g.- esin 122b/7

g.- medin 94a/1

g.- üp 118a/11, 119b/11, 121a/5, 135a/10

ısıt - Isıtmak. -1-

ı.- up 126a/6

ışla - Islatmak; *krş. ıslat-* -1-

ı.- yasın 75a/11

ışlan - Islanmak. -4-

ı.- a 60a/3, 60b/9

ı.- mış 72a/6, 79a/4

ışlat - Islatmak; *krş. ısla-* -8-

ı.- a 33b/2, 39b/11

ı.- alar 100a/7, 120b/2, 122a/1, 127a/5, 98a/11

ı.- asın 60b/7

iç - 1. İçmek. 2. Emmek. -31-

i.- e 39b/12, 41a/2, 41a/6, 43b/10, 75b/8

i.- eler 33b/1, 40a/8, 41a/9, 60b/4, 61a/5, 64b/5, 73b/8, 74a/6, 77b/11, 87a/8, 98b/3

i.- en 35b/13

i.- esin 62b/8, 90b/6, 97a/11

i.- megile 37a/6

i.- mek 102a/11

i.- mekden 132a/4, 36a/2

i.- mekleriyile 54b/6

i.- meye 131a/9, 49b/13

i.- se 120a/10

i.- seler 103a/3, 79a/5

i.- üp 98a/12

içür - İçirmek. -8-

i.- eler 16a/7, 16a/8, 35a/13, 40b/1, 40b/5, 41b/8, 42b/9

i.- esin 60a/8

incel - İncelmek. -2-

i.- ür 24b/1, 24b/9

ḳal - Kesilmek. -4-

ḳ.- an 80b/9

ḳ.- madı 45a/1

ḳ.- ur 14b/7

ḳ.- urıdı 14b/1

ḳap - Kapılmak, yakalanmak, tutulmak. -1-

ḳ.- ar 13a/3

ḳar - Karmak, karıştırmak. -1-

ḳ.- asın 78a/2

ḳarart - Karartmak; *krş. ḳarat-* -2-

ḳ.- ur 107b/7, 118b/6

ḳarat - Karartmak; *krş. ḳarart-* -1-

ḳ.- ur 37b/2

ḳarış - Karışmak. -7-

ḳ.- a 117b/11, 70b/10, 84a/1, 93b/9

ḳ.- mış ola 42b/7

ḳ.- up 118b/3, 90b/12

ḳarışdur - Karıştırmak. -65-

ḳ.- a 63b/12

ḳ.- alar 117a/9, 119b/3, 119b/5, 129a/5, 131a/3, 135a/5, 63a/11, 63a/4, 65a/7, 69b/10, 69b/9, 70a/4, 72a/11, 73a/11, 73b/6, 74a/2, 77b/10, 78a/12, 81a/8, 85a/13, 85b/6, 86a/9, 86b/13, 87a/7, 88a/6, 88b/1

ḳ.- alar bir 63b/6, 69a/12

ḳ.- asın 104b/12, 126b/6, 59b/1, 65a/5, 67a/6, 69b/6, 71b/11, 71b/9, 74a/11, 89a/13, 89b/12, 90b/1, 95a/1

ḳ.- dum 85a/7

ḳ.- salar 119b/13

ḳ.- up 129a/10, 130b/3, 135a/12, 43a/6, 59a/8, 62b/12, 64a/8, 64a/9, 66a/13, 69a/8, 77a/5, 83a/7, 85b/9, 86b/6, 90a/12, 90b/5, 91a/12, 91b/5, 96b/1, 99a/11

ḳ.- up bir 68b/1

ḳat - Katmak. -48-

ḳ.- a 30b/6, 56a/1, 56a/2, 94b/2

ḳ.- alar 116a/6, 119a/3, 125a/9, 17a/8, 33b/2, 36a/9, 41a/2, 40b/4, 69a/13, 72b/10, 78a/11, 78b/6, 79b/12, 80b/6, 81a/7, 83a/4, 96b/13, 99b/4

ḳ.- asın 125b/8, 32a/9, 60a/4, 62b/8, 66b/13, 71a/6, 95b/13, 97a/4

ḳ.- dılar 126a/12

ḳ.- maḳ 55b/11

ḳ.- salar 68b/6

ḳ.- saŋ 100b/5

ḳ.- up 127b/5, 129a/4, 130a/9, 42b/2, 66b/10, 79b/6, 79b/7, 80a/7, 81b/5, 95a/2, 95b/12, 96a/2, 97a/11, 98a/8, 99b/8

ḳatıl - Katılmak, eklenmek. -1-

ḳ.- mış ola 43b/11

ḳavrıl - Kavrulmak; *krş. ḳavrul-* -1-

ḳ.- up 97a/5

ḳavrul - Kavrulmak; *krş. ḳavrıl-* -2-

ḳ.- mış 97b/4

ḳ.- mış ola 92a/5

ḳavur - Kavurmak. -2-

ḳ.- a 93a/4

ḳ.- alar 83b/10

ḳayna - Kaynamak. -3-

ḳ.- ya 95a/11

ḳ.- ya bir 89a/12

ḳ.- yup 42b/7

ḳaynat - Kaynatmak. -34-

ḳ.- a 118b/8, 76a/9

ḳ.- alar 120b/5, 117b/11, 119a/1, 119a/3, 119b/6, 120b/9, 121a/3, 128b/8, 84a/3, 88a/4, 90a/8, 91a/5, 93b/12, 96b/10, 98a/6, 99a/3, 99b/10, 99b/4

ḳ.- asın 61b/5, 65b/5, 66b/11, 73a/7, 75a/13, 75a/7, 75b/7, 76a/4, 77a/13, 77b/2, 88b/13, 90a/1, 95a/9

ḳ.- duġuŋ 75a/6

kes - Son vermek, durdurmak. -3-

k.- e 129a/11

k.- er 26a/4, 7b/6

ḳız - Kızmak, ısınmak; *krş. ḳızar-* -3-

ḳ.- a 126a/2

ḳ.- ar 12b/13

ḳ.- mış 58a/8

ḳızar - Kızarmak, ısınmak; *krş. ḳız-* -4-

ḳ.- dugınlayın 123a/7

ḳ.- ınca 125b/5, 89b/4

ḳ.- up 93a/5

ḳoy - Koymak, katmak. -73-

ḳ.- a 30a/11, 63a/6

ḳ.- alar 117a/12, 117a/6, 119a/11, 120b/4, 123a/7, 124b/3, 128b/6, 134b/7, 72b/9, 81a/12, 84a/12, 84a/2, 88a/8, 90a/13, 90a/7, 96a/7

ḳ.- arlar 74b/4

ḳ.- asın 60a/3, 65b/11, 65b/2, 65b/3, 66a/12, 66a/8, 66b/2, 67a/1, 67a/7, 67b/1, 67b/3, 67b/9, 68b/2, 73a/3, 75a/5, 75b/10, 75b/2, 75b/9, 76a/10, 76a/2, 76a/4, 76a/6, 76a/8, 76b/3, 76b/7, 77a/3, 89a/1, 95a/10, 95a/12, 96a/8, 97b/10

ḳ.- mış ola 39a/10

ḳ.- up 118a/2, 118b/7, 118b/9, 132a/13, 73a/3, 75a/13, 75b/2, 77a/11, 77a/12, 79b/12, 80a/12, 83b/6, 84a/1, 84a/4, 89a/9, 90b/10, 90b/11, 90b/13, 95a/8, 95a/9, 98a/5

ḳurıt - Kurutmak. -3-

ḳ.- ur 26a/4, 27a/9, 50b/4

obalan- Çukurlanmak, içeriye doğru çökmek. -1-

a.- ur 34a/9

ov - Ovmak. -30-

o.- a 30a/3

o.- alar 121b/11, 128b/12, 129a/5, 129b/13, 15b/8, 16a/12, 16a/6, 21a/4, 35b/4, 35b/7, 38b/5, 41b/5, 42b/6, 59a/9, 65a/8, 67a/12, 68a/12, 68b/11, 68b/9, 69a/2, 69a/9, 70a/8, 81a/6

o.- asın 125b/5, 126a/2, 126a/3

o.- salar 121b/2, 68b/7

ovdur - Ovdurmak. -1-

o.- a 33a/10

ögüt - Öğütmek. -1-

ö.- üp 99b/3

ṣaç - Saçmak, dağıtarak eklemek. -2-

ṣ.- alar 16a/1

ṣ.- asın 67b/2

saḳın - Sakınmak, uzak durmak. -3-

s.- a 48b/12, 48b/8

s.- alar 119b/9

saḳla - Saklamak, korumak. -4-

s.- yalar 90a/8

s.- yasın 60b/9, 90a/1

s.- yup 97b/12

sar - Sarmak. -1-

s.- up 119b/8

sıḳ - Sıkmak, suyunu çıkartmak. -8-

s.- alar 128b/9, 119a/13, 96a/10

s.- asın 60a/4, 60a/6, 60b/6, 66b/8

s.- up 39a/10

sıḳıl - Sıkılmak. -2-

s.- mış 133a/13

s.- mışdan 96a/10

sil - Silmek. -2-

s.- esin 77a/1

s.- meyince 65b/8

ṣol - Solmak, rengi gitmek. -1-

ṣ.- a 51b/6

ṣor - Emmek, çekmek, sormak. -1-

ṣ.- a 76a/6

söyün - Sönmek. -2-

s.- di 13b/7

s.- se 23b/9

söyündür - Söndürmek. -5-

s.- eler 123a/8, 58a/9

s.- ür 23b/9, 26a/5, 47b/7

sür - Sürmek, hazırlanan ilaç, vb. karışımları vücuda uygulamak. -33-

s.- eler 122b/12, 123a/12, 123a/3, 124a/10, 129a/10, 130b/5, 17a/5, 36b/1, 38b/5, 42b/3, 65a/10, 65a/8, 69a/11, 69b/4, 70a/5, 71a/3

s.- esin 65b/13, 66a/5, 66b/4, 67a/2, 67b/13, 68b/3, 70b/3, 71a/6, 71b/13, 71b/6

s.- esin bir 71a/12

s.- megile 65a/2

s.- seler 69b/2, 9b/7

s.- üp 135a/5, 69b/1, 70b/10

sürt - Sürtmek; *bk. sür-* -1-

s.- eler 124a/3

sürül - Sürülmek. -1-

s.- en 65b/7

süz - Süzmek. -10-

s.- eler 119a/12, 80b/4, 81a/6, 81b/3

s.- üp 119a/3, 128b/9, 79b/4, 80a/6, 96a/10, 98a/6

süzül - Süzülmek. -2-

s.- miş ola 40b/13

s.- mişe 81b/5

şiş - Şişmek. -2-

ş.- mek 25b/13, 34a/2

şişir - Şişirmek. -1-

ş.- ür 68a/4

ṭamzur - Damlatmak. -4-

ṭ.- alar 120a/7, 36a/13, 41b/12

ṭ.- asın 82b/4

ṭaralt - Daraltmak. -1-

ṭ.- ur 134b/10

ṭoġra - Doğramak. -9-

ṭ.- yalar 41a/10, 90b/8, 98b/10

ṭ.- yasın 62b/5, 88b/10, 95a/11, 95a/7

ṭ.- yup 97b/3, 98a/13

ṭoġran - Doğranmak. -1-

ṭ.- mış ola 39a/10

ṭoŋdur - Dondurmak. -1-

ṭ.- ur 22b/3

üşü - Üşümek. -1-

ü.- mek 26b/1

vur - Vurmak, ilaç ya da merhem benzeri şey sürmek, dokunmak. -3-

başlarına v.- alar 36a/6

yaġrına v.- alar 70b/5

el v.- up 81a/5

yaḳ - Sürmek. -5-

y.- alar 127a/13, 127a/9, 127b/1, 127b/13, 127b/6

yala - Yalamak. -6-

y.- duḳdan 105a/1

y.- yalar 85b/7, 99b/1

y.- yasın 105a/1, 59b/2, 62a/5

yalat - Yalatmak. -1-

y.- alar 40b/3

yara - Yaramak, fayda etmek, iyi gelmek. -4-

y.- maz 46b/8, 49b/9

y.- r 10a/7

y.- ya 132b/4

yoḳa - El sürmek, dokunmak, yoklamak. -1-

y.- madın 47a/4

yürek oyna - Kalp sıkışması, çarpıntı; *krş. ḫafaḳān* -2-

y. 26b/2

y.- ması 34a/10

1.2.4. Duygu Bildiren Fiiller

aġla - Ağlamak. -1-

a.- r 85a/3

darıl - Daralmak, bunalmak. -1-

d.- sa 114b/7

dile - Arzu etmek, dilemek. -24-

d.- di 52b/5

d.- dügi 53a/4, 81b/13

d.- dügüŋ 125b/11

d.- dükce 99b/4

d.- dükçe 71a/3

d.- meye 133a/8

d.- r 39a/13

d.- rise 103b/4, 114b/7, 99a/6

d.- riseŋ 103b/11, 63a/1, 65b/13, 71a/7, 89b/6

d.- rler 51a/10

d.- seler 125a/10, 129a/3, 54b/2

d.- seŋ 132b/3, 132b/9, 133a/12, 60a/10

gül - Gülmek. -1-

g.- mesi 109b/7

ḳaḳı - Sinirlenmek, öfkelenmek. -1-

ḳ.- mak 49a/8

ḳorḳ - Korkmak. -1-

ḳ.- ar 100b/10

saḳın - Sakınmak, uzak durmak. -3-

s.- a 48b/12, 48b/8

s.- alar 119b/9

sev - Sevmek. -3-

s.- düginden 46a/8

s.- er 52b/13

s.- megiçün 9a/11

utan - Utanmak. -1-

u.- uram 84b/8

üşü - Üşümek. -1-

ü.- mek 26b/1

1.2.5. Yardımcı Fiiller

1.2.5.1. Ek Fiil

Ek fiil, "Eski Türkçedeki *er-* 'olmak' yardımcı fiilinin *er-* > *ir-* > *i-* değişimi ile ekleşmiş olan biçimidir" (Korkmaz 2009: 702). Ek fiilin görevi "ad soylu kelimeleri fiil durumuna getirmek ve basit zamanlı kiplerden birleşik zamanlı kipler oluşturmaktır" (Korkmaz 2009: 702). Ek fiilin geniş zaman (şimdiki zaman), görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart kipi olmak üzere dört kipi vardır (Korkmaz 2007: 703). Metnimizde, bu dört kipten üçü olan geniş zaman, görülen geçmiş zaman ve şart kipi kullanılmıştır. Ek fiilin duyulan geçmiş zaman kipine (-imiş) metnimizde rastlanmamaktadır.

Ek fiilin "geniş zaman eklerine *bildirme ekleri* denir" (Özkan 2013: 144). "Bildirme eklerinden 1. ve 2. şahıs için kullanılanlar şahıs zamirlerinden, 3. şahıs için kullanılan ise *tur-* fiilinden gelişmiştir. Bu ekler şunlardır:

Teklik 1. şahıs: -am, -em; -van, -ven; -vanın, -venin; -vam, -vem; -ın, -in.

Teklik 2. şahıs: -sın, sin.

Teklik 3. şahıs: -durur, -dürür; -dur, -dür.

Çokluk 1. şahıs: -uz, -üz; -vuz, -vüz.
Çokluk 2. şahıs: -sız, -siz
Çokluk 3. şahıs: -dururlar, -dürürler" (Özkan 2013: 144-145).

Bildirme ekleri olarak metnimizde, teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahıs eklerine rastlanmaktadır:

Teklik 3. şahıs: ża'īfdür (34b/5)
Çokluk 3. şahıs: muḥtāc dururlar (32b/10)

Belirtilen şahıslar dışındaki bildirme eklerine metinde rastlanmamıştır. -dUr geniş zaman bildirme eki, diğerlerine göre daha yaygın kullanılmıştır.

Ek fiilin bir de olumsuz biçimi vardır. Ek fiilin olumsuz biçimi *değil* sözcüğüyle yapılmaktadır (Aksan 2010: 95). Bu sözcük EOT'de *degül* şeklindedir ve metnimizdeki bazı kullanımları şu şekildedir:

ṣafrāvī mizāc cimā'a ḳādir *degül* (84b/4)
ammā ālet ḳāyim *degül* (84b/6)
ḳuvveti ve ṣalābeti büyüklügi ḳadar *degül* (126b/3)
anlaruŋ 'ādeti *degüldür* (57a/1) vb.

Metnimizde tesipit edilen ek fiiller:

i- : imek; ek-fiil.
hīc erkek dişiye raġbet ėtmez-*idi* (13b/10)
'ilāc olına ẕikr ėtdüg-*idi* (16b/11)
çoḳ zamān cefā çekmiş-*idi* ġuṣṣa-y-ıla (20b/7)
ḳuvvet ḥāṣıl olur-*ıdı* (14a/9)
bürūdet yoġ-*ıdı* anuŋ tedbīri oldur (32b/7)
tā ba'żı ḳuvvet kim müteferriḳ olmış-*ıdı* (27b/13)
kim menīleri çoġ-*ıdı* (44b/9)
her ḳanḳısı eksük olur-*ısa* cimā' tamām olmaz (54a/5)
ya'nī bārid-*ise* ḥār-ıla ola (15b/4)

ve eger yigid-*ise* tėz ḳocaldur (28b/1)

ne-ḳadar diler-*iseŋ* cimā‘ ėdesin (63a/1)

i- ek fiiline *-dük* partisip ekinin eklenmesiyle oluşan *-idük* yapısı, genellikle bir ek olarak görülmüş ve çoğunlukla eklendiği sözcük kökünün ünlüsüne uymuştur (Timurtaş 2005: 130). Metnimizde *-idük* yapısı dört yerde geçmektedir ve eklendiği kelimenin köküneüdeki ünlünün durumuna göre kalınlık-incelik uyumuna girmiştir:

maḥall-icimā‘ vi‘ā-yı necāset-*idügin* bildüginden (106b/9)

bedende fażla-ı menī var-*ıdıġın* iḥsās ėde (27a/12)

ḳıvāmından miḳdārından ziyādesi elbette fażla-y-*ıdıġında* şübhe yoḳdur (46a/12)

raġbet-ile kendüde ziyāde menī var-*ıdıġın* iḥsās ėde (51b/1)

-dUr *bk. durur*

ammā şunlar kim mizācı ḥār u raṭb*dur* (33b/10)

re’īslerinüŋ himmetleri maṣrūf*dur* (2b/2)

be-ġāyet yürekleri ve cigerleri ve dimāġlarıża‘īf*dür* (34b/5)

şunlar kim mizācları yābis*dür* (43a/7)

durur/dururlar Ek fiilin geniş zamanda çekimlenmiş biçimi.

ṣıfat-ı cevāriş kim mezīd-i menī *durur* (72a/4)

fi’l-cümle bu ḥāllüler muḥtāc *dururlar* (32b/10)

1.2.5.2. Tasvirî Fiiller

Tasvir fiilleri “zarf-fiil biçimindeki bir esas fiille, bu esas fiildeki oluş ve kılışı tasvir niteliği taşıyan bir yardımcı fiilin özel bir anlam oluşturacak biçimde birleşip kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiillerdir” (Korkmaz 2007: 208). Metnimizde tasvir fiilleri olarak *tezlik fiili* ve *yeterlilik fiilinin olumsuz biçimi* tespit edilmiştir.

1.2.5.2.1. Tezlik Fiili: vėr-

Tezlik fiili, “*-(y)I / -(y)U’lu* zarf-fiilin üzerine ‘tezlik’, ‘çabukluk’ gösteren *ver-* tasvir yardımcı fiilinin getirilmesiyle kurulan birleşik fiildir” (Korkmaz 2007: 213).

ėdivėr - Çabucak yapmak. -5-

ė.- di 53a/11, 52b/6, 52b/9

ė.- e 10b/6, 10b/7

ḳılıvėr - Kılıvermek, çabucak kılmak. -1-

ḳ.- di 53a/9

1.2.5.2.2. Yeterlilik Fiili

Yeterlilik fiilini Korkmaz, "fiilin karşıladığı işin, hareketin mümkün veya muhtemel olup olmadığını göstermek için, olumlu durumlarda *bil-,* olumsuz durumda da bugün eriyerek kaybolmuş Eski Türkçe *u-* iktidar fiilinin anlamını üzerine alan *(-A)* zarf-fiil ekiyle kurulan tasvir fiili (Korkmaz 2007: 243) şeklinde; Özkan ise, "yeterlik fiili, *bil-* yardımcı fiili ile yapılır, menfisi için *u-* fiilinin olumsuz şekli kullanılır, zarf fiil eki ile u- arasına yardımcı ses girmez, derilme hadisesi sonucu u- düşer. Eski Anadolu Türkçesinde yeterlik fiilinin olumlu ve olumsuzunda çok defa *-a/-e* yerine *-ı/-i* ve bazan da *-u/-ü* zarf fiilleri kullanılmaktadır: *başarı bil-, saklayu bil-, di-y-ü-mez, bul-ı-maz-am* vb.*"* (Özkan 2013: 148) şeklinde tanımlamıştır. *u-* fiili ET'de, *muktedir olmak, yapabilmek, gücü yetmek* (Gabain 2007: 304; Caferoğlu 2011: 265) anlamlarına gelmektedir. EOT'de yeterlilik fiilinin olumsuzu, *u-* fiiline -mA olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılır. Metnimizde yeterlilik fiilinin olumsuz biçimine örnek olabilecek üç yapı tespit edilmiştir. Aynı şekilde *u-*'la aynı görevde kullanılan *i-* biçimine, geniş zaman olumsuzluk eki olan -mAz ekinin eklenmesiyle oluşmuş bir yapı da vardır. Diğer bir deyişle EOT'de *u-* fiilinin yanı sıra *i-* fiili ile de, yeterliliğin olumsuz biçimi kurulabilmiştir:

başına ṣıḳlet ḥāṣıl olur *götürümemek* gibi (25b/11)

ālet ḳāyim degül aŋa *iş begendürimezem* (84b/7)

olur ma'desi ve cigeri ża'īf olur ya hażm *ėdemez* olur (24a/4)

ḳan ḳuruyup ġalīẓ olup 'użvı tertīb *ėdemez* (24b/4)

bedenleri ṣovudı ḥareket *ėdemez* oldılar (44b/11)

1.2.5.2.3. Alışkanlık Fiili: -r, Ur ol-/ -mAz ol-

"Bir oluş ve kılışın alışkanlık hâline geldiğini gösterir: bisle-mez oldı, dut-ar olursa vb." (Korkmaz 2013: 101-102). Korkmaz'ın aynı çalışmasında verdiği -r, Ur ol- ve -mAz ol- yapılarının yanı sıra niyet, karar, ihtimal ve teşebbüs gösteren *-AsI ol-* : ḳoyup ḳaç-ası olursavuz; ḳasd id-esi olursa vb. ve yine niyet, istek gösteren *-AcAk ol-* : deg-ecek olurısaŋ gibi (Korkmaz 2013: 102) yapılar metnimizde tespit edilmemiştir. Metnimizde tespit edilen alışkanlık bildiren yardımcı fiiller:

anı daḫı *siŋirmez oldı* (45a/5)
cimā' ḳuvvetin ża'īf eyler çoḳ ėder-iken az *ėder olur* (20a/11)
cimā'ı çoḳ *ėder olsa* (45a/9)
hażm *ėdemez olur* (24a/4)
iḥlīle 'ārıż *olur olmışdur* (14a/2)
sa'y-ı mizācların taḥsīn *ėder ola* (32b/1)
yėdügin *siŋirmez olur* (34a/11)

1.2.5.2.4. Yarı Tasvir Fiilleri

"Dilimizde -ıp,-ip zarf fiileri ile yapılmış bir tür tasvir fiilleri daha vardır. Bunlara da *yarı tasvir fiilleri* adı verilir: sür-üp+git-, sil-ip+süpür-, yaz-ıp+dur- vb." (Özkan 2009: 335). Metnimizde -p zarf fiilinin ünlüsü dar-yuvarlak ünlülüdür: -up, -üp. Metnimizde bu zarf fiillerle oluşmuş yarı tasvir fiileri:

arḳun arḳun *bulayup bulayup bişüreler* (43a/3)
andan be-ġāyet müherrā bişürüp *süzüp sıḳalar* (96a/10)
andan bir bezden *süzüp sıḳalar* ol ṣuyı (128b/9)
andan bir taş çölmege ḳoyup ḳaynadasın (75a/13)
andan *çıḳarup süzeler* (119a/12)
andan el *vurup ovalar* (81a/5)
andan ikisin cem' *ėdüp bişüreler* (99a/4)
andan *ḳurudup saḳlayasın* (60b/9)

andan ṣudan *çıḳarup ḳoyasın* (76a/5)

andan ṣuya *ḳoyup çalḳayalar* (118a/2)

andan ol ṣudan çıḳarup arḳun *ṭutup silesin* (77a/1)

andan ẕekere ve ḳasuġa *dürtüp ovalar* (69a/9)

bir cüz ṣoġan ḳalye *ėdüp bişüresin* (97a/2)

buçuḳ dirhem cırcır toḫmın *dögüp ḳatup içesin* (97a/10)

cem‘ *ėdüp götüreler* (129a/2)

dėdigümüz zift ‘aṣābesinden yapışduralar ṣovuduġınlayın *çeküp çıḳaralar* (126a/5)

dükelin birbirine *ḳatup dögesin* (95b/12)

dükelin yumşaḳ dögüp eleyeler (78a/10, 83b/4, 86b/5)

eşki ve ṭatlu nārı *ḳarışdurup yėyesin* (90b/5)

ḥācet olduġı vaḳt oda ısıdup yapışduralar (126a/6)

ḥācet olıcaḳ bir miṣḳāl *alup çeyneyesin* (90a/2)

ḥācet vaḳtında bir dirhemin aġzuŋa *alup çeyneyesin* (89a/2)

ḥācet vaḳtında birin aġzuŋa *bıraġup çeyneyesin* (89b/3)

her üç günde bir ‘asel *döküp ḳaynadasın* (77b/1)

ḫurma çekürdegin üzerine *döküp ḳarışduralar* (117a/9)

incīr yapraġın *bişürüp dürteler* (118b/4)

iş ėdinüp dürtesin (69b/7)

ḳasıḳ ḳılın *yoludup ovalar* (121b/11)

ḳasuḳ ḳılın *yoludup dürteler* (121b/7)

memzūc *eyleyüp içüreler* (42b/9)

müṣemmen tavuḳ eti-y-ile *bişürüp yėseler* (56a/9)

nīm-birşit yumurdaya *eküp yėyeler* (78b/9)

od üzerine *ḳoyup ḳaynadalar* (98a/5)

od üzerinde *ḳoyup ḳaynadasın* (95a/9)

on rıṭıl ṣu-y-ıla müherrā *bişürüp süzeler* (80b/4)

öküz ẕekerin alup *ṭuzlayup ḳurudalar* (78b/8)

saḫḳ *ėdüp ḳarışduralar* (78a/12)

ṣıfat-ı ḥuḳne kim em‘āyı ġasl *ėdüp arıda* (79a/12)

şarāb-ı reyḥānı *döküp ḳaynadalar* (99a/3)
şeker-ile ḳabaḳ borānīsin *ḳarışdurup yėyeler* (43a/6)
taḳdīm *ėdüp buyurmışdur* (10a/2)
telvīş *ėdüp götüreler* (83a/10)
tūt kökin be-ġāyet dögeler andan ṣuya *ḳoyup çalḳayalar* (118a/2)
üzerine bir rıṭıl laṭīf bal *döküp ḳaynadalar* (84a/3)
yumurda ağın *ḫalṭ ėdüp ṭamzuralar* (41b/12)
yumşaḳ *dögüp eleyeler* (129b/10)
yumşaḳ *dögüp eleyesin* (82a/9)
yüŋe *dürtüp götüreler* (134b/8)

1.2.5.3. Adla Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller

Türkçede, isim + yardımcı fiil durumundaki birleşik fillerde, isme eklenen yardımcı fiil, ismi yüklemleştirir (Demir ve Yılmaz 2014: 234). İsimlere gelerek kurulan birleşik fiiller, yabancı kökenli (alıntı veya kopya) isimlerin, fiil olarak kullanılmasını sağlamaktadır (Demir ve Yılmaz 2014: 234; Özkan 2013: 147). Özkan *it-, kıl-, eyle-, ol-, bulun-* fiillerini esas yardımcı fiil olarak değerlendirmiştir (Özkan 2013: 147). Bir diğer çalışmasında ise *et-, eyle-, yap, kıl-, ol-, bulun-* fiillerini *Tam Yardımcı Fiiller* başlığı altında vermiş; *al-, bil-, başla-, bul-, buyur-, dur-, gel-, gör-, koş-, kal-, koy-, sev-, ver-* ve *yaz-* fiillerini *Yarı Yardımcı Fiiller* başlığı altında vermiştir (Özkan 2017: 214). Çalışmamızda *tam yardımcı fiil* ve *yarı yardımcı fiil* ayrımına gidilmeyip yardımcı fiil olarak tespit edilen tüm yapılar bir arada verilmiştir. Metnimizde geçen, adla birleşik fiil yapan yardımcı fiiller:

1.2.5.3.1. bul-

bul - Bulmak, etkisini hissetmek, faydasından yararlanmak. -83-
fā'ide bula 136b/1
fā'ide bulalar 63b/9, 69a/10, 72a/12, 72b/12, 77b/12, 87a/9, 91a/1, 135a/6, 135b/13 136b/1
fā'ide bulasın 67b/5, 70b/4

fā’ideler bulalar 58b/1
ferāhiyyet bula 43a/10
ḫalāṣ bulalar 34a/5
ḥarāret bulur 12b/1
ḫıffet bulup 13b/8
ıṣlāḥ bula 20b/11
i‘tidāl buldı 85a/9
i‘tidāl bulsa 57a/11
kemāl bulduġından-ṣoŋra 47b/11
keşāfet-i ‘aẓīme bulup 47a/6
ḳıyām bulalar 83a/1
ḳıyām bulmadın 54a/11
ḳıvām bula 56b/7
ḳıvām bulmaz 14b/4
ḳuvvet bula 65a/11, 69a/11, 71b/13, 83a/8
ḳuvvet bulalar 61b/8, 62a/2, 63a/13, 68b/7, 83a/10, 92a/1, 94a/2, 94a/8, 98b/3, 98b/6, 99b/5, 99b/12
ḳuvvet bulasın 62a/8, 71b/2, 82b/2, 90a/3, 97a/12, 97b/13
ḳuvvet bulduġı-y-ılan 23b/13
ḳuvvet-i ‘acībe bulalar 60b/4
ḳuvvet-i ‘aẓīme bulalar 98a/12
leẕẕet bulalar 54b/3
leẕẕet bulına 133b/11
leẕẕet bulunmaz 113a/13
leẕẕet bulunur 113a/8
leẕẕet bulurlar 26a/11
leẕẕet-i ‘acībe bula 67a/9
leẕẕet-i ‘aẓīme bulalar 66b/6
mażarrat bulur 33b/12
mażarrat bulurlar 34a/7
melāl bula 51b/6

menfa‘at bula 63b/13
menfa‘at bulalar 64b/5, 65a/2, 65b/1, 69b/1, 82b/7, 83a/5, 91a/6, 92a/1
menfa‘at bulasın 78a/5, 80a/8, 82b/10
menfa‘at bulur 48a/3
nāfi‘ bulalar 124b/3
nef‘ bulalar 81b/6
nef‘ bulasın 126b/7
ṣalābet bulur 12b/6
taḥlīl bulur 13b/3
yėl bulmaz 54a/11
yol buluna 55a/7
z̲ükā bula 48b/5

1.2.5.3.2. bulın-/bulun-

bulın - Bulunmak; *krş. bulun-* -2-
issirek bulına 114b/8
le̲z̲z̲et bulına 133b/11

bulun - Bulunmak; *krş. bulın-* -4-
yol buluna 55a/7
ṣafā-yı tamām bulunur 113a/4
le̲z̲z̲et bulunmaz 113a/13
le̲z̲z̲et bulunur 113a/9

1.2.5.3.3. dut-

dut- Tutmak, belirli bir seviyede tutmak, sabitlemek, kapmak. -7-
ba‘żı ṭabī‘at andan ḳorḳar *nefret dutar* 100b/10
erenler *nefret dutmaġa* sebebdür 122b/3
ḳarār dutmayan karārsuz veca‘ olur 49a/5
kendüyi *issi duta* 27b/12
menī daḫı raḥimde *ḳarār dutar* 48a/4

raḥmi *menī duta* 17b/9
ṭabī‘atı *nefret duta* 75a/2

1.2.5.3.4. ėt-

ėt- Etmek, yapmak. -647-
aġdiyye ėdenler 84b/1
‘ādet ėdenler 56b/13
‘ādet ėdinmişdür 57a/2
‘aḳīde ėdeler 100a/4
‘aḳīde ėdesin 100a/11
‘aḳīde-i ‘ineb ėdüp 78a/4
‘amel ėde 81b/10, 81b/13
ārzū ėdüp 10a/11
‘avdet ėde 15a/12, 44a/6
‘avdet ėder 37a/4
‘ayān ėdelüm 8a/5
az ėdeler 61a/7
bevl ėdüp 131a/10
bevl ėtmemeg-içün 132a/4
beyān ėder 5a/10, 7a/2, 7a/6, 7a/9, 8b/9, 108a/2, 122a/8
beyān ėtdüg-ise 34b/12, 44a/9
beyān ėtdüm 75b/7
beyān ėtmek 5b/2
bi-cem‘ ėtdügümizden 10b/4
cehd ėdeler 133a/13
celb ėtmesine 108a/6
cem‘ ėde 130b/10
cem‘ ėdeler 61b/13
cem‘ėdesin 74b/8

cem‘ ėdüp 18a/5, 37a/2, 80a/4, 90a/6, 99a/2, 99a/4, 113b/10, 119a/11, 121a/10, 122b/11, 126b/6, 129a/2
cem‘ ėtmek 108b/6
cem‘ ėtdük 107a/7
cerb ėde 100a/9
ceẕb ėdici 113b/9
ceẕb ėder 13a/4, 17b/12, 18a/5, 126b/12
ceẕb ėdesin 125b/2
ceẕb ėdici 113b/9
ceẕb ėdüp 114a/7
ceẕb ėtmege 109b/8
cidd ü cehd ėdüp 10a/12
cimā‘ ėde 27a/10, 39b/1, 47b/3, 103b/4
cimā‘ ėdeler 51a/12, 71a/3
cimā‘ ėdene 49b/2
cimā‘ ėdenüŋ 48b/2
cimā‘ ėden kişi 48b3
cimā‘ ėden kişinüŋ 24a/1, 92a/4
cimā‘ ėdesin 63a/1, 89a/4
cimā‘ ėdüp 18b/12, 41a/5
cimā‘ ėtmege 51a/5
cimā‘ ėtmek 5b/4, 28a/7, 28b/4, 39b/1, 47a/10, 49a/11, 51b/11, 51b/13, 52a/2
cimā‘ ėtmekde 6a/2, 53b/10
cimā‘ ėtmekden 28b/12, 85a/5, 103a/5
cimā‘ ėtmemek 26b/10
cimā‘ ėtmeseler 45b/4
cimā‘ ėtmeye 49a/10
cimā‘ ėtmeyeler 48a/11
cimā‘ ėtmezden 62a/6
cimā‘ ėtse 40a/3
cimā‘ ėtseler 40a/9, 41b/2, 41b/10, 44b/6

çoḳ ėder 73a/12
defʿ ėdemeseŋ 90b/4
defʿ ėdüp 11b/9, 30b/7
defʿ ėtmeg-içün 11a/9
delālet ėden 8a/9
devā ėdeler 134a/13
dibāġat ėde 96b/8
dört pāre ėdesin 67b/1
emr ėdesin 132b/12
eyü ėdici 8b/1
fā’ide ėde 78b/1, 78b/12, 79a/5, 128b/2, 130a/2, 130b/5, 136a/9
fā’ide ėder 80b/9, 135b/8
faṣd ėtdüklerinden-ṣoŋra 48a/11
fesād ėtdügi-y-ile 15a/9
fetīle ėdüp 82a/10
fevt ėtmiş 23a/8
fınduḳlar ėdesin 71b/4
fınduḳlar ėdüp 89b/2, 90b/2
ġalīẓ ėdecek 99a/12
ġarḳ ėde 77a/4
ġasl ėdüp 79a/12
ġaybet ėde 128a/9
gėŋ ėder 134a/12
ḥablar ėdeler 123b/5, 123b/10, 124b/1
ḥabs ėdesin 125b/2
ḫafīf ėder 45b/13
ḫalḳ ėdivėrdi 52b/6
ḥall ėdeler 40b/11
ḥall ėder 46a/2
ḥall ėdüp 130b/4, 136a/5, 136a/7, 130b/4, 136a/5, 136a/7
ḫalṭ ėde 41b/3

ḫalṭ ėdeler 61a/3, 116b/2, 120a/7, 120b/12
ḫalṭ ėdesin 39b/7
ḫalṭ ėdüp 36a/5, 41b/12, 42a/5, 56b/3, 59a/11, 61b/4, 84b/12, 61b/4, 84b/12
ḫamīr ėde 135b/9
ḥaml ėdeler 105b/7
ḥareket ėde 29b/13
ḥareket ėdemez 44b/11
ḥareket ėtdüre 17b/8
ḥareket ėtmege 12b/9, 24a/2
ḥareket ėtmeye 33a/11
ḥareket ėtseler 133a/6
ḥāṣıl ėde 134b/12
ḥāṣıl ėder 3a/3
ḥāṣıl ėderler 10b/3
ḥāṣıl ėdesin 95b/4
ḥāṣıl ėtdügi 2b/12
ḥāṣıl ėtmeg-içün 124b/8
ḫaẕer ėde 28a/11, 28a/12
ḫaẕer ėder 28a/12
hażm ėdemez 24a/4
ḥıfẓ ėdeler 33a/1, 34b/9
heves ėtmeye 29a/4
ḥıfẓ ėder 76b/1
ḥıfẓ ėtmek 33a/4
ḫūb ėder 107b/11, 129a/7
ḥukṇe ėdeler 79a/9
ḥukṇeleri ėdeler 79a/10
ḥükm ėtdügin 106b/1
ıṣlāḥ ėdüp 133b/10
ibṭāl ėtmekde 102b/4
icrā ėder 11b/9

ictināb ėde 48a/6
ictināb ėdeler 48a/12
ictināb ėderler 101b/2
ictināb ėtmek 26b/4
ictināb ėtmeg-ile 16b/1
idrār-ı bevl ėtdürür 131a/11
ifrāṭ ėtmekden 43b/6
ifrāṭ ėtseler 50b/3
ifsād ėder 102b/7, 102b/10, 102b/12
iġtisāl ėdeler 16a/11, 31b/6
iġtisāl ėtmeg-ile 31b/3, 33a/9
iḥāṭa ėder 18a/5
iḥāṭa ėtmekde 10a/5
iḫrāc ėdeler 16b/8
iḫrāc ėder 27b/1, 27b/2
iḥrāḳ ėtmeye 11a/10
iḥsās ėde 27a/12, 37b/10, 37b/12, 51b/2
iḥsās ėderler 17b/11
iḥtiḳān ėdeler 79b/12, 80b/6, 81a/9
iḥtiḳān ėdesin 79b/7, 80a/7
iḥtiḳān ėdüp 81b/5
iḥtirāḳ ėder 45b/1
iḥtirāz ėde 48b/6, 132a/4
iḥtirāz ėtmek 48b/10
iḥtiyāṭ ėtmege 10a/7
iḳdām ėtmekden 106b/7
iḳdām ėtmeyeler 23b/1
iktifā ėdelüm 107a/4
iktifā ėtdük 101a/7
ʻilāc ėdeler 15a/8, 15a/11, 15b/1, 34b/6, 36a/1
ʻilāc ėtdüm 85a/6

ʻilāc ėtmiş 126b/1
ilcāḥ ėder-idi 20b/5
ilḥāḥ ėtmek 23b/8
ilḳā ėtmek 53a/9
imsāk ėtseler 34a/12
imtināʻ ėdeler 28b/6
imtināʻ ėtmemek 18b/6
irḥā ėder 49b/13
isḳāṭ ėder 49a/11
isrāf ėder 23a/4
isrāf ėtmek 26a/1
isrāf ėtse 27b/10
issi ėder 107b/10, 133b/6
istiʻmāl ėdecek 9a/11
istiʻmāl ėdicek 128b/3
istiʻmāl ėde 16a/2, 29b/4, 29b/5, 30a/6, 31b/13, 36b/11, 36b/12, 38b/1, 38b/2, 38b/3, 38b/7, 39a/1, 39a/3, 39a/4, 39a/8, 39a/11, 39b/3, 40a/7, 42b/1, 43a/10, 60b/3, 61b/1, 62a/7, 67a/1, 92b/13, 98b/5
istiʻmāl ėdeler 15b/10, 15b/13, 32a/11, 32b/4, 33b/5, 33b/7, 35a/6, 35a/9, 35b/2, 36a/3, 39b/13, 40a/1, 43a/1, 43a/4 , 43b/1, 44a/3, 59a/7, 61a/4, 62a/2, 62b/3, 63a/12, 63b/7, 63b/12, 64a/10, 64b/3, 77a/7, 78b/1, 78b/11, 79a/1, 83b/6, 84a/4, 84a/13, 85b/1, 85b/10, 86a/10, 86b/7, 87a/1, 88a/9, 88b/2, 93a/7, 94b/8, 96b/6, 96b/13, 98a/8, 98b/7, 99a/5, 100a/3, 119b/8, 119b/12, 122a/4, 125a/9, 130b/12, 131b/1, 132b/1, 135a/6, 135a/13
istiʻmāl ėden 57b/4
istiʻmāl ėdenlerüŋ 76b/1
istiʻmāl ėdenüŋ 75a/1
istiʻmāl ėder 55a/12, 55b/10
istiʻmāl ėderler 52b/11
istiʻmāl ėderler-idi 88b/9

isti‘māl ėdesin 39b/8, 59b/11, 60a/5, 62b/13, 78a/4, 95a/2, 96a/2, 97a/7, 97b/7, 97b/12
isti‘māl ėdüp 61b/8, 65a/1, 72b/12, 94a/1, 94a/7, 99b/12, 126b/7
isti‘māl ėtdi 85a/8
isti‘māl ėtdükleri 94b/1
isti‘māl ėtmege 38b/12
isti‘māl ėtmegi 52b/13
isti‘māl ėtmek 5a/10, 33b/8, 37a/9, 129a/9, 132b/5
isti‘māl ėtmekden 113b/8
isti‘māl ėtmeg-ile 34b/11
isti‘māl ėtse 6a/2, 137a/7
isti‘māl ėtseler 34a/5, 46b/10, 114a/9, 124b/10, 130a/5
isti‘māl ėtsünler 30b/11
isti‘māl ėtmiş 85a/1
istikrāh ėderler 128a/9
istimdāt ėde 31b/8
istincā ėdeler 135b/3
işāret ėtmişdür 13b/13
i‘tiḳād ėdecek 105a/5
i‘timād ėdecekdür 3b/2
itbā‘ ėtmekde 100b/1
ittibā‘ ėdüp 103a/13
iżāfet ėdeler 86a/4
ḳabūl ėder 12a/5
ḳalye ėdesin 97b/4
ḳalye ėdüp 97a/2
ḳarār ėtdiler 105b/9
ḳaṣd ėde 63a/5
ḳaṣd ėder 3a/1
ḳaṣd ėtmese 106b/11
ḳaṭ‘ ėdeler 72b/11

ḳaṭ‘ ėden 22b/1
ḳayġana ėdüp 100b/6
ḳay’ ėtse 27b/3
kesb ėder 46a/1, 46b/4, 55b/12
kifāyet ėder-ise 40b/2
kināyet ėtdiler 112b/6, 112b/7
ḳīrūṭī ėdeler 17a/4, 17a/5
kīse ėdüp 75a/4
ḳurṣa ėdeler 129b/9
laṭīf ėder 107b/8, 136a/2
ledıġ ėder 12a/12
ledıġ ėder-idi 12b/10
livāṭa ėtmekde 106a/7
ma‘cūn ėdeler 62b/1, 61a/13
ma‘cūn ėdesin 59b/9, 60b/13
memzūc ėde 38b/3
memzūc ėdesin 32a/10
men‘ ėder 45b/8, 121a/13, 121b/3
men‘ ėtmeg-ile 45b/12
men‘ ėder 130a/3
men‘ ėtse 25b/9
menfa‘at ėde 59a/9
mey-gūn ėder 120b/2
meyl ėdenler 94b/10
meyl ėder 22b/13, 111b/5, 111b/10
meyl ėtdürmez 9a/4, 9a/7, 131b/6
meyl ėtmez 111b/13, 112a/5
mu‘āvenet ėde 78b/7
muḥkem ėder 123a/5, 130b/7
muḳāvemet ėtmek 31a/6
muṭī‘ ėde 128a/5

muvāfaḳat ėtmeg-ile 113a/3
mübāşeret ėtdügi 113b/5
müdāvemet ėdemezler 51a/1
müdāvemet ėtmeye 36b/5
mülāzemet ėde 99b/1
mülāzemet ėtmeyeler 50b/6
mülāzemet ėtseler 124b/11
müşāhede ėdeler 133b/2
müteferriḳ ėtmişler 2b/4
naḳl ėtmişler 105a/5
naṣīb ėdivėre 10b/7
naẓar ėde 20a/13
naẓar ėdeler 20b/13, 40a/11
naẓar ėder-iken 104b/9
naẓar ėtdügi 108a/5
naẓar ėtdükleri 115a/8
nisbet ėderler 99a/8
nūş ėdeler 32b/8
pāk ėdüp 98b/11
perhīz ėtmek 131a/12
raġbet ėtmekdür 18b/11
raġbet ėtmez-idi 13b/10
ri‘āyet ėdeler 103b/1
rücū‘ ėde 28a/1
rücū‘ ėtdi 45a/7
ṣābit ėder 131b/6
ṣabr ėde 131a/9
ṣabr ėdeler 40a/13
ṣāfī ėdeler 122a/1
ṣāfī ėder 115b/1, 119a/3
saḥḳ ėde 60a/1

saḫḳ ėdeler 64a/9, 70a/7, 70b/9, 71a/2, 78b/9, 91b/8, 119a/8, 119b/2, 119b/11, 121a/2, 121a/10, 127a/4, 129a/1, 129b/12, 131a/1, 131a/4, 133a/12, 134b/12
saḫḳ ėdesin 39b/6, 62a/3, 89a/9, 118b/2
saḫḳ ėdüp 61b/13, 75a/3, 78a/12, 78b/6, 78b/13, 84a/11, 85b/5, 88b/12, 91a/4, 91a/11, 91b/4, 116a/11, 116b/2, 121b/9, 123a/5, 123a/11, 132b/10, 134b/5, 135a/11
saḫḳ ėtseler 79a/3
sirke ėdeler 129b/3
siyāh ėder 119a/7
sākin ėder 46a/2
ṣarf ėde 3a/9
sa‘y ėdeler 117a/5
ṣayd ėden 13b/11
siyāh ėde 119b/9, 120a/4
siyāh ėder 119a/7
sufūf ėdeler 78a/13, 78b/6
sufūf ėdesin 78a/3
şehādet ėder 44b/2
şürū‘ ėdüp 107a/5
şürū‘ ėtmez 106b/8
ta‘ab ėtmeye 29a/2
ta‘dīl ėtmege 93a/9
taḳdīm ėdüp 10a/2
taḥammül ėder 25b/7
taḥrīk ėder 25a/6, 115a/7
taḥsīn ėder 32b/1
taḳlīl ėder 34b/7
ṭaleb ėtdiler 105b/12, 106a/6
ṭaleb ėtmege 10a/6
ṭar ėder 107b/10, 133b/6
taṣarruf ėderler 105b/11

taṣarruf ėtmedi 105b/8
taṭvīl ėtmişler 107a/9
taṭyīb ėde 29b/1
taṭyīb ėder 122a/9, 128a/2
taṭyīb-i nekhet ėder 122b/5
ṭavīl ėder 48a/2
ṭayyib ėde 123a/13, 128b/11, 129a/12
ṭayyib ėder 123b/12, 128b/5
tażmīd ėdeler 41b/4, 42a/6
tażmīd ėdüp 42a/12
tażyīḳ ėder 134b/9, 135a/3, 135a/10, 135b/1, 135b/4
tedārük ėde 30b/2
tedbīr ėde 37a/11
tedbīr ėdeler 42a/1
tedbīr ėtmege 18a/10
tedbīr ėtseler 32b/8
tedhīn ėde 29b/1
tefennün ėdüp 105b/10
teḳāżā ėder-iken 48a/10
tekmīl ėtmege 30b/2
telef ėderler 2b/8
telvīş ėdüp 83a/9
temīz ėdesin 95b/9
tenaḳḳul ėde 29b/10
terbiyet ėdeler 83b/11, 117b/7
terdīb ėder 33b/9
terk ėde 48b/13
terk ėtmeden 45a/3
terk ėtmek 46b/8
terk ėtmekde 34a/7
terk ėtmeg-ile 45a/4

terk ėtse 45a/9
terk-i cimā‘ ėde 39b/1
terkīb ėdesin 60a/11
terkīb ėdivėrdi 53a/10
terkīb ėtmege 55a/7
terkīb-i edviyye-i bāh ėder 5b/8, 52b/4
tertīb ėdemez 24b/4
terṭīb ėtmege 33a/3
tevfīḳ ėdivėre 10b/3
tevlīd ėde 54b/12
tevlīd ėder 55b/3, 55b/6
tevlīd-i rīḥ ėtmezler 56b/2
te’līf ėtmişdür 61a/6
üç bölük ėdesin 62b/13
vāṣıl ėder 3a/3
vefā ėde 15b/2
vülūc ėtmege 12b/8
yaḳınlıḳ ėtseler 18a/7
żabṭ ėdüp 34a/12
żabṭ ėtmekden 113b/10
ża‘īf ėder 29a/5
ża‘īf ü naḥīf ėderler 26a/3
żarar ėde 101b/3
zā’il ėder 45b/1
zaḥmet ėder 11b/4, 28a/3
żarar ėder 50b/4
żāyi‘ ėtmeye 3a/7
ẕevḳ ėdeler 99b/7
zīnet ėder-idi 115a/5
ẕikr ėdelüm 101b/9
ẕikr ėdem 3b/3

ẕikr ėder 53b/1
ẕikr ėdevüz 28b/8, 108a/9, 126b/13
ẕikr ėdüp 44a/9
ẕikr ėtdük 101b/8, 133b/7
ẕikr ėtdüg-idi 16b/11
ẕikr ėtmek 107a/11, 122b/6
ẕikr ėdevüz 101a/13, 128a/13
ziyāde ėde 70b/5
ziyāde ėder 56a/10, 72a/3, 75a/10, 77b/5, 77b/13, 91a/10, 100b/8, 103a/8
ziyāde ėtmekde 79a/1
ziyāde ėtmeg-içün 104b/11
ziyān ėder 26a/2, 51b/12
zu‘m ėderler 44a/11

1.2.5.3.5. ėdin-

ėdin- Edinmek. -4-
‘ādet ėdinmişdür 57a/2
ġıdā ėdine 14b/6
ġıdā ėdinür 12a/12
iş ėdine 36b/2

1.2.5.3.6. eyle-

eyle - Eylemek, yapmak, etmek. -102-
‘acīb eyleye 127a/10
aḳ eyler 12a/9
‘avdet eyler 24b/13
az eyler 20a/1, 22b/2, 100a/5
bol eyler 59a/4
buḫūr eyleyesin 135b/12
cidd ü cehd eyleye 29a/6

cimā‘ eylemege 50b/9
cimā‘ eylese 47b/1
cimā‘ eyleye 47a/5, 47b/5
cimā‘ eyleyesin 71b/7
çoḳ eyler 19a/11, 21a/12
çoḳ eylese 11b/2
delālet eyler 4a/9, 110b/3
edā eyleye 38b/13
fetīle eyleyüp 82b/9
güzel eyler 117b/10
ḥablar eyleyüp 59a/6
ḥareket eyleye 47b/2
ḥār u raṭb eyleye 30b/7
ḥaẕer eyleyeler 28b/6
helāk eyler 25b/2
ḫōş eyler 9a/2
ḫūb eyleyen 116b/7
ibḳā eyleye 51b/7
idḫāl eyleyeler 52a/11
ifrāṭ eyleseler 34a/8
‘ilāc eyle 85a/3
imtinā‘ eyleye 19b/4
isrāf eylerler-idi 40a/5
isti‘māl eyle 84b/13
isti‘māl eyleye 16b/3, 16b/4, 16b/6, 31a/13, 37a/2, 40b/10, 41a/12
isti‘māl eyleyeler 32b/7, 43b/5, 58b/12, 92b/4
ittifāḳ eylediler 108b/8
ḳalıŋca eyleye 30a/2
ḳavī eyler 9a/9, 70a/13, 83a/13
ḳāyim eyler 104a/9
kemāl eyleye 56b/12

ḳıvırcuḳ eyler 120b/7
ḳıyās eyle 13b/12
ḳıyās eyleyeler 56b/6
ḳıyma eyleyeler 97b/3
ḳızıl eyler 89a/7, 127b/7
ḳuvvetlü eyler 82b/5
kül eyleyesin 70b/1
memzūc eyleyeler 33b/1
memzūc eyleyüp 42b/9
men‘ eylediler 44b/10
meyl eylemişdür 38b/11
men‘ eyler 47a/13
meyl eylese 30a/12
mülāzemet eyleye 43a/11, 125b/11
oġlan eylemek 134a/11
şerīd eyleye 36b/11
siyāh eyleye 120a/1
sölpük eyleye 120b/10
süst eyler 26a/3, 27a/7
taḥammül eyleye 133a/7
taḥammül eyleyeler 50a/9
taḥlīl eyler 49b/1
ṭayyib eyler 107b/9
ṭayyib eyleye 128b/12
tecdīd eyleye 136b/5
tedbīr eyleye 29a/8
terk eyleye 33a/12
terkīb eylemek 56b/9
ṭoġru eyler 9a/4
tütsi eyleyeler 104b/2
üç bölük eylemişler 112a/11

yaḫnī eyleyeler 96b/2
ża‘īf eyler 20a/10, 102b/5,
żarar eylemez 19b/4
ziyāde eyler 21a/13, 72b/2, 77a/8, 83a/13, 86b/8, 87a/2, 103a/4, 115a/12
ziyāde eyleye 29a/12, 103a/3
ziyān eyler 33b/11

1.2.5.3.7. geç-

geç- Geçmek, olması gerekenden fazla olmak. -1-
dişleri ne ġāyet ṣıḳ ola *ḥadden geçe* 109b/11

1.2.5.3.8. gel-

gel- Gelmek, hissetmek, denk gelmek, başlamak, oluşmak. -6-
a‘żā-yı insān ḥarekete gelür 13a/2
ḫōş gelür 110a/5
ḳıyāma gelmese 69b/4
muvāfiḳ gelür 112b/13
rāst gelmez 57a/9
vefā gelmek 114b/12

1.2.5.3.9. getür-

getür- Getirmek, vermek. -16
altın üstine getüre 77a/5
fehmine getürür 53b/2
iştihā getürür 63a/8
iştihāsın getürür 63b/9, 69a/3, 74a/7, 99b/6
ḳıvāma getüreler 86a/3
ḳıyāma getüre 66b/5, 68a/1, 82a/5
ḳıyāma getüreler 68a/8

ḳıyāma getürür 70a/12, 82a/1, 82b/12
miṣāl getürelüm 55a/6

1.2.5.3.10. gör-

gör- Görmek, bulmak, hissetmek. -7-
fā'ide göreler 82a/11
lāzım gördi 105b/3
menfa'at göre 79a/5
menfa'at göreler 79a/2, 88b/3
menfa'at göresin 66a/6
revā gör[düm] 3a/12

1.2.5.3.11. ḳal-

ḳal- Kalmak, kesilmek, yapamaz duruma gelmek, artmak. -5-
bāḳī ḳalandan 61b/7
cimā'dan ḳalan 80b/9
fi'ilden ḳalur-ıdı 14b/1
işden ḳalur 14b/7
iştihāları ḳalmadı 45a/1

1.2.5.3.12. ḳıl-

ḳıl - Kılmak, yapmak, etmek. -27-
az ḳılmakda 29a/2
a'żā ḳılıvėrdi 53a/9
beyān ḳılmaḳdadur 5a/2
beyān ḳılur 4b/12
bāb ḳıldum 4b/10
bünyād ḳıldum 8a/5
cüz' ḳıldum 4b/7

du‘ā ḳılmaġ-içün 137a/12
ḳavī ḳıla 29a/9
ḳuvvetlü ḳılur 61b/9
maṭlūb ḳıla 118b/11
mebnī ḳılduḳ 107b/8
menākiḥ ḳıldı 9b/12
muḥkem ḳılur 124a/5
muḳārin ḳıldı 9b/10
muḳārin ḳılmışdur 53a/2
mürekkeb ḳıldı 10b/12
ṣāfī ḳılur 63b/1, 116a/2, 116a/9
ṣāfī ḳılup 119b/7
ṭayyib ḳılur 124a/4
yumşaḳ ḳıla 136b/10
ziyāde ḳılmaġa 93b/2
ziyāde ḳılur 63a/8, 93b/1, 95b/5

1.2.5.3.13. ḳur-

ḳur- Kurmak, tertip etmek. -1-
eṭıbbā egerçi çoḳ ṣūret ḳurmışlardur 100b/9

1.2.5.3.14. ol-

ol - Olmak; bulunmak, meydana gelmek. -778-
a‘dāl-i evḳātında olmaḳ 49b/4
‘ādeti olsa 39b/2
agdiye-i bāridiyye olsa 30b/3
aḳ ola 109b/3
‘ā’id olan 107b/3
‘aḳīde olıcaḳ 61a/4

‘alā-vechi’l-kemāl olmaz 111a/7
anadan ṭoġmağıla olur 22b/7
altında ola 103b/6
arasında olan 110b/12
arınmış ola 135b/9, 83b/10
‘ārıż olur olmışdur 14a/2
‘ārıż olsa 14a/6, 15a/5, 31a/5, 34a/4
‘ārıż olan 20b/13, 45a/7
‘ārıż oldı 44b/13, 45a/6
‘ārıż olur 20a/10, 34a/13, 57a/6, 57a/7
aruḳ ola 25a/12
aruḳ olan 28a/10
āsān olur 27b/7
‘āşıḳ ola 133a/8
āşikāre olmaya 110a/3
aşurı ola 63b/13
aṭhar olduġıçün 111b/4
aṭyeb ola 134a/10
az ėder olur 20a/11
az ola 25a/13, 37b/8, 49b/5
az olan 28a/10
az olmağıla 19a/5
az olmaḳ 31a/4
az olsa 103a/6
az olur 19b/13, 19b/8, 22b/9, 24a/13, 24a/2, 24b/2, 37a/11, 44b/7, 50b/11, 51a/3, 54a/7, 54a/9
bāḳī̄ olmağın 52b/5
bāliġ olmaduḳ 102b/1, 136b/7
bāliġ olmadın 120a/5
bāliġa olmaduḳlaruŋ 9b/7
balıḳ eti ola 92a/9

be-ġāyet ola 43b/13
beksümāṭ ola 102b/9
ber-kemāl ola 52a/12
berāber ola 109a/11, 109a/12
bikir gibi ola 135a/9
bikr gibi ola 135a/2
bikr gibi olalar 134b/9
bile olmasa 75a/7
birle olur 22b/9
bişmiş ola 103a/8, 135b/3, 39a/9, 40a/7, 40b/13
bişmiş olsa 118a/8
bi‘ṭ-ṭab‘ ola 32b/2
bol ola 46b/5
böyle olduġından 27a/13
böyle olsa 27a/10
bu resme olmasa 27b/1
buġday eŋlü ola 109b/4
buḫār olur 49a/2
bulunmış ola 108b/4
bürūdet olduġıçün 111b/12
bürūdeti olduġıçün 55b/10
cārī olur 15a/3
cem‘ ola 12a/3, 17b/4, 17b/9, 33a/5
cem‘ olan 18a/7, 98a/4
cem‘ olanuŋ 96b/3
cem‘ olduġı 12a/12
cem‘ olmayınca 134a/1
cem‘ olmışdur 56a/12
cem‘ olsa 12a/11, 13a/9, 17b/13, 19a/10, 19a/13, 19b/13, 19b/8, 46a/11, 108a/11
cem‘ olup 28a/1, 47a/2
cemāli olanuŋ 117a/4

cenīn olmaġa 17b/3
cevher olduġında 2b/9
ceẕb ėder gibi olur 17b/12
ciddile olursa 36a/11
cimā‘ ėtmiş olmaya 48b/3
cimā‘ olmaduḳ 102a/13
cimā‘ı ėder olsa 45a/9
cimā‘ıla olan 26a/5
cinsden ola 110b/11
cinsden olsa 111b/10, 111b/5
cinsden olup 111b/2
çıbanlar olur 49a/8
çoḳ ola 103a/7, 36b/9, 46b/5
çoḳ olduġıçün 51a/1
çoḳ olsa 120a/9, 135b/8, 45b/3
çoḳ olup 19a/8, 20b/11
çoḳ olur 25b/8, 31b/3, 54a/10
çuḳur olmaḳ 26b/2
def‘aten olur 48a/9
demevī ola 46b/5
diledügüŋ gibi olınca 125b/11
dimāġdan olur 54a/2
dişi olur 19a/6, 19b/12
dökülmiş ola 92a/8
düz ola 109a/11, 109a/12
ecmel olduġıçün 111b/8
ecnāsından olan 108a/2
ecvedü’l-ḥāl olalar 32b/9
egri olup 131b/7
ekilmiş ola 92a/11
eksük ola 108b/2

eksük olduġıçün 37b/7
eksük olsa 108b/1, 56b/9
eksük olur 134a/6, 20a/9
eksük olurısa 54a/5
emīn ola 137a/8
erenler ola 112a/7
ėrişmiş ola 39a/6
ėrkek olur 19a/2
eski ola 87b/12
eṣlaḥ olan 27b/4
evlādur ola 107a/12
eyle olsa 12b/7
eyü ola 121a/12
fāriġ olmış 44a/1, 44a/2
fāriġ olsaŋ 103b/13
fā'iḳatü'l-cemāl ola 108a/11
feraḥ olduġı 49a/12
fevt ėtmiş olalar 23a/8
fevt oldıysa 30b/1
fevt olur 14a/10
ġāfil olmaya 44a/6
ġālib ola 37b/6
ġālib olduġıçün 50b/7
ġālib olsa 129b/2, 38a/5
ġālib olur 54a/7
ġālib olurısa 28b/7
ġayrı olurısa 46a/8
ġalīẓ olup 24b/4
ġalīẓ olur 19a/10, 20a/2
ġaşeyān ol madın 27b/3
gėç biter olur 19b/9

gėç olmaya 51b/3
gėŋ ola 50a/10
ġıdā olduġı 49b/6
ġıdā olmamaġıla 24b/5
ġıdālardan olur 56a/10
gitmemiş gibi ola 44a/5
gitmiş ola 87a/4
gitmiş olsa 44a/4
gizlü ola 110a/2
gögercin yumurdası olurısa 94a/6
gür olur 19b/1
ḥācet olduġı 126a/6
ḥācet olıcaḳ 73a/11, 90a/2
ḥādiṣ olan 37a/10, 5a/7
ḥādiṣ olur 31a/1
ḫafīfü'r-rūḥ ola 109b/6
ḫālī olmadı 105b/4
ḥālī olmasından 49b/7
ḥall ola 118b/3, 41a/3
ḥall olur 18b/2
ḫalṭ ola 88a/5
ḫamīr gibi ola 93b/10, 96b/11
ḫarāb oldı 85a/4
ḥar mizāc ola 128a/11
ḥarāret ola 56a/3
ḥarāret-i mu'tedil ola 55a/2
ḥarāretlü ola 114b/7
ḥareket ėdemez oldılar 44b/12
ḥareket olmasa 14a/12
ḥārıla ola 15b/4
ḥāṣıl ola 108b/7, 110b/8, 132a/8, 133b/13, 15a/10, 21a/10, 30a/1, 31a/4,

32a/12, 32a/2, 37b/13, 43b/8, 45a/11, 45a/12, 49b/12, 51b/4, 67a/12, 68b/12, 70a/9
ḥāṣıl olan 14b/1, 17b/6, 26a/10, 26a/8, 49a/3, 89b/5
ḥāṣıl oldı 45a/1
ḥāṣıl olınca 126a/7
ḫāṣıl olmaġında 111a/4
ḥāṣıl olmasına 29a/8
ḥāṣıl olmaya 130a/4, 130b/11, 131a/11, 23b/2, 98b/9
ḥāṣıl olmaz 134a/1, 134a/7, 18b/7
ḥāṣıl olsa 20b/6, 40b/9
ḥāṣıl olup 106b/4, 11b/4, 40b/7
ḥāṣıl olur 111a/5, 113a/1, 113a/12, 113b/1, 11a/5, 12b/11, 12b/5, 13b/5, 14a/11, 14b/10, 14b/4, 24a/13, 24b/3, 24b/7, 25a/5, 25b/11, 26b/4, 32a/6, 34a/10, 35a/1, 35a/4, 35b/10, 37b/1, 45b/5, 45b/6, 45b/9, 46b/12, 50a/3, 52a/4, 52b/11,54a/8, 55a/4
ḥāṣıl olurıdı 14a/13, 14a/9
ḥasnā olurısa 128a/8
ḥaṣr olup 105b/9
ḫaṭā olmaya 34b/12
ḥayż olmış 102a/12
hażm ėdemez olur 24a/4
hażm olup 24a/5
hażm-ı āhirde olur 26a/6
herīse ola 96b/5
ḫülāṣa-i maḥlūkāt olduġında 2b/10
ırak olmaḳda 2b/6
ıṣlāḥ oluncaya 21a/5
ictināb ėtmegile ola 16b/1
içinde olsa 95a/3
ifrāṭıla olsa 36a/6
iḥtimāl ola 18a/11

‘ilāc-ı żıddıla ola 15b/4
‘illet ola 26b/7
imkān olduḳca 47b/4, 52a/9
imtilā-yı ‘urūḳıla ola 25a/10
ince ola 109b/13, 25a/13
inzāl olsa 66a/2
inzāl olur 54a/11
isrāfdan olan 23a/2, 5a/4
işāret olmış 34a/3
iş üzerine olalar 70a/2
iştihā olmaḳ 57a/13
iştihāları olmadığıçün 61a/7
iştihāsı olmamaḳ 26b/3
i‘tidālde olmaduḳlarıdur 54b/1
ḳābil olsa 20b/9
ḳābiliyeti ola 18a/12
ḳābiliyyetlü ola 133a/1
ḳabż olsa 40b/7
ḳadarı ola 76b/6
ḳaraŋu olur 35b/11
ḳader-i i‘tidālde ola 20a/6
ḳādir olmaġa 51a/7
ḳalıŋ ola 110a/4
ḳalīl olsa 11b/2
ḳalīlü’l-miḳdār ola 31b/9
kāmil ola 126b/13, 23b/7
kāmil olan 106b/10
kāmil olduḳlarıçün 114b/3
kāmil-i ma‘rifet ola 113b/3
kāmilü’l-‘ayār ola 114a/1
kāmil olur 114b/11, 53b/8

ḳanḳısından olsa 131b/12
ḳara ola 109b/10
ḳarışmış ola 42b/7
ḳatılmış ola 43b/11
ḳaṭre gibi ola 127b/10
ḳavī ola 91b/1
ḳavī olduġıçün 50b/13, 50b/3
ḳavī olmaġiçün 126a/12
ḳavī olsa 90b/4
ḳavī olur 50b/2, 57b/4, 6a/2
ḳavī olurlar 50b/12
ḳavī olurıdı 20b/1
ḳavrulmış ola 92a/6
ḳāyim ola 105a/8
ḳāyim olmaḳdan 103b/5
ḳāyim olup 69a/11
ḳāyim olur 12b/7, 14b/11, 16b/12, 53b/7
kendü erenleri ola 112a/5
keşūr ḳalyesi ola 92a/12
ḳıllı olur 19a/2
ḳırmuzı ola 127b/13
ḳıvāmında ola 43a/4
ḳızıl ola 114b/9
kitāb oldı 137a/9
ḳoymış ola 39a/11
ḳoyu ola 137a/3
ḳoyulmış ola 75b/6
ḳuṣūrı olduġında 111a/8
ḳuvvet-i şāmmesi olmaya 128a/10
ḳuvvetlü ola 121a/7, 131b/2, 75a/7
ḳuvvetlü olsun 131a/13

ḳuvvetlü olur 94a/6, 95a/4

ḳuvvet vėrenlerden oldı 55b/8

ḳuzı eti ola 92b/8

küçük ola 114b/9

lā-büdd oldı 101b/5, 110b/7, 117a/3, 128a/12, 44a/9

lā-büdd olur 134a/13

lāḥiḳ olur 28b/12

laṭīf olur 97a/7

laṭīf ola 127a/13

lāzım oldı 126b/12

lāzım olur 55a/5

lezic ola 18a/9

lez̲z̲etlü oldıysa 108a/7

mafāṣılda oulrısa 42b/1

maḳbūl ola 124b/12

ma‘dede olurısa 24a/6

ma‘mūr olmasına 4a/13

ma‘nīler olduġıçün 55a/12

ma‘rifeti olmaduġından 111a/9

maṭlūb olan 118a/3

maṭlūb oldıysa 124b/7

māyeteḥallel olacaḳ 24a/8

mażarrat olmaz 23a/9

mażarrat olur 23a/10

mā’ī olur 19b/11

mā’il olsa 40b/6

ma‘lūm olur 15a/5

meflūc olmaġıla 22b/7

meflūc olmaġıla olur 22b/8

melāḥatlü ola 109b/7

menfa‘atlü olur 118a/9

menī olur 12a/11
merhem gibi ola 71a/2, 71b/12
meşġūl olalar 36b/8
meşġūl olasın 71b/1
meşġūl olurlar 26a/12
mevcūd ola 38a/10
mevcūd olmaḳ 54b/11
mezīd-i menī olalar 56b/5
muḥabbetlü olur 114b/12
muḫaddir olmayup 40b/6
muḫālefet olduġıçün 113a/10
muḫālefet olsa 113a/11
muḥkem ola 123a/12, 46b/6, 65b/7, 68a/13
muḥtāc olduyısa 53a/7
muḥtāc olur 28b/13, 38b/11
muḫtār olandur 110a/8
muḥtebis olup 40b/7
muḫtelif oldıysa 105a/13
muḫtelif olmışdur 105b/1
muḫtelif olur 50a/4
muḫteliṭ olmayınca 17b/6
muḫteliṭ olsa 18a/1
muḳārīn olan 9b/11
muḳārin olmaz 53a/3
muḳavvī bāhdan ola 55b/13
muḳavvī bāhdan oldılar 56b/1
muḳavvī olalar 56b/4
munżamm ola 17b/9
murādınca ola 30b/12
musaḫḫin ola 32b/2
musaḫḫin olmaya 17a/7

muṭaccen ola 97a/5
mu‘tād olduġıçün 100b/10
muṭī‘a ola 114b/10, 132b/4
muṭī‘ olup 3a/8
muvāfaḳat olmamasından 22b/10
muvāfıḳ ola 100b/4
muvāfıḳ olmasa 31b/5
muvāfıḳ olup 132a/8
mu‘tedil ola 109a/13, 39a/7
mu‘tedīl ola 48b/1
mücevvef olduġına 11a/3
mü’eddī olmaya 31a/7
mü’eddī olmayalar 47a/8
mü’eddī olur 46b/10
müfīd ola 118a/13, 121b/12, 123a/4, 136a/7
müfred olsa 15b/3
müherrā ola 76a/5, 83b/11, 93b/8
müherrā olunca 65b/12
mükedder olur 37b/2
mülāyim ola 18b/6, 55a/2, 55b/13
mülāyim olmaḳdur 111b/3
mümtelī ola 27b/8
mümtelī olsa 46a/10
mün‘adim olsa 134a/6
mü’ellif olsa 16b/2
münaḳḳī ola 35b/1
münāsib olmaḳdur 112a/10
münāsib olur 42b/10
mün‘aḳid ola 73a/7, 88a/7, 89a/1, 89b/1, 90a/1, 90a/8, 90b/1, 90b/13, 91a/6 99b/11
münḳaṭı‘ olduḳdan 136a/6

münḳaṭı‘ olsa 53a/6
müntefiḫ olup 53b/7
müntefiḫ olur 16b/11
mürebbā olan 74b/9
mürekkeb olsa 16b/6
mürtekib olduġın 10b/1
müsemmen tavuḳ olsa 97a/6
müstaḥkem ola 113b/12
müştāḳ olur 12b/7
müşākil olduġınca ol 12a/9
müşākil olmaya 12a/10
müştaġil olmadın 33a/5
müştaġil olur 12b/13
müştehā ola 110a/1
müşterek olan 112a/7
müşterek olduġıçün 112a/4
müte‘alliḳ olur 18a/8
müteferriḥ olurısa 82b/3
müteferriḳ olmışıdı 27b/13
müteġayyir ola 38a/1
müteġayyir olmaḳ 122b/2
müteġayyir olmaya 127a/9
müteġayyir olup 51b/6
müteġayyir olur 47b/6
müte’aḫḫir olduġıçün 3b/13
müteḥallil olanlaruŋ 38b/13
mütekāṣif ola 47a/2
mütemmem oldıysa 115a/4
mütenāsib ola 109b/5
mütevātir olmaḳdur 38a/2
mütevāzim olur 52a/5

mütevellid olan 11a/7
mütevellid olur 11a/6, 15a/1, 15a/2
müttefiḳ ola 52a/12
nāfi‘ ola 117b/13, 118a/5, 124a/4, 59b/3
nā‘im ola 109b/3
nefḫ olsa 24b/13
nice olur 13b/12
nīm-birşit ola 94b/6
nūrlu ola 114b/8
olınmış ola 31a/11, 43b/3
otuz dirhem olur 75b/5
ölü gözi gibi olur 27a/8
örüṭururiken ola 51b/10
öyle olsa 24b/10
pālūde resminde ola 92b/12
perverde olmış ola 60b/2
rāci‘ olur 57a/10
rāgıb olur 136a/3
rāḥat ola 38b/9
raḳīḳ olduġıyıla 19a/8
raḳīḳ olur 19b/11, 20a/12
raḳīḳ-i bārid olur 18b/3
raḳīk-i ġayr-ılezic olsa 18a/13
raṭb ola 29a/13
raṭb olanlar 29a/7
rāzıḳī ola 33b/2
ruṭūbetile olsa 16a/12
ṣābit ola 51a/11, 51b/8
ṣābūn gibi ola 65b/5
saçılmış ola 92b/1
ṣāfī ola 122b/13

ṣafrāvī olalar 35b/12
ṣāḥibetü'l-kemāl ola 108a/12
sāḳıṭ ola 88b/7
ṣāḳıṭ olmaḳ 31a/3
ṣāḳıṭ olur 24a/1
sāḳıṭ olmaḳ 34a/1
sāḳıṭ olmaya 31a/8
sāḳıṭ olur 31b/2, 34a/9, 37b/2
sāḳıṭ olurdı 14b/6
şaḳīl olmaya 109b/6
şaḳīl olup 34a/1
şaḳīl olur 24a/3, 44b/7
sākin oldı 45a/8
sākin olduġınlayın 32a/5
sākin olduḳdan 38a/3
sākin olmasa 17a/8, 35a/11
sākin olmaya 65b/8
sākin olur 32a/5, 68a/6
ṣāliḥ ola 53a/9
ṣaru olmaḳ 122b/1
ṣaruraḳ ola 33a/13
sebeb ola 115a/9
sebeb olan 3b/1
sebeb oldıysa 108a/4, 110b/5
sebeb olmaġa 133b/9
sebeb olmaya 4a/11
sebeb olur 128a/7
sehel olur 19b/9
selāṭīn ḳatında olur 101a/2
semīd etmek ola 93a/1
semiz oldı 126a/10

semüz ola 109b/1
semüz olmaḳ 124b/6
serī‘ü’l-izāl olur 19a/12
seyrek ola 109b/12, 75a/4
ṣıḳ ola 109b/11
siŋirmez oldı 45a/5
siŋirmez olur 34a/11
ṣubḥ olunca 132a/2
süst olmaḳ 22b/5, 25b/12
süst olmaya 109b/2
süst olup 14a/13, 69b/4
süst olur 24a/10
süstlıḳ olsa 66a/2
süzülmiş ola 40b/13
şāf ola 83a/4
şarāb-ı reyḥān ola 38a/7
şefḳatlü olduġıçün 111b/9
şişek eti ola 85b/13, 92a/5
şol ḳadar olur 24b/6
tābi‘ olur 37a/13, 49a/6
ṭāhir ola 79a/11
taḥsīn ėder ola 32b/1
ṭālib olur 136a/4
tamām olduġında 41a/12
tamām olmadın 85a/2
tamām olmaz 54a/6
tamām olsa 56b/7
tamām olur 18a/8, 18b/4
ṭar ola 37b/8
ṭayyib ola 129a/6
ṭayyib olmaḳ 122a/12, 128a/4

ta‘abıla ola 25a/10
tedbīr ehli olup 23a/7
tedbīr olmamaḳdan 23a/9
terkīb olsa 91b/13
temīzi olmaya 128a/11
tėz olur 27b/7
te’ellüm olur 37b/4
tīz ola 133a/1
ṭoġranmış ola 39a/10
ṭolu olup 124b/6
tuḫme olduġından 48a/5
tuḫme olmaḳ 102a/11
ṭuzdan ola 96b/5
‘urūḳda olurısa 24a/7
uyḳusuz olmaġı 33a/12
uzun ola 109b/13
üç ḳısım oldı 112b/11
üstinde ola 97b/6
üzerine ola 3a/8
üzre ola 21a/3
üzre olsa 20b/12
vāḳı‘ olduġıçündür 27a/2
vāḳı‘ olmamaġa 10a/7
vāḳı‘ olsa 31b/7, 40a/10, 40a/3, 41a/5
vāḳı‘ olup 41a/3
vāḳı‘ olur 14b/9, 15b/7, 26a/1, 34b/1, 35a/3, 36b/6, 49b/2
vaḳt ola 101b/3, 45a/11, 74b/12
vaḳt olur 14b/8, 25b/13, 35b/7, 49b/1, 50b/5, 52a/4
vaḳtında olmaya 134b/8
var olsa 32a/4
vārid olmışdur 4a/8

vāṣıl oldı 13b/9
vāṣıl gibi olur 18a/2
vāsi‘a olsa 135b/7
veca‘ olur 49a/5
veca‘ü’l-kemāl ola 131b/3
vechile olmayalar 46b/7
vesme olduġınca 127a/2
yābis olsa 16a/10
yādigār olmaġiçün 137a/11
yaḳın ola 99a/4
yaḳın olan 10a/9
yaḳın olıcaḳ 98b/13
yaḳın olmasına 108a/5
yaḳın olmaya 29b/8, 131a/8
yaḳın olsa 4a/5
yaramaz olanlara 128b/2
yardım ola 17b/10
yegrek ola 131a/10
yėlmeşik ola 65b/6
yėr oldı 45a/5
yışıl olınca 127a/5
yigit ola 46b/9
yigitlikile ola 50a/13
yoġurulmış ola 93a/2, 93a/3
yöresinde olan 135a/8
yuḳaru ola 128b/8, 42a/8
yumşaḳ ola 109b/13
yumru olmaya 110a/4
yumurda ola85b/11, 92a/6
yumuşaḳ olur 24a/11
yüklü ola 17b/5

ża‘f olmaya 27b/10
ẓāhir oldı 20a/3
ẓāhir olınca 89b/5
ẓāhir olsa 44a/13
ża‘īf olduġıçündür 27a/4
ża‘īf olduġına 26b/13, 27a/3
ża‘īf oldum 85a/5
ża‘īf olmaġıla 19a/4
ża‘īf olmaḳdur 38a/4
ża‘īf olmamaġıla 18b/12
ża‘īf olmaya 28a/2, 31a/10
ża‘īf olsa 14b/2, 20b/1
ża‘īf olup 51b/5
ża‘īf olur 18b/1, 23b/10, 24a/12, 24a/4, 24b/10, 24b/2, 26b/13, 31b/1, 37b/1
za‘īf olur 24b/7
ża‘īf olurlar 34a/8
zamān-ı muvāfıḳ olsa 31b/4
żarūret-i dā‘iye ola 101b/4
żarūret-i da‘iye olurısa 49b/5
żāyi‘ olmaya 106b/5, 131b/8
żāyi‘ olup 4a/10
żayyıḳ ola 114b/10
zā’il olmaya 103b/5
żıddı olsa 128a/7
żıddıla olan 21a/7
ẕikr olacaġuŋ 108b/1
ẕikr olan 100b/1, 34a/13
ẕikr olısar 81b/10
żīḳ-ı nefes olmaḳ 26b/2
zīnetden oldıyısa 126b/11
ziyāde olsa 74b/11

ziyāde olur 9a/12

1.2.5.3.15. olın-/olun-

olın - Yapılmak, meydana getirilmek*; krş. olun-* -38-

beyān olına 39a/12

ġaflet olınmaya 105a/10, 116b/4

ḫalṭ olınur 32b/3

ıṣlāḥ olına 39a/2

ıṣlāḥ olınmış ola 43b/3

ʻilāc olına 16b/10, 16b/11

istidlāl olına 18b/8

istidlāl olınur 18b/10, 19a/3, 19a/7

istiʻmāl olınan 54b/12

istiʻmāl olınur 54b/10, 94a/10, 94b/9, 100b/3

işāret olınmışdur 50a/13, 53b/6, 54a/4

taṭyīb olınmış ola 31a/11

tecribe olınmışdur 127b/13

tedbīr olına 17a/3

terkīb olınur 65a/3

yābis-ile olına 15b/5

ẕikr olındı 17b/1, 105a/9

ẕikr olındı-y-ısa 101a/10

ẕikr olına 22b/1, 23a/11, 23b/2, 32b/12

ẕikr olınacaḳ 79a/8

ẕikr olınan 15a/7, 76a/12

ẕikr olınmış 103a/12

ẕikr olınmışdur 54b/2

ẕikr olınmış-ıdı 122a/10

olun - Yapılmak, meydana getirilmek*; krş. olın-* -6-

ġaflet olunmaya 88b/3, 130b/5

ḥükm olunur 110b/2

müstaḥsen olunanı 108a/9

ẕikr olundı 115a/11

ẕikr olunan 77a/13

1.2.5.3.16. vėr-

vėr- Vermek, bir nitelik kazandırmak. -71-

bahā vėrdüm 84b/6

fā'ide vėrür 93b/3

ġıdā vėre 55a/1

ġıdā vėrür 55a/9, 55b/2, 55b/6, 56a/13

ḫaber vėrdi-kim 126b/1

ḫaber vėrmişdür 107a/1

ḥüsn vėrür 115a/3

ḳabż vėrüp 96b/8

ḳıvām vėre 73b/8

ḳıyām vėrür 83a/6

ḳuvvet vėre 31a/10, 65a/9, 69b/3, 70b/5, 70b/13, 88b/6

kemāl vėrür 30b/10

ḳudret vėrmişdür 10a/11

ḳuvvet vėre 91a/13

ḳuvvet vėrür 7a/4, 7b/9, 59a/2, 59a/3, 63b/2, 64a/12, 69a/1, 70a/11, 72a/3, 73a/13, 74a/8, 74b/2, 75a/9, 76a/1, 77a/8, 77b/4, 77b/6, 79a/7, 80a/1, 80a/10, 80b/11, 81a/11, 81b/9, 83b/9, 88b/8, 91a/8, 93b/4, 94b/5, 95a/5, 96a/6, 96b/9, 97b/8, 98a/1, 99b/13, 100b/7, 101a/11, 103a/2, 104a/7

leẕẕet vėrür 86b/9

menfa'at vėrür 46a/3, 80b/12

nişāṭ vėrür 89a/6

ṣalābet vėrür 83b/1

süḫūnet vėrür 80b/11

ṭa'ām iştihāsı vėrür 46a/4

tütsü vėresin 103b/9
zaḥmet vėrse 30a/11
zaḥmet vėrür 25a/2, 68a/3

1.3. Dil Bilgisi Ögeleri

1.3.1. Sıfatlar

Sıfatlar, "somut ve soyut ad ve kavramları niteleme, belirtme, yer gösterme, sayı gösterme, sorma gibi çeşitli yönlerden vasıflandıran, sınırlayan kelime türüdür" (Korkmaz 2007: 188).

1.3.1.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları, "bir sıfat tamlaması içinde bağlandığı ismin renk (beyaz, kara pembe vb.), hacim (büyük, geniş, dar, ensiz vb.), nitelik (güzel, çirkin, iyi, kötü vb.) gibi değişik açılardan tamamlayıcısı olan sıfatlardır (Delice 2017: 61). Metnimizdeki niteleme sıfatları çeşitli yönlerden aşağıda sınıflandırılmıştır:

1.3.1.1.1. Fiziksel-Maddi Özellikleri Bildiren Sıfatlar

aḳ Beyaz, ak. -23-
aḳ bal 70a/4
aḳ balıḳ 58b/7
aḳ behmen 86a/13
aḳ fülfül 67a/3, 86a/5
aḳ günlük 89b/10, 91a/3
aḳ ḫardal 87b/9
aḳ ʿaṣābe 103b/8
aḳ mūm 69a/6, 71b/9
aḳ neft̠ 87b/3

aḳ ṣandal 123b/1, 123b/8, 124a/6, 129a/1

aḳ ṣoġan 58b/7, 61a/10, 93b/5, 95a/11

aḳ şarāb 78b/12

aḳ şeh-dāne 88b/11

aḳ terengübīn 97b/10

altun Altın. -1-

altun varaḳ 103b/3

aruḳ Zayıf, cılız; *krş. ṭuruḳ*-2-

aruḳ ‘avrat 124b/8

ṭopuġı aruḳ 126a/9

bilādī < Ar. Mesken, yerleşim yeri. -1-

bilādī yėr 57a/5

çīnī < Far. Çini; sırlı kap, porselen. -1-

çīnī pūlād 104a/12

delinmedük Delinmemiş. -1-

delinmedük incü 86a/12

derledici Terletici. -1-

derledici işler 29a/5

dişi Dişi. -3-

dişi fīl 112b/12, 113a/8, 113a/13

eksüklüce Eksiği bulunan, kusurlu. -1-

eksüklüce birşīşe 65b/10

emer Memeden kesilmemiş, meme emecek yaşta olan. -3-

emer ḳuzı 33b/4, 125a/1

emer oġlaḳ 30a/13

ėrkek 1. Erkek. 2. Sert, kolay bükülmez. -3-

ėrkek dögülmedük zırnīḫ 119a/2

ėrkek serçe 66a/12, 86a/1

eski Eski. -2-

eski ḫamr 70b/2

eski şarāb 32b/6

genc Genç, yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı. -1-

genc ḳoyun 95a/5

gevşec < Far. Balık cinsi **?** -1-

gevşec balıḳ 58b/6

gök 1. Mavi. 2. Yeşil. -6-

gök ḳōz 135b/4

gök māzū 135a/10, 135a/3

gök sūsen 130a/5, 132b/7, 133a/11

gökce Yeşile çalan. -1-

gökce māzū 127b/2

gülābī < Far.-Ar.Bir çeşit elma cinsi.-1-

gülābī alma73a/1

ḫāliṣ < Ar. Saf, gerçek. -4-

ḫāliṣ sirke 36a/3, 66a/4

ḫāliṣ zanbaḳ 66a/4, 131a/2, 131b/13

ḫām < Ar. Olgunlaşmamış, ham. -3-

ḫām buḫār 49a/2, 49a/7

ḫām zeyt 119a/9

iri İri, büyük. -1-

iri yoġun şaḳāḳul 75a/11

ḳābıż < Ar. Kabz edici, tutma özelliğine sahip, tutucu. -1-

ḳābıż ṭīb 35b/3

ḳabsuz Kabuksuz. -4-

ḳabsuz baḳla 116a/3,

ḳabsuz ḳavun 116a/4

ḳabsuz ṭopalaḳ 123b/13

ḳabsuz simsim 63b/4

ḳalay Kalay. -2-

ḳalay deste118b/1

ḳalay havān 118b/1

ḳalıŋ Kalın. -5-

ḳalıŋ döşek 27b/11, 31b/7, 36b/7, 37a/3, 52a/7

ḳanatlu Kanatlı, kanatı olan. -2-

ḳanatlu ḳarınca 65b/9, 71a/9

ḳara Kara, siyah; *krş. siyāh* -8-

ḳara boya 127b/3

ḳara eşek 119b/10

ḳara incīr 136b/11

ḳara inek 62b/7

ḳara keçi 118a/11

ḳara ḳıl 120a/11

ḳara noḫūd 132a/9

ḳara öküz 62b/4

keh-rübā < Far. Kehribar. -2-

keh-rübā yüzük 104a/7, 104b/

ḳıvırcuḳ Kıvırcık; küçük küçük kıvrımları olan. -1-

ḳıvırcuḳ saç 120b/10

ḳız Kız. -1-

ḳız oġlan 45b/11

ḳızġun Kızıl; *krş. ḳızıl* -1-

ḳızġun reng 127b/6

ḳızıl Kızıl; *krş. ḳızġun* -14-

ḳızıl baḳam 127b/8

ḳızıl bögrülce 80a/13

ḳızıl būre 121b/5

ḳızıl gül 123b/1, 123b/8, 124a/6, 129a/8, 129b/7

ḳızıl inek 62b/8

ḳızıl noḫūd 99a/11

ḳızıl şarāb 29b/4

ḳızıl şeker 79b/6, 79b/11

ḳızıl üzüm 40b/12

ḳızılca Kızıla çalan, kırmızımsı. -1-

ḳızılca buzaġu 78b/5

ḳoduḳlamış Sıpa yavrulamış. -1-

ḳoduḳlamış eşek 137a/1

köpüksüz Kökpüksüz. -1-

köpüksüz bal69a/12

ḳuru Kuru. -11-

aşlarına kişnic ḳatalar gerek yaş gerek *ḳuru* 36a/10

ḳuru baş güli136b/13

ḳuru demür buturaḳ 59b/13

ḳuru edviyye70b/8

ḳuru etmek 102b/8

ḳuru ḳızıl gül 124a/6

ḳuru mersīn 129b/8

ḳuru na‘na‘ 72a/7

ḳuru nīlūfer 85a/6

ḳuru üzüm 33b/1

ḳuru yėmiş 124a/7

ḳurudıcı Kurutucu. -1-

ḳurudıcı nesne 27a/1

memzūc < Ar. Karışmış, mezc edilmiş. -2-

memzūc şarāb 36a/3, 77b/11

muḥreḳ < Ar. Kavrulmuş, yanmış, yakılmış. -2-

keçi ṭoynaġı muḥreḳ 134b/3

mücerred < Ar. Soyulmuş. -1-

mücerred bişmiş ṣoġan 94b/3

müleyyināt < Ar. Yumuşatan, yumuşatıcı nesneler. -1-

müleyyināt nesne 16b/5

mürekkeb < Ar. Birleşik, terkip edilmiş. -2-

mürekkeb edviyye 6a/4

mürekkeb yaġ 65a/3

müşemmen < Ar. Besili, yağlı. -1-

müşemmen tavuḳ 56a/9

müsemmen *bk. müşemmen* -2-

müsemmen tavuḳ 100b/12, 97a/6

pāk < Far. Temiz, pak. -2-

pāk cins 111b/2

pāk ḳab 75a/11

pūlād < Far. Polat, çelik. -1-

pūlād demür 133a/9

ṣaġ Sağlam, sağ, çürümemiş. -1-

ṣaġ alma 77a/9

ṣāfī < Ar. Safi, katışıksız, saf. -3-

ṣāfī ṣu 36b/2

ṣāfī şarāb 32a/8, 36b/13

ṣaru Sarı; *krş. zer* -1-

ṣaru ṣandal 123b/1

semīd < Ar. Beyaz ekmek. -5-

semīd etmek (g) 29b/3, 31b/11, 33b/5, 36b/11, 93a/1

semüz Semiz, yağlı, şişman. -6-

semüz gögercin 95b/10

semüz ḳaz 125a/2

semüz şişek 84a/13, 85b/12, 98b/9

semüz tavuḳ 84a/13, 98a/13

sırça Cam, camdan yapılmış eşya. -2-

sırça ḳab 119a/11

sırça ḳadeḥ 89a/9

sırçalu Camlı, camdan yapılmış. -4-

sırçalu çanaḳ 76b/2

sırçalu ḳab 132a/13

sırçalu ẓarf 88a/7, 134b/6

sirkelü < Far.-T. Sirkeli. -1-

sirkelü aş 36a/8

sivri Sivri. -1-

sivri ḳarınca 66a/7

ṣoyulmış Soyulmuş, kabuğu çıkarılmış. -1-

ṣoyulmış ṭatlu gülābī alma 73a/1

ṣulu Sulu. -1-

ṣulu ve ṣovuḳ tere102a/7

südlü Sütlü. -2-

südlü birinc 92b/6, 124b/13

sükkerī < Ar. Şekerli. -1-

sükkerī ḥalvā39a/6

taş Taş. -1-

taş çölmek 75a/12

tāze < Far. Taze, bayatlamamış, yeni. -20-

tāze balıḳ 33a/7, 39a/5

tāze bide 96a/4

tāze kirde 96a/3

tāze ṣaġılmış ḳara inek ya ġāyet ḳızıl inek südi 62b/7

tāze ṣaġılmış süd 33a/8, 43a/1,60a/2, 64b/4, 87a/8, 93b/7, 98a/2,116a/9

tāze saġılmış ṣığır südi 97b/8

tāze ṣığır südi 73b/7, 99a/9

tāze süd 43a/9, 96a/11, 96b/10

tāze ve ısıcaḳ süd 60b/4

tīz < Far. Keskin, etkili. -4-

tīz maḳaṣ 62b/5

uvaḳ Ufak, küçük. -2-

uvaḳ balıḳ 92a/9

uvak ḳıyma 97b/2

veca'lu < Ar.- T. Ağrılı, sızılı. -1-

veca'lu mafāṣıl 42a/11

yaşıl Yeşil renk. -1-

yaşıl sırçalu çanaġa 76b/2

yed-gunī < Far. Küçük ve siyah, koyu renkli bir elma türü. -1-

yed-gunī alma 73a/2

yeŋi Yeni. -3-

yeŋi ferfiyūn 67b/6

yeŋi ṣu 76b/9

yeŋi ṣūf 132a/3

yūsufī < Ar. Bir çeşit elma türü. **?** -1-

yūsufī alma 73a/1

ża‘īf < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz. -1-

yatdugı yanındagı ‘użvı *ża‘īf* 52a/1

1.3.1.1.2. Duyu Ötesi Özellikleri Bildiren Sıfatlar

‘ādil < Ar. 1. Doğruluk gösteren. 2. Doğru. -1-

‘ādil pādişāhlar 4a/11

aġduḳ Karışık, bozuk, kusurlu, ters, aksak, eksik. -1-

aġduḳ hażm24a/4

aṣıl < Ar. Asıl, temel, esas. -1-

aṣıl ḳıl 24b/1

bāḳī < Ar. 1. Daimî, kalıcı 2. Artık, artan, geriye kalan. -7-

bāḳī kütüb 3b/10

bāḳī keyfiyyet 21a/5

bed < Far. Fena, yaramaz, çirkin, kötü. -1-

bed rāyiḥa 129b/5

bir Ortak, aynı, eş. -1-

bir cins 110b/11

eyü İyi. -8-

eyü ḳına 127a/2

eyü ḳızıl baḳam 127b/8

eyü ṭībler 29b/1

fāsid < Ar. Bozan, bozucu. -1-

fāsid fikrler 46a/6

fā'idelü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -1-

fā'idelü ḥuḳneler79a/9

ġālib < Ar. Üstün, baskın. -1-

şehveti *ġālib* kişiler 23a/12

gereklü Gerekli, lazım. -1-

gereklü ḳıllar 28a/8

ḥāllü < Ar.-T. Halli, belli bir duruma sahip. -1-

bu *ḥāllü* ādem 25b/1

ḫāric < Ar. Bir şeyin dışında kalan, dış. -1-

ḫāric işler 106b/6

ḫōş < Far. Güzel, iyi, hoş; *krş. ḫūb* -1-

ḫōş derlemekleri-y-ile 54b/7

ḫūb < Far. Güzel, hoş iyi; *krş. ḫōş* -1-

ḫūb vaż' 17b/7

ḳābıż < Ar. Kabz edici, tutma özelliğine sahip, tutucu. -1-

ḳābıż ṭī̇b 35b/3

ḳabīḥ < Ar. Çirkin, fena; *krş. zişt* -1-

yüzleri ḳabīḥ 112a/2

ḳavī < Ar. Kuvvetli, güçlü. -1-

ḳavī istifrāġlar 48a/7

kemāl < Ar. Olgunluk, tamlık, eksiksizlik. -2-

kemāl muḳavvī 56b/8

kemāl ẕevḳ 105b/6

kerīh < Ar. Çirkin, iğrenç. -2-

kerīh rāyiḥalular106a/5

kerīh ṣūretler 106a/4

köti Kötü, sağlam olmayan. -1-

köti sivri ḳarınca 66a/7

laṭīf < Ar. Yumuşak, hoş, güzel; nazik. -15-

laṭīf bal 84a/3, 99b/3

laṭīf şişek etleri 100b/11

laṭīf muḥallil 101b/10

laṭīf nesneler 17a/6

laṭīf aḳar ṣu 33a/13

laṭīf ḳıvām 83b/5

laṭīf ṭatlu üzüm 33b/7

laṭīf ḫatunlar 52a/6

laṭīf şarāb 98b/5

laṭīf semüz şişek eti 85b/12

laṭīf dögülmiş buġday 96a/6

mā-yeteḥallel < Ar. Hallolunabilir. -1-

mā-yeteḥallel olacaḳ nesne olacaḳ 24a/8

maṭlūb < Ar. Talep edilen, istenilen, aranılan şey. -1-

maṭlūb ḳıl 119a/4

mażarratlu < Ar.-T. Zararlı. -1-

mażarratlu nesne 27a/13

melāḥatlü < Ar.-T. Tatlı, güzel, hoş. -1-

m. 109b/9

menfa'atlü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -1-

melāḥatlü żaḥik 27b/2

meẕkūr < Ar. Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış. -7-

meẕkūr edviye 100b/5, 88a/6, 96b/12

meẕkūr içler 100a/8

meẕkūr ṭa'āmlar16a/1

meẕkūr zaḥmetler 46b/9

muḳavvī < Ar. Güçlendirici. -7-

muḳavvī bāh 55b/13, 56a/6, 56b/1

muḳavvī ma'ācīn 83a/12

muḳavvī mürebbālar 6b/6

muḳavvī yaġlar 64b/8, 68b/6

muvāfiḳ < Ar. Uygun, yerinde. -1-

muvāfıḳ tedbīr 34b/11

münāsib < Ar. Uygun, yakışık, yaraşık. -1-

münāsib ṭaraf 110b/6

müstaḳīm < Ar. Doğru, mantıklı. -1-

‘aḳl-ı müstaḳīm 106b/8

müte‘alliḳ < Ar. Bağlı, ilgili, ilişiği olan. -1-

müte‘alliḳ nesneler 114a/2

rekīk < Ar. Kusurlu.-1-

ve ‘aḳılları *rekīk* 112a/2

ṣaḥrāī < Ar. Çöle ait, çöl ile ilgili. -1-

ṣaḥrāī ḳarınca 66b/2

teverrümī < Ar. Veremli, vereme ait, veremle ilgili. -1-

teverrümī ẕeker 45a/10

yabān < Far. Yaban, boş arazi; dışarı. -3-

yabān keşūrı 133a/11

yabān sarımsaġın 136a/12

yaramaz Kötü, yaramaz, bir faydası olmayan. -2-

yaramaz çıbanlar 49a/1

yaramaz rāyiḥa 130a/4

ża‘īf < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz. -1-

ża‘īf bende 9b/8

żıddlu < Ar.-T. Zıtlı. -1-

żıddlu żıdd 21a/6

zişt < Far. Çirkin; *krş. ḳabīḥ* -1-

zişt ḫulḳlular 106a/5

1.3.1.1.3. Miktar, Ölçü, Hacim, Derece, Yön, Zaman Bildirenler Sıfatlar

Asıl sayılar, *sıra sayılar* ve *üleştirme sayıları*nın da sıfat yapma işlevleri olduğundan, metnimizde geçen bu sayı türleri, sıfatlarla ilgili bu kategoride tekrardan belirtilmemiştir (Örnekler için *bk*. Sayılar ve Sayı Kavramı ile İlgili Adlar). Metinde

geçen bazı belirsiz sıfatlar, ölçü-miktar anlamına gelecek biçimde kullanılmıştır: az, azacuḳ, birçoḳ, birez, bol, çoḳ vb.

aḥlā < Ar. Çok tatlı, pek şirin. -1-

aḥlā ḥāl 52a/13

arḳa Arka. -1-

arḳa sünükler 13a/11

āsān < Far. Kolay. -1-

āsān yol 55a/7

aşaġa Aşağı, alt. -1-

aşaġa bāb 21a/13

az Az. -3-

az ḥarāret 17a/1

az şu 98b/12

az ṭuz 98b/1

azacuḳ Azıcık, çok az miktarda. -1-

azacuḳ zeyt 117a/7

azıraḳ Daha az, az miktarda, çok az. -1-

azıraḳ şarāb 31b/12

‘aẓīm < Ar. Çok. -3-

‘aẓīm fā’ide ma‘cūnıdur 87a/10

‘aẓīm fā’ide terkībidür 86a/12

‘aẓīm fā’idesi vardur 78b/3

be-ġāyet < Far.-Ar. Oldukça fazla, aşırı, pek ziyade. -9-

be-ġāyet aġırlıḳ 37b/13

be-ġāyet çoḳ bahā 84b/6

be-ġāyet eyü ḳızıl baḳam 127b/8

be-ġāyet ḥarāret-ile 38a/2

be-ġāyet iştihā 70a/9

be-ġāyet iştihā-y-ıla 51a/13

be-ġāyet müherrā 96a/9

be-ġāyet ṣarp sirke 129b/3

be-ġāyet yumşaḳ 71a/1

birçoḳ Birçok. -1-

birçoḳ turb toḫmı 116a/3

birez Biraz. -4-

birez bögrülce 80a/13

birez kāfūr 85a/7

birez za‘ferān 135b/10

bol Çok, fazla. -12-

bol noḫūd 92a/5, 98b/1

bol sirke 117a/11

bol ṣoġan 38b/6, 41a/10, 93a/4

bol şişek eti 92a/12

bol raġbet 51a/13

buçuḳ Buçuk, yarım. -28-

buçuḳ dirhem 41a/1, 67b/6, 68a/10,74b/8, 90a/9, 97a/10, 123a/10, 123b/9, 127b/4, 131a/2

buçuḳ miḳdār 121a/10, 121b/9, 129a/8,

buçuḳ miṣḳāl 131b/12, 67b/7, 90b/10

buçuḳ rıṭıl 79b/4,80a/1, 80a/2, 80a/3, 80b/5, 81a/8, 81b/5, 85a/12, 99a/9118b/6, 126b/5

buçuḳ vaḳıyye 118b/10

çoḳ Çok. -14-

çoḳ bahā 84b/6

çoḳ cimā‘ 49b/9

çoḳ derlemege 29a/4

çoḳ ġıdā 54b/13, 55a/10, 55b/2, 55b/6, 56a/8, 56a/13

çoḳ ılıcaḳ 33a/8

çoḳ kişilere 46a/4

çoḳ menfa‘at 84a/6

çoḳ nesne 49a/13

çoḳ uyḳusuzlıḳ 49a/9

çoḳ zamān 19b/6

ednā < Ar. Pek aşağı, en bayağı, çok alçak; çok küçük. -1-

ednā yėmiş aġacı 2b/12

etemm < Ar. Pek kusursuz, eksiksiz, tam. -1-

etemm vech üzere 53b/9

ġalīẓ < Ar. Kalın, sık, yoğun. -6-

ġalīẓ yėl 54b/12, 55a/10

ılıcaḳ Ilıkça, ılık. -3-

ılıcaḳ şu127b/5, 129b/4, 33a/9

i‘tidāl < Ar. Ilımlılık, itidal. -3-

i‘tidāl mizāc 57a/13

i‘tidāl vaḳt 51a/12

ḳalınca Kalınca, kalına yakın derecede. -1-

ḳalınca müşk 131b/9

ḳarīn < Ar. Yakın. -1-

ḳarīn ‘aşırlar 2b/1

ḳatı Sert; pek; çok; oldukça; şiddetli. -4-

ḳatı fikirler 46a/1

ḳatı ḥareket 25a/10

ḳatı iḥtirāz 28a/4

ḳatı müherrā 81b/3

miḳdārınca < Ar.-T. Miktarınca, gereken miktarda. -1-

miḳdārınca ṭa‘ām 38b/8

mu‘tedil < Ar. 1. Ne az, ne çok, orta halde bulunan. 2. Uygun, münasip. 3. Mülayim, yavaş, sert olmayan. -2-

mu‘tedil perverdeler 30a/4

mu‘tedil yaġlar 33a/10

mu‘tedīl *bk. mu‘tedil* -3-

mu‘tedīl ḥammām 36b/1

mu‘tedīl nesneler 34b/9

mu‘tedīl şu 31b/5

nīm-birşit < Far. Yarı pişmiş, rafadan. -11-

nīm-birşit yumurda 31b/10, 33b/3, 36b/10, 38a/11, 39a/1, 41a/7, 55a/13, 78b/9, 85b/11, 92a/6, 97a/9

orta Orta. -1-

orta barmaḳ (ġ) 104b/2

ṣaġ Sağ, sağ taraf. -3-

ṣaġ el 104b/1

ṣaġ ḫāya 79a/3

ṣaġ yaŋa 42a/9

ṣarp Keskin, şiddetli, yoğun. -1-

ṣarp sirke 129b/3

seh(e)l < Ar. Az, azıcık, pek basit. -9-

sehel sumāḳ 96b/7

sehel zamān 126a/9

sehl aġac 3a/4

sehl himmetlü 3a/6

sehl vaḳt 18b/11

tėz < Far. Tez, çabuk, hızlı. -4-

tėz bitmeg-ile 18b/13

tėz vaḳt 45a/8

ucura Uzak. -1-

ucura uca 51b/12

yėtdükce Yeteri kadar, gereğince. -1-

yėtdükce gülāb 72b/7

yoġun Yoğun, kalın, şiddetli. -1-

yoġun şaḳāḳul 75a/10

yuḳaru Yukarı. -1-

yuḳaru geçenlerde 94a/9

ziyāde < Ar. Fazla, bol, çok. -4-

ziyāde cimā‘ 54b/5

ziyāde ḫāṣıyyet 103a/11

ziyāde menfa‘at 6a/7

ziyāde menī 51b/1

1.3.1.1.4. Duyularla İlgili Özellikleri Bildirenler Sıfatlar

acı Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duygu, *tatlı* karşıtı; *krş.fayḳarā* -2-

acı bādām 87b/2

acı ve ṭatlu bādām 115b/4

bāridü'l-mizāc < Ar. Bünye özelliği soğuk olan, soğuk bünyeli. -2-

bāridü'l-mizāc kişi 39b/9, 48b/7

bürūdetlü < Ar.-T. Soğuk, soğuk özelliğe sahip. -1-

bürūdetlü nesneler 32b/12

ekşi Ekşi; *krş. eşki* -10-

ekşi enār 102a/5

ekşi kekre nesneler102a/4

ekşi nār 119a/8, 129b/8

ekşi tūt 102a/6

ekşi ve ṭuzlu ve kekre nesneler 29b/7

ekşi yėmişler39b/13

eşki Ekşi; *krş. ekşi* -1-

eşki ṭatlu nār 90b/5

ḥār < Ar. Sıcak, sıcak özelliğe sahip; *bk. issi* -1-

ḥār perverdeler 32b/4

ılıcaḳ Ilıkça, ılık. -3-

ılıcaḳ ṣu 127b/5, 129b/4, 33a/9

ısıcaḳ Sıcak; *krş. issi* -2-

ısıcaḳ ṣu 129a/4

ısıcaḳ süd 60b/4

issi Sıcak; *krş. ḥār, ısıcaḳ* -11-

issi cevārişler 35a/6

issi ṣu 126a/3

issi ḳābıż ṭībler 35b/3

issi ma‘cūnlar 35a/8

issi otlar 15b/9, 39a/5

issi vaḳtlar 48a/12, 48b/6

issi yaġ15b/8

issi yėrler 48a/13, 57a/6

kekre Ekşimsi, buruk tadlı. -2-

kekre nesneler 102a/4, 29b/7

ḳuru Kuru. -11-

aşlarına kişnic ḳatalar gerek yaş gerek *ḳuru* 36a/10

ḳuru baş güli136b/13

ḳuru demür buturaḳ 59b/13

ḳuru edviyye70b/8

ḳuru etmek 102b/8

ḳuru ḳızıl gül 124a/6

ḳuru mersīn 129b/8

ḳuru na‘na‘ 72a/7

ḳuru nīlūfer 85a/6

ḳuru üzüm 33b/1

ḳuru yėmiş 124a/7

sovuḳ *bk. ṣovuḳ* -1-

sovuḳ ṣu 16a/8

ṣovuḳ Soğuk; *krş.bārid* -8-

ṣovuḳ edviyye 101b/13

ṣovuḳ ṣu 31b/3, 49b/13, 102a/10, 130a/1

ṣovuḳ tereler 102a/7

ṣovuḳ yėr 57a/4

sükkerī < Ar. Şekerli. -1-

sükkerī ḥalvā 39a/6

ṭatlu Tatlı. -18-

ṭatlu bādām 115b/5

ṭatlu etmek 41a/10

ṭatlu enār 135a/12

ṭatlu gülābī almadan 73a/1

ṭatlu ḳusṭ 57b/7

ṭatlu memzūc şarāb 77b/11

ṭatlu nār 90b/5

ṭatlu ṣaġ alma 77a/9

ṭatlu ṣu 76b/11

ṭatlu ṣulu ḥammāmlar 29b/8

ṭatlu üzüm 33b/7

ṭatlu yoġurt (d)39a/2, 92b/5

ṭatlu zeyt118b/7, 83b/10, 88b/11, 91a/4, 93b/11

tīz < Far. Keskin, etkili. -2-

tīz maḳaṣ 62b/5

tīz nesneler 11a/13

ṭuzlu Tuzlu. -2-

ṭuzlu ṣu 120b/5

ṭuzlu ve kekre nesneler 29b/7

yaḳıcı Yakıcı. -1-

yaḳıcı nesneler 11a/13

yaş 1. Kuru olmayan, ıslak, taze. -9-

aşlarına kişnic ḳatalar gerek *yaş* gerek ḳuru 36a/9

yaş bādām 58b/3

yaş benc 121b/10

yaş ḫaşḫāş 57b/10

yaş kişnic 102a/7, 41b/11

yaş tereler 93a/12

yaş üzüm 58b/2

yaş yėmişler 93a/11

1.3.1.2. Gösterme-Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları, "bir sıfat tamlaması içinde bağlandığı ismi sayı (yarım, üç, beşinci vb.), soru (hangi, kaç, ne, nasıl vb.), gösterme (bu, şu, o, vb.), belirsizlik (bir, hiç, bazı, nice vb.) gibi değişik açılardan tamamlayan sıfatlardır" (Delice 2017: 62). Gösterme sıfatları ise "sıfat tamlaması içinde kendinden sonra gelen ismi gösterme ilgisiyle tamamlayan sıfatlardır" (Delice 2017: 62).

1.3.1.2.1. İşaret Sıfatları

"İşaret sıfatları *bu, şu, ol, o* ve bunların birleşik şekilleri *uşbu, işbu, şol < uş+ol, şolok < şol+ok'*dur" (Özkan 2013: 124). Metnimizde *şolok* ve *uşbu* işaret sıfatlarına rastlanmamıştır. Metnimizde geçen işaret sıfatları:

bu Bu. -127-

bu aḥvālde 49a/10

bu arada 101b/8

bu ʻalāmeti 104a/9

bu ʻalāmetleri 104b/7

bu ʻameli 104a/10

bu ʻārıż olan nesneler 45a/7

bu aʻżānıŋ 54b/3

bu aʻżānuŋ 14a/7, 54b/5

bu ʻaẓīm fāʾide 87a/10

bu bābda 3b/3, 4a/7, 23a/11, 39a/12, 78b/1, 101a/6, 108a/8, 115a/10, 116a/1, 117a/3, 124b/9, 126b/12, 128a/12, 133b/9

bu bāridüʾl-mizāc kişinüŋdür 39b/9

bu bėş rıṭıl şaḳāḳula 75b/4

bu beyāna 13b/3

bu beyāndan 20a/3

bu cevher-i rūḥ 37b/4

bu cümleden 129a/3

bu dėdigümüz 18a/8, 46b/11, 126a/3

bu dükelin 58b/11
bu edviyelerden 132b/5
bu edviyyeyi 82a/10
bu eşyā 31a/4
bu evṣāfı 108b/6
bu evṣāf-ı meẕkūre 108b/3
bu evṣāf-ı meẕkūreyi 114a/13
bu evṣāf-ı ṣelāṣeden 55b/4
bu fā’idede 54b/8
bu fażla 13b/5
bu fi‘li 68a/1, 68a/3
bu ḥadde 45b/9
bu ḥāl 48a/4
bu ḥālātda 49b/5
bu ḥāli 47b/13
bu ḥāllü ādemi 25b/1
bu ḥāllüler 32b/9
bu ḥarekāt-ı nefsānīden 53b/2
bu iki vaṣf-ıla 55b/7
bu ‘ilācı 131b/1
bu ‘illetlüye 26b/9
bu ismleri 103b/8
bu istifrāġ 26a/6
bu ḳadar sözlere 107a/4
bu ḳalyeyi 98b/7, 99a/5
bu kelām 57a/8
bu ḳısm 107b/4
bu kim 55a/9, 56a/12, 56a/5, 56a/13
bu kitāb 137a/9
bu kitāba 10b/3
bu ma‘cūn-ı feraḥ- zād 86b/7

bu maḥalle 12b/11
bu ma‘nīler 55a/11
bu ma‘rifet 11b/5
bu mecmū‘ 115a/7, 12b/4
bu mecmū‘ayı 4b/7, 53a/4
bu mecmū‘aya 3b/10
bu mecmū‘-ıla 32a/10
bu menfa‘ati 46b/7
bu meẕkūr 132b/1
bu meẕkūrāt 20a/2
bu meẕkūrātda 20b/8
bu meẕkūrātı 33b/8
bu meẕkūrlaruŋ 106a/6
bu mizāc 19a/1, 19a/6, 19a/11, 19a/13, 19b/10, 19b/13, 34a/6
bu mizāclu ādem 25b/8
bu mizāclular 33b/11
bu muvāfaḳat 113a/3
bu muvāfaḳatdan 113a/6
bu muvāfaḳat-ıla 113a/5
bu münāsebet 110b/9
bu resme menāfi‘ 46b/3
bu resme zaḥmetlere 47a/7
bu ribāṭāt 11a/3
bu saṭrı 103b/2
bu sebebden 56a/6
bu ṣıfatlaruŋ 110a/5
bu şarṭ-ıla 105a/1
bu tedbīr-ile 37a/4, 126a/9, 126b/1
bu terkībi 99a/8
bu taġyīrüŋ 38a/1
bu ṭā’ife 112a/10

bu ṭılsımı 105a/6
bu üç evṣāf 134a/6
bu üç nesnenüŋ 54a/4
bu üç vaṣf 55a/3, 55a/8, 55b/1, 56b/7, 56b/8
bu üç vaṣıfdan 134a/4
bu vech-ile 46b/6
bu yaġı 119a/5
bu ẓāhirdür 17b/3
bu zaḥmet 36a/6
bu zaḥmetler 34a/4
bu ża‘īf bende 9b/8
bu ẕikr olacaġuŋ 108b/1
bu zu‘m 44a/13

işbu İşte bu, bu. -1-
işbu edviyelerdür 130b/11

o O; *krş. ol* -1-
o kişinüŋ 4a/6

ol O; *krş. o* -226-
ol ādem 3a/5, 38b/11
ol aġdiyeden 101b/1
ol aġrır göze 41b/11
ol ‘alāmetler-ile 110a/13
ol ‘ārıż olan sebebe 20b/13
ol ‘aṣābe 104a/1
ol ‘avrat 17b/5
ol a‘żā 52b/7
ol a‘żāda 52b/8
ol a‘żā-yı tenāsüli 52b/10
ol baldan 59b/2, 62a/5
ol belāda 57a/10
ol beynilere 71a/5

ol bınduḳlaruŋ 71b/5
ol bişmiş almanuŋ 73a/5
ol buḫārı 36a/10
ol bülücüŋ 95b/13
ol bürūdet 32a/6
ol cimā‘ 25a/8
ol cimā‘a 21a/10
ol cimā‘dan 66b/5
ol cimā‘ ėdenüŋ 48b/2
ol cimā‘ı 20b/2
ol cinsüŋ 111a/13
ol cāriyeden 84b/7
ol cem‘ olan 98a/4
ol cem‘ olanuŋ 96b/3
ol cem‘ olduġı 12a/12
ol dėdügümüz 75b/3, 95b/1, 96a/1, 97a/4, 98b/11, 96b/5
ol demür buturaġun 60/5
ol devā 39b/4
ol devālar 131b/8
ol devāyı 131a/5, 137a/5
ol dögülmişden 94b/2
ol dögülmiş buturaġa 60a/8
ol dögülmiş edviyyeyi 69a/8
ol döşege 27b/12
ol dürtülen ‘użva 11a/12
ol edviyeden 77a/12
ol edviyyeyi 71b/10
ol ef‘āl-i maḫṣūṣasında 106b/2
ol eksilmege 37a/12
ol evḳātda 47a/10
ol evṣāf-ı maḥmūde 108a/10

ol evṣāf-ı şelāşeyi 134b/1
ol evvelki devāyı 127a/5
ol fā’ide 131a/12
ol fā’idelü 79a/9
ol fażla ḥarāret 13b/7
ol fażla-i buḫāriyye 13b/2
ol fesād 15a/9
ol fuṣūlde 57a/10
ol ġarīziyye 52b/9
ol ġıdālaruŋ 101a/4
ol giciden 82b/3
[ol] günlerde 28a/5
ol ḥālātuŋ 20a/12
ol ḥālde 49b/1
ol ḥāl-i maḥṣūṣda 111a/11
ol ḥāllerde 23b/5
ol ḥarāret 14b/3
ol ḥarāretüŋ 12b/12
ol ḫāṣıyyeti 103b/1
ol ḫastayı 41b/13
ol ḫatun 108a/11
ol ḫatunlardan 133a/3
ol ḥiss ü ḥareket 14a/12
ol ḥüsn ü cemāl 126b/13
ol iḫtilāṭdan 18b/6
ol iki ṭā’ifenüŋ 36a/5
ol iki yaġı 82a/9
ol imtilā vėren ġıdā 40b/5
ol isrāfdan 23a/5
ol isti‘māl 131b/3
ol isti‘mālden 53a/2

ol iştiyāḳ 18a/4
ol üç ism-ile 112b/5
ol ḳadar 10a/10, 66b/9
ol-ḳadar bişüresin-kim 79b/3
ol-ḳadar eksükolur 134a/5
ol ḳadeḥ 89a/13, 89b/2
ol ḳadeḥi 89a/10
ol ḳadeḥüŋ 89a/11
ol ḳalıŋ döşekler 37a/3
ol ḳanı 12a/7
ol ḳaşı 104a/12, 104b/1
ol ḳaṭrelerden 130a/3
ol keyfiyyetüŋ 21a/1
ol ḳıl 121a/6
ol ḳıvāma gelmiş bal-ıla 86a/8
ol kīseyi 75a/6
ol kişi 38a/13, 85a/2
ol kişidür 3a/6
ol kişileriŋ 39b/2
ol kişilere 23a/5
ol kişiye 45a/10
ol ḳoḳan [yėre] 130b/4
ol ḳuṣūrın 56b/11
ol ḳuvvet 14a/10, 88b/6
ol küllī 13a/3
ol [le̲z̲z̲et] 124b/8
ol le̲z̲z̲et-ile 52b/12
ol le̲z̲z̲et-i ‘aẓīmeyi 52b/13
ol ma‘cūn 85a/2
ol ma‘cūndan 62b/1
ol maḥalde 12b/8

ol mażarratı 23a/12

ol me’kūlāta 30b/9

ol menfa‘at 131b/2

ol menī 11a/10, 18b/1

ol menī-i mā’īnüŋ 11a/8

ol menī-i māye 11b/2

ol mevżi‘i 136b/10

ol mevżi‘-i şerīf 109a/9

ol mevżi‘-i şerīfi 137a/3

ol meẕkūr edviyeden 96b/12, 100b/5

ol meẕkūr ṭa‘āmlaruŋ 16a/1

ol meẕkūr zaḥmetler 46b/9

ol miḳdār 108b/2

ol miṣālden 55a/6

ol mizāc 38a/6

ol mizācda 20a/8

ol muḳavvī yaġlaruŋ 68b/5

ol mümtezic 18a/1

ol münāsebet 112a/8

ol münāsebeti 111b/1

ol mürebbāyı 75a/5

ol müteḥallil olanlaruŋ 38b/12

ol nefsüŋ 53a/1

ol noḫūddan 60b/10

ol perverde 60a/11

ol resme 52a/5

ol ribāṭāt 11a/1

ol rīḥ 25a/4

ol sebebden 9b/13, 17a/1

ol sebebdendür 11b/1, 75a/2

ol serçeleri 86a/3

ol sıḳılmışdan 96a/10
ol şoḳduġuŋ 82b/2
ol şu 66b/9, 86a/2, 60a/9, 66b/9, 38a/10
ol şuda 60b/6, 135b/2
ol şudan 76b/13, 122a/2
ol şunuŋ 36b/3
ol şuyı 60a/7, 86a/3, 60b/8, 76b/8, 128b/9
ol şu-y-ıla 120b/3, 120b/6
ol sū’-i hażm 24a/6
ol sū’-i hażmdan 24a/9
ol südi 98a/11
ol süstlıḳ37a/4
ol şabaḳı 101b/4
ol şehvāta 9b/10
ol şehveti ġālib kişiler 23a/11
ol şōrbā 39a/8
ol ṭa‘āmlaruŋ 30b/10
ol ṭā’ife 26a/12
ol ṭā’ifeye 28b/4, 93a/13
ol ṭamarlar 12b/1, 12b/2, 13a/10
ol ‘użv-ı maḫṣūṣı 126a/1
ol ‘użva 125b/9
ol ‘użvı 125b/2
ol ‘użvlar 125a/13
ol ‘użvlara 125b/1
ol vaḳt 13b/3, 68a/6
ol vaḳtdan 51b/7
ol vaḳtlarda 23b/5 ol
ol yaġ 68a/11
ol yaġ-ıla 70a/1, 70a/8, 67a/11, 68a/12, 131a/4
ol yaġı 65b/12, 71a/12

ol yaġları 70b/9
ol yaġlarıŋ 6a/6
ol yaġlaruŋ 64b/7
ol yaşa 20b/4
ol yatduġı yanındaġı ‘użvı 52a/1
ol yėl 53b/5
ol yėmiş aġacın 2b/13
ol yėtişen ḳan 15b/1
ol yoġrılanı 132b/12
ol yoġrulmışdan 135b/11
ol zaḥmet 32a/1, 36b/4,68b/11
ol zaḥmetlerden 25a/2
ol zaḥmetleri45b/2, 66a/3
ol ẕekeri 67a/12
ol zift ‘aṣābesine 126a/11
ol ẕikr olan zaḥmetler 34a/12

şol Şu; *krş. şu* -146-
şol ādem 120a/8
şol ādemler 39a/13
şol aḥvāl-i evḳāt 23b/4
şol ‘āḳāḳır 81b/10
şol ‘alāmetleri 110a/13
şol a‘rāż 34b/13
şol a‘rāż-ı garībeye 35a/2
şol ‘araż-ı maṭlūbat-kim 133b/11
şol a‘rāż-ı żārra 30b/12
şol ‘avārıż 23b/11
şol bal-ıla 60b/1
şol beden 27b/7, 46b/4
şol bögrek 95a/6
şol buḫāruŋ 15a/1

şol cemāl-i ḫalḳınuŋ naḳṣı 115a/4
şol cevārişleri 72a/2
şol cihetden 56b/2
şol cimā‘dan 80b/9
şol dārūlardan 56a/2
şol demevīler 50b/6
şol devā 130a/10
şol devāları 124b/5, 128a/1, 131b/5, 132a/6 , 133a/5, 133b/5, 136b/7
şol devāları-y-ıla 32b/3
şol edviyeden 122b/4, 124b/9
şol edviyeleri 8b/3, 8b/5, 8b/7, 9a/6,9a/8, 9b/6, 115a/2, 130b/7
şol edviyeyi 136a/2
şol edviyye 74b/3
şol edviyye-i ḥārreye 32b/10
şol edviyye-i müfredi 6a/11
şol edviyye-i müfredeyi 57b/3
şol edviyye-i mürekkebeyi 59a/2
şol edviyyeyi 122a/8
şol eşyāyı7b/6, 101a/9
şol eşyā-y-ıla 34b/6
şol esmāyı 103a/10
şol evḳātı 5b/4, 47a/10
şol fażalāt-kim 12b/10
şol fesād-ı mizāc 15b/6
şol ġıdālardan 31b/9, 56a/10
şol ġıdālardan-kim 36b/8
şol ḥadde 11b/2, 38a/8, 51b/4
şol ḥālde 45a/13
şol ḫām buḫār 49a/7
şol ḫatunlar 114b/6
şol ḥikmet-çündür 53a/4

şol ḫiżābları 126b/9
şol isrāf ehli 18a/13
şol ḳadar 24b/6, 82a/13, 83a/4
şol-ḳadar 65b/4, 93b/9, 137a/2
şol kim 110a/9
şol kimse 28b/13
şol kimseler 40a/8, 46b/6, 54b/7, 55b/10
şol kimseler-içün 61a/6
şol kimseye 5b/8, 51b/13
şol kişiden 20a/4
şol kişiler 27b/10, 39b/9, 40a/2
şol kişilere 23a/6, 31b/6, 46b/8,
şol kişilerüŋ 24b/11, 25a/3, 25a/6
şol kişiye 26b/5
şol menīdür 18a/9
şol miḳdār 20b/12, 137a/4, 88a/4
şol mizāc 38b/10
şol muḳaddimeyi 5b/7, 52b/3
şol mu‘tedīl nesneler 34b/9
şol mürebbāları 74b/2
şol nefse 52b/10
şol nesneler 17a/2, 20a/9, 56b/11, 101a/11, 102a/9, 107b/9, 107b/11, 114a/9
şol nesnelerde 113b/4
şol nesnelerden 21a/8, 35a/13, 36b/12
şol nesnelerden-kim 107b/6
şol nesneleri 116b/8
şol nesneler-ile 134b/1
şol nesnenüŋ 16b/10
şol saçı 116b/6
şol sā‘at 53b/1
şol sebebden 56a/7

şol ṣuda 40b/11
şol şarāblardan 30b/9
şol şarṭ-ıla 136b/3
şol şunlar kim 41a/4
şol ṭā'ifedür 34b/1
şol ṭā'ifenüŋ 43b/6
şol ṭamarlardan 53b/4
şol tedbīr 23b/2
şol ṭılsımātı 7b/8
şol vaḳt 47a/1
şol veca' 45b/6
şol yaġa 11a/11
şol yaġları 6a/6, 64b/7
şol yalıŋ gibi 35b/9
şol yėtişür 24b/2
şol yigitler 44b/5
şol ża'īf bedenlere 31a/13
şol żararları 28b/11
şol ẕeker 68b/8
şol zeyt-ile 42b/6
şol zīnetden 126b/11

şu Şu; *krş. şol* -1-
şu em'ā arudur 80b/7

1.3.1.2.2. Belirsizlik Sıfatları

"Belirsizlik sıfatları nesneleri belirsiz olarak bildiren sıfatlardır" (Ergin 2011: 254). Metnimizde geçen belirsizlik sıfatları:

ayruḳ Başka. -2-
ayruḳ istifrāġlardan 26a/9
ayruḳ a'żānuŋ 53a/11

az Az. -3-

az ḥarāret 17a/1

az şu-y-ıla 98b/12

az ṭuz-ıla 98b/1

azacuḳ Azıcık, çok az miktarda. -1-

azacuḳ zeyt 117a/7

azıraḳ Daha az, az miktarda, çok az. -1-

azıraḳ şarāb 31b/12

ba‘żı < Ar. Birazı, bir kısmı; kimi. -44-

ba‘żı aġdiye-i laṭīfeye 30a/12

ba‘żı ‘avārıż 20b/7

ba‘żı buḳūl 30b/3

ba‘żı eṭıbbā 126a/1

ba‘żı eṭıbbānuŋ 103a/12

ba‘żı ḥükemā 68b/4

ba‘żı ḥükemādan 113b/1

ba‘żı issi ma‘cūnlardan 35a/8

ba‘żı ḳavm 44a/10

ba‘żı kişi 22b/3

ba‘żı kişiler 47b/13

ba‘żı kişilerüŋ 54a/6

ba‘żı kişiye 35a/4

ba‘żı ḳuvvet 27b/3

ba‘żı maḥbūblarında 105b/5

bā‘żı müleyyināt nesneler 16b/5

ba‘żı nās 105b/11, 105b/2, 106a/2, 110b/9, 126a/11

ba‘żı nāsa 35b/7, 110a/4

ba‘żı nāsuŋ 23a/3

ba‘żı ṭabī‘at 100b/9

ba‘żı ‘użvların125a/1

ba‘żı vaḳtda 17b/10, 35a/3

ba‘żı zaḥmetlerine 50a/8

bėş on Biraz, birkaç. -1-

bėş on aşaḳındasın andan süzüp 80a/5

bir Herhangi bir. -85-

bir ādem 3a/4, 132b/8

bir bezden 66b/7

bir beze dürtüp 125b/8

bir beze sürüp 70b/10

bir cāriye 84b/5

bir çölmege 95a/8

bir du‘ā 137a/12

bir ednā yėmiş aġacında 2b/12

bir fi‘ildür 29a/10

bir fi‘l-i ṭabī‘yi 53a/10

bir ġıdāda 55a/3

bir ḥāline 18b/9

bir ḥar mizāc 128a/10

bir ḫatunda 108b/4

bir ḳaba 65b/2, 67b/1, 81a/12, 90b/10, 96a/7, 128b/6

bir ḳavm 44b/8

bir keh-rübā yüzük 104a/7

bir kişi 45a/2, 51a/6, 84b/3, 126a/8, 126a/13

bir ḳul 126a/8

bir maḥalle 12b/8

bir maḥbūb 105b/4

bir maḥbūbede 105b/9

bir mecmū‘a 3a/12

bir mecrāsı 13b/1

bir mevżi‘de 46a/5, 99a/2

bir meymūn ṣūretin 104a/8

bir miḳdār 95a/7, 95a/10, 116a/7, 121a/9,122b/10, 123a/8

bir miḳdār ṭuz 94b/10
bir miṣāl getürelüm 55a/6
bir niçe edviye 128a/12
bir pāk ḳabda 75a/11
bir pāre 97b/2, 123a/6,105a/2, 131a/5, 134b/13
bir ribāṭāta 10b/13
bir ṣāḥib-i cemāle baḳmaġ-ıla 47a/3
bir sehl aġac 3a/4
bir sırça ḳaba 119a/11
bir sırça ḳadeḥe 89a/9
bir sırçalu ḳaba 132a/13
bir ṣūfa dürtüp 132a/1
bir şīşeye 65b/10, 66a/8, 66b/2, 66b/13, 67a/6, 68b/2,118b/9
bir ṭarafda 113a/9
bir taş çölmege 75a/12
bir tüffāḥ gibi 91b/11
bir ‘uẓvıda-y-ısa 42a/7
bir yaşıl sırçalu çanaġa 76b/2
bir yėl 53b/3
bir yėr 11a/6
bir yėrde 4a/3, 27a/5, 120a/11, 131a/8
bir yüzük 104a/13
bir zamān 32a/1, 36b/2,99b/1, 125b/10,129b/4
bir ẓarfa 77a/2, 76a/10

bir iki Biraz, birkaç. -2-
bir iki fā’ide-y-içün
biriki yufḳa 97b/5

birçoḳ Birçok. -1-
birçoḳ turb toḫmı 116a/3

birez Biraz. -3-
birez kāfūr 85a/7

birez ḳızıl bögrülce 80a/13

birez za‘ferān bile 135b/10

birḳaç Birkaç. -9-

birḳaç def‘a 119a/5, 137a/6

birḳaç el 41a/2

birḳaç gün 39b/8, 69b/6, 98a/11

birḳaç ḫafīf ḳaynada 76a/9

birḳaç kez 117b/1

birḳaç-kez 75a/13

bir niçe Bir hayli, bir çok. -1-

bir niçe *edviye* 128a/12

bol Çok, fazla; *krş. çoḳ* -12-

bol havā 12b/3

bol noḫūd-ıla 92a/5

bol noḫūd ile 39a/4, 98b/1

bol raġbet-ile 51a/13

bol ṣoġan-ıla 38b/6, 41a/10,85b/12, 93a/4, 98b/1

bol sirke-y-ile117a/11

bol şişek eti-y-ile 92a/12

bunca Bunca, bu denli. -1-

bunca ṣavāb 3a/2

cemī‘ < Ar. Bütün, hepsi. -35-

cemī‘ a‘żāsına 38b/4

cemī‘ a‘żā-yı insān 13a/1

cemī‘ a‘żā-yı müteşābihetü’l-eczādan 13a/5

cemī‘ beden 13b/5, 24a/9, 130a/1

cemī‘ bedenden 54a/2

cemī‘ bedene 12b/12, 12b/13, 49a/3, 54a/1, 129a/10

cemī‘ bedeni 35b/1

cemī‘ delālet eyler 4a/9

cemī‘ evḳātında 105b/3

cemī‘ fevt olan 30b/4
cemī‘ ġıdāları 56b/5
cemī‘ gevdesinde 37b/12
cemī‘ gevdeyi 35b/4
cemī‘ ḥayvānı 13b/10
cemī‘ ḥüsünde 106a/1
cemī‘ işler 114b/1
cemī‘ mafāṣılda 42a/13
cemī‘ mālların 2b/3
cemī‘ mizāca 114b/5
cemī‘ muḫaddirāt-ı müfredāt 121a/12
cemī‘ muvāfiḳ tedbīr-ile 34b/11
cemī‘ ruṭūbāt 13a/3
cemī‘ ṣıfāt 108b/7
cemī‘ siŋirleri 37b/3
cemī‘ ṭuruḳı 14b/9
cemī‘ ümmet-i muḥammede 10b/8

cümle < Ar. Bütün, hep. -1-
cümle mütemmimātı 122a/12

çoḳ Çok; *krş. bol* -22-
çoḳ bahā 84b/6
çoḳ cimā‘ 49b/9
çoḳ cimā‘ ėtmege 51a/6
çoḳ ġıdā 54b/13, 55a/9, 55b/2, 55b/6, 56a/8, 56a/13
çoḳ ılıcaḳ ṣu-y-ıla 33a/8
çoḳ işler 29a/3
çoḳ kişilere 46a/4
çoḳ ḳorḳu ḫaberleri 106b/12
çoḳ māl ü ni‘met 2b/12
çoḳ menfa‘ati 84a/6
çoḳ nesne 49a/13

çoḳ raġbet-ile 27a/11
çoḳ ṣūret ḳurmışlardur 100b/8
çoḳ uyḳusuzlıḳ 49a/9
çoḳ zamān 19b/6, 20b/6
çoḳ zamānda 102a/13

dükeli Bütün, hepsi. -5-
dükeli ecnās 111a/10
dükeli edviye 86b/6
dükeli eṣnāf-ı menī̇yi 103a/4
dükeli göyünmiş 134b/5
dükeli ṭa‘āmlar 94a/9

dürlü Türlü, çeşitli, farklı farklı. -4-
dürlü ġuṣṣa 49a/9
dürlü günāha 10a/13
dürlü leẕẕet 3a/3
dürlü menfa‘at 3a/1

faẓla < Ar. Fazla, artık, ziyade. -1-
ol faẓla ḥarāret söyündi 13b/7

ġayrı < Ar. Başka, diğer. -6-
ġayrı cins 111b/13
ġayrı cinsden 111b/5, 112a/7
ġayrı cinse 111a/5
ġayrı ṣemerāt 106b/4

ḫayli < Ar. Oldukça, çokça. -1-
ḫayli zamā[n] 127a/8

her < Far. Her. -28-
her ‘aṣruŋ 2a/13
her bir ḥareketine 4a/6
her bir keyfiyyet-ile 18b/8
her cinsden 112a/4
her def‘a 132a/3

her gėce 59b/2

her gün 62a/1, 65a/10, 85b/10, 132a/13, 136b/5

her helīlede 77a/2

her kişi 4a/4

her kişinüŋ 8a/2, 105a/12

her kişiye 44a/1

her ḳurṣa 62b/2

her laṭīf muḥallil 101b/10

her mizāc 20a/6

her ne cinsden 111b/10

her ne ḥāceti 133a/2

her ne lāyıḳ-ısa 30b/6

her rıṭıl 74b/10

her ṣabāḥ 39b/7

her ṣovuḳ edviyye 101b/13

her şehrüŋ 2a/12

her üç günde bir 77b/1

her yābis-kim 102a/2

hīc < Far. Hiç. -4-

ādemüŋ *hīc* iştihāsı yoġ-iken 14b/11

bögreklere ve ẕekere süresin *hīc* yatmaya 67a/2

çoḳ cimā‘ ėdüp *hīc* ża‘īf olmamaġ-ıla 18b/12

hīc zaḥmetsüz çoḳ olur 25b/7

küllī < Ar. Bütün. -1-

küllī ruṭūbātdan ruṭūbet-i cevheriyye ceẕb ėder 13a/3

mecmū‘ < Ar. Bütün, hepsi. -1-

mecmū‘ edviyye miḳdārı şeker ḳatalar 78a/11

sehel < Ar. Az, azıcık. -1-

sehel iç yaġın 125b/7

1.3.2. Zamirler

Zamirler, "nesnelerin dildeki gerçek karşılıkları olmayan, fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir. Bu işi zamirler nesneleri temsil etmek veya göstermek suretiyle yaparlar" (Ergin 2011: 263).

1.3.2.1. Kişi Zamirleri

Kişi zamirleri, "varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir" (Korkmaz 2009: 405). Kişi zamirleri Eski Anadolu Türkçesinde *ben, sen, ol, biz, siz, anlar, olar*'dır (Özkan 2013: 122). Metnimizde *sen* ve *siz* kişi zamiri kullanılmamıştır. Metnimizde kişi zamirleri yalın veya çekimli hâlde bulunmaktadır:

aŋa Ona. -13-

aŋa dek ėrişmişdür 110a/9
aŋa ferc dėrler 109a/9
aŋa göre ėdesin 76b/7
aŋa iḫtināḳ-ı raḥm dėrler 45b/7
aŋa ʻilāc ėtdüm 85a/6
aŋa istimnā dėrler 134a/9
aŋa iş begendürimezem 84b/6
aŋa iżāfet ėdeler 86a/4
aŋa ḳarīn ʻaṣırlarda 2b/1
aŋa maṣṭakī ve zaʻferān ve müşk girür 75b/12
aŋa nizāʻ yoḳdur 110a/6
aŋa remeke dėdiler 112b/9
aŋa taḥammül eyleye ve muḥabbet göstere 133a/7

andan Ondan. -4-

baʻżı ṭabīʻat *andan* ḳorḳar nefret dutar muʻtād olduġı-çün 100b/9
ednāsına-kim *andan* daḫı aşaġadur ḳoç dėmişler 112b/2
evsaṭına kim *andan* aşaġadur ayġır dėmişler 112b/1
muḥabbet göstere *andan* ġayrını dilemeye ʻāşıḳ ola 133a/8

anı Onu. -23-

anı beyān ėder 5a/10, 7a/9

anı bildürür 5b/8, 37a/9

anı bişüre noḫūd-ıla ve bol ṣoġan-ıla 41a/9

anı cemī‘i cevānibinden tedbīr ėtmege iḥtimāl ola 18a/10

anı daḫı beyān ve ‘ayān ėdelüm 8a/5

anı daḫı on bėş bāb üzerine 8a/4

anı daḫı siŋirmez oldı 45a/5

anı daḫı taḥrīk ėder 25a/5

anı dā’im ovalar 68b/8

anı dübürinden götürse 81b/11

anı dögesin ṭoġrayasın 95a/7

anı götürene 133b/1

anı isti‘māl ėde 39a/11, 40a/7

anı isti‘māl ėder 55a/12, 55b/10

anı isti‘māl ėtseler 124b/10

anı muḥkem 83b/13

anı mülūk ve selāṭīn yegrek bilür 110a/10

anı şehvāta muḳārin ḳıldı 9b/10

anı tekmīl ėtmege tedārük ėde 30b/1

anıŋ Onun; *krş.anuŋ* -1-

daḫı ġażabı sākin ėder *anıŋ*-çündür kim 46a/2

anlar Çokluk üçüncü şahıs zamiri*; krş. olar* -45-

anlar bu menfa‘ati bulmaz 46b/7

anlar cimā‘a ḳavīdür 57a/3

anlar daḫı ḳavī olur 50b/2

anlar maṣlaḥatlarına ve maḳṣūd larına yėtişmege107a/2

anlar ta‘abdan ve riyāżetden 50a/5

anlar tāze saġılmış süd isti‘māl ėdeler 43a/1

anlar veca‘-ı mafāṣılı var 42a/2

anlar ẕübūle yėtişmez 25b/4

anlara cimā‘ az ziyān eyler 33b/10

anlara cimā‘dan ictināb ėtmek vācibdür 26b/4
anlara düşeri oldur kim 34b/5
anlara gereklü oldur kim 34b/8 40a/5
anlara ittibā‘ ėdüp 103a/13
anlara ḳuvvet vėrmege ve mizācların ta‘dī̄l ėtmege 93a/8
anlara mażarrat ḥāṣıl olmaya 23b/1
anlara meyl ėder 111b/9
anlardan ġayrı cins anlara meyl ėtmez 111b/13
anlarıŋ gibi kişilere gerekdür 51a/11
anlarıŋ ḥuṣūlinde müteferriḳ ėtmişler 2b/3
anlaruŋ ‘ādeti degüldür 57a/1
anlaruŋ adın işidürler 101a/2
anlaruŋ arasında 113a/2
anlaruŋ bedeninüŋ taḳviyetinde 43b/12
anlaruŋ bögreklerine süḫūnet vėrür 80b/10
anlaruŋ cimā‘ żararınuŋ tedārüki oldur kim 42b/13, 43a/7, 43a/12
anlaruŋ çoḳ cimā‘ eylemege ṣalāḥiyyetleri yoḳdur 50b/9
anlaruŋ ġāyet sa‘y-ı mizācların taḥsī̄n ėder ola 32a/13
anlaruŋ ḥuṣūlinde 106a/9
anlaruŋ gibi kişiye 28b/3
anlaruŋ gibiler 35a/6
anlaruŋ-ıla ıtlāḳdan ve mu‘ānaḳadan 113b/6
anlaruŋ-ıla mübāşerete sebeb olmaġa yėter 133b/8
anlaruŋ ‘ilmine iktifā ėtdük 101a/7
anlaruŋ ḳaṣdı mizācluların terṭī̄b ėtmege cehd gerek 33a/2
anlaruŋ kim mu‘āşeresi ėrkekler-iledür 106a/9
anlaruŋ mizācına muvāfıḳdur 50a/7
anlaruŋ muḥabbetin ceẕb ėdici nesneler 113b/8
anlaruŋ tedbī̄ri oldur kim 43b/8
anlaruŋ üzerine çıḳalar 52a/8
anlaruŋ żararınuŋ tedārüki oldur 42a/3, 42b/4

cimā‘a ziyāde ḫāṣıyyeti vardur *anlaruŋ* 103a/11

ġayrı cinsden olsa meyl ėder *anlara* 111b/6

anuŋ Onun; *krş. anıŋ* -7-

anuŋ cimā‘ında leẕẕet ḥāṣıl olmaz 134a/7

anuŋ gibide olmaz 40a/10

anuŋ gibinüŋ cimā‘ında 134a/9

anuŋ ḫatundan vefā gelmek ba‘īd degüldür 114b/12

anuŋ ḫaṭāsınuŋ tedārüki 38a/5

anuŋ gibi ḫatunuŋ ‘aḳlı kāmil olur 114b/10

anuŋ gibi kişi 40b/9

ben Teklik birinci şahıs zamiri. -4-

ben bir ḳavm bilür-idüm kim 44b/8

ben bir kişi gördüm kim 45a/2

ben eyitdüm 84b/8

ben kimine daḫı şöyle revā gör[düm] 3a/11

biz Çokluk birinci şahıs zamiri. -4-

biz daḫı getürdük 103a/12

bizim dėdügümüz110a/7

bizüm ‘aṣrumuzda 2a/13

bizüm daḫı evvel ve āḫir 10b/3

ol Teklik üçüncü şahıs zamiri. -4-

ol-daḫı varmış isti‘māl ėtmiş 85a/1

ol fi‘l-i ‘abeş olur 106b/11

ol-kim mutavassıṭdur aŋa remeke dėdiler 112b/8

ol mā’ü’l-laḥm içe 41a/6

olar Çokluk üçüncü şahıs zamiri; onlar; *krş. anlar* -1-

olaruŋ ḳusṭ yaġıyla a‘żāsın ovalar 42b/5

1.3.2.2. Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamirleri EOT’de “*öz, kendü* ve *kendüz’dür* (< kendü+öz)” (Özkan 2013: 122). Metnimizde *öz* ve *kendüz* dönüşlülük zamirleri kullanılmamıştır. Bunun

yanında, Farsça *kendi* anlamına gelen *ḫōd* sözcüğü de dönüşlülük zamiri olarak metnimizde kullanılmıştır. Metnimizde geçen dönüşlülük zamirleri:

ḫōd < Far. Kendi. -3-

dem *ḫōd* menīnüŋ māddesidür 50a/11

maḥsūsa [inkār] *ḫōd* [safsaṭadur] 44b/1

şeker ü bādām *ḫōd* ikisi bile cāmi‘dür 29b/11

kendi Kendi; *krş. kendü* -2-

eger *kendi* żabṭ ėdüp imsāk ėtseler 34a/11

kendi az yėr oldı 45a/4

kendü Kendi; *krş. kendi* -34-

kendü erenleri ola 112a/5

kendü levnine ve ṭabī‘atına döndürür 12a/8

kendü ve muḥkem āleti müstaḥkem ola 113b/11

kendü żāyi‘ ėtmeye 3a/7

kendüde ziyāde menī var-ıduġın 51b/1

kendülere ‘ā’id olan nesnelerden 107b/3

kendülere lā-büddür 114a/10

kendülere muṭī‘ ėde 128a/5

kendülere müte‘alliḳ nesnelerde 114a/2

kendülere ta‘alluḳ dutan nesnelerdendür 107b/4

kendülere olanı ẕikrėtmek 107a/11

kendüleri cimā‘dan men‘ eylediler 44b/9

kendüleri ża‘īf ü naḥīf ėderler 26a/13

kendüleri żāyi‘ ve hem dünyāları telef ėderler 2b/7

kendülerine maḥbūblar ‘ışḳın lāzım gördi 105b/2

kendülerüŋ ne cevher olduġında ġāfil 2b/8

kendüsi ḫafīfü’r-rūḥ ola109b/5

kendüsinden vāḳı‘ olur 14b/9

kendüye çeke şişe ışlana 60b/8

kendüye dürlü leẕẕet vāṣıl ėder 3a/3

kendüye ḫār u raṭb olanlar 29a/7

kendüye müşākil olmaya 12a/10

kendüye müşākil oldu 12a/9

kendüye ta‘ab ėtmeye 29a/2

kendüye taṭyīb ėde 29a/13

kendüyi be-ġāyet ḥarāret-ile bulmaḳdur 38a/2

kendüyi bir sehl aġac ḳadri dutmasa 3a/4

kendüyi cem‘ ėdüp żabṭ ėtmekden 113b/10

kendüyi cimā‘dan men‘ ėder 45b/8

kendüyi cimā‘dan men‘ ėtse 25b/8

kendüyi issi duta 27b/11

kendüyi mu‘tedil yaġlar-ıla ovdura 33a/10

ol *kendülerden* fā’ide-i ḫāricīdür 107a/10

turb toḫumı ve yapraġıdur ve *kendüdür* 57b/8

1.3.2.3. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri, karşıladıkları ismi belirsiz bir şekilde ifade edebilen sözcüklerdir (Delice 2017: 50). “Soru zamiri olarak kullanılan *kim* ve *ne* belirsiz zamir olarak da kullanılmaktadır” (Özkan 2013: 122). Hacıeminoğlu, çalışmasında *ne* belirsizlik zamirini, *Soru Edatları* başlığı altında incelemiştir (Hacıeminoğlu 1992: 276). İncelememizin “Edatlar” bölümü Hacıeminoğlu’nun çalışması esas alınarak hazırlandığından, incelememizde *ne* belirsizlik zamiri *Soru Edatları* bölümünde gösterilmiştir. Metnimizde geçen belirsizlik zamirleri:

ādem < Ar. Erkek kişi. -16-

ādem bir ṣāḥib-i cemāle baḳmaġ-ıla 47a/3

ādem ḳaçan cimā‘ı çoḳ eylese 11b/1

ādem kendüyi be-ġāyet ḥarāret-ile bulmaḳdur 38a/2

ādem kendüyi cimā‘dan men‘ ėtse 25b/8

ādem ki bedeni ḳavīve ruṭūbeti çoḳ olsa 120a/8

ādem kim kendüyi bir sehl aġac ḳadri dutmasa 3a/4

ādem muḥtāc olur 38b/11

ādeme kim benefşe ḳavī olur-ıdı 20a/13

ādemüŋ gözleri ölü gözi gibi olur 27a/7

ādemüŋ hīc iştihāsı yoġ-iken 14b/11

ādemüŋ ḳılı dört ḳısımdur 116b/9

bir *ādem* ṣaçı göyünmiş 132b/8

bu ḥāllü *ādemi* cimā‘ tėz ẕübūle yėtişdürür 25b/1

der *ādemi* ża‘īf ėder 29a/4

ol *ādem* be-ġāyet denīdür 3a/5

şol *ādemler* diler terk-i cimā‘ ėde 39a/13

ayruḳ Başka. -1-

ayruḳlar ārzū ėdüp 10a/11

ba‘żı < Ar. Birazı, bir kısmı; kimi. -14-

ba‘żı *ba‘żısında* bulınur 108b/5

ba‘żılar dėdiler kim 94b/3

ba‘żılar taṭvīl ėtmişler 107a/9, 94b/3

ba‘żıları aṣlā hīc vech-ile taṣarruf ėtmedi 105b/7

ba‘żılaruŋ iştihāsı az ve menīsi çoḳ olur 54a/9

ba‘żısı eksile 113a/6

ba‘żısı ḫatunlar-ıla mu‘āşeretde 106a/8

ba‘żısı bulduġınca yeŋi yeŋi tefennün ėdüp 105b/10

ba‘żısı ėrkekler-ile livāṭa ėtmekde 106a/7

ba‘żısı ṭabī‘at-ıladur 102b/3

bunlaruŋ *ba‘żısı* ḫāṣıyyet-ile 102b/2

bunlaruŋ daḫı *ba‘żısı* bir maḥbūbede ḥaṣr olup 105b/8

cimā‘larınuŋ tevlīde ṣalāḥiyyeti az olur belki *ba‘żınuŋ* olmaz 51a/3

cimā‘uŋ mażarratından *ba‘żısı* ṣadra ve ma‘deye ża‘f yėtişmekdür26b/8

birbiri *bk. biribiri* -14-

birbirine ḫalṭ ėdeler 116b/2

birbirine ḫalṭ ėdesin 39b/7

birbirine ḫalṭ ėdüp 36a/4, 59a/11

birbirine ḳarasın 78a/2

birbirine ḳarışa 93b/9

birbirine ḳarışduralar 77b/10

birbirine ḳarışdurasın 94b/13

birbirine ḳarışdurup 85b/9, 99a/10

birbirine ḳatalar 116a/6

birbirine ḳatup 95b/12

birbirinüŋ aḥvālin 111a/1

birbiri-y-ile terkīb olınur 65a/3

iḫtiḳān ėdeler üç gėce *birbiri* ṣovuyunca 80b/7

biri biri Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu. -4-

biri biri ardınca götüreler 135a/1

biri biri ardınca isti‘māl ėdeler 135a/5

biri birine beŋzeye 109a/12

ol devāyı dürteler *biri biri* üstine birḳaç def‘a 137a/6

birez Biraz. -1-

eger dileseler bu cümleden *birezin* mersīn yaġına ya gül yaġına ḳatup 129a/3

biri/birisi Biri, birisi. -47-

ādemüŋ ḳılı dört ḳısımdur *birisi* hem cemāldür hem menfa‘ati vardur 116b/10

biri acı ve ṭatlu bādām içi 115b/5

biri balıḳ yėlimi 115b/11

biri bedene çoḳ ġıdā vėrür 55b/5

biri birinc unıdur 115b/4

biri bu kim 55a/8, 56a/12, 56a/13

biri burçaḳ unı 115b/3

biri būre 115b/10

biri çirişdür 115b/2

biri dişidür 53a/8

biri ėrkekdür 53a/8

biri fesād-ı mizācdur 14a/3

biri günlük 115b/9

biri ẖıyār toẖmı 115b/5

biri isfidāc 115b/9
biri issilikdür 134a/3
biri ḳabaḳ toḫmı 115b/6
biri ḳavun toḫmı 115b/5
biri ḳurulıḳdur 134a/4
biri maraż-ı a‘żā-yı āletiyyedür 14a/3
biri nişeste 115b/10
biri oldur kim 54b/11, 116b/12, 116b/13
biri riyāḥ-ı ġalīẓ tevlīd eder 55b/6
biri serçe boḳı 115b/12
biri şema‘ 115b/10
biri ṭarlıḳdur 134a/3
biri teferruḳ-ı ittiṣāldür 14a/4
biri turb toḫmı 115b/6
biri yumurda ḳabı 115b/7
biri żamġ 115b/10
birinden ṣülüṣān miṣḳāl selīḫe 86b/2
birisi mizāc müteġayyir ola 37b/13
birisi oldur kim menfa‘ati var 117a/2
birisi oldur kim ḳızılca buzaġunuŋ ḫāyasın alalar 78b/4
birisi oldur kim menīyi az eyler 22b/2
birisi oldur kim fużalāt-ı mā’iyye 11b/7
birisin isti‘māl ėdeler 32a/10
birisine a‘żā ḳılıvėrdi kim ṣāliḥ ola 53a/8
cimā‘a ḳaṣd ėdecek *birin* dili altında ḳoya 63a/6
ḫācet vaḳtında *birin* aġzuŋa bıraġup 89b/3
ḫācet vaḳtında *birin* çeyneyeler 90b/2
muḳavvī yaġlarıŋ *birisi* nerges yaġıdur 64b/8
ol bınduḳlaruŋ birin zeyt yaġı-y-ıla ezesin 71b/6

cümle < Ar. Bütün, hep. -6-
cümle saḥḳ ėdüp birbirine ḫalṭ ėdeler 116b/1

cümle yumşaḳ dögeler 90a/12, 123a/2

cümle yumşaḳ dögüp birbirine ḳarışduralar 77b/9

eger dileseler bu *cümleden* birezin mersīn yaġına ya gül yaġına ḳatup 129a/3

ehl-i tecribe ḳatında *cümlesinden* birisi oldur kim78b/4

çoġı Çoğu. -1-

ḳız oġlanlardan çoġına 45b/11

dükeli Bütün, hepsi. -55-

dükelin ‘ale’l-infirād dögeler 64a/7

dükelin ayru ayru saḥḳ ėdüp 61b/12

dükelin berāber dögüp 135a/4

dükelin birbirine ḳatup dögesin 95b/12

dükelin bir ḳaba ḳoyup 90b/10

dükelin cem‘ ėdesin 74b/8

dükelin dögüp 69a/6,

dükelin ḫalṭ ėdüp 61b/4, 84b/12

dükelin ḳarışduralar 81a/8

dükelin ḳarışdurup 96b/1

dükelin ḳatı müherrā bişüreler 81b/12

dükelin kendüye çeke şişe 60b/8

dükelin ol yaġ içinde ezeler 68a/11

dükelin on rıṭıl ṣu-y-ıla şülüşi ḳalınca bişüreler 81a/4

dükelin şīrūġanda cerb ėdesin 100a/9

dükelin ṭuz-ıla isti‘māl eyleyeler 58b/11

dükelin saḥḳ ėdesin 89a/8

dükelin saḥḳ ėdüp 85b/4, 91a/4, 91a/11, 91b/4, 121b/9, 123a/11

dükelin yumşaḳ dögeler 63a/10, 63b/5, 64b/2, 72a/10, 86a/8, 87a/6, 94a/13, 127a/12, 127b/4, 129a/9

dükelin yumuşaḳ dögesin 59b/8, 67b/7

dükelin yumuşaḳ dögülmiş elenmiş üzerine ekeler 73a/10

dükelin yumşaḳ dögüp 63a/3, 73b/5, 74a/1, 74a/10,78a/2, 78a/10, 83b/4, 86b/5, 86b/12, 88a/13, 91b/10, 129b/1

dükeline berāber siŋe 77a/6

dükelisin bėş rıṭıl ṣu-y-ıla ol-ḳadar bişüresin-kim 79b/2

dükelisin isti‘māl ėdesin 60a/5

dükelisin yumşaḳ dögeler 61a/12, 85a/12

dükelisin yumşaḳ dögüp 60b/12

ġayr < Ar. Başka. -1-

kitāb-ı ‘azīzinde *ġayrına* taḳdīm ėdüp buyurmışdur 10a/1

her biri/her birisi < Far.-T. Her biri, her birisi. -24-

her biri i‘timād ėdecekdür 3b/2

her biri üç ḳısım oldı 112b/11

her biri yėrlü yėrinde meẕkūrdur 15a/6

her birin 15b/12, 112a/11

her birin ale’l-infirād isti‘māl ėdeler 15b/12

her birin üç bölük eylemişler 112a/11

her birinden 61a/2, 61a/11, 86b/2, 86b/4, 93b/6, 94a/12, 123a/9

her birinden [bir] cüz şeker 123a/9

her birinden birer miṣḳāl 93b/6

her birinden birer miṣḳāl dökeler 61a/2

her birinden ikişer dirhem 61a/11

her birinden rub‘ vaḳıyye 94a/12

her birinden ṣülüṣān miṣḳāl 86b/2

her birinden ṣülüṣ miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögüp eleyeler 86b/4

herbirine buçuḳ dirhem cırcır toḫmın dögüp 97a/10

her birisi nereden yėtişür 53b/12

müfsid-i menī üç ṣınıfdur *birisi* oldur kim ifsād ėder 102b/7

her kim < Far. Her kim, herhangi bir kişi. -10-

her kim bir yıla-dek günde bir kābilī helīle çeynese 120a/12

her kim bu ḳalyeyi isti‘māl ėdeler 98b/6

her kim bu saṭrı altun varaḳ üzerine yazup 103b/2

her kim bu ṭılsımı iḥlīl üzerine yazsa 105a/6

her kim cimā‘ı çoḳ ėtmek istese 46b/12

her kim cimā‘ı çoḳ ėder olsa 45a/9

her kime kim bu zaḥmetler‘ārıż olsa 34a/4

her kim keh-rübā yüzük ḳaşına 104b/6

her kim isti‘māl ėtse 6a/2, 137a/7

her kimüŋ kim çoḳ çoḳ cimā‘ ėtmekden menī̇si az olsa 103a/5

her ne/her ne kim: < Far.-T/Far.-T.-Far. Her ne, her ne ki. -13-

aġdiyeden ve edviyeden *her ne kim* isti‘māl olınur 100b/2

anlara meyl ėder *her ne* cinsden olsa 111b/10

biri enzürūt biri serçe boḳı biri çirişdür daḫı *ne-kim* bunlara beŋzer var-ısa be-ġāyet ḫōşdur 115b/12

buḳūl gibi cemī̇‘ fevt olan *her ne-y-ise* anuŋ tedārükin ėde 30b/4

bu resme ėden kişinüŋ ṣulbında *her ne kim* gitmiş olsa 44a/4

devādan *her ne kim* isti‘māl olınur 54b/10

edviyeden *her ne kim* isti‘māl olınur 100b/2/3

er daḫı *her ne* ḥāceti var-ısa 133a/1

ėrkeg-ile dişi arasında ol ḥāl-i maḥṣūṣda *her ne*-kim luṭf bābında var-ısa ol cinsüŋ muḫālifinde yoḳdur 111a/12

her ne-kim ẕikr olındı cemī̇‘nüŋ uhdesi mücerrebdür 105a/9

her neye dürtseler 119b/13

ḳatıḳlardan *her ne* lāyıḳ-ısa ḳata 30b/6

ol ḥāl-imaḥṣūṣda *her ne-kim* luṭf bābında var-ısa 111a/12

insān < Ar. İnsan. -7-

a‘żā-yı *insān* ḥarekete gelür 13a/2

beḳā-yı nev‘-i *insān* ḥikmeti żāyi‘ olmaya 106b/4

insān anı dübürinden götürse 81b/11

insān a‘żāsında bürūdet iḥsās ėde 37b/9

insān kim cemī̇‘nüŋ eşrefidür 13b/11

mizāc-ı *insāna* ḥarāret-i ġarī̇ziyye eksük olduġı-çün 37b/6

şecere-i *insān* kim ḥaḳ te‘ālā ḳudreti-y-ile ḥāṣıl ėtdügi şecerdür 2b/10

ḳanġı Hangi; *krş. ḳanḳı* -1-

ṣıfat-ı āḫer *ḳangı* ‘avrat kim ḳoyunuŋ ferc yöresinde olan çirki bile götürse bikir gibi ola 135a/7

ḳanḳı Hangi. -11-

her ḳanḳı cinse 113b/12

her ḳanḳısı 54a/5, 108b/1, 130b/1, 130b/13

her ḳanḳısın 130a/7, 133a/11

her ḳanḳısına 68b/6

her ḳanḳısında 56b/8

her ḳanḳısından 56b/7, 132b/9

kimi Kimi, bazısı, kimisi. -3-

kimin mülk-i nikāḥ-ıla 3a/10

kimin mülk-i yemīn-ile 3a/11

kimine daḫı şöyle revā gör[düm] 3a/11

kimse Kimse, herhangi biri. -9-

ibn-i cezerī te’līf ėtmişdür şol kimseler-içün 61a/6

ma‘rifeti lāzımdur şol kimseye kim 5b/8, 52b/3

şol kimse kim cimā‘ıçoḳ ėder 28b/13

şol kimseler ki ‘ömrünüŋ ziyādesin ḫōşlıġ-ıla bulur 54b/7

şol kimseler kim anı isti‘māl ėder 55b/10

şol kimseler kim bu vech-ile olmayalar 46b/6

şol kimseler kim imtilā üzerine cimā‘ ėtseler 40a/9

yanın yatur-iken cimā‘ ėtmek daḫı yaramazdur şol kimseye 51b/13

1.3.2.4. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri, “somut ve soyut nesneleri işaret etme, gösterme yoluyla karşılayan kelimelerdir” (Korkmaz 2007: 134). *Ol* kişi zamiriyle *ol* işaret zamirinin birbirinden farkı yoktur (Özkan 2013: 122). Metnimizde geçen işaret zamirleri:

anlar Onlar. -8-

anları bildürdük 107b/12

anlar bunlardur 57b/4

anları her kim isti‘māl ėtse 6a/1
anları isti‘māl ėdeler 21a/9
anları isti‘māl ėden cimā‘a ḳavī olur 57b/3
anları terbiyet ėdeler 83b/11
anlaruŋ eşeddi ve mażarratlusı oldur kim 31a/1
anlaruŋ rub‘ınca 69b/12

anuŋ Onun. -45-
anuŋ aḥvālini 101b/7
anuŋ ‘alāmeti oldur kim 47a/3
anuŋ cem‘ine mülūkdan ġayrınuŋ güci yėtmez 87a/11
anuŋ daḫı bir mecrāsı vardur 13b/1
anuŋ [gibi] [‘]użvı 125b/4
anuŋ gibi ruṭūbet kim 13a/5
anuŋ gibidür 121b/8, 122a/6
anuŋ gibi olur 27a/7
anuŋ ḫāṣıyyet-i ‘acībesi vardur 39a/11
anuŋ-ıla başı ya maṭlūb olan ḳılı def‘aāt-ıla yuyalar 118a/2
anuŋ-ıla başı yuyalar 117a/13
anuŋ-ıla ḥiss ü ḥareket ḳabūl ėder 12a/5
anuŋ-ıla kāmil ola 23b/7
anuŋ-ıla kināyet ėtdiler 112b/7
anuŋ-ıla olur 9b/13, 125b/1
anuŋ-ıla ovalar 59a/9, 69a/2, 129a/5, 129b/13
anuŋ-ıla yoġursalar 120a/2
anuŋ-ıla yuyalar 116b/3, 120b/9
anuŋ-ıla yüzlerin yuyalar 116a/7
anuŋ-ıla ẕekeri ovsalar 68b/7
anuŋ içinde kāsnī bile bişmiş ola 40a/6
anuŋ izdiyādına ṭaleb ėtmege 10a/6
anuŋ gibiża‘f vaḳtında 27b/8
anuŋ sebebi oldur kim 14b/12, 48a/1

anuŋ ṭarḥından fā’idesi vardur 46a/9
anuŋ tedārükin ėde 30b/5
anuŋ tedārükin ėdeler 20b/9
anuŋ tedbīri oldur kim 32a/7, 41a/5
anuŋ tedbīri şunlaruŋ tedbīri gibidür 40a/4
anuŋ üzerine yaġları dökeler 88a/3
anuŋ üzerine yumurda ṣarusın ṣıdurasın 95a/13
anuŋ üzerine yumurda sıdura 93a/5
anuŋ veznince laṭīf bal ḳatalar 99b/3
anuŋ żararından iḥlīle żarar yėtişür 14a/7
anuŋ żararınuŋ tedārüki oldur kim 41b/2, 41b/10
iḥlīl *anuŋ-içün* yaradılmışdur 53a/9
sebeb-i nümüvv tevellüd *anuŋ-ıladur* 12a/3

bu Bu. -65-
anlar *bunlardur* kim 57b/5
bu bābda terkībātuŋ aṣlı *bunlardur* 116a/1
bundan eleẕẕü aḥlā ḥāl yoḳdur 52a/13
bundan ḥāṣıl olan 26a/8
bundan öŋ ẕikr olınmış-ıdı 122a/10
bunı yazdum yādigār olmaġ-içün 137a/11
bunlar cemī‘i ol ṭā’ifeye muvāfiḳdur 93a/13
bunlar cimā‘ ėtmeseler başları şaḳīl olur 44b/6
bunlar daḫı cimā‘a ḳavī olurlar 50b/11
bunlar def‘aten olur 48a/9
bunlar dükelin cem‘ ėdesin 74b/8
bunlar iḥlīle ‘ārıż olsa 15a/4
bunlar mādde-i menīyi ifsād ėder 102b/12
bunlar olmasa 128a/6
bunlar selāṭīn ḳatında olur 101a/1
bunlar şol ṭā’ifedür kim 34b/1
bunlar şunlardur 35b/11

bunlara beŋzer ne var-ısa ‘ilāc olına 16b/9
bunlara beŋzer nesneler yıyılaya 30a/10
bunlara beŋzer var-ısa be-ġāyet ḫōşdur 115b/12
bunlara beŋzer varsa 13a/8
bunlara işāret olınmışdur 50a/13
bunlara ḳıyās eyleyeler 56b/5
bunlara muḳāvemet ėtmek gerek 31a/6
bunlara mülāzemet eyleye 43a/11
bunlara ol ḳadar ḳudret vėrmişdür kim 10a/10
bunlara sehl-i teveccüh-ile 10b/1
bunları ‘ale’l-infirād isti‘māl ėdüp 65a/1
bunları ġalīẓ ėdecek ḳadar dögeler 99a/12
bunları isti‘māl eyleyeler 43b/5
bunları ḳurudalar saḥḳ ėdeler 91b/8
bunları on rıṭıl ṣu-y-ıla müherrā bişürüp 80b/3
bunlaruŋ ba‘żısı ḫāṣıyyet-ile 102b/2
bunlaruŋ bürūdeti ġālibdür 51a/8
bunlaruŋ cemī‘si ışlāḥ olınmış ola 43b/2
bunlaruŋ çoḳ cimā‘ ėtmege ṣalāḥiyyetleri yoḳdur 51a/5
bunlaruŋ daḫı ba‘żısı bir maḥbūbede ḥaṣr olup 105b/8
bunlaruŋ dükelince ḫaşḫāş ḳatup 99b/8
bunlaruŋ eşbāhlarıdur 64b/12
bunlaruŋ gibiye 54a/12
bunlaruŋ ḥāline muvāfıḳdur 42b/11
bunlaruŋ her ḳanḳısın bulsaŋ 130a/7
bunlaruŋ küllīsi semirtmekde be-ġāyetdür 125a/4
bunlaruŋ nışfınca dükelin yumşaḳ dögeler 63a/10
bunlaruŋ rub‘ınca 119a/2
bunlaruŋ ṭarīḳinde ḳuṣūrı olduġında ola 111a/7
bunlaruŋ tenāsül-i mizācı ḥār u raṭbdur 34b/3
bunlaruŋ üzerine dökesin 71b/10

bunlaruŋ żıddı olsa 128a/6
bunlardan bir kişi 51a/6
bunlardan ġayrı cinse ḥāṣıl olur 111a/5
bunuŋ ‘alāmeti oldur kim 37b/7
bunuŋ gibi olsa 47a/5
bunuŋ üzerine ittifāḳ eylediler 108b/7
eksilmek iki vech üzerinedür evvel *budur* kim 37b/5
küllüsin *bunuŋ* ḥamāmdan ṣoŋra isti‘māl ėdeler 100a/12
ol devālar *bunlardur* 131b/8
tā kim *bundan* eksile 12b/9
ṭılsım *budur* 103b/6
vaḳt olur kim şöyle yėtişdürür *bunları* cimā‘a 50b/5
yazılacaḳ *budur* 104a/2, 104b/10, 105a/3, 105a/8
yazılacaḳ eşkāl *budur* 104b/3

ol O. -71-
anlara düşeri *oldur* kim 34b/6
anlara gereklü *oldur* kim 34b/8, 40a/6
anlaruŋ cimā‘ żararınuŋ tedārüki *oldur* kim 42b/13,42b/5, 43a/8, 43a/13
anlaruŋ żararınuŋ tedārüki *oldur* kim 42a/4
anuŋ ‘alāmeti *oldur* kim 47a/3
anuŋ ḫaṭāsınuŋ tedārüki *oldur* kim 38a/6
anuŋ sebebi *oldur* kim 14b/12, 48a/1
anuŋ tedbīri *oldur* kim 32a/7, 41a/6, 43b/9
anuŋ żararınuŋ tedārüki *oldur* kim 41b/11, 41b/2
biri *oldur* kim 54b/12, 101b/1
birisi *oldur* kim 11b/7, 22b/2, 37b/13, 78b/4,102b/7, 116b/12, 116b/13, 117a/2
bir ṣınıfı oldur kim 21a/12
bu meẕkūrātda gereklü *oldur* kim 20b/8
bunuŋ ‘alāmeti *oldur* kim 37b/7
eger *ol* olmasa hīç erkek dişiye raġbet ėtmez-idi 13b/9
ehl-i ‘aḳl ḳatında *oldur* kim 106a/13

eşkāl-i cimā‘dan reddīsi *oldur* kim 51b/10
eşkāl-i cimā‘ *oldur* kim 52a/6
evḳāt-ı cimā‘ *oldur* kim 48b/1
farḳ *oldur* kim 19b/3
gereklü *oldur* kim 47a/5, 47b/2
ikinci *oldur* kim 54b/13, 101b/2, 102b/10
ikincisi *oldur* kim 22b/3
ḳulunc tedbīri *oldur* kim 40a/11
lā-büdd *oldur* kim 101a/12
mażarratlusı *oldur* kim 31a/2
menfa‘ati *oldur* kim 11b/10
menī-i mā’īnüŋ nef‘i *oldur* kim 11a/8
mücevvef olduġına ḥikmet *oldur* kim 11a/4
münāsebet *oldur* kim 113b/2
ol be-ġāyet ola 43b/12
ol dėdügümüz edviyeden ḳata sın 97a/4
ol devā *oldur* kim 39b/4
ol fi‘l-i ṭabī‘sidür 53b/8
ol ḥāṣıl ola 133b/13
ol ḥāṣıl olur 45b/9
ol ısıcaġ-iken üzerine dārçīnī ve ḳırfa 61a/1, 97b/4
ol ikisince dükeli saḥḳ ėdeler 127a/3
ol kendülerden fā’ide-i ḫāricīdür 107a/10
ol-kim kendüye müşākil olmaya 12a/10
ol kişileriŋ tedbīri oldur 39b/3
ol ḳuvvetlenür 23b/12
ol menī olur 12a/10
ol ṭā’ifeye düşeri oldur kim 28b/5
ol yėl bulmaz 54a/11
ol zeyt-ile ḳavrulmış 3b/12
sebebi *oldur* kim 49a/1

ṭarīḳ bilmek *oldur* kim 20a/13
üçünci *oldur* kim 55a/1
üçünci ṣınıf *oldur* kim 102b/13
ẕekerüŋ fi‘l-i ṭabī‘si *oldur* kim 53a/13

şu Şu. -35-
ammā şol *şunlar* kim 41a/4
ammā *şunlar* ki mizācı bārid ü raṭbdur 51a/3
ammā *şunlar* kim mizācı bārid ü yābisdür 50b/8
ammā *şunlar* kim bāridü’l mizācdur 25b/2, 43a/11
ammā *şunlar* kim gözleri aġrır-iken cimā‘ ėtseler 41b/9
ammā *şunlar* kim ḥarāret-i ġarīziyyeleri ḳopsa 32a/3
ammā *şunlar* kim leẕẕete mā’ildür 51a/9
ammā *şunlar* kim maḥrūrü’l-mizācdur 93a/7
ammā *şunlar* kim merṭūbü’l-mizācdur 42b/3
ammā *şunlar* kim mizācı ḥār u raṭbdur 33b/10, 42b/12
ammā *şunlar* kim mizācı ḥār u yābisdür 33a/1, 50b/1
ammā *şunlar* kim mizācları ḥārdur 25b/4
ammā şunlar kim mizācları yābisdür 43a/6
ammā *şunlar* kim mu‘te dilü’l mizācdur 34b/7
ammā *şunlara* kim cimā‘ ṣoŋına süstlıḳ vāḳı‘ olur 36b/5
ammā *şunları* kim başları aġrır-iken cimā‘ ėtseler 41b/1
ammā *şunuŋ* kim siŋirleriża‘īfdür 28b/1
bunlar *şunlardur* kim 35b/11
meger *şunlar* ġaybet ėde kim 128a/9
olmamasından olur *şunuŋ* gibi 22b/10
şu em‘ā arudur ḥuknelerden ṣoŋra 80b/7
şuŋa beŋzer kim 27b/2
şunlar kim anlaruŋ ‘ādeti degüldür 57a/3
şunlar kim cimā‘ı ‘ādet ėdinmişdür 57a/2
şunlar kim mizācları ḥār u raṭbdur 50a/8
şunlar kim merṭūbü’l-mizācdur 50a/4

şunlara kim iḥtiyācı vardur 128b/1

şunlardan ki anlaruŋ ‘ādeti degüldür 57a/1

şunlaruŋ kim mizācları bārid-i raṭbdur 32a/12

şunlaruŋ tedbīri gibidür 40a/4

tā *şuŋa* degin-kim 60a/9

tā *şuŋa* degin kim 61b/6

1.3.2.5. Aitlik Zamirleri

Aitlik zamirleri, “+*ki* ekinin yardımıyla, bir varlığı ‘ilgili bulunma, ait olma’ anlamı ve işlevi ile temsil etme görevi yüklenmişlerdir” (Korkmaz 2009: 430). Metnimizde +ki aitlik zamiri iki sözcükte geçmektedir:

evvelki < Ar.-Far. Önceki, birinci. -3-

evvelki bāb ‘avratlaruŋ evṣāf-ı cemīlesin bildürür 8a/7

evvelki devāyı dürtesin 127a/6

tā kim mizāc evvelki ḥāline vara 38b/9

şimdiki < T.-Far. Şimdiki, mevcut. -1-

şimdiki ṭabībler anlaruŋ adın işidürler 101a/2

1.3.3. Edatlar

Edatlar, “tek başlarına manaları olmayıp, ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmaya yarayan alet sözleridir, vasıtalardır” (Hacıeminoğlu 1992: I).

Çalışmamızda Hacıeminoğlu’nun edat tasnifi esas alınmıştır (Hacıeminoğlu 1992). Metinde var olan edatlar, bu tasnife göre belirlenmiştir. Hacıeminoğlu çalışmasında, edatları on ana başlık altında toplamıştır. Bu başlıklardan *gösterme edatları* ve *cevap edatları* metnimizde tespit edilmemiştir.

1.3.3.1. Çekim Edatları

Çekim edatları, "isimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekan, cihet, tarz, benzerlik başkalık vb. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran kelimelerdir" (Hacıeminoğlu 1992: 1). Metnimizde geçen çekim edatları:

aşaġa Aşağı, alt. -1-
evsaṭına kim andan *aşaġadur* aygır dėmişler 112b/1

ayruḳ Başka, ayrıca. -2-
ayruḳ a'żānuŋ fi'l-i ṭabī' gibi 53a/11
ayruḳ istifrāġlardan ḥāṣıl olan ża'fdan eşeddür 26a/9

berāber < Far. 1. Birlikte. 2. Eşit, eşit miktarda, eşdeğer. -5-
berāber yumşaḳ dögeler 70a/4, 121b/6
tekenüŋ bögregi yaġı ve bal berāber 69b/12
ḥabb-ı zelem ḥabb-ı ḫazrā berāber 87a/5
hindustān ḳōzı içi alasın berāber 63a/9

bile Birlikte, beraber, ile, vasıtasıyla; *krş. ile* -11-
anuŋ içinde kāsnī *bile* bişmiş ola 40a/7
birez za'ferān *bile* yoġurasın 135b/10
fercyöresinde olan çirki *bile* götürse bikir gibi ola 135a/8
ḳaynatduġuŋ vaḳt ol kīseyi *bile* ḳaynadasın 75a/6
kīseye ḳoyulmış ola bal-ıla *bile* bıraġasın 75b/6
sırġan dikeni toḫmın dögüp *bile* ḳarışduralar 65a/7
şeker ü bādām ḫōd ikisi *bile* cāmi'dür 29b/11
ẕikr olunan gibi ėdüp *bile* ḳaynadasın 77a/13
yāsemīn rāyiḥası *bile* terkīb olsa 91b/13, 96a/8

birle İle, vasıtasıyla, birlikte; *krş. bile* -12-
edhān-ı muvāfiḳa *birle* ve daḫı iktiḥāl ėde 29b/2
efāvihe-i ḥārre *birle* 43b/3
eger fesād-ı ḥarāret-i fażla *birle* mü'ellif olsa 16b/2
fesād-ı tedbīr *birledür* 102b/13

ġıdālardan ekşiler *birle* vėreler 36a/7

ḥār u raṭb mizāc *birle* ḥār u yābis mizāc arasında farḳ oldur kim 19b/2

ḫaşḫāş *birle* yāḫūd bādām-ı muḳaşşer isti‘māl ėde 39a/7

ḫıyār şenber *birle* ayāric-i fayḳarā isti‘māl eyleye 16b/3

issi ḳābıż ṭībler *birle* dimāġı ovalar 35b/4

istirḫā-yı ālet *birle* olur 22b/8

şeh-dāne günlük *birle* 35b/3

telyīn *birle* ‘ilāc ėdeler 36a/1

daḳ Değin, kadar, dek; *krş. dek, degin, ḳadar.* -1-

ışlāḥ oluncaya *daḳ* bāḳī keyfiyyeti daḫı bu resmedür 21a/5

degin Değin, kadar; *krş. kadar, dek, daḳ* -7-

bir miṣḳālden ikiye *degin* isti‘māl ėdeler 88a/9

şerbeti bir miṣḳālden ikiye-*degin* isti‘māl ėdeler 61a/4

tā şuŋa *degin*-kim ol ṣu yine ḳurıya 60a/9

tā şuŋa *degin* kim ṣular buḫār-ıla gide 61b/6

tā yėdi güne-*degin* 63b/8

üç barmaḳ yalayasın ḥācet vaḳtına-*degin* 62a/6

yėdi güne-degin ḳarışdurasın 67a/6

dek Değin, dek; *krş. daḳ, ḳadar, degin* -13-

andan yine ėdeler yine altı aya-*dek* yėter 133b/3

bal-ıla ḳarışdurasın acla üç güne-*dek* 104b/13

bir yıla-*dek* günde bir kābilī helīle çeynese 120a/12

bişüreler şol ḥadde *dek* kim 38a/9

‘ilimleri aŋa *dek* ėrişmişdür 110a/9

isti‘māl ėdeler bir diremden iki direme-*dek* 35a/10

isti‘māl ėdeler üç güne-*dek* 85b/11

ḳılı ḳarardur bir yıla-*dek* rengi gitmez 118b/6

ḳılı siyāh ėde bir yıla-*dek* 119b/10

müşāhede ėdeler altı aya-*dek* 133b/12

örtülünceye-*dek* ṣu ḳoyasın 65b/3

yėdi güne-*dek* terbiyet ėdeler 117b/7

dürlü Türlü, çeşitli, farklı farklı. -5-

dürlü ġuṣṣa üzerine cimā‘ ėtmeye 49a/9

hezār *dürlü* günāha mürtekib olduġın 10a/13

hezār *dürlü* menfa‘at ḳaṣd ėder 3a/1

ol maḥalde *dürlü dürlü* ḥareket ėtmege 12b/8

kendüye *dürlü* leẕẕet vāṣıl ėder 3a/3, 49a/9

ġayrı < Ar. - den başka. -4-

bunlardan *ġayrı* cinse ḥāṣıl olur 111a/5

envā‘-ı leẕẕātdan *ġayrı* ṣemerāt ḥāṣıl olup 106b/4

evṣāf-ı ẕemīmesinde müşterekolan erenler ola *ġayrı* cinsden 112a/7

ġayrı cinsden olsa meyl ėder 111b/5

gibi Gibi. -100-

anuŋ *[gibi]* [‘]użvı mübālaġa-y-ıla ovasın 125b/5

bezr-i ḳaṭūnā ve yonca ve kāfūr*gibi* 102a/2

birisi oldur kim menfa‘ati var cemāli yoḳ gevde ḳılı *gibi* 117a/3

nefḫ giderür sezāb toḫmı *gibi* 101b/11

sarmaşuḳ fülfül gibi bunlar mādde-i menīyi ifsād ėder 102b/12

g.101b/12, 102a/11, 102a/12, 102a/4, 102a/5, 102a/7, 102a/9, 102b/1, 102b/2, 102b/8, 102b/9, 103a/1, 114b/11, 114b/2, 116b/11, 116b/13, 117a/1, 127a/1, 127a/8, 127b/6, 127b/7, 130a/12, 130b/1, 134b/13, 137a/3, 13a/5, 13a/6, 13a/7, 13a/8, 14a/5, 15a/3, 15a/4, 15b/12, 15b/8, 15b/9, 16b/9, 18b/1, 21a/4, 21a/5, 22b/10, 22b/6, 25b/10, 25b/12, 27b/8, 28a/12, 28b/3, 30a/13, 30a/5, 30a/6, 30a/7, 30b/3, 30b/4, 31a/11, 31b/11, 31b/3, 32b/5, 32b/6, 33b/13, 34a/1, 34a/3, 35a/7, 35a/8, 35b/2, 35b/5, 35b/6, 35b/9, 36a/8, 36a/9, 38a/12, 3b/10, 3b/4, 3b/5, 3b/6, 3b/7, 3b/8, 3b/9, 40b/9, 43b/4, 48a/8, 48a/9, 50b/6, 51a/11,52b/9, 53a/12, 64b/13, 77a/13, 81b/13, 81b/7, 82a/6, 91a/12, 91b/11, 91b/5, 93b/9, 97b/5

göre Göre. -1-

aŋa *göre* ėdesin ḳoyasın 76b/7

içerü İçeri. -1-

ẕekeri *içerü* ceẕb ėder gibi olur 17b/12

içün İçin; *krş. üçin* -19-

‘avratlar cimā‘ sevmeg-*içün* 9a/11

‘avratlar *içün* 4b/9

avratlar *içün*dür 132b/2

bir iki fā’ide-y-*içün* 101a/13

bunı yazdum yādigār olmaġ-*içün* 137a/11

ceẕbesi ḳavī olmaġ-*içün* 126a/12

cimā‘ ziyāde ėtmeg-*içün* elüŋ ayasına yazup 104b/11

cimā‘-*içün* yazasın 103b/8

[erenler] [leẕẕet]-i muvāfıḳa ḥāṣıl ėtmeg-*içün* 124b/8

erenler-*içün* 4b/8

ḥiddet-i būyı def‘ ėtmeg-*içün* 11a/9

ibn-i cezerī te’līf ėtmişdür şol kimseler-*içün* 61a/6

iḥlīl anuŋ-*içün* yaradılmışdur 53b/9

ḳabżı-y-*içün* daḫı ḫıyārşenber ḥall ėdeler 40b/10

oḳıyan yazana bir du‘ā ḳılmaġ-*içün* 137a/12

pādişāhlar-içün düzülmişdür 64a/2

saç bitürmeg-içün 118a/5

ṣu içmekden iḥtirāz ėde bevl ėtmemeg-*içün* 132a/4

yübūsetleri ġālib olduġ-*içün* 50b/7

ile/ıla : İle, birlikte. -312-

i. 16b/6, 39a/4, 40b/9, 96a/3, 98b/1

anuŋ-ıla 9b/13, 12a/3, 12a/5, 23b/7, 59a/9, 68b/7, 112b/7, 116a/7, 116b/3, 117a/13

‘alāmetler-ile 110b/1

‘asel-ile 31a/13, 75a/5

bal-ıla 120a/2, 120b/9, 125b/1, 128b/11, 129a/5, 129b/13

104b/12, 132a/12, 132b/10, 135b/9, 30a/8, 43a/9, 58a/10, 59b/9, 60b/1, 60b/13, 61a/13, 62b/1, 63a/11, 63a/4, 63b/11, 63b/6, 64a/9, 64b/3, 69a/12, 69b/10, 69b/5, 70a/4, 72a/11, 73b/6, 74a/11, 74a/2, 75b/6, 83b/5, 84a/12, 84b/12, 85a/13, 85b/5, 86a/3, 86a/9, 86b/6, 87a/6, 88b/1, 99b/9

bide-y-ile 96a/4
birbiri-y-ile 65a/3
bitmeg-ile 18b/13, 19a/1, 19a/4, 19a/5
buḫār-ıla 11a/5, 59b/1, 61b/6
bürūdet-ile 20a/8
cidd-ile 36a/11
dārçīnī-ile 29b/6
degirmiligi-y-ile11b/11
derlemekleri-y-iledür 54b/7
deste-y-ile 118b/2
edviye-y-ile 77a/3
er-ile 110b/11
eri-y-ile110b/4
erenler-ile 106a/11
ėrkeg-ile 111a/11
ėrkekler-ile 106a/7, 106a/10
et-ile 97b/5
eti-y-ile 31b/11, 39a/9, 56a/9, 56a/9, 92a/12
etleri-y-ile 100b/11, 100b/12
ėtdügi-y-ile 15a/9
ėtmeg-ile 45a/4, 45b/12, 113a/3, 16b/11, 31b/4, 32a/1, 33a/9
etmeg-ile 31b/11, 33b/5, 36b/11, 95b/3
gitmesi-y-ile 14b/3
güç-ile 52a/3
ḥār-ıla 15b/4
ḥarāret-ile 38a/3, 49a/3, 68a/4
ḥareket-ile 12b/11
ḥārre-y-ile 35b/5
ḫāṣıyyet-ile 102b/6
ḫaṭmī-y-ile 42a/5
ḥikmet-ile 2b/9

ḥiss-ile 15a/5
içmekleri-y-ile 54b/6
içmeg-ile37a/6
‘ineb-ile 56b/3
irādetleri-y-ile 53a/13
ism-ile 112b/5
i‘tidāl-ile 29b/5, 29b/12, 34a/5, 46b/11, 109a/13
ḳabūl-ile 130b/10, 132b/4
ḳaranfil-ile 29b/7
keşret-ile 34b/4
keyfiyyet-ile 18b/9
ḳudreti-y-ile 2b/11
ḳuvvet-ile 82b/12, 102a/2
küpcüg-ile 75b/9
laṭīf-ile 21a/3
leṭāyif-ile 107a/10
leẕẕet-ile52b/12
mā’ü’l-cübn-ile 16b/4
maḥbūbları-y-ıla 2b/3
mażāḥig-ile 107a/10
mekkīyeler-ile 111a/10
meẕkūr-ile 42a/12
mışırīler-ile 111a/9
mürekkeb-ile 105a/7
müşg-ile 41a/8
nesneler-ile 29a/9, 34b/10, 134b/1
nikāḥ-ıla 3a/10
niyyeti-y-ile 4a/5
noḫūd-ıla 41a/9, 85b/13, 92a/13, 92a/5
otlar-ile 15b/10
puḫte-y-ile 79a/1

raġbet-ile 27a/11, 51b/1
rūmī-y-ile 110b/12
ruṭūbet-ile 16a/12, 19a/12, 19b/7, 20a/7, 33a/4, 33a/6
sebebi-y-ile 20b/8, 52b/7, 52b/9
selāmetlıġ-ıla 15b/2
sikencübīn-ile 16b/5
sirke-y-ile36a/4, 59a/8, 117a/1, 121b/1, 129b/10
ṣoġan-ıla 38b/6, 41a/10, 85b/12, 85b/13, 92a/13, 92a/5, 93a/4, 98b/1
ṣu-y-ıla 118a/6, 119a/4, 119a/8, 120a/2, 120b/3, 120b/6, 120b/9, 121b/10, 123b/10, 127a/12, 127b/5, 129a/4, 129b/4, 133a/13, 135a/12, 135b/2, 16a/8, 31b/5, 33a/9, 33b/1, 35a/9, 36b/10, 37a/1, 37a/2, 38a/8, 40b/1, 41b/12, 76b/11, 76b/12, 79b/3, 79a/4, 80b/4, 81a/4, 82a/4, 83a/9, 91b/11, 93b/7, 98b/12
süci-y-ile 117b/11
süd-ile 61a/5, 93a/12, 93b/7, 96b/10, 98a/11, 116a/10, 137a/2
südi-y-ile 59a/5
sür‘at-ile 11a/12
sürmeg-ile 65a/2
şeker-ile 43a/2, 43a/5, 30a/8, 86b/13, 87a/7
şarāb-ıla 135b/5, 36b/13, 38b/3, 78b/12, 98b/5
şem‘-ile 17a/4
talṭīf-ile 102b/11
tedbīr-ile 37a/4, 126a/9
teveccüh-ile 10b/1
ṭībler-ile 29b/1
tüy-ile 104b/2
uzunlıġı-y-ıla 11b/11
vech-ile 46b/7, 105b/7
yābis-ile 15b/5
yaġ-ıla 15b/8, 67a/11, 68a/12, 70a/1, 70a/8, 89b/11, 118b/3, 119b/5, 131a/4

yaġı-y-ıla 117b/8, 131a/3, 131b/13, 132b/11, 134b/12, 134b/6, 136a/10, 136a/5, 136b/2, 16a/11, 16a/6, 17a/3, 30a/3, 41b/5, 42b/5, 62a/1, 65a/4, 68a/2, 68b/1, 68b/10, 68b/9, 70a/7, 71b/6, 71b/9, 82b/9, 90a/12, 91a/12, 91a/5, 91b/5
yėmekleri-y-ile 54b/6
yemīn-ile 3a/11
yigitlig-ile 50a/12
yübūset-ile 19a/10, 19b/12, 20a/7
ẕeker-ile 103b/10
zeyt-ile 42b/6, 69b/5, 93b/11, 97b/3, 97b/4, 118a/12, 121a/2, 121a/11, 130b/4, 135a/4
zencebīl-ile -ile 29b/6
żıdd-ıla 15b/3
zift-ile 82b/8
ziyādesi-y-ile 94b/10

ḳadar Kadar; *krş.dek, degin, daḳ* -34-
alalar rub‘ *ḳadar* noḫūd 96b/9
arḳun arḳun şol-*ḳadar* ḳaynadasın-kim 65b/4
baḳla *ḳadar* ḥablar ėdeler 63a/5
baḳla *ḳadar* ḥablar eyleyüp59a/6
bu *ḳadar* sözlere iktifā ėdelüm 107a/4
bunlara ol *ḳadar* ḳudret vėrmişdür kim 10a/10
edviyyeyi şol-*ḳadar* yoġuralar kim 137a/2
fındıḳ *ḳadar* isti‘māl ėdeler 63a/12
ġalīẓ ėdecek *ḳadar* dögeler 99a/12
keşret-i cimā‘a ne *ḳadar* gereg-ise taḥammül ėder 25b/7
ḳōz *ḳadar* yėyeler 87a/7
ḳuvveti ve ṣalābeti büyüklügi *ḳadar* degül 126b/3
leẕẕet-i cimā‘ daḫı ol-*ḳadar* eksük olur 134a/5
noḫūd *ḳadar* ḥablar ėdeler 123b/5, 123b/10, 124b/1
ol *ḳadar* zanbaḳ yaġın ḳatup 66b/9
ol ṣu *ḳadar* bal-ıla ol ṣuyı ḳıvāma getüreler 86a/2

örḍek yaġına şol ḳadar ḳatalar kim 83a/4

şaḳāḳul örtecek *ḳadar* 75b/3

şol-*ḳadar* [dögeler] kim 93b/9

üstin örtecek *ḳadar* yāsemīn yaġın ḳoyasın 67b/3

üzerine bal dökesin örtecek *ḳadar* 76a/8

üzerine ṣu dökesin örtecek *ḳadar* 76a/3

üzerine ṣu ḳoyasın örtülecek *ḳadar* 76b/4

yėtecek *ḳadar* ṣu-y-ıla ḳaynadalar 120b/9

ẕeker delügüne ṣıġa şol *ḳadar* dura 82a/13

ḳadarınca Kadar. -1-

ol dögülmişden ṭa‘ām *ḳadarınca* ḳata 94b/2

ḳarşu Karşı, doğru. -1-

ol dögülmiş buturaġa içüresin güneşe *ḳarşu* az az 60a/9

ke-ennehu < Ar. Gibi, tıpkı. -4-

dükelin yumşaḳ dögüp eleyeler laṭīf ḳıvāma *ke-ennehu* 83b/5

erenler iḥsās ėderler kim *ke-ennehu* 17b/11

ke-ennehu anuŋ gibi olur 27a/7

raḥm *ke-ennehu* bir ḥayvāndur 18a/3

kemā-hiye < Ar. Olduğu üzere. -1-

dübürinden götürse ḳubülüni ḳıyāma getüre *kemā-hiye* 81b/13

kemā-hiye-ḥaḳḳuhū < Ar. Hakkıyla, gereği gibi. -1-

bu muvāfaḳat-ıla leẕẕet *kemā-hiye-ḥaḳḳuhū* yėrine gelür 113a/5

naẓar < Ar. Göre. -1-

‘avratlaruŋ raḥmi büyügine fīl dėdiler ol-kim mutavassıṭdur aŋa remeke dėdiler ya‘nī yund dėdiler ve ṣaġīrine ḳoyun dėdiler çün-kim her biri üç ḳısım oldı her bir ḳısma *naẓar* 112b/12

öŋ Önce, - den önce. -1-

bundan *öŋ* ẕikr olınmış-ıdı 122a/10

öŋdin/ öŋdün - den önce. -7-

bedene ḳopmazdan *öŋdün* 32a/6

cimā‘ ėtmezden *öŋdin* 62a/7

ol vaḳtdan *öŋdün* 51b/7

ẕikr olınacaḳ ḥuḳnelerden *öŋdin* 79a/8

ṭa‘āmdan *öŋdün* 84b/13

ṣoŋra Sonra, - den sonra. -39-

andan-*ṣoŋra* anı bişüre 41a/9

andan *ṣoŋra* gelür ḳażībden çıḳar 13a/12

‘aṭaşdan *ṣoŋra* 50a/6

başı yuduḳdan-*ṣoŋra* 117b/8

böyle olduġından-*ṣoŋra* 27a/13

cimā‘dan-*ṣoŋra* 47b/4

cimā‘dan*ṣoŋra* 5a/9, 26b/1, 37a/9, 41b/7, 111a/3

em‘ā arudur ḥuknelerden *ṣoŋra* 80b/8

faṣd ėtdüklerinden-*ṣoŋra* 48a/11

ġıdā yėdüginden *ṣoŋra* 38a/7

ḥamāmdan *ṣoŋra* 49b/9,100a/12

hażm-ı evvelden *ṣoŋra* 125a/6

ḥayż münḳaṭı‘ olduḳdan *ṣoŋra* 136a/6

ḥayżdan *ṣoŋra* götüre 136a/11

ḳan aldugından-*ṣoŋra* 41a/4

ḳavī istifrāġlardan *ṣoŋra* 48a/7

kemāl bulduġından-*ṣoŋra* 47b/11

ma‘deden indükden-*ṣoŋra* 47b/10

sākin olduḳdan *ṣoŋra* 38a/4

ṣıḥḥatinden *ṣoŋra* 54b/6

ṭa‘āmdan-*ṣoŋra* 99b/11

ṭa‘āmdan *ṣoŋra* 85a/1, 29b/12

ṭa‘ām yėdüginden *ṣoŋra* 38b/8

tuḫme olduġından *ṣoŋra* 48a/6

üç günden-*ṣoŋra* 76b/8

vi‘ā-yı necāset-idügin bildüginden *ṣoŋra* 106b/10

yaḳılan olduġından *ṣoŋra* yaşıl çıḳa 127a/7

yaladuḳdan-*ṣoŋra* 105a/1

yarulanduġından-*ṣoŋra* 47b/12

yatsudan *ṣoŋra* götürenler 132a/1

yėdüklerinden *ṣoŋra* ḥammāma gireler 125a/5

yunduġından *ṣoŋra*130a/1

żarbdan-*ṣoŋra* 48a/9

ṭaraf < Ar. Taraf, yan, yön. -6-

bir *ṭarafda* muḫālefet olduġı-çün 113a/9

fā‘il ve mef‘ūl *ṭarafından* lezzet-i ‘acībe bula 67a/9

iki *ṭarafdan* teġannüc ber-kemāl ola 52a/11

maḳṣūda münāsib *ṭarafından* lā-büdd oldı 110b/6

raḥmi iki *ṭarafa* meyl ėtdürmez 9a/6, 131b/6

ṭaşra - den dışarı, dışında. -1-

inẕāl-i ‘ādetden *ṭaşra* gėç olmaya 51b/2

ṭoġru Bir yere, bir şeye doğru yönelme. -1-

raḥme *ṭoġru* yėtişe 131b/7

üçin İçin; *krş. için* -1-

ḥikmet *üçin* ṭutup bedenleri ṣovudı ḥareket ėdemez oldılar 44b/10

üzre Üzere. -2-

menī şol miḳdār *üzre* olsa 20b/12

tedārükin ėdeler ḥarāret i‘tidāl *üzre* ola 21a/2

1.3.3.2. Bağlama Edatları

Bağlama edatları, “cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mana bakımından, yahut şekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir” (Hacıeminoğlu 1992: 112). Metnimizde geçen bağlama edatları:

ammā < Ar. Ama. -74-

‘anber yıyılamaḳ dā’imā bunlaruŋ ḥāline muvāfıḳdur *ammā* şunlar kim 42b/12

andan isti‘māl ėdeler *ammā* ele deri sarup 119b/8

andan uyuya *ammā* be-ġāyet çoḳ uyuya 31b/13

anlar ẕübūle yėtişmez ġālibā *ammā* şunlar kim 25b/4
ayruḳ istifrāġlardan ḥāṣıl olan ża‘fdan eşeddür *ammā* ekṣer-i nās kim 26a/10
bedene çoḳ ġıdā vėrmez *ammā* ḳaçan şişek eti-y-ile 56a/8
bedene ḳuvvet ḥāṣıl ola *ammā* şunlar kim 32a/2
bedeni ḳan-ıla ṭoldrur *ammā* şunlar kim 33b/10
be-her-ḥāl esbābına tābi‘ olur *ammā* şol ḫām buḫār kim 49a/6
beynisin yėye *ammā* şunları kim 41b/1
bezr-i ḳaṭūnā lu‘ābı-y-ıla tedbīr ėdeler *ammā* anlar kim 42a/2
bezr-i ḳaṭūnā-y-ıla cüllāb içüreler *ammā* şunlar kim 41b/9
bir cüz’in erenler-içün ve bir cüz’in ‘avratlar içün *ammā* cüz’-i evvel kim erenler-içündür 4b/9
bögrekleri ża‘īf olur *ammā* gözleri ża‘īf olduġına 26b/13
bu bābda beyān olına inşā’allāhu te‘āla *ammā* şol ādemler diler terk-i cimā‘ ėde 39a/13
bu bāridü’l-mizāc kişinüŋdür *ammā* şol kişiler kim 39b/9
bu meẕkūr ėrişmiş ‘avratlar-içündür *ammā* ėrişmedük ḳızlardan dileseŋ 132b/2
bu resme ėdeler *ammā* edviyeden aŋa 75b/11
bunlara beŋzer ne var-ısa ‘ilāc olına *ammā* şol nesnenüŋ 16b/10
bunlara mülāzemet eyleye *ammā* şunlar kim 43a/11
bunlaruŋ bürūdeti ġālibdür ve siŋirleri süstdür *ammā* şunlar kim 51a/9
cimā‘ tėz ẕübūle yėtişdürür helāk eyler *ammā* şunlar kim 25b/2
cimā‘a ḳuvvetlerin ziyāde ḳılur *ammā* menīlerin ziyāde ḳılmaġa 93b/1
cemī‘ mizāca ve tecribeye rāci‘dür *ammā* şol ḫatunlar kim 114b/6
efāviye döküp isti‘māl ėdeler *ammā* şunlar kim 93a/7
eger raṭb-ısa yābis-ile olına yaḫūd ‘aksī *ammā* şol fesād-ı mizāc kim 15b/6
eger yigid-ise tėz ḳocaldur *ammā* şunuŋ kim siŋirleri ża‘īfdür 28b/1
geçen bāblarda bunlara işāret olınmışdur *ammā* şunlar kim 50b/1
günde bir miṣḳāl isti‘māl ėdeler *ammā* gün aşurı ola 63b/13
her biri yėrlü yėrinde meẕkūrdur *ammā* ẕikr olınan fesād 15a/7
iḥtiḳān ėdeler üçgėce birbiri ṣovuyunca *ammā* şu em‘ā arudur ḥuknelerden ṣoŋra ėdeler 80b/7

ikincisi oldur kim menīyi ṭoŋdurur *ammā* ba‘żı kişi olur kim 22b/3
‘ilāc ėdeler şol eşyā-y-ıla kim menī taḳlīl ėder *ammā* şunlar kim 34b/7
‘ilimleri aŋa dek ėrişmişdür *ammā* şol kim ‘ilimsüzdür 110a/9
isti‘māl ėdeler üç güne-dek *ammā* ġıdā nīm-birşit yumurda ola 85b/11
istisḳādan ḫavf daḫı ḥāṣıl olur *ammā* dėdüklerümüz vaḳt kim 50a/3
işāret ėtmişdür ẕālike taḳdīrü’l-‘azīzi’l-‘alīm *ammā* emrāż kim iḥlīle ‘ārıż olur olmışdur 14a/2
iştihāsı eksülür işden ḳalur *ammā* vaḳt olur kim 14b/8
ḳabaḳ borānīsin ḳarışdurup yėyeler *ammā* şunlar kim 43a/6
keşerallahu neslehu ilā enḳırāẓi’d-devrān *ammā* bu mecmū‘ayı [iki] cüz’ ḳıldum 4b/7
kimi ḫaṭṭı gelmiş erenler-ile ėderler *ammā* ṭabī‘at-ı maḳbūle 106a/12
ḳulunc ḥall ola *ammā* şol şunlar kim 41a/4
ḳuvveti muḥkem ola *ammā* şol kimseler kim 46b/6
ḳuvvet-i cimā‘ eksük olur *ammā* şol nesneler kim 20a/9
maḥbūba be-ġāyet çoḳ bahā vėrdüm *ammā* ālet ḳāyim degül 84b/6
maḳṣūd-ıḥāṣıl ẕikr ėtmek lā-büddür ṣıfat-ı āḫer *ammā* gėyik boynuzın göyündüresin 122b/7
mersīn yaġın bābūnec yaġına ḳatup dimāġına süreler *ammā* şunlar kim 42b/3
menī çoḳ olup raḳīḳ olduġı-y-ıla *ammā* her-gāh ki ḫuṣṣateynde 19a/8
meşelā ḳażīb süst olmaḳ gibi *ammā* ālet ża‘īfi daḫı 22b/6
mizācların emrāz-ı bārideden ḥıfẓ ėdeler *ammā* şunlar kim 33a/1
muḥabbetin ve ‘ışḳın bildürür *ammā* cüz’-i ṯānī ‘avratlaruŋdur 8a/3
muḫālefet olduġı-çün *ammā* muḫālefet min-külli’l-vücūh olsa 113a/10
mu‘tedīl ṣu-y-ıla iġtisāl ėdeler *ammā* şol kişilere 31b/6
mülāzemet ėtmeyeler yübūsetleri ġālib olduġ-ıçün ammā şunlar kim 50b/8
mülāzemet eyleyesin tā diledügüŋ gibi olınca *ammā* yaz günlerinde ėtseŋ 125b/12
münaḳḳaṣāt-ı menīnüŋ ẕikri lā-büdd oldı *ammā* noḳṣān-ı cimā‘ kim 101b/6
nebīẕe-i zebīb isti‘māl eyleye ‘asel-ile *ammā* şol ża‘īf bedenlerde kim 31a/13
ol buḫār yürekden cārī olur *ammā* emrāż-ı āletiyye kim 15a/3

ol vaḳt mażarratı sākin olur *ammā* arslan yaġın eridüp 68a/6

ṣalāḥiyyeti az olur belki ba‘żınuŋ olmaz *ammā* şunlar ki 51a/3

ṣovudup ṣovudup bir ẓarfa ḳoyasın *ammā* edviyye miḳdārı ve keyfiyyeti tekrār lāzım degüldür 76a/10

şol cihetden kim tevlīd-i rīḥ ėtmezler *ammā* ḳaçan ‘aḳīde-i ‘ineb-ile ḫalṭ ėdüp 56b/3

tā kim beden ṣıḥḥati üzerine ṯābit ola *ammā* bilmek gerekdür kim 51b/9

tā kim helāk mü’eddī olmaya *ammā* ‘aḳab-ı cimā‘dan 31a/7

tā kim mizāc evvelki ḥāline vara *ammā* şol mizāc kim 38b/10

turşīler isti‘māl ėdeler *ammā* şol kişiler kim 40a/2

üzerine şarāb-ı reyḥānī içeler *ammā* şol kimseler kim 40a/8

yatacaḳ vaḳtın yėyeler daḫı yatalar *ammā* şol devā kim 130a/10

yėrine gelür *ammā* bu muvāfaḳatdan eger ba‘żısıeksile 113a/6

yėtişdürmege ḳābiliyeti ola *ammā* raḳīk-i ġayr-ı lezic olsa 18a/12

ża‘f üzere ża‘f olmaya *ammā* şol kişiler kim 27b/10

zaḥmet gidince müdāvemet ėtmeye *ammā* şunlara kim 36b/5

żarar ḥāṣıl olur *ammā* ba‘żı ḥükemādan ehl-i taḥḳīḳ buyurmışlar 113b/1

ẕekere sürmeg-ile menfa‘at bulalar *ammā* mürekkeb yaġlar kim 65a/3

ba‘de < Ar. Sonra. -1-

ve *ba‘de* eydür aḥḳar-ı efḳar-ı ‘ibādi’l-ḫallāḳ ‘alī bin isḥāḳ 2a/7

belki < Far. Belki, muhtemel, sanki. -12-

bedenlerine ża‘f ḥāṣıl ola *belki* ẕübūle yėtişür 43b/8

bir ḫatunda bulunmış ola *belki* ba‘żı ba‘żısında ve ba‘żı ba‘żısında bulınur 108b/4

bu kelām küllīyyet üzere rāst gelmez *belki* emziceye rāci‘ olur 57a/9

bunlara ḳıyās eyleyeler *belki* cemī‘-i edviye daḫı bu resmedür 56b/6

cimā‘ ėtmek anlaruŋ mizācına muvāfıḳdur *belki* ba‘żı zaḥmetlerine devādur 50a/7

cimā‘larınuŋ tevlīde ṣalāḥiyyeti az olur *belki* ba‘żınuŋ olmaz 51a/3

fā‘il mef‘ūlın müstaḥsen görmedi *belki* müstaḳbeḥ gördi 22b/11

ḫatunlara zaḥmet vėrür ḥararet-ile *belki* raḥimlerin şişirür 68a/4

ḳurutmaḳda ve az ḳılmakda *belki* daḫı ziyāde eyleye 29a/11

leẕẕet ḥāṣıl olmaz aṣlā *belki* elüŋ ayasına sürüşdürmek gibidür 134a/8

leẕẕet ḳalmaz *belki* żarar daḫı ḥāṣıl olur 113a/11

ża‘īf olurlar cidden *belki* ḳuvvetleri sāḳıṭ olur 34a/8

bes < Far. Böylece, nihayet, ondan sonra. -10-

cimā‘ daḫı mevt gibidür dimāġı ḳurıdur *bes* böyle olsa gerekmez 27a/10

erenler nefret dutmaġa sebebdür ‘avratlardan *bes* bu bābda diş açıcılardan ve şol edviyeden 122b/3

erenlerüŋ muḥabbetin ceẕb ėder *bes* lāzım oldı kim bu bābda ḫiżābı ẕikr ėdevüz 126b/12

ḥuṣūl-i veled sebeb oldı-y-ısa *bes* maḳṣūda münāsib ṭarafından lā-büdd oldı 110b/6

ictināb ėdeler issi vaḳtlarında ve issi yėrlerde cimā‘dan *bes* ecved-i evḳāt-ı cimā‘ oldur kim 48a/13

iḥlīl anuŋ-içün yaradılmışdur *bes* etemm vech üzere cimā‘ ėtmekde 53b/9

kimin mülk-i nikāḥ-ıla ve kimin mülk-i yemīn-ile *bes* ben kimine daḫı şöyle revā gör[düm] 3a/11

ol şabaḳı eksemege *bes* münaḳḳaṣāt-ı menīnüŋ ẕikri lā-büdd oldı 101b/5

şol beden kim mümtelī ola *bes* anuŋ gibi ża‘f vaḳtında cimā‘dan ḥaẕer gerekdür 27b/8

şol fażalāt-kim ledıġ ėder-idi *bes* bu maḥalle iştiyāḳ ḥareket-ile ḥāṣıl olur 12b/10

çün/çünki/çünkim < Far. Çunkü, nasıl ki, ne zaman ki. -3-

āḫir māliḫūlyā ‘ārıż oldı *çün* yine cimā‘a rücū‘ ėtdi 45a/6

cemī‘ beden ḥarāretden ve heyecānda-y-ıdı *çünki* eksildi 13b/6,

çün-kim her biri üç ḳısım oldı her bir ḳısma naẕar 112b/10

daḫı ve, ve de. -143-

cimā‘ ‘aḳabinde bedene bürūdet ḥāṣıl ola *ve daḫı* cimā‘ ṣoŋında ṣovuḳ ṣu içmeye aṣlā 49b/12

ḳasıḳ ḳılın yoludup ovalar *daḫı* dürteler müfīd ola 121b/11

otuz dirhem sükker tamām saḫḳ ėdesin *daḫı* birbirine ḫalṭ ėdesin 39b/6

serçeleri boġazlayup ḳanların mercimek unı üzerine dökesin *daḫı* fınduḳlar ėdesin 71b/4

yay günlerinde ve güz günlerinde cimā‘ı az ėde *ve daḫı* vaḳt-ı fesād-ı havāda ve vebāda cimā‘dan iḥtirāz ėtmek gerek 48b/9

d. 101b/12, 102a/11, 102a/12, 102a/13, 102a/2, 102a/4, 102a/7, 102a/9, 102b/1, 107b/11, 107b/6, 107b/8, 107b/9, 108b/13, 109a/10, 109a/2, 10b/13, 10b/8, 111b/13, 111b/6, 113a/1, 113a/4, 116b/7, 117b/12, 11a/5, 125a/6, 130a/10, 130a/11, 130a/9, 131a/11, 136a/11, 13a/8, 14b/1, 16b/9, 18b/2, 21a/8, 23b/2, 23b/4, 24a/11, 24b/5, 24b/8, 25a/3, 25a/6, 25a/7, 25a/8, 26b/5, 29a/13, 29b/2, 29b/8, 2a/11, 30a/4, 30a/6, 30a/8, 30b/12, 32b/2, 32b/3, 33a/12, 33a/7, 33a/9, 33b/1, 33b/3, 33b/5, 34b/11, 35a/13, 35b/2, 36a/11, 36b/11, 36b/12, 37b/9, 38b/1, 38b/3, 40b/3, 41a/13, 42b/7, 43a/5, 43b/5, 45b/3, 46a/2, 47a/1, 47a/11, 47a/7, 47b/5, 47b/8, 48a/11, 48a/5, 48a/7, 48a/8, 48b/12, 48b/13, 48b/3,49a/12, 49a/8, 49b/12, 49b/8, 49b/9, 51a/10, 51a/2, 51a/6, 53a/10,54a/1, 55a/13, 55b/1, 55b/7, 56a/11, 56a/3, 56b/6, 57a/2, 57a/4, 58a/8,5b/5, 61b/1, 62b/10, 65b/6, 71b/4, 75b/11, 76b/9, 78b/1, 78b/10, 78b/13, 78b/8, 79a/2, 84a/2, 89b/13, 92a/11, 92b/1, 92b/11, 92b/13, 92b/4, 93a/3, 93b/3, 93b/5, 99b/7, 9b/8, 46a/5, 4a/3, 12b/8, 17b/4, 39a/8, 48b/2, 52b/8

dėyü Diye. -4-

‘aḳl-ı müstaḥsen gördügin ve şerī‘at ḥelāl *dėyü* ḥükm ėtdügin ėtmege 106b/1

kim a‘żāya dürterler sür‘at-ile āfet yėtişmesün *dėyü* 1 1a/12

ol fā’ide ḳuvvetlü olsun *dėyü* vācibdür kim 131a/13

ol zaḥmetlerden ḥareket-iḳulunc gelmesün *dėyü* iḥtiyāṭ gerekdür 25a/3

eger < Far. Eğer, şayet manasında manasında kullanılan bir edat. -60-

bu muvāfaḳatdan *eger* ba‘żısı eksile 113a/6

ḳıl diblerine dürteler *eger* çörek otı bişmiş olsa 118a/7

ḳoca-y-ısa tėz bunadur ve eger yigid-ise tėz ḳocaldur 28b/1

ḳoltuġa dürteler *eger* ḳoltuḳ rāyiḥası ġālib olsa 129b/2

şimdiki ṭabībler anlaruŋ adın işidürler *eger* görseler ve bulsalar daḫı mülūk ḳatında görürler 101a/3

e. 129a/3, 131a/2, 131a/3, 131a/8, 14b/5, 15a/10, 15a/13, 15b/2, 15b/5, 15b/7, 16a/12, 16a/5, 16a/9, 16b/1, 16b/6, 19a/12, 19b/12, 19b/7, 20b/9, 21a/1, 27b/1, 28a/13, 28b/6, 29a/1, 30a/11, 30b/2, 31b/5, 34a/11, 35a/10, 35b/13, 36a/1, 36a/10, 36a/6, 37a/6, 38b/5, 40a/12, 40b/2, 42a/10, 42a/13, 42a/7, 42a/9, 46a/8, 47b/1, 49b/5, 74b/11, 91a/13, 94a/5, 95a/3, 97a/6, 40b/2, 13b/9, 24a/5, 40b/5, 57a/10, 18b/6

egerçi < Far. Her ne kadar…, olsa da, ise de. -6-

‘avratlaruŋ fercin ṭar ėder ve issi ėder ve ruṭūbetin giderür *egerçi* geçen bāblarda

‘avratlaruŋ zīnetin ẕikr ėtdük 133b/7

eṭıbbā *egerçi* çoḳ ṣūret ḳurmışlardur velākin 100b/8

geldük imdi bu mizāc isleri *egerçi* terk ėtmekde mażarrat bulurlar 34a/6

kefeli daḫı ḳalıŋ ola yumru olmaya *egerçi* ba‘żı nāsa ba‘żı bu ṣıfatlaruŋ żıddı ḫōş gelür 110a/4

on bėş bāb üzerine mebnī ḳılduḳ *egerçi* ba‘żılar taṭvīl ėtmişler 107a/9

tedbīri fevt ėtmiş olalar *egerçi* vaḳt-ı tedbīrde bedene mażarrat olmaz 23a/8

evet Fakat, ancak, ama. -1-

ṭatlu ṣulu ḥammāmlara kim mu‘tedilü’l-ḥarāretdür çoḳ gire *evet* derlemeye 29b/10

eyle olsa Bunun üzerine -1-

bu mecmū‘ ḥarekātuŋ ḥuṣūlinden buḫār ḥāṣıl olur iḥlīlüŋ tecvīflerine girür ṭolar ṣalābet bulur iḥlīl ḳāyim olur *eyle olsa* müştāḳ olur 12b/7

Turan, Eski Anadolu Türkçesinde ol- cevherî fiilini ele aldığı çalışmasında, ol- fiilinin herhangi bir sınıflandırılmaya tabi tutulmadan kendine özgü şekillerle edat olarak kullanıldığını belirtmiş ve verdiği örnekler arasında *bunun üzerine* anlamına gelen *eyle olsa* yapısını da vermiştir (Turan 1996: 268). Turan’a göre, ol- fiilinin edat fonksiyonuyla kullanıldığı diğer örnekler arasında sadece *eyle olsa* yapısı, metnimizde bir kez geçmektedir (Diğer örnekler için *bk.* 1996: 268).

ġālibā < Ar. Görünüşe göre, sağlam bir ihtimale göre, belki. -2-

anlar ẕübūle yėtişmez *ġālibā* ammā şunlar kim mizācları ḥārdur 25b/4

şol ‘āḳāḳır ki ẕikr olısar‘amel ėdeki ḫāṣıyyetleri *ġālibā* ḳaçan insān anı dübürinden götürse ḳubülüni ḳıyāma getüre 81b/11

ḥattā < Ar. Bundan başka, üstelik de, hem de, dahi. -7-

aṣıl ḳıllar incelür ża‘īf olur az olur *ḥattā* şol yėtişür kim ṣal‘ ḥāṣıl 24b/2

bu ḥālde bedende çoḳ nesne taḥlīl eyler *ḥattā* vaḳt olur kim ol ḥālde cimā‘ ėdene ġaşy vāḳı‘ olur 49b/1

fercüŋ rāyiḥasın laṭīf ėder *ḥattā* bir varan yine varmaġa rāġıb olur 136a/3

kemāl-i leẕẕet-i cimā‘ erenlere ḥāṣıl olmaz *ḥattā* cem‘ olmayınca 134a/1

nīlūferüŋ menīyi ibṭāl ėtmekde ḫuṣūṣiyyeti vardur *ḥattā* yıyılaması daḫı kişiyi ża‘īf eyler 102b/5

ol dögülmişden ṭa‘ām ḳadarınca ḳata *ḥattā* ba‘żılar dėdiler kim 94b/3

yaş yėmişler ve yaş tereler *ḥattā* marūl ve tere dūḫ bunlar cemī‘i ol ṭā’ifeye muvāfiḳdur 93a/12

hergiz < Far. Asla, muhakkak, hiçbir zaman. -5-

ba‘żı ḳavm şöyle zu‘m ėderler kim cimā‘da *hergiz* menfa‘at yoḳdur 44a/11

bu yaġı dürteler birḳaç def‘a *hergiz* aġarmaya 119a/5

her kim bir yıla-dek günde bir kābilī helīle çeynese yutsa dā’im yigitlikde ṭura *hergiz* ḳocalmaya 120b/1

kim oġlan bāliġ olmadın ėtseler *hergiz* aġarmaya 120a/5

zanbaḳ yaġın ḫalṭ ėdeler burnına ṭamzuralar *hergiz* aġarmaya 120a/7

her ḳaçan/her ḳaçan kim < Far.-T./Far.-T.-Far. Her ne zaman, her ne zaman ki. -3-

her ḳaçan maḥall-i müştāḳa yėtişe cemī‘ a‘żā-yı insān ḥarekete gelür 12b/13

her ḳaçan kim cigerden ḳan yėtişe ol ḳanı ḫuṣṣateyn kendü levnine ve ṭabī‘atına döndürür 12a/7

her ḳaçan-kim menī cem‘ olsa çoġalsa ol cem‘ olduġı mevżi‘i ledıġ ėder 12a/11

illā/illā meger < Ar./Ar.-Far. 1. …den başka, meğer. 2. İlla, mutlaka. 3. Yalnız. -8-

bu üç vaṣf bir ġıdāda bulunsa maḳṣūd anda ḥāṣıl olur ve *illā* bulunmasa terkīb lāzım olur 55a/4

cimā‘ ėdeler çoḳ raġbet-ile *illā* bedende fażla-ı menī var-ıduġın iḥsās ėde 27a/11

çoḳ cimā‘ ‘aḳabinde şarāb-ı ṣırf ḳavī isti‘māl ėdeler *illā meger* kim cimā‘ ‘aḳabinde bedene bürūdet ḥāṣıl ola 49b/11

ḫaṭā vāḳı‘ olsa anuŋ gibide olmaz *illā* ḳulunc tedbīri oldur kim 40a/11

her cinsden erenler meyl ėtmez *illā meger* kendü erenleri ola 112a/5

rāyiḥaları müşterek olduġı-çün her cinsden erenler meyl ėtmez *illā meger* kendü erenleri ola 112a/5

şarāb-ı ṣırf ḳavī isti‘māl ėdeler *illā meger* kim cimā‘ ‘aḳabinde bedene bürūdet ḥāṣıl ola 49b/11

ṭabī‘atı menīye mülāyim ola *illā* ṣālih muḳavvī bāhdan ola 55b/13

ise İse. -1-

zanbaḳ yaġı-y-ıla ḳarışduralar eger muḥreḳe *ise* ol yaġ-ıla saḥḳ ėdeler 131a/3

ḳaçan/ ḳaçan kim Ne zaman, ne zaman ki. -21-

ḳaçan aġızdan çıḳarsalar ol ḳuvvet sāḳıṭ ola 88b/6

ḳaçan ‘aḳīde-i ‘ineb-ile ḫalṭ ėdüp isti‘māl ėdeler 56b/3

ḳaçan ‘avratlar dileseler kim ba‘żı ‘użvların 125a/10

ḳaçan bu üç vaṣf bir ġıdāda bulunsa 55a/2

ḳaçan bunlar cimā‘ ėtmeseler başları ṣaḳīl olur 44b/6

ḳaçan bunuŋ gibi olsa gereklü oldur kim 47a/4

ḳaçan esbāb-ı menī dimāġda cem‘ olsa 13a/8

ḳaçan cimā‘a isti‘māl ėtseler 46b/10

ḳaçan cimā‘dan fāriġ olsaŋ ‘aṣābeyi çıḳar 103b/12

ḳaçan cimā‘ı çoḳ eylese 11b/1

ḳaçan ḥarāret-i ġarīziyye söyünse 23b/9

ḳaçan ifrāṭ ėtseler żarar ėder bedenlerin ḳurıdur 50b/3

ḳaçan ifrāṭ eyleselerża‘īf olurlar 34a/7

ḳaçan insān anı dübürinden götürse 81b/11

ḳaçan iştihā ḳavī olsa def‘ ėdemeseŋ 90b/3

ḳaçan-kim fīl dişi fīle uġrasa ālet ferce ferc ālete muvāfıḳ gelür 112b/12

ḳaçan ḳoḳlasalar cimā‘ḳuvvetin ziyāde ėder 91a/9

ḳaçan nerges yaġı-y-ıla ḳarışdurasın 65a/4

ḳaçan şişek eti-y-ile veyāḫūd müşemmen tavuḳ eti-y-ile bişürüp 56a/8

ḳaçan zanbaḳ yaġı-y-ıla ezseler 68a/2

menī *ḳaçan* çoḳ olsa ḳalıŋ-ısa cimā‘ ėtmeseler zindāna girmişe döner 45b/3

ki < Far. Ki, ki edatı; *krş. kim* -19-

ammā şunlar ki mizācı bārid ü raṭbdur 51a/4

bedeni [ḳız]durur ve iḥtirāḳ ėder *ki* menfa‘ati vardur 45b/2

çoḳ tecribe ėtdüm şöyle buldum *ki* çoḳ cimā‘ ėtmek ḳaşlar ḳılın 28a/7

her-gāh *ki* bu eşyā ‘ārıż olsa 31a/4

her-gāh *ki* dileseŋ terkīb ėdesin 60a/10

her-gāh *ki* ḫuṣṣateynde ḥarāret yübūset-ile cem‘ olsa 19a/9

her-gāh *ki* iki menī cem‘ olsa 17b/3

la lākin nādirü’l-vuḳū‘dur *ki* bu evṣāf-ı meẕkūre bir ḫatunda bulunmış ola 108b/3

selāmet vaḳtında ḳuvvet ḥāṣıl olur-ıdı her-gāh *ki* fesād-ı mizāc yėtişse 14a/9

ṣıfat-ı uḫrā *ki* be-ġāyet ‘acībdür 59b/12

şol ādem *ki* bedeni ḳavīve ruṭūbeti çoḳ olsa 120a/9

şol ‘āḳākır *ki* ẕikr olısar ‘amel ėde 81b/10

şol edviyye *ki* perverdelere ḳoyarlar 74b/3

şol kimseler *ki* ‘ömrünüŋ ziyādesin ḫōşlıġ-ıla bulur 54b/7

şunlardan *ki* anlaruŋ ‘ādeti degüldür 57a/1

‘ūd-ı hindī birer vaḳıyye *ki* on iki dirhemdür 74b/6

ve daḫı ḳuru üzüm *ki* etlü rāzıḳī ola 33b/2

kim Ki edatı; *krş. ki* -558-

‘avratlaruŋ raḥmi büyügine fīl dėdiler ol-*kim* mutavassıṭdur aŋa remeke dėdiler 112b/8

muḳaddemā ẕikr olan nesnelere itbā‘ ėtmekde gerekdür kim aġdiyeden ve edviyeden her ne *kim* isti‘māl olınur 100b/3

ṣıfat-ı āḫer *kim* nekheti ṭayyib ėder ve diş diblerin aġardur 123b/11

üç evṣāf bulunmaḳ gerekdür *kim* menī mizācına muvāfıḳ ola 100b/3

ve daḫı şol nesnelerden-*kim* ‘avratlara mensūbdur anları bildürdük 107b/12

k. 100b/4, 101a/1, 101a/10, 101a/11, 101a/12, 101a/9, 101b/1, 101b/10, 101b/13, 101b/2, 101b/3, 101b/6, 102a/2, 102a/9, 102b/10, 102b/13, 102b/4, 102b/7, 102b/9, 103a/11, 103a/13, 103a/5, 103a/7, 103b/2, 104a/6, 104b/6, 105a/1, 105a/13, 105a/6, 106a/13, 106a/9, 107b/10, 107b/3, 107b/6,

108a/3, 108b/6, 108b/8, 109a/10, 109a/9, 10a/1, 10a/11, 10a/5, 10b/11, 110a/10, 110a/9, 110b/4, 110b/7, 111a/1, 112a/13, 112b/1, 112b/2, 113b/11, 113b/3, 113b/4, 114a/10, 114a/6, 114b/7, 115a/2, 115a/3, 115a/7, 115a/9, 116a/1, 116a/8, 116b/12, 116b/8, 116b/9, 117a/1,117a/11, 117a/2, 117a/4, 117a/6, 117b/11, 117b/2, 118b/13, 118b/2, 118b/9, 119b/6, 11a/1, 11a/11, 11a/4, 11a/6, 11a/8, 11a/9, 11b/10, 11b/6, 11b/7, 11b/8, 120a/12, 120a/4, 120b/1, 120b/7, 121a/3, 121a/8, 122a/3, 122a/4, 122a/8, 122b/12, 122b/5, 124a/11, 124a/4, 124b/5, 125a/10, 125a/5,125b/4, 126a/12, 126b/1, 126b/11, 126b/12, 126b/9, 127a/1, 127a/9,127b/1, 127b/7, 128a/10, 128a/11, 128a/12, 128a/2, 128a/3, 128b/1, 128b/11, 128b/4, 129a/11, 129a/6, 129b/5, 12a/10, 12a/2, 12a/3, 12a/7, 12b/1, 12b/10, 12b/2, 12b/9, 130a/10, 130a/3, 130b/7, 130b/9, 131a/13, 131b/5, 131b/7, 132a/6, 132b/13, 132b/3, 133a/5, 133b/1, 133b/10, 133b/12, 133b/13, 133b/5, 133b/8, 134a/11, 134a/13, 134a/2, 134a/4, 134b/10, 134b/2, 135a/3, 135a/7, 135a/9, 135b/1, 135b/4, 135b/9, 136a/2, 136b/7, 137a/3, 137a/5, 137a/7, 13a/5, 13b/1, 13b/11, 13b/2, 13b/3, 14a/2, 14b/12, 14b/2, 14b/6, 14b/8, 15a/1, 15a/12, 15a/3, 15b/6, 16b/13, 16b/7, 17a/2, 17a/6, 17b/1, 17b/11, 17b/2, 17b/7, 17b/8, 18a/10, 18a/3, 18a/4, 18a/5, 18a/6, 18a/9, 18b/11, 18b/2, 18b/5, 18b/8, 19b/3, 20a/13, 20a/3, 20a/5, 20a/6, 20a/9, 20b/11, 20b/12, 20b/9, 21a/10, 21a/11, 21a/12, 21a/9, 22b/12, 22b/2, 22b/3, 22b/4, 22b/9, 23a/10, 23a/3, 23a/6, 23b/1, 23b/11, 23b/12, 23b/3, 23b/7, 24b/12, 24b/3, 24b/6, 25a/12, 25a/4, 25a/7, 25a/9, 25b/13, 25b/2, 25b/4, 25b/8, 26a/11, 26b/11, 26b/6, 27a/10, 27a/5, 27b/10, 27b/13, 27b/3, 27b/5, 27b/7, 28a/13, 28a/9, 28b/1, 28b/11, 28b/13, 28b/5, 29a/10, 29a/12, 29a/9, 29b/13, 29b/4, 29b/9, 2b/11, 30b/11, 30b/12, 30b/13, 30b/6, 31a/2, 31a/7, 31a/9, 31b/1, 31b/3, 31b/4, 31b/9, 32a/13, 32a/3, 32a/4, 32a/8, 32b/10, 32b/3, 33a/1, 33a/4, 33b/10, 33b/11, 34a/4, 34b/1, 34b/12, 34b/13, 34b/6, 34b/7, 34b/8, 35a/13, 35a/2, 35a/3, 35b/12, 35b/7, 36b/13, 36b/5, 37a/10, 37a/11, 37b/13, 37b/5, 37b/8, 38a/9, 38b/10, 38b/9, 39a/11, 39a/5, 39a/6, 39a/9, 39b/10, 39b/3, 39b/4, 3a/12, 3a/4, 3a/7, 3b/13, 3b/2, 40a/11, 40a/2, 40a/5, 40a/6, 40a/9, 40b/11, 41a/2, 41a/4, 41b/1, 41b/3, 41b/9, 42a/2, 42a/4, 42a/7, 42b/12, 42b/3, 42b/5, 42b/6, 43a/1, 43a/12, 43a/13, 43a/3, 43a/7, 43a/8, 43b/10, 43b/6, 43b/9, 44a/1,

44a/10, 44a/11, 44a/4, 44a/8, 44b/3, 44b/4, 44b/5, 44b/9, 45a/11, 45a/13, 45a/3, 45a/9, 45b/1, 45b/11, 45b/3, 45b/7, 45b/8, 46a/3, 46a/6, 46b/13, 46b/3, 46b/4, 46b/6, 46b/8, 46b/9, 47a/12, 47a/2, 47a/3, 47a/5, 47b/2, 47b/3, 47b/5, 47b/8, 48a/2, 48a/5, 48a/9, 48b/1, 49a/2, 49a/7, 49b/11, 49b/9, 4a/1, 4a/11, 4a/12, 4a/4, 4a/9, 4b/12, 4b/9, 50a/10, 50a/3, 50a/4, 50a/8, 50b/1, 50b/5, 50b/8, 51a/10, 51a/12, 51a/9, 51b/10, 51b/5, 51b/8, 51b/9, 52a/4, 52a/6, 52b/3, 52b/4, 52b/5, 53a/5, 53a/6, 53a/9, 53b/1, 53b/4, 53b/5, 53b/8, 54a/13, 54b/10, 54b/12, 54b/13, 54b/3, 54b/9, 55a/1, 55a/2, 55a/9, 55b/10, 55b/11, 55b/13, 55b/2, 56a/10, 56a/12, 56a/13, 56a/2, 56a/5, 56a/7, 56b/2, 56b/4, 57a/2, 57a/3, 57b/3, 57b/5, 58a/8, 58b/6, 59a/2, 59a/3, 59b/1, 5b/4, 5b/7, 5b/8, 60a/3, 60b/1, 60b/7, 61a/5, 61a/7, 61b/6, 63a/13, 63a/7, 63b/9, 64a/12, 65a/3, 65a/9, 65b/5, 65b/7, 65b/9, 66a/1, 66b/11, 68b/5, 68b/8, 69a/11, 69a/2, 69b/3, 6a/1, 6a/2, 6a/4, 70a/11, 70a/12, 70b/12, 70b/4, 71a/8, 71b/11, 72a/2, 72a/4, 72b/1, 73a/12, 73a/4, 73b/9, 74a/7, 74b/10, 74b/11, 74b/12, 74b/2, 75a/2, 75a/4, 75a/8, 75b/13, 75b/7, 76a/13, 76a/6, 77a/4, 77a/6, 77b/12, 77b/2, 77b/4, 77b/5, 78a/6, 78b/2, 78b/4, 79a/10, 79a/11, 79a/7, 79a/8, 79b/13, 79b/8, 7a/4, 7a/9, 7b/2, 7b/6, 7b/9, 80a/9, 80b/9, 81a/10, 81b/10, 81b/9, 82a/1, 82a/13, 82b/1, 82b/5, 83a/13, 83a/4, 83b/11, 83b/8, 83b/9, 84a/1, 84a/6, 86b/8, 87a/2, 87b/12, 88a/5, 88a/7, 88b/5, 88b/7, 89a/6, 89b/1, 8b/3, 8b/5, 8b/7, 90a/4, 90a/8, 90b/1, 90b/12, 91a/5, 91a/8, 91a/9, 92a/3, 92a/4, 92a/9, 92b/12, 92b/2, 93a/2, 93a/5, 93a/7, 93b/4, 93b/9, 94a/9, 94b/3, 94b/9, 95a/12, 95a/4, 95b/5, 95b/7, 96a/5, 96b/11, 96b/4, 96b/7, 96b/9, 97a/5, 97a/8, 97b/11, 97b/8, 98a/1, 98b/7, 99a/13, 99a/3, 99a/5, 99b/11, 99b/13, 99b/6, 9a/12, 9a/6, 9a/8, 9b/7, 101b/4, 106b/2, 108a/9, 110a/13, 112a/8, 11b/2, 124b/8, 125b/1, 126a/1, 126b/13, 12a/4, 130a/3, 131b/1, 134b/1, 135b/2, 15a/9, 15b/1, 23a/11, 23b/5, 25a/4, 30b/9, 36a/10, 38a/13, 38a/6, 38b/12, 41a/6, 41b/11, 47a/10, 49b/1, 52a/1, 52b/10, 56b/11, 60a/9, 64b/7, 68b/11, 6a/6, 82b/11, 10b/13, 120a/12, 136b/3, 3a/12, 43b/9, 79b/3, 89a/5, 92a/12, 34a/4, 132a/7

lākin < Ar. Lakin, fakat, ancak. -10-

andan ṣoŋra gelür ḳażībden çıḳar *lākin* mecrā-yı bevlden degül 13a/13

anlar daḫı ḳavī olur ḥarāretleri ḳavī olduġı-çün *lākin* ḳaçan ifrāṭ ėtseler żarar ėder 50b/3

‘avratuŋ menīsi raḳīḳ-i bārid olur er menīsinden *lākin* iki menīnüŋ imtizāc vaḳtı tamām olur 18b/4

baḳla daḫı cimā‘a ḳuvvet vėrenlerden oldı *lākin* ḳuṣūr var 55b/8

ba‘żılar taṭvīl ėtmişler mażāḥig-ile ve leṭāyif-ile *lākin* ol kendülerden fā’ide-i ḫāricīdür 107a/10

buḫār-ı sevdāvī çoḳ olduġı-çün *lākin* müdāvemet ėdemezler 51a/1

cemāl daḫı ol miḳdār eksük ola *lākin* nādirü’l-vuḳū‘dur ki 108b/3

ḫuṣṣateynden ḥāṣıl olan menī muḫteliṭ olmayınca *lākin* ‘avrata gerekdür kim 17b/6

mizācları ḳan mizācı żıddıdur *lākin* az olur 50b/11

terk ėtmekde mażarrat bulurlar *lākin* ḳaçan ifrāṭ eyleseler ża‘īf olurlar 34a/7

mādām ki < Far. Madem ki, öyle ki. -1-

ẕekeri ḳāyim olmaḳdan zā’il olmaya *mādām ki* varaḳ dili altında ola 103b/5

meger < Far. Eğer, o durumda. -1-

ne-ḳadar ‘avrat ḥasnā olur-ısa erenler istikrāh ėderler *meger* şunlar ġaybet ėde 128a/9

meşelā < Ar. Mesela, örneğin, şunun gibi. -23-

āsānlıġ-ıla tedbīr olına *meşelā* gül yaġı-y-ıla şem‘i ḳīrūṭī ėdeler 17a/3

avratlar dileseler kim ba‘żı ‘użvların semirdeler *meşelā* ferclerin ve ucaların 125a/11

ayruḳ a‘żānuŋ fi‘l-i ṭabī‘ gibi *meşelā* elüŋ dutmaḳ ve ayaġuŋ yürimek 53a/12

a‘żāları mizāc-ı tenāsül mizācına muḫtelifdür *meşelā* bunlaruŋ tenāsül-i mizācı ḥār u raṭbdur 34b/3

ėtdiler ‘avratlara daḫı hemān anuŋ-ıla kināyet ėtdiler *meşelā* ‘avratlaruŋ raḥmi büyügine fīl dėdiler 112b/7

ba‘żı vaḳtda cimā‘ ṣoŋına vāḳı‘ olur *meşelā* ba‘żı kişiye ditremek ḥāṣıl olur 35a/4

ba‘żısı ṭabī‘at-ıladur *meşelā* dėmişlerdür kim nīlūferüŋ menīyi ibṭāl ėtmekde ḫuṣūṣiyyeti vardur 102b/3

bu bābda düzülmişdür *meşelā* kitāb-ı bālā gibi aḥmed-i nīlīnüŋ 3b/3

bu muvāfaḳatdan eger ba‘żısı eksile *meşelā* fīl yunda uġrasa 113a/7

cemī‘ muḫaddirāt-ı müfredāt ḳıl bitmegi men‘ ėder *meṣelā* ḳılı yolsalar benci sirke-y-ile bişürseler 121b/1

dėdüklerümüz vaḳt kim bi-ḥasebi’l-emzice muḫtelif olur *meṣelā* şunlar kim 50a/4

ėrkegüŋ ṭabī‘atına mülāyim olmaḳdur dėdiler *meṣelā* rūmīlerüŋ raḥimleri aṭhar olduġı-çün 111b/4

erleri ḳatında maḳbūl ola *meṣelā* ṭa‘āmdan herīseler ve ḳalye birincler 124b/12

ḥarāret i‘tidāl üzre ola *meṣelā* ḫuṣṣateyni edhān-ı ḥārr ü laṭīf-ile ovalar 21a/3

her biri üç ḳısım oldı her bir ḳısma naẓar *meṣelā* ḳaçan-kim fī̇l dişi fī̇le uġrasa 112b/12

menī mizācına muvāfiḳ ola *meṣelā* yumurdaya ol meẕkūr edviyeden ḳatsaŋ 100b/5

noḳṣān-ı cimā‘ ālet-iża‘īflıġından olur *meṣelā* ḳażīb süst olmaḳ gibi 22b/5

ol miṣālden terkīb ėtmege āsān yol buluna *meṣelā* noḫūdda bu üç vaṣf vardur 55a/8

perverdelere ḳoyarlar ne miḳdār gerekdür *meṣelā* zencebīl ve dārçīnī 74b/4

tā kim istidlāl olına her bir keyfiyyet-ile bir ḥāline *meṣelā* mizāc ḥarāretine istidlāl olınur 18b/9

ya‘nī er-ile‘avrat bir cinsden ola *meṣelā* rūmī-y-ile rūmīler arasında olan mücām‘at kim 110b/11

żarar daḫı ḥāṣıl olur *meṣelā* fī̇l ḳoyuna uġrasa 113a/12

żarar ḥāṣıl olur *meṣelā* siŋirlerde ḥiss ü ḥareket olmasa 14a/11

nitekim Nitekim, sonuç olarak, öyle ki. -5-

iştihā cigerden olur *nitekim* yuḳaruda işāret olınmışdur 54a/3

kebīrdür mutavassıṭdur ṣaġīrdür *nitekim* erenler aḳsāmına ol üç ism-ile kināyet ėtdiler 112b/5

ol ‘użvı ma[ḳ]ṣūd-ı ṭab‘ına döndüresin *[nitekim]* ḥekīm cālīnūs [dėm]işdür kim 125b/4

teġannücden ve bükādan ve enīnden *nitekim* mıṣrīler ve şāmīler ve baġdādīler ‘ādetidür 114a/12

yumşaḳ dögüp kīseye ḳoyulmış ola bal-ıla bile bıraġasın *nitekim* beyān ėtdüm 75b/6

pes < Far. Öyleyse, şimdi, o halde; sonuç olarak. -9-

pes ‘āḳıl ü kāmil ol kişidür kim kendü żāyi‘ ėtmeye 3a/6

pes bu bābda ẕikr olundı ġasūlāt-kim yüzi arıdur 115a/10

pes bu beyāndan ẓāhir oldı kim 20a/3

pes bundan ḥāṣıl olan ża‘f ayruḳ istifrāġlardan ḥāṣıl olan ża‘fdan eşeddür 26a/8

pes imdi bilmek gerekdür kim 10a/4

pes lā-büddür kim şol a‘rāż-ı garībeye bildürmek kim ba‘żı vaḳtda cimā‘ ṣoŋına vāḳı‘ olur 35a/1

pes lā-büdd olur kim devā ėdeler şol nesneler-ile 134a/13

pes öyle gerekdür kim aṣlda ḳılı az olan ve bedeni aruḳ olan kişi cimā‘dan ḥaẕer ėde 28a/9

pes revādur kim bu bābda daḫı mażarrat ẕikr olına 23a/10

şöyle Şöyle, şu şekilde. -12-

āresṭo hekīm *şöyle* buyurmışdur kim 26b/11

ba‘żı ḳavm *şöyle* zu‘m ėderler kim 44a/11

ben kimine daḫı *şöyle* revā gör[düm] kim bir mecmū‘a yazam 3a/12

eflāṭūn ḥekīm *şöyle* buyurmışdur kim 18a/3

ḥekīm rāzī eydür çoḳ tecribe ėtdüm *şöyle* buldum ki 28a/6

ḳaṣnı pāresin *şöyle* düzesin-kim ẕeker delügüne ṣıġa 82a/12

ol mevżi‘i laṭīf *şöyle* aḳ ve yumşaḳ ḳıla 136b/10

şöyle dėmişler kim şeftālū yapraġın ḥırızma-y-ıla dürtseler rāyiḥasın gidere 122a/4

ṭabana dürte ẕeker *şöyle* ḳıvām bula kim muḥkem ola 65b/7

vaḳt olur kim *şöyle* yėtişdürür bunları cimā‘a 50b/5

ve daḫı *şöyle* gerek kim iki dizleri düz ola berāber ola 109a/10

şöyle kim < T.-Far. Şöyle ki. -5-

a‘żā-yı tenāsül şişmek gibi *şöyle-kim* mā-teḳaddemde işāret olmış 34a/3

muḳavvī bāhdan ola *şöyle*-kim yėdügi vaḳtın dār-ı fülfül ve zencebīl ḳata 55b/13

ṣovuḳ ṣuda iġtisāl ėtmeg-ile gider *şöyle kim* zamān-ı muvāfıḳ olsa 31b/4

ümmeti içinde *şöyle kim* resūl buyurmışdur 4a/1

tā < Far. 1. Ki, şöyle ki, şunun için ki. 2. - caya kadar. -21-

aġzuŋa bıraġup çeyneyesin *tā* beŋzüŋ ḳızarınca ve ẕekere ḥarā ret ẓāhir olınca 89b/4

arḳun arḳun ḳaynadasın *tā* müherrā ola 76a/5

arḳun arḳun ḳaynadasın *tā* şuŋa degin kim ṣular buḫār-ıla gide 61b/6

bir zamān mülāzemet eyleyesin *tā* diledügüŋ gibi olınca 125b/11

bişmiş almanuŋ üzerine dökesin ḳaynadasın *tā* mün'aḳid ola 73a/7

bunlaruŋ üzerine dökesin *tā* ṣovuyunca ḳarışdurasın-kim merhem gibi ola 71b/11

bol ṣoġan-ıla mā'ü'l-laḥmda *tā* müherrā bişüreler 38b/7

cimā' ṣoŋında nevmi ṭavīl ėder rāḥatlıġ-ıla *tā* menfa'at bulur 48a/3

cimā'a ḳaṣd ėdecek birin dili altında ḳoya *tā* eriye ḳuvvet bulalar 63a/6

gereklü oldur kim cimā' eyleye *tā* menī keşāfet-i 'aẓīme bulup ḫafaḳāna ve daḫı żīḳ-ı ṣadra 47a/6

güneşe ḳarşu az az *tā* şuŋa degin-kim ol ṣu yine ḳurıya 60a/9

ḥācet vaḳtında isti'māl ėdeler *tā* yėdi güne-degin günde bir dirhem 63b/7

ḥararet-ile belki raḥimlerin şişirür *tā* benefşe yaġın ulaşdurmayınca 68a/4

ḳaynadasın *tā* mün'aḳid ola 90a/11

ḳız oġlanlardan çoġına kim *tā* iḫtināḳ-ı raḥme ėrişmeyeler 45b/11

od üzerine ḳoyalar *tā* ḳıvāma gele 72b/9

ol döşege bata yata *tā* ba'żı ḳuvvet kim müteferriḳ olmış-ıdı 27b/13

ol 'użv-ı maḫṣūṣı be-ġāyet ovasın *tā* ḳıza 126a/2

ṣabr ėdeler *tā* ġıdā arınup ma'deden gidince 40a/13

üzerine dökesin yumşaḳ od-ıla ḳaynadasın *tā* mün'aḳid ola 88b/13

üzerine zanbaḳ dökeler yine saḥḳ ėdeler *tā* merhem gibi ola 71a/2

tā kim < Far. Bu sebeple, bu sayede, öyle ki. 2. - caya kadar. -78-

biz daḫı getürdük anlara ittibā' ėdüp *tā kim* evḳātın ve sā'ātın ri'āyet ėdeler 103a/13

bu evṣāfı cem' ėtmek gerek *tā kim* cemī' ṣıfāt ḥāṣıl ola 108b/6

bunlara muḳāvemet ėtmek gerek *tā kim* helāk mü'eddī olmaya 31a/7

noḫūdı cırcır ṣuyına ışladalar *tā kim* şişe 100a/7

raḥmi iki ṭarafa meyl ėtdürmez yėrinde ṣābit ėder *tā kim* raḥme ṭoġru yėtişe 131b/7

t.106b/2, 108a/9, 110b/7, 113b/11, 114a/6, 115a/9, 117b/11, 118b/2, 118b/9, 119b/6, 11a/9, 121a/3, 122a/3, 126a/12, 12a/2, 12b/9, 130a/3, 130b/9, 131b/1, 132a/7, 132b/13, 133b/1, 15a/12, 15a/9, 15b/1, 17b/8, 18a/10, 18b/8, 20b/11, 21a/10, 23b/1, 23b/7, 29b/13, 30b/11, 30b/6, 31a/9, 33a/4, 34b/12, 38b/9, 3b/13, 41a/2, 43a/3, 47b/2, 51b/8, 55a/2, 59b/1, 60a/3, 60b/7, 63b/7, 66b/11, 68b/11, 73a/4, 77a/4, 77b/2, 79a/10, 83b/11, 89b/1, 90a/8, 90b/1, 90b/12, 91a/5, 93a/5, 95a/12, 95b/7, 96b/11, 96b/4, 96b/7, 97a/5, 97b/11, 99a/13, 99a/3, 99b/11

u < Far. Ve; *krş. ü, ve* -18-

bādām u sükker 29b/10

erenlerine muḥabbetine ve luṭf *u* vefāsına delālet eyler 110b/3

ḥār u raṭbdur 20a/5, 33b/10, 34b/3, 50a/9, 55a/11, 55b/3

ḥār u raṭb eyleye 30b/7

ḥār u raṭb mizāc 19b/1

ḥār u raṭb mizāclu 19b/4

ḥār u raṭb ola 29a/12

ḥār u raṭb olanlar 29a/7

ḥār u yābisdür 33a/1, 50b/1

ḥār u yābis mizāc 19b/2

ḥār u yābis mizāclu 19b/3

şarābı raḳīḳ aġ u ṣāfī yāḫūd ṣarurak ola 33a/13

ü < Far. Ve; *krş. u, ve* -24-

adını ẕevḳ *ü* ṣafā ḳomışlar 2b/6

‘āḳıl *ü* kāmil ol kişidür kim 3a/6

anlardan ġayrı cins anlara meyl ėtmez ve daḫı hind *ü* sind ve seḳālibe ḫatunları 111b/13

ayruḳlar ārzū ėdüp ve cidd *ü* cehd ėdüp 10a/12

a‘żāya ḥiss *ü* ḥareket ḥāṣıl ola 15a/10

bu bābda resūlden aḫbār *ü* eḥādiṯ çoḳ vāḳı‘ vārid olmışdur 4a/8

bu dėdügümüz menī şol menīdür kim ġalīẓ *ü* lezic ola 18a/9

cidd *ü* cehd eyleye kendüye 29a/6

çoḳ māl *ü* ni‘met māliklerin 2a/12

deri rāyiḥası yaramaz olanlara fā’ide ėde olmayanlara ḥüsn *ü* kemāl artura 128b/3

dimāġ yolından ḥiss *ü* ḥareket yėtişür 12a/6

dişe eyle süreler kim dişde ġıll *ü* ġışş ḳalmaya 122b/12

himmetleri maṣrūfdur maḥbūbları-y-ıla ‘īş *ü* ‘işrete 2b/3

ḫuṣṣateyni edhān-ı ḥārr *ü* laṭīf-ile ovalar 21a/3

kendüsi ḫafīfü’r-rūḥ ola ġalīẓ *ü* ṣaḳīl olmaya 109b/6

kim ol ḥayvetdür anuŋ-ıla ḥiss *ü* ḥareket ḳabūl ėder 12a/5

ol ḥiss *ü* ḥareket dimāġda ḥāṣıl olur-ıdı 14a/12

ol ḥüsn *ü* cemāl ḫalḳı tamām kāmil ola 126b/13

ol ṭā’ife kendüleri ża‘īf *ü* naḥīf ėderler 26a/13

siŋirlerde ḥiss *ü* ḥareket olmasa 14a/11

şeker *ü* bādām ḫōd ikisi bile cā mi‘dür29b/11

şunlar ki mizācı bārid *ü* raṭbdur 51a/4

şunlar kim mizācı bārid *ü* yābisdür 50b/8

zīrā neşv *ü* nümā ve keşret-i tevālüd ve tenāsül anuŋ-ıla olur 9b/12

vaḳtā ki/ vaḳtā kim < Ar.-Far. Ne zaman ki, o vakit, olduğu vakit; - dIğI zaman. -13-

bilgil kim ḥaḳ te‘ālā *vaḳtā kim* nev‘-i ḥayvānuŋ bāḳī olmaġın diledi 52b/5

bu ża‘īf bende eydür *vaḳtā ki* ḥaḳ te‘ālā cemī‘-i leẕẕātı yaratdı 9b/9

vaḳtā ki beyān ėtdüg-ise şol a‘rāż kim keşret-i cimā‘dan olur 34b/12

vaḳtā ki ḫalāyıḳuŋ raġbetlerin gördüm 2a/9

vaḳtā ki ḫatunlaruŋ eli ve barmaḳları ḫiżābı şol zīnetden oldı-y-ısa 126b/10

vaḳtā kim ‘avratlaruŋ cemāli ve ḥüsn-i tenāsüb-i a‘żāsı sebeb oldı-y-ısa 108a/3

vaḳtā kim cimā‘uŋ żararların ẕikr ėdüp beyān ėtdüg-ise 44a/8

vaḳtā kim ḫatunlaruŋ bedeni ṭolu olup ve semüz olmaḳ maṭlūb oldı-y-ısa 124b/5

vaḳtā kim tenāsüle muḥtāc oldu-y-ısa 53a/6

vaḳtā kim ṣoḥbete eri-y-ile ‘avrat ortasında ḥuṣūl-i veled sebeb oldı-y-ısa 110b/4

vaḳtā kim ṭabāyi‘-i nās muḫtelif oldı-y-ısa muḳteżā-yı ṭabāyi‘ muḫtelif olmışdur 105a/13

vaḳtā kim ẕikr olındı-y-ısa şol nesneler kim cimā‘a ḳuvvet vėrür 101a/10

vaḳtā kim yüzde zīnet mütemmem oldı-y-ısa 115a/3

ve < Ar. Ve, ile; *krş. u, ü* -1195-

bu mizāc issinüŋ menīsi çoḳ *ve* gür olur 19b/1

cimā‘a raġbeti sehel olur *ve* bu mizāc issi gėç ėrişür 19b/10

ḫuṣṣateynüŋ mizācına ‘ārıż olur *ve* cimā‘ ḳuvvetinża‘īf eyler 20a/10

inşā’allāh aşaġa bābda ẕikr olına *ve* cimā‘dan ḳaṭ‘ ėden daḫı ṣınıfdur 22b/2

ḳasuḳ ḳılı az olur *ve* gėç biter olur 19b/8

v. 100b/11, 100b/12, 100b/13, 100b/2, 100b/8, 101a/1, 101a/3, 101a/4, 101a/5, 101b/12, 101b/9, 102a/1, 102a/11, 102a/12, 102a/13, 102a/2, 102a/3, 102a/4, 102a/5, 102a/6, 102a/7, 102a/8, 102a/9, 102b/1, 102b/3, 102b/8, 103a/1, 103a/10, 103a/4, 103b/1, 103b/10, 105a/12, 105b/10, 105b/11, 105b/13, 105b/7, 106a/1, 106a/11, 106a/13, 106a/2, 106a/3, 106a/4, 106a/5, 106a/6, 106a/7, 106b/1, 106b/10, 106b/12, 106b/8, 107a/10, 107a/13, 107a/2, 107a/5, 107b/1, 107b/10, 107b/11, 107b/2, 107b/4, 107b/5, 107b/6, 107b/7, 107b/8, 107b/9, 108a/12, 108a/2, 108a/3, 108a/6, 108b/11, 108b/5, 108b/9, 109a/10, 109a/11, 109a/12, 109a/5, 109a/7, 109a/8, 109b/10, 109b/11, 109b/12, 109b/13, 109b/5, 109b/7, 109b/9, 10a/12, 10a/6, 10a/8, 10a/9, 10b/1, 10b/13, 10b/3, 10b/6, 10b/7, 10b/8, 10b/9, 110a/1, 110a/10, 110a/2, 110a/3, 110a/8, 110b/1, 110b/2, 110b/3, 111a/10, 111a/2, 111a/3, 111b/11, 111b/12, 111b/13, 111b/6, 111b/8, 112a/1, 112a/10, 112a/11, 112a/12, 112a/2, 112a/3, 112b/10, 113a/1, 113a/4, 113b/10, 113b/11, 113b/13, 113b/4, 113b/6, 113b/7, 113b/8, 114a/11, 114a/12, 114a/13, 114a/2, 114a/3, 114a/4, 114a/5, 114a/7, 114a/8, 114a/9, 114b/5, 114b/6, 115a/11, 115a/6, 115b/10, 115b/4, 115b/7, 115b/8, 115b/9, 116a/3, 116a/4, 116b/11, 116b/12, 116b/13, 116b/6, 116b/7, 116b/8, 117b/12, 117b/3, 117b/4, 117b/8, 119a/7, 119a/8, 11a/1, 11a/13, 11a/5, 11b/11, 11b/13, 11b/8, 120a/6, 120a/9, 120b/11, 121a/1, 121b/10, 121b/4, 121b/6, 121b/8, 122a/11, 122a/13, 122a/9, 122b/1, 122b/4, 122b/5, 123a/1, 123a/10, 123a/11, 123a/2, 123a/5, 123a/9, 123b/12, 124a/3, 124a/5, 124a/7, 124b/11,

124b/13, 124b/6, 124b/9, 125a/1, 125a/11, 125a/12, 125a/2, 125a/3, 125a/6, 125b/2, 126b/10, 126b/2, 126b/9, 127a/1, 127a/10, 127a/11, 127a/2, 127a/3, 128a/2, 128a/3, 128b/13, 129b/6, 12a/1, 12a/4, 12a/6, 12a/8, 12b/12, 12b/3, 12b/8, 130a/10, 130a/11, 130a/12, 130a/13, 130b/1, 130b/10, 130b/8, 130b/9, 131a/11, 132a/10, 132a/11, 132a/8, 132a/9, 133a/1, 133a/7, 133b/11, 133b/6, 134a/11, 134b/3, 134b/4, 136a/11, 136b/10, 136b/12, 13a/2, 13a/6, 13a/7, 13b/4, 13b/6, 13b/7, 14a/3, 14a/4, 14a/5, 14b/1, 15a/4, 15b/10, 15b/11, 15b/5, 15b/9, 16a/11, 16a/13, 16a/3, 16a/4, 16a/5, 16a/6, 16a/7, 16a/9, 16b/9, 17a/5, 17b/11, 18a/11, 18b/11, 18b/13, 18b/2, 18b/5, 19a/1, 19a/2, 19a/4, 19a/5, 19a/6, 19a/7, 19b/1, 19b/10, 19b/7, 19b/8, 19b/9, 20a/1, 20a/10, 20a/6, 20b/10, 21a/7, 21a/8, 22b/1, 23a/7, 23b/4, 24a/13, 24a/3, 24b/1, 24b/11, 24b/5, 24b/7, 24b/8, 25a/1, 25a/13, 25a/3, 25a/6, 25a/7, 25b/10, 25b/12, 25b/13, 25b/3, 25b/6, 26a/1, 26a/11, 26a/2, 26a/3, 26a/7, 26b/1, 26b/12, 26b/2, 26b/3, 26b/5, 26b/6, 26b/8, 27a/2, 27a/4, 27a/6, 27b/11, 27b/6, 27b/7, 28a/10, 28a/2, 28a/3, 28a/4, 28a/8, 28b/1, 28b/12, 29a/1, 29a/11, 29a/12, 29a/13, 29a/3, 29a/6, 29b/1, 29b/2, 29b/3, 29b/4, 29b/5, 29b/6, 29b/7, 29b/8, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2a/7, 2b/1, 2b/3, 2b/5, 2b/7, 2b/8, 2b/9, 30a/10, 30a/13, 30a/2, 30a/4, 30a/5, 30a/6, 30a/7, 30a/8, 30a/9, 30b/12, 30b/3, 31a/1, 31a/2, 31a/3, 31b/11, 31b/12, 31b/2, 32a/10, 32a/8, 32a/9, 32b/13, 32b/2, 32b/3, 32b/5, 32b/6, 33a/10, 33a/11, 33a/3, 33a/6, 33a/7, 33a/8, 33a/9, 33b/1, 33b/13, 33b/3, 33b/4, 33b/5, 33b/6, 33b/7, 33b/9, 34a/1, 34a/13, 34a/2, 34a/9, 34b/11, 34b/5, 35a/13, 35a/8, 35b/1, 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/5, 35b/6, 36a/1, 36a/3, 36a/4, 36a/8, 36a/9, 36b/1, 36b/10, 36b/12, 36b/13, 36b/2, 36b/3, 36b/4, 36b/6, 36b/9, 37a/1, 37a/2, 37a/6, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 37b/3, 37b/8, 37b/9, 38a/12, 38a/2, 38a/7, 38b/1, 38b/10, 38b/11, 38b/2, 38b/3, 38b/4, 38b/6, 39a/6, 39a/7, 39a/8, 39a/9, 39b/12, 39b/13, 39b/5, 3a/10, 3a/11, 3a/13, 3a/2, 3a/3, 3a/6, 3a/9, 3b/10, 3b/3, 3b/4, 3b/5, 3b/6, 3b/7, 3b/8, 3b/9, 40a/1, 40a/7, 40b/10, 40b/12, 40b/13, 40b/2, 40b/3, 40b/4, 41a/11, 41a/13, 41a/7, 41b/4, 41b/5, 41b/6, 41b/7, 41b/8, 42a/1, 42a/3, 42b/10, 42b/11, 42b/2, 42b/7, 43a/10, 43a/13, 43a/2, 43a/5, 43a/8, 43a/9, 43b/1, 43b/2, 43b/4, 43b/5, 44a/10, 44b/3, 44b/7, 45a/10, 45b/1, 45b/3, 45b/5, 45b/6, 46a/10, 46a/11, 46a/4, 46a/5, 46b/1, 46b/11, 46b/5, 46b/6, 47a/1, 47a/11, 47a/12, 47a/7, 47b/4, 47b/5, 47b/7,

48a/10, 48a/11, 48a/13, 48a/3, 48a/5, 48a/7, 48a/8, 48a/9, 48b/10, 48b/11, 48b/12, 48b/13, 48b/2, 48b/3, 48b/4, 48b/5, 48b/7, 48b/8, 48b/9, 49a/12, 49a/8, 49a/9, 49b/12, 49b/8, 49b/9, 4a/12, 4a/3, 50a/1, 50a/5, 50a/6, 50b/13, 51a/10, 51a/12, 51a/2, 51a/6, 51a/8, 51b/12, 51b/2, 51b/3, 51b/4, 52a/12, 52a/2, 52a/3, 52b/7, 52b/8, 53a/10, 53a/12, 53b/2,54a/10, 54a/13, 54a/2, 54a/3, 54a/7, 54a/9, 54b/1, 54b/13, 54b/4, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/9, 55a/10, 55a/13, 55a/4, 55a/9, 55b/3, 55b/6, 56a/1, 56a/11, 56a/3, 57a/12, 57a/2, 57a/4, 57a/5, 57a/7, 57b/10, 57b/11, 57b/12, 57b/13, 57b/5, 57b/6, 57b/7, 57b/8, 57b/9, 58a/1, 58a/10, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/2, 58a/3, 58a/4, 58a/5, 58a/6, 58a/7, 58a/8, 58a/9, 58b/1, 58b/10, 58b/11, 58b/2, 58b/3, 58b/4, 58b/5, 58b/6, 58b/7, 58b/8, 59a/3, 59a/4, 59a/6, 59b/2, 59b/4, 59b/5, 59b/6, 59b/7, 59b/9, 5b/5, 60a/12, 60a/13, 60a/2, 60b/1, 60b/11, 60b/4, 61a/1, 61a/10, 61a/11, 61a/2, 61a/8, 61a/9, 61b/1, 61b/10, 61b/11, 61b/12, 61b/3, 61b/4, 61b/9, 62a/10, 62a/11, 62a/12, 62a/9, 62b/10, 62b/11, 63a/10, 63a/2, 63a/3, 63a/8, 63b/1, 63b/4, 64a/2, 64a/3, 64a/4, 64a/5, 64a/6, 64a/7, 64b/10, 64b/11, 64b/12, 64b/13, 64b/9, 65a/10, 65a/2, 65a/6, 65a/7, 65a/8, 65b/6, 66a/12, 66a/13, 66a/2, 66b/3, 66b/5, 66b/8, 67a/2, 67a/9, 67b/10, 67b/13, 67b/6, 67b/7, 68a/10, 68b/10, 68b/3, 68b/4, 68b/9, 69a/2, 69a/3, 69a/4, 69a/5, 69a/6, 69a/9, 69b/10, 69b/12, 69b/13, 69b/2, 69b/5, 6a/10, 70a/12, 70a/4, 70a/5, 70a/7, 70a/8, 70b/7, 71a/2, 71b/13, 72b/1, 72b/13, 73b/11, 73b/2, 73b/3, 73b/4, 74a/10, 74a/7, 74b/5, 75a/9, 75b/12, 76a/11, 76a/6, 76b/1, 76b/8, 76b/9, 77a/8, 77b/6, 77b/7, 78a/13, 78b/1, 78b/10, 78b/13, 78b/7, 79a/10, 79a/2, 79b/10, 79b/6, 80a/10, 80a/13, 80b/10, 80b/11, 80b/12, 80b/13, 80b/2, 81a/6, 81a/7, 83a/13, 83a/2, 83a/6, 83b/13, 83b/9, 84b/9, 85a/7, 85b/12, 85b/13, 85b/3, 85b/5, 87a/11, 89a/6, 89b/4, 8a/2, 8a/3, 8a/5, 8b/9, 90a/10, 90b/5, 90b/9, 91b/12, 91b/2, 91b/3, 91b/7, 92a/10, 92a/11, 92a/13, 92a/5, 92a/6, 92a/7, 92a/8, 92a/9, 92b/1, 92b/11, 92b/13, 92b/2, 92b/3, 92b/4, 92b/5, 92b/6, 92b/8, 92b/9, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93a/3, 93a/8, 93a/9, 93b/13, 93b/3, 93b/4, 93b/5, 94a/9, 94b/11, 94b/12, 95a/1, 95b/10, 95b/8, 96a/11, 96a/13, 96a/3, 96b/12, 96b/2, 96b/7, 97a/13, 97a/8, 97a/9, 98a/1, 98a/2, 98a/9, 98b/1, 99a/1, 99a/10, 99a/9, 99b/7, 9b/10, 9b/12, 9b/13, 9b/8, 108b/10, 108b/11, 108b/12, 109a/3, 109a/5, 109a/8, 120a/6, 41a/8, 4b/8, 53b/11, 59a/11, 68a/10, 97a/2,

98a/10, 41a/10, 51a/13, 98b/1, 12b/2, 17b/5, 26a/12, 28b/4, 41b/13, 45b/2, 57a/10, 60b/6, 69a/8, 9b/10, 117a/5

velākin < Ar. Ama, fakat, ancak. -15-

aŋa nizā‘ yoḳdur *velākin* bizim dėdügümüz nefs-i emirde 110a/6

anlaruŋ-ıla mübāşeret sebeb olmaġa yėter *velākin* bu bābda daḫı ẕikr olınan lā-büddür 133b/9

ba‘żılaruŋ iştihāsı az ve menīsi çoḳ olur *velākin* ol yėl bulmaz 54a/10

bir kişi bir ḳul almış ṣāḥib-i cemāl *velākin* ṭopuġı aruḳ 126a/8

bu mecmū‘aya münāsibden *velākin* ekşer rücū‘u’ş-şeyḫ ile’ṣ-ṣıbyān ṭarīḳince gitdük 3b/11

bu sebebden muḳavvī bāhdan oldılar *velākin* ḳuṣūrları var 56b/1

bu sebebden muḳavvī bāhdan ṣayılur *velākin* ḳuṣūrı var 56a/7

bu tedbīr-ile ẕekerine ‘ilāc ėtmiş semirmiş uzamış büyümiş ġāyetince *velākin* ḳuvveti ve ṣalābeti büyüklügi ḳadar degül 126b/2

eṭıbbā egerçi çoḳ ṣūret ḳurmışlardur *velākin* ba‘żı ṭabī‘at andan ḳorḳar nefret dutar 100b/9

ferfiyūn daḫı bu fi‘li işler *velākin* ḫatunlara zaḥmet vėrür 68a/3

ḳıyām ḥāṣıl olur *velākin* cimā‘ iştihāsı az ve menīsi az olur 54a/8

kitābı iki ḳısm üzerine cem‘ ėtdük *velākin* ḫatunlar ẕikrin on bėş bāb üzerine mebnī ḳılduḳ 107a/7

şol ġıdālardan kim ḳalīlü’l-miḳdār ola *velākin* çoḳ ḳuvvet vère 31b/9

yāḫūd ol yaşa yėtmedi *velākin* cimā‘a ilcāḥ ėder-idi 20b/5

yėdi kerre bu resme ėde *velākin* cimā‘a yaḳın olmaya 131a/7

veyā < Ar.-Far. Veya, yahut. -4-

bişmiş şişek eti *veyā* ḳuzı eti ola 92b/7

her-gāh dimāġa ya yürege *veyā* cigere *veyā* bögreklere fesād-ı mizāc ‘ārıż olsa 14a/5, 14a/6

üzerine şarāb-ı ‘asel *veyā* ‘aḳīde-i ‘ineb ėdüp isti‘māl ėdesin 78a/4

veyāhūd < Ar.-Far. Veyahut, veya, ya da. -4-

eski şarāb isti‘māl eyleyeler *veyāḫūd* nebīẕ-ü ‘asel nūş ėdeler 32b/7

ol menī-i māye ḳalīl o lsa cidden *veyāḫūd* dükense 11b/3

şişek eti-y-ile *veyāḫūd* müşemmen tavuḳ eti-y-ile bişürüp 56a/9

ṭatlu zeyt-ile *veyāḫūd* sayaġı-y-ıla daḫı ḳaynadalar 93b/12

ya < Far. Eğer. -3-

bunlara beŋzer nesneler yıyılaya *ya* yıylaması zaḥmet vėrse 30a/10

bunlar şunlardur kim be-ġāyet ṣafrāvī olalar *ya* şarāb-ı ṣırf içen ṭā'ifedür 35b/12

ḥāṣıl ėdemedügin *ya* ḥāṣıl ėder-ise daḫı hezār dürlü günāha mürtekib olduġın 10a/13

yāḫūd < Far. Yahut, veya. -37-

alasın la'be *yāḫūd* dāne çādırı şāfeler düzesin 82b/5

ayāric-i fayḳarā isti'māl eyleye *yāḫūd* mā'ü'l-cübn-ile ayāric-i fayḳarā isti'māl eyleye *yāḫūd* sikencübīn-ile bā'żı müleyyināt nesne ler ile isti'māl eyleye 16b/3, 16b/5

bārid-ise ḥār-ıla ola *yaḫūd* 'aksī ve eger raṭb-ısa yābis-ile olına *yaḫūd* 'aksī 15b/4, 15b/5

benefşe yaġın ulaşdurmayınca *yāḫūd* tavuḳ yaġın ol vaḳt mażarratı sākin olur 68a/5

bir şīşeye ḳoyasın *yāḫūd* od üzerinde bişüresin 65b/11

bunlardan ġayrı cinse ḥāṣıl olur *yāḫūd* olmaz 111a/5

bunlaruŋ ṭarīḳinde ḳuṣūrı olduġında ola *yāḫūd* aṣlā ma'rifeti olmadıġından ola 111a/8

dükelisin isti'māl ėdesin *yāḫūd* ol demür buturaġun yaşın alasın 60a/5

fīl ḳoyuna uġrasa *yāḫūd* ḳoç dişi fīle uġrasa 113a/12

fīl yunda uġrasa *yāḫūd* aygır dişi fīle uġrasa 113a/8

ġıdālardan *yāḫūd* devā lardan şol nesneler kim 56b/10

gül yaġı-y-ıla şem'i ḳīrūṭī ėdeler *yāḫūd* şem'-ile bābādya yaġın ḳīrūṭī ėdeler 17a/4

ḫaşḫāş birle *yāḫūd* bādām-ı muḳaşşer isti'māl ėde 39a/7

her birinden birer miṣḳāl *yāḫūd* birer miḳdār 93b/6

ḳabaḳ borānīsin *yāḫūd* bol noḫūd ile tavuḳ etin bişüre 39a/3

keçi südi *yāḫūd* ṣıġır südin içeler 74a/5

ḳızıllıġa mā'il *yāḫūd* buġday eŋlü ola 109b/4

ḳuvvet-i mizāc niceye yėtişür-ise *yāḫūd* ol yaşa yėtmedi 20b/4

ḳuvvet-i şāmmesi olmaya *yāḫūd* bir ḥar mizāc ola 128a/10

menīsi az olur *yāḫūd* olmaz 54a/9

müsteḥabbdur *yāḫūd* mekruhdur 23b/6

nīm-birşit yumurda-y-ıla ıṣlāḥ olına *yāḫūd* ṭatlu yoġurd-ıla isti‘māl ėde 39a/2

nişeste birer miṣḳāl *yāḫūd* birer miḳdār 116a/5

süd-ile yoġurulmış ola *yāḫūd* mā’ü l-laḥm ıla yoġurulmış ola 93a/2

şaḥm-ı ḫanẓal *yāḫūd* düvülcek ṣuyın *yāḫūd* ḳanṭariyūn içüreler 35a/12

şarāb-ı reyḥān-ıla *yāḫūd* nebīẕe-i zebīb isti‘māl eyleye 31a/12

şarābı raḳīḳ aġ u ṣāfī *yāḫūd* ṣaruraḳ ola 33a/13

ṭatlu nārı ḳarışdurup yėyesin *yāḫūd* mā’ü’r-rummāneyn içesin 90b/6

tavuḳ etin bişüre isti‘māl ėde *yāḫūd* tāze balıḳ 39a/5

tāze sağılmış süd-ile *yāḫūd* ṣu-y-ıla bişüreler 93b/7

tażmīd ėdeler *yāḫūd* mersīn yağı-y-ıla başın ovalar 41b/4

tennūrda bişmiş *yāḫūd* furūnda bişmiş etmeg-ile yėyesin 95b/3

ya ra‘şesi var *yaḫūd* veca‘-ı mafāṣılı var 28b/3

ża‘f ḥāṣıl olsa *yāḫūd* çoḳ zamān cefā çekmiş-idi 20b/6

yaluŋuz Yalnız, sadece. -2-

cimā‘a yaḳın olmaya bir yėrde *yaluŋuz* otura eger ḳuvveti yėter-ise ṣu daḫı içmeye 131a/8

ol mevżi‘-i şerīf kim aŋa ferc dėrler *yaluŋuz* ve daḫı şöyle gerek kim 109a/10

ya‘nī < Ar. Yani, şöyle ki. -6-

aŋa remeke dėdiler *ya‘nī* yund dėdiler 112b/9

andan üzerine [zift] ‘aṣābesin vėresin *ya‘nī* zifti [eridesin] sehel iç yağın ḳatasın 125b/7

ba‘żı nās cinsden muvāfaḳat-ıla dėmişler *ya‘nī* er-ile ‘avrat bir cinsden ola 110b/10

cemī‘ fevt olan her ne-y-ise anuŋ tedārükin ėde *ya‘nī* ḳatıḳlardan her ne lāyıḳ-ısa ḳata 30b/5

fesād-ı mizāc müfred olsa ‘ilāc-ı żıdd-ıla ola *ya‘nī* bārid-ise ḥār-ıla ola 15b/4

ruṭūbet kim cemī‘ a‘żā-yı müteşābihetü’l-eczādan yėtişür *ya‘nī* ‘iẓām gibi ve ṭamar gibi 13a/6

zīrā < Far. Zira, çünkü. -35-

ādemüŋ gözleri ölü gözi gibi olur *zīrā* keşret-icimā‘ daḫı mevt gibidür dimāġı ḳurıdur 27a/8

‘aḳıldan ḫāric işlere iḳdām ėtmekden *zīrā* ṭab‘-ı selīm ve ‘aḳl-ı müstaḳīm livāṭaya şürū‘ ėtmez 106b/7

anuŋ ṭarḥından fā’idesi vardur *zīrā* mümtelī olsa ve menī cem‘ olsa 46a/10

anuŋ żararından iḫlīle żarar yėtişür *zīrā* bu a‘żānuŋ cemī‘inden ṭuruḳ var-ıdı 14a/7

bāḳī keyfiyyeti daḫı bu resmedür *zīrā* ‘ilāc żıddlu żıdd-ıla olan aṭ‘imeden ve eşribeden 21a/6

baḳla daḫı cimā‘a ḳuvvet vėrenlerden oldı lākin ḳuṣūr var *zīrā* ṭabī‘atı menīye mülāyim degüldür 55b/9

beden be-ġāyetża‘īf olmaya *zīrā* cimā‘ ṣadra ve öykene ve başa ve siŋirlere zaḫmet ėder 28a/2

bedende fażla-ı menī var-ıduġın iḥsās ėde *zīrā* cimā‘ böyle olduġından-ṣoŋra 27a/12

beḳā-yı nev‘-i insān ḥikmeti żāyi‘ olmaya *zīrā* ḥikmetüŋ żıddına dürüşmek 106b/5

bu a‘żānıŋ ışlāḥına dürişeler aġdiyeden ve eşribeden ve ma‘ācīnden *zīrā* ziyāde cimā‘ 54b/5

bu üç nesnenüŋ her ḳanḳısı eksük olur-ısa cimā‘ tamām olmaz *zīrā* ba‘żı kişilerüŋ yėli ġālib olur 54a/6

cenīn olmaġa bu ẓāhirdür *zīrā* hīc görünmemişdür 17b/3

cimā‘ ėtmege ḳādir olmaġa imkān yoḳdur bulunmaz *zīrā* bunlaruŋ bürūdeti ġālibdür 51a/8

cimā‘ ṣoŋında ṣovuḳ ṣu içmeye aṣlā *zīrā* bedeni irḫā ėder 49b/13

dürlü ġuṣṣa üzerine cimā‘ ėtmeye *zīrā* bu aḥvālde cimā‘ ėtmek ḳuvveti isḳāṭ ėder 49a/10

erenleri kendülere muṭīʿ ėdenlerdür *zīrā* bunlar olmasa bunlaruŋ żıddıolsa erenlerüŋ nefretine sebeb olur 128a/6

ėrkek dişiye raġbet ėtmez-idi *zīrā* cemīʿ ḥayvānı ṣayd ėden leẕẕetdür 13b/10

eşkāl-i cimāʿdan reddīsi oldur kim örüṭurur-iken ola *zīrā* ol resme cimāʿ ėtmek daḫı yaramazdur 51b/10

ḥarāret-i ġarīziyyeyi söyündürür *zīrā* cimāʿ-ıla olan istifrāġ hażm-ı āḫirde olur 26a/5

ḫatunlar ḳısmın söyleyelüm *zīrā* kitābı iki ḳısm üzerine cemʿ ėtdük 107a/6

ḫuṣūṣā kim ṭamarları gėŋ ola *zīrā* ḥarāret ruṭūbetdür 50a/10

ifrāṭ-ıla feraḥ olduġı vaḳtda cimāʿ ėtmeye elbette *zīrā* bu ḥālde bedende çoḳ nesne taḥlīl eyler 49a/13

iḥlīlüŋ ḳıyāma geldügi yürekdendür *zīrā* rūḥ-ı ḥayvānīyi cemīʿ bedene yürek vėrür 53b/13

imtilā üzere cimāʿ eyü degüldür *zīrā* hażmı menʿ eyler 47a/13

kendülere olanı ẕikr ėtmek evlādur ola *zīrā* erenlere olınan aġdiyyeden ve edviyeden 107a/12

maʿdesindeʿillet ola *zīrā* cimāʿuŋ mażarratından baʿżısı ṣadra ve maʿdeye żaʿf yėtişmekdür 26b/7

ol şehvāta muḳārin olan leẕẕātuŋ efżalın menākiḥ ḳıldı *zīrā* neşv ü nümā ve keşret-i tevālüd ve tenāsül anuŋ-ıla olur 9b/12

ol leẕẕet-ile nefs aʿżā-yı tenāsüli istiʿmāl ėtmegi sever *zīrā* ol leẕẕet-i ʿaẓīmeyi ḥaḳ teʿālā ol nefsüŋ aʿżā-yı tenāsül istiʿmāline muḳārin ḳılmışdur 52b/13

oturur-iken cimāʿ ėtmek daḫı yaramazdur *zīrā* menī güç-ile çıḳar 52a/3

pādişāhlara yaḳın olan ṭabaḳadur ḫāṣlarından ve tevābiʿlerinden *zīrā* ḥaḳ teʿālā bunlara ol ḳadar ḳudret vėrmişdür kim 10a/10

rāḥat-ı cesīme ḥāṣıl olur *zīrā* bu fażla çıḳmadın cemīʿ beden ḥarāretden ve heyecānda-y-ıdı 13b/5

ser-ḫōş-iken cimāʿı terk ėde *zīrā* evcāʿ-ı mafāṣıl belürdür 48b/13

vaḳt ola kim teşennüc daḫı ḥāṣıl ola *zīrā* buḳrāṭ eydür cimāʿı çoḳ ėtmek 45a/12

vebā eyyāmında ḳatı iḥtirāz gerekdür *zīrā* cimāʿ [ol] günlerde ḳatı mużırrdur mühlikdür 28a/5

zīrā ki/ zīrā kim < Far. Zira ki, çünkü. -5-

anda daḫı bu üç vaṣf mevcūddur kim *zīrā kim* bedene çoḳ ġıdā vėrür 55b/2

anlaruŋ çoḳ cimā‘ eylemege ṣalāḥiyyetleri yoḳdur *zīrā ki* mizācları ḳan mizācı żıddıdur 50b/10

bedenin ḳavī ḳıla demevī nesneler-ile *zīrā kim* cimā‘ bir fi‘ildür 29a/9

fā‘il mef‘ūlın müstaḥsen görmedi belki müstaḳbeḥ gördi *zīrā kim* nefsi müstaḥsen gördügine meyl ėder 22b/12

helāk ėdici düşmenden ḥaẕer ėder gibi ḥaẕer ėde *zīrā kim* eger ḳoca-y-ısa tėz bunadur 28a/13

1.3.3.3. Kuvvetlendirme Edatları

“Türkçede *bağlama, seslenme, cevap, karşılaştırma* vb. çeşitli edatlar cümle içinde aslî vazifelerine ilave olarak te’kit vazifesi de görürler” (Hacıeminoğlu 1992: 218). Metnimizde geçen kuvvetlendirme edatları:

ammā < Ar. Ama. -74-

Esas itibarıyla, bağlama görevinde kullanılan *ammā* edatının, kuvvetlendirme görevi de vardır (Hacıeminoğlu 1992: 219). Bu nedenle ilgili edatın, metnimizde nerelerde geçtiği tekrardan bu kısma alınmayıp sadece metinde kaç kez geçtiği belirtilmiştir (Örnekler için *bk.* Bağlama Edatları).

aṣlā < Ar. Hiçbir zaman. -6-

anuŋ cimā‘ında leẕẕet ḥāṣıl olmaz *aṣlā* belki elüŋ ayasına sürüşdürmek gibidür 134a/7

bāliġa olmaduḳlaruŋ raḥmine sürseler ḳıl bitürmez *aṣlā* ve daḫı buża‘īf bende eydür 9b/8

bu ḳalyeyi isti‘māl ėdeler kim cimā‘dan *aṣlā* kelāl ėrişmeye 99a/6

cimā‘ ṣoŋında ṣovuḳ ṣu içmeye *aṣlā* zīrā bedeni irḥā ėder ẕübūl ve ra‘şe ḳoparur 49b/13

kemāl ẕevḳe ḥaml ėdeler ve ba‘żıları *aṣlā* hīc vech-ile taṣarruf ėtmedi 105b/7

ya bunlaruŋ ṭarīḳinde ḳuṣūrı olduġında ola yāḫūd *aṣlā* ma‘rifeti olmaduġından ola 111a/8

daḫı 1. da/de, 2. Bile. 3. Daha. 4. Hatta.5. Bir daha. -95-

bizüm *daḫı* evvel ve āḫir bu kitāba bi-cem‘ ėtdügümizden maḳṣūd 10b/3

ednāsına-kim andan *daḫı* aşaġadur ḳoç dėmişler 112b/2

naḳṣ yėtişdürenleri *daḫı* ẕikr ėdevüz 101a/12

nīlūferüŋ menīyi ibṭāl ėtmekde ḫuṣūiyyeti vardur ḥattā yıyılaması *daḫı* kişiyi ża‘īf eyler 102b/5

şimdiki ṭabībler anlaruŋ adın işidürler eger görseler ve bulsalar *daḫı* mülūk ḳatında görürler ve bulurlar 101a/4

d. 103a/13, 105b/8, 106b/6, 107b/4, 108b/13, 109a/2, 10a/13,110a/3, 111a/6, 112b/3, 112b/6, 113a/11, 114a/2, 115b/12, 117a/3, 118a/8, 121b/7, 122a/6, 126a/12, 131a/9, 133a/2, 133b/9, 136b/4, 14a/13, 21a/5, 22b/2, 22b/6, 22b/9, 23a/11, 24a/11, 25a/6, 25b/6, 27a/5, 27a/9, 29a/11, 31b/12, 35b/4, 38a/8, 3a/11, 40b/10, 40b/8, 41a/2, 41b/7, 42a/3, 42b/9, 44a/10,45a/11, 45a/5, 45b/9, 48a/1, 48a/3, 50a/2, 50b/12, 50b/2, 51b/11, 51b/13, 52a/12,52a/13, 52a/2, 54a/1,55a/13, 55b/1, 55b/7, 50b/6, 62b/10, 65a/5, 68a/1, 68a/2, 69a/7, 71a/11, 75b/11, 76b/9, 85a/1, 87a/11, 8a/4, 8a/5, 90b/3, 91b/1, 91b/13, 93b/12, 94a/6, 94b/12, 95a/4, 97a/7, 98b/8, 13b/1, 108b/2, 134a/5, 17a/1, 29a/2

elbette < Ar. Mutlaka, eninde sonunda, kesin olarak. -6-

ba‘żı ḳavm şöyle zu‘m ėderler kim cimā‘da hergiz menfa‘at yoḳdur hīc bir ḥālde *elbette* dėrler 44a/12

ifrāṭ-ıla feraḥ olduġı vaḳtda cimā‘ ėtmeye *elbette* zīrā bu ḥālde bedende çoḳ nesne taḥlīl eyler 49a/13

şunlara kim cimā‘ ṣoŋına süstlıḳ vāḳı‘ olur *elbette ve elbette* 36b/6

menī cem‘ olsa bedenüŋ i‘tidālinden ve ḳıvāmından miḳdārından ziyādesi *elbette* fażla-y-ıdu ġında şübhe yoḳdur 46a/12

vaḳt-ı fesād-ı havāda ve vebāda cimā‘dan iḥtirāz ėtmek gerek *elbette* ve ṣudā‘ı var-iken cimā‘dan saḳına 48b/11

ġālibā < Ar. Görünüşe göre, sağlam bir ihtimale göre, belki. -2-

şunlar kim bāridü’l mizācdur bedenleri merṭūbdur ve ṭamarları yoġundur anlar ẕübūle yėtişmez *ġālibā* ammā şunlar kim mizācları ḥārdur 25b/4

şol ‘āḳāḳır ki ẕikr olısar ‘amel ėde ki ḫāṣıyyetleri *ġālibā* ḳaçan insān anı dübürinden götürse ḳubülüni ḳıyāma getüre 81b/11

ḥattā < Ar. Bundan başka, üstelik de, hem de, dahi. -7-

bilgil kim kemāl-i leẕẕet-i cimā‘ erenlere ḥāṣıl olmaz *ḥattā* cem‘ olmayınca 134a/1

bu ḥālde bedende çoḳ nesne taḥlīl eyler *ḥattā* vaḳt olur kim ol ḥālde cimā‘ ėdene ġaşy vāḳı‘ olur 49b/1

ḳabaḳ ve yaş yėmişler ve yaş tereler *ḥattā* marūl ve tere dūḫ bunlar cemī‘i ol ṭā’ifeye muvāfiḳdur 93a/12

levnüŋ ḥüsni ve ṭarāveti gider aṣıl ḳıllar incelür ża‘īf olur az olur *ḥattā* şol yėtişür kim ṣal‘ ḥāṣıl olur 24b/2

nīlūferüŋ menīyi ibṭāl ėtmekde ḫuṣūṣiyyeti vardur *ḥattā* yıyılaması daḫı kişiyi ża‘īf eyler 102b/5

ol dögülmişden ṭa‘ām ḳadarınca ḳata *ḥattā* ba‘żılar dėdiler kim mücerred bişmiş ṣoġan üzerine edviyye-yi meẕkūreden ekseler 94b/3

şol edviyeyi bildürür kim fercüŋ rāyiḥasın laṭīf ėder *ḥattā* bir varan yine varmaġa rāgıb olur 136a/3

hem < Far. Hem, ve de. -5-

‘āḳıl ve kāmil olan kişi faẕlında ḳaṣd ėtmese ol fi‘l-i ‘abeş olur ve *hem* şerī‘atde livāṭaya çoḳ ḳorḳu ḫaberleri gelmişdür 106b/12

anuŋ sebebi oldur kim cimā‘ ṣoŋında nevmi ṭavīl ėder rāḥatlıġ-ıla tā menfa‘at bulur ve *hem* menī daḫı raḥimde ḳarār dutar 48a/3

baṣal-ı ‘unṣulı döğüp bir bezden ṣuyın alup ve *hem* muḥkem sıḳasın 66b/8

cimā‘ı az ėdeler iştihāları olmadıġı-çün ve *hem* merṭūblara ve mebrūdlara daḫı münāsibdür 61a/8

ẕeker başına süresin ḳuvvet vėrüp ḳıyāma getüre ve *hem* ḫatunlar ol cimā‘dan leẕẕet-i ‘aẓīme bulalar 66b/5

hergiz bk. Bağlama Edatları.

hīc < Far. Hiç. -8-

ba‘żıları aṣlā *hīc* vech-ile taṣarruf ėtmedi 105b/7

cimā‘da hergiz menfa‘at yoḳdur *hīc* bir ḥālde 44a/12

ḥācet vaḳtında isti‘māl ėdesin bögreklere ve ẕekere süresin *hīč* yatmaya 67a/2

iḥlīle ‘illetler ḥāṣıl olur ya uzanur ya yoġunlanur ya ḳāyim olur ādemüŋ *hīč* iştihāsı yoġ-iken 14b/11

menī ḳāyim-i maḳām-ı aṣldur cenīn olmaġa bu ẓāhirdür zīrā *hīč* görünmemişdür ‘avratuŋ menīsi cem‘ ola 17b/3

keşret-i cimā‘a ne ḳadar gereg-ise taḥammül ėder *hīč* zaḥmetsüz çoḳ olur 25b/7

meserret-i ‘aẓīme vāṣıl oldı eger ol olmasa hīč erkek dişiye raġbet ėtmez-idi 13b/9

sehl vaḳtda çoḳ cimā‘ ėdüp *hīč* ża‘īf olmamaġ-ıla 18b/1

lā-cerem < Ar. Şüphesiz, besbelli, elbette. -2-

ḥavvāslarına leẕẕetlü oldı-y-ısa *lā-cerem* bu bābda anlaruŋ evṣāfında memdūḥ müstaḥsen olunanı ẕikr ėdevüz 108a/8

kim ol [leẕẕet] aruḳ ‘avratlar[da] bulunmaz *lā-cerem* bu bābda şol edviyeden ve aġdiyeden-kim ‘avratlar anı isti‘māl ėtseler 124b/9

1.3.3.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları

“Bağlama edatlarının bir çeşiti olan bu edatlar karşılaştırılan grupları veya unsurları birbirine mukayese suretiyle bağlarlar. Bağladıkları unsurlardan umumiyetle önce gelirler” (Hacıeminoğlu 1992: 261). Metnimizde geçen karşılaştırma-denkleştirme edatları:

gerek…gerek -1-

aşlarına kişnic ḳatalar *gerek* yaş *gerek* ḳuru (36a/9-36a/10)

gerek-ise…gerek-ise -1-

dār-ı fülfül gibi *gereg-ise* her birin ‘ale’l-infirād isti‘māl ėdeler *gereg-ise* mecmū‘ın dögeler (15b/12-15b/13)

hem…hem -4-

bilgil kim ādemüŋ ḳılı dört ḳısımdur birisi *hem* cemāldür *hem* menfa‘ati vardur (116b/10)

hem kendüleri żāyi‘ ve *hem* dünyāları telef ėderler (2b/7)

birisi *hem* cemāldür *hem* menfa‘ati vardur (116b/10)

ḥayż vaḳtında olmaya *hem* issilik *hem* tażyīḳ ėde (134b/8- 134b/9)

ne..ne -3-

dişleri *ne* ġāyet ṣıḳ ola ḥadden geçe ve *ne* ġāyet seyrek ola 109b/11

ḳaddi mu‘tedil ola ḥüsni i‘tidāl-ile *ne* ġāyet aruḳ *ne* ġāyet semüz ola 109a/13

ve biri oldur kim *ne* cemāl var *ne* menfa‘ati var 116b/12

veyā…veyā -1-

her-gāh dimāġa ya yürege *veyā* cigere *veyā* bögreklere (14a5)

ya < Far. Ya, veya. -27

y. 112a/5, 118a/3, 118b/12, 121a/2, 128b/1, 129a/4, 130a/4, 132b/11, 20b/3, 25a/12, 30a/3, 39a/10, 39b/12, 47b/10, 47b/11, 53b/1, 57a/7, 62b/7, 68b/9, 71a/11, 72b/10, 73a/1, 84a/13, 87a/7, 87a/8, 94a/7, 96a/4

ya karşılaştırma-denkleştirme edatı, sözlükte madde başı olarak alınmıştır ancak edatın geçtiği örnekler incelendiğinde, bu edatın anlam olarak *ya…ya* yapısının karşıladığı anlamla aynı anlama geldiği görülmektedir:

anuŋ-ıla başı *ya* maṭlūb olan ḳılı def‘aāt-ıla yuyalar (118a/3). Aslında burada anlam olarak “anuŋ-ıla *ya* başı *ya* mašlūb olan ḳılı def‘aāt-ıla yuyalar” anlamı mecvuttur. Fakat yapı *ya…ya* değil, tek başına *ya* şeklindedir. Bu edatın geçtiği diğer örneklerde de aynı durum söz konusudur. Aşağıda verilen örneklerde, ikinci cümlelerdeki *ya* edatı, yukarıdaki tespiti desteklemek için tarafımızdan cümleye eklenmiştir. İlk cümlelerde edatın metinde geçtiği şekil göterilmiştir:

tā kim ol ḳaṭrelerden bedene *ya* ṭona yaramaz rāyiḥa ḥāṣıl olmaya isti‘māl ėtseler (130a/4)

tā kim ol ḳaṭrelerden *ya* bedene *ya* ṭona yaramaz rāyiḥa ḥāṣıl olmaya isti‘māl ėtseler

südlerin çıḳara şarāb-ı ṣandal-ıla *ya* şarāb-ı rummān-ıla içe (39b/12)

südlerin çıḳara *ya* şarāb-ı ṣandal-ıla *ya* şarāb-ı rummān-ıla içe vb.

ya…ya

ḥelāllıġa *ya* mülk-i nikāḥ-ıla *ya* mülk-i yemīn-ile ḥāṣıl ėderler (10b/2)

ḳoç dişi fīle uġrasa *ya* leẕẕet bulunmaz *ya* żarar ḥāṣıl olur (113a/13-113b/1)

ya cem‘an *ya* ‘ale’l-infirād isti‘māl ėdeler (130b/11-130b/12)

ya yoġunlanur *ya* ḳāyim olur (14b/11)

ya yübūset-ile *ya* ruṭūbet-ile *ya* bürūdet-ile (20a/7-20a/8)

ya ta‘ab-ıla *ya* ba‘żı ‘avārıż sebebi-y-ile (20b/7-20b/8)

ya ṣoŋradan ḳażīb meflūc olmaġ-ıla olur *ya* istirḫā-yı ālet birle olur (22b/7-22b/8)

ya cigerde *ya* ‘urūḳda olur-ısa (24a/6-24a/7)

ya imtilā-yı ‘urūḳ-ıla ola *ya* ḳatı ḥareketi ta‘ab-ıla ola cimā‘uŋ (25a/9-25a/10)

ya bi‘ṭ-ṭab‘ ola *ya* şol devāları-y-ıla kim ḫalṭ olınur (32b/2-32b/3)

cimā‘ ėtmek *ya* müsteḥabb *ya* mekrūhdur (47a/10-47a/11)

ya üç nesneden *ya* ziyādesinden (55a/5-55a/6)

ya dārçīnī *ya* şaḳāḳul ḳata (56a/1-56a/2)

ya müsteḥabb *ya* mekrūhdur (5b/5)

ya yūsufī almadan *ya* yed-gunī almadan (73a/1-73a/2)

ya baḳla *ya* bögrülce bile ḳoya (96a/8)

ya…yāḫūd -2-

ya ra‘şesi var *yaḫūd* veca‘-ı mafāṣılı var (28b/2-28b/3)

ya bunlaruŋ ṭarīḳinde ḳuṣūrı olduġında ola *yāḫūd* aṣlā ma‘rifeti olmaduġından ola (111a/7-111a/8)

1.3.3.5. Soru Edatları

“Türkçede kelime grubu yahut cümlelerden önce veya sonra gelerek soru mefhumu ifade eden bütün sözler soru edatıdır” (Hacıeminoğlu 1992: 269). Metnimizde geçen soru edatları:

ḳanda Nerede. -1-

bāḳī derledici işler işlemek *ḳanda* ḳaldı 29a/6

ne Ne. -26-

bunlara beŋzer *ne* var-ısa ‘ilāc olına 16b/10

cimā‘ dan aṣlā kelāl ėrişmeye *ne* miḳdār diler-ise ẕevḳ ėdeler 99a/6

cimā‘dan ṣoŋra *ne* isti‘māl ėtmek gerek anı bildürür 37a/9

cimā‘dan ṣoŋra *ne* isti‘māl ėtmek gerekdür anı beyān ėder 5a/9

emer oġlaḳ eti gibi keyfiyyetlerinde *ne* fevt oldı-y-ısa anı tekmīl ėtmege tedārük ėde 30b/1

er daḫı her *ne* ḥāceti var-ısa ol ḫatunlardan 133a/2

erenler *ne*-ḳadar gerekse ḥareket ėtseler ‘avratlar aŋa taḥammül eyleye 133a/6

erenlere şefḳatlü olduġı-çün erenler anlara meyl ėder her *ne* cinsden olsa 111b/10

evvelā şol edviyye ki perverdelere ḳoyarlar *ne* miḳdār gerekdür 74b/4

fā’ide-i ẕeker *nedür* dėyeler 11b/6

ġażārīf gibi ve ribāṭāt gibi daḫı *ne*-kim bunlara beŋzer varsa 13a/8

ġıdādan ve devādan her *ne* kim isti‘māl olınur 54b/10

ḥabb-ı sekbinec gibi ve ḥabb-ı ṣabr gibi ve daḫı ne-kim bunlara beŋzer *ne* var-ısa ‘ilāc olına 16b/9

her *ne*-kim ẕikr olındı cemī‘nüŋ uhdesi mücerrebdür 105a/9

her kim bu saṭrı altun varaḳ üzerine yazup dili altına bıraġa andan cimā‘ ėde *ne* miḳdār diler-ise 103b/4

ḳatıḳlardan her *ne* lāyıḳ-ısa ḳata 20b/6

kendülerüŋ *ne* cevher oldugında ġāfil 2b/8

keşret-i cimā‘a *ne* ḳadar gereg-ise taḥammül ėder 25b/7

mürebbā olan *ne* miḳdār-ısa arṭaldan 74b/9

ne ḥikmet-ile ḫülāṣa-i maḫlūkāt olduġında cāhil 2b/9

ne-ḳadar ‘avrat ḥasnā olur-ısa erenler istikrāh ėderler 128a/8

ol ṣu *ne* miḳdār-ısa ol ḳadar zanbaḳ yaġın ḳatup od üzerinde arḳun arḳun ḳaynadasın 66b/9

ol yaġı ṭopuġuŋa süresin *ne*-ḳadar diler-iseŋ cimā‘ ėdesin 65b/13

şol ḫatunlar kim ḥarāretlü ola *ne*-ḳadar diler-ise kim darılsa issirek bulına 114b/7

ṭabanlaruŋa süresin yėre başmayasın *ne*-ḳadar diler-iseŋ cimā‘ėdesin 71a/7

üç-kez isti‘māl ėdesin *ne*-ḳadar diler-iseŋ cimā‘ ėdesin 63a/1

nice Nasıl, ne. -3-

n. ėtmek 28b/7

n. olur 13b/12

n.+ ye 20b/4

1.3.3.6. Çağırma-Hitap Edatları

Çağırma-hitap edatları, "isimlerden veya unvanlardan önce gelerek hitap hareketini bilhassa belirtmekten başka hiçbir manaları olmayan sözlerdir" (Hacıeminoğlu 1992: 284).

Hacıeminoğlu'nun çağırma-hitap edatları kategorsine aldığı *ey* ve *yā* edatlarını Korkmaz, çalışmasının *Ünlemler* başlığı altında (Korkmaz 2013: 98); Özkan ise *Ünlem Edatları (Ünlemler)* başlığının bir alt başlığı olan *Doğrudan doğruya hitap (çağırma) ifadesi taşıyanlar* başlığı altında ele almıştır (Özkan 2013: 131-132). Metnimizde geçen çağırma-hitap edatları:

ey < Ar. Seslenme için ve seslenmeye cevap için kullanılan; *hey, yahu, bana bak!* gibi anlamlara gelen bir söz. -2-

baŋa eydür *ey* ḥekīm bir cāriye aldum maḥbūba be-ġāyet çoḳ bahā vėrdüm 84b/5

bu arada edviyeden ve aġdiyeden ẕikr ėdelüm bilgil *ey* ṭālib 101b/9

yā < Ar. Ey! -2-

yā rabbi'l-'ālemīn ve *yā* ḫayre'n-nāṣırīn 10b/8

1.3.3.7. Ünlemler

Ünlemler, "her türlü duygu ve heyecanı ifade etmek için kullanılan sözlerdir" (Hacıeminoğlu 1992: 293). Metnimizde sadece bir yerde ünlem geçmektedir:

āmīn < Ar. Öyle olsun, yâ Rab duamızı kabul eyle!. -1-

ḥaḳ te'ālā ḥelāl tevfīḳ ėdivėre ve ḥarāmdan iḥtiyāṭ ve ictināb naṣīb ėdivėre ve daḫı cemī' ümmet-i muḥammede *āmīn* 10b/8

1.3.3.8. Tekerrür Edatları

Tekerrür edatları, "mumiyetle fiillerden önce gelerek hareketin miktar ve tekerrür sayısını tayin eden edatlardır" (Hacıeminoğlu 1992: 309). Metnimizde geçen tekerrür edatları:

def‘a < Ar. Defa, kere, kez; *krş. kez, kerre* -9-

altı ayda bir kerre her *def‘a* yeŋi ṣūf-ıla götüre 132a/3

andan bu yaġı dürteler birḳaç *def‘a* hergiz aġarmaya 119a/5

andan ol devāyı dürteler biribiri üstine birḳaç *def‘a* 137a/7

andan rengi maṭlūb ḳıla iki *def‘a* ya üç *def‘a* dürteler 118b/12

bir dirhemi üç *def‘a* yėter 89a/5

dört *def‘a* böyle ėdesin 76b/10

ḳaşa dört bėş *def‘a* dürteler 121a/4

üç *def‘a* böyle ėde132a/2

defa‘āt < Ar. Defalar, kereler, kezler. -3-

maṭlūb olan ḳılı *def‘aāt-ıla* yuyalar 118a/3

ol mevżi‘i ovsalar *def‘aāt-ıla* ḳıl bitmeye 121b/2

ṭatlu ṣu-y-ıla yuyasın *def‘aāt-ıla* 76b/11

gine Yine, tekrar; *krş. yine* -1-

andan çıḳarup ḳabın ṣuvayasın *gine* çölmege ḳoyup üzerine bal ḳoyasın 75b/1

kerre < Ar. Defa, kez; *krş. kez* -4-

altı ayda bir *kerre* her def‘a yeŋi ṣūf-ıla götüre 132a/3

bu ‘ilācı yılda iki *kerre* isti‘māl ėdeler 131b/1

günde otuz *kerre* cimā‘ daḫı ėder-ise ża‘f ḥāṣıl olmaya 98b/8

yėdi *kerre* bu resme ėde 131a/7

kez Kez, defa; *krş, kerre, def‘a* -7-

andan bir taş çölmege ḳoyup ḳaynadasın birḳaç-*kez* 75a/13

ḳarışdurup üç bölük ėdesin üç-*kez* isti‘māl ėdesin 62b/13

mersīn yaġın dürteler birḳaç *kez* böyle ėdeler 117b/1

ol yoġrılanı raḥminüŋ içerüsine dürte günde altı-*kez* 132b/13

yaz günlerinde ėtseŋ günde [bir *kez* ė]desin 125b/13

zeyt-ile ḥall ėdüp heftede bir *kez* ol ḳoḳan [yère] süreler ‘aẓīm fā’ide ėde 130b/4

yine Yine, tekrar; *krş. gine* -25-

aġzuŋ yarın yudasın murāduŋca cimā‘ ėdesin *yine* aġzuŋdan çıḳarasın 89a/4

āḫir māliḫūlyā ‘ārıż oldı çün *yine* cimā‘a rücū‘ ėtdi 45a/6

ba‘żı ḳuvvet kim müteferriḳ olmış-ıdı *yine* cem‘ olup rücū‘ ėde 27b/13

bir varan *yine* varmaġa rāgıb olur 136a/3

bedene süḫūnet ḥāṣıl ola andan *yine* müstevfī uyuya 30a/1

bu tedbīr-ile ol süstlıḳ gider ṭabī‘at *yine* ḥāline ‘avdet ėder 37a/5

dedrenbūya ṣuy-ıla cem‘ ėdüp isti‘māl eyleye *yine* ol ḳalıŋ döşekler üstine yata 37a/3

dükelin ‘ale’l-infirād dögeler andan ḳarışdurup *yine* saḥḳ ėdeler 64a/8

ḥarāret-i ġarīzziye *yine* ḥāline ‘avdet ėde 15a/12

ikişer miṣḳāl sirkede ışlanmış *yine* ḳurumış kemnūn dört miṣḳāl maṣṭakī 72a/6

ḳaçan cimā‘dan fāriġ olsaŋ ‘aṣābeyi çıḳar *yine* ḥācet vaḳtında-iken 103b/13

ḳasuḳ ḳılı bitmeg-ile gidericek *yine* tėz bitmeg-ile 18b/13

ḳuru baş güli ‘ale’l-infirād dögeler cem‘ėdüp *yine* dögeler 137a/1

müşāhede ėdeler altı aya-dek andan *yine* ėdeler *yine* altı aya-dek yėter 133b/3

ol fesād ėtdügi-y-ile *yine* a‘żāya ḥiss ü ḥareket ḥāṣıl ola 15a/9

ol ṣuyı ve küli gideresin *yine* yeŋi ṣu ve yeŋi kül dökesin 76b/9

ṣovuduġınlayın çeküp çıḳaralar def‘i *yine* ḥācet olduġı vaḳt oda ısıdup yapışduralar 126a/5

şol kişilerüŋ kim ma‘desi altına gitmiş nefḫ olsa *yine* ‘avdet eyler ḳarnına iner 24b/13

tā şuŋa degin-kim ol ṣu *yine* ḳurıya 60a/9

üzerine bal dökesin örtecek ḳadar *yine* od üzerine ḳoyasın 76a/8

üzerine issi ṣu döküp *yine* ovasın 126a/3

üzerine zanbaḳ dökeler *yine* saḥḳ ėdeler 71a/1

yine cālīnūs eydür ben bir kişi gördüm kim 45a/2

ẕekeri ovalar tā kim ol zaḥmet gide *yine* ḥarāret ḥāṣıl ola 68b/12

1.3.4. Zarflar

Türkçede zarflar, “fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve görev bakımından zarf niteliğindeki kelimelerin anlamlarını zaman, ölçü niteleme, yer, yön, vasıta, miktar, şart gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek daha belirgin duruma getiren veya sınırlayan kelime türüdür” (Korkmaz 2007: 250).

1.3.4.1. Durum Zarfları

"Durum zarfları, hâl ve tavır ifade eden zarflardır. Hâl ve tavır ifade eden her isim nasıllık-nicelik zarfı olarak kullanılabildiği için bu zarflar sayılamayacak kadar çoktur" (Ergin 2011: 261). Metnimizde geçen durum zarfları:

ʻacāyib < Ar. Şaşkınlık verici, hayrete düşürücü, şaşırtıcı, çok tuhaf şey, anlaşılmaz. -24-

ʻacāyib fā'ide bulalar 63b/8, 77b/12, 84b/1

ʻacāyib fā'ide göreler 82a/11

ʻacāyib göre 99b/2, 100a/5

ʻacāyib göreler 70a/3, 81b/7, 85b/7, 91b/6, 104b/3, 116a/8, 116b/3, 117a/10, 117b/2, 118b/12

ʻacāyib göresin 68b/4, 70b/11, 103b/12

ʻacāyib ḳuvvet bulalar 98b/6

ʻacāyib ḳuvvet bulasın 97a/12

ʻacāyib menfaʻat bulalar 92a/1

ʻacāyib siyāh ėde 120a/3

ʻacāyib ziyāde ėder 103a/8

ʻacīb < Ar. Tuhaf. -1-

ʻa. eyleye 127a/10

acla Aç olarak. -6-

andan saḳlayup *acla* istiʻmāl ėdesin 97b/12

bal-ıla ḳarışdurasın *acla* üç güne-dek yė 104b/13

her gün *acla* birer miṣḳāl istiʻmāl ėdeler 62a/1

her gün rubʻ miṣḳāl istiʻmāl ėdeler *acla* 132b/1

imkān olduḳca ve daḫı *acla* cimāʻ eyleye 47b/5

şol kişiler kim *acla* maʻde ġıdādan ḫālī-y-iken cimāʻ ėtse 40a/2

aḳ(ġ) Ak, beyaz. -2-

aḳ eyler 12a/9

şarābı raḳīḳ *aġ* u ṣāfī yāḫūd ṣaruraḳ ola 33a/13

ʻaksī < Ar. Ters, zıt. -1-

‘aksī ve eger raṭb-ısa 15b/5

‘ale’l-ḫuṣūṣ < Ar. Hele, hususiyle, en çok. -4-

‘ale’l-ḫuṣūṣ uyur-iken 122b/2

‘ale’l-ḫuṣūṣ yatacaġına yaḳın isti‘māl ėdeler 94b/7

‘ale’l-ḫuṣūṣ yigitlig-ile ola 50a/12

cihān ma‘mūr olmasına sebebdür *‘alel-ḫuṣūṣ* 4a/13

‘ale’l-infirād < Ar. Birer birer, ayrı ayrı, teker teker. -5-

‘ale’l-infirād dögeler 64a/8, 136b/13

‘ale’l-infirād isti‘māl ėdeler 15b/12, 130b/12

‘ale’l-infirād isti‘māl ėdüp 65a/1

ancılayın Öyle, o şekilde, onun gibi. -1-

nīm-birşit yumurda daḫı *ancılayındur* 55b/1

arḳun Yavaş. -1-

andan ol ṣudan çıḳarup *arḳun* ṭutup silesin 77a/1

arḳun arḳun Yavaş yavaş. -14-

arḳun arḳun bişüresin 76b/12

arḳun arḳun bulayup bulayup bişüreler 43a/2

arḳun arḳun dögeler 96b/4

arḳun arḳun erideler 90b/11

arḳun arḳun ḳarışdurasın 59a/12, 90a/13

arḳun arḳun ḳaynadalar 90a/7

arḳun arḳun ḳaynadasın 61b/5, 66b/10, 76a/4

arḳun arḳun ḳaynadasın-kim 75b/7

arḳun arḳun ḳaynaya 89a/11

arḳun arḳun şol-ḳadar ḳaynadasın-kim 65b/4

mevżi‘-i şerīfi *arḳun arḳun* elmās-ıla şol miḳdār çizeler kim 137a/4

aruḳ Zayıf, cılız; *krş. naḥīf,ża‘īf, ṭuruḳ* -2-

bedeni *aruḳ* ola 25a/12

ne ġāyet *aruḳ* ne ġāyet semüz ola 109b/1

aṭyeb < Ar. Çok güzel. -2-

anuŋ gibinüŋ cimā‘ında leẕẕ *aṭyeb* ola 134a/10

rāyiḥada *aṭyeb* ve erenlere şefḳatlü olduġı-çün 111b/8

ayru ayru Ayrı ayrı. -2-

ayru ayru saḥḳ ėdüp cem‘ ėdeler 61b/12

ayru ayru yumşaḳ dögeler 116a/5

ba‘īd < Ar. Uzak, ırak; *krş.ırаḳ* -1-

anuŋ ḫatundan vefā gelmek *ba‘īd* degüldür 114b/13

be-her-ḥāl < Far.-Ar. Her halde, mutlaka. -1-

be-her-ḥāl esbābına tābi‘ olur 49a/6

ber-kemāl < Ar.-Far. Mükemmel. -2-

iki ṭarafdan teġannüc *ber-kemāl* ola 52a/11

ol evṣāf-ı şelāşeyi ḥāṣıl ėde *ber-kemāl* 134b/2

berāber < Far. 1. Birlikte. 2. Eşit, eşit miktarda, eşdeğer. -5-

dükelin *berāber* dögüp 135a/4

dükeline *berāber* siŋe 77a/6

saḥḳ ėdüp *berāber* ḳatalar 78b/6

b. ola 109a/11, 109a/12

bir bir Bir bir, teker teker. -2-

andan *bir bir* boġazlayalar 95b/8

cimā‘ vaḳtında *bir bir* buḫūr eyleyesin 135b/2

bi‘ṭ-ṭab‘ < Ar. Tabiatıyla, tabii olarak. -1-

bi‘ṭ-ṭab‘ ola 32b/2

böyle Böyle, bu şekilde. -5-

bes *böyle* olsa gerekmez 27a/10

bir zamān böyle ėtmeg-ile ol zaḫmet gide 32a/1

birḳaç kez *böyle* ėdeler 117b/1

dört def‘a *böyle* ėdesin 76b/10

üç def‘a *böyle* ėde 132a/3

bulayup bulayup Bulaştırarak. -1-

bulayup bulayup bişüreler 43a/3

bu resme < T.-Ar. Bu şekilde. -8-

‘avratlar daḫı *bu resmedür* 112b/4

bāḳī keyfiyyeti daḫı *buresmedür* 21a/6

bu resme ėde 131a/7

bu resme ėdeler 75b/11

bu resme ėden kişinüŋ 44a/3

bu resme tedbīr ėtseler 32b/8

cemī‘-i edviye daḫı *bu resmedür* 56b/6

eger *bu resme* olmasa 27b/1

cārī < Ar. Cereyan eden, akan, geçen, yürüyen. -1-

cārī olur 15a/3

cem‘an < Ar. Bir yere toplamak suretiyle. -1-

ya *cem‘an* ya ‘ale’l-infirād isti‘māl ėdeler 130b/11

cidden < Ar. Gerçekten. -6-

cimā‘a żararı var *cidden* 102a/10

ġalīẓ ü lezic ola *cidden* 18a/9

ḳuvvet vėrür *cidden* 84b/5

menī ġalīẓ olur *cidden* 19a/11

ol menī-i māye ḳalīl olsa *cidden* 11b/3

ża‘īf olurlar *cidden* 34a/8

çalḳoyun Sırtüstü. -1-

çalḳoyun yaturalar 52a/8

çekilü çekilü Çekile çekile, çekilerek. -1-

siŋirleri *çekilü çekilü* gele 37b/11

düz Düz, eğri olmayan. -2-

düz ola 109a/11, 109a/12

ecvedü’l-ḥāl < Ar. En iyi durumda olma. -1-

ecvedü’l-ḥāl olalar 32b/9

elbette < Ar. Mutlaka, eninde sonunda, kesin olarak. -6-

cimā‘ ėtmeye *elbette* 49a/13

cimā‘dan iḥtirāz ėtmek gerek *elbette* 48b/11

menfa‘at yoḳdur hīc bir ḥālde *elbette* 44a/12

miḳdārından ziyādesi *elbette* fażla-y-ıduġında şübhe yoḳdur 46a/12

süstlıḳ vāḳı‘ olur *elbette ve elbette* 36b/6

emīn < Ar. Emniyet sahibi, emniyetli, güvenilir, emin. -1-

emīn ola 137a/8

eski Eski. -1-

eski ola 87b/12

eṣlaḥ < Ar. Daha iyi. -1-

eṣlaḥ olan 27b/4

eyü İyi. -1-

eyü ola 121a/12

eyle Öyle, o şekilde*; krş. öyle* -1-

dişe *eyle* süreler kim 122b/11

fāriġ < Ar. 1. Çekilmiş. 2. Rahat. -3-

fāriġ-iken 27b/6

fāriġ olmış ola 44a/1

fāriġ olsaŋ 103b/12

fā’iḳatü’l-cemāl < Ar. Yüz güzelliğinde en üstün, son derece güzel. -1-

fā’iḳatü’l-cemāl ola 108a/11

ġāfil < Ar. İhtiyatsız, dikkatsiz, ilerisini iyi düşünmeyen. -1-

ġāfil olmaya 44a/6

ġālib < Ar. Üstün, baskın, daha kuvvetli. -5-

ġālib ola 37b/6

ġālib olsa 129b/2, 38a/5

ġālib olur 54a/6

ġālib olurısa 28b/7

ġalīẓ < Ar. Kalın, sık, yoğun. -7-

ġalīẓ ėdecek ḳadar 99a/12

ġalīẓ ü lezic ola 18a/9

ġalīẓ ü şaḳīl olmaya 109b/6

ġalīẓ olup 24b/4

ġalīẓ olur 19a/10, 20a/1

ġayrı < Ar. Başka, diğer. -1-

ġayrı olurısa 46a/8

gėç Geç, yavaş. -1-

gėç olmaya 51b/3

gėŋ Geniş. -1-

gėn ola 50a/10

gizlü Gizli. -1-

gizlü ola 110a/2

ġuṣṣayıla < Ar. Sıkıntıyla, kederle. -3-

cefā çekmiş-idi *ġuṣṣa-y-ıla* 20b/7

gür Gür, yoğun, bol. -1-

gür olur 19b/1

güzel Güzel, hoş. -1-

güzel eyler 117b/10

ḫafīf < Ar. Hafif, yavaş, rahat. -2-

bedeni ḫafīf ėder 45b/13

ḫafīf ḳaynada 76a/9

ḫafīfü'r-rūḥ < Ar. Ruhu hafif, rahat. -1-

ḫafīfü'r-rūḥ ola 109b/6

ḫālī < Ar. Boş, serbest. -2-

ḫālī olmadı 105b/4

ḫālī olmasından 49b/7

ḥarāretlü < Ar.-T. Hararetli. -1-

ḥ. ola 114b/7

ḫōş < Far. Güzel, iyi, hoş; *krş. ḫūb* -2-

ḫōş eyler 9a/2

ḫōş gelür 110a/5

ḫūb < Far. Güzel, hoş iyi; *krş. ḫōş* -4-

ḫūb ėder 107b/11, 129a/7

ḫūb vaż'-ıla yėtüp 17b/7

ḫūb eyleyen 116b/7

ibḳā < Ar. Baki, daim, devamlı, sürekli kılma. -1-

ibḳā eyleye 51b/7

ince İnce. -2-

ince ola 109b/12, 25a/13

issirek Daha sıcak. -1-

issirek bulına 114b/8

ḳabīḥ < Ar. Çirkin, fena; *krş. zişt* -1-

yüzleri *ḳabīḥ* ve ‘aḳılları rekīk ve tedbīrleri yaramaz ve rāyiḥaları müşterek olduġı-çün 112a/2

ḳābil < Ar. Mümkün. -1-

ḳābil olsa 20b/9

ḳābiliyyetlü < Ar.-T. Kabiliyetli, yetenekli. -1-

ḳābiliyyetlü ola 132b/13

ḳabż < Ar. Tutma, kabız, peklik. -2-

ḳabż olsa 40b/7

ḳabż vėrüp 96b/7

ḳalıŋ Kalın, yoğun, sık. -2-

ḳalıŋca eyleye 30a/2

ḳalıŋ ola 110a/4

ḳalın *bk. ḳalıŋ* -2-

ḳaşı *ḳalın* bitürür 121a/8

ḳaşları *ḳalın* bitürür 120b/13

kāmil < Ar. Olgun, tam. -5-

kāmil-i ma‘rifet ola 113b/3

kāmil ola 126b/13, 23b/7

kāmil olur 114b/11, 53b/8

kāmilü’l-‘ayār < Ar. Olgunluk derecesi, uygun seviye. -1-

kāmilü’l-‘ayār ola 114a/1

ḳara Kara, siyah; *krş. siyāh* -3-

ele yaḳalar *ḳara* çıḳarur 127b/1

ḳara laṭīf ola 127a/13

ḳara ola 109b/10

ḳaraŋu Karanlık. -1-

ḳaraŋu olur 35b/11

ḳatı Sert; pek; çok; oldukça; şiddetli. -1-

cimā‘ [ol] günlerde *ḳatı* mużırrdur 28a/5

ḳavī < Ar. Kuvvetli, güçlü. -13-

bedeni *ḳavī* ve ruṭūbeti çoḳ olsa 120a/9

ḳavī eyler 70a/13, 83a/13, 9a/9

ḳavī isti‘māl ėdeler 49b/10

ḳavī ḳavī ḳıla 29a/9

ḳavī ola 91b/1

ḳavī olsa 90b/4

ḳavī olur 50b/2, 57b/4, 6a/2

ḳavī olurıdı 20b/1

ḳavī olurlar 50b/12

ḳāyim < Ar. Dik ve kalkık duruma getirme. -7-

ḳāyim eyler 104a/9

ḳāyim ola 105a/7

ḳāyim olup 69a/11

ḳāyim olur 12b/7, 14b/11, 16b/12, 53b/7

kemā-hiye < Ar. Olduğu gibi.-1-

ḳubülüni ḳıyāma getüre *kemā-hiye* diledügi gibi ‘amel ėde 81b/13

kerih < Ar. Çirkin, iğrenç. -1-

cimā‘ı *kerih* görüp 53a/5

ḳıllı Kıllı. -1-

ḳıllı olur 19a/2

ḳırmuzı < Ar. Kırmızı. -1-

ḳırmuzı ola 127b/13

ḳıvırcuḳ Kıvırcık; küçük küçük kıvrımları olan. -2-

ḳıvırcuḳ eyler 120b/7

ḳızıl Kızıl. -2-

ḳızıl eyler 127b/7, 89a/7

ḳızıl ola 114b/9

ḳuvvetlü < Ar.-T. Kuvvetli, güçlü. -8-

ḳuvvetlü eyler 82b/5

ḳuvvetlü ḳılur 61b/9

ḳuvvetlü ola 121a/7, 131b/2, 75a/7

ḳuvvetlü olsun 131a/13

ḳuvvetlü olur 94a/6, 95a/4

küçük Küçük. -1-

küçük ola 114b/9

lā-büdd < Ar. Lazım, gerekli, gerek. -6-

lā-büdd oldı 101b/5, 110b/7, 117a/3, 128a/12, 44a/9

lā-büdd olur 134a/13

lāḥiḳ < Ar. Yakın, bitişik. -1-

lāḥiḳ olur 28b/12

laṭīf < Ar. Yumuşak, hoş, güzel; nazik. -2-

laṭīf ola 127a/13

laṭīf olur 97a/7

lezic < Ar. Yoğun, yapışkan. -1-

l. ola 18a/9

leẕẕetlü < Ar.-T. Lezzetli, tatlı. -1-

leẕẕetlü oldıysa 108a/7

mā'il < Ar. 1. Meyilli, istekli. 2. Andırır, benzer, ..e çalar. -3-

ḳızıllıġa *mā'il* yāḫūd buġday eŋlü ola 109b/3

ḳızıllıġa *mā'il* ve eṭrāfı mütenāsib ola 109b/4

mā'il olsa 40b/6

melāḥatlü < Ar.-T. 1. Tatlı, güzel, hoş. 2. Güzellik, yüz güzelliği. -2-

ḫatunlardan ulu sebeb girişmege *melāḥatlü* żaḥikdür 109b/9

melāḥatlü ola 109b/7

menfa'atlü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -1-

menfa'atlü olur 118a/8

mevcūd < Ar. 1. Var olan, bulunan. 2. Hazır olan, hazır bulunan. -1-

mevcūd ola 38a/9

mey-gūn < Far. Şarap renginde olan, kırmızıya çalan. -1-

ṣıfat-ı ḫiżāb kim *mey-gūn* ėder 120b/2

min-külli'l-vücūh < Ar. Her cihetle, her yönden. -1-

min-külli'l-vücūh olsa 113a/10

muḥabbetlü < Ar.-T. Seven. -1-

muḥabbetlü olur 114b/11

muḥtebis < Ar. Kapanıp kalan. -1-

muḥtebis olup 40b/7

muḫtelif < Ar. 1. İhtilaf eden, birbirine uymayan, zıt. 2. Türlü, çeşitli; çeşit çeşit. -2-

muḫtelif oldıysa 105a/13

muḫtelif olur 50a/4

muḫteliṭ < Ar. Karışık, karma. -2-

muḫteliṭ olmayınca 17b/6

muḫteliṭ olsa 18a/1

muḳārin < Ar. Bitişik, ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış, bir yere gelmiş. -1-

muḳārin ḳıldı 9b/10

muḳavvī < Ar. Güçlendirici. -1-

muḳavvī olalar 56b/4

munżamm < Ar. Üste konan, katılan; ek. -1-

munżamm ola 17b/9

muṭaccen < Ar. Kızarmış. -1-

muṭaccen ola 97a/5

mu'tedil < Ar. 1. Ne az, ne çok, orta halde bulunan. 2. Uygun, münasip. 3. Mülayim, yavaş, sert olmayan. -3-

mu'tedil ola 109a/13, 39a/6

ḥarāret-i mu'tedil ola 55a/1

mu'tedīl *bk. mu'tedil* -1-

mu'tedīl ola 48b/1

muṭī' < Ar. 1. İtaat eden, boyun eğen. 2. Bağlı. *krş. muṭī'a* -2-

muṭī' ėde 128a/5

muṭī‘ olup 3a/7

muṭī‘a < Ar. 1. İtaat eden, boyun eğen. 2. Bağlı. *krş. muṭī‘* -2-

muṭī‘a ola 114b/10, 132b/4

muvāfiḳ < Ar. Uygun, yerinde. -4-

muvāfiḳ ola 100b/4

muvāfiḳ olmasa 31b/5

zamān-ı muvāfiḳ olsa 31b/4

muvāfiḳ olup 132a/7

muttaṣıl < Ar. 1. Ulaşan, kavuşan, bitişen. 2. Aralıksız, hiç durmadan. -1-

muttaṣıl ḥāṣıl olan rīḳuŋ yudasın 89b/5

müfīd < Ar. Faydalı, yararlı. -4-

müfīd ola 118a/13, 121b/12, 123a/4, 136a/7

müfred < Ar. Tek, yalnız; basit. -1-

müfred olsa 15b/3

müherrā < Ar. 1. İyice pişmiş durumda. 2. İyice. 3. Pişmiş. -11-

müherrā bişe 85b/13, 93a/5

müherrā bişüreler 38b/7, 81b/3

müherrā bişürüp 80b/4, 83a/9, 96a/9

müherrā ola 76a/5, 83b/11, 93b/8

müherrā olunca 65b/12

mükedder < Ar. Kederli, üzüntülü, tasalı. -1-

m. olur 37b/1

mülāyim < Ar. 1. Uygun. 2. Yumuşak huylu, yavaş. -6-

mükedder degüldür 55b/9

mükedderdür 55a/11, 55b/4

mükedder ola 18b/6, 55a/2, 55b/12

mümtelī < Ar. Mide dolgunluğuna ulaşmış; dolmuş. -2-

mümtelī ola 27b/8

mümtelī olsa 46a/10

mün‘adim < Ar. Yok olan. -1-

mün‘adim olsa 134a/6

mün‘aḳid < Ar. Bağlanmış, bağlı. -10-

mün‘aḳid ola 73a/7, 91a/5, 88a/7, 89a/1, 89b/1, 90a/1, 90a/8, 90b/1, 90b/12, 99b/11

münaḳḳī < Ar. Temizlenmiş, arınmış. -1-

münaḳḳī ola 35b/1

münāsib < Ar. Uygun, yakışık, yaraşık. -3-

münāsibdür 61a/8

münāsib olmaḳdur 112a/10

münāsib olur 42b/10

münḳaṭı‘ < Ar. Kesilen, kesilmiş, kesik. -2-

münḳaṭı‘ olsa 53a/6

mürekkeb < Ar. 1. Birleşik, terkip edilmiş. 2. Mürekkep. -5-

mürekkeb ḳıldı 10b/12, 65a/3, 6a/4

mürekkeb olsa 16b/6

müstaḥkem < Ar. Sağlam, sağlamlaştırılmış. -1-

müstaḥkem ola 113b/12

müstaḳbeḥ < Ar. Beğenilmeyen, tiksinilen. -1-

müstaḳbeḥ gördi 22b/12

müstaḳıliyye < Ar. Kendi başına, başlı başına. -2-

müstaḳıliyye bağlayalar 42a/6, 42a/13

müşākil < Ar. Şekilce bir olan, benzeyen. -1-

müşākil olmaya 12a/10

müştaġil < Ar. İştigal eden, bir işle meşgul olan, uğraşan. -1-

müştaġil olur 12b/13

müştāḳ < Ar. İştiyaklı, özleyen, can atan. -2-

müştāḳdur 18a/4

müştāḳ olur 12b/7

müştehā < Ar. Arzu olunan, istenilen. -2-

müştehā ola 110a/1

müşterek < Ar. Ortak, aynı. -1-

müşterek olan 112a/6

müte‘alliḳ < Ar. Bağlı, ilgili, ilişiği olan. -1-

müte‘alliḳ olur 18a/7

müteferriḥ < Ar. Ferahlanan, içi açılan. -1-

müteferriḥ olurısa 82b/3

müteferriḳ < Ar. Dağınık, ayrı ayrı -2-

müteferriḳ ėtmişler 2b/4

müteferriḳ olmışıdı 27b/13

müteġayyir < Ar. 1. Değişen, başkalaşan. 2. Bozulmuş, bozuk. -3-

müteġayyir ola 38a/1

müteġayyir olup 51b/6

müteġayyir olur 47b/6

mütekāṣif < Ar. Koyulaşan, yoğunlaşan. -1-

mütekāṣif ola 47a/2

mütemmem < Ar. Tamamlanmış, eksiği kalmamış. -1-

mütemmem oldıysa 115a/3

mütenāsib < Ar. Münasip, uygun, denk. -1-

mütenāsib ola 109b/5

mütevāzim < Ar. İçi boşaltılmış, içi boş, güçsüz, zayıf. -1-

mütevāzim olur 52a/4

mütevellid < Ar. 1. Meydana gelmiş, doğmuş. 2. İleri gelmiş. -3-

mütevellid olur 11a/6, 14b/13, 15a/2

müttefiḳ < Ar. Bağlaşmış, birleşmiş. -1-

müttefiḳ ola 52a/12

mü’eddī < Ar. Sebeb olan, doğuran, meydana getiren. -3-

mü’eddī olmaya 31a/7

mü’eddī olmayalar 47a/8

mü’eddī olur 46b/10

mü’ellif < Ar. Bağdaştırıcı, uyumlu. -1-

mü’ellif olsa 16b/2

nāfi‘ < Ar. Faydalı, yararlı. -4-

nāfi‘ bulalar 124b/3

nāfi‘ ola 117b/13, 118a/4, 124a/3, 59b/3

naḫīf < Ar. Zayıf, arık; *krş. aruḳ* -1-

naḫīf ėderler 26a/13

nā‘im < Ar. 1. Taze, körpe. 2. Yumuşak, kemiksiz (şey). -1-

nā‘im ola 109b/2

nīm-birşit < Far. Yarı pişmiş, rafadan. -1-

nīm-birşit ola 94b/6

nīm-kūft < Far. Yarı döğülmüş, tam ezilmemiş. -2-

nīm-kūft dögeler 80a/11

nīm-kūft dögüp 65b/2

nīm-kūfte *bk. nīm-kūft* -1-

nīm-kūfte dögeler 120b/8

nūrlu < Ar.-T. Nurlu, aydınlık. -1-

nūrlu ola 114b/8

ol resme < T.-Ar. O şekilde. -2-

ol resme cimā‘dan 52a/5

ol resme cimā‘ ėtmek 51b/11

ölü Ölü, canlı olmayan. -1-

gözleri *ölü* gözi gibi olur 27a/8

öyle Öyle, o şekilde; *krş. eyle* -2-

öyle gerekdür kim 28a/9

pāk < Far. Temiz, pak. -1-

pāk ėdüp 98b/11

rāci‘ < Ar. 1. Geri dönen. 2. Münasebeti, ilgisi olan. -1-

rāci‘ olur 57a/9

rāgıb < Ar. Rağbet eden, istekli, isteyen. -1-

rāgıb olur 136a/3

rāḥat < Ar. Rahat; üzüntüsüz, kedersiz, tasasız bir halde bulunma. -1-

rāḥat ola 38b/9

raḳīḳ < Ar. Berrak, saydam. -4-

şarābı *raḳīḳ* aġ u ṣāfī yāḫūd ṣarurаḳ ola 33a/13

raḳīḳ-i bārid olur 18b/3

raḳīḳ olur 19b/10, 20a/12

raḳīk-i ġayr-ı lezic < Ar. Yoğun ve yapışkan olmayan şeffaflık ve berraklık. -1-

raḳīk-i ġayr-ı lezic olsa 18a/12

raṭb < Ar. Rutubetli, nemli özelliğe sahip. -2-

raṭb eyleye 30b/7

raṭb ola 29a/12

rāzıḳī < Ar. Kalın kabuklu, iri, uzun taneli üzüm (vitis vinefera). -1-

rāzıḳī ola 33b/2

ṣābit < Ar. Sabit; hareketsiz, kımıldamayan, yerinde duran. -3-

ṣābit ėder 131b/6

ṣābit ola 51a/10, 51b/8

ṣāfī < Ar. Safi, katışıksız, saf. -9-

ṣarābı raḳīḳ aġ u *ṣāfī* yāḫūd ṣaruraḳ ola 33a/13

ṣāfī ėde 119b/7

ṣāfī ėdeler 122a/1

ṣāfī ėder 115b/1

ṣāfī ḳılur 63b/1, 116a/2, 116a/9, 119a/3

ṣāfī ola 122b/12

ṣafrāvī < Ar. Öd maddesiyle ilgili, öd maddesinin ağır bastığı bünye ve nesneler. -1-

ṣafrāvī olalar 35b/12

sāḳıṭ < Ar. İşe yaramaz durumda, düşük. -6-

sāḳıṭ ola 88b/7

sāḳıṭ olmaya 31a/8

sāḳıṭ olur 31b/1, 34a/9, 37b/2

sāḳıṭ olurdı 14b/6

ṣāḳıṭ *bk. sāḳıṭ* -1-

ṣāḳıṭ olur 24a/1

ṣaḳīl < Ar. Ağır. -4-

ṣaḳīl olmaya 109b/6

ṣaḳīl olup 34a/1

ṣaḳīl olur 24a/3, 44b/7

sākin < Ar. Sakin, dindirilmiş. -9-

sākin ėder46a/2

sākin oldı 45a/8

sākin olduġınlayın 32a/5

sākin olduḳdan 38a/3

sākin olmasa 17a/8, 35a/11

sākin olmaya 65b/8

sākin olur 32a/4, 68a/6

ṣalābetlü < Ar.-T. Dayanıklı, kuvvetli, sert. -1-

ẕekeri *ṣalābetlü* ve ḳuvvetlü ḳılur 61b/9

ṣāliḥ < Ar. Uygun, iyi, elverişli. -1-

ṣāliḥ ola 53a/9

ṣaruraḳ Daha sarı. -1-

ṣaruraḳ ola 33a/13

semiz Semiz, yağlı, şişman; *krş. semüz* -1-

semiz oldı 126a/10

semüz Semiz, yağlı, şişman; krş. semiz -11-

semüz ola 109b/1

şerīd < Ar. Doğranmış, rendelenmiş. -1-

şerīd eyleye 36b/11

serī'ü'l-izāl < Ar. Çabuk boşalma. -1-

serī'ü'l-izāl olur 19a/12

seyrek Çok sık olmayan, seyrek. -2-

seyrek ola 109b/12, 75a/4

ṣıḳ Sık, aralıksız. -1-

ṣıḳ ola 109b/11

siyāh < Far. Siyah, kara; *krş. ḳara* -1-

siyāh eyleye 120a/1

sölpük Gevşek, pörsük, sarkık; dalgalı. -1-

sölpük eyleye 120b/10

süst < Far. Gevşek, güçsüz, işlevini yapamaz hâl. -6-

süst eyler 26a/3, 27a/7

süst olmaya 109b/2

süst olup 14a/13, 69b/4

süst olur 24a/10

süzülmiş Süzülmüş. -1-

süzülmiş ola 40b/13

şöyle Şöyle, şu şekilde. -10-

şöyle aḳ ve yumşaḳ ḳıla 136b/10

şöyle buldum kim 28a/6

şöyle buyurmışdur kim 18a/3, 26b/11

şöyle dėmişler kim 122a/4

şöyle düzesin-kim 82a/12

şöyle ḳıvām bula 65b/7

şöyle revā gör[düm] 3a/12

şöyle yėtişdürür 50b/5

şöyle zu‘m ėderler 44a/11

tābi‘ < Ar. Tabi, bağlı. -2-

tābi‘ olur 37a/13, 49a/6

ṭālib < Ar. İsteyen, istekli. -1-

ṭālib olur 136a/4

tamām < Ar. 1. Tamam, tam, eksiksiz, tam olma. 2. Bitme, bitirme. -14-

bu kitāb oldıbunda *tamām* 137a/10

bir pāk ḳabda ışlayasın on gün *tamām* 75a/12

edhān-ıla bal ḫalṭ ola *tamām* 88a/5

ol daḫı üç gün ṭura *tamām* 76b/10

tamām kāmil ola 126b/13

tamām ḳarışa 70b/10

tamām kemāl eyleye 56b/12

tamām leẕẕet bulalar 54b/3

tamām mün‘aḳid ola 88a/7

tamām olmaz 54a/5

tamām olsa 56b/7

tamām olur 18a/8, 18b/4

tamām saḥḳ ėdesin 39b/6

tecdīd < Ar. Yenileme, yenilenme tazelenme. -1-

tecdīd eyleye 136b/5

tėz < Far. Tez, çabuk, hızlı. -1-

tėz olur 27b/7

tėzcek < Far.-T. Çabucak. -2-

tėzcek ḳocalur 24a/12

tėzcek ḳuvvet vėre 31a/9

tīz < Far. Keskin, etkili. -4-

tīz ola 133a/1

ṭoġru Düz. -1-

ṭoġru eyler 9a/4

ṭolu Dolu, zayıf olmayan, etli. -1-

ṭolu olup 124b/6

veca'ü'l-kemāl < Ar. Kapsamlı ağrı, sızı. -1-

veca'ü'l-kemāl ola 131b/3

yābis < Ar. Kuru, kuru özelliğe sahip nesne. -1-

yābis olsa 16a/10

yaḳın Yakın. -5-

yaḳın ola 99a/4

yaḳın olıcaḳ 98b/13

yaḳın olmaya bir 131a/7

yaḳın olmaya 29b/8

yaḳın olsa 4a/5

yaluŋuz Tek başına. -1-

yaluŋuz otura 131a/8

yaşıl Yeşil renk. -2-

yaşıl çıka 127a/7

yaşıl olınca 127a/5

yegrek Daha iyi. -2-

yegrek bilür 110a/11

yegrek ola 131a/10

yėlmeşik Yapışkan. -1-

yėlmeşik ola 65b/6

yeŋi yeŋi Yeni yeni. -1-

yeŋi yeŋi tefennün ėdüp105b/10

yigit Genç. -1-

yigit ola 46b/9

yufḳacuḳ İncecik. -1-

yufḳacuḳ ṭoġrayasın 95a/11

yuḳaru Yukarı. -2-

yuḳaru ola 128b/8, 42a/7

yumru Yumru, yuvarlak. -1-

yumru olmaya 110a/4

yumşaḳ Yumuşak; hafif. -82-

yumşaḳ dögeler 116a/5, 117b/6

yumşaḳ dögülmiş 117a/8

yumşaḳ dögüp 119b/5

yumşaḳ saḫḳ ėdüp 116a/11

y. 118a/11, 118a/6, 121b/6, 122b/10, 123a/2, 123b/3, 123b/9, 124a/10, 124a/2, 124b/1, 125a/7, 127a/12, 127b/11, 127b/4, 129a/9, 129b/1, 129b/10, 130b/2, 131b/13, 132a/12, 136a/10, 136a/12, 136b/10, 59a/5, 60a/12, 60b/12, 61a/12, 62b/6, 63a/10, 63a/4, 63b/11, 63b/5, 64b/2, 65a/12, 66a/4, 66b/13, 67a/10, 67b/12, 69a/13, 69b/13, 70a/4, 70b/2, 70b/9, 71a/1, 73b/5, 74a/10, 74a/2, 75a/3, 75b/5, 77b/9, 78a/10, 78a/2, 79b/11, 82a/3, 82a/9, 82b/8, 83a/3, 83b/12, 83b/4, 84b/11, 85a/12, 86a/8, 86b/12, 86b/5, 87a/6, 88a/13, 88a/2, 88b/13, 89b/12, 90a/12, 91b/10, 94a/13, 94b/13, 96b/10, 98b/4, 99b/9

y. ola 109b/13

yumuşaḳ *bk. yumşak* -7-

yumuşaḳ dögeler 72a/10

yumuşaḳ dögesin 59b/8, 67a/4, 67b/7

yumuşaḳ dögülmiş 73a/10

yumuşaḳ dögüp 71a/5

yumuşaḳ olur 24a/10

yüklü Gebe, hamile. -1-

yüklü ola 17b/5

żaʻīf < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz; *krş. aruḳ* -18-

kendüleri *żaʻīf* ü naḥīf ėderler 26a/13

żaʻīf ėder 29a/5

żaʻīf eyler 102b/5, 20a/10

żaʻīf oldum 85a/5

żaʻīf olmaya 28a/2, 31a/10

żaʻīf olsa 14b/2, 20b/1

żaʻīf olup 51b/5

żaʻīf olur 18b/1, 23b/10, 24a/11, 24a/3, 24b/10, 24b/2, 24b/7, 26b/12, 31b/1, 37a/13

żāyiʻ < Ar. Elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan. -4-

kendüleri *żāyiʻ* ve hem dünyāları telef ėderler 2b/7

żāyiʻ olmaya 106b/5, 131b/8

żāyiʻ olup 4a/10

żayyıḳ < Ar. Dar, kasılmış. -1-

żayyıḳ ola 114b/10

zā'il < Ar. 1. Sona eren, devamlı olmayan. 2. Geçen, geçmiş olan. -2-

zā'il ėder 45b/2

zā'il olmaya 103b/5

ziyān < Far. Ziyan, kayıp. -3-

ziyān ėder 26a/2, 51b/12

ziyān eyler 33b/11

1.3.4.2. Zaman Zarfları

Zaman zarfları, zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleridir (Ergin 2011: 260). Metnimizde geçen zaman zarfları:

āḫir < Ar. Nihayet, son, en sonra. -4-

bizüm daḫı evvel ve *āḫir* bu kitāba bi-cem‘ ėtdügümizden maḳṣūd 10b/3

bunlaruŋ-ıla sākin olmasa *āḫir* seẕāb yėdüreler 17a/8

kendi az yėr oldı anı daḫı siŋirmez oldı *āḫir* māliḫūlyā ‘ārıż oldı 45a/6

aḳab < Ar. Arka, art. Bir şeyin hemen arkası. -5-

‘aḳab-ı cimā‘da 35b/7, 44a/2

‘aḳab-ı cimā‘dan 31a/7

‘aḳabinde 49b/10, 49b/11

anda O anda, o zaman. -3-

anda üç vaṣıf mevcūd olmaḳ gerekdür 55a/4

bu üç vaṣf bir ġıdāda bulunsa maḳṣūd *anda* ḥāṣıl olur 55a/4

cemāli olanuŋ ḥüsni ziyādesine sa‘y ėdeler ve olmayanuŋ mertebesi ne-y-ise *anda* ḳoyalar 117a/6

andan Sonra. -126-

anuŋ-ıla başı yuyalar *andan* başa mersīn yaġın dürteler 117a/13

bu ḳadar sözlere iktifā ėdelüm ve *andan* şürū‘ ėdüp ḫatunlar ḳısmın söyleyelüm 107a/5

bu saṭrı altun varaḳ üzerine yazup dili altına bıraġa *andan* cimā‘ ėde 103b/4

gölgede ḳurudalar *andan* yumşaḳ saḥḳ ėdüp isti‘māl ėdeler 116a/11

noḫūdı cırcır ṣuyına ışladalar tā kim şişe *andan* ḳa[bın] giderüp 100a/7

a. 117a/8, 117b/11, 117b/7, 118a/2, 118b/11, 119a/12, 119a/13, 119a/3, 119a/5, 119b/1, 119b/3, 119b/7, 119b/8, 120b/4, 121a/2, 121a/3, 122a/1, 123a/3, 125b/6, 126a/3, 127a/5, 127a/7, 127b/2, 129b/4, 133a/8, 133b/3, 13a/11, 13a/12, 16b/13, 20b/5, 30a/1, 31b/13, 36b/8, 37a/13, 40b/1, 41a/9, 47b/3, 58b/10, 58b/9, 59a/7, 60a/10, 60a/4, 60b/9, 64a/8, 64a/9, 66a/10, 66b/11, 66b/4, 69a/9, 71b/1, 73a/4, 73a/7, 75b/1, 75b/8, 76a/3, 76a/5, 76a/7, 76a/9, 76b/11, 76b/12, 76b/4, 77a/1, 79b/4, 80a/11, 80a/5, 81a/5, 82b/1, 83b/11, 83b/6, 84a/1, 84a/3, 85a/8, 88a/5,

88a/7, 89a/1, 90b/1, 90b/13, 93b/10, 93b/8, 95a/11, 95a/13, 95a/7, 95a/9, 95b/9, 96a/9, 96b/1, 96b/11, 96b/4, 97a/3, 97a/5, 97b/11, 98a/6, 99a/4, 99b/1, 99b/4, 103b/9, 95b/7, 118b/9, 123a/8, 128b/8, 134b/13, 59a/6, 66b/13, 67a/6, 70b/10, 75a/12,95a/8, 104a/12, 104a/13, 120b/3, 121a/6, 135b/10, 137a/3, 137a/5, 65b/12, 75b/3, 76b/13, 79a/9, 86a/3, 95b/1, 96a/10

ay Ay, senenin aylık müddeti. -3-

altı *ayda* bir kerre her def‘a yeŋi ṣūf-ıla götüre 132a/3

andan yine ėdeler yine altı *aya*-dek yėter 133b/2

tā kim ‘alā-vechi’l-kemāl müşāhede ėdeler altı *aya*-dek 133b/2

ba‘de < Ar. Sonra. -1-

ba‘de eydür 2a/7

ba‘de’l-cimā‘ < Ar. Cinsel birleşmeden sonra. -2-

ba‘de’l-cimā‘ tedbīr ehli olup 23a/7

şol tedbīr kim isti‘māl gerekdür ḳable’l-cimā‘ ve *ba‘de’l-cimā‘* 23b/4

ba‘de’l-inẕāl < Ar. Meni boşalmasından sonra. -1-

ba‘de’l-inẕāl bedene ḫıffet ve nefse feraḥ ve nişāṭ ḥāṣıl ola 51b/3

ba‘de’ṭ-ṭa‘ām < Ar. Yemekten sonra. -1-

ba‘de’ṭ-ṭa‘ām ḥareket eyleye 47b/2

ba‘żı < Ar. Bazen. -3-

ba‘żı bu ṣıfatlaruŋ żıddı ḫōş gelür 110a/5

ba‘żı ba‘żısında ve ba‘żı ba‘żısında bulınur 108b/5

ba‘żı em‘āda elem daḫı ḥāṣıl olsa 40b/8

dā’im < Ar. Devamlı, sürekli. -8-

dā’im ‘ādet ėdenler 56b/13

dā’im isti‘māl ėderler-idi 88b/9

dā’im ḳoḳulayalar 91a/13, 91b/5

dā’im mülāzemet ėtseler 124b/11

dā’im müşk ḳoḳa 38a/13

dā’im ovalar 68b/9

dā’im yigitlikde ṭura120a/13

dā’imā < Ar. Bir düziye, her vakit. -1-

dā'imā bunlaruŋ ḥāline muvāfıḳdur 42b/11

ekşerī < Ar. Çok kereler, çok defalar. -1-

maḥbūbları-y-ıla 'īş ü 'işrete ve cemī' mālların anlarıŋ ḥuṣūlinde müteferriḳ ėtmişler *ekşerī* 2b/4

evā'il-i leyl < Ar. Gecenin ilk vakitleri. -1-

evā'il-i leylde ėder menfa'at daḫı bulur 47b/13

evvel < Ar. Önce. -8-

bizüm daḫı *evvel* ve āḫir bu kitāba bi-cem' ėtdügümizden maḳṣūd10b/3

bu 'illetlüye *evvelden* cimā' ėtmemek muvāfıḳdur 26b/9

cevher-i rūḥ eksilmek iki vech üzerinedür *evvel* budur kim 37b/5

evvel iḥlīlüŋ ḳıyāma geldügi yürekdendür 53b/12

evvel ḳoduḳlamış eşeksüdi-y-ile dögeler 137a/1

gėce *evvelinde* götüreler 'aẓīm ḳuvvet bula 83a/7

gėce *evvelinde* götüreler ḳıyām bulalar 82b/13

maṭlūb ḳılı *evvel* mersīn ṣu-y-ıla yuyalar119a/4

evvelā < Ar. İlkin, ilk olarak.-2-

evvelā şol edviyye ki perverdelere ḳoyarlar 74b/3

evvelā ṭa'ām ma'deden indükden-ṣoŋra47b/9

fi'l-ḥāl < Ar. Bu anda, hemen, şimdi. -1-

arslan yaġın eridüp ẕekere dürtseler *fi'l-ḥāl* ḳıyāma getüreler 68a/8

gėce Gece; *krş. leyl* -9-

enār ḳabın ṣuda ışladalar bir gün bir *gėce* 120b/3

gėcede gündüzde bėş barmaḳ isti'māl ėdeler 86b/13

gėce [bir] mişḳāl gündüz bir mişḳāl isti'māl 84a/12

gėce yatıcaḳ üç mişḳāl yalayalar 85b/6

her gėce ol baldan bir ḳaşuḳ yalaya 59b/2

iḥtiḳān ėdeler üç *gėce* birbiri ṣovuyunca 80b/7

ol ṣu-y-ıla ḥınnāyı yoġuralar ḳoyalar bir gün bir *gėce* ḫamīrlene 120b/4

gėce gündüz Gece gündüz. -2-

gėce gündüz isrāfa meşġūl olurlar 26a/11

gėce gündüz cimā' ėtmekden ża'īf oldum dėdi 85a/4

gėç Geç, yavaş. -6-

bu mizāc issi *gėç* ėrişür 19b/10

gėç biter 19b/8

gėç gele 37b/9

gėç ḳocaldur 76a/13

gėç olmaya 51b/3

gėç yėtişür 20a/1

gündüz Gündüz. -2-

gėce [bir] miṣḳāl *gündüz* bir miṣḳāl isti‘māl ėdeler84a/12

gėcede *gündüzde* bėş barmaḳ isti‘māl ėdeler 86b/13

hefte < Far. Hafta, yedi günlük zaman dilimi. -4-

üstin örtecek ḳadar yāsemīn yaġın ḳoyasın bir *hefte* ṭura 67b/4

zeyt-ile ḥall ėdüp *heftede* bir kez ol ḳoḳan [yėre] süreler 130b/4

maṭlūb olan ḳılı def‘aāt-ıla yuyalar *hefteden hefteye* be-ġāyet nā[fi‘] ola 118a/4

hemān < Far. Hemen, derhal. -9-

anlaruŋ arasında *hemān* bu muvāfaḳat ėtmeg-ile cānibeyniden ṣafā-yı tamām bulunur 113a/3

aŋa maṣṭakī ve za‘ferān ve müşk girür *hemān* 75b/13

‘avratlara daḫı *hemān* anuŋ-ıla kināyet ėtdiler 112b/6

hemān sā‘at bedene bedel-i ḥarāret-i ġarīziyye ḥāṣıl ola 32a/11

hemān sā‘at ḫuṣṣateyn ḥarāret bulur 12a/13

keyfiyyeti tekrār lāzım degüldür *hemān* ẕikr olınan gibidür 76a/12

ṭopalaḳ sünbül adḫır daḫı anuŋ gibidür *hemān* 122a/6

üç gün biribiri ardınca götüreler *hemān* 135a/2

ṣulbında her ne kim gitmiş olsa *hemān* yėrine gele 44a/4

her-gāh < Far. Her zaman. -10-

ammā *her-gāh* ki ḫuṣṣateynde ḥarāret yübūset-ile cem‘ olsa 19a/9

anuŋ daḫı bir mecrāsı vardur kim ‘allāmü’l-ġuyūb bilüp *her-gāh* kim çıḳar 13b/2

her-gāh dimāġa ya yürege veyā cigere veyā bögreklere fesād-ı mizāc ‘ārıż olsa 14a/5

her-gāh ki bu eşyā ‘ārıż olsa 31a/4

her-gāh ki dileseŋ terkīb ėdesin 60a/10

her-gāh ki iki menī cem‘ olsa 17b/12

her-gāh kim bu üç vaṣıfdan eksile leẕẕet-i cimā‘ daḫı ol-ḳadar eksük olur 134a/4

ḳaçan ḥarāret-i ġarīziyye söyünse a‘żā-yı ṭabī‘iyye ża‘īf olur *her-gāh* 23b/10

menīyi ceẕb ėder cem‘ ėdüp iḥāṭa ėder *her-gāh* 18a/6

selāmet vaḳtında ḳuvvet ḥāṣıl olur-ıdı *her-gāh* 14a/9

hergiz < Far. Asla, muhakkak, hiçbir zaman. -5-

ba‘żı ḳavm şöyle zu‘m ėderler kim cimā‘da *hergiz* menfa‘at yoḳdur 44a/11

bu yaġı dürteler birḳaç def‘a *hergiz* aġarmaya 119a/5

her kim bir yıla-dek günde bir kābilīhelīle çeyneseyutsa dā’im yigitlikde ṭura *hergiz* ḳocalmaya 120b/1

kim oġlan bāliġ olmadın ėtseler *hergiz* aġarmaya 120a/5

zanbaḳ yaġın ḫalṭ ėdeler burnına ṭamzuralar *hergiz* aġarmaya 120a/7

hīc < Far. Hiç. -7-

ādemüŋ *hīc* iştihāsı yoġ-iken 14b/11

ba‘żıları aṣlā *hīc* vech-ile taṣarruf ėtmedi 105b/7

eger ol olmasa *hīc* erkek dişiye raġbet ėtmez-idi 13b/9

bögreklere ve ẕekere süresin *hīc* yatmaya 67a/2

hīc zaḥmetsüz çoḳ olur 25b/7

sehl vaḳtda çoḳ cimā‘ ėdüp *hīc* ża‘īf olmamaġ-ıla 18b/12

zīrā *hīc* görünmemişdür ‘avratuŋ menīsi cem‘ ola 17b/3

imdi Şimdi; *krş. pes* -9-

beşeriyyeti ṣāfī ėder *imdi* ġasūlāt 115b/1

geldük *imdi* bu mizāc isleri egerçi terk ėtmekde mażarrat bulurlar 34a/6

imdi bilmek gerekdür kim 10a/4

imdi bu cevher-i rūḥ eksilmek iki vech üzerinedür 37b/4

imdi bu kelām küllīyyet üzere rāst gelmez 57a/8

imdi bu münāsebet 110b/9

imdi bu ṭā’ife erenleri ve ‘avratları her birin üç bölük eylemişler 112a/10

imdi bu zu‘m muḫālifdür 44a/13

imdi ol cimā‘a ḳuvvet vėren nesneler kim iki ṣınıfdur 21a/10

ḳable’l-cimā‘ < Ar. Cinsel birleşmeden önce. -3-

erenlerüŋ *ḳable’l-cimā‘* muḥabbetlerin ceẕb ėdüp 114a/6

şol kişilere kim *ḳable’l-cimā‘* ve ba‘de’l-cimā‘ tedbīr ehli olup 23a/6

şol tedbīr kim isti‘māl gerekdür *ḳable’l-cimā‘* ve ba‘de’l-cimā‘ 23b/3

mā-teḳaddem < Ar. Önceleri, geçen. -1-

şöyle-kim *mā-teḳaddemde* işāret olmış 34a/3

muḳaddemā < Ar. Önce, önceleri. -1-

muḳaddemā ẕikr olan nesnelere itbā‘ ėtmekde gerekdür100b/1

nā-gāh < Far. Ansızın, birdenbire. -1-

ḥarekāt-ı nefsānīden bir yėl ḳopar *nā-gāh* iḥlīle iner 53b/3

öŋ Önce. -1-

gereg-ise *öŋ* yėsün gerek ṣoŋ yėsün 30b/8

pes < Far. Şimdi; *krş. imdi* -5-

pes ‘āḳıl ü kāmil ol kişidür kim 3a/6

pes bu bābda ẕikr olundı 115a/10

pes bu beyāndan ẓāhir oldı kim 20a/3

pes bundan ḥāṣıl olan ża‘f 26a/8

pes revādur kim bu bābda daḫı mażarrat ẕikr olına 23a/10

sā‘at < Ar. Saat; vakit, an. -9-

bir *sā‘at* isti‘māl ėde 62a/7

bir *sā‘at* ḳafaŋ üzere yatasın 71a/13

cimā‘ ṣoŋına kim bir *sā‘at* geçe 43b/9

ferce soḳa üç *sā‘at* ṭura 131a/6

hemān *sā‘at* bedene bedel-i ḥarāret-i ġarīziyye ḥāṣıl ola 32a/11

hemān *sā‘at* ḫuṣṣateyn ḥarāret bulur 12a/13

şol sā‘at kim cimā‘ ẕikr ėder 53b/1

‘uṭārid *sa‘ātında* mes‘ūd-iken ėdeler 104a/11

‘uṭārid *sā‘atında* zühre mes‘ūd-iken ‘uṭārid naẓar ėder-iken yazılacaḳ budur 104b/8

ṣabāḥ < Ar. Sabah; *krş. ṣubḥ* -4-

her *ṣabāḥ* dört dirhem isti‘māl ėdesin 39b/7

ṣabāḥ anuŋ-ıla yüzlerin yuyalar 116a/7

ṣabāḥ barmaġ-ıla dişe eyle süreler 122b/11

ṣabāḥ çıḳara 132a/2

ṣoŋ Son; sonra. -7-

ba‘żı vaḳtda cimā‘ *ṣoŋına* vāḳı‘ olur 35a/3

cimā‘ *ṣoŋına* kim bir sā‘at geçe bir ḳadeḥ mā’ü’l-‘asel içe 43b/9

cimā‘ *ṣoŋına* süstlıḳ vāḳı olur 36b/6

cimā‘ *ṣoŋında* nevmi ṭavīl ėder 48a/2

cimā‘ *ṣoŋında* ṣovuḳ ṣu içmeye 49b/12

ditremek ḥāṣıl olur cimā‘ *ṣoŋına* cins-i irti‘āşdan 35a/5

gereg-ise öŋ yėsün gerek *ṣoŋ* yėsün 30b/8

ṣubḥ < Ar. Sabah; *krş. ṣabāḥ* -1-

ṣubḥ olunca ṭura 132a/2

vaḳt < Ar. Vakit, zaman. -73-

aġdiyye-yi meẕkūreden isti‘māl ėtdükleri *vaḳtın* 94b/1

‘avratlara mübāşeret ėtdügi vaḳtın 113b/5

‘avratuŋ ḥayżı diŋdügi *vaḳtda* yaḳınlıḳ ėtseler 18a/6

bārid-i bedende ġıdā olduġı *vaḳt* eṣlaḥdur 49b/7

ba‘żı *vaḳtda* cimā‘ ḥālinde erenler iḥsās ėderler 17b/10

ba‘żı *vaḳtda* cimā‘ ṣoŋına vāḳı‘ olur 35a/3

bir buçuḳ miṣḳālin yüŋe dürtüp götüreler ḥayż *vaḳtında* olmaya 134b/8

cimā‘ *vaḳtında* bir bir buḫūr eyleyesin 135b/12

cimā‘ *vaḳtında* diler-iseŋ başuŋa geyesin 103b/11

cimā‘ *vaḳtında* ḥarekātdan ve sekenātdan 114a/10

cimā‘ *vaḳtında* ol bınduḳlaruŋ birin zeyt yaġı-y-ıla ezesin 71b/5

cimā‘ *vaḳtında* ve cimā‘dan ṣoŋra daḫı lu‘āb-ı kettān-ıla ve lu‘āb-ı bezr-i ḳaṭūnā-y-ıla cüllāb içüreler 41b/6

cimā‘ *vaḳtında* ẕekere dürtesin fā’ide bulasın 67b/4

cimā‘ *vaḳtında* ẕekerüŋ başına dürtüp iş üzerine olalar 70a/1

erenlere yaḳın olmasına varanlar naẓar ėtdügi *vaḳtın* şehvetlerin celb ėtmesine 108a/5
ḥācet olduġı *vaḳt* oda ısıdup yapışduralar 126a/6
ḥācet vaḳtına-degin cimā‘ ėtmezden öŋdin 62a/6
ḥācet vaḳtında barmaġ-ıla alup ẕeker başına dürteler 67a/7
ḥācet vaḳtında bir dirhem isti‘māl ėdeler 88b/2
ḥācet vaḳtında bir dirhemin aġzuŋa alup çeyneyesin 89a/2
ḥācet vaḳtında bir dirhemin çeyneyeler 90b/13
ḥācet vaḳtında bir ḳurṣa alup saḥḳ ėdeler 129b/12
ḥācet vaḳtında bir miḳdār alalar 116a/6
ḥācet vaḳtında bir miṣḳālden ikiye degin isti‘māl ėdeler 88a/8
ḥācet vaḳtında birin aġzuŋa bıraġup çeyneyesin 89b/3
ḥācet vaḳtında birin çeyneyeler 90b/2
ḥācet vaḳtında buçuḳ dirhem çeyneyeler 90a/9
ḥācet vaḳtında buḫār-ıla imtilā ḥāṣıl olur 11a/4
ḥācet vaḳtında ve daḫı isti‘māl ėdeler 61b/1
ḥācet [vaḳ]tında dögülmiş şekere ḳatalar 125a/8
ḥācet vaḳtında fındıḳ ḳadar isti‘māl ėdeler 63a/12
ḥācet vaḳtında iki dirhem isti‘māl ėdeler 85a/13
ḥācet vaḳtındaisti‘māl ėdeler 60b/3,62b/3, 63b/7,64a/10,74a/4,77a/6,84a/4, 122a/3
ḥācet vaḳtında isti‘māl ėdesin 59b/11, 67a/1
ḥācet vaḳtında isti‘māl ėdüp fā’ide bulalar 72b/11
ḥācet vaḳtında ḳasuġa ve ẕekere dürtüp fā’ide bulasın 67b/10
ḥācet vaḳtında-iken ol ‘aṣābe üzerine yazılacaḳ budur 104a/1
ḥācet vaḳtında ol noḫūddan bėş miṣḳāl alasın 60b/10
ḥācet vaḳtında ẕekere dürteler 69b/11
ḥācet vaḳtında ẕekere ve ḳasuġa süresin ḳuvvet bula 71b/12
i‘tidāl vaḳtında be-ġāyet iştihā-y-ıla ve bol raġbet-ile kendüde ziyāde menī̈ var-ıduġın iḥsās ėde 51a/13
keṣret-i şabaḳdan *vaḳt* ola kim żarar ėde 101b/3

naẓar ėtdükleri *vaḳtın* ‘avratlaruŋ yüzine 115a/8
ol mürebbāyı ‘asel-ile ḳaynatduġuŋ *vaḳt* ol kīseyi bile ḳaynadasın 75a/6
ol vaḳt mażarratı sākin olur 68a/6
ol vaḳt taḥlīlden leẕẕet-i ‘aẓīme ve rāḥat-ı cesīme ḥāṣıl olur 13b/3
ol vaḳtlarda ol ḥāllerde cimā‘ ėtmek intifā‘ müsteḥabbdur 23b/5
sehl *vaḳtda* çoḳ cimā‘ ėdüp hīc ża‘īf olmamaġ-ıla 18b/11
selāmet vaḳtında ḳuvvet ḥāṣıl olur-ıdı 14a/9
şeker ḳatup yatacaḳ *vaḳtın* yėyeler 130a/9
şöyle-kim yėdügi *vaḳtın* dār-ı fülfül ve zencebīl ḳata 56a/1
tėz *vaḳtda* sākin oldı 45a/8
vaḳt ola kim teşennüc daḫı ḥāṣıl ola 45a/11
vaḳt ola kim mürebbānuŋ ḫāṣıyyeti ḳalmaya 74b/12
vaḳt olur kim ba‘żınāsa ‘aḳab-ı cimā‘da dimāġına buḫār-ı reddī çıḳar 35b/7
vaḳt olur kim fesād-ı mizāc iḫlīlüŋ kendüsinden vāḳı‘ olur 14b/8
vaḳt olur kim ḳażībe ve ḫuṣṣateyne şişmek vāḳı‘ olur 25b/12
vaḳt olur kim ol ḥālde cimā‘ ėdene ġaşy vāḳı‘ olur 49b/1
vaḳt olur kim şöyle yėtişdürür bunları cimā‘a 50b/5
vaḳt olur kim ẕeker mütevāzim olur 52a/4
ve daḫı cimā‘ı şol *vaḳt* ėtmek gerekdür kim 47a/1
ve daḫı ifrāṭ-ıla feraḥ olduġı *vaḳtda* cimā‘ ėtmeye 49a/12
yatacaġı *vaḳt* kendüye taṭyīb ėde29a/13
yatacaḳ *vaḳt* isti‘māl ėde 98b/5
ża‘f *vaḳtında* cimā‘dan ḥaẕer gerekdür 27b/8

vaḳt-ı fesād-ı havā < Ar. Havanın kötü olduğu zaman. -1-
ve daḫı *vaḳt-ı fesād-ı havāda* ve vebāda cimā‘dan iḥtirāz ėtmek gerek 48b/9

vaḳtā ki/ vaḳtā kim < Ar.-Far. Ne zaman ki, o vakit, olduğu vakit; - dIğI zaman. -13-
bilgil kim ḥaḳ te‘ālā *vaḳtā kim* nev‘-i ḥayvānuŋ bāḳī olmaġın diledi 52b/5
bu ża‘īf bende eydür *vaḳtā ki* ḥaḳ te‘ālā cemī‘-i leẕẕātı yaratdı 9b/9
vaḳtā ki beyān ėtdüg-ise şol a‘rāż kim keşret-i cimā‘dan olur 34b/12
vaḳtā ki ḫalāyıḳuŋ raġbetlerin gördüm 2a/9
vaḳtā ki ḫatunlaruŋ eli ve barmaḳları ḫiżābı şol zīnetden oldı-y-ısa 126b/10
vaḳtā kim ‘avratlaruŋ cemāli ve ḥüsn-i tenāsüb-i a‘żāsı sebeb oldı-y-ısa 108a/3

vaḳtā kim cimā‘uŋ żararların ẕikr ėdüp beyān ėtdüg-ise 44a/8

vaḳtā kim ḫatunlaruŋ bedeni ṭolu olup ve semüz olmaḳ maṭlūb oldı-y-ısa 124b/5

vaḳtā kim tenāsüle muḥtāc oldu-y-ısa 53a/6

vaḳtā kim ṣoḥbete eri-y-ile ‘avrat ortasında ḥuṣūl-i veled sebeb oldı-y-ısa 110b/4

vaḳtā kim ṭabāyi‘-i nās muḫtelif oldı-y-ısa muḳteżā-yı ṭabāyi‘ muḫtelif olmışdur 105a/13

vaḳtā kim ẕikr olındı-y-ısa şol nesneler kim cimā‘a ḳuvvet vėrür 101a/10

vaḳtā kim yüzde zīnet mütemmem oldı-y-ısa 115a/3

vaḳtehā < Ar. O zaman. -1-

vaḳtehā istiḥmām daḫı münāsib olur 42b/9

yatsu Yatsı vakti. -1-

bir ṣūfa dürtüp *yatsudan* ṣoŋra götürenler 132a/1

1.3.4.3. Miktar Zarfları

Miktar zarfları, “bir kılış ve oluşun, veya bir vasfın miktarını, derecesini belirtmeye yarayan zarflar *miktar zarfları*dır ve *ne kadar? ne derece?* sorularını karşılarlar” (Banguoğlu 2015: 372). Metnimizde geçen miktar zarfları:

az Az, yetersiz. -35-

az ėde 48b/9

az ėdeler 61a/7

az ėder olur 20a/11

az eyler 20a/1, 22b/2

az eyleyeler 100a/5

az bitmeg-ile 19a/4

az gider 47a/1

az gidere 29a/2

az isti‘māl ėdeler 32b/12

az ḳalınca 97a/3

az ḳılmakda29a/11

az yėr oldı 45a/5

az-ıla yudalar 124b/3

az ola 25a/13, 37b/8, 49b/4

az olsa 103a/6

az olur 19b/13, 19b/8, 22b/9, 24a/13, 24a/2, 24b/2, 37a/11, 44b/7, 50b/11, 51a/3, 54a/7, 54a/9

az söyledük 101a/7

cimā‘ iştihāsı *az* ve menī̇si *az* olur 54a/8

iştihāsı *az* ve menī̇si çoḳ olur 54a/10

miḳdārı *az* ve ḳuvveti çoḳ ola 36b/9

‘aẕī̇m < Ar. Büyük, ulu, iri, çok. -29-

‘aẕī̇m fā’ide bula 136b/3

‘aẕī̇m fā’ide bulalar 69a/10, 87a/9, 91a/1

‘aẕī̇m fā’ide bulasın 70b/3

‘aẕī̇m fā’ide ėde78b/1, 78b/12, 130a/2, 130b/5, 136a/8

‘aẕī̇m ḳıvām vėre 73b/8

‘aẕī̇m ḳuvvet bula 83a/8

‘aẕī̇m ḳuvvet bulalar 64a/1, 83a/10

‘aẕī̇m ḳuvvet bulasın 71b/2, 90a/3

‘aẕī̇m ḳuvvet vėre 69b/3

‘aẕī̇m menfa‘at bula 63b/13

‘aẕī̇m menfa‘at bulalar 64b/5, 65a/13, 70a/5

‘aẕī̇m menfa‘at bulasın 80a/8, 82b/10

‘aẕī̇m menfa‘at ėde 59a/9

‘aẕī̇m menfa‘at göreler 79a/2, 88b/3

‘aẕī̇m menfa‘at vėrür 80b/11

az az Azar azar. -3-

ol ṣuyı ol dögülmiş buturaġa içüresin güneşe ḳarşu *az az* 60a/9

üzerine *az az* şī̇rūġan yaġı dökeler 99b/10

ẕekere *az az* dökilür11a/8

az-ıla Az olarak, az miktarda. -1-

az-ıla yudalar 124b/3

Burada, *az* kelimesinin almış olduğu +ıla eki üzerinde durmak istiyoruz. Bu ek hakkında Önler, +ıla ekinin zamanla, Eski Türkçedeki zarf yapan -la, -le ekiyle karıştırıldığını ve +ıla'nın -la, -le ekinin (+ıla ile benzerliğinden dolayı) fonksiyonu yerine kullanıldığını belirtmiştir (Önler 1996: 15) [5]

Önler'in bu görüşüne dayanarak şu görüş ifade edilebilir: Metnimizde zarf yapma fonksiyonu ile kullanılan +ıla, Türkçede zarf yapma fonksıyonuyla kullanılan -lA ekine analoji yoluyla benzetilmiş olmalıdır. Bunun yanında, sadece -lA ekinin zarf fonksiyonunda kullanıldığı ac-la, ısıcak-la vb. kullanımlar da bulunmaktadır. Bu durumda +ıla eki, -la, -le ekiyle karıştırılmamış olsaydı kelimenin metinde, tıpkı *acla* (aç olarak) kelimesinde olduğu gibi *azla* olması beklenirdi. Görüldüğü gibi metnimizde zarf yapan ek görevinde de kullanılan +ıla eki, müstensih tarafından isimlerden zarf yapma fonkisyonu olan -la, -le ekine analoji yoluyla, zarf yapan ek görevinde kullanılmıştır.

be-ġāyet < Far.-Ar. Oldukça fazla, aşırı, pek ziyade. -62-

be-ġāyet 'acı̄bdür 59b/12
be-ġāyet 'acı̄b eyleye 127a/10
be-ġāyet büyükdür 112a/13
be-ġāyet çoḳ uyuya 31b/13
be-ġāyet denı̄dür 3a/5
be-ġāyet dögeler 118a/1
be-ġāyet ecvedü'l-ḥāl olalar 32b/8
be-ġāyet eyü ola 121a/12
be-ġāyet fā'ide bulalar 135b/13
be-ġāyet ḥaẕer eyleyeler 28b/6
be-ġāyet ḫōşdur 115b/13
be-ġāyet isrāf ėder 23a/4
be-ġāyet ḳarışdurasın 126b/6
be-ġāyet ḳıyām ḥāṣıl ola 67a/12

[5] Ayrıca, +lA eki üzerine Tulum ve Duman'ın da çalışmaları vardır (Tulum 1980; Duman 2008).

be-ġāyet ḳuvvet bulalar 94a/2
be-ġāyet ḳuvvet bulasın 82b/2, 96a/4, 97b/13
be-ġāyet ḳuvvet vėre 65a/8
be-ġāyet ḳuvvet vėrür 100b/7
be-ġāyet ḳuvvetlü ola 121a/7
be-ġāyet menfa‘at bulalar 69b/1
be-ġāyet mu‘āvenet ėde 78b/7
be-ġāyet muḳavvīdür 83b/7
be-ġāyet musaḫḫin olmaya 17a/6
be-ġāyet mücerrebdür 63a/7, 84a/6, 116b/4, 136b/9
be-ġāyet müfīd ola 123a/3, 136a/6
be-ġāyet müherrā ola 93b/8
be-ġāyet müherrā olunca 65b/12
be-ġāyet nāfi‘ bulalar 124b/3
be-ġāyet nāfi‘ ola 117b/13, 118a/4, 59b/3
be-ġāyet nāfi‘dür 93b/2
be-ġāyet nef‘ bulalar 81b/6
be-ġāyet nişāṭ vėrür 89a/6
be-ġāyet ola 43b/13
be-ġāyet ovasın 126a/2
be-ġāyet ṣafrāvī olalar 35b/12
be-ġāyet saḳḳ ėdeler 134b/12
be-ġāyet saḳḳ ėdesin 60a/1
be-ġāyet saḳḳ ėdüp 134b/5
be-ġāyet siyāh ėder 119a/6
be-ġāyet süstdür 68b/8
be-ġāyet ṭayyib ola 129a/5
be-ġāyet tażyīḳ ėder 135a/9
be-ġāyet ṭopuḳları semiz oldı 126a/9
be-ġāyet zaḥmet vėrür 25a/1
be-ġāyetża‘īf olmaya 28a/1

be-ġāyet żarar yėtişür 23a/5

be-ġāyet yürekleri ve cigerleri ve dimāġları żaʻīfdür 34b/4

gözlerinüŋ aġı *be-ġāyet* aḳ ve ḳarası ḳara ola 109b/10

istiʻmāl ėdeler *be-ġāyet* 116a/12

birez Biraz. -1-

birez ḳaynadalar 119a/3

bol Çok, fazla; *krş. çoḳ* -2-

menīyi *bol* eyler 59a/4

menīsi *bol* ola 46b/5

çoḳ Çok; *krş. bol* -37-

çoḳ bevl ėdüp 131a/10

çoḳ cimāʻ ėdüp 18b/12

çoḳ cimāʻ ėtmek 134a/11

çoḳ cimāʻ eylemege 50b/9

çoḳ ėder 73a/12

çoḳ ėder olsa 45a/9

çoḳ ėtmek 45a/12, 46b/13

çoḳ eyler 19a/11, 21a/12

çoḳ eylese 11b/1

çoḳ fā'ide vėrür 93b/3

çoḳ gire 29b/3

çoḳ ḥareket ėtmeye 33a/11

çoḳ içeler 33b/1

çoḳ istiʻmāl ėde 29b/3, 38b/2

çoḳ ḳuvvet vėre 31b/10

çoḳ ḳuvvet vėrür 59a/3

çoḳ raġbet ėtmekdür 18b/11

çoḳ söylemeyeler 114b/4

çoḳ uyua 32a/1, 37a/4

çoḳ uyumaġa 36b/3

çoḳ vāḳıʻ olur 34b/1

çoḳ ola 103a/6, 36b/9, 46b/5

çoḳ olduġıçün 50b/13

çoḳ olsa 120a/9, 135b/7, 45b/3

çoḳ olup 19a/8, 20b/11

çoḳ olur 25b/8, 31b/3, 54a/10

menīsi *çoḳ* ve gür olur 19b/1

gün aşurı Günaşırı. -1-

gün aşurı ola 63b/13

fi'l-cümle < Ar. Bütün, hepsi, tüm. -9-

bėle süreler *fi'l-cümle* 17a/6

bu menfa'ati bulmaz *fi'l-cümle* 46b/7

ecvedü'l-ḥāl olalar *fi'l-cümle* 32b/9

ġaşy vāḳı' olur *fi'l-cümle* 49b/3

ḫuṣṣateyne şişmek vāḳı' olur *fi'l-cümle* 26a/1

işāret olmış *fi'l-cümle* 34a/4

kāmil olduḳları-çün *fi'l-cümle* 114b/3

ṣaġın bağlayalar *fi'l-cümle* 42a/11

sevdüginden ġayrı olur-ısa *fi'l-cümle* 46a/9

ġāyet < Ar. Oldukça, son derece, gayet. -2-

anlaruŋ *ġāyet* sa'y-ı mizācların taḥsīn ėder ola 32b/1

cimā'a *ġāyet* ḳuvvet vėrür 83b/8

ḥācetce < Ar. İhtiyaç kadar. -1-

ḥācetce bala ḳatalar 96b/13

irādetüŋce < Ar.-T. İsteğince, istediği miktarca. -1-

irādetüŋce cimā' eyleyesin 71b/7

ḳalīl < Ar. Çok olmayan, az. -1-

ḳalīl olsa 11b/2

ḳalīlü'l-miḳdār < Ar. Az miktar. -1-

ḳalīlü'l-miḳdār ola 31b/9

ḳancaġaz Az miktarda kan. -1-

ḳancaġaz çıḳa137a/5

ḳatı Sert; pek; çok; oldukça; şiddetli. -1-

ḳatı muẕırrdur mühlikdür 28a/5

müstevfī < Ar. Kâfi derecede, yeteri kadar. -1-

müstevfī uyuya 30a/1

seyrek Çok sık olmayan, seyrek. -2-

seyrek ola 109b/12, 75a/4

uvacuḳ Ufacık, küçücük. -3-

ṭoġrayasın *uvacuḳ* 88b/10

uvacuḳ dilüp 94a/3

uvacuḳ ṭoġrayalar 90b/7

uvaçuḳ *bk. uvacuḳ* -1-

uvaçuḳ ṭoġrayasın 62b/5

uvaḳ Ufak, küçük. -2-

uvaḳ ṭoġrayalar 98b/10

uvaḳ ṭoġrayup 98a/13

ziyāde < Ar. Fazla, bol, çok. -27-

ziyāde ėde 70b/5

ziyāde ėder 100b/8, 103a/8, 56a/10, 75a/10, 77b/13, 77b/5, 78a/6, 91a/10, 9a/9

ziyāde eyler 103a/4, 115a/12, 21a/13, 72b/2, 77a/8, 83a/13, 86b/8, 87a/2

ziyāde eyleye 103a/3, 29a/12

ziyāde ḳılmaġa 93b/2

ziyāde ḳılur 63a/8, 93b/1, 95b/5

ziyāde ḳuvvet bulalar 91b/13

ziyāde olsa 74b/11

ziyāde olur 9a/12

1.3.4.4. Yer ve Yön Zarfları

Yer ve yön zarfları, "sınırlandırıcısı olduğu sözcüklere yer-yön anlamı katan zarflardır" (Delice 2017: 74). Metnimizde geçen yer ve yön zarfları:

aşaġada Aşağıda. -1-

aşaġada-y-ısa 42a/8

bunda Burada. -1-

bu kitāb oldı *bunda* tamām 137a/10

içinde İçinde, içerisinde. -19-

anuŋ *içinde* kāsnī bile bişmiş ola 40a/6

bādām ve köknār *içinde* iki vaṣf cem‘ olmışdur 56a/11

bal *içinde* ezesin 67a/4

bal *içinde* ṭa‘ām yėmedin ol baldan üç barmaḳ yalayasın 62a/4

bėşrıṭıl ṣu *içinde* 75a/11

eger ṭuzı saḳanḳūr *içinde* olsa 95a/3

hindustān ḳōzı *içinde* 96a/12

içinde bėş miṣḳāl būre ezeler 79b/10

içinde ḳızmış demür söyündüreler 58a/8

lādeni azacuḳ zeyt *içinde* erideler 117a/7

ol ḳadeḥi ṣu *içinde* oturdasın 89a/10

ol ṣu *içinde* yumurda ṣarusın nīm-birşit bişüreler 38a/10

ol ṣunuŋ *içinde* gözlerin aça 36b/3

ol yaġ *içinde* ezeler 68a/11

şol zeyt-ile kim *içinde* oġlan aşı ḳaynayup ḳarışmış ola 42b/6

ṭatlu zeyt yaġı *içinde* ḳavuralar 83b/10

ümmeti *içinde* şöyle kim resūl buyurmışdur 4a/1

yaġ *içinde* erideler 69a/7

yāsemīn yaġı *içinde* ezeler 67a/11

içerü İçeri. -2-

ol yoġrılanı raḥminüŋ *içerüsine* dürte günde altı-kez 132b/13

raḥme ẕekeri *içerü* ceẕb ėder gibi olur 17b/12

ṣaġ yaŋa Sağ taraf. -1-

eger *ṣaġ yaŋaday-ısa* ṣolın bağlayalar 42a/9

yuḳaru Yukarı. -2-

nitekim *yuḳaruda* işāret olınmışdur 54a/3

ucaların *yuḳaru* ḳalduralar 52a/10

1.4. İkilemeler

Temelde ikilemeler, "anlamı pekiştirme aynı sözcüğün yinelenmesi, anlamları birbirlerine yakın ya da karşıt olan sözcüklerin ya da sesleri birbirini andıran sözcüklerin yanyana kullanılmasını anlatan terimdir" (İmer, Kocaman ve Özsoy 2013: 156). İkilemeler, "Bir varlığı veya bir eylemi karşılamak üzere eş görevli iki sözün oluşturduğu söz öbeğidir" (Karaağaç 2013: 486). Türkçenin bütün evrelerinde kullanılan ikilemeler dile, anlatım gücü ve zenginliği katar (Aksan 2006: 81). Aynı zamanda anlatıma dikkat çeker ve anlatılan olayın akılda kalıcılığını arttırır.

Karaağaç çalışmasında, ikilemeleri *yineleme* başlığı altında ele almış ve Türkçedeki yinelemeleri, *Türkçenin sözlük yinelemesi* ve *Türkçenin söz dizimi yinelemesi* olarak iki ana grupta incelemiştir (Karaağaç 2013: 868-869). *Türkçenin sözlük yinelemeleri* kendi içinde *Ses veya hece yinelemesi* ve *söz yinelemesi* olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Karaağaç 2013: 868-869). Karaağaç *Söz yinelemesi*nin tanımını şu şekilde yapmıştır: "Türkçenin bütün sıfat ve zarf olarak kullanılabilen sözleri, aynen tekrarlanabildikleri gibi eş ve zıt anlamlarıyla birlikte de tekrarlanarak, tekrar öbeklerini oluştururlar: *kara kara, ak kara, kara kuru* vb." (Karaağaç 2013: 869). Karaağaç'ın ifadelerinden yola çıkarak metnimizde kullanılan ikilemeleri, Karaağaç'ın yapmış olduğu Türkçedeki yineleme tasniflerinden *söz yinelemesi* bölümüne dahil etmek mümkündür. Bu bölümdeki yinelemelerin ortak noktası, yinelemelerin söz tekrarına dayanmasıdır. Metnimizde tespit edilen ikilemeler:

ol menī-i mā'īnüŋ nef'i oldur kim ẕekere *az az* dökilür (11a/8)
ol dögülmiş buturaġa içüresin güneşe ḳarşu *az az* (60a/8)
ve daḫı ol maḥalde *dürlü dürlü* ḥareket ėtmege (12b/89)
ammā şunlara kim cimā' ṣoŋına süstlıḳ vāḳı' olur *elbette ve elbette* (36b/6)
vaḳt-ı bī-vaḳt cimā' ėtmekden muḥtāc olur (28b/12)
dördünci bāb *vaḳtlu vaḳtsuz* cimā'dan ḥādiṯ olan żararı bildürür (5a/6)
siŋirleri *çekilü çekilü* gele (37b/11)
dükelin *ayru ayru* saḫḳ ėdüp cem' ėdeler (61b/13)
yāḫūd birer miḳdār *ayru ayru* yumşaḳ dögeler (116a/5)
dükelin ḫalṭ ėdüp od üzerinde *arḳun arḳun* ḳaynadasın (61b/5)

andan indüresin *ṣovudup ṣovudup* bir ẓarfa ḳoyasın (76a/9)

ḫaşḫāşı dögeler şeker-ile arḳun arḳun *bulayup bulayup* bişüreler (43a/3)

arḳun arḳun ikilemesi metnimizde toplam on yerde geçmektedir. İkilemenin geçtiği diğer dokuz yer için *bk.* 59a/12, 65b/4, 75b/7, 76a/4, 76b/12, 90a/7, 90a/13, 96b/4, 137a/4

gėce gündüz cimā‘ ėtmekden ża‘īf oldum (85a/4)

çoḳ çoḳ cimā‘ ėtmekden menīsi az olsa (103a/5)

ba‘żısı bulduġınca *yeŋi yeŋi* tefennün ėdüp (105b/10)

Örneklerde görüldüğü gibi yinelemelerin bir kısmı kelime tekrarıyla, bir kısmı zıt anlamlı kelimeler kullanılarak yapılmıştır ve ikilemelerin hemen hemen tamamı söz dizimi içerisinde *zarf* görevinde kullanılmıştır. Yalnızca *vaḳtlu vaḳtsuz* cimā‘dan yapısında *sıfat* olarak kullanılmıştır.

1.5. Deyimler

“Deyim, genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insan karakter ve davranışlarını, insanların çeşitli fiziksel ve ruhsal niteliklerini betimlemek üzere, birden çok sözcükle oluşturulur” (Aksan 2006: 95). Deyimler, doğal olarak üretildiği toplumdan izler taşır, o topluma özgü ifade biçimleridir ve bir dilin söz varlığını oluşturan unsurlardan bir tanesidir. Bir dilde, *kalıp söz* örnekleri olan deyimlerin anlatımı güçlü kılmak, anlatılmak istenilen durumu vurgulamak ve dikkat çekilmek istenilen durum hakkındaki akılda kalıcılığı arttırmak gibi işlevleri vardır.

Metnimizin bir cinsel sağlık metni olmasından dolayı, hastalık belirtilerine ve doğacak olan hastalıklara dikkat çekmek ve okuyucuları doğacak olan rahatsızlıklara karşı uyarmak için çeşitli benzetmeler yoluyla bazı deyimsel ifadeler kullanılmıştır. Bu ifadeler:

ol yėmiş ağacın diken *hezār dürlü* menfa‘at ḳaṣd ėder (2b/13)

bes ben kimine daḫı şöyle *revā gör[düm]* kim bir mecmū‘a yazam (3a/12)

ol menī ża‘īf olur raḥmde ḳarār ṭutmaz *şu gibi ḥall olur gider* (18b/2)

bu ḥāllü ādemi cimā‘ tėz ẕübūle yėtişdürür *helāk eyler* (25b/2)

ādemüŋ *gözleri ölü gözi gibi olur* (27a/7)

keşret-i cimā‘ daḫı *mevt gibidür* (27a/8)

bedeni aruḳ olan kişi cimā‘dan *ḥaẕer ėde* helāk ėdici *düşmenden ḥaẕer ėder gibi ḥaẕer ėde* (28a/10)

çoḳ zamān *cefā çekmiş*-idi ġuṣṣa-y-ıla (20b/6)

mażarratı başlarına yayılur şol *yalıŋ gibi başların ḳaplar* (35b/9)

gözlerine cihān ḳaraŋu olur (35b/11)

ḥareket ėdemez oldılar *üzerlerine ġuṣṣalar çökdi* (44b/12)

kendüyi issi duta ol döşege *bata yata* (27b/11)

menī ḳaçan çoḳ olsa ḳalıŋ-ısa cimā‘ ėtmeseler *zindāna girmişe döner* (45b/4)

baŋa ‘ilāc eyle yoḫsa *ḥālüm ḫarāb oldı* dėdi (85a/4)

bu edviyyeyi bulaşdurasın dübürden götürseler ‘acāyib *fā’ide göreler* (82a/11)

ba‘żı nās ḥüsn-i cemāl islerin ṭaleb ėtdiler aḳlardan ve *buġday eŋlülerden* (105b/13)

dübürden götürseler ‘acāyib *fā’ide göreler* (82a/11)

‘aẓīm *menfa‘at göreler* (88b/3)

gün aşıru ve mu‘tedīl ḥammāma girmek bir zamān *iş ėdine* (36b/2, 69b/7)

bunı yazdum *yādigār olmaġ*-içün (137a/11)

II. BÖLÜM

2. METİN

[2a]

(7) ve ba‘de eydür aḥḳar-ı efḳar-ı **(8)** ‘ibādi’l-ḫallāḳ ‘alī bin isḥāḳ ‘afā ‘anhümā **(9)** el-kerīm er-rezzāḳ vaḳtā ki ḫalāyıḳuŋ raġbetler **(10)** in gördüm ekşer evḳātda esbāb-ı bālā **(11)** ve dā‘iye-i cimā‘a menūṭdur ve daḫı ḳudret **(12)** islerin ve çoḳ māl ü ni‘met māliklerin ve her **(13)** şehrüŋ ve her ‘aṣruŋ bizüm ‘aṣrumuzda

[2b]

(1) ve aŋa ḳarīn ‘aṣırlarda ulularınuŋ ve re **(2)** ’īslerinüŋ himmetleri maṣrūfdur maḥbū **(3)** bları-y-ıla ‘īş ü ‘işrete ve cemī‘ mālların anlar **(4)** ıŋ ḥuṣūlinde müteferriḳ ėtmişler ekşerī **(5)** ma‘āṣīde ḥaḳ emrinden ve sünnet-i resū **(6)** lden ıraḳ olmaḳda adını ẕevḳ ü ṣafā **(7)** ḳomışlar hem kendüleri żāyi‘ ve hem dünyā **(8)** ları telef ėderler ve kendülerüŋ ne cev **(9)** her olduġında ġāfil ve ne ḥikmet-ile ḫülāṣa-i **(10)** maḥlūkāt olduġında cāhil şecere-i insān **(11)** kim ḥaḳ te‘ālā ḳudreti-y-ile ḥāṣıl ėtdügi **(12)** şecerdür bir ednā yėmiş aġacında du **(13)** tmazlar ol yėmiş aġacın diken hezār

[3a]

(1) dürlü menfa‘at ḳaṣd ėder dünyāvīde **(2)** ve uḫrāvīde ḥaḳ dergāhında bunca ṣavāb **(3)** ḥāṣıl ėder ve kendüye dürlü leẕẕet vā **(4)** ṣıl ėder bir ādem kim kendüyi bir sehl aġac **(5)** ḳadri dutmasa ol ādem be-ġāyet denīdür **(6)** ve sehl himmetlüdür pes ‘āḳıl ü kāmil ol **(7)** kişidür kim kendü żāyi‘ ėtmeye ḥaḳḳa muṭī‘ **(8)** olup şer‘ ḥikmeti üzerine ola mālın **(9)** ve ḳuvvetin ḥelāle ṣarf ėde menkūḥalardan **(10)** ve cevārī’-i ḥasnālardan kimin mülk-i nikāḥ-ıla **(11)** ve kimin mülk-i yemīn-ile bes ben kimine daḫı **(12)** şöyle revā gör[düm] kim bir mecmū‘a yazam kim anda **(13)** eriyle ‘avrat ortasında tevālüd ve tenā

[3b]

(1) süle sebeb olan nesneleri ẕikr ėdem **(2)** ulu ḥikmetler kitābından kim her biri i‘timād **(3)** ėdecekdür ve bu bābda düzülmişdür meşelā kitāb-ı **(4)** bālā gibi aḥmed-i nīlīnüŋ[6] ve kitābu ‘ırş **(5)** ü’l-‘arāyis gibi cāḥiẓüŋ ve kitābü’l-ḳıyān[7] **(6)** gibi ibn-i ḥācibüŋ ve kitābu īżāḥ fī esrā **(7)** ru’n-nikāḥ gibi ve kitābu cāmi‘ü’l-leẕẕāt[8] gibi **(8)** ve kitābu bercān gibi ve kitābü’l-münākaḥa **(9)** ve’l-müfātaḥa[9] gibi ve kitābu rücū‘u’ş-şeyḫ **(10)** ile’ṣ-ṣıbyān[10] gibi ve bāḳī kütübden bu mecmū‘aya **(11)** münāsibden velākin ekşer rücū‘u’ş-şeyḫ **(12)** ile’ṣ-ṣıbyān ṭarīḳince gitdük ol müte’ **(13)** aḫḫir olduġı-çün tā kim resūlüŋ sünneti dutıla

[4a]

(1) ümmeti içinde şöyle kim resūl buyurmışdur **(2)** tenākehū tenāselū fe-innī übāhī bikümü’l-ümeme yevme’ **(3)** l ḳıyāmeti ve lev bi-sıḳṭın[11] dėmişdür ve daḫı bir **(4)** yėrde buyurmışdur her kişi kim ḥelāline tevā **(5)** lüd tenāsül niyyeti-y-ile yaḳın olsa ḥaḳ te‘ālā **(6)** o kişinüŋ her bir ḥareketine bir ġāzī murābıṭ **(7)** ṣavābın dīvānına yazar bu bābda resūlden **(8)** aḫbār ü eḥādiṣ çoḳ vāḳı‘ vārid olmışdur **(9)** cemī‘ delālet eyler kim müslimānlaruŋ nesli **(10)** żāyi‘ olup nizām-ı ‘ālem fesāda var **(11)** masına sebeb olmaya ḫuṣūṣā kim ‘ādil **(12)** pādişāhlar nesli kim ṣalāḥ-ı ‘āleme ve **(13)** cihān ma‘mūr olmasına sebebdür ‘ale

[4b]

(1) l-ḫuṣūṣ ve’l-ḫulūṣ sulṭān ibn-i sulṭā **(2)** n baḫrü’l-‘adli ve’l-iḥsān-ı mehdiyy **(3)** ü’r-raḫmeti fī āḫiri’z-zamān sülāle-i faḫr-i **(4)** āl-i ‘oşmān sulṭān murād ḫan-ı **(5)** ġāzī ibn-i sulṭān meḥmed ḫan **(6)** keşerallahu neslehu ilā enḳırāẓi’d-devrān **(7)** ammā bu mecmū‘ayı [iki] cüz’ ḳıldum bir cüz’in **(8)** erenler-içün ve bir cüz’in ‘avratlar-içün **(9)** ammā cüz’-i evvel kim erenler-içündür yigirmi **(10)** bėş bāb ḳıldum **(11)** bāb-ı evvel **(12)** iḥlīl mizācın beyān ḳılur kim beden terkībidür

---

[6] Muhammed b. Hassân en-Nemelî (öl. 859).

[7] Buradan eserin İbn-i Hâcib’e ait olduğu anlaşılsa da kaynaklarda bu eserin Câhiz’e ait olduğu görülmüştür.

[8] İbnü’t-Tabîb Ali b. Nasr el-Bağdâdî’nin Cevâmi‘ü’l-Lezzât adlı eseri.

[9] Eerin tam adı: el-Müfâtaha vel’l-Münâkaha fî Envâ‘i’l-Cimâ.

[10] Eserin tam adı: Rücû‘u’ş-şeyh ilâ şıbâh fi’l-ḳuvveti ‘ale’l-bâh.

[11] “Evleniniz, çoğalınız; çünkü ben, kıyamet günü, düşük bile olsa, sizin çokluğunuzla öbür ümmetlere karşı övüneceğim.” (Yılmaz 2013: 641).

[5a]

(1) bāb-ı s̱ānī **(2)** ikinci bāb ḫuṣṣateyn mizācın beyān ḳılmaḳdadur **(3)** bāb-ı s̱āliṣ **(4)** üçünci bāb isrāfdan olan żararı bildürür **(5)** bāb-ı rābi‘ **(6)** dördünci bāb vaḳtlu vaḳtsuz cimā‘dan ḥādiṣ **(7)** olan żararı bildürür **(8)** bāb-ı ḫāmis **(9)** bèşinci bāb cimā‘dan ṣoŋra ne **(10)** isti‘māl ėtmek gerekdür anı beyān ėder

[5b]

(1) bāb-ı sādis **(2)** altıncı bāb cimā‘uŋ fā’idelerin beyān ėtmekdedür **(3)** bāb-ı sābi‘ **(4)** yėdinci bāb şol evḳātı bildürür kim cimā‘ ėtmek **(5)** ya müsteḥabb ya mekrūhdur ve daḫı cimā‘uŋ evżā‘ın ve eşkāḳın **(6)** bildürür bāb-ı s̱āmin **(7)** sekizinci bāb şol muḳaddimeyi bildürür kim ma‘rifeti lāzımdur **(8)** şol kimseye kim terkīb-i edviye-i bāh ėder anı bildürür **(9)** bāb-ı tāsi‘

[6a]

(1) ṭoḳuzuncı maṭlab şol edviyye-i müfredi bildürür kim anları **(2)** her kim isti‘māl ėtse cimā‘ ėtmekde ḳavī olur **(3)** bāb-ı ‘āşir **(4)** onuncı bāb mürekkeb edviyyeleri bildürür kim cimā‘a ḳavīdür **(5)** bāb-ı ḥādī ‘aşere **(6)** on birinci bāb şol yaġları bildürür kim ol **(7)** yaġlarıŋ cimā‘ üzerine ziyāde menfa‘ati vardur **(8)** bāb-ı s̱āni ‘aşere **(9)** on ikinci [bāb] cimā‘a ḳuvvet vėren **(10)** [mesū]ḥātı ve menkūḥātı[12] beyānındadur

[6b]

(1) bāb-ı s̱āliṣu ‘aşere **(2)** on üçünci bāb cimā‘a ḳuvvet vėren żamādātı bildürür **(3)** bāb-ı rābi‘u ‘aşere **(4)** on dördünci bāb cimā‘a ḳuvvet vėren cevārişleri bildürür **(5)** bāb-ı ḫāmisu ‘aşere **(6)** on bèşinci bāb muḳavvī mürebbālar beyānındadur **(7)** bāb-ı sādisu ‘aşere **(8)** on altıncı bāb cimā‘a ḳuvvet **(9)** vėrür sufūfları beyānındadur

[7a]

(1) bāb-ı sābi‘u ‘aşere **(2)** on yėdinci bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür ḥuḳneleri beyān ėder **(3)** bāb-ı s̱āminu ‘aşere **(4)** on sekizinci bāb ḥumūlātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür **(5)** bāb-ı tāsi‘u ‘aşere **(6)** on ṭoḳuzuncı bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür ma‘cūnları beyān ėder **(7)** bāb-ı ‘işrīn **(8)** yigirminci bāb lebānāt terkībin **(9)** bildürür kim çeyneye anı beyān ėder

[12] Metinde bu kelime, sadece giriş kısmında on ikinci bölümde hangi konuların işleneceğinin bildirildiği yerde geçmiştir fakat asıl konunun anlatıldığı bölümde böyle bir kelime geçmemektedir. Metnimizin diğer nüshası olan *T*. nüshasında da böyle bir kelime geçmemektedir. İlgili bölümde *mesuh*lar anlatılmıştır. Dolayısıyla bu kelime yanlış yazılmıştır diyebiliriz.

[7b]

(1) bāb-ı ḥādī ve ‘işrīn **(2)** yigirmi birinci bāb meşmūmātı bildürür kim muḳavvīdür **(3)** bāb-ı ṯānī ve ‘işrīn **(4)** yigirmi ikinci bāb cimā‘a ḳuvvet vėrür ġıdāları bildürür **(5)** bāb-ı ṯālis ü ‘işrīn **(6)** yigirmi üçünci bāb şol eşyāyı bildürür kim cimā‘ı keser **(7)** bāb-ı rābi‘ ‘işrīn **(8)** yigirmi dördünci bāb şol ṭılsımā **(9)** tı bildürür kim ḳuvvet vėrür

[8a]

(1) bāb-ı ḫāmis ü ‘işrīn **(2)** yigirmi bėşinci bāb her kişinüŋ ġarażın ve muḥabbetin **(3)** ve ‘ışḳın bildürür ammā cüz’-i ṯānī ‘avratlaruŋ **(4)** dur anı daḫı on bėş bāb üzerine **(5)** bünyād ḳıldum anı daḫı beyān ve ‘ayān ėdelüm **(6)** bāb-ı evvel **(7)** evvelki bāb ‘avratlaruŋ evṣāf-ı cemīlesin bildürür **(8)** bāb-ı ṯānī **(9)** ikinci bāb erlerine muḥabbete delālet ėden ‘alāyimi bildürür **(10)** bāb-ı ṯāliṯ

[8b]

(1) üçünci bāb ‘avratlaruŋ levnün eyü ėdici nesneleri bildürür **(2)** bāb-ı rābi‘u **(3)** dördünci bāb şol edviyeleri bildürür kim ḳıl bitürür uzadur **(4)** bāb-ı ḫāmis **(5)** bėşinci [bāb] şol edviyeleri bildürür kim dişleri açar **(6)** bāb-ı sādis **(7)** altıncı bāb şol edviyeleri bildürür kim bedeni semirdür **(8)** bāb-ı sābi‘ **(9)** yėdinci bāb elüŋ ve barmaḳlaruŋ ḫiżābın beyān ėder

[9a]

(1) bāb-ı ṯāmin **(2)** sekizinci bāb bedenüŋ rāyiḥasın ḫōş eyler nesneleri bildürür **(3)** bābu tāsi‘ **(4)** ṭoḳuzuncı bāb raḥmi ṭoġru eyler meyl ėtdürmez nesneleri bildürür **(5)** bābu ‘āşir **(6)** onuncı bāb şol edviyeleri bildürür kim raḥmi iki ṭarafa **(7)** meyl ėtdürmez bābu ḥādī ‘aşere **(8)** on birinci bāb şol edviyeleri bildürür kim ‘avratlaruŋ **(9)** menīsin ziyāde ėder ṣafāsın arturur ḳavī eyler **(10)** bābu ṯānī ‘aşere **(11)** on ikinci bāb ‘avratlar cimā‘ sevmeg-içün isti‘māl ėdecek **(12)** edviyeleri beyān ėder kim muḥabbetleri ziyāde olur

[9b]

(1) bābu ṯāliṯu ‘aşere **(2)** on üçünci bāb fürūc-ı nisāyı tażyīḳ ėden edviyeleri **(3)** bildürür bābu rābi‘ ‘aşere **(4)** on dördünci bāb rāyiḥa-i ferci taṭyīb ėden devāları **(5)** bildürür bābu ḫāmisu ‘aşere **(6)** on bėşinci bāb şol edviyeleri bildürür **(7)** kim bāliġa olmaduḳlaruŋ raḥmine sürseler ḳıl **(8)** bitürmez aṣlā ve daḫı bu ża‘īf bende eydür **(9)**

vaḳtā ki ḥaḳ teʻālā cemīʻ-i leẕẕātı yaratdı **(10)** ve anı şehvāta muḳārin ḳıldı ve ol şehvāta **(11)** muḳārin olan leẕẕātuŋ efżalın **(12)** menākiḥ ḳıldı zīrā neşv ü nümā ve keşret-i tevā **(13)** lüd ve tenāsül anuŋ-ıla olur ol sebebden

[10a]

(1) dür kim ḥaḳ teʻālā kitāb-ı ʻazīzinde ġayrına **(2)** taḳdīm ėdüp buyurmışdur züyyine li'n-nā **(3)** si ḥubbü'ş-şehevāti mine'n-nisā'i ve **(4)** l-benīne[13] dėmişdür pes imdi bilmek **(5)** gerekdür kim eḥaḳḳ-ı nās bāh ʻilmin iḥāṭa **(6)** ėtmekde ve anuŋ izdiyādına ṭaleb ėtmege ve **(7)** maʻāṣī vāḳiʻ olmamaġa iḥtiyāṭ ėtmege yarar **(8)** mülūk ve selāṭīndür ve pādişāhlara **(9)** yaḳın olan ṭabaḳadur ḫāṣlarından ve tevā **(10)** biʻlerinden zīrā ḥaḳ teʻālā bunlara ol ḳadar **(11)** ḳudret vėrmişdür kim ayruḳlar ārzū ėdüp **(12)** ve cidd ü cehd ėdüp ḥāṣıl ėdemedügin **(13)** ya ḥāṣıl ėder-ise daḫı hezār dürlü günāha

[10b]

(1) mürtekib olduġın ve bunlara sehl-i teveccüh-ile **(2)** ḥelāllıġa ya mülk-i nikāḥ-ıla ya mülk-i yemīn-ile **(3)** ḥāṣıl ėderler bizüm daḫı evvel ve āḫir bu kitāba **(4)** bi-cemʻ ėtdügümizden maḳṣūd sulṭān **(5)** lar sulṭānı sulṭān murād ḫanuma **(6)** ḥaḳ teʻālā ḥelāl tevfīḳ ėdivėre ve ḥarāmdan **(7)** iḥtiyāṭ ve ictināb naṣīb ėdivėre **(8)** ve daḫı cemīʻ ümmet-i muḥammede āmīn yā rabb **(9)** i'l-ʻālemīn ve yā ḫayre'n-nāṣırīn ve bihi nestaʻīn **(10)** el-bābü'l-evvelu **(11)** iḥlīl mizācın bildürür bilgil kim ḥaḳ teʻā **(12)** lā celle celālühū iḥlīli mürekkeb ḳıldı aʻṣā **(13)** bdan kim bir ribāṭāta beŋzer ve daḫı ʻurūḳdan

[11a]

(1) ve laḥmdan ol ribāṭāt kim yay kirişine **(2)** beŋzer mücevvefdür ḳasıġuŋ kemügi üzeri **(3)** nde bitmişdür bu ribāṭāt mücevvef oldu **(4)** ġına ḥikmet oldur kim ḥācet vaḳtında **(5)** buḫār-ıla imtilā ḥāṣıl olur ve daḫı aṣıl **(6)** iḥlīlde bir yėr kim menī-i mā'ī mütevellid olur **(7)** ünṣayanda mütevellid olan menīnüŋ ġayrıdur **(8)** ol menī-i mā'īnüŋ nefʻi oldur kim ẕekere az az **(9)** dökilür ḥiddet-i būyı defʻ ėtmeg-içün tā kim **(10)** ẕekerde menī mecrā-

[13] Âl-iİmran suresi on dördüncü ayetten bir bölüm. Ayetin devamı : … ve'l-kanâtîri'l-mukantaratı mine'z-zehebi ve'l-fızzati ve'l-hayli'l-müsevvemeti ve'l-enʻamı ve'l-harsi zâlike metâʻu'l-hayati'd-dünyâ va'l-lâhu indehû hüsnü'l-me'âbı. Anlamı: "Kadınlardan, oğullardan, kantarlarca yığılmış altın ve gümüşten, (otlağa) salınmış atlardan, davarlardan ve ekinlerden gelen zevklere düşkünlük, insanlara süslü gösterildi. Bunlar sadece dünya hayatının geçimidir. Asıl varılacak güzel yer; Allah'ın yanındadır." (Yılmaz 2013: 734).

yı menī iḥrāḳ ėtmeye ol **(11)** menī şol yaġa beŋzer kim a‘żāya dürterler **(12)** sür‘at-ile āfet yėtişmesün dėyü ol dür **(13)** tülen ‘użva tīz nesnelerden ve yaḳıcı nesneler

[11b]

(1) den ol sebebdendür ādem ḳaçan cimā‘ı çoḳ **(2)** eylese şol ḥadde kim ol menī-i māye ḳalīl o **(3)** lsa cidden veyāḫūd dükense iḥtirāḳ ḥāṣıl **(4)** olup vaḳt-ı tebevvülde mecrā acır zaḥmet ėder **(5)** ehl-i ẕevḳ ḳatında bu ma‘rifet vicdānīdür dė **(6)** seler kim fā’ide-i ẕeker nedür dėyeler kim ẕekerūŋ iki **(7)** menfa‘ati var birisi oldur kim fużalāt-ı mā **(8)** ’iyye kim cigerde ve ṭamarlarda ve bögreklerde var **(9)** dur def‘ ėdüp icrā ėder mecrā-yı bevlden ikinci **(10)** menfa‘ati oldur kim menīyi raḥme yėtişdürür **(11)** uzunlığı-y-ıla ve başınuŋ degirmiligi-y-ile **(12)** menīyi ḫuṣṣateynden raḥme ėrişdürmege **(13)** sebeb ḫuṣṣateyne ve cigerden yol var ve di

[12a]

(1) māġdan yol var ve yürekden yol var ve ciger **(2)** yolından ḳan yėtişür tā kim ünṣayanda ḳuvvet **(3)** cem‘ ola kim sebeb-i nümüvv tevellüd anuŋ-ıladur **(4)** ve yürek yolından ḳuvvet-i ḥayvāniyyeye yėtişür kim **(5)** ol ḥayvetdür anuŋ-ıla ḥiss ü ḥareket ḳabūl **(6)** ėder ve dimāġ yolından ḥiss ü ḥareket yėtişür **(7)** her ḳaçan kim cigerden ḳan yėtişe ol ḳanı **(8)** ḫuṣṣateyn kendü levnine ve ṭabī‘atına döndürür **(9)** aḳ eyler ġıdā ėdinür kendüye müşākil oldu **(10)** ġınca ol-kim kendüye müşākil olmaya ol **(11)** menī olur her ḳaçan-kim menī cem‘ olsa ço **(12)** ġalsa ol cem‘ olduġı mevżi‘i ledıġ ėder **(13)** beyżateynden hemān sā‘at ḫuṣṣateyn

[12b]

(1) ḥarāret bulur ol ṭamarlar kim cigere ulaşıḳdur **(2)** cigerden ḳan çeker ve ol ṭamarlar kim dimāġa **(3)** ve yürege ulaşmışdur yürekden bol **(4)** havā çeker bu mecmū‘ ḥarekātuŋ ḥuṣūlinden **(5)** buḫār ḥāṣıl olur iḥlīlüŋ tecvīfler **(6)** ine girür ṭolar ṣalābet bulur iḥlīl **(7)** ḳāyim olur eyle olsa müştāḳ olur **(8)** bir maḥalle vülūc ėtmege ve daḫı ol maḥalde dürlü **(9)** dürlü ḥareket ėtmege tā kim bundan eksile **(10)** şol fażalāt-kim ledıġ ėder-idi bes bu **(11)** maḥalle iştiyāḳ ḥareket-ile ḥāṣıl olur **(12)** ve cemī‘ bedene ol ḥarāretüŋ eŝeri yėtişüp **(13)** müştaġil olur cemī‘ beden ḳızar her ḳaçan

[13a]

(1) maḥall-i müştāḳa yėtişe cemī‘ **(2)** a‘żā-yı insān ḥarekete gelür ve bedenüŋ **(3)** cemī‘ ruṭūbāt ḳapar beyżateyne varur ol küllī **(4)** ruṭūbātdan ruṭūbet-i cevheriyye ceẕb ėder **(5)** anuŋ gibi ruṭūbet kim cemī‘ a‘żā-yı müteşā **(6)** bihetü’l-eczādan yėtişür ya‘nī ‘iẓām gibi ve ṭamar **(7)** gibi ve şaḥm gibi ve ġażārīf gibi ve ribāṭāt **(8)** gibi daḫı ne-kim bunlara beŋzer varsa ḳaçan **(9)** esbāb-ı menī dimāġda cem‘ olsa vaḳt-ı ceẕ **(10)** bde ḳulaḳ ardındaġı ṭamarlara varur ol ṭamarlar **(11)** dan arḳa sünüklerinüŋ iligine varur andan **(12)** bögreklere iner andan ḫuṣṣateyne iner andan ṣoŋra **(13)** gelür ḳażībden çıḳar lākin mecrā-yı bevlden

[13b]

(1) degül anuŋ daḫı bir mecrāsı vardur kim ‘allām **(2)** ü’l-ġuyūb bilüp her-gāh kim çıḳar ol fażla-i **(3)** buḫāriyye kim var-ıdı taḥlīl bulur ol vaḳt **(4)** taḥlīlden leẕẕet-i ‘aẓīme ve rāḥat-ı cesīme **(5)** ḥāṣıl olur zīrā bu fażla çıḳmadın cemī‘ **(6)** beden ḥarāretden ve heyecānda-y-ıdı çünki eksildi **(7)** ol fażla ḥarāret söyündi ve bedenüŋ şıḳleti **(8)** gitdi beden ḫıffet bulup meserret-i ‘aẓīme **(9)** vāṣıl oldı eger ol olmasa hīc ėrkek **(10)** dişiye raġbet ėtmez-idi zīrā cemī‘ ḥayvānı **(11)** ṣayd ėden leẕẕetdür ḫuṣūṣā insān kim cemī‘nüŋ **(12)** eşrefidür ḳıyās eyle gör ḥāl nice olur ḥaḳ **(13)** te‘ālā kitāb-ı kerīminde bu beyāna işāret

[14a]

(1) ėtmişdür ẕālike taḳdīru’l-‘azīzi’l-‘alīmi[14] **(2)** ammā emrāż kim iḥlīle ‘ārıż olur olmışdur **(3)** biri fesād-ı mizācdur ve biri maraż-ı a‘żā-yı **(4)** āletiyyedür ve mürekkeb biri teferruḳ-ı ittiṣāldür şaḳḳ **(5)** gibi ve ḳaṭ‘ gibi her-gāh dimāġa ya yürege veyā cigere **(6)** veyā bögreklere fesād-ı mizāc ‘ārıż olsa **(7)** anuŋ żararından iḥlīle żarar yėtişür zīrā bu **(8)** a‘żānuŋ cemī‘inden ṭuruḳ[15] var-ıdı selāmet **(9)** vaḳtında ḳuvvet ḥāṣıl olur-ıdı her-gāh ki fesā **(10)** d-ı mizāc yėtişse ol ḳuvvet fevt olur żarar **(11)** ḥāṣıl olur meşelā siŋirlerde ḥiss ü ḥareket **(12)** olmasa ol ḥiss ü ḥareket dimāġda ḥāṣıl **(13)** olur-ıdı iḥlīl daḫı süst olup fi‘ilden

---

[14] En‘âm suresi 96. ayetten bir bölüm: “İşte bu, aziz olan (ve her şeyi) pek iyi bilen Allah’ın takdiridir.” (Yılmaz 2013: 729).

[15] Paçacıoğlu’nda kelimenin *torug*, turug ve *toruk* biçimleri de bulunmaktadır. Bu kelimeler arasında anlam farklılığı yoktur (Paçacıoğlu 2006: 572, 573, 584).

[14b]

(1) ḳalur-ıdı ve daḫı yürekden ḥāṣıl olan ḳuvvet **(2)** ża‘īf olsa kim iḥlīle ḥarāret-i ġarīziyye **(3)** vėrür-idi ol ḥarāret gitmesi-y-ile iḥlīle **(4)** bürūdet ḥāṣıl olur ḥarekete gelüp ḳıvām **(5)** bulmaz eger cigerden ḫuṣṣateynden ḳan yėtişmese **(6)** kim ġıdā ėdine iḥlīlüŋ ḳuvveti sāḳıṭ o **(7)** lurdı iştihāsı eksülür işden ḳalur **(8)** ammā vaḳt olur kim fesād-ı mizāc iḥlīlüŋ **(9)** kendüsinden vāḳı‘ olur cemī‘ ṭuruḳı selā **(10)** met-iken iḥlīle ‘illetler ḥāṣıl olur ya uzanur **(11)** ya yoġunlanur ya ḳāyim olur ādemüŋ hīc **(12)** iştihāsı yoġ-iken anuŋ sebebi oldur kim **(13)** tecāvīf-i iḥlīlden buḫār-ı ġalīẓ mütevellid

[15a]

(1) olur şol buḫāruŋ ġayrıdur kim ḥarāret-i **(2)** ġarīziyyeden mütevellid olur ol buḫār yürekden **(3)** cārī olur ammā emrāż-ı āletiyye kim verem gibi **(4)** ve südde gibi ve teferruḳ-ı ittṣāl gibi bunlar iḥlīle **(5)** ‘ārıż olsa ḥiss-ile ma‘lūm olur nesne **(6)** dür mu‘ālecesi ẓāhirdür her biri yėrlü yėrinde **(7)** meẕkūrdur ammā ẕikr olınan fesād ḳıbel-i **(8)** dimāġdan yėtişse dimāġa ‘ilāc ėdeler **(9)** tā kim ol fesād ėtdügi-y-ile yine a‘żāya **(10)** ḥiss ü ḥareket ḥāṣıl ola eger fesād yürek **(11)** ḳıbelinden ėrse yürege ‘ilāc ėdeler **(12)** tā kim ḥarāret-i ġarīzziye yine ḥāline ‘avdet **(13)** ėde eger fesād ciger ḳıbelinden ėrse cigere

[15b]

(1) ‘ilāc ėdeler tā kim ol yėtişen ḳan selā **(2)** metlıġ-ıla yėtişse ġıdāya vefā ėde eger **(3)** fesād-ı mizāc müfred olsa ‘ilāc-ı żıdd-ıla **(4)** ola ya‘nī bārid-ise ḥār-ıla ola yaḫūd **(5)** ‘aksī ve eger raṭb-ısa yābis-ile olına yaḫūd **(6)** ‘aksī ammā şol fesād-ı mizāc kim nefs-i **(7)** iḥlīle vāḳı‘ olur eger bārid-ise ḳażībi **(8)** issi yaġ-ıla ovalar ṭoraḳ otı yaġı gibi **(9)** ve sünbül-i rūmī yaġı gibi ve biryānlar gibi issi **(10)** otlar-ile isti‘māl ėdeler zencebīl ve ḳaranfül **(11)** ve dārçīnī ve besbāse ve kebābe ve dār-ı **(12)** fülfül gibi gereg-ise her birin ‘ale’l-infirād **(13)** isti‘māl ėdeler gereg-ise mecmū‘ın dögeler

[16a]

(1) ol meẕkūr ṭa‘āmlaruŋ üsdüne ṣaçalar **(2)** isti‘māl ėde edviyeden cevāriş-i ‘ūd **(3)** ve cevāriş-i misk ve cevāriş-i ‘anber **(4)** ve zencebīl mürebbā ve şaḳāḳul mürebbā ve cezeri **(5)** isti‘māl ėdeler ve eger ḥār-ısa iḥlīli **(6)** ovalar gül yaġı-y-ıla ve benefşe yaġı-y-ıla ṣıġır yo **(7)** ġurdın içüreler ve tebāşīr ve bezr-i ḳaṭūnā **(8)** sovuḳ ṣu-y-ıla içüreler sefercel

mürebbāsın **(9)** ve emlec mürebbāsın yėdüreler eger fesād-ı mizāc-ı **(10)** iḥlīl yābis olsa ‘ilācı ṣuyı ṭatlu **(11)** ḥammāmlarda iġtisāl ėdeler ve bādām yaġı-y-ıla **(12)** ovalar eger fesād-ı mizāc-ı iḥlīl ruṭūbet-ile o **(13)** lsa ‘ilāc iḥtimā-y-ıla ve ṣavm-ıla ve keş̱ret-i

[16b]

(1) ṭa‘āmdan ictināb ėtmeg-ile ola eger fesād-ı **(2)** ḥarāret-i faẓla birle mü’ellif olsa ḫıyār **(3)** şenber birle ayāric-i fayḳarā isti‘māl eyleye yā **(4)** ḫūd mā’ü’l-cübn-ile ayāric-i fayḳarā isti‘māl eyleye **(5)** yāḫūd sikencübīn-ile bā‘żı müleyyināt nesne **(6)** ler ile isti‘māl eyleye eger fesād mürekkeb o **(7)** lsa faẓla-y-ıla ḥabları-y-ıla kim müsaḫḫandur ‘ilāc **(8)** ėdeler faẓalātı iḫrāc ėdeler ḥabb-ı sekbinec **(9)** gibi ve ḥabb-ı ṣabr gibi ve daḫı ne-kim bunlara beŋzer **(10)** ne var-ısa ‘ilāc olına ammā şol nesnenüŋ **(11)** ‘ilāc olına ẕikr ėtdüg-idi ẕeker müntefiḫ olur **(12)** iştihā-yı cimā‘ yoġ-iken ḳāyim olur ṣalābet **(13)** bulur ruṭūbet-i ġalīẓe kim lezicdür andan

[17a]

(1) yėl ḳopar az ḥarāret daḫı olur ol sebebden **(2)** olanuŋ ‘ilācı şol nesneler ola kim āsā **(3)** nlıġ-ıla tedbīr olına meş̱elā gül yaġı-y-ıla şem‘i **(4)** ḳīrūṭī ėdeler yāḫūd şem‘-ile bābādya yaġın **(5)** ḳīrūṭī ėdeler ẕekere ve ḫāyalara ve bėle süreler **(6)** fi’l-cümle laṭīf nesneler kim be-ġāyet musaḫḫin **(7)** olmaya nīlūfer yėdüreler ṭa‘āmına ayıt toḫmın **(8)** ḳatalar yėdüreler bunlaruŋ-ıla sākin olmasa āḫir **(9)** seẕāb yėdüreler vallāhü’ş-şāfī li-‘ibādihī **(10)** ve hüve ‘alā külli şey’in ḳadīr[16] **(11)** el-bābü’ş̱-ş̱ānī **(12)** ikinci bāb ḫuṣ̣ṣateyn mizācın bildürür

[17b]

(1) geçen bābda ẕikr olındı kim ḫuṣ̣ṣateyn müvellid-i **(2)** menīdür bilmek gerek kim menī ḳāyim-i maḳām-ı aṣldur **(3)** cenīn olmaġa bu ẓāhirdür zīrā hīc gör **(4)** ünmemişdür ‘avratuŋ menīsi cem‘ ola daḫı **(5)** ol ‘avrat yüklü ola ve ol ḫuṣ̣ṣateynden **(6)** ḥāṣ̣ıl olan menī muḫteliṭ olmayınca lākin **(7)** ‘avrata gerekdür kim ḫūb vaż‘-ıla yėtüp **(8)** raḥmi laṭīf ḥareket ėtdüre tā kim menī cānibinden **(9)** cem‘ ola raḥmi menī duta munżamm ola cenīn **(10)** ḥuṣ̣ūline yardım ola ba‘żı vaḳtda cimā‘ **(11)** ḥālinde erenler iḥsās ėderler kim

[16] Şifa veren ve ibadet edilecek olan Allah’tır ve o her şeye kadirdir.

ke-ennehu ve **(12)** raḥme ẕekeri içerü ceẕb ėder gibi olur her-gāh **(13)** ki iki menī cem‘ olsa imtizāc-ı tamm-ıla

[18a]

(1) muḫteliṭ olsa ol mümtezic cenīne ‘unṣur **(2)** vāṣıl gibi olur eflāṭūn ḥekīm **(3)** şöyle buyurmışdur kim raḥm ke-ennehu bir ḥayvāndur **(4)** kim müştāḳdur tevlīde ol iştiyāḳ sebebind **(5)** endür kim menīyi ceẕb ėder cem‘ ėdüp iḥāṭa **(6)** ėder her-gāh kim ‘avratuŋ ḥayżı diŋdügi vaḳtda **(7)** yaḳınlıḳ ėtseler cem‘ olan menī raḥme müte‘alliḳ **(8)** olur esbāb-ı ḥaml tamām olur bu dėdügümüz **(9)** menī şol menīdür kim ġalīẓ ü lezic ola cidden **(10)** tā kim raḥm anı cemī‘i cevānibinden tedbīr **(11)** ėtmege iḫtimāl ola ve cemī‘i cihātına yėtişdür **(12)** mege ḳābiliyeti ola ammā raḳīk-i ġayr-ı lezic **(13)** olsa şol isrāf ehli menīsi gibi

[18b]

(1) ol menīża‘īf olur raḥmde ḳarār ṭutmaz ṣu gibi **(2)** ḥall olur gider ve daḫı bilmek gerekdür kim ‘avra **(3)** tuŋ menīsi raḳīḳ-i bārid olur er menīsinden **(4)** lākin iki menīnüŋ imtizāc vaḳtı tamām olur **(5)** kim ‘avrat menīsi er menīsine muvāfıḳ ve **(6)** mülāyim ola eger olmasa ol iḫtilāṭdan **(7)** nesne ḥāṣıl olmaz ḫuṣṣateyn mizācın **(8)** bilmek gerekdür tā kim istidlāl olına her **(9)** bir keyfiyyet-ile bir ḥāline meşelā mizāc ḥarāre **(10)** tine istidlāl olınur şiddet-i şabaḳ-ıla **(11)** kim cimā‘a çoḳ raġbet ėtmekdür ve sehl vaḳtda **(12)** çoḳ cimā‘ ėdüp hīcża‘īf olmamaġ-ıla **(13)** ve ḳasuḳ ḳılı bitmeg-ile gidericek yine tėz

[19a]

(1) bitmeg-ile ve bu mizāc issinüŋ ekşer evlādı **(2)** ėrkek olur ve gevdesi ḳıllı olur mizāc **(3)** bürūdetine istidlāl olınur ḳasuḳda **(4)** ḳıl az bitmeg-ile ve bitenża‘īf olmaġ-ıla ve giden **(5)** gėç bitmeg-ile ve cimā‘a raġbet az olmaġ-ıla **(6)** ve bu mizāc issinüŋ ekşer evlādı dişi o **(7)** lur ve mizāc ruṭūbetine istidlāl olınur **(8)** menī çoḳ olup raḳīḳ olduġı-y-ıla ammā **(9)** her-gāh ki ḫuṣṣateynde ḥarāret yübū **(10)** set-ile cem‘ olsa menī ġalīẓ olur **(11)** cidden bu mizāc issi cimā‘a raġbeti çoḳ **(12)** eyler serī‘ü’l-izāl olur eger ḥarāret ru **(13)** ṭūbet-ile cem‘ olsa bu mizāc issinüŋ

[19b]

(1) menī̇si çoḳ ve gür olur ḥār u raṭb **(2)** mizāc birle ḥār u yābis mizāc arasında **(3)** farḳ oldur kim ḥār u yābis mizāclu **(4)** cimā‘dan imtinā‘ eyleye żarar eylemez ḥār u **(5)** raṭb mizāclu imtinā‘ında żarar var **(6)** çoḳ zamān imtinā‘ ėtmemek gerekdür **(7)** ve eger ḫuṣṣateynde bürūdet ruṭūbet-ile **(8)** cem‘ olsa ḳasuḳ ḳılı az olur ve gėç **(9)** biter olur ve cimā‘a raġbeti sehel olur **(10)** ve bu mizāc issi gėç ėrişür menī̇si ra **(11)** ḳī̇ḳ olur mā’ī̇ olur ekşer evlādı **(12)** dişi olur eger bürūdet yübūset-ile **(13)** cem‘ olsa ḳasuḳ ḳılı az olur cimā‘a

[20a]

(1) raġbeti az eyler gėç yėtişür az ve ġalī̇ẓ **(2)** olur bu meẕkūrāt aṣl mizāc-ı ḫuṣṣateynüŋ **(3)** delāyilidür pes bu beyāndan ẓāhir oldı kim **(4)** aḳvā-yı ricāl cimā‘ üzerine şol kişiden **(5)** kim ḫāyasınuŋ mizācı ḥār u raṭbdur ḳader-i **(6)** i‘tidālde ola ve her mizāc kim i‘tidālden **(7)** ḫāricdür ya yübūset-ile ya ruṭūbet-ile ya **(8)** bürūdet-ile ol mizācda ḳuvvet-i cimā‘ eksük **(9)** olur ammā şol nesneler kim ḫuṣṣateynüŋ mizā **(10)** cına ‘ārıż olur ve cimā‘ ḳuvvetin ża‘ī̇f **(11)** eyler çoḳ ėder-iken az ėder olur ġalī̇ẓ-iken **(12)** raḳī̇ḳ olur ol ḥālātuŋ delāyiline ṭarī̇ḳ **(13)** bilmek oldur kim naẓar ėde ādeme kim benefşe

[20b]

(1) ḳavī̇ olur-ıdı cimā‘a ża‘ī̇f olsa göre **(2)** ler ol cimā‘ı çoḳ ėden kişinüŋ yaşı otuz **(3)** da mıdur ya ḳırḳda mıdur ya ellide midür ḳuvvet-i **(4)** mizāc niceye yėtişür-ise yāḫūd ol yaşa yėtmedi **(5)** velākin cimā‘a ilcāḥ ėder-idi andan ża‘f **(6)** ḥāṣıl olsa yāḫūd çoḳ zamān cefā **(7)** çekmiş-idi ġuṣṣa-y-ıla ya ta‘ab-ıla ya ba‘żı ‘avā **(8)** rıż sebebi-y-ile bu meẕkūrātda gereklü oldur **(9)** kim menī̇yi göreler eger menī̇ ḳābil olsa anuŋ **(10)** tedārükin ėdeler aṭ‘imeden ve eşribeden ve **(11)** ma‘ācī̇nden tā kim menī̇ çoḳ olup ıṣlāḥ **(12)** bula menī̇ şol miḳdār üzre olsa kim ger **(13)** eklüdür ol ‘ārıż olan sebebe naẓar ėdeler

[21a]

(1) eger ḥarāret ḳalī̇l-ise ol keyfiyyetüŋ tedār **(2)** ükin ėdeler ḥarāret i‘tidāl üzre **(3)** ola meşelā ḫuṣṣateyni edhān-ı ḥārr ü laṭī̇f-ile **(4)** ovalar yāsemī̇n yaġı gibi bābādya yaġı **(5)** gibi ıṣlāḥ oluncaya daḳ bāḳī̇ keyfiyyeti da **(6)** ḫı bu resmedür zī̇rā ‘ilāc żıddlu żıdd-ıla **(7)** olan aṭ‘imeden ve eşribeden ve edviye **(8)** den ve edhāndan ve daḫı şol nesneler **(9)**

den kim cimā‘a ḳuvvet vėrür anları isti‘mā **(10)** l ėdeler tā kim ḳuvvet ḥāṣıl ola imdi ol **(11)** cimā‘a ḳuvvet vėren nesneler kim iki ṣınıfdur **(12)** bir ṣınıfı oldur kim menī̇yi çoḳ eyler ikinci ṣınıfı **(13)** ḥarāreti ziyāde eyler inşā’allāh aşaġa

[22b]

(1) bābda ẕikr olına ve cimā‘dan ḳaṭ‘ ėden **(2)** daḫı ṣınıfdur birisi oldur kim menī̇yi az eyler **(3)** ikincisi oldur kim menī̇yi ṭoŋdurur ammā ba‘żı **(4)** kişi olur kim noḳṣān-ı cimā‘ ālet-i ża‘īflıġından **(5)** olur meṣelā ḳażīb süst olmaḳ **(6)** gibi ammā ālet ża‘īfi daḫı anadan ṭoġmaġ-ıla **(7)** olur ya ṣoŋradan ḳażīb meflūc o **(8)** lmaġ-ıla olur ya istirḫā-yı ālet birle **(9)** olur istirḫā daḫı az olur kim muvāfaḳat **(10)** olmamasından olur şunuŋ gibi fā‘il **(11)** mef‘ūlın müstaḥsen görmedi belki **(12)** müstaḳbeḥ gördi zīrā kim nefsi müstaḥsen **(13)** gördügine meyl ėder vallahu a‘lem

[23a]

(1) el-bābü’ṣ-ṣāliṣ **(2)** üçünci bāb isrāfdan olan żararı bildürür **(3)** ba‘żı nāsuŋ kim cimā‘a iştihāsı ġālibdür cimā **(4)** ‘uŋ isti‘mālinden be-ġāyet isrāf ėder **(5)** ol isrāfdan ol kişilere be-ġāyet żarar **(6)** yėtişür ḫuṣūṣā şol kişilere kim ḳabl **(7)** e’l-cimā‘ ve ba‘de’l-cimā‘ tedbīr ehli olup **(8)** tedbīri fevt ėtmiş olalar egerçi vaḳt-ı **(9)** tedbīrde bedene mażarrat olmaz tedbīr o **(10)** lmamaḳdan mażarrat olur pes revādur kim **(11)** bu bābda daḫı mażarrat ẕikr olına kim ol **(12)** şehveti ġālib kişiler ol mażarratı bilüp

[23b]

(1) isrāfa iḳdām ėtmeyeler tā kim anlara mażarrat **(2)** ḥāṣıl olmaya daḫı ẕikr olına şol **(3)** tedbīr kim isti‘māl gerekdür ḳable’l-cimā‘ **(4)** ve ba‘de’l-cimā‘ ve daḫı şol aḥvāl-i evḳāt **(5)** kim ol vaḳtlarda ol ḥāllerde cimā‘ **(6)** ėtmek intifā‘ müsteḥabbdur yāḫūd mekruhdur **(7)** tā kim intifā‘ anuŋ-ıla kāmil ola bilgil kim **(8)** cimā‘a ilḥāḥ ėtmek ḥarāret-i ġarīziyyeyi **(9)** söyündürür ḳaçan ḥarāret-i ġarīziyye söyünse **(10)** a‘żā-yı ṭabī‘iyye ża‘īf olur her-gāh **(11)** kim ṭabī‘ata ża‘f yėtişse şol **(12)** ‘avārıż kim ṭabī‘atdan ḫāricdür ol **(13)** ḳuvvetlenür ‘avārıż ḳuvvet bulduġı-y-ılan

[24a]

(1) cimā‘ ėden kişinüŋ ḳuvveti ṣāḳıṭ olur **(2)** bedeninde nişāṭ az olur ḥareket ėtmege beden **(3)** ṣaḳīl olur ma‘desi ve cigeri ża‘īf **(4)** olur ya haẓm ėdemez olur ya aġduḳ **(5)**

haẓm olup ma‘de fesāda varur eger **(6)** ol sū’-i haẓm ma‘dede olur-ısa ya **(7)** cigerde ya ‘urūḳda olur-ısa a‘māḳ-ı **(8)** bedene mā-yeteḥallel olacaḳ nesne yėtişmezse **(9)** ol sū’-i haẓımdan cemī‘ beden fesā **(10)** da gider süst olur yėmesi yumuşaḳ **(11)** olur a‘żā-yı aṣliyye daḫı ża‘īf **(12)** olur tėzcek ḳocalur bedene ẕübūl **(13)** ḥāṣıl olur dem ve laḥm az olur levnüŋ

[24b]

(1) ḥüsni ve ṭarāveti gider aṣıl ḳıllar incelür **(2)** ża‘īf olur az olur ḥattā şol yėtişür **(3)** kim ṣal‘ ḥāṣıl olur ḳan ḳuruyup **(4)** ġalīẓ olup ‘użvı tertīb ėdemez **(5)** ġıdā olmamaġ-ıla ve daḫı siŋirlere żarar **(6)** yėtişür şol ḳadar olur kim ra‘şe ḥāṣıl **(7)** olur ḥarekāt-ı rādiye ża‘īf olur ve **(8)** daḫı ṣadra ve öykene żarar yėtişür ve bögre **(9)** kler incelür aruḳlar bögreklerin ḥāli ö **(10)** yle olsa ekṣer efā‘il ża‘īf olur **(11)** meṣāneye ve ḫāyalara zaḥmet yėtişür şol **(12)** kişilerüŋ kim ma‘desi altına gitmiş **(13)** nefḫ olsa yine ‘avdet eyler ḳarnına iner

[25a]

(1) ve bögrekleri yėtdügi yėre varur be-ġāyet zaḥmet **(2)** vėrür ol zaḥmetlerden ḥareket-i ḳulunc **(3)** gelmesün dėyü iḥtiyāṭ gerekdür ve daḫı şol **(4)** kişilerüŋ kim ḳulunc rīḥi vardur kim ol **(5)** rīḥ aḫlāṭ-ı bārideden ḥāṣıl olur anı **(6)** daḫı taḥrīk ėder ve daḫı şol kişilerüŋ **(7)** kim veca‘-ı ẓahrı ve daḫı veca‘-ı mafāṣılı va **(8)** rdur daḫı depredür ḫuṣūṣā ol cimā‘ **(9)** kim imtilā-yı baṭın-ıla ya imtilā-yı ‘urūḳ-ıla **(10)** ola ya ḳatı ḥareketi ta‘ab-ıla ola cimā‘uŋ **(11)** zaḥmetlerinüŋ eşeddi emzice-i bāride **(12)** ya yābise issinüŋdür kim bedeni aruḳ o **(13)** la ve ṭamarları ince ola ḳanı az ola ve

[25b]

(1) bu ḥāllü ādemi cimā‘ tėz ẕübūle yėtişdürür **(2)** helāk eyler ammā şunlar kim bāridü’l mizācdur **(3)** bedenleri merṭūbdur ve ṭamarları yoġundur **(4)** anlar ẕübūle yėtişmez ġālibā ammā şunlar kim **(5)** mizācları ḥārdur bedenleri issidür **(6)** ve ṭamarları gėŋdür ḳanları daḫı çoḳdur **(7)** keṣret-i cimā‘a ne ḳadar gereg-ise taḥammül ėder hīc **(8)** zaḥmetsüz çoḳ olur kim bu mizāclu ādem kendüyi **(9)** cimā‘dan men‘ ėtse mażarrat-ı ‘aẓīme yėtişür **(10)** ṣudā‘ gibi seder gibi ve devvār gibi ve ba **(11)** şına ṣıḳlet ḥāṣıl olur götürümemek **(12)** gibi ve āletleri süst olmaḳ gibi vaḳt **(13)** olur kim ḳażībe ve ḫuṣṣateyne şişmek

[26a]

(1) vāḳı‘ olur fi’l-cümle cimā‘da ifrāṭ ve israf **(2)** ėtmek bedeni eskidür ve gözlere ziyān **(3)** ėder ve siŋirleri süst eyler ġıdāya **(4)** iştihāyı keser bedeni ḳurıdur ḥarāret-i **(5)** ġarīziyyeyi söyündürür zīrā cimā‘-ıla olan **(6)** istifrāġ hażm-ı āḫirde olur bu istifrā **(7)** ġ cevher-i ġıdādan ve cevher-i rūḥdan **(8)** istifrāġdur pes bundan ḥāṣıl olan **(9)**ża‘f ayruḳ istifrāġlardan ḥāṣıl **(10)** olan ża‘fdan eşeddür ammā ekṣer-i **(11)** nās kim cimā‘dan leẕẕet bulurlar ve gėce gündüz **(12)** isrāfa meşġūl olurlar ve ol ṭā’ife **(13)** kendüleri ża‘īf ü naḫīf ėderler cimā‘dan

[26b]

(1) ṣoŋra üşümek ve ditremek ve żīḳ-ı nefes **(2)** olmaḳ ve yürek oynamaḳ ve gözleri çuḳur o **(3)** lmaḳ ve ṭa‘ām iştihāsı olmamaḳ ḥāṣıl **(4)** olur anlara cimā‘dan ictināb ėtmek **(5)** vācibdür ve daḫı ictināb şol kişiye **(6)** vācibdür kim ṣadrında ve ma‘desinde **(7)** ‘illet ola zīrā cimā‘uŋ mażarratından **(8)** ba‘żısı ṣadra ve ma‘deyeża‘f **(9)** yėtişmekdür ḫuṣūṣā bu ‘illetlüye evvelden **(10)** cimā‘ ėtmemek muvāfıḳdur āreṣṭo hekīm **(11)** şöyle buyurmışdur kim cimā‘ ėdemeyen **(12)** kişinüŋ gözleri ve bögrekleri ża‘īf **(13)** olur ammā gözleri ża‘īf olduġına

[27a]

(1) sebeb bedeni ḳurudıcı nesneler çoḳ vāḳı‘ **(2)** olduġı-çündür ve bögrekler ża‘īf **(3)** olduġına sebeb bögrekler arıḳ **(4)** ve ża‘īf olduġı-çündür āreṣṭo-yı **(5)** ḥekīm bir yėrde daḫı buyurmışdur kim keṣret-i **(6)** cimā‘ gözleri baturur ve görür cismi **(7)** süst eyler ke-ennehu anuŋ gibi olur ādemüŋ göz **(8)** leri ölü gözi gibi olur zīrā keṣret-i **(9)** cimā‘ daḫı mevt gibidür dimāġı ḳurıdur **(10)** bes böyle olsa gerekmez kim cimā‘ ėde **(11)** ler çoḳ raġbet-ile illā bedende fażla-ı menī **(12)** var-ıduġın iḥsās ėde zīrā cimā‘ **(13)** böyle olduġından-ṣoŋra bedenden mażarra

[27b]

(1) tlu nesneyi iḫrāc ėder eger bu resme olmasa **(2)** bedenden menfa‘atlü nesne iḫrāc ėder şuŋa **(3)** beŋzer kim ġaşeyān olmadın ‘unf-ıla ḳay’ ėtse **(4)** bedenden çıḳmayacak eṣlaḥ olan nesneyi **(5)** çıḳarur āreṣṭo-yı ḥekīm dėmişdür kim bed **(6)** enden fāriġ-iken ve ża‘īf-iken menī gelmesi **(7)** āsān olur ve tėz olur şol beden kim **(8)** mümtelī ola bes anuŋ gibi ża‘f vaḳtında **(9)** cimā‘dan ḥaẕer gerekdür ża‘f üzere ża‘f **(10)** olmaya ammā şol

kişiler kim isrāf ėtse **(11)** cimā‘da ḳalıŋ döşek bıraḳdura ve kend **(12)** üyi issi duta ol döşege bata yata **(13)** tā ba‘żı ḳuvvet kim müteferriḳ olmış-ıdı yine

[28a]

(1) cem‘ olup rücū‘ ėde beden be-ġāyet **(2)** ża‘īf olmaya zīrā cimā‘ ṣadra ve öykene **(3)** ve başa ve siŋirlere zaḥmet ėder ḫuṣūṣā **(4)** güz güninde ve vebā eyyāmında ḳatı iḥtirāz **(5)** gerekdür zīrā cimā‘ [ol] günlerde ḳatı mużırrdur mühlikdür **(6)** ḥekīm rāzī eydür çoḳ tecribe ėtdüm şö **(7)** yle buldum ki çoḳ cimā‘ ėtmek ḳaşlar ḳılın **(8)** ve saç ḳılın ve kirpükler ḳılın ve bāḳī ger **(9)** eklü ḳılları ekşer döker pes öyle gerekdür kim **(10)** aṣlda ḳılı az olan ve bedeni aruḳ o **(11)** lan kişi cimā‘dan ḥaẕer ėde helāk **(12)** ėdici düşmenden ḥaẕer ėder gibi ḥaẕer **(13)** ėde zīrā kim eger ḳoca-y-ısa tėz bunadur

[28b]

(1) ve eger yigid-ise tėz ḳocaldur ammā şunuŋ kim **(2)** siŋirleri ża‘īfdür ya ra‘şesi var **(3)** yaḫūd veca‘-ı mafāṣılı var anlaruŋ gibi kişiye **(4)** cimā‘ ėtmek marażların arturur ve ol **(5)** ṭā’ifeye düşeri oldur kim cimā‘dan **(6)** imtinā‘ ėdeler be-ġāyet ḥaẕer eyleyeler eger **(7)** şehvetleri ġālib olur-ısa nice **(8)** ėtmek gerekdür inşā’allāhu te‘ālā **(9)** gelen bābda ẕikrėdevüz bildürevüz **(10)** el-bābü‘r-rābi‘u **(11)** dördünci bāb şol żararları bildürür kim ḥā **(12)** diş ve lāḥiḳ olur vaḳt-ı bī-vaḳt cimā‘ ėtmekden **(13)** muḥtāc olur şol kimse kim cimā‘ıçoḳ ėder

[29a]

(1) bedeninden ḳanı gidermeye ve eger żarūret **(2)** daḫı olur-ısa az gidere kendüye ta‘ab **(3)** ėtmeye çoḳ işler işlemege ve ḥammāmlarda **(4)** çoḳ derlemege heves ėtmeye zīrā der ād **(5)** emi ża‘īf ėder bāḳī derledici işler **(6)** işlemek ḳanda ḳaldı ve cidd ü cehd **(7)** eyleye kendüye ḥār u raṭb olanlar **(8)** ḥāṣıl olmasına tedbīr eyleye bedenin **(9)** ḳavī ḳıla demevī nesneler-ile zīrā kim **(10)** cimā‘ bir fi‘ildür kim ekşer taṣarrufātı demde **(11)** dür ḳurutmaḳda ve az ḳılmakda belki daḫı **(12)** ziyāde eyleye ġıdāda ve şarābda kim ḥā **(13)** r u raṭb ola ve daḫı yatacaġı vaḳt kendüye

[29b]

(1) taṭyīb ėde eyü ṭībler-ile ve tedhīn **(2)** ėde edhān-ı muvāfıḳa birle ve daḫı iktiḥāl **(3)** ėde ve semīd etmegin ve ḳuzı etin çoḳ **(4)** isti‘māl ėde ve ḳızıl şarāb kim mu‘tedil **(5)**

ü’l-ḳıvāmdur ve ḥulvdür i‘tidāl-ile isti‘māl **(6)** eyleye ve yėmeklerin zencebīl-ile ve dārçīnī-ile **(7)** ve ḳaranfil-ile yėye ekşi ve ṭuzlu ve kekre **(8)** nesnelere yaḳın olmaya ve daḫı ṭatlu **(9)** ṣulu ḥammāmlara kim mu‘tedilü’l-ḥarāretdür çoḳ **(10)** gire evet derlemeye bādām u sükker tenaḳḳul **(11)** ėde şeker ü bādām ḫōd ikisi bile cā **(12)** mi‘dür ṭa‘āmdan ṣoŋra i‘tidāl-ile ḥare **(13)** ket ėde tā kim bedene süḫūnet ḥāṣıl

[30a]

(1) ola andan yine müstevfī uyuya örtü **(2)** sin ve döşegin ḳalıŋca eyleye ve ẕekerin **(3)** menşūr yaġı-y-ıla ova ya bān yaġı-y-ıla ova **(4)** ve daḫı mu‘tedil perverdelerden şaḳāḳul **(5)** ve ḳōz perverdesi gibi ve turunc perverdesi **(6)** gibi isti‘māl ėde ve daḫı ḥalvālardan **(7)** levzīne ve ḳatā‘if ve zelābiye gibi **(8)** bal-ıla ve şeker-ile yėye ve daḫı na‘nā‘ **(9)** ve verseme ve merzencūş ve reyḥān **(10)** ve bunlara beŋzer nesneler yıyılaya ya yıylaması **(11)** zaḥmet vėrse depesine ḳoya eger **(12)** ba‘żı aġdiye-i laṭīfeye meyl eylese **(13)** ḳuş etleri gibi ve emer oġlaḳ eti gibi

[30b]

(1) keyfiyyetlerinde ne fevt oldı-y-ısa anı **(2)** tekmīl ėtmege tedārük ėde eger meyli agd **(3)** iye-i bāridiyye olsa balıḳ gibi ve ba‘żı **(4)** buḳūl gibi cemī‘ fevt olan her ne-y-ise **(5)** anuŋ tedārükin ėde ya‘nī ḳatıḳlardan **(6)** her ne lāyıḳ-ısa ḳata tā kim bürūdetin **(7)** def‘ ėdüp ḥār u raṭb eyleye gereg-ise **(8)** öŋ yėsün gerek ṣoŋ yėsün **(9)** gereg-ise şol şarāblardan kim ol me’ **(10)** kūlāta kemāl vėrür ol ṭa‘āmlaruŋ **(11)** üzerine isti‘māl ėtsünler tā kim **(12)** murādınca ola ve daḫı bilgil kim şol **(13)** a‘rāż-ı żārra kim keşret-i cimā‘dan ḥā

[31a]

(1) diş olur anlaruŋ eşeddi ve mażarratlu **(2)** sı oldur kim bedene ṣovuḳlık ve ḳurulıḳ **(3)** ve ḳuvvet ṣāḳıṭ olmaḳ ve ḥarāret-i ġarīziyye **(4)** az olmaḳ ḥāṣıl ola her-gāh ki bu eşyā **(5)** ‘ārıż olsa kişinüŋ ekşer ḳaṣdı **(6)** tedbīri bunlara muḳāvemet ėtmek gerek **(7)** tā kim helāk mü’eddī olmaya ammā ‘aḳab-ı **(8)** cimā‘dan ḳuvvet sāḳıṭ olmaya tedār **(9)** ükin aġdiyye-i serī‘a-y-ıla ėdeler tā kim tėz **(10)** cek ḳuvvet vėre bedenża‘īf olmaya **(11)** mā’ü’l-laḥm gibi taṭyīb olınmış ola **(12)** şarāb-ı reyḥān-ıla yāḫūd nebīẕe-i zebīb **(13)** isti‘māl eyleye ‘asel-ile ammā şol ża‘īf

[31b]

(1) bedenlerde kim ḳuvvet ża‘īf olur sāḳıṭ **(2)** olur nāḳihler ve meslūller ve maḥmūmlar bedeni **(3)** gibi çoḳ olur kim ṣovuḳ ṣuda iġtisāl **(4)** ėtmeg-ile gider şöyle kim zamān-ı muvāfıḳ olsa **(5)** eger muvāfıḳ olmasa ḥammāmda mu‘tedīl ṣu- **(6)** y-ıla iġtisāl ėdeler ammā şol kişilere **(7)** ẕübūl vāḳı‘ olsa ḳalıŋ döşeklerde **(8)** yatup ġıdālardan ḳuvvet istimdāt ėde **(9)** şol ġıdālardan kim ḳalīlü’l-miḳdār ola ve **(10)** lākin çoḳ ḳuvvet vėre nīm-birşit yumurda **(11)** gibi semīd etmeg-ile ve şişek eti-y-ile ve **(12)** ḳalyeler ve mā’ü’l-laḥm ve azıraḳ şarāb daḫı **(13)** isti‘māl ėde andan uyuya ammā be-ġāyet

[32a]

(1) çoḳ uyuya bir zamān böyle ėtmeg-ile ol **(2)** zaḥmet gide bedene ḳuvvet ḥāṣıl ola ammā **(3)** şunlar kim ḥarāret-i ġarīziyyeleri ḳopsa **(4)** var olsa ma‘lūmdur kim tėz sākin **(5)** olur sākin olduġınlayın bürūdet **(6)** ḥāṣıl olur bedene ḳopmazdan öŋdün ol **(7)** bürūdet yoġ-ıdı anuŋ tedbīri oldur **(8)** kim ṣāfī şarāba nebāt sükkeri ve gāvzübān **(9)** ṣuyın ve dedrenbū ṣuyın ve gülāb ḳatasın **(10)** bu mecmū‘-ıla memzūc ėdesin ve birisin **(11)** isti‘māl ėdeler hemān sā‘at bedene **(12)** bedel-i ḥarāret-i ġarīziyye ḥāṣıl ola şu **(13)** nlaruŋ kim mizācları bārid-i raṭbdur anlaruŋ

[32b]

(1) ġāyet sa‘y-ı mizācların taḥsīn ėder ola **(2)** ve daḫı ġıdāları musaḫḫin ola ya bi‘ṭ-ṭab‘ ola **(3)** ya şol devāları-y-ıla kim ḫalṭ olınur ve daḫı **(4)** isti‘māl ėdeler ḥār perverdelerden zencebīl **(5)** ve fülfül perverdeleri gibi ve ma‘ācīn-i ḥārre **(6)** den meşrūẕīṭūs ve felāsife gibi ve eski **(7)** şarāb isti‘māl eyleyeler veyāḫūd nebīẕ-ü ‘asel **(8)** nūş ėdeler bu resme tedbīr ėtseler be-ġā **(9)** yet ecvedü’l-ḥāl olalar fī’l-cümle bu ḥāllüler **(10)** muḥtāc dururlar şol edviyye-i ḥārreye kim **(11)** edviyye-i bāh dėrler inşā’allāh ‘an-ḳarīb **(12)** ẕikr olına bürūdetlü nesnelerden az isti‘mā **(13)** l ėdeler ve mizācların emrāz-ı bārideden

[33a]

(1) ḥıfẓ ėdeler ammā şunlar kim mizācı ḥār u **(2)** yābisdür anlaruŋ ḳaṣdı mizācluların **(3)** terṭīb ėtmege cehd gerek ve mizācların **(4)** ruṭūbet-ile ḥıfẓ ėtmek gerek tā kim ḥarāret-i **(5)** ġarīziyye bedenden müştaġil olmadın cem‘ ola **(6)** aġdiye-i ruṭūbet-ile buḳūlden ve fevākihden **(7)** ve elvān ṭabḫiyyeden ve daḫı tāze balıḳdan ve **(8)** yumurdadan ve tāze

ṣaġılmış südden ve çoḳ **(9)** ılıcaḳ ṣu-y-ıla iġtisāl ėtmeg-ile ve daḫı **(10)** kendüyi mu‘tedil yaġlar-ıla ovdura ve za **(11)** ḥmet çekmeye ve çoḳ ḥareket ėtmeye ve çoḳ **(12)** uyḳusuz olmaġı terk eyleye daḫı şarābı **(13)** raḳīḳ aġ u ṣāfī yāḫūd ṣaruraḳ ola laṭīf

[33b]

(1) aḳar ṣu-y-ıla memzūc eyleyeler çoḳ içeler ve daḫı ḳuru **(2)** üzüm ki etlü rāzıḳī ola ışlada bal ḳatalar **(3)** yėyeler ve daḫı balıḳ kebābın ve nīm-birşit **(4)** yumurda ve emer ḳuzı ve oġlaḳ ve buzaġu etlerin **(5)** gereg-ise kebāb isti‘māl ėdeler semīd etmeg-ile ve da **(6)** ḫı şeker börek ve şeker bādām ve şīr-i ḫurmā **(7)** ve şīr-i incīr ve laṭīf ṭatlu üzüm isti‘māl **(8)** ėdeler bu meẕkūrātı isti‘māl ėtmek mübā **(9)** laġa-y-ıla terdīb ėder ve bedeni ḳan-ıla ṭoldu **(10)** rur ammā şunlar kim mizācı ḥār u raṭbdur anlara **(11)** cimā‘ az ziyān eyler bilgil kim bu mizāclular **(12)** cimā‘dan imtinā‘ında çoḳ mażarrat bulur **(13)** lar ḥüzn gibi ve sū’-i fehm gibi ve iştihāsı

[34a]

(1) sāḳıṭ olmaḳ gibi ve bedeni ṣaḳīl olup **(2)** başı çegzinmek ve a‘żā-yı tenāsül şişmek **(3)** gibi şöyle-kim mā-teḳaddemde işāret olmış **(4)** fi’l-cümle her kime kim bu zaḥmetler ‘ārıż olsa **(5)** i‘tidāl-ile cimā‘ isti‘māl ėtseler ḫalāṣ **(6)** bulalar geldük imdi bu mizāc isleri eger **(7)** çi terk ėtmekde mażarrat bulurlar lākin ḳaçan **(8)** ifrāṭ eyleselerża‘īf olurlar cidden belki **(9)** ḳuvvetleri sāḳıṭ olur ve gözleri obalanur[17] **(10)** yürek oynaması ḥāṣıl olur iştihāsı **(11)** gider yėdügin siŋirmez olur eger kendi **(12)** żabṭ ėdüp imsāk ėtseler ol ẕikr **(13)** olan zaḥmetler ‘ārıż olur ve iḥtilām

[34b]

(1) çoḳ vāḳı‘ olur bunlar şol ṭā’ifedür kim **(2)** a‘żāları mizāc-ı tenāsül mizācına muḫtelifdür **(3)** meṣelā bunlaruŋ tenāsül-i mizācı ḥār u raṭbdur **(4)** keṣret-ile tevlīd-i menī ėder be-ġāyet yürekleri **(5)** ve cigerleri ve dimāġlarıża‘īfdür anlara **(6)** düşeri oldur kim ‘ilāc ėdeler şol eşyā- **(7)** y-ıla kim menī taḳlīl ėder ammā şunlar kim mu‘te **(8)** dilü’l mizācdur anlara gereklü oldur kim mizā **(9)** cların ḥıfẓ ėdeler şol mu‘tedīl **(10)**

[17] Yapılan taramalarda doğrudan *obalan-* biçimine rastlanmamıştır. Kelime *Derleme Sözlüğü*'nde *obal obal çökmek* madde başında *gözler zayıflıktan, hastalıktan içeriye doğru çökmek* anlamında bir hastalık belirten yapı olup, Isparta ağzında tanıklanmıştır (Vardarlı 1993: 3260). Buradan yola çıkarak metnimizde geçen *obalan-* kelimesine madde başı olarak *çukurlanmak, içeriye doğru çökmek* anlamı verilebilir. Kelime *T.* nüshasında *abalan-* biçimindedir fakat kelimenin bu şekline sözlüklerde rastlanmamıştır.

nesneler-ile me’kūlātdan meşrūbātdan **(11)** isti‘māl ėtmeg-ile ve daḫı cemī‘ muvāfıḳ ted **(12)** bīr-ile tā kim ḫaṭā olmaya vaḳtā ki beyān **(13)** ėtdüg-ise şol a‘rāż kim keşret-i cimā‘dan

[35a]

(1) ḥāṣıl olur bi-ḥasebi’l-mizāca pes lā-büd **(2)** dür kim şol a‘rāż-ı garībeye bildürmek **(3)** kim ba‘żı vaḳtda cimā‘ ṣoŋına vāḳı‘ olur **(4)** meşelā ba‘żı kişiye ditremek ḥāṣıl o **(5)** lur cimā‘ ṣoŋına cins-i irti‘āşdan **(6)** anlaruŋ gibiler issi cevārişler isti‘māl **(7)** ėdeler cevāriş-i ‘ūd cevāriş-i ‘anber gibi **(8)** ve ba‘żı issi ma‘cūnlardan felāsife gibi **(9)** merzencūş ṣu-y-ıla isti‘māl ėdeler bir dir **(10)** emden iki direme-dek maraż ḳuvvetince eger bu **(11)** nlaruŋ-ıla sākin olmasa şaḥm-ı ḫanẓal **(12)** yāḫūd düvülcek ṣuyın yāḫūd ḳanṭariyūn **(13)** içüreler ve daḫı şol nesnelerden kim muḥarrik

[35b]

(1) ve münaḳḳī [o]la [siŋir]leri ve cemī‘ bedeni ayāricāt **(2)** gibi isti‘māl ėdeler ve daḫı müşk ve ‘anber ve **(3)** şeh-dāne günlük birle ve issi ḳābıż ṭībler **(4)** birle dimāġı ovalar ve cemī‘ gevdeyi daḫı edhān-ı **(5)** ḥārre-y-ile ḳusṭ yaġı gibi ve nārçīl yaġı ve ṭo **(6)** palaḳ yaġı ve servi yėmişi yaġı gibi bunlaruŋ-ıla **(7)** ovalar vaḳt olur kim ba‘żı nāsa ‘aḳab-ı **(8)** cimā‘da dimāġına buḫār-ı reddī çıḳar mażarratı **(9)** başlarına yayılur şol yalıŋ gibi başlar **(10)** ın ḳaplar ṣudā‘-ı ‘aẓīm ḥāṣıl olur göz **(11)** lerine cihān ḳaraŋu olur bunlar şu **(12)** nlardur kim be-ġāyet ṣafrāvī olalar ya **(13)** şarāb-ı ṣırf içen ṭā’ifedür eger ṣafrā

[36a]

(1) dan-ısa telyīn birle ‘ilāc ėdeler ve eger **(2)** şarāb-ı ṣırfdan-ısa içmekden men‘ ėdeler **(3)** ve memzūc şarāb isti‘māl ėdeler ve ḫā **(4)** liṣ sirke-y-ile gülāb ve gül yaġı birbirine **(5)** ḫalṭ ėdüp ol iki ṭā’ifenüŋ başlar **(6)** ına vuralar eger bu zaḥmet ifrāṭ-ıla olsa **(7)** ġıdālardan ekşiler birle vėreler ḳoruḳ **(8)** aşı ve sumāḳ aşı gibi ve sirkelü aşlar **(9)** gibi ve aşlarına kişnic ḳatalar gerek yaş **(10)** gerek ḳuru kim ol buḫārı dimāġa çıḳara eger **(11)** daḫı cidd-ile olursa olursa **(12)** kāfūr yıyılayalar burunlarına gül yaġın **(13)** ṭamzuralar başlarına benefşe yaġın

[36b]

(1) süreler ve gün aşıru ve mu‘tedīl ḥammāma gir **(2)** mek bir zamān iş ėdine ve ṣāfī ṣuya **(3)** gire ol ṣunuŋ içinde gözlerin aça ve çoḳ **(4)** uyumaġa ve şarāb-ı memzūce ol zaḥmet gid **(5)** ince müdāvemet ėtmeye ammā şunlara kim cimā‘ **(6)** ṣoŋına süstlıḳ vāḳı‘ olur elbette ve elbette **(7)** ḳalıŋ döşekler bıraġup üzerine yata **(8)** andan ġıdālara meşġūl olalar şol ġıdālar **(9)** dan-kim miḳdārı az ve ḳuvveti çoḳ ola noḫūd **(10)** ṣu-y-ıla et ṣu-y-ıla nīm-birşit yumurda ve **(11)** semīd etmeg-ile şerīd eyleye daḫı isti‘māl **(12)** ėde ve daḫı şol nesnelerden isti‘māl **(13)** ėde kim ḳuvveti cigere ve yürege yėtişür ṣāfī şarā

[37a]

(1) b-ıla nebāt sükker gülāb-ıla ve gāvzübān ṣuy-ıla **(2)** ve dedrenbūya ṣuy-ıla cem‘ ėdüp isti‘māl **(3)** eyleye yine ol ḳalıŋ döşekler üstine yata **(4)** çoḳ uyuya bu tedbīr-ile ol süstlıḳ **(5)** gider ṭabī‘at yine ḥāline ‘avdet ėder **(6)** eger baḳıyye ḳalsa istiḥmām-ıla ve yėyüp içmeg-ile **(7)** gider ve’s-selām **(8)** el-bābü’l-ḫāmisu **(9)** cimā‘dan ṣoŋra ne isti‘māl ėtmek gerek anı bildürür **(10)** gerekdür kim cimā‘dan ḥādiṯ olan żarar **(11)** az olur tedbīr ėde yėmekden kim cevher-i **(12)** rūḥ-ı ḥayvāniyeden nesne eksilür ol **(13)** eksilmege tābi‘ olur andan yürekża‘īf

[37b]

(1) olur ḫafaḳān ḥāṣıl olur ḥavāss mükedder **(2)** olur gözleri ḳaradur ḳuvveti sāḳıṭ o **(3)** lur ġaşy yėtişür ve cemī‘ siŋirleri te’ellüm **(4)** olur imdi bu cevher-i rūḥ eksilmek iki **(5)** vech üzerinedür evvel budur kim bürūdet **(6)** ġālib ola mizāc-ı insāna ḥarāret-i ġarīziyye **(7)** eksük olduġı-çün bunuŋ ‘alāmeti oldur **(8)** kim menīnüŋ mecrāsı ṭar ola ve menī az ola **(9)** ve gėç gele ve daḫı insān a‘żāsında bürū **(10)** det iḥsās ėde ve mafāṣılı ve siŋirleri **(11)** çekilü çekilü gele ve başında ve boynında **(12)** iḥsās ėde ve cemī‘ gevdesinde **(13)** be-ġāyet aġırlıḳ ḥāṣıl ola birisi oldur kim

[38a]

(1) mizāc müteġayyir ola bu taġyīrüŋ ‘alāmeti nabż **(2)** tėz ve mütevātir olmaḳdur ādem kendüyi be-ġāyet **(3)** ḥarāret-ile bulmaḳdur cimā‘ ḥareketi sākin o **(4)** lduḳdan ṣoŋra beden ża‘īf olmaḳdur ikinci **(5)** bürūdet ġālib olsa anuŋ ḫaṭāsınuŋ **(6)** tedārüki oldur kim ol mizāc issi ġıdā yėdü **(7)** ginden ṣoŋra şarābı reyḥān ola ve ġıdā **(8)** daḫı eti dögeler ṣu-y-ıla bişüreler şol **(9)** ḥadde dek kim etüŋ ṭu‘mı ṣuda mevcūd **(10)** ola ol ṣu içinde

yumurda ṣarusın **(11)** nīm-birşit bişüreler üzerine efāvih-i ḥārre **(12)** den dārçīnī gibi ve şaḳāḳul ve ḳaranfül gibi **(13)** ekeler gerekdür kim ol kişi dā'im müşk ḳoḳa

[38b]

(1) ve daḫı devā'ü'l-misk isti'māl ėde ve noḫū **(2)** dı ġıdā-y-ıla çoḳ isti'māl ėde ve noḫūd ṣu **(3)** yını şarāb-ıla memzūc ėde isti'māl ėde ve daḫı **(4)** bābūnec yaġın ve gül yaġın ve maṣṭakī cemī' **(5)** a'żāsına süreler ovalar eger ma'desinde **(6)** ḳuvvet var-ısa keşūr ve şelcem bol ṣo **(7)** ġan-ıla mā'ü'l-laḥmda tā müherrā bişüreler isti'māl **(8)** ėde miḳdārınca ṭa'ām yėdüginden ṣoŋra yata **(9)** uyuya rāḥat ola tā kim mizāc evvelki ḥā **(10)** line vara ammā şol mizāc kim dıḳḳa ve mirā **(11)** ve sille meyl eylemişdür ol ādem muḥtāc olur **(12)** eşyā-yı laṭīfeyi isti'māl ėtmege kim ol **(13)** müteḥallil olanlaruŋ 'ivażın edā eyleye menīden

[39a]

(1) ḳabaḳ ḳalyelerin isti'māl ėde nīm-birşit **(2)** yumurda-y-ıla ışlāḥ olına yāḫūd ṭatlu yoġur **(3)** d-ıla isti'māl ėde ḳabaḳ borānīsin yāḫūd **(4)** bol noḫūd ile tavuḳ etin bişüre isti'māl **(5)** ėde yāḫūd tāze balıḳ kim issi otlar-ıla i'tidā **(6)** le ėrişmiş ola ve sükkerī ḥalvā kim mu'tedil **(7)** ola ve ḫaşḫāş birle yāḫūd bādām-ı **(8)** muḳaşşer isti'māl ėde ve daḫı ol şōrbā **(9)** kim şişek eti-y-ile bişmiş ola ve alma **(10)** ṭoġranmış ola ya alma ṣuyın sıḳup ḳoymış **(11)** ola anı isti'māl ėde kim anuŋ ḫāṣıyyet-i **(12)** 'acībesi vardur bu bābda beyān olına **(13)** inşā'allāhu te'āla ammā şol ādemler diler

[39b]

(1) terk-i cimā' ėde bulduġına cimā' ėtmek 'ā **(2)** deti olsa ol kişileriŋ tedbīri **(3)** oldur kim devā-yı mübārek isti'māl ėde **(4)** ol devā oldur kim alasın bėş dirhem **(5)** toḫm-ı ayıt ve bėş dirhem toḫm-ı seẕāb ve o **(6)** tuz dirhem sükker tamām saḥḳ ėdesin daḫı **(7)** birbirine ḫalṭ ėdesin her ṣabāḥ dört **(8)** dirhem isti'māl ėdesin birḳaç gün **(9)** bu bāridü'l-mizāc kişinüŋdür ammā şol kişiler **(10)** kim ḥārü'l-mizācdur tuḫmugān toḫmu-y-ıla ḫaşḫāş **(11)** ışlada südlerin çıḳara şarāb-ı ṣandal-ıla **(12)** ya şarāb-ı rummān-ıla içe ve aḳrāṣ-ı kāfūr **(13)** isti'māl ėdeler ekşi ṭa'āmlar ve ekşi

[40a]

(1) yėmişler ve turşīler isti'māl ėdeler **(2)** ammā şol kişiler kim acla ma'de ġıdādan **(3)** ḫālī-y-iken cimā' ėtse ḫaṭā vāḳı' olsa **(4)** anuŋ tedbīri şunlaruŋ tedbīri gibidür **(5)** kim

cimā‘da isrāf eylerler-idi anlara gereklü **(6)** oldur kim mā’ü’l-laḥm kim anuŋ içinde kāsnī **(7)** bile bişmiş ola anı isti‘māl ėde ve **(8)** üzerine şarāb-ı reyḥānī içeler ammā şol **(9)** kimseler kim imtilā üzerine cimā‘ ėtseler **(10)** ḫaṭā vāḳı‘ olsa anuŋ gibide olmaz **(11)** illā ḳulunc tedbīri oldur kim naẓar ėdeler **(12)** göreler eger ġıdā raḳīḳ-ise serī‘ü’l-fesād **(13)** sa ṣabr ėdeler tā ġıdā arınup ma‘deden

[40b]

(1) gidince andan noḫūd ṣu-y-ıla şarāb-ı nīlūfer içüre **(2)** ler eger kifāyet ėder-ise febihā ve ni‘me eger **(3)** ėtmez-ise sufūf-ı kündür yaladalar ve daḫı noḫūd **(4)** ṣuyına cüllāb anīsōn ve maṣṭakī ḳatalar **(5)** içüreler eger ol imtilā vėren ġıdā muḫaddir **(6)** olmayup nefḫa mā’il olsa riyāḥ ḥāṣıl **(7)** olup muḥtebis olup ḳabż olsa **(8)** ḫuṣūṣā ba‘żı em‘āda elem daḫı ḥāṣıl **(9)** olsa anuŋ gibi kişi ma‘cūn-ı kemmūn ile **(10)** isti‘māl eyleye ve ḳabżı-y-içün daḫı ḫıyārşenber **(11)** ḥall ėdeler şol ṣuda kim sibistān çekür **(12)** degi çıḳmış ḳızıl üzüm ve ebem gömeci ve ḫaṭmī **(13)** bişmiş ola ve süzülmiş ola bėş dir

[41a]

(1) hem terengübīn üzerine buçuḳ dirhem **(2)** nebāt daḫı ḳatalar vėreler içe tā kim birḳaç **(3)** el ishāl vāḳı‘ olup ḳulunc ḥall ola **(4)** ammā şol şunlar kim ḳan alduġından-ṣoŋra **(5)** cimā‘ ėdüp ḫaṭā vāḳı‘ olsa anuŋ **(6)** tedbīri oldur kim ol mā’ü’l-laḥm içe **(7)** ve nīm-birşit yumurdanuŋ ṣarusın isti‘mā **(8)** l ėde ve bir çekürdek müşg-ile şarāb-ı ṣā **(9)** fī içeler andan-ṣoŋra anı bişüre noḫūd-ıla **(10)** ve bol ṣoġan-ıla ṭatlu etmek ṭoġrayalar **(11)** ve bişecegine yaḳın üzerine şarāb **(12)** döke tamām olduġında isti‘māl eyleye **(13)** ve daḫı bitnūs başların bişüre beynisin

[41b]

(1) yėye ammā şunlar kim başları aġrır-iken **(2)** cimā‘ ėtseler anuŋ żararınuŋ tedārüki oldur **(3)** kim bezr-i ḳaṭūnā lu‘ābı-y-ıla gül yaġın ḫalṭ ėde **(4)** ler ve başına dürtüp taẓmīd ėdeler yāḫūd **(5)** mersīn yaġı-y-ıla başın ovalar ve iki bāzū **(6)** ların ve incüklerin baġlayalar cimā‘ vaḳtında **(7)** ve cimā‘dan ṣoŋra daḫı lu‘āb-ı kettān-ıla **(8)** ve lu‘āb-ı bezr-i ḳaṭūnā-y-ıla cüllāb içüre **(9)** ler ammā şunlar kim gözleri aġrır-iken **(10)** cimā‘ ėtseler anuŋ żararınuŋ tedārüki **(11)** oldur kim ol aġrır göze yaş kişnīc **(12)** ṣu-y-ıla yumurda aġın ḫalṭ ėdüp ṭamzura **(13)** lar ve ol ḫastayı ḳafası üzerine yatura

[42a]

(1) lar başın ṣandal-ıla ve bezr-i ḳaṭūnā luʿābı-y-ıla ted **(2)** bīr ėdeler ammā anlar kim vecaʿ-ı mafāṣılı var **(3)** ve cimāʿa daḫı meyli vardur ėtseler anlaruŋ **(4)** żararınuŋ tedārüki oldur kim mafāṣıl-ı müte'emmile[18] **(5)** sin bağlayalar bezīr-ḳaṭūnayı ḫaṭmī-y-ile ḫalṭ **(6)** ėdüp taẓmīd ėdeler mafāṣılı müşteġaliye **(7)** bağlayalar eger elem bir ʿużvıda-y-ısa kim yuḳaru **(8)** ola aşaġasın bağlayalar aşaġada-y-ısa **(9)** yuḳarusın bağlayalar eger ṣaġ yaŋada **(10)** y-ısa ṣolın bağlayalar eger ṣolda-y-ısa **(11)** ṣağın bağlayalar fi'l-cümle vecaʿlu mafā **(12)** ṣılı taẓmīd ėdüp żamād-ı meẕkūr-ile **(13)** mafāṣılı müştaġil bağlayalar eger vecaʿ cemīʿ

[42b]

(1) mafāṣılda olur-ısa ḳay' istiʿmāl ėde **(2)** ve mersīn yaġın bābūnec yaġına ḳatup **(3)** dimāġına süreler ammā şunlar kim merṭūb **(4)** ü'l-mizācdur anlaruŋ cimāʿ żararınuŋ tedārüki **(5)** oldur kim olaruŋ ḳusṭ yaġıyla aʿżāsın **(6)** ovalar ya şol zeyt-ile kim içinde oġlan aşı **(7)** ḳaynayup ḳarışmış ola ve daḫı şişek **(8)** etin bişirüp ṣuyın ṣırf şarāb-ı memzūc **(9)** eyleyüp içüreler vaḳtehā istiḥmām daḫı **(10)** münāsib olur ve cevārişler yėmek gerek **(11)** ve müşk 'anber yıyılamaḳ dā'imā bunlaruŋ ḥā **(12)** line muvāfıḳdur ammā şunlar kim mizācı ḥār **(13)** dur anlaruŋ cimāʿ żararınuŋ tedārüki oldur

[43a]

(1) kim anlar tāze sağılmış süd istiʿmāl **(2)** ėdeler ve ḫaşḫāşı dögeler şeker-ile arḳun **(3)** arḳun bulayup bulayup bişüreler tā kim **(4)** belteşem ḳıvāmında ola istiʿmāl ėdeler **(5)** ve daḫı şeker bādām yėyeler ve şeker-ile ḳabaḳ **(6)** borānīsin ḳarışdurup yėyeler ammā şunlar **(7)** kim mizācları yābisdür anlaruŋ cimāʿ żararı **(8)** nuŋ tedārüki oldur kim mā'ü'l-laḥm ve yumurda **(9)** ṣarusın noḫūd ṣuyı ve tāze süd bal-ıla **(10)** istiʿmāl ėde ve ferāġat ve ferāhiyyet **(11)** bula bunlara mülāzemet eyleye ammā şunlar **(12)** kim bāridü'l-mizācdur anlaruŋ cimāʿ żararınuŋ **(13)** tedārüki oldur kim turunc ḳabı perverdesi ve

---

[18] Kelime *T*. nüshasında *müte'ellime* şeklinde geçmektedir ve *acı duyan, acıyan* anlamlarına gelmektedir. Kelimenin metnimizdeki hâli, *müte'ellime* kelimesinin bir ses hadisesi olan *göçüşme* (metatez) sonucunda oluşturduğu biçimidir.

[43b]

(1) ma‘cūn-ı felāsife isti‘māl ėdeler ve ġıdā **(2)** ḳalyeler ve ‘aṣāfīr-i muḳliye bunlaruŋ cemī‘si **(3)** ıṣlāḥ olınmış ola efāvihe-i ḥārre birle **(4)** zencebīl ve dār-ı fülfül gibi ve ḫūvlıncān gibi **(5)** bunları isti‘māl eyleyeler ve daḫı bilmek **(6)** gerekdür kim şol ṭā’ifenüŋ kim cimā‘dan ifrā **(7)** ṭ ėtmekden bedenlerine ża‘f ḥāṣıl **(8)** ola belki ẕübūle yėtişür anlaruŋ tedbīri **(9)** oldur kim cimā‘ ṣoŋına kim bir sā‘at geçe **(10)** bir ḳadeḥ mā’ü’l-‘asel içe kim içine bir **(11)** iki dirhem mūmıyā ḳatılmış ola isti‘mā **(12)** l ėdeler anlaruŋ bedeninüŋ taḳviyetinde ol **(13)** be-ġāyet ola ḥekīm cebrā’il-i baḫşītū‘[19] eydür

[44a]

(1) gereklüsi her kişiye kim cimā‘dan fāriġ o **(2)** lmış ola ‘aḳab-ı cimā‘da bir ḳadeḥ mā’-i ‘asel **(3)** isti‘māl ėdeler bu resme ėden kişinüŋ **(4)** ṣulbında her ne kim gitmiş olsa hemān **(5)** yėrine gele gitmemiş gibi ola ṣulb ḥāline **(6)** ‘avdet ėde mā’-ü ‘aselden ġāfil olmaya **(7)** el-bābü’s-sādisu **(8)** altıncı bāb cimā‘ menāfi‘in bildürür vaḳtā kim cimā‘uŋ żarar **(9)** ların ẕikr ėdüp beyān ėtdüg-ise lā-büdd oldı **(10)** kim menāfi‘in daḫı bildürevüz ve ba‘żı ḳavm **(11)** şöyle zu‘m ėderler kim cimā‘da hergiz **(12)** menfa‘at yoḳdur hīc bir ḥālde elbette dėr **(13)** ler imdi bu zu‘m muḫālifdür ḥisse ẓāhir olsa

[44b]

(1) maḥsūsa [inkār] ḫōd [safsaṭadur] cimā **(2)** ‘uŋ menfa‘ati var-ıduġına şehādet ėder **(3)** ler kim buḳrāṭ ve cālīnūs kitāb-ı a‘żā-yı **(4)** āletīnüŋ maḳāle-i sādisesinde kim cālīnūs **(5)** eydür şol yigitler kim menīleri çoḳdur **(6)** ḳaçan bunlar cimā‘ ėtmeseler başları **(7)** ṣaḳīl olur ve iştihāları az olur ve yėd **(8)** ükleri siŋmez buḳrāṭ eydür ben bir ḳavm bilü **(9)** r-idüm kim menīleri çoġ-ıdı kendüleri cimā **(10)** ‘dan men‘ eylediler ḥikmet üçin[20] **(11)** ṭutup bedenleri ṣovudı ḥareket ėdemez **(12)** oldılar üzerlerine ġuṣṣalar çökdi **(13)** māliḫūlyā ‘ārıż oldı iştihāları

[45a]

(1) ḳalmadı fesād-ı hażm ḥāṣıl oldı **(2)** yine cālīnūs eydür ben bir kişi **(3)** gördüm kim cimā‘ı terk ėtmeden mütevātir cimā‘ **(4)** ėder-idi terk ėtmeg-ile iştihāsı [gitdi][21] kendi **(5)** az yėr oldı anı daḫı siŋirmez oldı **(6)** āḫir māliḫūlyā ‘ārıż oldı çün yine **(7)** cimā‘a

[19] Asıl adı Cibrâîl bin Buhtîşû‘dur.
[20] Kelime *T.* nüshasında *üçün* şeklindedir.
[21] Kelime *T.* nüshasında, kef harfinin üzerine üstün harekesi konulmuş biçimdedir: *getdi*

rücū‘ ėtdi bu ‘ārıż olan nesneler **(8)** tėz vaḳtda sākin oldı ḥekīm rāzī **(9)** eydür her kim cimā‘ı çoḳ ėder olsa terk **(10)** ėtse ol kişiye teverrümī ẕeker ve ḫāya **(11)** ḥāṣıl ola vaḳt ola kim teşennüc daḫı ḥā **(12)** ṣıl ola zīrā buḳrāṭ eydür cimā‘ı çoḳ ėtmek **(13)** şol ḥālde kim ḳuvveti yėrinde dursa şol

[45b]

(1) marażlar kim bedeni [ḳız]durur ve iḫtirāḳ ėder **(2)** ki menfa‘ati vardur ve ol zaḥmetleri zā’il **(3)** ėder ve daḫı dėyüpdür kim menī ḳaçan çoḳ olsa **(4)** ḳalıŋ-ısa cimā‘ ėtmeseler zindāna girmişe döner **(5)** ḫafaḳān ḥāṣıl olur ve żīḳ-ı ṣadr ve ba **(6)** ş degzinmek ḥāṣıl olur ve şol veca‘ **(7)** kim aŋa iḫtināḳ-ı raḥm dėrler ḫatun kişiler **(8)** de olur kim kendüyi cimā‘dan men‘ ėder **(9)** ol ḥāṣıl olur bu ḥadde yėtişe ‘ilācı daḫı **(10)** yoḳdur ḥekīm eydür cimā‘uŋ menfa‘ati vardur **(11)** ḳız oġlanlardan çoġına kim tā iḫtināḳ-ı **(12)** raḥme ėrişmeyeler men‘ ėtmeg-ile cālīnūs eydür **(13)** cimā‘ bedenüŋ imtināsın giderür bedeni ḫafīf

[46a]

(1) ėder celādet kesb ėder ḳatı fikirleri **(2)** ḥall ėder daḫı ġażabı sākin ėder anıŋ-çü **(3)** ndür kim cünūn-ı māliḫūlyāya menfa‘at vėrür **(4)** ve çoḳ kişilere ṭa‘ām iştihāsı vėrür **(5)** ve hażmı eyü ėder ve daḫı bir mevżi‘de dėmişdür **(6)** kim cimā‘ fāsid fikrleri giderür baş **(7)** yeyniligine vaḳār yėtişdürür ‘āşıḳlaruŋ **(8)** ‘ışḳın giderür eger sevdüginden ġayrı o **(9)** lur-ısa fi’l-cümle anuŋ ṭarḥından fā’ide **(10)** si vardur zīrā mümtelī olsa ve menī cem‘ **(11)** olsa bedenüŋ i‘tidālinden ve ḳıvāmından **(12)** miḳdārından ziyādesi elbette fażla-y-ıdu **(13)** ġında şübhe yoḳdur fażlanuŋ def‘inden

[46b]

(1) fā’ide yėtişmek ve menfa‘ati bedene ḳaṭ‘īdür **(2)** imtilādan taḫfīfdür fażldan süstlıġından **(3)** ḳurtulmaḳ ‘ayn-ı rāḥatdur ma‘lūmdur kim bu r **(4)** esme menāfi‘ şol beden kesb ėder kim demevī **(5)** ola ve menīsi bol ola ve ḥarāreti çoḳ o **(6)** la ve ḳuvveti muḥkem ola ammā şol kimseler kim bu **(7)** vech-ile olmayalar anlar bu menfa‘ati bulmaz fi’l-cümle **(8)** cimā‘ı terk ėtmek şol kişilere yaramaz kim keşīr’ü **(9)** ’l-menīdür ḫuṣūṣā kim yigit ola ol meẕkūr **(10)** zaḥmetler mü’eddī olur ḳaçan cimā‘a isti‘māl **(11)**ėtseler i‘tidāl-ile bedene ḫıffet ve bu dėdü **(12)** gümüz menfa‘at ḥāṣıl olur ḥāṣıl-ı kelām her **(13)** kim cimā‘ı çoḳ ėtmek istese bedeninden

[47a]

(1) ḳanı az gider ve daḫı cimā‘ı şol vaḳt **(2)** ėtmek gerekdür kim menī cem‘ olup mütekāşif o **(3)** la anuŋ ‘alāmeti oldur kim ādem bir ṣāḥib-i **(4)** cemāle baḳmaġ-ıla elin yoḳamadın menī ḳopa ḳaçan **(5)** bunuŋ gibi olsa gereklü oldur kim cimā‘ **(6)** eyleye tā menī keşāfet-i ‘aẕīme bulup ḫafaḳāna **(7)** ve daḫı żīḳ-ı ṣadra ve bāḳī bu resme **(8)** zaḥmetlere mü’eddī olmayalar inşā’allāhu te‘āla **(9)** el-bābü’s-sābi‘u **(10)** şol evḳātı bildürür kim ol evḳātda cimā‘ ėtmek ya **(11)** müsteḥabb ya mekrūhdur ve daḫı cimā‘uŋ evżā **(12)** ‘ın ve eşkāḳın bildürür bilgil kim imtilā **(13)** üzere cimā‘ eyü degüldür zīrā hażmı men‘ eyler

[47b]

(1) eger ittifāḳ düşüp kişi cimā‘ eylese gereklü **(2)** oldur kim ba‘de’ṭ-ṭa‘ām ḥareket eyleye tā **(3)** kim ṭa‘ām ma‘deden ine andan cimā‘ ėde **(4)** ve cimā‘dan-ṣoŋra yata uyuya imkān o **(5)** lduḳca ve daḫı acla cimā‘ eyleye kim ṭabī‘ata **(6)** yėtişdürür müteġayyir olur ḥarāret-i ġar **(7)** īzziyeyi söyündürür ve bedeni arıdur ve **(8)** daḫı ḫastalıġın götürür bilgil kim cimā‘ **(9)** ėden kişiye lā-büddür evvelā ṭa‘ām ma‘de **(10)** den indükden-ṣoŋra hażm-ı evvel ya hażm-ı **(11)** ṣānī kemāl bulduġından-ṣoŋra ya hażm-ı **(12)** ṣāliş yarulanduġından-ṣoŋra müsteḥabbdur **(13)** ba‘żı kişiler bu ḥāli evā’il-i leylde

[48a]

(1) ėder menfa‘at daḫı bulur anuŋ sebebi o **(2)** ldur kim cimā‘ ṣoŋında nevmi ṭavīl ėder rā **(3)** ḥatlıġ-ıla tā menfa‘at bulur ve hem menī daḫı **(4)** raḥimde ḳarār dutar ḥuṣūl-i velede bu ḥāl **(5)** ensebdür ve daḫı vācibdür kim tuḫme old **(6)** uġından ṣoŋra cimā‘dan ictināb ėde **(7)** ler ve daḫı ḳavī istifrāġlardan ṣoŋra **(8)** ishāl gibi ve ḳıyām gibi ve daḫı hayża **(9)** gibi ve żarbdan-ṣoŋra kim bunlar def‘aten o **(10)** lur ve bevl ve ġalīẓ teḳāżā ėder-iken ve **(11)** faṣd ėtdüklerinden-ṣoŋra cimā‘ ėtmeyeler ve da **(12)** ḫı vācibdür ictināb ėdeler issi vaḳtları **(13)** nda ve issi yėrlerde cimā‘dan bes ecved-i

[48b]

(1) evḳāt-ı cimā‘ oldur kim havā mu‘tedīl ola **(2)** ve daḫı ol cimā‘ ėdenüŋ yaḳınında cimā‘ **(3)** ėtmiş olmaya ve daḫı cimā‘ ėden kişi **(4)** bedeninde ḫıffet ve nefsinde ṣıḥḥat **(5)** ve ḥavāssında ẕükā bula yābisü’l-mizāc kişi **(6)** issi vaḳtlarda cimā‘dan iḥtirāz ėde

(7) ve bāridü'l-mizāc kişi ṣovuḳda cimā'dan **(8)** saḳına yay günlerinde ve güz günlerinde **(9)** cimā'ı az ėde ve daḫı vaḳt-ı fesād-ı **(10)** havāda ve vebāda cimā'dan iḥtirāz ėtmek **(11)** gerek elbette ve ṣudā'ı var-iken cimā'dan **(12)** saḳına ve daḫı ser-ḫōş-iken cimā'ı terk **(13)** ėde zīrā evcā'-ı mafāṣıl belürdür ve da

[49a]

(1) ḫı yaramaz çıbanlar belürdür sebebi oldur **(2)** kim baş ṭolu ḫām buḫār olur heyecāndan **(3)** ḥāṣıl olan ḥarāret-ile cemī' bedene yayılur **(4)** mafāṣıla ėrişüp ḳarār ṭutar ḳarārlu ve **(5)** ca' olur ḳarār dutmayan karārsuz veca' o **(6)** lur be-her-ḥāl esbābına tābi' olur ammā **(7)** şol ḫām buḫār kim heyecān-ıla a'māḳ-ı bedene **(8)** ėrişür çıbanlar olur ve daḫı ḳaḳımak üzerine **(9)** ve çoḳ uyḳusuzlıḳ üzerine ve dür **(10)** lü ġuṣṣa üzerine cimā' ėtmeye zīrā bu **(11)** aḥvālde cimā' ėtmek ḳuvveti isḳāṭ ėder **(12)** ve daḫı ifrāṭ-ıla feraḥ olduġı vaḳtda cimā **(13)** ' ėtmeye elbette zīrā bu ḥālde bedende çoḳ

[49b]

(1) nesne taḥlīl eyler ḥattā vaḳt olur kim o **(2)** l ḥālde cimā' ėdene ġaşy vāḳı' olur **(3)** fi'l-cümle cimā' bedenüŋ a'dāl-i evḳātında **(4)** olmaḳ gerekdür 'avārıż-ı nefsāniyye az **(5)** ola eger żarūret-i dā'iye olur-ısa bu ḥā **(6)** lātda cimā'a bārid-i bedende ġıdā olduġı **(7)** vaḳt eṣlaḥdur beden ḫālī olmasından **(8)** ve daḫı ta'abdan ve riyāzetden ve ḥammāmdan **(9)** ṣoŋra cimā' yaramaz ve daḫı gerekmez kim çoḳ **(10)** cimā' 'aḳabinde şarāb-ı ṣırf ḳavī isti'mā **(11)** l ėdeler illā meger kim cimā' 'aḳabinde bedene **(12)** bürūdet ḥāṣıl ola ve daḫı cimā' ṣoŋında **(13)** ṣovuḳ ṣu içmeye aṣlā zīrā bedeni irḥā

[50a]

(1) ėder ẕübūl ve ra'şe ḳoparur ve cigere ṣu **(2)** durur istisḳādan ḫavf daḫı ḥāṣıl **(3)** olur ammā dėdüklerümüz vaḳt kim bi-ḥasebi'l-e **(4)** mzice muḫtelif olur meşelā şunlar kim **(5)** merṭūbü'l-mizācdur anlar ta'abdan ve riyā **(6)** żetden ve cū'dan ve 'aṭaşdan ṣoŋra cimā **(7)** ' ėtmek anlaruŋ mizācına muvāfiḳdur belki **(8)** ba'żı zaḥmetlerine devādur şunlar kim mizā **(9)** cları ḥār u raṭbdur cimā'a taḥammül eyleyeler **(10)** ḫuṣūṣā kim ṭamarları gėŋ ola zīrā ḥarā **(11)** ret ruṭūbetdür ṭabī'atıdur dem ḫōd **(12)** menīnüŋ māddesidür 'ale'l-ḫuṣūṣ yigitlig-ile **(13)** ola geçen bāblarda bunlara işāret olınmışdur

[50b]

(1) ammā şunlar kim mizācları ḥār u yābisdür **(2)** ṣafrā ṭabī‘atıdur anlar daḫı ḳavī olur **(3)** ḥarāretleri ḳavī olduġı-çün lākin ḳaçan ifrā **(4)** ṭ ėtseler żarar ėder bedenlerin ḳurıdur **(5)** vaḳt olur kim şöyle yėtişdürür bunları **(6)** cimā‘a şol demevīler gibi mülāzemet **(7)** ėtmeyeler yübūsetleri ġālib olduġ-ıçün **(8)** ammā şunlar kim mizācı bārid ü yābisdür sevdā **(9)** ṭabī‘atın dutar anlaruŋ çoḳ cimā‘ eylemege **(10)** ṣalāḥiyyetleri yoḳdur zīrā ki mizācları **(11)** ḳan mizācı żıddıdur lākin az olur bu **(12)** nlar daḫı cimā‘a ḳavī olurlar a‘żāları **(13)** ḳavī olduġı-çün ve buḫār-ı sevdāvī çoḳ

[51a]

(1) olduġı-çün lākin müdāvemet ėdemezler **(2)** ve daḫı cimā‘larınuŋ tevlīde ṣalāḥiyyeti **(3)** az olur belki ba‘żınuŋ olmaz ammā şu **(4)** nlar ki mizācı bārid ü raṭbdur balġam ṭabī‘atındadur **(5)** bunlaruŋ çoḳ cimā‘ ėtmege ṣalāḥiyyetleri yo **(6)** ḳdur ve daḫı bunlardan bir kişi çoḳ cimā‘ **(7)** ėtmege ḳādir olmaġa imkān yoḳdur bu **(8)** lunmaz zīrā bunlaruŋ bürūdeti ġālibdür ve **(9)** siŋirleri süstdür ammā şunlar kim leẕẕete **(10)** mā’ildür ve daḫı dilerler kim ṣoḥbetleri ṣā **(11)** bit ola anlarıŋ gibi kişilere gerekdür **(12)** kim cimā‘ ėdeler bedenüŋ ṣıḥḥatinde ve i‘tidāl **(13)** vaḳtında be-ġāyet iştihā-y-ıla ve bol

[51b]

(1) raġbet-ile kendüde ziyāde menī var-ıduġın **(2)** iḥsās ėde ve inẕāl-i ‘ādetden ṭaşra **(3)** gėç olmaya ve ba‘de’l-inẕāl bedene ḫıffet **(4)** ve nefse feraḥ ve nişāṭ ḥāṣıl ola şol **(5)** ḥadde yėtürmeye kim bedenża‘īf olup **(6)** ṣola nefs müteġayyir olup melāl bula **(7)** ol vaḳtdan öŋdün menī ibḳā eyleye **(8)** tā kim beden ṣıḥḥati üzerine ṣābit ola **(9)** ammā bilmek gerekdür kim eşkāl-i cimā‘dan reddī **(10)** si oldur kim örüṭurur-iken ola zīrā **(11)** ol resme cimā‘ ėtmek daḫı yaramazdur **(12)** ucura ucalara ziyān ėder ve yanın yatur- **(13)** iken cimā‘ ėtmek daḫı yaramazdur şol kimseye

[52a]

(1) kim ol yatduġı yanındaġı ‘użvıża‘īf **(2)** ve oturur-iken cimā‘ ėtmek daḫı yaramazdur **(3)** zīrā menī güç-ile çıḳar bögreklere ve baṭna ve **(4)** ca‘ ḥāṣıl olur vaḳt olur kim ẕeker mütevā **(5)** zim olur ol resme cimā‘dan aḥsen-i **(6)** evżā‘ eşkāl-i cimā‘ oldur kim laṭīf **(7)** ḫatunları ḳalıŋ döşekler üzerine **(8)** çalḳoyun yaturalar erenler anlaruŋ üzerine **(9)** çıḳalar ‘avratlar imkān olduḳca uca **(10)** ların yuḳaru ḳalduralar erenler ṣafā-y-ıla **(11)**

idḫāl eyleyeler iki ṭarafdan teġannüc ber-kemāl **(12)** ola ve inzālin müttefiḳ ola fā‘ile daḫı **(13)** mef‘ūle daḫı bundan eleẕẕü aḥlā ḥāl yo

[52b]

(1) ḳdur cimā‘ ṭarīḳinde vallahu a‘lem ve ekrem **(2)** el-bābü’ş-şāmin **(3)** şol muḳaddimeyi bildürür kim ma‘rifeti lāzımdur şol kimseye kim **(4)** terkīb-i edviyye-i bāh ėder bilgil kim ḥaḳ te‘ālā **(5)** vaḳtā kim nev‘-i ḥayvānuŋ bāḳī olmaġın diledi **(6)** ḥayvānuŋ cemī‘sine a‘żāyı ḫalḳ ėdi **(7)** vėrdi ol a‘żā sebebi-y-ile tevālüd ve tenā **(8)** sül ėtdiler ve daḫı ol a‘żāda ḳuvvet-i ġar **(9)** īziyye gibi ėdivėrdi ol ġarīziyye sebebi-y-ile **(10)** şol nefse kim ol a‘żā-yı tenāsüli **(11)** isti‘māl ėderler leẕẕet ḥāṣıl olur **(12)** ol leẕẕet-ile nefs a‘żā-yı tenāsüli **(13)** isti‘māl ėtmegi sever zīrā ol leẕẕet-i

[53a]

(1) ‘aẓīmeyi ḥaḳ te‘ālā ol nefsüŋ a‘żā-yı **(2)** tenāsül isti‘māline muḳārin ḳılmışdur o **(3)** l isti‘mālden muḳārin olmaz ḥaḳ te‘ālā **(4)** diledügi vaḳtdakin bu mecmū‘ayı şol ḥikmet-çü **(5)** ndür kim ḫalāyıḳ cimā‘ı kerih görüp tevālüd **(6)** tenāsül münḳaṭı‘ olsa vaḳtā kim tenā **(7)** süle muḥtāc oldu-y-ısa iki ḥayvān-kim **(8)** biri ėrkekdür biri dişidür birisine **(9)** a‘żā ḳılıvėrdi kim ṣāliḥ ola menī ilḳā **(10)** ėtmek ve daḫı iḥlīle bir fi‘l-i ṭabī‘yi terkīb **(11)** ėdivėrdi ayruḳ a‘żānuŋ fi‘l-i ṭabī‘ **(12)** gibi meşelā elüŋ dutmaḳ ve ayaġuŋ yürimek **(13)** irādetleri-y-ile ẕekerüŋ fi‘l-i ṭabī‘si oldur

[53b]

(1) kim şol sā‘at kim cimā‘ ẕikr ėder ya ḫayā **(2)** line ve fehmine getürür bu ḥarekāt-ı nefsā **(3)** nīden bir yėl ḳopar nā-gāh iḥlīle iner **(4)** şol ṭamarlardan kim yürege muttaṣıldur **(5)** ol yėl girür iḥlīlüŋ siŋirlerine kim **(6)** mücevvefdür geçen ebvābda işāret olınmışdur **(7)** müntefiḫ olup ḳāyim olur iḥlīlüŋ **(8)** ol fi‘l-i ṭabī‘sidür kāmil olur kim **(9)** iḥlīl anuŋ-içün yaradılmışdur bes etemm **(10)** vech üzere cimā‘ ėtmekde bir ḳıyām gerek **(11)** ve bir menī gerek ve bir iştihā gerek dėyelüm **(12)** her birisi nereden yėtişür evvel iḥlīlüŋ **(13)** ḳıyāma geldügi yürekdendür zīrā rūḥ-ı ḥayvā

[54a]

(1) nīyi cemī‘ bedene yürek vėrür iḥlīl daḫı **(2)** cemī‘ bedenden ve menī dimāġdan olur **(3)** ve iştihā cigerden olur nitekim yuḳaruda **(4)** işāret olınmışdur bu üç nesnenüŋ **(5)** her

ḳanḳısı eksük olur-ısa cimāʿ tamām **(6)** olmaz zīrā baʿżı kişilerüŋ yėli ġālib **(7)** olur ve iştihāsı az olur ḳıyām ḥā **(8)** ṣıl olur velākin cimāʿ iştihāsı az **(9)** ve menīsi az olur yāḫūd olmaz ve baʿżılaruŋ **(10)** iştihāsı az ve menīsi çoḳ olur velākin **(11)** ol yėl bulmaz ḳıyām bulmadın inzāl olur irā **(12)** detsüz bunlaruŋ gibiye sebeb-i aʿżā-yı **(13)** reʾīse kim dimāġdur ve cigerdür ve yürekdür

[54b]

(1) ṣıḥḥatde ve iʿtidālde olmaduḳlarıdur geçen **(2)** bāblarda cemīʿsi ẕikr olınmışdur dileseler **(3)** kim tamām leẕẕet bulalar bu aʿżānıŋ ışlā **(4)** ḥına dürişeler aġdiyeden ve eşribeden **(5)** ve maʿācīnden zīrā ziyāde cimāʿ bu aʿżā **(6)** nuŋ ṣıḥḥatinden ṣoŋra yėmekleri-y-ile ve içmekleri-y-ile **(7)** ve ḫōş derlemekleri-y-iledür şol kimseler ki **(8)** ʿömrünüŋ ziyādesin ḫōşlıġ-ıla bulur bu **(9)** fāʾidede bilmek gerekdür kim ġıdādan ve de **(10)** vādan her ne kim istiʿmāl olınur anda **(11)** üç vaṣıf mevcūd olmaḳ gerekdür biri **(12)** oldur kim istiʿmāl olınan ġalīẓ yėl tev **(13)** līd ėde ve ikinci oldur kim bedene çoḳ ġıdā

[55a]

(1) vėre üçünci oldur kim ḥarāret-i muʿtedil **(2)** ola tā kim mülāyim ola menī ṭabīʿatına ḳaçan **(3)** bu üç vaṣf bir ġıdāda bulunsa maḳṣūd **(4)** anda ḥāṣıl olur ve illā bulunmasa terkīb **(5)** lāzım olur iki ya üç nesneden **(6)** ya ziyādesinden bir miṣāl getürelüm ol **(7)** miṣālden terkīb ėtmege āsān yol buluna **(8)** meṣelā noḫūdda bu üç vaṣf vardur biri **(9)** bu kim bedene çoḳ ġıdā vėrür ve ikinci neffā **(10)** ḥdur ġalīẓ yėl ḳopar ve üçüncisi ṭabīʿatı **(11)** ḥār u raṭbdur menī ṭabīʿatına mülāyimdür bu **(12)** maʿnīler olduġı-çün anı istiʿmāl ėder **(13)** ler cimāʿa ḳavīdür ve nīm-birşit yumurda daḫı

[55b]

(1) ancılayındur anda daḫı bu üç vaṣf mev **(2)** cūddur kim zīrā kim bedene çoḳ ġıdā vėrür **(3)** ve rīḥ-i ġalīẓ tevlīd ėder ve ḥār u raṭbdur **(4)** ṭabīʿatı menīye mülāyimdür baḳlada bu evṣā **(5)** f-ı ṣelāṣeden ikisi mevcūddur biri bedene **(6)** çoḳ ġıdā vėrür ve biri riyāḥ-ı ġalīẓ tevlīd **(7)** ėder bu iki vaṣf-ıla baḳla daḫı cimāʿa ḳuvvet **(8)** vėrenlerden oldı lākin ḳuṣūr var **(9)** zīrā ṭabīʿatı menīye mülāyim degüldür bürūdeti **(10)** olduġı-çün şol kimseler kim anı istiʿmāl **(11)** ėder nesneler ḳatmaḳ gerekdür kim ḥarāret-i **(12)** muʿtedil kesb ėde ṭabīʿatı menīye mülāyim **(13)** ola illā ṣālih muḳavvī bāhdan ola şöyle-kim

[56a]

(1) yėdügi vaḳtın dār-ı fülfül ve zencebīl ḳata ya **(2)** dārçīnī ya şaḳāḳul ḳata ya şol dārū **(3)** lardan-kim ṭabī‘atında ḥarāret ola ve daḫı ṣoġa **(4)** nda evṣāf-ı ṣelāṣeden ikisi müctemi‘dür **(5)** bir bu kim ḥarāreti var bir bu kim müvellid-i rīḥ **(6)** dür bu sebebden muḳavvī bāhdan ṣayılur **(7)** velākin ḳuṣūrı var şol sebebden kim **(8)** bedene çoḳ ġıdā vėrmez ammā ḳaçan şişek **(9)** eti-y-ile veyāḫūd müṣemmen tavuḳ eti-y-ile bişürüp **(10)** yėseler şol ġıdālardan olur kim menīyi ziyāde **(11)** ėder ve daḫı bādām ve köknār içinde iki **(12)** vaṣf cem‘ olmışdur biri bu kim ḥārdur **(13)** biri bu kim bedene çoḳ ġıdā vėrür bu sebebden

[56b]

(1) muḳavvī bāhdan oldılar velākin ḳuṣūrları **(2)** var şol cihetden kim tevlīd-i rīḥ ėtmezler **(3)** ammā ḳaçan ‘aḳīde-i ‘ineb-ile ḫalṭ ėdüp isti‘mā **(4)** l ėdeler kim kemāl üzere muḳavvī olalar mezīd-i **(5)** menī olalar cemī‘ ġıdāları bunlara ḳıyās **(6)** eyleyeler belki cemī‘-i edviye daḫı bu resme **(7)** dür her ḳanḳısında bu üç vaṣf tamām o **(8)** lsa kemāl muḳavvīdür her ḳanḳısında bu üç **(9)** vaṣf eksük olsa ḳāṣırdur ter **(10)** kīb eylemek gerek ġıdālardan yāḫūd devā **(11)** lardan şol nesneler kim ol ḳuṣūrın **(12)** gidere tamām kemāl eyleye ḥekīm rāzī **(13)** eydür ata binmek dā’im ‘ādet ėdenler cimā‘a

[57a]

(1) ḳavīdür şunlardan ki anlaruŋ ‘ādeti degüldür **(2)** ve daḫı şunlar kim cimā‘ı ‘ādet ėdinmişdür **(3)** anlar cimā‘a ḳavīdür şunlar kim anlaruŋ ‘āde **(4)** ti degüldür ve daḫı erenlere ṣovuḳ yėrde **(5)** ve bilādī yėrde ve ḳış günlerinde ve iştihā-yı **(6)** cimā‘ ‘ārıż olur ḫatunlar olmaz issi **(7)** yėrlerde ve fuṣūl-ı ḥārda ‘ārıż olur **(8)** erenlere olmaz dėr imdi bu kelām küllīyyet **(9)** üzere rāst gelmez belki emziceye rā **(10)** ci‘ olur eger ol belāda ve ol fuṣūlde **(11)** mizācı i‘tidāl bulsa erüŋ ya ‘avra **(12)** tuŋ olmaḳ daḫli yoḳdur ve iştihā **(13)** olmaḳ i‘tidāl mizāca tābi‘dür

[57b]

(1) vallahu a‘lem ve aḥkem **(2)** el-bābü’t-tāsi‘ **(3)** ṭoḳuzuncı bāb şol edviyye-i müfredeyi bildürür kim anları **(4)** isti‘māl ėden cimā‘a ḳavī olur anlar **(5)** bunlardur kim dār-ı fülfül ve fülfül-i ebyaż **(6)** ve fülfül-i esved ve ‘āḳırḳarḥā ve ḫūlıncān **(7)** ve ḳaṣnı ve ṭatlu ḳusṭ

ve muġāş ve turb **(8)** toḫumı ve yapraġıdur ve kendüdür ve ḳulan **(9)** ḫāyasıdur ve zencebīldür ve anīsōn **(10)** ve panbuḳ çekürdegi içi ve yaş ḫaşḫā **(11)** ş ve ısırġan dikeni toḫmı ve lisān-ı **(12)** ʻaṣfūr ve zaʻferān ve saḳanḳūr ve sū **(13)** sen dibi ve besbāse ve ḳāḳule ve şelcem

[58a]

(1) toḫmı ve ḳavun toḫmı ve ʻūd-ı hindī ve kettān toḫmı **(2)** ve yonca toḫmı ve turunc ḳabıdur ve ṭopalaḳ **(3)** ve cırcır ve ḫuṣyetü'ş-şaʻleb ve ḫıyār toḫmı **(4)** ve cāvşīr ve şaḳāḳul ve ferfiyūn ve fuḳāḥ-ı **(5)** adḫır ve sünbül-i ṭīb ve demür dikeninüŋ **(6)** yaşı ve ḳurusı ve aḳ ṣoġan ve toḫmı **(7)** dur ve ḳırfa ve dārçīnī ve maṣṭakī ve selīḫe **(8)** dür ve daḫı şoldur kim içinde ḳızmış **(9)** demür söyündüreler ve helyūn toḫmı ve kere **(10)** fis toḫmı ve boy toḫmıdur ḫuṣūṣā bal-ıla **(11)** ḥalvāsın ėdeler ve köknār içi ve **(12)** fıstuḳ içi ve fınduḳ içi ve bādām içi **(13)** ve keşīre ve ḳōz içi ve hindustān ḳōzı

[58b]

(1) içi ve noḫūd ve baḳla ve bögrülce ve ʻuṣfūr toḫmı **(2)** ve simsim ve yaş üzüm ve yaş incīr **(3)** yaş bādām içidür ve keler dėd **(4)** ükleridür ve saḳanḳūruŋ ḳuyruġı dibidür **(5)** ve döşi ve bögrekleridür ve ṭuzdur ve ve **(6)** rel kim semek-i ṣayda dėrler ve gevşec balıḳ **(7)** dėdükleri ve ḳurumış aḳ balıḳ ve balıḳ **(8)** yumurdasıdur ve cemīʻ-i beynilerdür ḫuṣūṣā **(9)** gögercin yavrusı beynisi andan serçe **(10)** beynisi ve ḳuzı beynisi andan bülücler **(11)** beynisi ve ḳuzı beynisi bu dükelin ṭuz **(12)** -ıla istiʻmāl eyleyeler fā'ideler bulalar **(13)** vallahu aʻlem bi'ṣ-ṣavāb

[59a]

(1) el-bābü'l-ʻāşir **(2)** şol edviyye-i mürekkebeyi bildürür kim cimāʻa ḳuvvet vėrür **(3)** ṣıfat-ı devā kim cimāʻa çoḳ ḳuvvet vėrür ve menīyi **(4)** bol eyler rāziyānec ve cırcır toḫmı beşer miṣḳā **(5)** l yumşaḳ dögüp ṣıġır südi-y-ile yoġura **(6)** lar ve baḳla ḳadar ḥablar eyleyüp andan bir **(7)** miṣḳāl istiʻmāl ėdeler andan ḥammāma gire **(8)** ler zeyt yaġın sirke-y-ile ḳarışdurup **(9)** gevdeyi anuŋ-ıla ovalar ʻaẓīm menfaʻat **(10)** ėde ṣıfat-ı uḫrā bir vaḳıyye ṣoġan **(11)** ṣuyı ve bir vaḳıyye bal birbirine ḫalṭ ė **(12)** düp od üzerinde arḳun arḳun

[59b]

(1) ḳarışdurasın tā kim ṣu buḫār-ıla gide bal **(2)** ḳala ve her gėce ol baldan bir ḳaşuḳ yalaya **(3)** sın be-ġāyet nāfi‘ ola mebrūdü’l-mizāc **(4)** kişilere ṣıfat-ı uḫrā ‘āḳırḳarḥā ve **(5)** ısırġan dikeni toḫmı ve fülfül birer miṣḳā **(6)** l ve ḳaṣnı bir buçuḳ miṣḳāl ve keşūr toḫmı **(7)** ve kerdeme toḫmı ve dārçīnī ve zencebīl **(8)** ikişer miṣḳāl dükelin yumuşaḳ dö **(9)** gesin ve köpügi alınmış bal-ıla ma‘cūn **(10)** ėdesin iki miṣḳāli bir şerbetdür ḥā **(11)** cet vaḳtında isti‘māl ėdesin **(12)** ṣıfat-ı uḫrā ki be-ġāyet ‘acībdür **(13)** cimā‘a ḳuvvet vėrmekde alasın ḳuru demür

[60a]

(1) buturaḳ yüz miṣḳāl be-ġāyet saḥḳ ėde **(2)** sin ve üzerine tāze saġılmış süd **(3)** dökesin ḳoyasın ışlana tā kim ḳuvveti süde **(4)** çıḳa andan muḥkem sıḳasın bala ḳatasın **(5)** dükelisin isti‘māl ėdesin yāḫūd ol **(6)** demür buturaġun yaşın alasın sıḳasın **(7)** üç yüz miṣḳāl ṣuyın alasın ol ṣuyı **(8)** ol dögülmiş buturaġa içüresin güneşe **(9)** ḳarşu az az tā şuŋa degin-kim ol ṣu yine **(10)** ḳurıya andan götüresin her-gāh ki dileseŋ **(11)** terkīb ėdesin ol perverde buturaḳdan **(12)** bėş miṣḳāl cemī‘sin yumşaḳ dögeler ve zencebīl **(13)** iki miṣḳāl ve şeker bėş miṣḳāl ve ‘āḳırḳarḥā

[60b]

(1) bir miṣḳāl ve şol bal-ıla ma‘cūn ėdeler kim anda **(2)** zencebīl perverde olmış ola şerbeti iki **(3)** miṣḳāldür ḥācet vaḳtında isti‘māl ėde **(4)** ler ve üzerine tāze ve ısıcaḳ süd içeler ḳuvvet-i **(5)** ‘acībe bulalar ṣıfat-ı uḫrā cırcırı **(6)** dögesin sıḳasın ṣuyın alasın ve ol **(7)** ṣuda noḫūdı ışladasın tā kim noḫūd **(8)** ol ṣuyı dükelin kendüye çeke şişe **(9)** ışlana andan ḳurudup saḳlayasın ḥā **(10)** cet vaḳtında ol noḫūddan bėş miṣḳāl **(11)** alasın ve üç miṣḳāl cırcır toḫmı ve üç **(12)** miṣḳāl köknār içi dükelisin yumşaḳ **(13)** dögüp köpügi alınmış bal-ıla ma‘cūn ėdesin

[61a]

(1) ol ısıcaġ-iken üzerine dārçīnī ve ḳırfa **(2)** ve ḳaranfül ve maṣṭaḳī her birinden birer miṣḳāl **(3)** dökeler ḫalṭ ėdeler şerbeti bir miṣḳālden **(4)** ikiye-degin isti‘māl ėdeler ‘aḳīde olıcaḳ **(5)** süd-ile içeler ṣıfat-ı uḫrā kim ibn-i **(6)** cezerī te’līf ėtmişdür şol kimseler-içün **(7)** kim cimā‘ı az ėdeler iştihāları olmadığı-çün **(8)** ve hem merṭūblara ve mebrūdlara daḫı münāsibdür **(9)** ve nāfi‘dür ‘āḳırḳarḥā ve zencebīl ve anīsōn **(10)** ve yandaġı

yėdişer dirhem aḳ ṣoġan **(11)** toḫmı ve kemnūn ve yonca toḫmı her birinden ikişer **(12)** dirhem dükelisin yumşaḳ dögeler köpügi gitmiş **(13)** bal-ıla ma‘cūn ėdeler şerbeti bir miṣḳālden ikiye-degin

[61b]

(1) dür ḥācet vaḳtında ve daḫı isti‘māl ėde **(2)** ler ṣıfat-ı uḫrā ṣoġan ṣuyı bir **(3)** vaḳıyye ve cırcır ṣuyı bir vaḳıyye ve bal **(4)** ve sayaġı birer vaḳıyye dükelin ḫalṭ ėdüp **(5)** od üzerinde arḳun arḳun ḳaynada **(6)** sın tā şuŋa degin kim ṣular buḫār-ıla **(7)** gide bāḳī ḳalandan günde yigirmi dirhem **(8)** isti‘māl ėdüp ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı **(9)** uḫrā ẕekeri ṣalābetlü ve ḳuvvetlü ḳılur **(10)** ve cimā‘ üzere mu‘īndür yabān sar **(11)** maşıġı bir miṣḳāl ve cırcır toḫmı ve zencebīl **(12)** ve dārçīnī birer miḳdār dükelin ayru **(13)** ayru saḥḳ ėdüp cem‘ ėdeler şīrū

[62a]

(1) ġan yaġı-y-ıla yoġuralar her gün acla birer **(2)** miṣḳāl isti‘māl ėdeler ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı **(3)** uḫrā alasın bir semek-i ṣaydiyyeyi saḥḳ **(4)** ėdesin bir vaḳıyye bal içinde ṭa‘ām **(5)** yėmedin ol baldan üç barmaḳ yalayasın **(6)** ḥācet vaḳtına-degin cimā‘ ėtmezden **(7)** öŋdin bir sā‘at isti‘māl ėde **(8)** sin ḳuvvet bulasın ṣıfat-ı uḫrā **(9)** cırcır toḫmın ve helyūn toḫmın alasın **(10)** ve çörek otın ve lisān-ı ‘aṣfūr **(11)** ve dārçīnī ve anīsōn ve ısırġan dikeni **(12)** toḫmın birer miḳdār ve kerefis toḫmın ve keşūr **(13)** toḫmın birer miḳdār cemī‘in dögeler köpügi alınmış

[62b]

(1) bal-ıla ma‘cūn ėdeler ol ma‘cūndan birer **(2)** miṣḳāl ḳurṣa düzeler her ḳurṣa bir şerbetdür **(3)** ḥācet vaḳtında isti‘māl ėdeler ḳuvvet **(4)** bulalar ṣıfat-ı uḫrā alasın ḳara öküz **(5)** çavnın yaş-iken tīz maḳaṣ-ıla uvaçuḳ ṭoġra **(6)** yasın ḳurudasın yumşaḳ dögesin bir miṣḳā **(7)** lin tāze ṣaġılmış ḳara inek ya ġāyet **(8)** ḳızıl inek südine ḳatasın içe **(9)** sin fi‘l-i ‘acībi göresin ṣu ṣığırı ça **(10)** vnı ve deve çavnı daḫı buncılayındur ṣıfat-ı **(11)** uḫrā kerefis toḫmı ve şeker ikişer dirhem **(12)** elli dirhem sayaġı-y-ıla ḳarışdurup üç **(13)** bölük ėdesin üç-kez isti‘māl ėdesin

[63a]

(1) ne-ḳadar diler-iseŋ cimā‘ ėdesin ṣıfat-ı **(2)** uḫrā milḥ-i enderānī ve fülfül ve dār-ı fülfül **(3)** ve perverde-i zencebīl birer dirhem dükelin **(4)** yumşaḳ dögüp ḳıvāma gelmiş

bal-ıla ḳarışdura **(5)** lar baḳla ḳadar ḥablar ėdeler cimā‘a ḳaṣd ėde **(6)** cek birin dili altında ḳoya tā eriye ḳuvvet **(7)** bulalar be-ġāyet mücerrebdür ṣıfat-ı uḫrā kim **(8)** menī̆yi ziyāde ḳılur ve iştihā getürür cırcır toḫmı **(9)** hindustān ḳōzı içi alasın berāber **(10)** ve ‘āḳırḳarḥā bunlaruŋ nışfınca dükelin yumşaḳ **(11)** dögeler ḳıvāma gelmiş bal-ıla ḳarışduralar ḥā **(12)** cet vaḳtında fındıḳ ḳadar isti‘māl **(13)** ėdeler ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı uḫrā kim levni

[63b]

(1) ṣāfī̆ ḳılur ma‘deye ve cigere nāfi‘dür cimā‘a **(2)** ḳuvvet vėrür helī̆le-i kābilī̆ belī̆lec emlec fülfül **(3)** dār-ı fülfül zencebī̆l ṭopalaḳ şayṭarac turunc ḳabı **(4)** mürr igne bürdesi ve demür tūbalın ve ḳabsuz **(5)** simsim birer miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögeler kefi **(6)** alınmış bal-ıla ḳarışduralar bir dirhem şerbetdür **(7)** ḥācet vaḳtında isti‘māl ėdeler tā yėdi **(8)** güne-degin günde bir dirhem artura ‘acāyib **(9)** fā’ide bulalar ṣıfat-ı uḫrā kim cimā‘ iştihāsın **(10)** getürür cırcır toḫmı bėş dirhem tuḫmugān iki **(11)** miṣḳāl yumşaḳ dögüp köpügi gitmiş bal-ıla **(12)** ḳarışdura günde bir miṣḳāl isti‘māl ėdeler **(13)** ammā gün aşurı ola ‘aẕī̆m menfa‘at bula

[64a]

(1) ṣıfat-ı uḫrā fi‘l-i ‘acī̆bi vardur pādişā **(2)** hlar-içün düzülmişdür ‘ūd ve za‘ferān ve **(3)** cevz-i buvā ve ḳırfa ve ḳaranfül ve ṣandaleyn ve **(4)** ṭopalaḳ ve nār-müşk ve sādenc ve şayṭarac **(5)** ve ṣırġan dikeni toḫmı ve ḥabbü’l-ġār ve kebere **(6)** dibi ḳabı ve maṣṭakī̆ ve günlük dörder **(7)** miṣḳāl ve şeker seksen miṣḳāl dükelin **(8)** ‘ale’l-infirād dögeler andan ḳarışdurup yine **(9)** saḥḳ ėdeler andan köpügi gitmiş bal-ıla ḳarı **(10)** şdurup ḥācet vaḳtında isti‘māl **(11)** ėdeler şerbeti bir miṣḳāldür ‘aẕī̆m ḳuvvet **(12)** bulalar ṣıfat-ı uḫrā kim cimā‘a ḳuvvet vėrür **(13)** cevz-i buvā ḳāḳule şelcem toḫmı dār-ı fülfül cırcır

[64b]

(1) toḫmı ḳaranfül ḫūlıncān gül toḫmı gendene toḫmı zencebī̆l **(2)** besbāse dörder miṣḳāl dükelin yumşaḳ dö **(3)** geler köpügi gitmiş bal-ıla isti‘māl ėdeler şerbeti **(4)** iki miṣḳāldür üzerine tāze sağılmış süd **(5)** içeler ‘aẕī̆m menfa‘at bulalar ve’s-selām **(6)** el-bābü’l-ḥādī̆ ‘aşere **(7)** şol yaġları bildürür kim ol yaġlaruŋ cimā‘ üzerine **(8)** menfa‘ati var muḳavvī̆ yaġlarıŋ birisi nerges **(9)** yaġıdur ve belesān yaġıdur ve sūsen yaġı **(10)** dur ve turunc yaġıdur ve zanbaḳ yaġıdur ve **(11)** benefşe yaġıdur ve bābādya yaġıdur ve

ḳusṭ **(12)** yaġıdur ve bān yaġıdur ve bunlaruŋ eşbā **(13)** hlarıdur yāsemin yaġı gibi ve menṣūr yaġı

[65a]

(1) gibidür bunları ‘ale’l-infirād isti‘māl ėdüp **(2)** ḳasuġa ve ẕekere sürmeg-ile menfa‘at bulalar **(3)** ammā mürekkeb yaġlar kim birbiri-y-ile terkīb **(4)** olınur menṣūr yaġın ḳaçan nerges ya **(5)** ġı-y-ıla ḳarışdurasın nergesiŋ ṣoġanın daḫı **(6)** dögüp ve ‘āḳırḳarḥā sırġan dikeni toḫmın **(7)** dögüp bile ḳarışduralar ucalara ve ḳasuġa **(8)** ve ẕekere ve ḫāyalara süreler ovalar cimā‘a be-ġā **(9)** yet ḳuvvet vėre ṣıfat-ı uḫrā dühn kim **(10)** ḳasuġa ve ẕekere her gün süreler cimā‘a **(11)** ḳuvvet bula ‘āḳırḳarḥā ferfiyūn birer dirhem **(12)** müşk bir deng yumşaḳ dögeler bir vaḳıyye **(13)** zanbaḳ yaġında ezeler ḳasuġa dürteler ‘aẓīm

[65b]

(1) menfa‘at bulalar ṣıfat-ı uḫrā panbuḳ **(2)** çekürdegin nīm-kūft dögüp bir ḳaba ḳoya **(3)** sın örtülünceye-dek ṣu ḳoyasın od **(4)** üzerinde arḳun arḳun şol-ḳadar **(5)** ḳaynadasın-kim bişe ṣābūn gibi ola **(6)** yėlmeşik ola daḫı ẕekere ve ṭabana dürte **(7)** ẕeker şöyle ḳıvām bula kim muḥkem ola sürülen **(8)** nesneyi silmeyince sākin olmaya ṣıfat-ı **(9)** uḫrā kim cimā‘a müfīddür alasın ḳanatlu **(10)** ḳarıncanuŋ büyüginden eksüklüce bir ṣīşeye **(11)** ḳoyasın yāḫūd od üzerinde bişüresin **(12)** be-ġāyet müherrā olunca andan ol yaġı **(13)** ṭopuġuŋa süresin ne-ḳadar diler-iseŋ cimā

[66a]

(1) ‘ ėdesin ṣıfat-ı uḫrā kim ẕekerde **(2)** süstlıḳ olsa ve menī tėz inzāl olsa **(3)** ol zaḥmetleri giderür alasın yarpuzı **(4)** bir miṣḳāl yumşaḳ dögesin ḫāliṣ zanbaḳ **(5)** yaġında ezesin yatıcaḳ ṭabanlaruŋa süresin **(6)** menfa‘at göresin ṣıfat-ı uḫrā **(7)** alasın yüz yigirmi köti sivri ḳarıncadan **(8)** bir ṣīşeye ḳoyasın üzerine zanbaḳ **(9)** yaġın dökesin aġzın baġlayup ḳırḳ gün **(10)** güneşe aṣasın andan aġzın açup **(11)** üzerine bėş dirhem dögülmiş ‘āḳırḳarḥā **(12)** ve üç ėrkek serçe beynisin ḳoyasın **(13)** ḳarışdurup ḳasuġa ve ẕekere dürtesin ‘acā

[66b]

(1) yib göresin ṣıfat-ı uḫrā alasın yüz **(2)** yigirmi ṣaḥrāī ḳarınca bir ṣīşeye ḳoyasın **(3)** ve baṣal-ı ‘unṣul dögesin güneşde ḳırḳ gün **(4)** ṭura andan ẕeker başına süresin ḳuvvet **(5)**

vėrüp ḳıyāma getüre ve hem ḫatunlar ol **(6)** cimā‘dan leẕẕet-i ‘aẓīme bulalar ṣıfat-ı **(7)** uḫrā baṣal-ı ‘unṣulı dögüp bir bezden **(8)** ṣuyın alup ve hem muḥkem sıḳasın elüŋ degür **(9)** meyesin ol ṣu ne miḳdār-ısa ol ḳadar **(10)** zanbaḳ yaġın ḳatup od üzerinde arḳun **(11)** arḳun ḳaynadasın tā kim ṣuyı gide andan **(12)** indüresin on dirhemine bir dirhem ferfīyūn **(13)** ḳatasın yumşaḳ dögülmiş andan bir şīşeye

[67a]

(1) ḳoyasın ḥācet vaḳtında isti‘māl ėde **(2)** sin bögreklere ve ẕekere süresin hīç yatmaya **(3)** ṣıfat-ı uḫrā on dirhem aḳ fülfül **(4)** yumuşaḳ dögesin bal içinde ezesin **(5)** üzerine zanbaḳ yaġın dökesin yėdi **(6)** güne-degin ḳarışdurasın andan bir **(7)** şīşeye ḳoyasın ḥācet vaḳtında **(8)** barmaġ-ıla alup ẕeker başına dürteler fā‘il **(9)** ve mef‘ūl ṭarafından leẕẕet-i ‘acībe bula **(10)** lar ṣıfat-ı uḫrā ḫardalı yumşaḳ dögüp **(11)** yāsemīn yaġı içinde ezeler ol yaġ-ıla **(12)** ol ẕekeri ovalar be-ġāyet ḳıyām ḥāṣıl ola **(13)** ṣıfat-ı uḫrā bir baṣal-ı ‘unṣulı dört

[67b]

(1) pāre ėdesin bir ḳaba ḳoyasın üzerine **(2)** bir dirhem dögülmiş māzū ṣaçasın üstin **(3)** örtecek ḳadar yāsemīn yaġın ḳoyasın **(4)** bir hefte ṭura cimā‘ vaḳtında ẕekere dür **(5)** tesin fā’ide bulasın ṣıfat-ı uḫrā **(6)** yeŋi ferfīyūn buçuḳ dirhem ve süg rub‘ **(7)** dirhem ve būre buçuḳ dirhem dükelin yumuşaḳ dögesin **(8)** dört dirhem zanbaḳ yaġından ezesin **(9)** üç gün güneşde ḳoyasın ḥācet **(10)** vaḳtında ḳasuġa ve ẕekere dürtüp fā’ide **(11)** bulasın ṣıfat-ı uḫrā ‘ūdü’l-ḳarḥı **(12)** yumşaḳ dögüp yāsemīn yaġında eze **(13)** sin ḳasuġa ve ẕekere süresin ḳıyāma

[68a]

(1) getüre ḳusṭ daḫı ḳaṣnı daḫı bu fi‘li işler **(2)** ḳaçan zanbaḳ yaġı-y-ıla ezseler ferfīyūn daḫı **(3)** bu fi‘li işler velākin ḫatunlara zaḥmet vėrür **(4)** ḥarāret-ile belki raḥimlerin şişirür tā benefşe **(5)** yaġın ulaşdurmayınca yāḫūd tavuḳ yaġın **(6)** ol vaḳt mażarratı sākin olur ammā **(7)** arslan yaġın eridüp ẕekere dürtseler **(8)** fi’l-ḥāl ḳıyāma getüreler ṣıfat-ı uḫrā **(9)** bir vaḳıyye sūsen yaġı fülfül ḫardal ferfīyūn **(10)** birer dirhem ve bir çekirdek müşk ve buçuḳ **(11)** dirhem ḳaṣnı dükelin ol yaġ içinde **(12)** ezeler ol yaġ-ıla ẕekeri ovalar ḳıyāma **(13)** gelüp muḥkem ola ṣıfat-ı uḫrā alasın

[68b]

(1) serçelerüŋ ödlerin zanbaḳ yaġı-y-ıla ḳarı **(2)** şdurup bir şīşeye ḳoyasın cimā‘ **(3)** ėdicek ẕekerüŋe ve ṭabanuŋa süresin yère **(4)** başmayasın ‘acāyib göresin ve ba‘żı **(5)** ḥükemā dėmiş kim serçe ödin ol **(6)** muḳavvī yaġlaruŋ her ḳanḳısına ḳatsalar **(7)** anuŋ-ıla ẕekeri ovsalar ḳuvvet bulalar **(8)** şol ẕeker kim be-ġāyet süstdür anı **(9)** dā’im ovalar ḳusṭ ve ṭopalaḳ yaġı-y-ıla ya **(10)** ḳaşnı ve ‘āḳırḳarḥāyı yāsemīn yaġı-y-ıla **(11)** ezeler ẕekeri ovalar tā kim ol zaḥmet gide **(12)** yine ḥarāret ḥāṣıl ola ve’s-selām **(13)** el-bābü’ṣ-ṣānī ‘aşere

[69a]

(1) cimā‘a ḳuvvet vėrür mesūḥātı bildürür ṣıfat-ı **(2)** mesūḥ kim ẕekeri ve ḳasuġı anuŋ-ıla ovalar **(3)** cimā‘ iştihāsın getürür ‘āḳırḳarḥā ve besbā **(4)** se ve dār-ı fülfül birer miṣḳāl dāne çādır **(5)** ve ferfiyūn ikişer miṣḳāl nergis yaġı on **(6)** miṣḳāl ve aḳ mūm dört miṣḳāl dükelin **(7)** dögüp şem‘i daḫı yaġ içinde erideler **(8)** ve ol dögülmiş edviyyeyi ḳarışdurup ṣovu **(9)** dalar andan ẕekere ve ḳasuġa dürtüp ova **(10)** lar ‘aẓīm fā’ide bulalar ṣıfat-ı uḫrā **(11)** kim ẕekere süreler ḳāyim olup ḳuvvet bula **(12)** öküz ödin köpüksüz bal-ıla ḳarışduralar **(13)** bir miṣḳāl yumşaḳ dögülmiş ‘āḳırḳarḥā ḳatalar ẕekere

[69b]

(1) sürüp be-ġāyet menfa‘at bulalar ṣıfat-ı uḫrā **(2)** teke ödin ẕekere ve ḳasuġa sürseler cimā‘a **(3)** ‘aẓīm ḳuvvet vère ṣıfat-ı uḫrā kim ẕeker **(4)** süst olup ḳıyāma gelmese süreler ḳıvā **(5)** ma gele būreyi zeyt-ile ve köpügi alınmış bal-ıla **(6)** ḳarışdurasın ẕekerüŋ çevresine birḳaç **(7)** gün iş ėdinüp dürtesin menfa‘at **(8)** bulasın ṣıfat-ı uḫrā bögrek yaġın ner **(9)** gis ṣoġanı-y-ıla ḳarışduralar ‘āḳırḳarḥā **(10)** ve mevīzec birer miṣḳāl dögüp bal-ıla ḳarışdura **(11)** lar ḥācet vaḳtında ẕekere dürteler tekenüŋ **(12)** bögregi yaġı ve bal berāber gül yaġı anlaruŋ ru **(13)** b‘ınca ve on miṣḳāl fülfüli yumşaḳ dögüp

[70a]

(1) ol yaġ-ıla erideler cimā‘ vaḳtında ẕekerüŋ **(2)** başına dürtüp iş üzerine olalar **(3)** ‘acāyib göreler ṣıfat-ı uḫrā gendene toḫmı **(4)** ve fülfül berāber yumşaḳ dögeler aḳ bal-ıla ḳarışd **(5)** uralar ẕekere ve ḳasuġa süreler ‘aẓīm menfa‘at **(6)** bulalar ṣıfat-ı uḫrā panbuḳ çekürdegi için **(7)** sūsen yaġı-y-ıla saḥḳ ėdeler ẕekeri ve **(8)** ḫāyayı ve ḳasuġı ol yaġ-ıla ovalar **(9)** be-ġāyet iştihā ḥāṣıl ola **(10)** el-bābü’ṣ-ṣāliṣ ‘aşere **(11)** żamādātı

bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür ṣıfat-ı **(12)** żamād kim ẕekeri ḳıyāma getürür ve iştihā **(13)** yı ḳavī eyler ṭaġ tekesi ẕekerin yaḳup

[70b]

(1) kül eyleyesin ‘āḳırḳarḥā ferfiyūn fülfül-i ebyaż **(2)** birer miṣḳāl yumşaḳ dögüp eski ḫamr-ıla **(3)** yoġurasın ẕekere ḫāyalara süresin ‘aẓīm **(4)** fā’ide bulasın ṣıfat-ı uḫrā kim yaġrına **(5)** vuralar ḳuvvet vère cimā‘ı ziyāde ède ‘āḳırḳarḥā **(6)** ferfiyūn ikişer miṣḳāl ḳaṣnı bir buçuḳ **(7)** miṣḳāl belesān yaġı ve ḳusṭ yaġı ikişer **(8)** miṣḳāl fülfül cevz-i buvā ikişer miṣḳāl ḳuru **(9)** edviyyeyi yumşaḳ dögüp ol yaġları saḥḳ **(10)** ėdeler tamām ḳarışa andan bir beze sürüp **(11)** arḳaya yapışduralar ‘acāyib göresin **(12)** ṣıfat-ı uḫrā kim ẕekere dürteler cimā‘a **(13)** ḳuvvet vère ‘āḳırḳarḥā altı miṣḳāl be-ġāyet

[71a]

(1) yumşaḳ dögeler üzerine zanbaḳ dökeler yine **(2)** saḥḳ ėdeler tā merhem gibi ola ẕekere ve **(3)** ḫāyaya süreler diledükce cimā‘ ėdeler **(4)** ṣıfat-ı uḫrā on serçe beynisin **(5)** alup simsimi yumuşaḳ dögüp ol **(6)** beynilere ḳatasın ṭabanlaruŋa süresin **(7)** yère başmayasın ne-ḳadar diler-iseŋ cimā‘ **(8)** ėdesin ṣıfat-ı uḫrā kim āsāndur **(9)** mücerreblerdür ḳanatlu ḳarınca üzerine **(10)** yāsemīn yaġın dökesin yėdi gün **(11)** ya daḫı ziyāde güneşe aṣasın **(12)** döşege yatıcaḳ ṭabanlaruŋa ol yaġı süre **(13)** sin bir sā‘at ḳafaŋ üzere yatasın

[71b]

(1) andan ṭurup cimā‘a meşġūl olasın **(2)** ‘aẓīm ḳuvvet bulasın ṣıfat-ı uḫrā **(3)** serçeleri boġazlayup ḳanların mercimek **(4)** unı üzerine dökesin daḫı fınduḳlar **(5)** ėdesin cimā‘ vaḳtında ol bınduḳlaruŋ **(6)** birin zeyt yaġı-y-ıla ezesin ẕekere süresin **(7)** irādetüŋce cimā‘ eyleyesin ṣıfat-ı uḫrā **(8)** ‘āḳırḳarḥā ferfiyūn ikişer miṣḳāl zanbaḳ **(9)** yaġı-y-ıla aḳ mūm ḳarışdurasın od üz **(10)** erinde ol edviyyeyi bunlaruŋ üzerine **(11)** dökesin tā ṣovuyunca ḳarışdurasın-kim **(12)** merhem gibi ola ḥācet vaḳtında **(13)** ẕekere ve ḳasuġa süresin ḳuvvet bula

[72a]

(1) el-bābü’r-rābi‘u ‘aşere **(2)** şol cevārişleri bildürür kim menīyi ziyā **(3)** de ėder cimā‘a ḳuvvet vėrür ṣıfat-ı cevāriş **(4)** kim mezīd-i menī durur sünbül-i ṭīb ḳırfa dār-ı **(5)** fülfül

dārçīnī ḳāḳule ikişer miṣḳāl sirkede **(6)** ışlanmış yine ḳurumış kemnūn dört **(7)** miṣḳāl maṣṭakī iki miṣḳāl ḳuru na‘na‘ dört **(8)** miṣḳāl süg bir buçuḳ miṣḳāl müşk iki **(9)** çekürdek şeker bėş miṣḳāl anīsōn kere **(10)** fis toḫmı birer miṣḳāl dükelin yumuşaḳ dögeler **(11)** eleyeler köpügi alınmış bal-ıla ḳarışduralar şer **(12)** beti iki miṣḳāldür yėyen fā’ide bulalar

[72b]

(1) ṣıfat-ı uḫrā kim muḳavvī-i cimā‘dur ve **(2)** iştihāyı ziyāde eyler ḳaranfül cevz besbā **(3)** se elsinetü’l-‘aṣāfir aṣl-ı adḫır **(4)** zencebīl dārçīnī maṣṭakī ‘ūd-ı hindī **(5)** za‘ferān ikişer miṣḳāl ḳāḳule şeh-dāne **(6)** günlük birer miṣḳāl müşk iki çekür **(7)** dek şeker yėtdükce gülāb on bėş **(8)** miṣḳāl şekeri gülāb-ıla ezüp od üze **(9)** rine ḳoyalar tā ḳıvāma gele dögülmiş ed **(10)** viyyeyi ḳatalar sırça üzerine ya mermer ü **(11)** zerine döküp ḳaṭ‘ ėdeler ḥācet vaḳtında **(12)** isti‘māl ėdüp fā’ide bulalar cevāri **(13)** ş-i tüffāḥ alasın içi arınmış ve ḳabı

[73a]

(1) ṣoyulmış ṭatlu gülābī almadan ya yūsufī **(2)** almadan ya yed-gunī almadan bir vaḳıyye ṭancīre **(3)** ye ḳoyup örtecek ḳadarı ṣu ḳoyasın **(4)** bişüresin tā kim ṣu ḳalmaya gide andan **(5)** iki vaḳıyye şekeri bir vaḳıyye gülāb-ıla ol **(6)** bişmiş almanuŋ üzerine dökesin **(7)** ḳaynadasın tā mün‘aḳid ola andan za‘ferān **(8)** sünbül ḳaranfül dārçīnī maṣṭakī dār-ı fülfül **(9)** ikişer miṣḳāl ‘ūd-ı hindī bėş miṣḳāl **(10)** dükelin yumuşaḳ dögülmiş elenmiş üzerine **(11)** ekeler ḳarışduralar ḥācet olıcaḳ isti‘mā **(12)** l ėdeler ṣıfat-ı uḫrā kim menīyi çoḳ ėder **(13)** cimā‘a ḳuvvet vėrür şaḳāḳul dārçīnī

[73b]

(1) dār-ı fülfül ḫūlıncān ḳırfa zencebīl bėşer **(2)** miṣḳāl behmen-i ebyaż ve aḥmer[22] ve na‘nā ve yo **(3)** nca toḫmı ve cırcır toḫmı ve sırḳan dikeni toḫmı **(4)** ve ḳavun içi ve ṣoġan toḫmı ve kerefis toḫmı **(5)** üçer miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögüp ḳıvā **(6)** ma gelmiş bal-ıla ḳarışduralar şerbeti iki **(7)** miṣḳāldür üzerine tāze ṣıġır südin **(8)** içeler ‘aẕīm ḳıvām vėre ṣıfat-ı uḫrā **(9)** kim cimā‘ ḳuvvetin arturur yonca toḫmı keşūr **(10)** toḫmı cırcır toḫmı helyūn toḫmı tüdrenk **(11)** aġından ve ḳızılından sırġan dikeni toḫmı **(12)**

[22] Bu kelime, incelememizin bitki adları bölümüne *behmen-i aḥmer* olarak alınmıştır.

kerefis toḫmı şalġam toḫmı ṣoġan toḫmı bėşer dir **(13)** hem dārçīnī şaḳāḳul ḫūlıncān ḳırfa

[74a]

(1) dār-ı fülfül selīḫe onar dirhem dükelin **(2)** yumşaḳ dögüp köpügi alınmış bal-ıla ḳarışdura **(3)** lar şerbeti yigitlere iki miṣḳāldür pīrlere **(4)** üç miṣḳāldür ḥācet vaḳtında isti‘mā **(5)** l ėdeler üzerine keçi südi yāḫūd **(6)** ṣıġır südin içeler ṣıfat-ı uḫrā **(7)** kim ṭa‘ām iştihāsın getürür ve cimā‘a **(8)** ḳuvvet vėrür dārçīnī zencebīl şaḳā **(9)** ḳul üçer miṣḳāl ḫūlıncān on iki **(10)** miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögüp ve eleyüp **(11)** köpügi alınmış bal-ıla ḳarışdurasın **(12)** şerbeti bir miṣḳālden iki miṣḳāle **(13)** -degindür vallahu a‘lem bi’ṣ-ṣavāb

[74b]

(1) el-bābü’l-ḫāmisu ‘aşere **(2)** şol mürebbāları bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür şehvet **(3)** arturur lā-büddür evvelā şol edviyye ki per **(4)** verdelere ḳoyarlar ne miḳdār gerekdür meṣelā zencebīl **(5)** ve dārçīnī ve ḳırfa ve hāl cevz-i buvā maṣṭakī **(6)** ‘ūd-ı hindī birer vaḳıyye ki on iki **(7)** dirhemdür za‘ferān süg birer miṣḳāl **(8)** müşk buçuḳ dirhem bunlar dükelin cem‘ **(9)** ėdesin mürebbā olan ne miḳdār-ısa arṭa **(10)** ldan her rıṭıl kim yüz ḳırḳ dört buçuḳ dir **(11)** hemdür kim altı dirhemdür eger ziyāde olsa **(12)** vaḳt ola kim mürebbānuŋ ḫāṣıyyeti ḳalmaya

[75a]

(1) ya dārūları aḫlāṭ-ıla isti‘māl ėdenüŋ **(2)** ṭabī‘atı nefret duta ol sebebdendür kim **(3)** edviyyeyi yumşaḳ saḥḳ ėdüp kettān bezin **(4)** kim seyrek ola kīse ėdüp içine **(5)** ḳoyasın ol mürebbāyı ‘asel-ile **(6)** ḳaynatduġuŋ vaḳt ol kīseyi bile **(7)** ḳaynadasın ḳuvvetlü ola cirmi bile ol **(8)** masa ġam degül terbiyet-i şaḳāḳul kim ma‘de **(9)** ye ḳuvvet vėrür ve menīyi ve iştihā-yı cimā‘ı **(10)** ziyāde ėder iri yoġun şaḳāḳul bėş **(11)** rıṭıl ṣu içinde bir pāk ḳabda ışlaya **(12)** sın on gün tamām andan bir taş **(13)** çölmege ḳoyup ḳaynadasın birḳaç-kez

[75b]

(1) andan çıḳarup ḳabın ṣuvayasın gine **(2)** çölmege ḳoyup üzerine bal ḳoyasın **(3)** şaḳāḳul örtecek ḳadar andan ol dėdü **(4)** gümüz edviyyeyi bu bėş rıṭıl şaḳāḳula otuz **(5)**

dirhem olur yumşaḳ dögüp kīseye **(6)** ḳoyulmış ola bal-ıla bile bıraġasın nitekim **(7)** beyān ėtdüm arḳun arḳun ḳaynadasın-kim **(8)** şaḳāḳul ʻaseli içe andan çıḳarup **(9)** küpcüg-ile ḳoyasın balı gitdügince ü **(10)** zerine bal ḳoyasın zencebīl perverde **(11)** sin daḫı bu resme ėdeler ammā edvi **(12)** yeden aŋa maṣṭakī ve zaʻferān ve müşk **(13)** girür hemān ṣıfat-ı cezer-i mürebbī kim

[76a]

(1) cimāʻa ḳuvvet vėrür yunulmış keşūr on **(2)** rıṭıl ḳoyasın ṭancīreye üzerine ṣu **(3)** dökesin örtecek ḳadar andan od üzer **(4)** ine ḳoyasın arḳun arḳun ḳaynada **(5)** sın tā müherrā ola andan ṣudan çıḳa **(6)** rup ḳoyasın kim ṣuyun ṣora ve ṣo **(7)** vuya andan üzerine bal dökesin ör **(8)** tecek ḳadar yine od üzerine ḳoyasın **(9)** birḳaç ḫafīf ḳaynada andan indüresin ṣovu **(10)** dup ṣovudup bir ẓarfa ḳoyasın ammā **(11)** edviyye miḳdārı ve keyfiyyeti tekrār lāzım **(12)** degüldür hemān ẕikr olınan gibidür **(13)** ṣıfat-ı mürebbā-yı helīle-i kābilī kim gėç ḳo

[76b]

(1) caldur ve istiʻmāl ėdenlerüŋ ḳılın ḥıfẓ **(2)** èder ḥālī üzere bir yaşıl sırçalu çanaġa **(3)** kābilī helīleyi ḳoyasın üzerine ṣu ḳoya **(4)** sın örtülecek ḳadar andan üzerine **(5)** billūṭ billūṭ[23] külin dökesin bir avuç helīle **(6)** miḳdārı ḳırḳ elli ḳadarı ola ziyādesin **(7)** aŋa göre ėdesin ḳoyasın üç gün yata **(8)** üç günden-ṣoŋra ol ṣuyı ve küli gideresin **(9)** yine yeŋi ṣu ve yeŋi kül dökesin ol daḫı üç **(10)** gün ṭura tamām dört defʻa böyle ėde **(11)** sin andan ṭatlu ṣu-y-ıla yuyasın defʻaā **(12)** t-ıla andan arpa ṣu-y-ıla arḳun arḳun **(13)** bişüresin andan ol ṣudan çıḳarup

[77a]

(1) arḳun ṭutup silesin andan delesin **(2)** her helīlede otuz delik delesin bir ẓarfa **(3)** ḳoyasın üzerine edviye-y-ile ḳıvāma gel **(4)** miş bal dökesin tā kim ġarḳ ède üç-günde **(5)** bir ḳarışdurup altın üstine getüre **(6)** kim bal dükeline berāber siŋe ḥācet vaḳtında **(7)** istiʻmāl ėdeler ṣıfat-ı mürebbā-yı tüffāḥ **(8)** maʻdeye ve yürege ḳuvvet vėrür ve cimāʻı ziyā **(9)** de eyler ṭatlu ṣaġ almayı alasın aġaç **(10)** bıçaġ-ıla ḳabın ṣoyup için arıdasın **(11)** ṭancīreye ḳoyup üzerine bal dökesin **(12)** od üzerine ḳoyup ol edviyeden **(13)** ẕikr olunan gibi ėdüp bile ḳaynadasın

[23] Fazladan yazılmış.

[77b]

(1) indüresin her üç günde bir ‘asel döküp **(2)** ḳaynadasın tā kim mā’iyyeti gide ve’s-selām **(3)** el-bābü’s-sādisu **(4)** ‘aşere sufūfātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür **(5)** ṣıfat-ı sufūf kim menī̇yi ziyāde ėder cimā‘a **(6)** ḳuvvet vėrür alasın būẕeydān ve elsinet **(7)** ü’l-‘aṣāfī̇r ve şaḳāḳul üçer miṣḳāl ḫaşḫā **(8)** ş ṣoġan toḫmı cırcır toḫmı ısırġan dikeni **(9)** toḫmı ikişer miṣḳāl şeker dükelince cümle yumşaḳ **(10)** dögüp birbirine ḳarışduralar şerbeti bir miṣḳāl **(11)** dür üzerine ṭatlu memzūc şarāb içeler **(12)** ‘acāyib fā’ide bulalar ṣıfat-ı uḫrā kim **(13)** cimā‘ı ziyāde ėder elsinetü’l-‘aṣāfī̇r cırcır

[78a]

(1) toḫmı şelcem toḫmı birer miṣḳāl iki edviyece şeker **(2)** dükelin yumşaḳ dögüp birbirine ḳarasın [bir] **(3)** miṣḳāl sufūf[24] ėdesin üzerine şarāb-ı **(4)** ‘asel veyā ‘aḳī̇de-i ‘ineb ėdüp isti‘māl **(5)** ėdesin menfa‘at bulasın ṣıfat-ı **(6)** uḫrā kim cimā‘ı ziyāde ėder tur[b] toḫmı sırġan **(7)** dikeni toḫmı cırcır toḫmı altışar dirhem ḳusṭ **(8)** ‘āḳırḳarḥā ikişer miṣḳāl şaḳāḳul zencebī̇l **(9)** üçer dirhem ḫūlıncān on dirhem yarpuz **(10)** na‘nā beşer dirhem dükelin yumşaḳ dögüp **(11)** eleyeler mecmū‘ edviyye miḳdārı şeker ḳatalar **(12)** muḥkem saḥḳ ėdüp ḳarışduralar günde üç **(13)** dirhem sufūf ėdeler ve üzerine mey-puḫte

[78b]

(1) isti‘māl ėdeler ‘aẓī̇m fā’ide ėde ve daḫı **(2)** bilmek gerek kim ḫavāss-ı eşyānuŋ bu bābda **(3)** ‘aẓī̇m fā’idesi vardur ehl-i tecribe ḳa **(4)** tında cümlesinden birisi oldur kim **(5)** ḳızılca buzaġunuŋ ḫāyasın alalar ṭuzlayalar **(6)** ḳurudalar saḥḳ ėdüp berāber ḳatalar sufūf**(7)** ėdeler be-ġāyet mu‘āvenet ėde cimā‘a ve **(8)** daḫı öküz ẕekerin alup ṭuzlayup ḳuruda **(9)** lar saḥḳ ėdeler nī̇m-birşit yumurdaya e **(10)** küp yėyeler ve daḫı deve köşegi māyesin **(11)** alalar ḳurudup noḥūd ḳadarın isti‘māl **(12)** ėdeler aḳ şarāb-ıla ‘aẓī̇m fā’ide ėde **(13)** ve daḫı hüdhüd yüregin ḳurudalar saḥḳ

---

[24] Metnimizde üç yerde geçen (78a/3, 78a/13, 78b/6) ve *saḳf* şeklinde yazılan bu kelime *T*. nüshasında *sufūf* şeklindedir. Kelime anlamı olarak *çatı, dam* anlamına gelen *saḳf,* bu anlamıyla metinde geçtiği yere oturmamaktadır. İlgili bölümlerde *sufūf* lar anlatılmıştır.Bu nedenle *saḳf* kelimesinin geçtiği yerler, sözlük kısmında *sufūf* lara ait kısma alınmıştır ve kelime *T*. nüshasındaki biçimiyle metinde değiştirilmiştir.

[79a]

(1) ėdüp puḫte-y-ile isti‘māl ėdeler cimā‘ı ziyāde **(2)** ėtmekde ‘aẓīm menfa‘at göreler ve daḫı dilkü **(3)** nüŋ ṣaġ ḫāyasın ḳurudup saḥḳ ėtseler **(4)** ışlanmış ḫurmā ṣu-y-ıla bir dirhemin **(5)** içseler fā’ide ėder menfa‘at göre **(6)** el-bābü’s-sābi‘u ‘aşere **(7)** ḥuḳneler bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür bilmek gerek **(8)** kim ẕikr olınacaḳ ḥuḳnelerden öŋdin em‘ā **(9)** arınacaḳ ḥuḳne ėdeler andan ol fā’ide **(10)** lü ḥuḳneleri ėdeler tā kim fi‘li ve menfa‘ati **(11)** tėz ṭāhir ola ṣıfat-ı ḥuḳne kim em‘ā **(12)** yı ġasl ėdüp arıda bābādya kettān **(13)** toḫmı ṭoraḳ otı boy toḫmı yėdişer miṣḳāl

[79b]

(1) benefşe demür butraḳ on dörder miṣḳāl **(2)** incīr otuz miṣḳāl dükelisin bėş rıṭıl **(3)** ṣu-y-ıla ol-ḳadar bişüresin-kim bir rıṭıl ḳada **(4)** rı ḳala andan süzüp buçuḳ rıṭılın **(5)** alasın içine on bėş miṣḳāl şīrū **(6)** ġan ḳatup ve yėdi miṣḳāl ḳızıl şeker **(7)** ḳatup iḫtiḳān ėdesin ṣıfat-ı **(8)** uḫrā kim ġasl-i em‘ā ėder bezr-i ḳaṭūnā lu‘ā **(9)** bı boy lu‘ābı pazu ṣuyı onar miṣḳāl cem‘ **(10)** ėdüp içinde bėş miṣḳāl būre ezeler ve **(11)** bėş miṣḳāl yumşaḳ dögülmiş ḳızıl şeker **(12)** ḳatalar on miṣḳāl şīrūġan ḳoyup iḫtiḳā **(13)** n ėdeler ṣıfat-ı uḫrā kim bögrekleri

[80a]

(1) semirdür cimā‘a ḳuvvet vėrür ḳōz yaġı buçuḳ **(2)** rıṭıl demür butraḳ ṣuyı buçuḳ rıṭıl ṣıġır **(3)** südi buçuḳ rıṭıl fānīd şeker buçuḳ rıṭıl **(4)** zencebīl helyūn birer vaḳıyye cem‘ ėdüp **(5)** bėş on aşaḳındasın andan **(6)** süzüp on dört miṣḳāl alasın **(7)** dört miṣḳāl zanbaḳ yaġın ḳatup iḫtiḳān **(8)** ėdesin ‘aẓīm menfa‘at bulasın ṣıfat-ı **(9)** uḫrā kim bögrekleri semirdür cimā‘a ḳuvvet **(10)** vėrür dört ḳoçuŋ başların ve pā **(11)** çaların alup nīm-kūft dögeler andan **(12)** çölmege ḳoyup üzerine bir ḳadeḥ buġday **(13)** ve birez ḳızıl bögrülce ṭoraġ otı bābādya

[80b]

(1) şalġam toḫmı merzencūş bėşer miṣḳāl ṣıġır **(2)** yaġı iki vaḳıyye ve ṣıġır südi bir buçuḳ **(3)** vaḳıyye demür butraḳ on miṣḳāl bunları o **(4)** n rıṭıl ṣu-y-ıla müherrā bişürüp süzeler **(5)** buçuḳ rıṭıl alup üzerine bir vaḳıyye **(6)** zanbaḳ yaġı ḳatalar iḫtiḳān ėdeler üç **(7)** gėce birbiri ṣovuyunca ammā şu em‘ā **(8)** arudur ḥuknelerden ṣoŋra ėdeler ṣıfat-ı **(9)** uḫrā kim fā’ide ėder şol cimā‘dan ḳalan **(10)** kişilere ve anlaruŋ bögreklerine süḫūnet

(11) vėrür ve iştihālarına ḳuvvet vėrür ‘aẓīm **(12)** menfa‘at vėrür kettān toḫmı ve nergis toḫmı ve turb **(13)** toḫmı birer vaḳıyye boy üç vaḳıyye incīr ve

[81a]

(1) ḫurmā yigirmişer dāne ‘aṣfūr toḫmı bābādya **(2)** toḫmı ikişer vaḳıyye merzencūş üç vaḳıyye **(3)** sırġan dikeni toḫmı bir vaḳıyye buġday **(4)** dört vaḳıyye dükelin on rıṭıl ṣu-y-ıla **(5)** şülüşi ḳalınca bişüreler andan el vurup **(6)** ovalar süzeler sūsen yaġın ve nergis **(7)** ve zanbaḳ ve menşūr yaġın ve ‘asel ḳatalar **(8)** birer vaḳıyye dükelin ḳarışduralar buçuḳ rıṭılın **(9)** alup iḥtiḳān ėdeler yuḳaruda geçenler **(10)** ‘amelin ėdeler ṣıfat-ı uḫrā kim cimā‘a **(11)** ḳuvvet vėrür bir miḳdār ḳoyun südin **(12)** bir ḳaba ḳoyalar üzerine buġday arpa **(13)** tavuḳ yaġı ḳaz yaġı gögercin yavrusı

[81b]

(1) bābādya ḫaṭmī demür butraḳ ṭoraḳ otı **(2)** incīr ‘unnāb kettān toḫmı birer miḳdār dükelin **(3)** ḳatı müherrā bişüreler süzeler sayaġı benefşe **(4)** yaġı menşūr yaġı şīrūġan yaġı ḳōz ya **(5)** ġı süzülmişe ḳatup buçuḳ rıṭıl alup iḥtiḳān **(6)** ėdüp be-ġāyet nef‘ bulalar geçen ḥuḳneler **(7)** gibi ėdeler ‘acāyib göreler **(8)** el-bābü’ş-şāminu ‘aşere **(9)** ḥamūlātı bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür bilmek gerekdür **(10)** kim şol ‘āḳāḳır ki ẕikr olısar ‘amel ėde **(11)** ki ḫāṣıyyetleri ġālibā ḳaçan insān anı **(12)** dübürinden götürse ḳubūlüni ḳıyāma getü **(13)** re kemā-hiye diledügi gibi ‘amel ėde ṣıfat-ı

[82a]

(1) fetīle kim ẕekeri ḳıyāma getürür cırcır toḫmı **(2)** zerdālū çekürdegi içi dār-ı fülfül panbuḳ **(3)** çekürdegi içi birer miṣḳāl cemī‘sin yumşaḳ **(4)** dögüp cırcır ṣu-y-ıla yoġuralar fetīle düzüp **(5)** dübürden götüreler ẕekeri ḳıyāma getüre geregi **(6)** gibi ṣıfat-ı āḫer saḳanḳūr bögregi yaġı **(7)** üzerine sūsen yaġın dökesin **(8)** panbuḳ çekürdegi içi ‘āḳırḳarḥā zancebīl **(9)** yumşaḳ dögüp eleyesin ol iki yaġı **(10)** fetīle ėdüp bu edviyyeyi bulaşdurasın **(11)** dübürden götürseler ‘acāyib fā’ide göreler **(12)** ṣıfat-ı uḫrā ḳaṣnı pāresin şöyle **(13)** düzesin-kim ẕeker delügüne ṣıġa şol ḳadar

[82b]

(1) dura kim ẕekeri gicide andan çıḳarasın **(2)** be-ġāyet ḳuvvet bulasın ol ṣoḳduġuŋ **(3)** mevżi‘ ol giciden müteferriḥ olur-ısa **(4)** benefşe yaġın ṭamzurasın ṣıfat-ı uḫrā **(5)** ḥamūl

kim ẕekeri ḳuvvetlü eyler alasın la‘be yā **(6)** ḫūd dāne çādırı şāfeler düzesin dübürden **(7)** götürenler mübālaġa-y-ıla menfa‘at bulalar ṣıfat-ı **(8)** uḫrā ḳanṭariyūnı yumşaḳ dögesin zift-ile **(9)** şem‘i sūsen yaġı-y-ıla eridesin fetīle **(10)** eyleyüp götürene ‘aẓīm menfa‘at bulasın **(11)** ṣıfat-ı şiyāf-ı ‘acīb kim ẕekeri ḳuvve **(12)** t-ile ḳıyāma getürür saḳanḳūr yaġın dāne **(13)** çāṭırı-y-ıla eridüp şiyāf düzeler ġece evve

[83a]

(1) linde götüreler ḳıyām bulalar ṣıfat-ı uḫrā bir vaḳıyye **(2)** ördek yaġına panbuḳ çekürdegi içi ve ‘āḳır **(3)** ḳarḥā dögüp yumşaḳ elekden geçürüp ördek **(4)** yaġına şol ḳadar ḳatalar kim şāf ola götürüp **(5)** menfa‘at bulalar ṣıfat-ı uḫrā ẕekeri[25] ḳıyām **(6)** vėrür mī‘a-i sāyile ve yābise ikisin **(7)** ḳarışdurup fetīle düzeler ġece evvelinde götüreler **(8)** ‘aẓīm ḳuvvet bula ṣıfat-ı uḫrā bāŋ toḫmın **(9)** ṣu-y-ıla müherrā bişürüp panbuḳdan fetīle eke telv **(10)** īş ėdüp götüreler ‘aẓīm ḳuvvet bulalar **(11)** el-bābü’t-tāsi‘u ‘aşere **(12)** muḳavvī ma‘ācīn beyānındadur ṣıfat-ı ma‘cūn **(13)** kim menīyi ziyāde eyler ve işṭihāyı ḳavī eyler ve ẕekere

[83b]

(1) ṣalābet vėrür ‘āḳırḳarḥā ṣoġan toḫmı şelcem **(2)** toḫmı gendene toḫmı onar miṣḳāl dār-ı fülfül cevz-i **(3)** hindī altışar miṣḳāl çörek otı üç **(4)** miṣḳāl ḫardal bėş miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögüp **(5)** eleyeler laṭīf ḳıvāma [gelmiş] ke-ennehu bal-ıla yoġurup muḥkem **(6)** andan ẓarfa ḳoyup isti‘māl ėdeler açla şer **(7)** beti iki miṣḳālden üç miṣḳāle-degindür be-ġāyet **(8)** muḳavvīdür ma‘cūn-ı ḳıvām-dih kim cimā‘a ġāyet **(9)** ḳuvvet vėrür bir rıṭıl serçe kim tüsi ve ödi **(10)** arınmış ola ṭatlu zeyt yaġı içinde ḳavura **(11)** lar tā kim müherrā ola andan havānda anları ter **(12)** biyet ėdeler üzerine yumşaḳ dögülmiş **(13)** ḫūlıncān ve dārçīnī dökeler bėşer miṣḳāl anı muḥkem

[25] Kelime *T.* nüshasında, yönelme hâli eki almış biçimde *ẕekere* şeklindedir. EOT’de isim hâl eklerinin, fonkisyon olarak birbirlerinin yerine kullanıldığı yapılar mevcuttur (Ayrıntılı bilgi ve örnekler için *bk.* Gülsevin 2011:16-78). Yükleme hâli eki, belirtme hâli fonksiyonunda kullanılan eklerden biridir (Gülsevin 2011: 409). *ẕekeri* ḳıyām vėrür yapısındaki sözcüğün aslında *ẕekere* ḳıyām vėrür biçiminde olduğu anlaşılmaktadır. Hâl eklerinin bu durumu göz ardı edilmeyerek metinde sözcüğün yazıldığı biçime bağlı kalındı.

[84a]

(1) dögeler kim ḳarışa andan ṭancīreye ḳoyup **(2)** od üzerine ḳoyalar daḫı üzerine bir rıṭıl **(3)** laṭīf bal döküp ḳaynadalar andan ẓarfa **(4)** ḳoyup ḥācet vaḳtında isti‘māl ėdeler **(5)** şerbeti iki miṣḳāldür ṣıfat-ı ma‘cūn-ı di **(6)** l-güşā kim cimā‘a çoḳ menfa‘ati var be-ġāyet mücerr **(7)** ebdür cırcır toḫmı keşūr toḫmı kemnūn birer vaḳıyye ‘ā **(8)** ḳırḳarḥā zencebīl dārçīnī buçuġar vaḳıyye ḳar **(9)** anfül sünbül hāl ikişer miṣḳāl maṣṭakī **(10)** ṣamġ-ı ‘arabī boy üçer dirhem cemī‘i edviyyeyi **(11)** saḥḳ ėdüp iki miḳdārı kefi alınmış **(12)** bal-ıla yoġuralar ẓarfa ḳoyalar gėce [bir] miṣḳāl gündüz **(13)** bir miṣḳāl isti‘māl ėdeler semüz tavuḳ ya semüz

[84b]

(1) şişek etin aġdiyye ėdenler ‘acāyib fā **(2)** ’ide bulalar ṣıfat-ı ma‘cūn-ı ḥayāt-baḫş **(3)** ḥekīm eydür bir kişi gördüm yüz yigirmi yaşında **(4)** ṣafrāvī mizāc cimā‘a ḳādir degül baŋa eydür **(5)** ey ḥekīm bir cāriye aldum maḥbūba be-ġāyet **(6)** çoḳ bahā vėrdüm ammā ālet ḳāyim degül aŋa **(7)** iş begendürimezem be-ġāyet ol cāriyeden **(8)** utanuram dėdi ben eyitdüm ‘āḳırḳarḥā **(9)** ve fülfül ve zencebīlden birer vaḳıyye al yigirmi **(10)** bėş yumurdanuŋ ṣarusın al **(11)** yumşaḳ dögüp yumurda ṣarusı-y-ıla **(12)** dükelin ḫalṭ ėdüp yüz yigirmi dirhem bal-ıla **(13)** bişür isti‘māl eyle ṭa‘āmdan öŋdün ṭa‘āmdan

[85a]

(1) ṣoŋra dėdüm ol-daḫı varmış isti‘māl **(2)** ėtmiş ol ma‘cūn tamām olmadın ol **(3)** kişi geldi aġlar eydür baŋa ‘ilāc eyle **(4)** yoḫsa ḥālüm ḫarāb oldı dėdi gėce **(5)** gündüz cimā‘ ėtmekden ża‘īf oldum **(6)** dėdi vardum aŋa ‘ilāc ėtdüm ḳuru nīlū **(7)** fer ve birez kāfūr ḳarışdurdum marūl ṣu **(8)** yı-y-ıla vėrdüm isti‘māl ėtdi andan mizācı **(9)** i‘tidāl buldı ma‘cūn-ı rūḥ-efzā **(10)** ṭopalaḳ ḳırfa ḥaṣalbān cevz-i buvā sünbül-i **(11)** zer verd ikişer miṣḳāl za‘ferān bir dir **(12)** hem dükelisin yumşaḳ dögeler buçuḳ rıṭıl ḳıvā **(13)** ma gelmiş bal-ıla ḳarışduralar ḥācet va

[85b]

(1) ḳtında iki dirhem isti‘māl ėdeler **(2)** ma‘cūn-ı ṭarab-engīz dārçīnī za‘ferān **(3)** zencebīl ve şaḳāḳul asārūn üçer **(4)** miṣḳāl ḫūlıncān on iki miṣḳāl dü **(5)** kelin saḥḳ ėdüp bal-ıla ve sayaġı-y-ıla **(6)** ḳarışduralar gėce yatıcaḳ üç miṣḳāl **(7)** yalayalar ‘acāyib göreler ma‘cūn-ı girih- **(8)** küşāy ıṭrıfīl-i ṣaġīr bir vaḳıyye verd-i **(9)** mürebbā iki

vaḳıyye birbirine ḳarışdurup **(10)** her gün bir vaḳıyye isti‘māl ėdeler üç **(11)** güne-dek ammā ġıdā nīm-birşit yumurda ola **(12)** bol ṣoġan-ıla ve laṭīf semüz şişek **(13)** eti ola noḫūd-ıla ve ṣoġan-ıla müherrā

[86a]

(1) bişe ma‘cūn-ı dil-efrūz ḳırḳ ėrkek ser **(2)** çeyi yaḫnī ėdeler ṣuyın alalar ol ṣu ḳadar **(3)** bal-ıla ol ṣuyı ḳıvāma getüreler andan o **(4)** l serçeleri dögüp aŋa iżāfet ėdeler **(5)** sünbül tenbul tenbul[26] kibāş ḳaranfül aḳ fülfül dā **(6)** r-ı fülfül zerūred ḳırfa maṣṭakī zencebīl **(7)** üçer dirhem elsinetü’l-‘aṣāfir on **(8)** dirhem dükelin yumşaḳ dögeler ol ḳıvāma **(9)** gelmiş bal-ıla ḳarışduralar günde üç dir **(10)** hem isti‘māl ėdeler ma‘cūn-ı nigār ibn-i **(11)** beyān emīn-i devletüŋ ḫaṭṭı-y-ıla bulmışdur **(12)** ‘aẓīm fā’ide terkībidür delinmedük incü mer **(13)** cān dibi anīsōn aḳ behmen birer miṣḳāl

[86b]

(1) kākünec sarmaşuḳ dibi buçuġar miṣḳāl fuḳāḥü’ **(2)** l-adḫır ṭopalaḳ gezmāzū her birinden ṣülüṣā **(3)** n miṣḳāl selīḫe dārçīnī asārūn **(4)** maṣṭakī birer miṣḳāl ṣamġ keṣīre her birinden **(5)** ṣülüṣ miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögüp eleyeler **(6)** dükeli edviye ḳadarı kefi alınmış bal-ıla ḳar **(7)** ışdurup isti‘māl ėdeler bir miṣḳāldür bu **(8)** ma‘cūn-ı feraḥ-zād kim menīyi ziyāde eyler cimā **(9)** ‘a leẕẕet vėrür ḳabı gitmiş bādām **(10)** fınduḳ köknār içi ḳabı çıḳmış simsim **(11)** birer vaḳıyye zencebīl dārçīnī fülfül bėşer **(12)** dirhem dükelin yumşaḳ dögüp bal ḳıvāmına **(13)** gelmiş şeker-ile ḳarışduralar gėcede gündüzde

[87a]

(1) bėş barmaḳ isti‘māl ėdeler ma‘cūn-ı lebūb **(2)** kim menīyi ziyāde eyler bādām içi şām fıstuḳı **(3)** köknār içi hindūstān ḳōzı içi ḳabları **(4)** gitmiş ola fülfül ḥabb-ı zelem ḥabb-ı ḫazrā **(5)** berāber nār-müşk dār-ı fülfül onar dirhem **(6)** dükelin yumşaḳ dögeler ḳıvāma gelmiş bal-ıla **(7)** ya şeker-ile ḳarışduralar ḳōz ḳadar yėyeler **(8)** ‘aḳīde ya tāze ṣaġılmış süd içeler ya **(9)** şīr ḫurmā yėyeler ‘aẓīm fā’ide bulalar ma‘cūn-ı **(10)** mülūkī bu ‘aẓīm fā’ide ma‘cūnıdur erenlere **(11)** ve ḫatunlara daḫı eczāsı çoḳdur anuŋ **(12)**

[26] Fazladan yazılmış.

cem‘ine mülūkdan ġayrınuŋ güci yėtmez ‘āḳır **(13)** ḳarḥā sırġan dikeni toḫmı ṣoġan toḫmı köknār

[87b]

(1) içi ḳaranfül şaḳāḳul dārçīnī benefşe yaġı **(2)** acı bādām yaġı belesān yaġı bulunmasa bedeli **(3)** aḳ neftdür zeyt yaġı onar miṣḳāl zencebīl **(4)** şalġam toḫmı belīlec helīlec kābilī yigirmişer **(5)** miṣḳāl cırcır toḫmı panbuḳ çekürdegi içi zirāvend-i **(6)** ṭavīl rāziyāne toḫmı turb toḫmı zerdālū çekür **(7)** degi yaġı hindustān ḳōzı yaġı altışar **(8)** miṣḳāl keşūr toḫmı gendene toḫmı on bėşer miṣḳāl **(9)** ḫaşḫāş aḳ ḫardal kemnūn bėşer miṣḳāl **(10)** dār-ı fülfül fülfül-i ebyaż zanbaḳ yaġı **(11)** sekizer miṣḳāl fülfül-i esved dört miṣḳā **(12)** l ḥabbetü’l-ḫażrā sayaġı kim eski ola **(13)** ḳırḳ miṣḳāl sünbül ferfiyūn ikişer miṣḳāl

[88a]

(1) şayṭarac-ı hindī yėdi miṣḳāl cemī‘i edviyyeyi **(2)** yumşaḳ dögeler eleyeler dört yüz miṣḳāl balı **(3)** ṭancīreye dökeler anuŋ üzerine yaġları **(4)** dökeler od üzerinde şol miḳdār ḳaynada **(5)** lar kim edhān-ıla bal ḫalṭ ola tamām andan **(6)** oddan indürüp meẕkūr edviyyeyi ekeler ḳarı **(7)** şduralar kim tamām mün‘aḳid ola andan sırçalu **(8)** ẓarfa ḳoyalar ḥācet vaḳtında bir miṣḳāl **(9)** den ikiye degin isti‘māl ėdeler ṣıfat-ı **(10)** ma‘cūn-ı muġīṣ ḫaşḫāş toḫmı seẕāb **(11)** toḫmı incür düvülcük dibi ikişer dirhem **(12)** ḫıyār toḫmı ḳavun toḫmı içi na‘na‘ birer dirhem **(13)** selīḫe günlük bėşer dirhem dükelin yumşaḳ

[88b]

(1) dögüp köpügi gitmiş bal-ıla ḳarışduralar ḥācet **(2)** vaḳtında bir dirhem isti‘māl ėdeler **(3)** ‘aẓīm menfa‘at göreler ġaflet olunmaya **(4)** el-bābu ‘işrūn **(5)** lebānāt terkībin bildürür kim çeyneyeler cimā‘a **(6)** ḳuvvet vėre ḳaçan aġızdan çıḳarsalar ol **(7)** ḳuvvet sāḳıṭ ola ṣıfat-ı lebāne kim cimā‘a **(8)** ḳuvvet vėrür şeyḫ ‘abdü’l-‘azīz te’līfindendür **(9)** mülūk dā’im isti‘māl ėderler-idi belādır **(10)** ḳabı bir vaḳıyye maḳaṣ-ıla ṭoġrayasın uvacuḳ **(11)** ṭatlu zeyte baturasın on miṣḳāl aḳ **(12)** şeh-dāne günlük saḥḳ ėdüp üzerine **(13)** dökesin yumşaḳ od-ıla ḳaynadasın tā

[89a]

(1) mün‘aḳid ola andan ẓarfa ḳoyasın ḥā **(2)** cet vaḳtında bir dirhemin aġzuŋa alup **(3)** çeyneyesin aġzuŋ yarın yudasın murā **(4)** duŋca cimā‘ ėdesin yine aġzuŋdan çıḳara **(5)** sın kim bir dirhemi üç def‘a yėter ṣıfat-ı **(6)** uḫrā kim be-ġāyet nişāṭ vėrür ve beŋzi **(7)** ḳızıl eyler günlük yėdi miṣḳāl maṣṭakī **(8)** iki miṣḳāl cevz-i buvā bir miṣḳāl dükelin **(9)** saḥḳ ėdesin bir sırça ḳadeḥe ḳoyup **(10)** ol ḳadeḥi ṣu içinde oturdasın **(11)** ol ḳadeḥüŋ altına od yaḳasın ar **(12)** ḳun arḳun ḳaynaya bir üzüm çubuġın **(13)** elüŋe alup ol ḳadeḥ içindekin ḳarışdu

[89b]

(1) rasın tā kim mün‘aḳid ola otdan indürüp **(2)** ol ḳadeḥ içindekin fınduḳlar ėdüp **(3)** ḥācet vaḳtında birin aġzuŋa bıraġup **(4)** çeyneyesin tā beŋzüŋ ḳızarınca ve ẕekere ḥarā **(5)** ret ẓāhir olınca muttaṣıl ḥāṣıl olan **(6)** rīḳuŋ yudasın ferāġat diler-iseŋ **(7)** aġzuŋdan çıḳarasın ṣıfat-ı uḫrā **(8)** ḳāḳule kebābe üçer dirhem benefşe saḳızı **(9)** bėş dirhem ‘aṣfūr toḫmı yaġı bėş dir **(10)** hem maṣṭakī iki dirhem aḳ günlük **(11)** bėş dirhem fülfül bir dirhem yaġ-ıla **(12)** saḳızları ḳarışdurasın edviyyeyi yu **(13)** mşaḳ dögüp üzerine ekesin daḫı

[90a]

(1) ḳaynadasın tā mün‘aḳid ola saḳlayasın **(2)** ḥācet olıcaḳ bir miṣḳāl alup çeyneyesin **(3)** ‘aẓīm ḳuvvet bulasın ṣıfat-ı uḫrā **(4)** kim me’mūn ḫalīfe-çün düzmişlerdür bir **(5)** vaḳıyye belādır balı maṣṭakī üç dirhem **(6)** besbāse iki dirhem cem‘ ėdüp **(7)** od üzerinde ḳoyalar arḳun arḳun **(8)** ḳaynadalar tā kim mün‘aḳid ola saḳlayalar **(9)** ḥācet vaḳtında buçuḳ dirhem çeyneyeler **(10)** ṣıfat-ı uḫrā günlük maṣṭakī ve lisān-ı **(11)** ‘aṣfūr yėdi miṣḳāl fülfül dört miṣḳā **(12)** l cümle yumşaḳ dögeler gül yaġı-y-ıla ḳarışdurup **(13)** od üzerinde ḳoyalar arḳun arḳun

[90b]

(1) ḳarışdurasın tā kim mün‘aḳid ola andan **(2)** fınduḳlar ėdüp ḥācet vaḳtında birin **(3)** çeyneyeler yudar-ısaŋ daḫı revādur ḳaçan **(4)** iştihā ḳavī olsa def‘ ėdemeseŋ **(5)** eşki ve ṭatlu nārı ḳarışdurup yėyesin **(6)** yāḫūd mā’ü’r-rummāneyn içesin ṣıfat-ı **(7)** uḫrā elsinetü’l-‘aṣāfīr bir miṣḳāl uva **(8)** cuḳ ṭoġrayalar günlük dört miṣḳāl menefşe **(9)** saḳızı ve maṣṭakī birer miṣḳāl belesān toḫmı **(10)** buçuḳ miṣḳāl dükelin bir ḳaba ḳoyup üzerine

(11) zeyt dökeler od üzerine ḳoyup arḳun **(12)** arḳun erideler tā kim ḳarışup mün‘aḳid **(13)** ola andan ẓarfa ḳoyup ḥācet vaḳtında

[91a]

(1) bir dirhemin çeyneyeler ‘aẕīm fā’ide bulalar **(2)** ṣıfat-ı uḫrā lisān-ı ‘aṣfūr ḳaranfül **(3)** birer miṣḳāl aḳ günlük üç miṣḳāl saḳız **(4)** iki miṣḳāl dükelin saḥḳ ėdüp ṭatlu zeyt **(5)** yaġı-y-ıla od üzerinde ḳaynadalar tā kim mün‘aḳid **(6)** ola bir dirhemin çeyneyeler menfa‘at bulalar **(7)** el-bābü’l-ḥādī **(8)** ve’l-‘işrūn meşmūmāt bildürür kim cimā‘a ḳuvvet vėrür **(9)** ṣıfat-ı meşmūmāt kim ḳaçan ḳoḳlasalar cimā‘ **(10)** ḳuvvetin ziyāde ėder müşk bir miṣḳāl cevz-i buvā **(11)** ḳāḳule ikişer miṣḳāl dükelin saḥḳ ėdüp **(12)** yāsemīn yaġı-y-ıla ḳarışdurup alma gibi ėde **(13)** ler dā’im ḳoḳulayalar ḳuvvet vėre eger rub‘ dir

[91b]

(1) hemin yudalar fi‘li daḫı ḳavī ola ṣıfat-ı **(2)** uḫrā ḳāḳule ve cevz-i buvā besbāse ve kebābe **(3)** ve dārçīnī ve ḳaranfül ve zencebīl birer miṣḳā **(4)** l iki deng dükelin saḥḳ ėdüp yāsemīn **(5)** yaġı-y-ıla ḳarışdurup tüffāḥ gibi ėdeler dā’im **(6)** ḳoḳulayalar ‘acāyib göreler ṣıfat-ı uḫrā **(7)** nārınc yapraġı ve ḳabı ve līmūn yapraġı ve ḳa **(8)** bı bunları ḳurudalar saḥḳ ėdeler bėş dir **(9)** hem fülfül müşk iki çekürdek cevz-i buvā **(10)** iki miṣḳāl dükelin yumşaḳ dögüp mersīn **(11)** yapraġı ṣu-y-ıla yoġuralar bir tüffāḥ gibi ėdeler **(12)** terāngübīn rāyiḥası ve yāsemīn rāyiḥası **(13)** bile terkīb olsa daḫı ziyāde

[92a]

(1) ḳuvvet bulalar ‘acāyib menfa‘at bulalar **(2)** el-bābü’ṣ-ṣānī ve’l-‘işrūn **(3)** ġıdāları bildürür kim muḳavvī-i cimā‘dur **(4)** gerekdür kim cimā‘ ėden kişinüŋ ġıdāsı şişek **(5)** eti ola bol noḫūd-ıla ve ṣoġan-ıla ḳavrulmış **(6)** ola ve nīm-birşit yumurda ola ḫuṣūṣā **(7)** üzerine dārçīnī ve fülfül ve ḫūlıncān **(8)** ve saḳanḳūr ṭuzı dökülmiş ola ve ba **(9)** lıḳ yumurdası ve uvaḳ balıḳ eti ola kim **(10)** üzerine zencebīl ve ḳaranfül ve dār-ı fülfül **(11)** ekilmiş ola ve daḫı şalġam ḳalyesi ve **(12)** keşūr ḳalyesi ola-kim bol şişek eti-y-ile **(13)** ve noḫūd-ıla ve ṣoġan-ıla üzerine efāviye-yi

[92b]

(1) meẕkūreden saçılmış ola ve daḫı gerekdür **(2)** kim serçe beynilerin ve gögercin yavru **(3)** sı beynilerin ve ḳuzı beynilerin **(4)** isti‘māl eyleyeler ve daḫı sayaġı ve **(5)** süd

ve ṭatlu yoġurt ve herīse ve **(6)** pālūde ve südlü birinc ve ḳoyun südi **(7)** nde bişmiş şişek eti veyā ḳuzı **(8)** eti ola ve terlerden ṣu kerdemesi ve gendene **(9)** ve kerdeme ve na‘nā‘ ḫāṣıyyet-i ‘acībesi **(10)** vardur menīnüŋ olduġı yėrleri **(11)** gibidür ve menīyi ḳuvvetlendürür ve daḫı **(12)** zīrbāc kim pālūde resminde ola **(13)** muza‘fer isti‘māl ėde ve daḫı

[93a]

(1) etmeklerde semīd etmek ola ḫuṣūṣā **(2)** kim süd-ile yoġurulmış ola yāḫūd mā’ü **(3)** l-laḥm-ıla yoġurulmış ola ve daḫı ḳalāyadan **(4)** bol ṣoġan-ıla sayaġı-y-ıla ḳavura **(5)** tā kim ḳızarup müherrā bişe anuŋ üze **(6)** rine yumurda sıdura efāviye döküp **(7)** isti‘māl ėdeler ammā şunlar kim maḥrūr **(8)** ü’l-mizācdur anlara ḳuvvet vėrmege ve mizā **(9)** cların ta‘dīl ėtmege süd ve yoġurt **(10)** ve bişmiş balıḳ ve ḳavun ve ḳarpuz **(11)** ve ḫıyār ve şinḫıyār ve ḳabaḳ ve yaş **(12)** yėmişler ve yaş tereler ḥattā marūl **(13)** ve tere dūḫ bunlar cemī‘i ol ṭā’ifeye muvā

[93b]

(1) fıḳdur cimā‘a ḳuvvetlerin ziyāde ḳılur ammā menīler **(2)** in ziyāde ḳılmaġa yumurda aġı be-ġāyet nāfi‘dür **(3)** ve daḫı beyniler yėmek çoḳ fā’ide vėrür ṣıfat-ı **(4)** ġıdā-yı uḫrā kim cimā‘a ḳuvvet vėrür noḫūd ve ba **(5)** ḳla ve bögrülce ve daḫı aḳ ṣoġan **(6)** her birinden birer miṣḳāl yāḫūd birer miḳdār **(7)** tāze saġılmış süd-ile yāḫūd ṣu-y-ıla **(8)** bişüreler be-ġāyet müherrā ola andan herīse **(9)** döger gibi şol-ḳadar [dögeler] kim birbirine ḳar **(10)** ışa ḫamīr gibi ola andan üzerine yumur **(11)** da ṣarusın dökeler ṭatlu zeyt-ile **(12)** veyāḫūd sayaġı-y-ıla daḫı ḳaynadalar ü **(13)** zerine dārçīnī ve zencebīl ve fülfül

[94a]

(1) dökeler göyündürmedin indüreler isti‘māl ėdüp **(2)** be-ġāyet ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı uḫrā **(3)** otuz dirhem bitnūs ḫāyasın uva **(4)** cuḳ dilüp üzerine yigirmi yumurda **(5)** ṣarusın dökeler eger gögercin yumurda **(6)** sı olur-ısa daḫı ḳuvvetlü olur saya **(7)** ġı-y-ıla ya şīrūġan-ıla bişüreler isti‘māl **(8)** ėdüp ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı efāviye **(9)** kim yuḳaru [geçen]lerde ve dükeli ṭa‘āmlar **(10)** da isti‘māl olınur dār-ı fülfül zencebīl **(11)** birer vaḳıyye ḳaranfül anīsōn ikişer vaḳıyye **(12)** besbāse cevz-i ṭīb her birinden rub‘ **(13)** vaḳıyye dükelin yumşaḳ dögeler götüreler aġdiyye-yi

[94b]

(1) meẕkūreden isti‘māl ėtdükleri vaḳtın **(2)** ol dögülmişden ṭa‘ām ḳadarınca ḳata **(3)** ḥattā ba‘żılar dėdiler kim mücerred bişmiş **(4)** ṣoġan üzerine edviyye-yi meẕkūreden **(5)** ekseler cimā‘a yėseler ḳuvvet vėrür cidden ḫuṣūṣā yumurda ṣarusı-y-ıla nīm-birşit o **(7)** la sayaġı-y-ıla ‘ale’l-ḫuṣūṣ yatacaġına **(8)** yaḳın isti‘māl ėdeler ṣıfat-ı milḥ **(9)** kim aġdiyede isti‘māl olınur cimā‘a ziyā **(10)** de si-y-ile meyl ėdenler alasın bir miḳdār **(11)** ṭuz zencebīl ve fülfül ve yarpuz ve na‘nā **(12)** ikisin daḫı ḳurudasın şaḳāḳul ve keşür **(13)** toḫmı mecmū‘ın yumşaḳ dögesin birbirine

[95a]

(1) ḳarışdurasın ṭa‘āma ve ġıdāya ḥā **(2)** cetünce ḳatup isti‘māl ėdesin **(3)** eger ṭuzı saḳanḳūr içinde olsa **(4)** daḫı ḳuvvetlü olur ṣıfat-ı ḳalye kim **(5)** cimā‘a ḳuvvet vėrür alasın genc ḳoyun **(6)** etin şol bögrek yatduġı yėrden **(7)** bir miḳdār andan anı dögesin ṭo **(8)** ġrayasın andan bir çölmege ḳoyup **(9)** od üzerinde ḳoyup ḳaynadasın andan **(10)** üzerine noḫūd ḳoyasın bir miḳdār **(11)** ḳaynaya andan aḳ ṣoġanı yufḳacuḳ ṭo **(12)** ġrayasın çölmege ḳoyasın tā kim bişe **(13)** andan anuŋ üzerine yumurda ṣarusın

[95b]

(1) ṣıdurasın andan ol dėdügümüz **(2)** edviyeden geregince saçasın tennūrda **(3)** bişmiş yāḫūd furūnda bişmiş etmeg-ile **(4)** yėyesin menfa‘at-i ‘aẓīm ḥāṣıl ėdesin **(5)** ṣıfat-ı yaḫnī kim menīyi ziyāde ḳılur ala **(6)** sın bülücleri baġlayasın noḫūd baḳla **(7)** bögrülce yėdüresin tā kim semriyeler andan **(8)** bir bir boġazlayalar için ve ṭaşın arıdup **(9)** temīz ėdesin andan bişmiş noḫūd **(10)** bişmiş ṣoġan alasın ve üç semüz **(11)** gögercin yavrusın yaġın alasın **(12)** dükelin birbirine ḳatup dögesin edviyye-i **(13)** meẕkūreden ḳatasın ol bülücüŋ için

[96a]

(1) ṭoldurasın yaḫnī bişüresin ol dėdü **(2)** gümüz ṭuzdan ḳatup isti‘māl ėdesin **(3)** ḫamīr ve ṭuzı yėrinde tāze kirde ile **(4)** ya tāze bide-y-ile yėyüp be-ġāyet ḳuvvet **(5)** bulasın ṣıfat-ı herīse kim cimā‘a **(6)** ḳuvvet vėrür laṭīf dögülmiş buġday **(7)** bir miḳdār bir ḳaba ḳoyalar buġdayuŋ ḫums **(8)** ınca noḫūd ya baḳla ya bögrülce bile ḳoya **(9)** sın andan be-ġāyet müherrā bişürüp **(10)** süzüp sıḳalar andan ol sıḳılmışdan **(11)** iki cüz ve tāze

südden bir cüz ve **(12)** hindustān ḳōzı içinde rub‘ cüz **(13)** ve üzerine ördek yaġın ve ḳaz ya

[96b]

(1) ġın dökeler dükelin ḳarışdurup andan **(2)** ördegüŋ ve ḳazuŋ etin yaḫnī eyleyeler **(3)** didüp ol cem‘ olanuŋ üzerine dökeler **(4)** andan arḳun arḳun dögeler tā kim herīse **(5)** ola ṭuzı ol dėdügümüz ṭuzdan ola **(6)** üzerine sayaġı döküp isti‘māl ėde **(7)** ler ve sehel sumāḳ ekeler tā kim ma‘deye ḳabż **(8)** vėrüp dibāġat ėde ṣıfat-ı uḫrā **(9)** kim cimā‘a ḳuvvet vėrür alalar rub‘ ḳadar noḫūd **(10)** yumşaḳ dögeler tāze süd-ile ḳaynadalar **(11)** tā kim bişe ḫamīr gibi ola andan üzerine [on yumurda] **(12)** ṣıduralar ve sayaġın dökeler ol meẕkūr **(13)** edviyeden ḥācetce bala ḳatalar isti‘māl

[97a]

(1) ėdeler ṣıfat-ı āḫer iki cüz şişek **(2)** etin ve bir cüz ṣoġan ḳalye ėdüp bişüresin **(3)** ṣuyı az ḳalınca andan üzerine saya **(4)** ġı dökesin ol dėdügümüz edviyeden ḳata **(5)** sın tā kim ḳavrılup muṭaccen ola andan **(6)** isti‘māl ėdesin eger müsemmen tavuḳ o **(7)** lsa daḫı laṭīf olur ṣıfat-ı āḫer **(8)** kim seheldür ve mücerrebdür günde on yumurda **(9)** yı ocaḳda nīm-birşit bişüresin ve her **(10)** birine buçuḳ dirhem cırcır toḫmın dögüp **(11)** ḳatup içesin üzerine bir pāre **(12)** ṣoġan yėyesin ‘acāyib ḳuvvet bulasın **(13)** ṣıfat-ı uḫrā sehel ve mümteḥandur ebü’

[97b]

(1) l-ḥasan şaḳīḳī mücerrebātındandur alasın **(2)** bir pāre yaşına degmiş ṣığır etin uva **(3)** ḳ ḳıyma eyleyeler cırcır ṭoġrayup zeyt-ile **(4)** ḳalye ėdesin ol zeyt-ile ḳavrulmış **(5)** et-ile isfināḫ bidesin gibi tepside bir **(6)** iki yufḳa altında üstinde ola bişürüp **(7)** isti‘māl ėdesin ṣıfat-ı şarāb **(8)** kim cimā‘a ḳuvvet vėrür alasın tāze **(9)** saġılmış ṣığır südin içine yigirmi **(10)** dirhem aḳ terengübīn ḳoyasın bişüre **(11)** sin tā kim ‘asel ḳıvāmın bula andan **(12)** saḳlayup acla isti‘māl ėdesin **(13)** be-ġāyet ḳuvvet bulasın ṣıfat-ı şarāb

[98a]

(1) kim cimā‘a ḳuvvet vėrür ṣoġan ṣuyı ve **(2)** helyūn ṣuyı ve sayaġı ve tāze saġılmış **(3)** süd birer miḳdār cırcır toḫmı şalġam toḫmı birer **(4)** keff dögeler ol cem‘ olan ṣu süd yaġ **(5)** üzerine dökeler od üzerine ḳoyup **(6)** ḳaynadalar andan süzüp ṣıḳlın yabāna bıra

(7) ġup ısıcaḳla bir vaḳıyyesine bir vaḳıyye ‘asel **(8)** isti‘māl ėdeler ṣıfat-ı ġıdā **(9)** iki rıṭıl ḳoyun südi ve birer rıṭıl ḫurmā **(10)** ve bir rıṭıl ḥabbetü’l-ḫażrā ikisin dögüp **(11)** süd-ile ışladalar birḳaç gün ol **(12)** südi içüp ḳuvvet-i ‘aẕīme bulalar **(13)** ṣıfat-ı āḫer bir semüz tavuġı uvaḳ ṭoġrayup

[98b]

(1) bol noḫūd ile ve bol ṣoġan-ıla ve az ṭuz-ıla **(2)** bişürüp tavuġuŋ etin yėyüp ṣuyın **(3)** içeler ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı uḫrā bir **(4)** miśḳāl ḫūlıncān yumşaḳ dögüp bir ḳadeḥ **(5)** laṭīf şarāb-ıla yatacaḳ vaḳt isti‘māl ėde **(6)** ‘acāyib ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı ḳalye her **(7)** kim bu ḳalyeyi isti‘māl ėdeler günde otuz **(8)** kerre cimā‘ daḫı ėder-ise ża‘f ḥāṣıl **(9)** olmaya semüz şişek eti iki rıṭıl **(10)** uvaḳ ṭoġrayalar yigirmi serçe boġazlayup **(11)** pāk ėdüp et üzerine bıraġalar ol **(12)** dėdügümüz edviyeden döküp az ṣu-y-ıla **(13)** bişüreler bişmege yaḳın olıcaḳ turunc ḳabı

[99a]

(1) ve nārınc ḳabı ve līmūn ḳabı ve na‘na‘ ve ṭar **(2)** ḫūn cem‘ ėdüp bir mevżi‘de üzerine **(3)** şarāb-ı reyḥānı döküp ḳaynadalar tā kim bişmege **(4)** yaḳın ola andan ikisin cem‘ ėdüp **(5)** bişüreler bu ḳalyeyi isti‘māl ėdeler kim cimā‘ **(6)** dan aṣlā kelāl ėrişmeye ne miḳdār diler- **(7)** ise ẕevḳ ėdeler ṣıfat-ı uḫrā **(8)** bu terkībi buḳrāṭa nisbet ėderler bir **(9)** rıṭıl tāze ṣıġır südi ve buçuḳ rıṭıl **(10)** sayaġı ve birer rıṭıl köpügi gitmiş bal bir **(11)** birine ḳarışdurup ḳızıl noḫūd unından **(12)** bunları ġalīẓ ėdecek ḳadar dögeler bişüre **(13)** ler tā kim lu‘ūḳ gibi ola günde yėdi barmaḳ

[99b]

(1) yalayalar bir zamān mülāzemet ėde andan **(2)** cimā‘ bābında ‘acāyib göre ṣıfat-ı uḫrā **(3)** noḫūdı ögüdüp anuŋ veznince laṭīf **(4)** bal ḳatalar ḳaynadalar her gün andan diledükce **(5)** isti‘māl ėdeler ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı **(6)** uḫrā ḥalvā kim cimā‘ iştihāsın getürür **(7)** dārçīnī ve daḫı zencebīl cırcır toḫmı buçuġar **(8)** vaḳıyye bunlaruŋ dükelince ḫaşḫāş ḳatup **(9)** yumşaḳ dögeler bir rıṭıl bal-ıla od üzerinde **(10)** ḳaynadalar üzerine az az şīrūġan **(11)** yaġı dökeler tā kim mün‘aḳid ola ṭa‘āmdan-ṣoŋra **(12)** isti‘māl ėdüp ḳuvvet bulalar ṣıfat-ı **(13)** uḫrā kim cimā‘a ḳuvvet vėrür köknār

[100a]

(1) içi bādām içi fıstuḳ içi birer vaḳıyye **(2)** şeker ‘asel dörder vaḳıyye içleri dögüp **(3)** şīrūġan-ıla bişüreler balı üzerine **(4)** döküp ḥalvāyı ‘aḳīde ėdeler ‘ādet **(5)** üzerine odun az eyleyeler ‘acāyib **(6)** göre ṣıfat-ı uḫrā noḫūdı cırcır ṣu **(7)** yına ışladalar tā kim şişe andan ḳa[bın] **(8)** giderüp bir cüz meẕkūr içlerden bir cüz **(9)** alup dükelin şīrūġanda cerb ėde **(10)** sin üzerine dükelince ‘asel döküp **(11)** ‘aḳīde ėdesin ḳuvvet cimā‘da be-ġā **(12)** yetdür küllüsin bunuŋ ḥamāmdan ṣoŋra **(13)** isti‘māl ėdeler ḥāṣıl-ı kelām ziyād-ı menīde

[100b]

(1) muḳaddemā ẕikr olan nesnelere itbā‘ ėtmekde **(2)** gerekdür kim aġdiyeden ve edviyeden her ne **(3)** kim isti‘māl olınur üç evṣāf bulunmaḳ **(4)** gerekdür kim menī mizācına muvāfıḳ ola **(5)** meşelā yumurdaya ol meẕkūr edviyeden ḳatsaŋ **(6)** sayaġı-y-ıla ḳayġana ėdüp üzerine bal **(7)** dökesin be-ġāyet ḳuvvet vėrür cimā‘a **(8)** ve menīyi ziyāde ėder eṭıbbā egerçi çoḳ ṣūret **(9)** ḳurmışlardur velākin ba‘żı ṭabī‘at **(10)** andan ḳorḳar nefret dutar mu‘tād olduġı-çün **(11)** ve ḳalāya kim laṭīf şişek etleri-y-ile ve **(12)** müsemmen tavuḳ etleri-y-ile ve ḳuş kebābları **(13)** ḫuṣūṣā gögercin yavrusı ve keklik bülüc

[101a]

(1) dürrāc ve çil ve bıldırcın kim bunlar selā **(2)** ṭīn ḳatında olur şimdiki ṭabībler anlaruŋ **(3)** adın işidürler eger görseler ve bulsalar **(4)** daḫı mülūk ḳatında görürler ve bulurlar ol **(5)** ġıdālaruŋ yėmek ṣafāsı ve şikārī **(6)** ṣafāsın beglериŋ bildügi-çün bu bābda **(7)** az söyledük anlaruŋ ‘ilmine iktifā ėtdük **(8)** el-bābü’ş-şāliş ve **(9)** ’l‘işrūn şol eşyāyı bildürür kim cimā‘ **(10)** eksildür vaḳtā kim ẕikr olındı-y-ısa **(11)** şol nesneler kim cimā‘a ḳuvvet vėrür lā-büdd **(12)** oldur kim naḳṣ yėtişdürenleri daḫı **(13)** ẕikr ėdevüz bir iki fā’ide-y-içün biri

[101b]

(1) oldur kim cimā‘ ziyādesin isteyenler ol **(2)** aġdiyeden ictināb ėderler ikinci oldur kim **(3)** keşret-i şabaḳdan vaḳt ola kim żarar ėde **(4)** żarūret-i dā‘iye ola kim ol şabaḳı eksemege **(5)** bes münaḳḳaṣāt-ı menīnüŋ ẕikri lā-büdd o **(6)** ldı ammā noḳṣān-ı cimā‘ kim ālāt-ı cimā‘ fesā **(7)** dından yėtişür anuŋ aḥvālini yuḳaruda **(8)** geçen bāblarda ẕikr

ėtdük bu arada edviyeden **(9)** ve aġdiyeden ẕikr ėdelüm bilgil ey ṭālib **(10)** her laṭīf muḥallil kim nefḫ giderür sezāb toḫmı **(11)** gibi tuḫmugān toḫmı gibi baḳliyye-i yemānīyye gibi yü **(12)** zerlik kemnūn merzencūş gibi ve daḫı **(13)** her ṣovuḳ edviyye kim ṭoŋdurıcıdur nīlūfer

[102a]

(1) ve gül ve sögüt bezr-i ḳaṭūnā ve yonca ve kāfūr **(2)** gibi ve daḫı her yābis-kim ḳuruducıdur ḳuvvet-ile **(3)** şehdānec ve keçi boynuzı ve ṭaru ve mercimek **(4)** ve arpa gibi ve daḫı ekşi kekre nesneler yėmek **(5)** gibi ḳoruḳ ve sumāḳ ve ekşi enār ve ekşi **(6)** tūt ve ekşi alma ve ekşi zerdālū ve sirke **(7)** gibi ve daḫı ṣulu ve ṣovuḳ tereler marūl ve ya **(8)** ş kişnic ve kāsnī ve ḫıyār ve şinḫıyār **(9)** ve ḳuzı ḳulaġı gibi ve daḫı şol nesneler kim **(10)** cimā'a żararı var cidden ṣovuḳ ṣuyı çoḳ **(11)** içmek gibi ve daḫı mütevātir tuḫme olmaḳ gibi **(12)** ve daḫı ḥayż olmış 'avrata varmaḳ gibi **(13)** ve daḫı çoḳ zamānda cimā' olmaduḳ 'avrata

[102b]

(1) varmaḳ gibi ve daḫı bāliġ olmaduḳ 'avratlara **(2)** varmaḳ gibi bunlaruŋ ba'żısı ḫāṣıyyet-ile **(3)** ve ba'żısı ṭabī'at-ıladur meşelā dėmişlerdür **(4)** kim nīlūferüŋ menīyi ibṭāl ėtmekde ḫuṣūṣī **(5)** ṣiyyeti vardur ḥattā yıyılaması daḫı kişiyiża'īf **(6)** eyler el-ḥāṣıl müfsid-i menī üç ṣınıfdur **(7)** birisi oldur kim ifsād ėder ḳurutması-y-ıla **(8)** mercimek ve ṭaru gibi ve ḳuru etmek çoḳ **(9)** yėmek gibi ḫuṣūṣā kim beksümāṭ ola ikinci **(10)** oldur kim ifsād ėder taḥlīl-i **(11)** talṭīf-ile seẕāb kemnūn sarmaşuḳ **(12)** fülfül gibi bunlar mādde-i menīyi ifsād ėder **(13)** üçünci ṣınıf oldur kim fesād-ı tedbīr bir

[103a]

(1) ledür marūl ve sirke gibi yėseler cimā'a ḳuvvet **(2)** vėrür usḳumrı balıḳ yėseler üstüne **(3)** şarāb içseler cimā' ziyāde eyleye sayaġı **(4)** ve bal ve şekerüŋ dükeli eṣnāf-ı menīyi ziyāde **(5)** eyler her kimüŋ kim çoḳ çoḳ cimā' ėtmekden menīsi **(6)** az olsa ṣarmaşuḳ yėse menīsi çoḳ **(7)** ola ḫuṣūṣā kim sayaġı-y-ıla bişmiş **(8)** ola 'acāyib ziyāde ėder vallahu a'lem **(9)** el-bābü'r-rābi'u **(10)** ve'l-'işrūn şol esmâyı ve ṭılsımātı bildürür **(11)** kim cimā'a ziyāde ḫāṣıyyeti vardur anlaruŋ **(12)** ba'żı eṭıbbānuŋ kitābında ẕikr olınmış biz **(13)** daḫı getürdük anlara ittibā' ėdüp tā kim evḳātın

[103b]

(1) ve sā‘ātın ri‘āyet ėdeler ol ḫāṣıyyeti **(2)** bulup maḳṣūda ėrişmişler her kim bu saṭrı **(3)** altun varaḳ üzerine yazup dili altına **(4)** bıraġa andan cimā‘ ėde ne miḳdār diler-ise **(5)** ẕekeri ḳāyim olmaḳdan zā’il olmaya mādām **(6)** ki varaḳ dili altında ola ṭılsım budur **(7)** 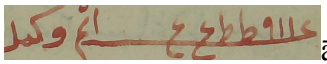 āḫer cimā **(8)** ‘-içün yazasın bu ismleri aḳ ‘aṣā **(9)** be üzerine yeŋi andan tütsü vėresin **(10)** muḳl-ı azraḳ-ıla ve ḥaṣalbānı ẕeker-ile cimā‘ **(11)** vaḳtında diler-iseŋ başuŋa geyesin **(12)** ‘acāyib göresin ḳaçan cimā‘dan fāriġ **(13)** olsaŋ ‘aṣābeyi çıḳar yine ḥācet

[104a]

(1) vaḳtında-iken ol ‘aṣābe üzerine yazılacaḳ **(2)** budur 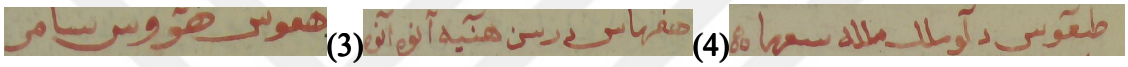 **(3)** **(4)** **(5)** 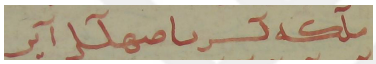 **(6)** ṣıfat-ı ḫātem kim götür **(7)** seler cimā‘a ḳuvvet vėrür bir keh-rübā yüzük **(8)** ḳaşına bir meymūn ṣūretin yazalar bükü **(9)** lmiş ẕekeri ḳāyim eyler çevresine bu ‘alā **(10)** meti yazalar bu ‘ameli çehārşenbe gün **(11)** ‘uṭārid sa‘ātında mes‘ūd-iken ėde **(12)** ler andan ol ḳaşı çīnī pūlāddan **(13)** bir yüzük üzerine oturdalar andan

[104b]

(1) ol ḳaşı ḳoduġuŋ yüzügi ṣaġ elinüŋ **(2)** orta barmaġına geçüreler meymūn tüy-ile tütsi **(3)** eyleye ‘acāyib göreler yazılacaḳ eşkāl budur **(4)** **(5)** ṣıfat-ı āḫer meydūs ḥekīm **(6)** eydür her kim keh-rübā yüzük ḳaşına **(7)** meymūn yaza meymūnuŋ başına bu ‘alāmetleri **(8)** yaza zühre güninde ‘uṭārid sā‘atında zü **(9)** hre mes‘ūd-iken ‘uṭārid naẓar ėder-iken **(10)** yazılacaḳ budur 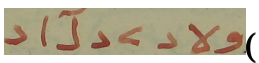 **(11)** ṣıfat-ı āḫer cimā‘ ziyāde ėtmeg-içün **(12)** elüŋ ayasına yazup bal-ıla ḳarışdura **(13)** sın acla üç güne-dek yė yėdi güne-de

[105a]

(1) k yalayasın bu şarṭ-ıla kim yaladuḳdan-ṣoŋra **(2)** bir pāre oġlan aşın yėyesin yazılacaḳ **(3)** budur 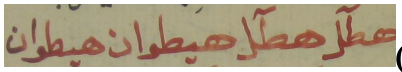 **(4)** 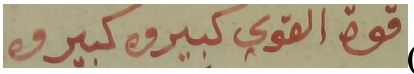 **(5)** i‘tiḳād ėdecek kişiler mücerrebden naḳl **(6)** ėtmişler her kim bu ṭılsımı iḥlīl ü **(7)** zerine

yazsa mürekkeb-ile muḥkem ḳāyim **(8)** ola yazılacaḳ budur **(9)** her ne-kim ẕikr olındı cemī‘nüŋ uhde **(10)** si mücerrebdür üzerinedür ġaflet olınmaya **(11)** el-bābü’l-ḫāmisu **(12)** ve’l-‘işrūn her kişinüŋ ġarażın ve muḥabbetin ve ‘ışḳın **(13)** bildürür vaḳtā kim ṭabāyi‘-i nās muḫtelif o

[105b]

(1) ldı-y-ısa muḳteżā-yı ṭabāyi‘ muḫtelif o **(2)** lmışdur ba‘żı nās kendülerine maḥbūblar **(3)** ‘ışḳın lāzım gördi cemī‘ evḳātında i‘tiḳā **(4)** dınca bir maḥbūb ḫayālından ḫālī olmadı **(5)** bunlaruŋda ba‘żı maḥbūblarında envā‘ı **(6)** taṣarrufāt-ı müstaḥsen görüp kemāl ẕevḳe **(7)** ḥaml ėdeler ve ba‘żıları aṣlā hīc vech-ile **(8)** taṣarruf ėtmedi bunlaruŋ daḫı ba‘żısı **(9)** bir maḥbūbede ḥaṣr olup ḳarār ėtdiler **(10)** ve ba‘żısı bulduġınca yeŋi yeŋi tefennün **(11)** ėdüp taṣarruf ėderler ve ba‘żı nās **(12)** ḥüsn-i cemāl islerin ṭaleb ėtdiler **(13)** aḳlardan ve buġday eŋlülerden ve ḳara yaġız

[106a]

(1) laruŋ müştehāsından cemī‘ ḥüsünde ve **(2)** tenāsüb-i a‘żāda kāmillerde ve ba‘żı **(3)** nās ṣarulardan ve ḳaralardan ve ecnā **(4)** s-ı muḫtelifeden kerīh ṣūretlerden ve **(5)** kerīh rāyiḥaluların ve zişt ḫulḳlu **(6)** ların ṭaleb ėtdiler ve bu meẕkūrlaruŋ **(7)** ba‘żısı ėrkekler-ile livāṭa ėtmekde ve **(8)** ba‘żısı ḫatunlar-ıla mu‘āşeretde **(9)** anlaruŋ ḥuṣūlinde anlaruŋ kim mu‘āşere **(10)** si ėrkekler-iledür kimi ġayr-ı bāliġlerine **(11)** ve kimi ḫaṭṭı gelmiş erenler-ile ėderler **(12)** ammā ṭabī‘at-ı maḳbūle ehl-i şerī‘at ḳa **(13)** tında ve ehl-i ‘aḳl ḳatında oldur kim ‘aḳl-ı

[106b]

(1) müstaḥsen gördügin ve şerī‘at ḥelāl dėyü ḥükm **(2)** ėtdügin ėtmege meşġūldür tā kim ol ef‘ā **(3)** l-i maḫṣūṣasında envā‘-ı leẕẕātdan **(4)** ġayrı şemerāt ḥāṣıl olup beḳā-yı nev‘-i **(5)** insān ḥikmeti żāyi‘ olmaya zīrā ḥikmetüŋ **(6)** żıddına dürüşmek daḫı ‘aḳıldan ḫāric **(7)** işlere iḳdām ėtmekden zīrā ṭab‘-ı selīm **(8)** ve ‘aḳl-ı müstaḳīm livāṭaya şürū‘ ėtmez maḥall-i **(9)** cimā‘ vi‘ā-yı necāset-idügin bildüginden **(10)** ṣoŋra ‘āḳıl ve kāmil olan kişi fażlında **(11)** ḳaṣd ėtmese ol fi‘l-i ‘abeṣ olur **(12)** ve hem şerī‘atde livāṭaya çoḳ ḳorḳu ḫaber **(13)** leri gelmişdür resūl ‘aleyhi’s-selām

[107a]

(1) ḫaber vėrmişdür ḥadīṯ kitāblarında **(2)** meẕkūrdur anlar maṣlaḥatlarına ve maḳṣūd **(3)** larına yėtişmege devām-ı ṣoḥbetde ḥıfẓ-ı mizā **(4)** cdan bu ḳadar sözlere iktifā ėdelüm **(5)** ve andan şürū‘ ėdüp ḫatunlar ḳısmın **(6)** söyleyelüm zīrā kitābı iki ḳısm üze **(7)** rine cem‘ ėtdük velākin ḫatunlar ẕikrin **(8)** on bėş bāb üzerine mebnī ḳılduḳ **(9)** egerçi ba‘żılar taṭvīl ėtmişler mażā **(10)** ḥig-ile ve leṭāyif-ile lākin ol kendülerden **(11)** fā’ide-i ḫāricīdür kendülere olanı ẕikr **(12)** ėtmek evlādur ola zīrā erenlere olınan **(13)** aġdiyyeden ve edviyeden ve aṭ‘imeden ve eşri

[107b]

(1) beden ve żamādātdan ve ma‘ācīnden ve aṭliyeden **(2)** ve sufūfātdan ve müleẕẕiẕātdan ve ġayrından **(3)** kim erenlerüŋ kendülere ‘ā’id olan nesnelerden **(4)** ve bu ḳısm daḫı ‘avratlaruŋ kendülere ta‘alluḳ du **(5)** tan nesnelerdendür zīnet ve ġasūlātdan **(6)** ve ḫiżābātdan ve daḫı şol nesnelerden-kim **(7)** ḳıl uzadup ve ḳarardur ve tīz bitürür ve a **(8)** ġız rāyiḥasın laṭīf ėder ve daḫı ṭonlarınuŋ **(9)** rāyiḥasın ṭayyib eyler ve daḫı şol nesneler **(10)** dür kim ferci ṭar ėder ve issi ėder ve rā **(11)** yiḥasın ḫūb ėder ve daḫı şol nesneler **(12)** den-kim ‘avratlara mensūbdur anları bildürdük **(13)** el-bābü’l-evvelu

[108a]

(1) ‘avratlaruŋ evṣāf-ı cemīlesinden **(2)** ve ecnāsından olan ḥüsni beyān ėder **(3)** vaḳtā kim ‘avratlaruŋ cemāli ve ḥüsn-i tenāsüb-i **(4)** a‘żāsı sebeb oldı-y-ısa erenlere yaḳın **(5)** olmasına varanlar naẓar ėtdügi vaḳtın **(6)** şehvetlerin celb ėtmesine ve muṣāḥabetleri **(7)** ḥālinde ḥavvāslarına leẕẕetlü oldı-y-ısa **(8)** lā-cerem bu bābda anlaruŋ evṣāfında memdū **(9)** ḥ müstaḥsen olunanı ẕikr ėdevüz tā kim **(10)** ol evṣāf-ı maḥmūde ḳanḳı ḫatunda cem‘ **(11)** olsa ol ḫatun fā’iḳatü’l-cemāl ola **(12)** ve ḥüsn-i manẓarda ṣāḥibetü’l-kemāl ola

[108b]

(1) bu ẕikr olacaġuŋ her ḳanḳısı eksük o **(2)** lsa cemāl daḫı ol miḳdār eksük o **(3)** la lākin nādirü’l-vuḳū‘dur ki bu evṣāf-ı **(4)** meẕkūre bir ḫatunda bulunmış ola belki **(5)** ba‘żı ba‘żısında ve ba‘żı ba‘żısında **(6)** bulınur bu evṣāfı cem‘ ėtmek gerek tā kim **(7)** cemī‘ ṣıfāt ḥāṣıl ola ehl-i ma‘rifet bunuŋ **(8)** üzerine ittifāḳ eylediler kim maḥbūbuŋ **(9)**

ve maḥbūbenüŋ yüzinde ve bedeninde dört **(10)** nesnesi ḳara gerek bir ṣaçı ve bir kirpükleri ve bir **(11)** ḳaşı ve bir gözinüŋ bebekleri ve dört nesnesi **(12)** aḳ gerek bir levni ve bir gözinüŋ aġı bir dişleri **(13)** bir daḫı ṣaçınuŋ eŋi dört nesnesi ḳızıl

[109a]

(1) gerek bir dili bir iki lebleri bir iki yaŋaḳları **(2)** bir daḫı altınyanı dört nesnesi uzun **(3)** gerek bir boynı ve bir boyı ve bir saçı ve bir iki **(4)** ḳaşı dört nesnesi gėŋ gerek bir **(5)** alnı ve bir gögsi ve iki gözleri ve yüzinüŋ **(6)** degirmiligi dört nesnesi küçücük **(7)** gerek bir aġzı ve iki ṭopuġı kemükleri ve iki **(8)** ayaġı ve iki eli ve bir nesnesi ṭar gerek **(9)** hemīn ol mevżi‘-i şerīf kim aŋa ferc **(10)** dėrler yaluŋuz ve daḫı şöyle gerek kim **(11)** iki dizleri düz ola berāber ola ve incükleri **(12)** düz ola berāber ola biri birine beŋzeye ve **(13)** ḳaddi mu‘tedil ola ḥüsni i‘tidāl-ile ne

[109b]

(1) ġāyet aruḳ ne ġāyet semüz ola **(2)** laḥmı süst olmaya ṣulb emlesi nā‘im **(3)** ola bedeninüŋ levni aḳ ola ḳızıllıġa mā’il **(4)** yāḫūd buġday eŋlü ola ḳızıllıġa mā’il **(5)** ve eṭrāfı mütenāsib ola ve kendüsi **(6)** ḫafīfü’r-rūḥ ola ġalīẓ ü ṣaḳīl olmaya **(7)** ve gülmesi melāḥatlü ola erenlerüŋ muḥabbetini **(8)** ceẕb ėtmege ḫatunlardan ulu sebeb **(9)** girişmege melāḥatlü żaḥikdür ve gözlerinüŋ **(10)** aġı be-ġāyet aḳ ve ḳarası ḳara ola ve d **(11)** işleri ne ġāyet ṣıḳ ola ḥadden geçe ve **(12)** ne ġāyet seyrek ola ve ḳaşları ince **(13)** ola uzun ola ve sözi yumşaḳ ola

[110a]

(1) āvāzı müştehā ola ve sünükleri **(2)** gizlü ola çıḳmış gibi olmaya ve yaġrını **(3)** kemürdekleri āşikāre olmaya ve kefeli daḫı **(4)** ḳalıŋ ola yumru olmaya egerçi ba‘żı nā **(5)** sa ba‘żı bu ṣıfatlaruŋ żıddı ḫōş **(6)** gelür ‘aceb degüldür aŋa nizā‘ yoḳdur ve **(7)** lākin bizim dėdügümüz nefs-i emirde ‘uḳalā **(8)** ḳatında marżī ve ‘ulemā ḳatında muḫtār olandur **(9)** kim ‘ilimleri aŋa dek ėrişmişdür ammā şol **(10)** kim ‘ilimsüzdür anı mülūk ve selāṭīn **(11)** yegrek bilür ve’l-innāsi mā‘yaşūne meẕāhib[27] **(12)** el-bābü’ṣ-ṣānī **(13)** şol ‘alāmetleri bildürür kim ol ‘alā

[27] İnsan için yaşadıklarına -giden- yollar vardır.

[110b]

(1) metler-ile ‘avratlaruŋ ‘aḳlına ve şehv **(2)** etlerinüŋ ḳılletine ve keşretine ḥükm olunur **(3)** erenlerine muḥabbetine ve luṭf u vefāsına de **(4)** lālet eyler vaḳtā kim ṣoḥbete eri-y-ile ‘avrat **(5)** ortasında ḥuṣūl-i veled sebeb oldı- **(6)** y-ısa bes maḳṣūda münāsib ṭara **(7)** fından lā-büdd oldı tā kim vufūr-ı menī **(8)** iki cānibden ‘alā-vechi’l-kemāl ḥāṣıl o **(9)** la imdi bu münāsebet ba‘żı nās **(10)** cinsden muvāfaḳat-ıla dėmişler ya‘nī er- **(11)** ile ‘avrat bir cinsden ola meşelā rū **(12)** mī-y-ile rūmīler arasında olan

[111a]

(1) mücām‘at kim birbirinüŋ aḥvālin vaż‘-ı ter **(2)** tībin ve telaṭṭufātın ḥarekātında cimā‘dan **(3)** ṣoŋra ve cimā‘da-y-iken ṭaraf-ı fā‘ilden ve **(4)** ṭaraf-ı mef‘ūlden ṣafā ḥāṣıl olmaġında **(5)** bunlardan ġayrı cinse ḥāṣıl olur yāḫūd **(6)** olmaz olur-ısa daḫı ‘alā-vechi’l-kemāl **(7)** olmaz ya bunlaruŋ ṭarīḳinde ḳuṣūrı **(8)** olduġında ola yāḫūd aṣlā ma‘rifeti **(9)** olmaduġından ola mışırīler-ile mışır **(10)** īler ve mekkīyeler-ile mekkīler ve dükeli ecnās **(11)** ėrkeg-ile dişi arasında ol ḥāl-i **(12)**maḥṣūṣda her ne-kim luṭf bābında va **(13)** r-ısa ol cinsüŋ muḫālifinde yoḳdur

[111b]

(1) ba‘ż-ı nās ol münāsebeti dişi **(2)** ṭā’ifesi pāk cinsden olup ėr **(3)** kegüŋ ṭabī‘atına mülāyim olmaḳdur dėd **(4)** iler meşelā rūmīlerüŋ raḥimleri aṭhar o **(5)** lduġı-çün ġayrı cinsden olsa meyl **(6)** ėder anlara ve daḫı maġribīler ḫuṣūṣā **(7)** endelüs ḫatunları ṣūretde ecmel **(8)** olduġı-çün ve rāyiḥada aṭyeb ve erenlere **(9)** şefḳatlü olduġı-çün erenler anlara meyl **(10)** ėder her ne cinsden olsa türk ḫatu[n] **(11)** ve tātār ḫatunları raḥminde ḳaẕārat **(12)** ve ḫulḳlarında bürūdet olduġı-çün anlar **(13)** dan ġayrı cins anlara meyl ėtmez ve daḫı hind ü

[112a]

(1) sind ve seḳālibe ḫatunları aḥvāl-i meẕ **(2)** mūm ve yüzleri ḳabīḥ ve ‘aḳılları rekīk **(3)** ve tedbīrleri yaramaz ve rāyiḥaları müşterek **(4)** olduġı-çün her cinsden erenler meyl **(5)** ėtmez illā meger kendü erenleri ola ya erenlerü **(6)** ŋ evṣāf-ı ẕemīmesinde müşterek **(7)** olan erenler ola ġayrı cinsden **(8)** ṣıfat-ı āḫer dėmişler kim ol münāsebet **(9)** erenlerüŋ āleti ‘avratlaruŋ raḥmine muvāfiḳ **(10)** ve münāsib olmaḳdur imdi bu ṭā’ife **(11)** erenleri

ve ‘avratları her birin üç bölük **(12)** eylemişler a‘lā ve evsaṭ ve ednā erenler **(13)** a‘lāsına kim ẕekeri be-ġāyet büyükdür fīl

[112b]

(1) dėmişler evsaṭına kim andan aşaġadur **(2)** aygır dėmişler ednāsına-kim andan daḫı **(3)** aşaġadur ḳoç dėmişler ‘avratlar daḫı **(4)** bu resmedür kebīrdür mutavassıṭdur ṣaġīr **(5)** dür nitekim erenler aḳsāmına ol üç ism-ile **(6)** kināyet ėtdiler ‘avratlara daḫı hemān **(7)** anuŋ-ıla kināyet ėtdiler meṣelā ‘avratlaruŋ **(8)** raḥmi büyügine fīl dėdiler ol-kim mutavassıṭ **(9)** dur aŋa remeke dėdiler ya‘nī yund dėdiler **(10)** ve ṣaġīrine ḳoyun dėdiler çün-kim **(11)** her biri üç ḳısım oldı her bir ḳısma **(12)** naẓar meṣelā ḳaçan-kim fīl dişi fīle uġra **(13)** sa ālet ferce ferc ālete muvāfıḳ

[113a]

(1) gelür ẕevḳ-i kāmil ḥāṣıl olur ve daḫı **(2)** aygır yunda uġrasa anlaruŋ arasında **(3)** hemān bu muvāfaḳat ėtmeg-ile cānibeyniden **(4)** ṣafā-yı tamām bulunur ve daḫı ḳoç ḳoyuna **(5)** uġrasa bu muvāfaḳat-ıla leẕẕet kemā-hiye-ḥaḳḳuhū **(6)** yėrine gelür ammā bu muvāfaḳatdan eger ba‘żısı **(7)** eksile meṣelā fīl yunda uġrasa **(8)** yāḫūd aygır dişi fīle uġrasa leẕẕet **(9)** bulunur tamām degül bir ṭarafda muḫālefet **(10)** olduġı-çün ammā muḫālefet min-külli’l-vücūh **(11)** olsa leẕẕet ḳalmaz belki żarar daḫı ḥā **(12)** ṣıl olur meṣelā fīl ḳoyuna uġrasa yāḫūd **(13)** ḳoç dişi fīle uġrasa ya leẕẕet bulunmaz

[113b]

(1) ya żarar ḥāṣıl olur ammā ba‘żı ḥükemādan **(2)** ehl-i taḥḳīḳ buyurmışlar münāsebet oldur **(3)** kim erenler kāmil-i ma‘rifet ola bāb-ı cimā‘da **(4)** ve şol nesnelerde kim erenlere lā-büddür ‘av **(5)** ratlara mübāşeret ėtdügi vaḳtın ḥüsn-i **(6)** aḫlāḳdan ve anlaruŋ-ıla ıtlāḳdan ve mu‘ā **(7)** naḳadan ve müşāfeheden ve mülāṭafadan **(8)** ve müleẕẕiẕātdan isti‘māl ėtmekden ve anlaruŋ **(9)** muḥabbetin ceẕb ėdici nesneler ėtmekden **(10)** ve kendüyi cem‘ ėdüp żabṭ ėtmekden **(11)** ġıdāda ve devāda tā kim kendü ve muḥkem āleti **(12)** müstaḥkem ola her ḳanḳı cinse gereg-ise **(13)** ecnāsdan uṣūl gösterüp ve hüner

[114a]

(1) begendürüp żay‘atında kāmilü’l-‘ayār ola **(2)** ve ‘avratlar daḫı kendülere müte‘allik̇ nesnelerde **(3)** zīnetden yüzlerinde ve bedenlerinde ve libā **(4)** slarında ve ṭīb-i rāyiḥalarında ve aḫlāk̇-ı **(5)** ḥasenlerinde ve elṭāf-ı cemīlelerinde **(6)** tā kim erenlerüŋ k̇able’l-cimā‘ muḥabbetlerin **(7)** ceẕb ėdüp ve raḥmlerine mużayyık̇āt **(8)** dan ve musaḫḫinātdan ve muṭayyibātdan raḥme **(9)** ve ġayrına isti‘māl ėtseler ve şol nesneler **(10)** kim kendülere lā-büddür cimā‘ vak̇tında ḥarekāt **(11)** dan ve sekenātdan ve teġannücden ve bükādan **(12)** ve enīnden nitekim mışrīler ve şāmīler **(13)** ve baġdādīler ‘ādetidür ‘avratlar bu

[114b]

(1) evṣāf-ı meẕkūreyi cemī‘ işler cemī‘ ecnā **(2)** s ricāle muvāfik̇lardur geregi gibi ṣan‘atda **(3)** kāmil olduk̇ları-çün fi’l-cümle ‘avratlar bā **(4)** bında sözi çok̇ söylemeyeler uzunında **(5)** ve k̇ışasında semüzinde ve aruġında cemī‘ **(6)** mizāca ve tecribeye rāci‘dür ammā şol ḫa **(7)** tunlar kim ḥarāretlü ola ne-k̇adar diler-ise kim darı **(8)** lsa issirek bulına yüzi nūrlu ola a **(9)** ġzı küçük ola lebleri k̇ızıl ola ferci **(10)** żayyık̇ ola ėrkegine muṭī‘a ola anuŋ **(11)** gibi ḫatunuŋ ‘ak̇lı kāmil olur erine muḥabbetlü **(12)** olur anuŋ ḫatundan vefā gelmek **(13)** ba‘īd degüldür ve’s-selām

[115a]

(1) el-bābü’ş-şāliṣu **(2)** şol edviyeleri bildürür kim levn-i beşeriyyeye **(3)** ḥüsn vėrür vak̇tā kim yüzde zīnet mütemmem **(4)** oldı-y-ısa şol cemāl-i ḫalk̇ınuŋ nak̇ṣı **(5)** var-ıdı zīnet ėder-idi beşeriyye ak̇lık̇dan **(6)** ve k̇ızıllık̇dan ve ṣafādan ve revāyiḥden **(7)** kim bu mecmū‘ cimā‘ iştihāsın taḥrīk **(8)** ėder naẓar ėtdükleri vak̇tın ‘avratlaruŋ **(9)** yüzine tā kim sebeb ola erenlerüŋ muvā **(10)** fak̇atına ‘avratlar-ıla pes bu bābda ẕikr **(11)** olundı ġasūlāt-kim yüzi arıdur ve **(12)** k̇ızardur levnüŋ ḥüsnin ziyāde eyler

[115b]

(1) beşeriyyeti ṣāfī ėder imdi ġasūlāt **(2)** ġasūlātuŋ biri arpa unıdur biri mercimek **(3)** unı delüce bak̇la unı biri burçak̇ **(4)** unı biri birinc unıdur biri acı ve **(5)** ṭatlu bādām içi biri ḫıyār toḫmı biri **(6)** k̇avun toḫmı biri k̇abak̇ toḫmı biri turb toḫmı **(7)** biri yumurda k̇abı ve ḫardal ve panbuk̇ çekir **(8)** degi içi ve maṣṭakī ve kişnic ve incīr **(9)** ve köknārdur ve biri günlük biri isfidāc **(10)** ve biri nişeste biri şema‘ biri żamġ biri **(11)** būre biri balık̇

yėlimi biri enzürūt biri **(12)** serçe boḳı biri çirişdür daḫı ne-kim bu **(13)** nlara beŋzer var-ısa be-ġāyet ḫōşdur

[116a]

(1) bilgil kim bu bābda terkībātuŋ aṣlı bunlar **(2)** dur ṣıfat-ı ġasūl-kim yüzüŋ levnin ṣāfī **(3)** ḳılur ḳabsuz baḳla ve mercimek ve birçoḳ turb **(4)** toḫmı ḳabsuz ḳavun toḫmı noḫūd ve nişeste birer **(5)** miṣḳāl yāḫūd birer miḳdār ayru ayru yumşaḳ **(6)** dögeler eleyeler birbirine ḳatalar ḥācet vaḳtında **(7)** bir miḳdār alalar ṣabāḥ anuŋ-ıla yüzlerin yu **(8)** yalar ‘acāyib göreler ṣıfat-ı āḫer kim **(9)** levni ṣāfī ḳılur tāze ṣaġılmış süd- **(10)** ile keşīreyi ezeler gölgede ḳuru **(11)** dalar andan yumşaḳ saḥḳ ėdüp isti‘mā **(12)** l ėdeler be-ġāyet fi‘l-i ‘acīb göreler **(13)** ṣıfat-ı āḫer mercimek unı noḫūd unı nişeste

[116b]

(1) enzürūt maṣṭakī būre birer miḳdār cümle **(2)** saḥḳ ėdüp birbirine ḫalṭ ėdeler uyḫu **(3)** dan ṭurıcaḳ yüzi anuŋ-ıla yuyalar ‘acāyib **(4)** göreler be-ġāyet mücerrebdür ġaflet olınmaya **(5)** el-bābü’r-rābi‘u **(6)** şol saçı tėz bitüren ve uzadan ve rengin **(7)** ḫūb eyleyen nesneleri bildürür ve daḫı **(8)** şol nesneleri bildürür kim bitmege ḳomaz ve bitmişini yėrinden **(9)** giderür bilgil kim ādemüŋ ḳılı dört ḳısımdur **(10)** birisi hem cemāldür hem menfa‘ati vardur **(11)** saç ḳılı ve ḳaşlar ve kirpükler ḳılı gibi **(12)** ve biri oldur kim ne cemāl var ne menfa‘ati **(13)** var ḳoltuḳ ve ḳasuḳ ḳılı gibi biri oldur

[117a]

(1) kim cemāli var menfa‘ati yoḳ saḳal ḳılı gibi erenler **(2)** de birisi oldur kim menfa‘ati var cemāli yoḳ gevde **(3)** ḳılı gibi lā-büdd oldı bu bābda söz **(4)** söylemek kim cemāli olanuŋ ḥüsni ziyāde **(5)** sine sa‘y ėdeler ve olmayanuŋ mertebesi ne- **(6)** y-ise anda ḳoyalar ṣıfat-ı devā kim ḳılı uza **(7)** dur lādeni azacuḳ zeyt içinde erideler **(8)** andan göyünmiş yumşaḳ dögülmiş ḫurma **(9)** çekürdegin üzerine döküp ḳarışduralar **(10)** ḳıla dürteler ‘acāyib göreler ṣıfat-ı **(11)** devā kim ḳılı uzadur helyūnı bol sirke-y-ile **(12)** bişüreler üzerine dögülmiş ḫardal ḳoyalar **(13)** daḫı anuŋ-ıla başı yuyalar andan başa mersīn

[117b]

(1) yaġın dürteler birḳaç kez böyle ėdeler **(2)** ʿacāyib göreler ṣıfat-ı āḫer kim ḳılı uza **(3)** dur ṣığır ödi ve ḳurd ödi ve kābilī ve **(4)** helīle emlec ve belīlec ve nūşāṭır ve de **(5)** lüksüz ṣaġ māzū birer miḳdār cemīʿin **(6)** yumşaḳ dögeler it üzümi ṣuyı-y-ıla yėdi **(7)** güne-dek terbiyet ėdeler andan ḳurudalar **(8)** ve başı yuduḳdan-ṣoŋra zeyt yaġı-y-ıla **(9)** ezüp saç diblerine dürteler ṣıfat-ı **(10)** devā ṣaçı güzel eyler uzadur lāden gül **(11)** yaġı süci-y-ile ḳaynadalar tā kim ḳarışa andan **(12)** başı yuyalar daḫı ṣuyın gidereler ve ḳıl **(13)** diblerine dürteler be-ġāyet nāfiʿ ola

[118a]

(1) ṣıfat-ı āḫer tūt kökin be-ġāyet **(2)** dögeler andan ṣuya ḳoyup çalḳayalar anu **(3)** ŋ-ıla başı ya maṭlūb olan ḳılı defʿaā **(4)** t-ıla yuyalar hefteden hefteye be-ġāyet nā[fiʿ] **(5)** ola ṣıfat-ı āḫer saç bitürmeg-içün **(6)** çörek otın yumşaḳ dögeler ṣu-y-ıla yo **(7)** ġurup ḳıl diblerine dürteler eger çörek **(8)** otı bişmiş olsa daḫı menfaʿatlü **(9)** olur ṣıfat-ı uḫrā dilkü iligin **(10)** ḳıl bitmez yėre dürteler ḳıl bite ṣıfat-ı **(11)** āḫer ḳara keçi ṭoynaġın göyündürüp yumşaḳ **(12)** dögeler zeyt-ile ezüp ḳıl bitmez yėre dürteler **(13)** ġāyet müfīd ola ṣıfat-ı uḫrā

[118b]

(1) bögrek yaġın ḳalay havānda ḳalay **(2)** deste-y-ile saḥḳ ėdesin tā kim ḳalay **(3)** yaġ-ıla ḳarışup ḥall ola ḳıl bitmez yėre dür **(4)** teler üzerine incīr yapraġın bişürüp **(5)** dürteler ḳıl bitüre ʿacāyibdür ṣıfat-ı āḫer **(6)** ḳılı ḳarardur bir yıla-dek rengi gitmez buçuḳ rıṭıl **(7)** ṭatlu zeyti od üzerine ḳoyup bir vaḳıyye **(8)** dögülmiş yāsemīn toḫmın dökeler ḳaynada **(9)** tā kim toḫm göyine andan bir şīşeye ḳoyup **(10)** üzerine buçuḳ vaḳıyye demür büredesin dö **(11)** keler dört gün ṭura andan rengi maṭlūb **(12)** ḳıla iki defʿa ya üç defʿa dürteler ʿacāyib **(13)** göreler ṣıfat-ı devā kim ḳılı aġarmaġa

[119a]

(1) ḳomaz ḫanẓal çekürdegin dühn-i ġār-ıla ḳaynada **(2)** lar bunlaruŋ rubʿınca ėrkek dögülmedük zırnīḫ **(3)** ḳatalar birez ḳaynadalar andan süzüp ṣāfī ėde **(4)** ler maṭlūb ḳılı evvel mersīn ṣu-y-ıla yuyalar **(5)** andan bu yaġı dürteler birḳaç defʿa hergiz **(6)** aġarmaya ṣıfat-ı uḫrā saçı be-ġāyet **(7)** siyāh ėder ḳına ve verseme alalar sumāḳ **(8)** ṣu-y-ıla ve ekşi nār ṣu-y-ıla saḥḳ ėdeler başa **(9)** dürteler ṣıfat-ı uḫrā ḫām zeyt yaġı **(10)** yüz

dirhem gelincük çiçegi elli dirhem **(11)** cem‘ ėdüp bir sırça ḳaba ḳoyalar terse **(12)** gömeler ḳırḳ gün ṭura andan çıḳarup süzeler **(13)** çiçegi muḥkem sıḳalar andan zeyt üzere yüz

[119b]

(1) dirhem sirke dökeler andan on dāne māz **(2)** ūyı zeyt yaġında bişürüp saḥḳ ėdeler sirkeye **(3)** ḳarışduralar andan mürdeseng dört miṣḳāl **(4)** zāc-ı ḳıbrısī bėşer dirhem ḥınnā ṭoḳuz **(5)** dirhem yumşaḳ dögüp yaġ-ıla sirkeye ḳar **(6)** ışduralar ḳaynadalar tā kim sirke gide zeyt **(7)** ḳala andan ṣāfī ḳılup ṣıflın gidereler **(8)** andan isti‘māl ėdeler ammā ele deri sarup **(9)** yüze göze degirmekden saḳınalar ḳılı siyāh ėde **(10)** bir yıla-dek ṣıfat-ı uḫrā ḳara eşek ṭoynaġın **(11)** göyündürüp mersīn yaġında saḥḳ ėde **(12)** ler isti‘māl ėdeler cālīnūs ḥekīm eydür **(13)** ḳaranfüli dögüp ḳınaya ḳarışdursalar her neye

[120a]

(1) dürtseler siyāh eyleye ṣıfat-ı āḫer ḫatun **(2)** ṭuzluġın ṣu-y-ıla ezüp ḥınnāyı anuŋ-ıla **(3)** yoġursalar saça dürtseler ‘acāyib **(4)** siyāh ėde ṣıfat-ı āḫer kim oġlan bāliġ **(5)** olmadın ėtseler hergiz aġarmaya ḳarlanġuç [ḳanı] **(6)** ve bir ḥabbe misk ve zanbaḳ yaġın **(7)** ḫalṭ ėdeler burnına ṭamzuralar hergiz aġarmaya **(8)** ibn-i sīnā ḳānūnında dėmiş-kim şol ādem **(9)** ki bedeni ḳavī ve ruṭūbeti çoḳ olsa **(10)** zāc-ı aḥmer-i belḫīden bir dirhem içse **(11)** aġaran ḳılı dökile yėrine ḳara ḳıl bite bir yėrde **(12)** dėmiş-kim her kim bir yıla-dek günde bir kābilī **(13)** helīle çeynese yutsa dā’im yigitlikde

[120b]

(1) ṭura hergiz ḳocalmaya ṣıfat-ı ḫiżāb kim **(2)** mey-gūn ėder enār ḳabın ṣuda ışladalar **(3)** bir gün bir gėce andan ol ṣu-y-ıla ḥınnāyı **(4)** yoġuralar ḳoyalar bir gün bir gėce ḫamīrlene andan **(5)** igne büredesin ṭuzlu ṣuda ḳaynadalar **(6)** ol ṣu-y-ıla ḫamīrlenmiş ḥınnāyı yoġuralar ba **(7)** şa dürteler ṣıfat-ı āḫer kim saçı ḳıvır **(8)** cuḳ eyler zeytun yapraġın nīm-kūfte dögeler **(9)** yėtecek ḳadar ṣu-y-ıla ḳaynadalar başı anuŋ-ıla **(10)** yuyalar ṣıfat-ı āḫer ḳıvırcuḳ saçı sölbek[28] **(11)** eyleye bezīr-ḳaṭūnā ve ḥayvā ve ḫaṭmī

[28] Metnimizde bu kelime *sölbek/sülbek* şeklinde yazılmıştır. Kelimenin bu hâliyle sözlük anlamı bulunamamıştır. *T.* nüshasında ise bu kelime *sölpük/sülpük* şeklindedir. Kelime *sölpük* şeklinde ve *derisi buruşuk, sarkık* anlamında *Tarama Sözlüğü*’nde (Dilçin 2009: 203); *sülpük* şeklinde ve *gevşek, pörsük, sarkık* anlamında Ay.; Mn.; Brs.; Bo.; Çr.; Sm.; Sv.; Nğ. ve İç. ağızlarında geçmektedir (Dikmen ve Bayaz 1993: 3677). Kelime metinde, muhtemelen, *dalgalı* anlamına gelen yeni bir anlam kazanmıştır.

lu‘ābların **(12)** ḫalṭ ėdeler ḳıla dürteler ṣıfat-ı uḫrā **(13)** ḳaşları ḳalın bitürür ẕerārīḥ yaş-iken

[121a]

(1) ayaḳların ve ḳanatların keseler külekde ḳurudalar **(2)** andan benefşe yaġında saḥḳ ėdeler ya zeyt-ile **(3)** andan ḳaynadalar tā kim ḳoyıla ḳaşa dört **(4)** bėş def‘a dürteler ḳıl bitüre ṣıfat-ı āḫer **(5)** eşek ṭoynaġın ime boynuzın göyündürüp **(6)** şīrūġan-ıla saḥḳ ėdeler andan ol ḳıl **(7)** mevżi‘ine dürteler be-ġāyet ḳuvvetlü ola **(8)** ṣıfat-ı āḫer kim ḳaşı ḳalın bitürür ẕerārīḥ-i **(9)** muḥriḳa bir miḳdār fülfül iki miḳdār sıçan **(10)** ḳıġı buçuḳ miḳdār cem‘ ėdüp saḥḳ ėdeler **(11)** zeyt-ile yoġuralar ḳıl mevżi‘ine dürteler **(12)** be-ġāyet eyü ola ibn-i sīnā eydür cemī‘ **(13)** muḫaddirāt-ı müfredāt ḳıl bitmegi men‘ ėder

[121b]

(1) meşelā ḳılı yolsalar benci sirke-y-ile bişürseler **(2)** ol mevżi‘i ovsalar def‘aāt-ıla ḳıl bitmeye **(3)** ṣıfat-ı āḫer ḳıl bitmegi men‘ ėder ḳurbaġayı **(4)** külekde ḳurudalar ve ṣu boġası ḳanın ḳuruda **(5)** lar ḳızıl būre mürdeseng göyünmiş ṣadef **(6)** berāber yumşaḳ dögeler yoġuralar ḳoltuḳ ve ḳasuḳ **(7)** ḳılın yoludup dürteler ṣıfat-ı āḫer bu daḫı **(8)** anuŋ gibidür iḳlīmiyā ve isfidāc birer miḳdār **(9)** şeb buçuḳ miḳdār dükelin saḥḳ ėdüp **(10)** yaş benc ṣu-yıla yoġuralar ḳoltuḳ ve ḳa **(11)** sıḳ ḳılın yoludup ovalar daḫı dürteler **(12)** müfīd ola ṣıfat-ı āḫer ḳılı giderür ḳıla **(13)** iki cüz kirec bir cüz zernīḫ on cüz üç gün

[122a]

(1) ṣuda ışladalar andan ṣāfī ėdeler iki cüz **(2)** şīrūġan üç cüz ol ṣudan bişüreler **(3)** tā kim ṣu gide yaġ ḳala ḥācet vaḳtında **(4)** isti‘māl ėdeler şöyle dėmişler kim şeftā **(5)** lū yapraġın ḥırızma-y-ıla dürtseler rāyiḥasın **(6)** gidere ṭopalaḳ sünbül adḫır daḫı anuŋ gibidür hemān **(7)** el-bābü’l-ḫāmisu **(8)** şol edviyyeyi beyān ėder kim dişleri **(9)** aġardur ve aġız rāyiḥasın giderür taṭyīb ėder **(10)** bundan öŋ ẕikr olınmış-ıdı diş **(11)** aḳlığı ve levn-i ṣāfīlığı ve aġız ḳoḳusı **(12)** ṭayyib olmaḳ ḫatunlaruŋ cümle mütemmimātı **(13)** ḥüsnindendür ve kemāl-i cemālindendür

[122b]

(1) dişleri ṣaru olmaḳ ve aġız rāyiḥası **(2)** müteġayyir olmaḳ ‘ale’l-ḫuṣūṣ uyur-iken erenler **(3)** nefret dutmaġa sebebdür ‘avratlardan bes bu **(4)** bābda diş açıcılardan ve şol

edviyeden **(5)** kim taṭyīb-i nekhet ėder ve ġaraż maḳṣūd-ı **(6)** ḥāṣıl ẕikr ėtmek lā-büddür ṣıfat-ı āḫer **(7)** ammā gėyik boynuzın göyündüresin milḥ-i **(8)** enderānī deŋiz köpügi birer miḳdār göyünmiş **(9)** ḳarġu dibi iki miḳdār sādec rub‘ miḳdār **(10)** yumşaḳ dögüp çīnī dögülmiş bir miḳdār **(11)** cem‘ ėdüp ṣabāḥ barmaġ-ıla dişe eyle **(12)** süreler kim dişde ġıll ü ġışş ḳalmaya ṣāfī **(13)** ola ṣıfat-ı āḫer diş aġardur enār ḳabı

[123a]

(1) ve göyünmiş ime boynuzı gülnār sumāḳ **(2)** māzū ve şeb ikişer miṣḳāl cümle yumşaḳ dögeler **(3)** eleyeler andan dişlere süreler be-ġāyet **(4)** müfīd ola ṣıfat-ı āḫer diş diblerin **(5)** muḥkem ėder ve aġardur milḥ-i enderānī saḥḳ **(6)** ėdüp bir pāre kāġıda buralar göz üzerine **(7)** ḳoyalar ḳızardugınlayın çıḳarup ḳaṭrānda **(8)** söyündüreler andan bir miḳdār deŋiz köpügi **(9)** ve dārçīnī ve murd ve ṭopalaḳ her birinden [bir] **(10)** cüz şeker üç cüz ve kāfūr buçuḳ dirhem **(11)** dükelin saḥḳ ėdüp dişlere ve dibler **(12)** ine süreler muḥkem ola açıla ṣıfat-ı **(13)** ḥabb aġızda dutalar rāyiḥasın ṭayyib

[123b]

(1) ėde ḳızıl gül yapraġı aḳ ṣandal ṣaru ṣandal **(2)** ṭopalaḳ onar dirhem selīḫe sünbül ḳırfa **(3)** ḳaranfül cevz-i buvā birer miṣḳāl yumşaḳ dögeler **(4)** eleyeler şarāb-ı reyḥān-ıla yoġuralar noḫūd **(5)** ḳadar ḥablar ėdeler aġızda dutalar ḥabb-ı āḫer **(6)** aġız rāyiḥasın giderür heyl-i ḳāḳule cevz-i buvā **(7)** ḳaranfül dārçīnī ḫūlıncān üçer dirhem **(8)** ḳızıl gül aḳ ṣandal bėşer dirhem kāfūr **(9)** buçuḳ dirhem müşk bir deng yumşaḳ **(10)** dögeler gül ṣu-y-ıla yoġuralar noḫūd ḳadar ḥablar **(11)** ėdeler aġızda dutalar ṣıfat-ı āḫer kim **(12)** nekheti ṭayyib ėder ve diş diblerin **(13)** aġardur ḳabsuz ṭopalaḳ on dirhem milḥ-i

[124a]

(1) enderānī deŋiz köpügi üçer dirhem ‘ūd-ı **(2)** hindī dört dirhem yumşaḳ dögeler di **(3)** şlere ve dişler dibine sürteler nāfi‘ **(4)** ola ṣıfat-ı āḫer kim nekheti ṭayyib **(5)** ḳılur ve diş diblerin aġardur muḥkem ḳılur **(6)** aḳ ṣandal ḳuru ḳızıl gül bėşer dirhem **(7)** ṭopalaḳ turunc ḳabı ḳuru yėmiş ve adḫır **(8)** üçer dirhem ḳāḳule kebābe besbāse **(9)** ḳaranfül maṣṭakī ‘ūd-ı hindī şeker ikişer **(10)** dirhem yumşaḳ dögeler dişler diblerine süreler **(11)** ṣıfat-ı āḫer kim nükheti ṭayyib ėder **(12)** selīḫe dārçīnī rāmek hāl adḫır **(13)** sūsen dibi kebābe buyan dibi birer miḳdār

[124b]

(1) yumşaḳ dögeler noḫūd ḳadar ḥablar ėdeler gülā **(2)** b-ıla yoġuralar günde bir ḥab dil altına **(3)** [ḳoyalar] az-ıla yudalar be-ġāyet nāfi‘ bulalar **(4)** el-bābü’s-sādisu **(5)** şol devāları bildürür kim bedeni semirdür vaḳtā kim **(6)** ḫatunlaruŋ bedeni ṭolu olup ve semüz olmaḳ **(7)** maṭlūb oldı-y-ısa [erenler] [leẕẕet]-i muvāfıḳa **(8)** ḥāṣıl ėtmeg-içün kim ol [leẕẕet] aruḳ ‘avratlar[da] **(9)** bulunmaz lā-cerem bu bābda şol edviyeden ve **(10)** aġdiyeden-kim ‘avratlar anı isti‘māl ėtseler **(11)** ve dā’im mülāzemet ėtseler bedenleri semire **(12)** erleri ḳatında maḳbūl ola meṣelā ṭa‘āmdan **(13)** herīseler ve ḳalye birincler ve südlü birinc ve pā

[125a]

(1) lūde ve emer ḳuzı ve biryānlar ve çevürmeler ve **(2)** şişek etleri ve semüz ḳaz etleri ve semüz **(3)** tavuḳ etleri ve keklik etleri ve çil etleri **(4)** bunlaruŋ küllīsi semirtmekde be-ġāyetdür ḫuṣū **(5)** ṣā kim yėdüklerinden ṣoŋra ḥammāma gireler hażm-ı **(6)** evvelden ṣoŋra ve daḫı bal ḳurdın daḫı **(7)** ḳanatlanmadı[n] [a]lalar külekde ḳurudalar yumşaḳ **(8)** dögeler ḥācet [vaḳ]tında dögülmiş şekere **(9)** ḳatalar isti‘māl ėdeler ṣıfat-ı uḫrā **(10)** ḳaçan ‘avratlar dileseler kim ba‘żı ‘użvların **(11)** semirdeler meṣelā ferclerin ve ucaların **(12)** ve ṭopuḳların ve bileklerin ve bāzūların **(13)** ol ‘użvlar yėmeg-ile semirmez anlaruŋ semir

[125b]

(1) mesi anuŋ-ıla olur kim ol ‘użvlara ġıdāyı **(2)** ceẕb ėdesin ve ḥabs ėdesin ol **(3)** ‘użvı ma[ḳ]ṣūd-ı ṭab‘ına döndüresin **(4)** [nitekim] ḥekīm cālīnūs [dėm]işdür kim anuŋ **(5)** [gibi] [‘]użvı mübālaġa-y-ıla ovasın ḳızarınca **(6)** andan üzerine [zift] ‘aṣābesin **(7)** vėresin ya‘nī zifti [eridesin] sehel **(8)** iç yaġın ḳatasın [ısıcaġ-iken] bir beze dür **(9)** tüp ol ‘użva yapışdura[l]ar ṣovudu **(10)** ġınlayın def‘i [çekesin ḳoparasın] bir zamān **(11)** mülāzemet eyleyesin tā diledügüŋ gibi o **(12)** lınca ammā yaz günlerinde ėtseŋ günde **(13)** [bir kez ė]desin ḳış günlerinde iki kez ėde

[126a]

(1) sin ba‘żı eṭıbbā dėmiş kim ol ‘użv-ı **(2)** maḫṣūṣı be-ġāyet ovasın tā ḳıza üzerine **(3)** issi ṣu döküp yine ovasın andan bu **(4)** dėdigümüz zift ‘aṣābesinden yapışduralar **(5)** ṣovuduġınlayın çeküp çıḳaralar def‘i yine ḥācet **(6)** olduġı vaḳt oda ısıdup yapışduralar

(7) maḳṣūd ḥāṣıl olınca ḥekīm cālīnūs eydür **(8)** bir kişi bir ḳul almış ṣāḥib-i cemāl velākin ṭopuġı **(9)** aruḳ sehel zamān içinde bu tedbīr-ile be-ġā **(10)** yet ṭopuḳları semiz oldı ibn-i sīnā eydür **(11)** ba‘żı nās ol zift ‘aṣābesine yėr baġar **(12)** suġın daḫı ḳatdılar tā kim ceẕbesi ḳavī olmaġ-içün **(13)** ṣāḥib-i īżāḥ eydür bir kişi gördüm ḫaber

[126b]

(1) vėrdi-kim bu tedbīr-ile ẕekerine ‘ilāc ėtmiş semirmiş **(2)** uzamış büyümiş ġāyetince velākin ḳuvveti ve ṣalābeti **(3)** büyüklügi ḳadar degül ṣıfat-ı āḫer semid unı bir rıṭıl **(4)** [ḳ]oyun südi bir rıṭıl ḳuyruḳ yaġı elli dirhem keşīre **(5)** elli dirhem bal buçuḳ rıṭıl dögülecekleri dögesin **(6)** dükeli cem‘ ėdüp be-ġāyet ḳarışdurasın günde altı **(7)** miṣḳāl isti‘māl ėdüp nef‘ bulasın inşā’allāhu te‘ālā **(8)** el-bābü’s-sābi‘u **(9)** şol ḫiżābları bildürür kim ‘avratlar eline ve ayaġına ėder **(10)** vaḳtā ki ḫatunlaruŋ eli ve barmaḳları ḫiżābı **(11)** şol zīnetden oldı-y-ısa kim erenlerüŋ muḥabbetin **(12)** ceẕb ėder bes lāzım oldı kim bu bābda ḫiżābı **(13)** ẕikr ėdevüz kim ol ḥüsn ü cemāl ḫalḳı tamām kāmil ola ṣıfat-ı

[127a]

(1) ḫiżāb-ı zeheb kim ele ve ayaġa dürtseler altun gibi **(2)** gösterür be-ġāyet eyü ḳına ve vesme oldu **(3)** ġınca ve iki ḳardaş ḳanı ol ikisince **(4)** dükeli saḥḳ ėdeler süciden dönmiş sirkede **(5)** ışladalar yaşıl olınca andan üzerine o **(6)** l evvelki devāyı dürtesin ‘ādetce ṭura **(7)** andan yaḳılan olduġından ṣoŋra yaşıl **(8)** çıḳa zümürrüd-i aḫżar gibi ḫayli zamā[n] müteġayyir **(9)** olmaya ṣıfat-ı ḫiżāb kim ele yaḳalar **(10)** be-ġāyet ‘acīb eyleye lāciverd ve vesme **(11)** ve zincifre birer miḳdār za‘ferān ve maṣṭakī **(12)** birer miḳdār dükelin yumşaḳ dögeler żamġ ṣu **(13)** -y-ıla yoġuralar yaḳalar ḳara laṭīf ola ṣıfat-ı

[127b]

(1) ḫiżāb kim ele yaḳalar ḳara çıḳarur ḳınayı ala **(2)** sın ḥācetüŋce andan üç gökce māzūyı **(3)** dögesin üç dirhem ḳara boya iki dirhem **(4)** [emlec] buçuḳ dirhem maṣṭaḳī dükelin yumşaḳ **(5)** dögeler ḳınaya ḳatup ılıcaḳ ṣu-y-ıla yoġuralar **(6)** ele yaḳalar ḳızġun reng gibi çıḳa ṣıfat-ı **(7)** ḫiżāb kim eli gelincük çiçegi gibi ḳızıl **(8)** eyler zāc iki dirhem be-ġāyet eyü ḳızıl **(9)** baḳam bir dirhem ḳına on dirhem demü’l-aḫave **(10)** yn ḳaṭre gibi

ola iki miṣḳāl zaʻferān **(11)** maṣṭakī birer miṣḳāl cemīʻin yumşaḳ dögeler **(12)** yumurda ṣarusı-y-ıla yoġurup ele **(13)** yaḳalar ḳırmuzı ola tecribe olınmışdur

[128a]

(1) el-bābü'ṣ-ṣāminu şol devā **(2)** ları bildürür kim bedenüŋ ve ṭonuŋ rāyiḥasın taṭyīb ėder **(3)** bilgil kim ḫatunlaruŋ bedeni rāyiḥası ve ṭonı **(4)** rāyiḥası ṭayyib olmaḳ erenlerüŋ muḥabbetin **(5)** çekicilerdendür erenleri kendülere muṭīʻ ėde **(6)** nlerdür zīrā bunlar olmasa bunlaruŋ żıddı **(7)** olsa erenlerüŋ nefretine sebeb olur **(8)** ne-ḳadar ʻavrat ḥasnā olur-ısa erenler **(9)** istikrāh ėderler meger şunlar ġaybet ėde **(10)** kim ḳuvvet-i şāmmesi olmaya yāḫūd bir ḥar mizāc **(11)** ola kim temīzi olmaya eyüden yavuzı **(12)** lā-büdd oldı kim bu bābda bir niçe edviye ẕikr

[128b]

(1) ėdevüz şunlara kim iḥtiyācı vardur ya de **(2)** ri rāyiḥası yaramaz olanlara fā'ide ėde **(3)** olmayanlara ḥüsn ü kemāl artura istiʻmāl **(4)** ėdicek ṣıfat-ı ṭılā kim beden rāyiḥasın **(5)** taṭyīb ėder verseme naʻnāʻ merzencūş **(6)** alma yapraġı birer dutam bir ḳaba ḳoyalar üze **(7)** rine ṣu dökeler edviyeden dört barmaḳ **(8)** yuḳaru ola ḳaynadalar ṣülüş ḳalınca andan **(9)** bir bezden süzüp sıḳalar ol ṣuyı **(10)** ḥammāma varduḳca dürtüneler rāyiḥa-i bedeni **(11)** ṭayyib ėde ṣıfat-ı devā kim bedeni anuŋ-ıla **(12)** ovalar rāyiḥasını ṭayyib eyleye mersīn **(13)** merzencūş ṭopalaḳ turunc ḳabı ve yapraġı

[129a]

(1) üşne aḳ ṣandal birer miḳdār saḥḳ ėde **(2)** ler cemʻ ėdüp götüreler istiʻmāl ėtmek gerek **(3)** eger dileseler bu cümleden birezin mersīn ya **(4)** ġına ya gül yaġına ḳatup ısıcaḳ ṣu-y-ıla **(5)** ḳarışduralar gevdeyi anuŋ-ıla ovalar be-ġāyet **(6)** ṭayyib ola ṣıfat-ı devā kim bedenüŋ rāyiḥasın **(7)** ḫūb ėder dārçīnī sünbül-i rūmī birer **(8)** buçuḳ miḳdār zaʻferān ḳızıl gül üçer **(9)** miḳdār dükelin yumşaḳ dögeler şarāb-ı reyḥā **(10)** n-ıla ḳarışdurup cemīʻ bedene süreler ṣıfat-ı **(11)** devā kim ḳoltuḳ derin kese rāyiḥasın **(12)** ṭayyib ėde şeb-i yemenī mürr ikişer dirhem **(13)** aḳāḳıyā yėdi dirhem tūtiyā bėş dirhem

[129b]

(1) dükelin yumşaḳ dögüp gülāb-ıla yoġuralar ḳoltuġa **(2)** dürteler eger ḳoltuḳ rāyiḥası ġālib olsa **(3)** gülāb yėrine be-ġāyet ṣarp sirke ėdeler **(4)** bir zamān ṭura andan ılıcaḳ ṣu-

y-ıla yuyalar **(5)** ṣıfat-ı devā kim cemī‘-i bedenden bed rāyiḥayı **(6)** giderür budlaruŋ ve ḳasuḳ yöresinüŋ **(7)** rāyiḥasın giderür ḳızıl gül ṭopalaḳ gülnār **(8)** ḳuru mersīn ekşi nār ḳabı on bėşer dirhem **(9)** selīḫe vesme sünbül ikişer dirhem şeb **(10)** yigirmi dirhem yumşaḳ dögüp eleyeler sirke-y-ile **(11)** yoġu[ralar] ḳurṣa ėdeler külekde ḳurudalar **(12)** ḥācet vaḳtında bir ḳurṣa alup saḥḳ **(13)** ėdeler ḥammāmda cemī‘-i bedeni anuŋ-ıla ovalar yundu

[130a]

(1) ġından ṣoŋra cemī‘ beden üzerine ṣovuḳ **(2)** ṣu dökeler ‘aẓīm fā’ide ėde ṣıfat-ı devā **(3)** kim taḳtīr-i bevli men‘ ėder tā kim ol ḳaṭre **(4)** lerden bedene ya ṭona yaramaz rāyiḥa ḥāṣıl olmaya **(5)** isti‘māl ėtseler ṭopalaḳ sünbül-i ṭīb gök **(6)** sūsen dibi selīḫe besfāyic vesme ḥacer **(7)** ü’l-yehūd çörek otı bunlaruŋ her ḳanḳısın **(8)** bulsaŋ bir miṣḳālin bėş miṣḳāl şeker **(9)** ḳatup yatacaḳ vaḳtın yėyeler daḫı yatalar **(10)** ammā şol devā kim budlar ve daḫı ḳoltuḳlar **(11)** rāyiḥasın giderür ve daḫı gidermege maḫṣū **(12)** ṣdur tūtiyā gibi ve yüzerlik toḫmı ve ime **(13)** gėyik boynuzı muḥriḳ ve zūfā ve sa‘ter

[130b]

(1) ve göyünmiş tūt köki ve muḳl-ı yehūdī gibi her **(2)** ḳanḳısı bulunsa bir miṣḳāl alup yumşaḳ **(3)** dögeler gülāb-ıla ḳarışdurup külekde ḳurudalar **(4)** zeyt-ile ḥall ėdüp heftede bir kez ol ḳoḳan [yėre] **(5)** süreler ‘aẓīm fā’ide ėde ġaflet olunmaya **(6)** el-bābü’t-tāsi‘u **(7)** şol edviyeleri bildürür kim raḥmüŋ ‘unuḳın muḥkem ėder **(8)** ve kürsīsin berkidür ḥarekāt-ı keşīreden **(9)** żarabāt-ı şedīdeden tā kim ḳayırmaya ve menīyi **(10)** ḥüsn-i ḳabūl-ile cem‘ ėde ża‘f ve süstlıḳ **(11)** ḥāṣıl olmaya işbu edviyelerdür ya cem‘an **(12)** ya ‘ale’l-infirād isti‘māl ėdeler ‘aḳreb-i muḥreḳ **(13)** mıḳnaṭis ṣu boġası ödi düvülcük her

[131a]

(1) ḳanḳısı olsa bir dirhemin saḥḳ ėde **(2)** ler eger muḥreḳ degül-ise buçuḳ dirhemin ḫāliṣ **(3)** zanbaḳ yaġı-y-ıla ḳarışduralar eger muḥreḳe ise **(4)** ol yaġ-ıla saḥḳ ėdeler ‘avrat ḥammāmdan **(5)** çıḳıcaḳ ol devāyı bir pāre ṣūfa dürtüp **(6)** ferce soḳa üç sā‘at ṭura yėdi **(7)** kerre bu resme ėde velākin cimā‘a yaḳın **(8)** olmaya bir yėrde yaluŋuz otura eger ḳuvveti **(9)** yėter-ise ṣu daḫı içmeye ṣabr ėde daḫı **(10)** yegrek ola çoḳ bevl ėdüp fā’ideye naḳṣ **(11)** ḥāṣıl olmaya ve daḫı idrār-ı bevl ėtdürür **(12)** nesnelerden perhīz ėtmek eṣlaḥdur ol **(13)** fā’ide ḳuvvetlü olsun dėyü vācibdür kim

[131b]

(1) bu ‘ilācı yılda iki kerre isti‘māl ėdeler tā kim **(2)** ol menfa‘at ḳuvvetlü ola esbāb-ı vilā **(3)** dete ol isti‘māl hevātinde veca‘ü’l-kemāl ola **(4)** el-bābü’l-‘āşiru **(5)** şol devāları bildürür kim raḥmi iki **(6)** ṭarafa meyl ėtdürmez yėrinde şābit ėder **(7)** tā kim raḥme ṭoġru yėtişe egri olup menī **(8)** żāyi‘ olmaya ol devālar bunlardur uşne **(9)** ḳalınca müşk usḳūlūfenderiyūn übhel **(10)** usṭūḫūdūs ḥamāme iklīlü’l-melik ābanōs **(11)** küli kedi ḳuyruġı dėdükleri unıdur ısırġan **(12)** dikenidür ḳanḳısından olsa buçuḳ miṣḳāl **(13)** alup yumşaḳ dögeler ḫāliṣ zanbaḳ yaġı-y ıla yoġura

[132a]

(1) lar bir ṣūfa dürtüp yatsudan ṣoŋra götürenler **(2)** ṣubḥ olunca ṭura ṣabāḥ çıḳara üç def‘a **(3)** böyle ėde altı ayda bir kerre her def‘a yeŋi ṣū **(4)** f-ıla götüre ṣu içmekden iḥtirāz ėde bevl ėtmemeg-içün **(5)** el-bābü’l-ḥādī ‘aşere **(6)** şol devāları bildürür kim ‘avratlaruŋ menīsin arturur **(7)** arḳasın ḳuvvetlendürür tā kim er menīsine muvā **(8)** fiḳ olup veled ḥāṣıl ola kelem toḫmı ve gendene **(9)** ve helyūn toḫmı ve ḳara noḫūd ve merḳaşīşā-yı **(10)** fiżżā ve ḥużaż-ı mışrī ve kerdeme toḫmı ve yü **(11)** zerlik toḫmı ve ḥabbetü’l-ḫażrā birer miṣḳāl **(12)** yumşaḳ dögeler köpügi gitmiş bal-ıla yoġuralar **(13)** bir sırçalu ḳaba ḳoyup her gün rub‘ miṣḳāl

[132b]

(1) isti‘māl ėdeler acla bu meẕkūr ėrişmiş **(2)** ‘avratlar-içündür ammā ėrişmedük ḳızlardan **(3)** dileseŋ kim tėz ėrmişe iştihā-y-ıla er ḫiẕ **(4)** metine yaraya ḥüsn-i ḳabūl-ile muṭī‘a ola **(5)** bu edviyelerden isti‘māl ėtmek gerekdür sünbül-i **(6)** hindī sādec-i hindī serḫes-i rūmī **(7)** sereṭān-ı nehrī gök sūsen sūrıncān **(8)** besfāyic-i yābis şehdānec bir ādem ṣaçı **(9)** göyünmiş her ḳanḳısından dileseŋ alasın **(10)** bir miṣḳāl saḥḳ ėdüp dühni bal-ıla **(11)** ya zanbaḳ yaġı-y-ıla yoġurup ‘avrata **(12)** emr ėdesin ol yoġrılanı raḥminüŋ **(13)** içerüsine dürte günde altı-kez tā kim ḳā

[133a]

(1) biliyyetlü ola tīz ola ve tėz yėtişe [bevle] **(2)** yaḳın zamānda er daḫı her ne ḥāceti var-ısa **(3)** ol ḫatunlardan inşā’allāhu te‘ālā **(4)** el-bābü’ṯ-ṯānī ‘aşere **(5)** şol devāları bildürür kim ‘avratlar isti‘māl **(6)** ėtse erenler ne-ḳadar gerekse ḥareket ėtseler **(7)** ‘avratlar aŋa taḥammül eyleye ve muḥabbet göstere **(8)** andan ġayrını dilemeye ‘āşıḳ ola

baṣal-ı ‘un **(9)** ṣul belādır ṭoraḳ otı vesme toḫmı pūlād **(10)** demür tūbālı keçi ṭoynaġı göyünmiş serḫes **(11)** gök sūsen yabān keşūrı toḫmı her ḳanḳısın **(12)** dileseŋ bir dirhemin alup saḥḳ ėde **(13)** ler gülden sıḳılmış ṣu-y-ıla yoġuralar cehd

[133b]

(1) ėdeler kim ‘avrat anı götürene tā kim ‘alā-vechi **(2)** ’l-kemāl müşāhede ėdeler altı aya-dek **(3)** andan yine ėdeler yine altı aya-dek yėter **(4)** el-bābü’ş-şāliṣu ‘aşere **(5)** şol devāları bildürür kim ‘avratlaruŋ fercin **(6)** ṭar ėder ve issi ėder ve ruṭūbetin giderür **(7)** egerçi geçen bāblarda ‘avratlaruŋ zīnetin ẕi **(8)** kr ėtdük kim anlaruŋ-ıla mübāşerete sebeb **(9)** olmaġa yėter velākin bu bābda daḫı ẕikr o **(10)** lınan lā-büddür kim anlaruŋ fercin ıṣlāḥ **(11)** ėdüp cimā‘larına leẕẕet bulına ve şol ‘araż-ı **(12)** maṭlūbat-kim erenlerüŋ ‘avratlar ḳatında var **(13)** dur ol ḥāṣıl ola bilgil kim kemāl-i leẕẕet-i

[134a]

(1) cimā‘ erenlere ḥāṣıl olmaz ḥattā cem‘ olmayınca **(2)** ‘avratuŋ fercinde kim üç evṣāf **(3)** vardur biri ṭarlıḳdur biri issilikdür **(4)** biri ḳurulıḳdur her-gāh kim bu üç vaṣıfdan **(5)** eksile leẕẕet-i cimā‘ daḫı ol-ḳadar eksük **(6)** olur bu üç evṣāf mün‘adim olsa **(7)** anuŋ cimā‘ında leẕẕet ḥāṣıl olmaz aṣlā **(8)** belki elüŋ ayasına sürüşdürmek **(9)** gibidür aŋa istimnā dėrler anuŋ gibinüŋ **(10)** cimā‘ında leẕẕ aṭyeb ola inzāl cihetinde **(11)** bilgil kim oġlan eylemek ve çoḳ cimā‘ **(12)** ėtmek ferci gėŋ ėder leẕẕet-i ḫilḳiyye **(13)** sin giderür pes lā-büdd olur kim devā ėde

[134b]

(1) ler şol nesneler-ile kim ol evṣāf-ı şelāşeyi **(2)** ḥāṣıl ėde ber-kemāl ṣıfat-ı devā kim **(3)** ferci taẓyīḳ ėder keçi ṭoynaġı muḫreḳ ve e **(4)** şek ṭoynaġı ve cevz ve besfāyic ve kākül **(5)** bir dirhem dükeli göyünmiş be-ġāyet saḥḳ **(6)** ėdüp gül yaġı-y-ıla yoġuralar sırçalu ẓarfa **(7)** ḳoyalar on günde bir buçuḳ miṣḳālin yüŋe **(8)** dürtüp götüreler ḥayż vaḳtında olmaya hem **(9)** issilik hem taẓyīḳ ėde bikr gibi olalar **(10)** ṣıfat-ı devā kim ferci ṭaraldur afsentīn **(11)** ḥamāme benefş saḳızı cülnār sa‘ter kākül ikişer **(12)** dirhem be-ġāyet saḥḳ ėdeler gül yaġı-y-ıla yoġura **(13)** lar andan bir pāre panbuġı fitīl gibi ėde edviyeye

[135a]

(1) bulaşdura üç gün biribiri ardınca **(2)** götüreler hemān bikr gibi ola ṣıfat-ı devā-yı **(3)** āḫer kim taẕyīḳ ėder çörek otı gök māzū **(4)** sun dibi dükelin berāber dögüp zeyt-ile **(5)** ḳarışduralar ṣūfa sürüp yėdi gün biri **(6)** biri ardınca isti‘māl ėdeler fā’ide bulalar **(7)** ṣıfat-ı āḫer ḳanġı ‘avrat kim ḳoyunuŋ ferc **(8)** yöresinde olan çirki bile götürse bikir **(9)** gibi ola ṣıfat-ı āḫer kim be-ġāyet taẕyīḳ **(10)** ėder ḳarġu dibin göyündürüp gök māzū **(11)** sünbül-i rūmī saḥḳ ėdüp ḳarġu dibine **(12)** ḳarışdurup ṭatlu enār ṣu-y-ıla yoġuralar **(13)** ṣūfa dürtüp isti‘māl ėdeler ṣıfat-ı āḫer

[135b]

(1) kim taẕyīḳ ėder ruṭūbetin giderür milḥ-i ende **(2)** rānī şeb ṣu-y-ıla ezeler kim ol ṣuda mā **(3)** zū bellūṭ gülnār bişmiş ola istincā **(4)** ėdeler ṣıfat-ı āḫer kim taẕyīḳ ėder gök **(5)** ḳōz ḳabı şeb ṭopalaḳ şarāb-ıla bişüreler **(6)** ṣūfa dürtüp ‘avrat götüre ṣıfat-ı āḫer **(7)** ‘avrat vāsi‘a olsa ṣuyı çoḳ **(8)** olsa fā’ide ėder alasın isfidāc-ı **(9)** maġsūl kim arınmış ola bal-ıla ḫamīr ėde **(10)** sin birez za‘ferān bile yoġurasın andan **(11)** ol yoġrulmışdan fınduḳlar düzesin **(12)** cimā‘ vaḳtında bir bir buḫūr eyleyesin **(13)** be-ġāyet fā’ide bulalar vallahu a‘lem

[136a]

(1) el-bābü’r-rābi‘u ‘aşere **(2)** şol edviyeyi bildürür kim fercüŋ rāyiḥasın laṭīf ėder **(3)** ḥattā bir varan yine varmaġa rāġıb o **(4)** lur ḫalvetine ṭālib olur bir ḳırāṭ oġlan **(5)** aşın ḥall ėdüp gül yaġı-y-ıla götürse **(6)** ḥayż münḳaṭı‘ olduḳdan ṣoŋra be-ġāyet **(7)** müfīd ola bir ḳırāṭ sekbinec ḥall ėdüp **(8)** gül yaġında ṣūfa dürtüp götürse ‘aẕīm **(9)** fā’ide ėde bir dirhem yüzerlik toḫmın **(10)** yumşaḳ dögüp gül yaġı-y-ıla yoġura ṣūfa **(11)** dürtüp ḥayżdan ṣoŋra götüre ve daḫı **(12)** yabān sarımsaġın yumşaḳ dögeler ṣūf-ıla

[136b]

(1) götüreler fā’ide bulalar bir dirhem çāvşīri **(2)** gül yaġı-y-ıla ezüp ṣūfa dürtüp götüre **(3)** ‘aẕīm fā’ide bula şol şarṭ-ıla kim **(4)** bir götürdügin bir daḫı götürmeye **(5)** her gün tecdīd eyleye vallahu a‘alem **(6)** el-bābü’l-ḫāmisu ‘aşere **(7)** şol devāları bildürür kim bāliġ olmaduḳ **(8)** ‘avratlaruŋ raḥminde ḳıl bitürmez isti‘mā **(9)** l ėdicek be-ġāyet mücerrebdür **(10)** ol mevżi‘i laṭīf şöyle aḳ ve yumşaḳ **(11)** ḳıla ḳara incīr yapraġın

ḳurudalar mürr-i ṣāfī **(12)** māzeryūn ṭaru ve defnel zebedü'l-baḥr ẕerā **(13)** rīḥ ḳuru baş güli[29] 'ale'l-infirād dögeler cem'

[137a]

(1) ėdüp yine dögeler evvel ḳoduḳlamış eşek **(2)** südi-y-ile dögeler edviyyeyi şol-ḳadar yoġura **(3)** lar kim bal gibi ḳoyu ola andan ol mevżi'-i **(4)** şerīfi arḳun arḳun elmās-ıla şol **(5)** miḳdār çizeler kim ḳancaġaz[30] çıḳa andan ol **(6)** devāyı dürteler biribiri üstine birḳa **(7)** ç def'a her kim isti'māl ėtse **(8)** ḳıl bitmekden emīn ola vallahu a'lem bi'ṣ-ṣavāb **(9)** bu kitāb oldı **(10)** bunda tamām **(11)** bunı yazdum yādigār olmaġ-içün **(12)** oḳıyan yazana bir du'ā ḳılmaġ-içün

[29] Kelime *T.* nüshasında *gül* şeklinde ötreyle harekelenmiştir, incelenen bu nüshada ise harekesizdir. Yapılan araştırmalar sonucunda, bir bitki türü olarak *baş güli* bitkisinde rastlanmamıştır. *Dürrü'l-Meknûn'*da (Kültüral ve Koç 2012: 104), hafif kırmızı renkte bir tür kil anlamında *baş kili* geçmektedir. Bu nedenle, bu kelimeye ihtiyatla yaklaşıldı. Çalışmamızda bu kelime, *baş güli< ?* şeklinde verildi.

[30] Metnimizde harekesiz olan bu kelime, *T. nüshasında ḳancaġaz* şeklinde harekelenmiştir. Metnimizde *T.* nüshasındaki şekil esas alındı.

III. BÖLÜM

3. SÖZLÜK

A

ābanōs < Far. Sert ve siyah bir ağaç. Abanoz ağacı (diospyros ebenum). -1-

‘abdü’l -‘azīz Özel ad. -1-

‘abeş < Ar. Boş, saçma (şey). -1-

‘acāyib < Ar. Şaşkınlık verici, hayrete düşürücü, şaşırtıcı, çok tuhaf şey, anlaşılmaz. -26-

‘aceb < Ar. Acaba, hayret, garip, şaşılacak şey. -1-

acı - Canı yanmak, ağrımak, acımak. -1-

acı Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duygu, *tatlı* karşıtı; *krş. fayḳarā* -2-

acı bādām < T.-Far. Acı badem (prunus amygdalus var). -1-

‘acīb < Ar. Tuhaf. -5-

‘acībe < Ar. Şaşılacak şey, şaşılacak derecede. -4-

acla Aç olarak. -6-

aç - Açmak, çözmek, sökmek. -3-

açıcı Açıcı, sökücü, çıkarıcı. -1-

açıl - Açılmak, ferahlamak. -1-

açla *bk. acla* -1-

ad Ad, isim; *krş. ism* -2-

a‘dāl < Ar. 1. Denkler. 2. Eşitler. -1-

ādem < Ar. Erkek kişi. -16-

‘ādet < Ar. Alışkanlık, usul, görenek, tabiat. -9-

adḫır < Ar. Ayrık otu, Mekke ayrığı (cynodon dactylon). -5-

‘ādil < Ar. 1.Doğruluk gösteren. 2. Doğru. -1-

‘afā [‘afā allahü anhümā] < Ar. “Allah o ikisini/onları affetsin” anlamına gelen kalıp bir söz. -1-

āfet < Ar. Büyük felaket, bela, korkutucu hastalık. -1-

afsentīn < Gr. Pelin otu, yavşan otu, Anadolu’da yirmi kadar türü bilinen ve veronika olarak da adlandırılan bir bitki (artemisia absinthum). -1-

ağaç (c) Ağaç; *krş. şecer* -4-

ağar - Ağarmak, beyazlaşmak. -5-

ağart - (d) Ağartmak, beyazlaştırmak. -5-

ağdiye < Ar. Yenip, içilecek şeyler. -7-

ağdiyye *bk. ağdiye* -6-

aġduḳ Karışık, bozuk, kusurlu, ters, aksak, eksik. -1-

aġırlıḳ Vücudun çeşitli yerlerindeki ağırlık hissi. -1-

aġ(ı)z Ağız. -18-

aġla - Ağlamak. -1-

aġrı - Ağrımak. -3-

aḫbār < Ar. Haberler. -1-

āḫer < Ar. 1. Başka, diğer, gayrı; *krş.uḫrā* 2. Sonra. -38-

āḫir < Ar. Nihayet, son, en sonra. -4-

āḫiri'z-zamān < Ar. Bu dünyanın son günü. -1-

aḥḳar < Ar. Çok değersiz, pek itibarsız, en hakir. -1-

aḥlā < Ar. Çok tatlı, pek şirin. -1-

aḫlāḳ < Ar. İnsanda bulunan ruhî ve zihnî haller, huylar, tabiatlar. -2-

aḫlāṭ < Ar. 1. Karışım. 2. İnsan vücudunda farzolunan dört unsur veya usâre: kan, salya, safra, dalak. -2-

aḥmed-i nīlī *Kitab-ı Bâlâ*'nın yazarı. -1-

aḥmer < Ar. Kırmızı, kızıl. -1-

aḥsen < Ar. Çok güzel. -1-

aḥvāl < Ar. Durumlar, haller. -5-

aḫżar < Ar. Yeşil; *krş. yaşıl* -1-

aḳ (ġ) Beyaz, ak, göz akı. -35-

aḳ - Akmak. -1-

'aḳab < Ar. Arka, art. Bir şeyin hemen arkası. -5-

'āḳāḳīr < Ar. Aromatik bir kök. -1-

aḳāḳıyā < Gr. Mısır'da yetişen kust ağacının meyvesinden çıkarılan usare (succus acaciae). -1-

'āḳıl < Ar. Akıllı kimse. -2-

'aḳıl *bk. 'aḳl* -2-

'āḳırḳarḥā < Ar. Pire otu, nezle otu (anacyclus pyrethrum); *krş. 'ūdü'l-ḳarḥ* -23-

'aḳīde <Ar. Şekerin kaynatılarak katılaşması yolu ile yapılan, renkli ve kokulu ağızda güç eriyen şeker. -6-

'aḳl < Ar. Akıl, us. -5-

aḳlıḳ (ġ) Beyazlık, aklık. -2-

aḳrāṣ < Ar. Kurslar, yuvarlak ve yassı haplar. -1-

'aḳreb < Ar. Akrep. -1-

aḳsām < Ar. Parçalar, bölümler. -1-

'aksī < Ar. Ters, zıt. -2-

aḳvā < Ar. Çok kuvvetli, en kavî. -1-

āl < Ar. Aile, evlat, sülale, hanedan -1-

al - Almak. -59-

a'lā < Ar. Çok yüksek, çok büyük. -2-

'alā-vechi'l-kemāl < Ar. Kemal üzere, olgunluk üzere. -3-

'alāmet< Ar. İşaret, iz, nişan, belge. -7-

ālāt < Ar. Beden uzuvları (Metinde cinsel organlar). -1-

'alāyim < Ar. Nişanlar, belgeler. -1-

'ālem < Ar. Dünya, cihan *krş. cihān* -2-

ālet < Ar.1. Beden uzvu. 2. Penis. -9-

āletiyye < Ar. Vücudun organları ile ilgili. -2-

‘aleyhi’s-selām < Ar. “Ona selam olsun!” manasında peygamberin adı anılırken kullanılan bir söz. -1-

‘ale’l-ḫuṣūṣ < Ar. Hele, hususiyle, en çok. -4-

‘ale’l-infirād < Ar. Birer birer, ayrı ayrı, teker teker. -5-

al(ı)n Yüzün kaşlarla saçlar arasındaki bölümü. -1-

alın - Alınmak, bir şey için bir yerden alınmak. -10-

‘alī ‘Ali bin İshak. II. Murad devri tabiplerinden, *Kitâb fî ‘İlmi’l-Bâh* adlı kitabın müellifi. -1-

‘allāmü’l-ġuyūb Görünmeyen şeyleri bilen, Allah. -1-

alma Elma (pirus malus); *krş. tüffāḥ* -10-

alt Alt, aşağı. -8-

altı Altı. -14-

altınyan Alt yan, aşağı taraf; *krş. ferc, ḳubül, raḥ(i)m* -1-

altun Altın. -2-

a‘māḳ < Ar. Derinlikler. -2-

‘amel < Ar. 1. İş. 2. Niyet. -4-

āmīn < Ar. Öyle olsun, yâ Rab duamızı kabul eyle! -1-

ammā < Ar. Ama; *krş. evet* -74-

‘an-ḳarīb < Ar. Yakında, çok geçmeden.-1-

aŋa Ona. -13-

ana Anne. -1-

‘anber < Ar. Amber çiçeği, bir tür mimoza (geum urbanum). -4-

ancılayın Öyle, o şekilde,onun gibi. -1-

anda Orada, o anda, o zaman. -6-

andan Ondan; sonra. -130-

anı Onu. -23-

anıŋ Onun; *krş.anuŋ* -1-

anīsōn < Far. < Gr. Anason (pimoinella anisum). -7-

anlar Onlar*; krş. olar* -59-

anuŋ Onun; *krş. anıŋ* -54-

ara Ara, mesafe, iki şeyin arası. -5-

‘arabī < Ar. Araplarla ait, Araplara özgü, Araplarla ilgili. -1-

a‘rāż < Ar. Hastalıklar, hastalık alametleri. -3-

‘araż < Ar. 1. İşaret, alamet. 2. Kaza, felaket. -1-

ard Art, arka. -3-

āreṣṭo Aristotales. İlkçağ Yunan filozofu (MÖ 384-322). -3-

arıḳ *bk. aruḳ(ġ)* -1-

arın - Arıtılmak, temizlenmek, yıkanma. -5-

arıt- (d) Arıtmak, temizlemek, yıkamak.-5-

‘ārıż < Ar. Vaka, vaki olan şey. -13-

arḳa Arka, sırt; *krş. ẓahr* -3-

arḳun Yavaş, hafif. -29-

arpa Arpa (hordeum). -4-

arslan Arslan. -1-

arṭ - Artmak, çoğalmak. -1-

artur - Arttırmak, fazlalaştırmak. -7-

arud - *bk. arıt- (d)* -1-

aruḳ (ġ) Zayıf, cılız; *krş. naḥīf, ża'īf, ṭuruḳ* -6-

aruḳla - Zayıflamak, güçsüzleşmek. -1-

ārzū < Far. İstek, heves. -1-

aṣ - Asmak. -2-

a'ṣāb < Ar. Sinirler. -1-

'aṣābe < Ar. 1. Yaraların sarıldığı bağ, sargı bağı, bant. 2. Başa sarılan sarık, tülbent. -6-

'aṣāfīr < Ar. 'Uṣfūr'un çoğulu; *bk.* 'uṣfūr -1-

āsān < Far. Kolay. -3-

āsānlıḳ (ġ) < Far.-T. Kolaylık. -1-

asārūn < Gr. Kediotu, asaron (asarum europaeum). -2-

'asel < Ar. Bal; *krş. bal* -13-

'aṣfūr < Ar. Yalancı safran, uspur (carthamus tinctorium). -2-

aṣıl < Ar. Asıl, temel, esas. -2-

'aṣ(ı)r < Ar. Yüzyıl. -3-

aṣl < Ar. 1. Kök, asıl, menşe; tür, cins. 2. Bir şeyin kendisi gerçeği. -4-

aṣlā < Ar. Hiçbir zaman, hiçbir şekilde. -6-

aṣliyye < Ar. Asli, gerçeğe ait, asıl olanla ilgili. -1-

aş Yemek. -4-

aşaġa Aşağı, alt. -5-

aşaḳı *bk. aşaġa* -1-

'āşıḳ Birine, bir şeye tutkun, emre. -2-

aşır - *bk.aşur-* -1-

āşikāre < Far. Belli, açık, meydanda. -1-

'āşir < Ar. Onuncu. -1-

aşur - Devretmek, aşmak. -1-

at At. -1-

'aṭaş < Ar. Aşırı susuzluk, susuzluk veren bir hastalık. -1-

aṭhar < Ar. Çok temiz olan. -1-

aṭ'ime < Ar. Yemekler. -3-

aṭliye < Ar. Merhemler. -1-

aṭyeb < Ar. Çok güzel. -2-

'avārıż < Ar. 1. Kazalar, belalar. 2. Engeller, engebeler. -4-

āvāz < Far. Ses, seda. -1-

'avdet < Ar. Geri gelme, dönme, dönüş.-4-

'avrat < Ar. Kadınlar; *krş. ḫatun* -57-

avuç Avuç; *krş. keff* -1-

ay 1. Ay. 2. Senenin aylık müddeti. -3-

aya Aya, avuç içi. -2-

ayaḳ (ġ) Ayak. -5-

'ayān < Ar. Belli, açık meydanda. -1-

ayāric < Gr. İlaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel ad. -2-

ayāricāt < Gr.- Ar. Ayaric türünden macunlar. -1-

ayġır 1. Aygır, damızlık erkek at. 2. Metinde, cinsel organı ortalama büyüklükte olan erkek. -3-

ayıt Akdeniz iklimi bitki örtüsüne ait bir bitki. Hayıt ağacı (vitex agnus-costus). -1-

ayıt toḫmı < T.-Ar. Hayıt ağacının tohumu. -1-

‘ayn < Ar. Kaynak. -1-

ayru Ayrı, farklı. -4-

ayruḳ Başka, ayrıca. -3-

az Az, yetersiz. -48-

a‘żā < Ar. Organlar, uzuv. -26-

a‘żā-yı re’īse < Ar. Yürek, beyin, mide, ciğer gibi ana iç organlar. -1-

a‘żā-yı tenāsül < Ar. Erkek üreme ve cinsel organı *krş. ḳażīb, iḥlīl, ẕeker* -4-

azacuḳ Azıcık, çok az miktarda. -1-

az-ıla Az olarak, az miktarda. -1-

azıraḳ Daha az, az miktarda, çok az. -1-

‘aẓīm < Ar. Büyük, ulu, iri, çok. -32-

‘aẓīme <*bk. ‘aẓīm.* -7-

‘azīz < Ar. Aziz, muhterem, sayın. -1-

azraḳ < Ar. Mavi. -1-

‘ā’id < Ar. İlgili, ilişkili, dolayı. -1-

B

bāb < Ar. Bölüm, kısım. -112-

bābādya < Gr. Papatya (matricaria chamomilla); *krş.bābūnec* -7-

bābūnec < Far. Papatya; *krş. bābādya.* -2-

bādām < Far. Badem (amygladus communis). -14-

ba‘de < Ar. Sonra. -1-

ba‘de’l-cimā‘ < Ar. Cinsel birleşmeden sonra. -2-

ba‘de’l-inẕāl < Ar. Meni boşalmasından sonra. -1-

ba‘de’ṭ-ṭa‘ām < Ar. Yemekten sonra.-1-

baġdādī Bağdatlı. -1-

baġla - Bağlamak. -10-

bāh < Ar. 1. Şehvet 2. Cinsel istek, güç, libido. -6-

bahā < Far. Kıymet, bedel, değer. -1-

baḫrü’l-‘adli < Ar. Doğruluk denizi.-1-

ba‘īd < Ar. Uzak, ırak; *krş.ırak* -1-

baḳ - Bakmak. -1-

baḳam < Ar. Bakam ağacı (caesalpinia echinata). -1-

baḳıyye < Ar. Artan, geri kalan, artık. -1-

bāḳī < Ar. 1. Daimî, kalıcı 2. Artık, artan, geriye kalan. -7-

baḳla < Ar. Bakla (vicia faba). -10-

baḳliyye < Ar. Baklagiller. -1-

baḳliyye-i yemānīyye < Ar. Yemen baklası (amaranthus blitum). -1-

bal Bal; *krş. ‘asel* -68-

bal ḳurdı Güve kurdu olarak da bilinen, kanat rengi gümüşe yakın, bir tür canlı. -1-

bālā < Far. Yüksek, yukarı, üst, yüce. -1-

balġam < Gr. Balgam; eski tıp anlayışına göre bünyeyi meydana getiren dört ana öğeden biri. Eski tıbba göre bünye kan, safra, kara safra (sevda) ve balgam olmak üzere dört öğeden oluşur. Bu öğelerin birbirine oranları mizaç özelliğini ortaya

çıkarır. Dengenin bozulması durumunda çeşitli hastalıklar ortaya çıkar. -1-

balıḳ Balık; *krş. semek* -12-

bāliġ < Ar. 1. Büluğa eren. 2. Ermiş, vasıl olmuş, varan, yetişen. -4-

bāliġa *bk. bāliġ* -1-

bān < Ar. Sorgun ağacı, kokar sorgun, sultani söğüt (salix caprea). -2-

baŋ Ban otu (hyosciamus niger). -1-

baŋa Bana. -2-

bārid < Ar. Soğuk, soğuk özelliğe sahip nesne; *krş. ṣovuḳ* -7-

bāride *bk. bārid* -2-

bāridiyye *bk. bārid* -1-

bāridü'l-mizāc < Ar. Bünye özelliği soğuk olan, soğuk bünyeli. -2-

barmaḳ (ġ) Parmak. -9-

baṣ - Basmak. -2-

baṣal-ı 'unṣul < Ar. Adasoğanı (urginea maritima). -4-

baş Baş, kafa; *krş. ḳafa* -32-

baş çegzin - Baş dönmesi. -1-

baş degzin - Başı dönmek, baş dönmesi. -1-

baş güli < T.-Far. Bir çeşit gül. **?**

bat - Batmak. -1-

baṭın < Ar. Karın; *krş. ḳar(ı)n* -1-

baṭn *bk. baṭın* -1-

batur - 1. Batırmak. 2. Gömülmek, çukur hâle gelmek. -2-

ba'ż *bk. ba'ẓı* -1-

ba'ẓı < Ar. 1. Birazı, bir kısmı. 2. Kimi. 3. Bazen. -47-

bāzū < Far. Pazı, kolun üst bölümündeki kas. -2-

be-ġāyet < Far.-Ar. Oldukça fazla, aşırı, pek ziyade. -70-

be-her-ḥāl < Far.-Ar. Her halde, mutlaka. -1-

bebek Göz bebeği. -1-

bed < Far. Fena, yaramaz, çirkin, kötü. -1-

bedel < Ar. 1. Karşılık, karşı. 2. Bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan şey. -1-

bedel-i ḥarāret-i ġarīziyye < Ar. Vücut ısısı karşılığı. -1-

beden < Ar. Beden, vücut. -96-

beg Bey, koca, zevç. -1-

begendür - Beğendirmek. -2-

behmen < Ar. Kuduzotu, kırmızı türüne kızıl behmen, behmen-i ahmar (statice limonium); beyaz türüne ak behmen (centaura behen) adı verilir. -2-

beḳā < Ar. Devam, sebat, evvelki hal üzerine kalmak, bakilik. -1-

beksümāṭ < Gr. Peksimet. -1-

bėl Bel. -1-

belā < Ar. Gam, keder, sıkıntı, müsibet, afet. -1-

belādır < Far. Hindistan'da yetişen bir ağaç, Beladır ağacı (semecarpus anacardium). -3-

belesān < Ar. Pelesenk ağacı ve bu ağaçtan elde edilen yağ (commiphora opobalsamum). -4-

belḫī < Ar. Belh şehrine ait. Belh, bugünkü Afganistan'ın kuzeyinde yer alan eski bir yerleşim yeridir. -1-

belīlec < Far. Belile otu (bellerica myrobalan). -3-

belki < Far. Belki, muhtemel, sanki. -12-

bellūṭ < Ar. Meşe ağacı, pelit (quercus); *krş. billūṭ* -1-

belteşem < ? -1-

belürt- (d) Belirtmek, ortaya çıkartmak.-2-

ben Teklik birinci şahıs zamiri. -4-

benc < Ar. Bengilik otu, kırmızı tatula (datura fastuoza). -2-

bende < Far. Kul, köle, bağlı. -1-

benefş *bk. benefşe* -1-

benefşe < Far. Menekşe (viola tricolor); *krş. menefşe* -11-

beŋ(i) z Beniz, çehre. -2-

beŋze - Benzemek. -9-

ber-kemāl< Ar.-Far. Mükemmel. -2-

berāber < Far. 1. Birlikte. 2. Eşit, eşit miktarda, eşdeğer. -10-

berkit- (d) Sağlamlaştırmak, pekitmek.-1-

bes < Far. Böylece, nihayet, ondan sonra. -10-

besbāse < Ar. Küçük hindistan cevizi (myristica fragrans). -9-

besfāyic < Ar. Kaya eğrelitisi, bespaye (polypodium vulgare). -3-

bėş Beş. -50-

beşeriyye *bk. beşeriyyet* -2-

beşeriyyet < Ar. Beşerlik, insanlık. -1-

bevl < Ar. 1. İdrar, sidik. 2. İşeme. -8-

beyān < Ar. Anlatma, açıklama, bildirme. -22-

beyni Beyin; *krş. dimāġ* -14-

beyżateyn < Ar. Testisler; *krş.ünşayan, ḫāya, ḫussateyn* -2-

bez Bez. -5-

bezīr-ḳaṭūna < Pireotu, karnıyarık otu (plantago psyllium) tohumu. *bezr-i ḳaṭūnā* "pireotu tohumu". -2-

bezr < Ar. Tohum, ekilecek tane. -5-

bıçaḳ (ġ) Bıçak. -1-

bıldırcın Tavukgillerden, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok sonbaharda eti için avlanan, etinden ve yumurtasından yararlanılan göçebe kuş (coturnix). -1-

bınduḳ *bk. finduḳ* -1-

bıraḳ- (ġ) Bırakmak. -6-

bıraḳdur - Attırmak, koydurmak, çıkarttırmak. -1-

bi-cem'< Ar. Bir araya getirmek için, cem etmek için. -1-

bi-ḥasebi'l-emzice < Ar. Huylar, tabiatlar bakımından. -1-

bi-ḥasebi'l-mizāc < Ar. Huy, tabiat bakımından. -1-

bī-vaḳt < Far.-Ar.Vakitsiz, uygunsuz.-1-

bide < Rum. Mayalı hamurdan yapılan, isteğe göre üzerine yumurta, kıyma, peynir, pastırma, vb. konarak pişirilen, ince, yayvan yiyecek. -2-

bik(i)r < Ar. Dokunulmamış, kızoğlan kız, genç kız; kızlık. -3-

bil - Bilmek. -31-

bilādī < Ar. Mesken, yerleşim yeri. -1-

bildür - Bildirmek, açıklamak. -73-

bile Birlikte, beraber, ile, vasıtasıyla; *krş. ile* -11-

bilek Elle kolun, ayakla bacağın birleştiği bölüm. -1-

billūṭ < Ar. Meşe ağacı, pelit (Quercus); *krş. bellūṭ* -2-

bin < Ar. Oğul, oğulu anlamında kullanılan bir söz; *krş. bin* -1-

bin - Binmek. -1-

bir 1. Rakam olan bir. 2. Herhangi bir. 3. Aynı, ortak, eş. 4. Bir kez. -382-

birbiri *bk. biribiri* -15-

birçoḳ Birçok. -1-

birez Biraz. -5-

biribiri Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu. -3-

birinc < Far. Pirinç (oryza sativa). -4-

birḳaç Birkaç. -9-

birle İle, vasıtasıyla, birlikte; *krş. bile.* -12-

biryān < Far. Tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirildikten sonra kızartılan et kebabı *(Anadolu'da toprak çukurda pişirilir ve adına "pîren" denilir).* -2-

biş - Pişmek. -23-

bişir - *bk. bişür-* -1-

bişür - Pişirmek; *krş. bişir-* -35-

bit - Oluşmak, meydana gelmek, hasıl olmak, çıkmak. -18-

bi'ṭ-ṭab' < Ar. Tabiatıyla, tabii olarak.-1-

bitnūs < Gr. Horoz. -2-

bitür - Oluşturmak, meydana getirmek, çıkartmak. -10-

biz Çokluk birinci şahıs zamiri. -4-

boġazla - Boğazlamak, boğarak canını almak. -3-

boḳ Bok, dışkı; *krş. ḳıġ, ters* -1-

bol Çok, fazla; *krş. çoḳ* -14-

borānī < Far. Pirinçli ve yoğurtlu ıspanak ve benzeri sebze yemeği. -2-

boy Tohumu pastırma çemeninin yapılmasında kullanılan bir bitki, çemen otu, boyotu (trigonella foenum-graecum). -6-

boya Boya. -1-

boynuz Boynuz. -5-

boy(u)n Boyun; *krş. 'unuḳ* -2-

bögrek (g) Böbrek. -20-

bögrülce Börülce (vigna sinensis). -5-

bölük Parça, kısım, bölüm; *krş. cüz'* -2-

börek Börek. -1-

böyle Böyle, bu şekilde. -6-

bu Bu. -210-

buçuḳ (ġ) Buçuk, yarım. -38-

bud But, kalça ile diz kapağı arasındaki kısım. -2-

buġday 1. Buğday (triticum aestivum). 2. Buğday rengi. -7-

buḫār < Ar. Buhar, buğu. -12-

buḫāriyye < Ar. Buhara mensup, buğu ile ilgili. -1-

buḫūr < Ar. Tütsü, güzel koku. -1-

buḳrāṭ Hekim adı; Hipokrat, Hippokrates (MÖ 460-337). -4-

buḳūl < Ar. Sebzeler, otlar, yeşillikler. -2-

bul - Bulmak, etkisini hissetmek, faydasından yararlanmak. -102-

bula - Bulamak, sürmek. -2-

bulaşdur - Bulaştırmak. -2-

bulın - Bulunmak; *krş. bulun-* -3-

bulun - Bulunmak; *krş. bulın-* -11-

bunat- (d) Bunatmak. -1-

buncılayın Bunun gibi, böyle. -1-

bur- Sarmak, bükmek. -1-

burçaḳ Burçak (vicia ervilia). -1-

būre < Ar. Boraks (Boraks < Fr. Borax. Yoğunlaşmış borik asitten türeyen sodyum tuzu). -6-

bur(u)n Burun. -2-

buturaḳ (ġ) Üç köşeli diken, pıtırak (tribulus terrestris); *krş. demür buturaḳ*. -2-

buvā < Ar. Küçük hindistan cevizi (myristica fragrans). -11-

būy < Far. Koku; *krş. ḳoḳu* -1-

buyan Meyan (glycyrrhiza glabra). -1-

buyur - Buyurmak, tavsiye etmek. -7-

buzaġu Buzağı. -2-

būẕeydān < Far. İtkasarı, tilkitaşağı (orchis hircina); *krş. ḫuşyetü'ş-şa'leb* -1-

bükā < Ar. Ağlama, göz yaşı dökme. -1-

bükül - Bükülmek. -1-

bülüc Piliç. -4-

bünyād < Far. Asıl, esas, temel. -1-

bürede < Ar. Eğeden çıkan talaş veya toz -2-

bürūdet < Ar. Soğuk, soğukluk. -15-

bürūdetlü < Ar.-T. Soğuk, soğuk özelliğe sahip. -1-

büyü - Büyümek. -1-

büyük (g) Büyük; *krş. kebīr* -3-

büyüklük (g) Büyüklük. -1-

C

cāhil < Ar. Bilgisiz, bilimsiz. -1-

cāḥiẓ Ebu Osman el-Câhiz. Basra doğumlu, Arap bilim adamı (öl. 255/869).

cālīnūs MS 129-131 yılları arasında yaşamış ünlü hekim; Galen, Galenos. -7-

cāmi‘ < Ar. İçine alan, içinde barındıran. -1-

cānib < Ar. Taraf, yan, cihet. -2-

cānibeyn < Ar. İki yan, iki taraf. -1-

cārī < Ar. Cereyan eden, akan, geçen, yürüyen. -1-

cāriye < Ar. Para ile satın alınan halayık, himetçi kız; kız. -2-

cāvşīr < Ar. Cavşir otu ve bundan elde edilen tıbbi zamk (ferula alaeochytris); *krş. oġlan aşı* -1-

cebrā’il-i baḫşītū‘ Abbasiler döneminde, hekim olarak ün yapan, bir Nesturi Hristiyan ailesinden yetişen hekimlerden birisi; hekim adı. *Kitâb fi’l-Bâh adlı* eseri vardır. -1-

cefā < Ar. Eziyet, incitme. -1-

cehd < Ar. Çalışma çabalama. -4-

celādet < Ar. Bahadırlık, yiğitlik, kahramanlık. -1-

celb < Ar. Çekme, çekiş; kendine çekme. -1-

celle celālühū < Ar. “Onun şanı, yüksekliği, büyüklüğü artsın” anlamına gelen Tanrı için kullanılan saygı sözü. -1-

cem‘ < Ar. Toplam, toplama. -41-

cemāl < Ar. Yüz güzelliği. -13-

cem‘an < Ar. Bir yere toplamak suretiyle. -1-

cemī‘ < Ar. Bütün, hepsi. -54-

cemīle < Ar. Hoşa gitmek için yaranma; *krş.cemāl.* -3-

cenīn < Ar. Karındaki çocuk. -3-

cerb < Far. Yağ, yağlı. -1-

cesīme < Ar. İri, büyük, kocaman. -1-

cevānib < Ar. Taraflar, yanlar. -1-

cevāriş < Far. Bir grup macunun genel adı. -11-

cevārī’ < Ar. Halayıklar, hizmetçi kızlar; kızlar. -1-

cevher < Far. Maya, öz, cevher. -4-

cevher-i rūḥ-ı ḥayvāniye < Far.-Ar. Canlının (insan) ruhunun mayası, özü.-1-

cevheriyye < Far.-Ar.Cevhere, öze ait; öz ile ilgili. -1-

cevz < Ar. Ceviz (juglans regia); *krş. ḳōz* -15-

ceẕb < Ar. Çekim, kendine doğru çekme, çekilme, çekim gücü. -9-

ceẕbe < Ar. Ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelme. -1-

cezer < Ar. Havuç (daudus carota); *krş. keşūr* -2-

cırcır < Ar. Su teresi, kekeş (nastrutium officinale). -24-

cidd < Ar. 1. Bir işi gerçekten çalışıp işlemek. 2. Ciddilik-3-

cidden < Ar. Gerçekten. -6-

ciger < Far. Kara ciğer. -18-

cihān < Far. Dünya, âlem; *krş. ‘âlem* -2-

cihāt < Ar. Taraflar, yönler. -1-

cihet < Ar. 1. Yan, yön, *taraf; krş. ḳıbel* 2. Vesile, sebep. -2-

cimā‘ < Ar. Cinsel birleşme, insan çiftleşmesi. -295-

cins < Ar. Tür, çeşitli; soy. -12-

cirm < Ar. 1. Posa, suyu ve özü alınmış yiyecek. 2. Hacim, cisim. -1-

cism < Ar. Madde. -1-

cū‘ < Ar. Açlık, aç kalma. -1-

cüllāb < Far. Gül suyu, gül şerbeti; *krş. gülāb.* -2-

cülnār < Far. Yabani nar ağacı (punica granatum); *krş. gülnār* -1-

cümle < Ar. Bütün, hep. -7-

cünūn < Ar. Delilik, çılgınlık. -1-

cüz *bk. cüz’* -14-

cüz’ < Ar. Kısım, parça bölük. -5-

Ç

çalḳa - Çalkalamak. -1-

çalḳoyun Sırtüstü. -1-

çanaḳ (ġ) Çanak. -1-

çav İnsan ve at, eşek, sığır gibi hayvanların erkeklik organı; *krş. ẕeker.* -3-

çāvşīr < Far. Oğlan aşı denilen bir ot ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk. -1-

çehārşenbe < Far. Haftanın dördüncü günü, çarşamba. -1-

çek - Çekmek, sürmek, ilaç sürmek, herhangi bir nesneyi tadavi amacıyla bir organa çekmek. -7-

çekici Çekici. -1-

çekil - Çekilmek. -2-

çekirdek (g) Çekirdek; *krş. çekürdek* -2-

çekürdek (g) Çekirdek; *krş. çekirdek* -16-

çevre Çevre. -2-

çevürme Şişe geçirilerek kızartılmış kuzu, tavuk vb. -1-

çeyne - Çiğnemek. -10-

çıban Çıban. -2-

çıḳ - Çıkmak, belirmek, gözle görülür biçime gelmek. -15-

çıḳar - Çıkarmak. -17-

çiçek (g) Çiçek. -1-

çil Bir çeşit keklik. -2-

çīnī < Far. Çini; sırlı kap, porselen. -2-

çiriş Çiriş otu (asphodelus). -1-

çirk < Far. Kir, pislik, irin, yağ. -1-

çiz - Çizgi biçiminde yaralamak. -1-

çoġal - Çoğalmak, artmak. -1-

çoḳ (ġ) Çok; *krş. bol* -49-

çök - Çökmek. -1-

çölmek (g) Çömlek. -5-

çörek otı Çöreotu (nigella damascena). -6-

çubuḳ (ġ) Çubuk. -1-

çuḳur Çukur. -1-

çün < Far. Çunkü, nasıl ki, ne zaman ki. -2-

çünki < Far. Çünkü. -1-

D

daḫı 1. Dahi, bile, de/da. 2. Daha, hâlâ. 3. Ve, ve sonra. 4. Defa, tekrar, yeniden. -231-

daḫl < Ar. Tesir, nüfuz, niyet, fikir. -1-

dā'iye < Ar. İçten gelen bir duyguyu teşvik edici hâl. -3-

daḳ Değin, kadar, dek; *krş. dek, degin, ḳadar* -1-

dāne < Far. Tane. -2-

dāne çādır < Far. Çadıruşağı bitkisi ve bundan elde edilen zamk (dorema ammoniacum). -2-

dāne çāṭır *bk. dāne çādır* -1-

dār-ı fülfül < Far.-Ar. Başbiberi, uzun biber (piper longum). -19-

dārçīnī < Far. Tarçın (cinnamomum). -30-

darıl - Daralmak, bunalmak. -1-

dārū < Far. İlaç. -2-

dā'im < Ar. Devamlı, sürekli. -8-

dā'imā < Ar. Bir düziye, her vakit. -1-

dė - Demek, söylemek; *krş. eyit-* -51-

dedrenbū < ? Oğulotu, melisa (melissa officinalis). -1-

dedrenbūya *bk. dedrenbū* -1-

def' < Ar. Öteye itme, savma, ortadan kaldırma, giderme. -7-

def'a < Ar. Defa, kere, kez; *krş. kez, kerre* -9-

defa'āt < Ar. Defalar, kereler, kezler. -3-

def'aten < Ar. Bir defada, birden. -1-

defnel < Gr. Defnegillerden yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç, develik, defne (laurus nobilis). -1-

deg - Erişmek, ulaşmak, değmek. -1-

degin Değin, kadar; *krş. kadar, dek, daḳ.* -10-

degir - Dokundurmak, değdirmek; *krş. degür-* -1-

degirmilik (g) Yuvarlaklık, değirmilik. -2-

degül Değil. -14-

degür - Dokundurmak, değdirmek; *krş. degir-* -1-

dek Değin, dek; *krş. daḳ, ḳadar, degin.* -13-

del - Delmek. -2-

delālet < Ar. İşaret, iz. -3-

delāyil < Ar. Delalet eden şeyler. -2-

delik *bk. delük* -1-

delin - Delinmek. -1-

delüce Buğday aralarında biten, siyah acı bir bitki. -1-

delüce baḳla < T.-Ar. Yaban baklası (lupinus albus). -1-

delük (g) Delik. -1-

delüksüz Deliksiz, tam. -1-

dem < Ar. Kan; *krş. ḳan.* -3-

demevī < Ar. Bünyesinde dört unsurdan biri olan kan maddesinin baskın olması, kanlı mizaç. -3-

demür Demir. -2-

demür butraḳ Demir dikeni, pıtrak (tribulus terrestris); *krş. buturaḳ(ġ)* -4-

demür buturaḳ (ġ) *bk. demür butrak.* -2-

demür büredesi Demir tozu, talaşı; *krş. demür tubalı* -1-

demür dikeni *bk. demür butraḳ* -1-

demür tūbālı Ateşte kızmış demiri döverken etrafa saçılan küçük döküntü; *krş. demür büredesi* -1-

demü'l-aḫaveyn < Ar. İki kardeş kanı ağacı (calamus draco); *krş. iki kardaş kanı.* -1-

deng < Far. Dirhemin altıda birine denk olan, 0.801 gramlık ağırlık ölçüsü. -3-

denī < Ar. Alçak, rezil, soysuz; *krş. ednā* -1-

deŋiz köpügi Lüle taşı; *krş. zebedü'l-baḥr* -3-

depe Başın üst bölümü, baş, tepe. -1-

depret - (d) Hareket ettirmek, nüks ettirmek, ortaya çıkartmak. -1-

der Ter. -2-

dergāh < Far. Kat, nezd. -1-

deri Deri. -2-

derle - Terlemek. -3-

derledici Terletici. -1-

deste < Far. Havaneli. -1-

devā < Ar. İlaç. -34-

devām < Ar. Daim olma, bir halde bulunma, sürme, devam. -1-

devā'ü'l-misk < Ar. Terkip adı. -1-

deve Deve. -2-

devlet < Ar. Devlet. -1-

devvār < Ar. Baş dönmesi. -1-

dėyü Diye. -4-

dıḳḳ < Ar. Verem; *krş. sill* -1-

dib Dip, kök*; krş. kök* -22-

dibāġat < Ar. Yanma. -1-

dit - (d) Elle çok küçük parçalara ayırmak. -1-

dik - Dikmek. -1-

diken Diken. -12-

dil Ağız boşluğunda tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan, etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı. -5-

dil - Dilimlemek, dilmek. -1-

dil-efrūz < Far.Gönül aydınlatan (Metinde, terkip adı olarak geçmektedir). -1-

dil-güşā < Far. Gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

dile - Arzu etmek, dilemek. -24-

dilkü Tilki. -2-

dimāġ < Ar. Beyin; *krş. beyni* -16-

diŋ - Dinmek, durmak. -1-

direm *bk. dirhem* -2-

dirhem < Ar. Okkanın (1 okka = 1,282 kilogram) dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü. -110-

diş Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her birisi. -18-

dişi Dişi, kadın. -9-

ditre - Titremek. -2-

dīvān < Far. Defter. -1-

diz Diz. -1-

dög - Dövmek, ezmek. -111-

dögül - Dövülmek, ezilmek. -19-

dök - Dökmek. -50-

dökil - Dökülmek; *krş. dökül-* -2-

dökül - Dökülmek; *krş. dökıl-* -1-

dön - Dönmek, dönüşmek, bir hâlden başka bir hâle geçmek. -2-

döndür - Döndürmek. -2-

dört (d) Dört. -38-

döş Göğüs, sine, döş. -1-

döşek (g) Yatak, döşek. -8-

du'ā < Ar. Allah'a yalvarma, istekte bulunma, niyaz. -1-

dūḫ < Far. Hasırotu (cyperus alopecuroides). -1-

dur - Durmak, beklemek, kalmak, birikmek. -3-

durur Ek fiilin geniş zamanda çekimlenmiş biçimi. -2-

dut - Tutmak; *krş. tut-* -15-

dutam Tutam, deste. -1-

dutıl - Tutulmak, yerine getirilmek. -1-

dübür < Ar. Kıç, makat. -4-

dühn < Ar. Sürünecek yağ; *krş. edhān*-3-

dükeli Bütün, hepsi. -65-

düken - Tükenmek, bitmek. -1-

dünyā < Ar. Dünya. -1-

dünyāvī < Ar.Dünyaya mensup, dünya ile ilgili, dünyevi. -1-

düriş - Çalışmak, çabalamak; *krş. dürüş-* -1-

dürlü Türlü, çeşitli, farklı farklı. -6-

dürrāc < Ar. Eti gevrek, keklik cinsinden bir kuş, çil kuşu, turaç kuşu. -1-

dürt - Sürmek, ilaç/merhem ve benzeri şeyleri sürmek. -50-

dürtül - İlaç/merhem ve benzeri şeylerin sürülmesi; *krş. dürtün-* -1-

dürtün - İlaç/merhem ve benzeri şeyleri sürünmek; *krş. dürtül-* -1-

dürüş - Çalışmak, çabalamak; *krş. düriş-* -1-

düş - Vaki olmak, olabilmek. -1-

düşer Yapılması gereken, yakışan iş. -2-

düşmen < Far. Düşman, yagı. -1-

düvülcek *bk. düvülcük* -1-

düvülcük Küçük bulgur tanesi. -2-

düz - Yapmak, tertip etmek. -8-

düz Düz, eğri olmayan. -2-

düzül - 1. Hazırlanmak, tertip ve tanzim olunmak. 2. Telif olunmak. -2-

E

ebem gömeci Ebegümeci (malva sylvestris). -1-

ebü'l-ḥasan şaḳīḳī Hekim adı. -1-

ebvāb < Ar. Kısımlar, bölümler. -1-

ebyaż < Ar. Pek ak, pek beyaz. -4-

ecmel < Ar. En güzel, çok güzel. -1-

ecnās < Ar. Cinsler, türlüler, çeşitler. -5-

ecved-i evḳāt-ı cimā' < Ar. Cinsel birleşme zamanının en iyisi, en uygunu.-1-

ecvedü'l-ḥāl < Ar. En iyi durumda olma .-1-

eczā < Ar. Ecza, ilaç ham maddesi. -1-

edā < Ar. Yerine getirme. -1-

edhān < Ar. Sürülecek güzel kokulu yağlar; *krş, dühn* -5-

ėdici Edici, yapıcı. -3-

ėdin - Edinmek, yapınmak, iktisap etmek -5-

ėdivėr - Çabucak yapmak. -5-

ednā < Ar. Pek aşağı, en bayağı, çok alçak; çok küçük; *krş. denī* -3-

edviye < Ar. İlaç, ilaçlar. -35-

edviyye *bk. edviye* -25-

efā'il < Ar. İşler, ameller; *krş. ef'āl* -1-

ef'āl < Ar. İşler, ameller; *krş, efā'il* -1-

efāvih < Ar. Aromalı, çeşnili güzel kokular; *krş. efāvihe* -1-

efāvihe < Ar. Güzel kokular; *krş. efāvih* -1-

efāviye < Ar. Yemeğe konulan baharat. -3-

efḳar < Ar. Pek fakir, en muhtaç. -1-

eflāṭūn Aristo'nun hocası, Sokrat'ın talebesi olan, MÖ 429 – 347 yılları arasında yaşamış,İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan, meşhur Yunan filozofu; hekim adı. -1-

efżal < Ar. En faziletli, en üstün. -1-

eger < Far. Eğer, şayet manasında manasında kullanılan bir edat. -60-

egerçi < Far. Her ne kadar…, olsa da, ise de. -6-

egri Eğri, düz olmayan. -1-

eḥādiṣ < Ar. 1. Hz. Muhammed'in sözleri. 2. Haberler, sözler. -1-

eḥaḳḳ < Ar. Daha layık, en müstahak. -1-

ehl < Ar. Sahip, malik. -8-

ek - Dökmek, serpmek. -8-

ekil - Ekilmek, eklenmek. -1-

ekse - Eksiltmek, azalmak. -1-

ekṣer < Ar. 1. En çok 2. Çoğunlukla, genellikle. -10-

ekṣerī < Ar. Eksere mensup, çok defa, çoğu. -1-

eksil - Eksilmek, azalmak; *krş. eksül-* -7-

eksilt - (d) Eksiltmek, azaltmak. -1-

eksük Eksik. -7-

eksüklü Eksiği bulunan, kusurlu. -1-

eksül - Eksilmek; *krş. eksil-* -1-

ekşi Ekşi; *krş. eşki.* -11-

el 1. El. 2. Kez, defa. -20-

el-bāb < Ar. Bölüm, kısım. -1-

el-bābü‘r-rābi‘u < Ar. Dördüncü bölüm. -2-

el-bābü’l-‘āşir < Ar. Onuncu bölüm *krş. el-bābü’l-‘aşiru* -1-

el-bābü’l-‘āşiru < Ar. Onuncu bölüm; *krş. el- bābü’l-‘aşiru* -1-

el-bābü’l-evvelu < Ar. Birinci bölüm, ilk kısım. -2-

el-bābü’l-ḥādī ‘aşere < Ar. Onbirinci bölüm. -2-

el-bābü’l-ḥādī ve’l-‘işrūn < Ar. Yirmi birinci bölüm. -1-

el-bābü’l-ḫāmisu < Ar. Beşinci bölüm. -2-

el-bābü’l-ḫāmisu ‘aşere < Ar. On beşinci bölüm. -2-

el-bābü’l-ḫāmisu ve’l-‘işrūn < Ar. Yirmi beşinci bölüm. -1-

el-bābü’r-rābi‘u ‘aşere < Ar. On dördüncü bölüm. -2-

el-bābü’r-rābi‘u ve’l-‘işrūn < Ar. Yirmi dördüncü bölüm. -1-

el-bābü’s-sābi‘u < Ar. Yedinci bölüm. -2-

el-bābü’s-sābi‘u ‘aşere < Ar. On yedinci bölüm. -1-

el-bābü’s-sādisu < Ar. Sekizinci bölüm. -2-

el-bābü’s-sādisu ‘aşere < Ar. On sekizinci bölüm. -1-

el-bābü’ş-şāliş < Ar. Üçüncü bölüm; *krş. el-bābü’ş-şālişu* -1-

el-bābü’ş-şāliş ‘aşere < Ar. On üçüncü bölüm *krş. el-bābü’ş-şālişu ‘aşere* -1-

el-bābü’ş-şāliş ve’l-‘işrūn< Ar. Yirmi üçüncü. -1-

el-bābü’ş-şālişu < Ar. Üçüncü bölüm; *krş. el-bābü’ş*āliş -1-

el-bābü’ş-şālişu ‘aşere< Ar. On üçüncü bölüm; *krş. el-bābü’ş-şāliş ‘aşere* -1-

el-bābü’ş-şāmin<Ar. Sekizinci bölüm; *krş. el-bābü’ş-şāminu* -1-

el-bābü’ş-şāminu< Ar. Sekizinci bölüm; *krş.el-bābü’ş-şāmin* -1-

el-bābü’ş-şāminu ‘aşere < Ar. On sekizinci bölüm. -1-

el-bābü’ş-şānī < Ar. İkinci bölüm. -2-

el-bābü’ş-şānī ‘aşere < Ar. On ikinci bölüm. -1-

el-bābü’ş-şānī ve’l-‘işrūn< Ar. Yirmi ikinci bölüm. -1-

el-bābü’t-tāsi‘ < Ar. Dokuzuncu bölüm; *krş. el-bābü’t-tāsi‘u* -1-

el-bābü’t-tāsi ‘aşere < Ar. On dokuzuncu bölüm; *krş. el-bābü’t-tāsi‘u ‘aşere* -1-

el-bābü’t-tāsi‘u < Ar. Dokuzuncu bölüm; *krş.el-bābü’t-tāsi‘* -1-

el-bābü’t-tāsi‘u ‘aşere < Ar. On dokuzuncu bölüm; *krş. el-bābü’t-tāsi‘ ‘aşere* -1-

el-ḥāṣıl< Ar. Sonuç itibarıyla, kısacası. -1-

el-kerīm < Ar. 1. Cömert, kerem sahibi. 2. Ulu, büyük. -1-

elbette < Ar. Mutlaka, eninde sonunda, kesin olarak. -6-

ele - Elemek. -11-

elek Elek. -1-

elem < Ar. Ağrı, sızı, sancı. -2-

elen - Elenmek. -1-

eleẕẕ < Ar. Daha lezzetli. -1-

elli Elli. -6-

elmās < Ar. Elmas, kıymetli taş. -1-

elsinetü'l-'aṣāfir *bk. elsinetü'l-'aṣāfīr* -2-

elsinetü'l-'aṣāfīr < Ar. Dişbudak ağacının meyvesi; kuş dili olarak da adlandırılır (fraxinus exelsior); *krş. lisān-ı 'aṣfūr* -2-

elṭāf Pek latif, çok hoş. -1-

elvān < Ar. Çeşitli. -1-

em'ā < Ar. Bağırsaklar. -5-

emer Memeden kesilmemiş, meme emecek yaşta olan. -3-

emīn < Ar. Emniyet sahibi, emniyetli, güvenilir, emin. -1-

emīn-i devlet < Ar. Osmanlı'da bir rütbe/unvan **?** -1-

emir *bk. emr* -1-

emlec < Ar. Hindistan'a mahsus devaî bir meyve, amlacotu (phyllanthus emblica).-4-

emles < Ar. Düz, pürüzsüz. -1-

emr < Ar. 1. İş buyurma, buyruk, buyrultu. 2. İş, şey, husus, hadise. -2-

emrāż < Ar. İlletler, hastalıklar. -2-

emrāz *bk. emrāż* -1-

emzice < Ar. Huylar, tabiatlar, meşrepler. -1-

emzice-i bāride < Ar. Soğuk tabiatlılar. -1-

eŋ 1. Renk; *krş. ḫiżāb, levn, reng* 2. Büküm yeri, eklem, bitişik iki şey arasındaki çizgi. -1-

enār < Far. Nar (punica granatum); *krş. nār, rummān* -4-

endelüs Asıl İspanya'nın Kurtuba ve Gırnata yönlerinden ibaret olan güney kısmının ismi. Bu ad *Andalousie'* den evrilerek *Endülüs* haline girmiştir. -1-

enderānī < Ar. *"milḥ-ı enderānī"* Billur renkte tıbbi bir tuz, saf tuz, Hacı Bektaş tuzu. -5-

enīn < Ar. İnilti, inleme. -1-

enḳırāẓi'd-devrān < Ar. Zamanın, devrin sonu. -1-

eŋlü Renkli. -2-

enseb < Ar. En münasip, pek uygun. -1-

envā' < Ar. Çeşitler, türlüler. -2-

enzürūt < Far. Arapça *kühl-i Fârisî* ve *kirmânî ve tiryâkü'l-'ayn* da denilen, Fâris ve Kirmân vilayetlerinde yetişen biri kızıl biri ak, dikenli iki ağaçtan elde edilen bir çeşit zamk; göz otu (astragalus sarcocolla). -2-

er 1. Koca, zevç. 2. Erkek, kişi. -12-

ėr - 1. Yetişmek, olgunlaşmak, büyümek. 2. Erişmek, ulaşmak, yetişmek. -3-

eren Erkek. -39-

eri - Erimek. -1-

ėriş - 1. Ulaşmak. 2. Olgunlaşmak. 3. Boşalmak. -10-

ėrişdür - Ulaştırmak. -1-

erit- (d) Eritmek. -8-

ėrkek (g) 1. Erkek. 2. Sert, kolay bükülmez. -11-

esbāb < Ar. Sebepler. -5-

eşer < Ar. Tesir, etki. -1-

eski Eski. -3-

eskit- (d) Eskitmek. -1-

eṣlaḥ < Ar. Daha iyi. -4-

esmā < Ar. Adlar. -1-

eṣnāf < Ar. Cinsler, çeşitler, türler. -1-

esved < Ar. Siyah, kara. -2-

eşbāh < Ar. Benzeyenler, eşler. -1-

eşedd < Ar. Çok şiddetli, çetin, sert. -3-

eşek Eşek. -4-

eşkāḳ < Far. Yarıklar, çatlaklar, yırtıklar **?** -2-

eşkāl < Ar. Biçimler, tarzlar, şekiller. -3-

eşki Ekşi; *krş. ekşi* -1-

eşref < Ar. En şerefli, pek onurlu. -1-

eşribe < Ar. İçilecek şeyler, şerbetler. -4-

eşyā < Ar. Nesneler, lazım olan şeyler. -6-

ėt- (d) 1. Etmek, yapmak.2. Uygulamak. 3. Demek, söylemek *krş. eyit-, söyle-, dė-* -720-

et Et; *krş. laḥm* -34-

ėtdür - Yaptırmak, ettirmek. -4-

etemm < Ar. Pek kusursuz, eksiksiz, tam. -1-

eṭibbā < Ar. Tabipler. -3-

etlü Etli, dolgun *(Et: meyvelerin kabuk dışında yenen kısmı).* -1-

etmek (g) Ekmek. -9-

eṭrāf < Ar. Yanlar, taraflar, uçlar. -1-

evā'il < Ar. İlk vakitler, başlangıçlar. -1-

evcā'-ı mafāṣıl < Ar. Eklemlerin ağrısı; *krş. vecā'-ı mafāṣıl* -1-

evet Fakat, ancak, ama; *krş. ammā* -1-

evḳāt < Ar. Vakitler. -8-

evlā < Ar. Daha uygun, daha iyi. -1-

evlād < Ar. Çocuklar. -3-

evṣāf < Ar. Nitelikler, vasıflar, sıfatlar. -14-

evsaṭ < Ar. 1. Bir şeyin ortası. 2. Ortadaki. -2-

evvel < Ar. Önce, ilk, birinci. -16-

evvelā < Ar. İlkin, ilk olarak. -2-

evżā' < Ar. Vaziyetler, durumlar. -3-

ey < Ar. Seslenme için ve seslenmeye cevap için kullanılan; *hey, yahu, bana bak!* gibi anlamlara gelen bir söz. -2-

eyit - Söylemek, demek; *krş. eyt-, söyle-, dė -* -1-

eyle - Eylemek, yapmak, etmek. -104-

eyle Öyle, o şekilde*; krş. öyle* -2-

eyt- (d) *bk. eyit-* -21-

eyü İyi. -8-

eyyām < Ar. Günler. -1-

ez - Ezmek; *krş. saḥḳ* -18-

e'r-rezzāḳ < Ar. Bütün mahlukların rızkını veren; Allah. -1-

F

faḥr < Ar. 1. Kıvanç, şeref, onur. 2. Şöhret, ün. 3. Fazilet, erdem. -1-

fā'il < Ar. Bir işi işleyen, yapan (Metinde erkek). -4-

fānīd < Far. Beyaz şeker, peynir şekeri. -1-

fāriġ < Ar. 1. Çekilmiş. 2. Rahat. -3-

farḳ < Ar. Ayrılık, başkalık, fark. -1-

faṣd < Ar. Kan alma. -1-

fāsid < Ar. Bozan, bozucu. -1-

fayḳarā < Gr. Acı; *krş. acı* -2-

fażalāt < Ar. Fazlalıklar, vücutta gereğinden çok olan nesneler. -2-

fażl < Ar. Fazla, ziyade; *krş. fażla* -2-

fażla < Ar. Artık, ziyade; *krş. fażl* -7-

fā'ide < Ar. Fayda, yarar. -39-

fā'idelü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -1-

fā'iḳatü'l-cemāl < Ar. Yüz güzelliğinde en üstün, son derece güzel. -1-

febihā ve ni'me < Ar. "Allah için çok güzel!" anlamına gelen Arapça bir ibare. -1-

fehm < Ar. Anlama, anlayış, idrak. -1-

felāsife < Ar. Bir çeşit macun terkibinin adı. -3-

ferāġat < Ar. Rahatlama, dinlenme. -2-

feraḥ < Ar. Gönül açıklığı. -2-

feraḥ-zād < Ar.-Far. Gönül ferahlığı doğuran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ferāhiyyet < Ar. Rahatlık, genişleme. -1-

ferc < Ar. Kadın cinsel organı; *krş. altınyan, ḳubül, raḥ(i)m.* -16-

ferfiyūn < Ar. Sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk (euphorbia officinarum). -11-

fesād < Ar. Bozulma, fasid olma. -17-

fesād-ı ḥarāret-i fażla < Ar. Fazla ısıdan doğan bozukluk. -1-

fesād-ı mizāc-ı iḥlīl < Ar. Erkek cinsel organının yapısının bozukluğu. -2-

fetīle < Ar. Anüs, kulak, burun vb. organlara konulan, donmuş yağ kıvamında ve koni biçiminde ilaç, fitil. -6-

fevākih < Ar. Meyveler, yemişler. -1-

fevt < Ar. Kaçırma, bir daha ele geçmemek üzere kaybetme. -4-

fındık *bk. finduḳ* -1-

finduḳ < Far. Fındık (corylus maxima).-6-

fıstuḳ < Ar. Fıstık (pistacia vera). -2-

fiżżā < Ar. Gümüş, gümüşten yapılmış, gümüşi. -1-

fī < Ar. İçinde, -de. -1-

fi'il *bk. fi'l* -2-

fik(i)r < Ar. Düşünce, zihin. -2-

fi'l < Ar. İş, eylem, amel. -12-

fīl < Ar. 1. Bilinen büyük hayvan, fil. 2. Metinde, cinsel organı büyük olan kadın ve erkek. -8-

fi'l-cümle < Ar. Bütün, hepsi, tüm. -9-

fi'l-ḥāl < Ar. Muhakkak, hemen, şimdi, derhal. -1-

fitīl *bk. fetīle.* -1-

fuḳāḥ-ı adḫır *bk. fuḳāḥü'l-adḫır* -1-

fuḳāḥü'l-adḫır < Ar.Ayrık otunun çiçeği (andropogon schoenanthus). -1-

furūn < Gr. Fırın. -1-

fuṣūl < Ar. Fasıllar, bölümler. -2-

fużalāt < Ar. Fazlalıklar, artık maddeler. -1-

fülfül < Ar. Biber (piper nigrum). -26-

fürūc Kadın cinsel organları, fercler. -1-

G

ġāfil < Ar. İhtiyatsız, dikkatsiz, ilerisini iyi düşünmeyen. -2-

ġaflet < Ar. Gafillik, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık. -4-

ġālib < Ar. Üstün, baskın, daha kuvvetli. -9-

ġālibā < Ar. Görünüşe göre, sağlam bir ihtimale göre, belki. -2-

ġalīẓ < Ar. Kalın, sık, yoğun. -13-

ġalīẓe *bk. ġalīẓ* -1-

ġam < Ar. Dert, tasa, kaygı. -1-

ġār < Ar. Defne ağacı ve yemişi; *krş. defnel*, ḥabbü'l-ġār -1-

ġaraż < Ar. Hedef, maksat, gaye, meyil, istek. -3-

garībe < Ar. Daha önceden görülmemiş tuhaf, şaşılacak şey. -1-

ġarīziyye < Ar. İç, vücudun iç kısımlarıyla ilgili. -13-

ġarḳ < Ar. 1. Suya batma; batma; batırma. 2. Boğulma, boğma. -1-

ġasl < Ar. Yıkama, yıkanma, temizleme. -2-

ġasūl < Ar. Yüz yıkama, temizleme sıvısı. -1-

ġasūlāt < Ar. Temizlenmeler, yıkanmalar. -4-

ġaşeyān < Ar. Kusma, bulantı, istifra. -1-

ġaşy < Ar. Kendinden geçme, bayılma. -2-

gāvzübān < Far. Sığırdili otu (anchusa officinalis). -2-

ġaybet < Ar. Konuşmak, yorum yapmak. -1-

ġāyet < Ar. Oldukça, son derece, gayet. -9-

ġayr < Ar. Ayrı, başka, artık, diğer. -2-

ġayrı < Ar. 1. Başka, diğer. 2. - den başka -12-

ġażab < Ar. Öfke, kızgınlık. -1-

ġażārīf < Ar. Kıkırdaklar; *krş. kemürdek* -1-

ġāzī < Ar. Gaza eden, savaşan, savaştan sağ ve muzaffer dönen; başkumandan. -2-

gėce Gece; *krş. leyl* -11-

geç - Geçmek. -11-

gėç Geç, yavaş. -7-

geçür - 1. Geçirmek. 2. Elemek. -2-

gel - 1. Gelmek. 2. Belirmek, peyda olmak. -31-

gelincük çiçegi Gelincik çiçeği (papaver rhoeas). -2-

gėŋ Geniş. -4-

genc Genç, yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı. -1-

gendene < Far. Yabani pırasa, dağ pırasası, sarı çiriş (allium porrum). -6-

gerek (g) Gerek, ihtiyaç. -65-

gerek - Gerekmek, ihtiyaç duymak. -3-

gereklü Gerekli, lazım. -8-

getür - 1. Getirmek. 2. Nakletmek, tercüme etmek. -18-

gevde Gövde. -6-

gevşec < Far. Bir balık türü ? -1-

gey - Giymek. -1-

gėyik Geyik. -2-

gezmāzū < Far. Ilgın ağacı (tamarix tetranda). -1-

ġıdā < Ar. Besin, gıda, ana yemek. -43-

ġıll < Ar. Gizli kin ve garez, düşmanlık. (Daima ġışş ile birlikte kullanılır; ġıll ü ġışş: kin ve hile). -1-

ġışş < Ar. Karışıklık, hile; *krş. ġıll.*-1-

gibi Gibi. -148-

gici Kaşınma, kaşıntı. -1-

gicit - (d) Kaşındırmak. -1-

gider - Çıkarmak, ortadan kaldırmak, gidermek. -25-

gine Yine, tekrar; *krş. yine* -1-

gir - Girmek. -9-

girih-küşāy < Far. Zorlukları yenen, halleden (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

giriş - Karışmak, girişmek. -1-

git- (d) Gitmek., kaybolmak, geçmek, soymak. -37-

gizlü Gizli. -1-

gögercin Güvercin. -6-

gög(ü)s Göğüs; *krş.ṣadr* -1-

gök 1. Mavi. 2. Yeşil. -6-

gökce Yeşile çalan. -1-

gölge Gölge. -1-

göm - Gömmek. -1-

gör - 1. Görmek 2. Fayda görmek. 3. Hissetmek. -42-

göre Göre. -1-

görün - Görünmek. -1-

göster - Göstermek. -3-

götür - Sokmak; gidermek; götürmek; kaldırmak. -29-

göyin - *bk. göyün-* -1-

göyün - Yanmak. -8-

göyündür - Yakmak, yandırmak. -6-

göz Göz. -19-

ġuṣṣa < Ar. Keder, üzüntü, sıkıntı; *krş. ḥüzn* -3-

güç(c) Güç, kuvvet, zor. -2-

gül < Far. Gül (rosa canina); *krş. verd* -26-

gül - Gülmek. -1-

gülāb < Far. Gül suyundan yapılan bir tür şurup; *krş. cüllāb* -10-

gülābī < Far.-Ar.Bir çeşit elma cinsi. -1-

gülnār < Far. Yabani nar ağacı (punica granatum); *krş. cülnār* -3-

gün Gün, yirmi dört saatlik zaman dilimi, zaman. -57-

günāh < Ar. Allah'ın emlerine aykırı olarak görülen iş, dinî suç. -1-

gündüz Gündüz. -4-

güneş Güneş. -5-

günlük Günlük ağacı (liuidambar orientalis miller) ve bu ağaçtan elde edilen zamk; ak günlük (boswelia), kara günlük (cortex styracis) olmak üzere iki türü bulunur. Günlük ağacından ayrıca buhur yapılır; *krş. mī'ā* -11-

gür Gür, yoğun, bol. -1-

güz Sonbahar, güz. -2-

güzel Güzel, hoş. -1-

H

ḥab < Ar. Hap, hap şeklinde ilaç. -7-

ḥabb < Ar. 1. *bk. ḥab.* 2. Tohum, çekirdek, tane. -6-

ḥabb-ı zelem < Ar. Şehvet otu, abdülaziz otu olarak da bilinir (cyperus esculantus). -1-

ḥabbe < Ar. Tane, tohum; *krş. ḥabb.* -1-

ḥabbetü'l-ḫażrā < Ar. Menengiç ağacı ve bu ağacın meyvesi (pistacia terebinthus) .-3-

ḥabbü'l-ġār < Ar. Defne yemişi (fructus lauri, lauraceae); *krş. defnel, ġār* -1-

ḫaber < Ar. Son ve yeni havadis, bilgi; haber. -3-

ḥabs < Ar. 1. Hapis, bir yere kapayıp dışarı çıkarmama. 2. Tutma. -1-

ḥacerü'l-yehūd <Ar. Benî İsrail zeytini denilen bir taş. -1-

ḥācet < Ar. İhtiyaç. -39-

ḥad *bk. ḥadd* -1-

ḥadd < Ar. Sınır, derece, had.-4-

ḥādī 'aşere < Ar. On birinci. -1-

ḥādiṯ < Ar. Meydana gelen, çıkan. -4-

ḥadīṯ < 1. Ar. Hz. Muhammed'in kutsal sözleri. 2. Hadisten bahseden ilim. -1-

ḫafaḳān < Ar. Kalp sıkışması, çarpıntı; *krş. yürek oyna-* -3-

ḫafīf < Ar. Hafif, yavaş, rahat. -2-

ḫafīfü'r-rūḥ < Ar. Ruhu hafif, rahat. -1-

ḥaḳ *bk. ḥaḳḳ* -13-

ḥaḳḳ Alah, Tanrı. -1-

ḥāl < Ar. Hâl, durum, oluş, bulunuş. -20-

hāl < Far. Küçük kakula, hil otu (elettaria cardamomum). -3-

ḫalāṣ < Ar. Kurtulma, kurtuluş, rahatlama. -1-

ḫālāt < Ar. Hâller, kefiyetler, nitelikler. -2-

ḫalāyıḳ < Ar. Halk. -2-

ḫālī < Ar. Boş, serbest, uzak. -3-

ḫālī *bk. ḫālī* -1-

ḫalīfe < Ar. 1. Hz. Muhammed'in vefatından sonra ümmet idaresinin başına geçen kimse. 2. Padişah. -1-

ḫāliṣ < Ar. Saf, gerçek. -4-

ḫalḳ < Ar. 1. Yaratma, yaratılma. 2. Halk, insanlar. -3-

ḫall < Ar. Çözme, çözülme, erime, neticeye varma. -8-

ḫāllü < Ar.-T. Halli, belli bir duruma sahip. -2-

ḫalṭ < Ar. Bir şeyi bir şey ile karıştırma. -15-

ḫalvā < Ar. Helva. -5-

ḫalvet < Ar. Tenhaya çekilme, tenha, yalnız kalma. -1-

ḫām < Ar. Olgunlaşmamış, ham. -3-

ḫamām *bk. ḫammām.* -1-

ḫamāme < Ar. Hamama otu, güvercin otu (amomum granum paradisi). -2-

ḫamīr < Ar. Hamur. -4-

ḫamīrlen- < Ar.-T. Hamurlanmak. -2-

ḫāmis < Ar. Beşinci. -2-

ḫaml < Ar. 1. Gebe olma, gebelik. 2. İsnat. -2-

ḫammām < Ar. Hamam, banyo. -11-

ḫamr < Ar. Şarap; *krş. sücī* -1-

ḫamūl < Ar. Tahammüllü, sabırlı, dayanıklı kimse. Metinde terkip olarak geçmektedir. -1-

ḫamūlāt < Ar. Metinde terkip adı; *krş. ḫamūl* -1-

ḫan Han, sultan, hükümdar; *krş. sulṭān* -3-

ḫanẓal < Ar. Ebucehil karpuzu, acı elma, acı hıyar (citrullus colocynthis). -2-

ḫār < Ar. Sıcak, sıcak özelliğe sahip; *bk. issi.* -23-

ḫarāb < Ar. Yıkık, viran, vahim. -1-

ḫarām < Ar. Şeriatça, dince yasak edilmiş şey. -1-

ḫarāret < Ar. Hararet, sıcaklık, vücut sıcaklığı. -35-

ḫarāretlü < Ar.-T. Hararetli. -1-

ḫardal < Ar. Hardal otu, ak hardal (snapis alba) ve yabani hardal (snapis arvensis) olmak üzere başlıca iki türü vardır. -6-

ḫarekāt < Ar. Hareketler. -6-

ḫareket < Ar. Hareket. -20-

ḫāric < Ar. Bir şeyin dışında kalan, dış. -3-

ḫāricī < Ar. Dışarıya mensup, hariçle ilgili. -1-

ḫārr *bk. ḫār* -1-

ḫārre < Ar. Hararetli, kızgın, yakıcı. -5-

ḥārü'l-mizāc < Ar. Sıcak tabiatlı. -1-

ḫāṣ < Ar. 1. Avama ait olmayıp mümtaz bir sınıfa ait olan. 2. Bir hükümdarın zatına mahsus olan. -1-

ḥaṣalbān < Ar. Biberiye (rosmarinus officinalis). -2-

ḥasen < Ar. Güzel; *krş. ḥasnā* -1-

ḥāṣıl < Ar. Peyda olan, meydana gelen, biten, olan, çıkan. -87-

ḫāṣıyyet < Ar. Özellik. -7-

ḥasnā < Ar. Güzel; *krş. ḥasen* -2-

ḥaṣr < Ar. 1. Vakit ayırma. 2. Mahsus kılma, kılınma. -1-

ḫasta < Far. Hasta. -1-

ḫastalıḳ (ġ) < Far.-T. Hastalık. -1-

ḫaşḫāş < Ar. Haşhaş (papaver somniferum). -8-

ḫaṭā < Ar. 1. Yanlış; yanlışlık. 2. Kusur. 3. Rahatsızlık. -5-

ḫātem < Ar. Mühür, üstü mühürlü yüzük. -1-

ḫaṭmī < Ar. Hatmi (athaea officinalis). -4-

ḫaṭṭ < Ar. 1. Gençlerde yeni terleyen bıyık veya sakal. 2. Padişah yazısı, ferman, buyruk. -2-

ḥattā < Ar. Bundan başka, üstelik de, hem de, dahi. -7-

ḫatun Kadın; *krş. 'avrat* -25-

ḫatun ṭuzluġı Hatun tuzluğu, dikenüzümü otu (berberis crataegina). -1-

havā < Ar. Hava. -2-

havān < Far.İçinde çeşitli şeylerin dövülüp ufalandığı ağaç, mâden veya taştan yapılmış çukurca kap, havan. -2-

ḥavāss < Ar. Duygular. -2-

ḫavāss < Ar. Keyfiyetler. -1-

ḫavf < Ar. Korku, korkma. -1-

ḥavvās *bk. ḫavāss* -1-

ḫāya < Far. Taşak, testis; *krş. ḫussateyn,ünṣayan,beyżateyn* -12-

ḫayāl < Ar. İnsanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey. -2-

ḥayāt-baḫş < Ar.-Far. Hayat bağışlayan, hayat veren, yeni baştan zindelik kazandıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ḫayli < Ar. Oldukça, çokça. -1-

ḫayre'n-nāṣırīn Yardım edicinin en hayırlısı: Allah. -1-

ḥayvā < Ar. Ayva (cydonia ablonga); *krş. sefercel* -1-

ḥayvān < Ar. 1. İnsanı da içine alan bütün canlılar. 2. Canlı şey. 3. Canlılık, dirilik. -5-

ḥayvānī < Ar. Canlılık. -1-

ḥayvāniyye < Ar. Canlılığa ait. -1-

ḥayvet < Ar. Hayat, canlılık. -1-

ḥayż < Ar. 1. Adet olma, regl olma. 2. Adet, regl. -5-

hayża < Ar. Bir tür sancı. -1-

ḫaẕer < Ar. Sakınma, kaçınma. -5-

hażm < Ar. Sindirim. -10-

ḫazrā < Ar. Çitlembik ağacı (pistaciae terebinthus). -1-

hefte < Far. Hafta, yedi günlük zaman dilimi. -4-

ḥekīm < Ar. Hekim, doktor; *krş. ṭabīb* -15-

helāk < Ar. 1. Mahvolma, ölme. 2. Çok yorulma. -3-

ḥelāl < Ar. 1. Haram olmayan şey. 2. Nikahlı kadın. -4-

ḥelāllıḳ (ġ) < Ar.-T. Helallik. -1-

helīle < Far. Helile otu, sarı helile, kara helile gibi türleri bulunur; ağaç kavunu (terminalia); *krş. kābilī* -6-

helīle-i kābilī < Far.-Ar. Kara helile.

helīlec *bk. helīle* -1-

helyūn < Ar. Kuşkonmaz (asparagus officinalis). -7-

hem < Far. Hem, ve daha. -11-

hemān < Far. Hemen, derhal. -9-

hemīn < Far. Bu bile, tıpkı bu. -1-

her < Far. Her. -76-

her-gāh < Far. Her zaman. -10-

hergiz < Far. Asla, muhakkak, hiçbir zaman. -5-

herīse < Far. Döğme buğday ve etin uzun süre kaynatılıp ezilmesiyle yapılan, macun kıvamında bir yemek. -5-

hevātin < Ar. Kadınlar. -1-

heves < Ar. Arzu, istek. -1-

heyecān < Ar. 1. Duyguların bir tepki halinde şiddetlenmesi. 2. Coşma, coşkunluk. -3-

heyl < Far. Hil otu, kakula otu (eletteris cardamomum). -1-

hezār < Far. Bin sayısı. -2-

ḫıffet < Ar. Hafifleme, rahatlama. -4-

ḥıfẓ < Ar. Koruma, muhafaza. -5-

ḥınnā < Ar. Kına; *krş. ḳına* -4-

ḥırızma < Ar. Muska ve tılsım gibi şey. -1-

ḫıyār < Ar. Hıyar, salatalık (cucumis sativus). -5-

ḫıyārşenber < Ar. Hıyarçember, acur (cassia fistula). -2-

hīc < Far. Hiç. -8-

ḥiddet < Ar. Şiddet, hiddet. -1-

ḥikmet < Ar. 1. Hakimlik. 2. Sebep. -8-

ḫilḳiyye < Ar. İnsan tabiatına dair, yaratılışla ilgili. -1-

himmet < Ar. 1. Gayret, emek, çabalama, çalışma. 2. Etki, tesir. -1-

himmetlü < Ar.-T. Gayret gösteren. -1-

hind Hindistan. -1-

hindī < Ar. Hindistana ait, Hindistan ile ilgili. -10-

hindūstān ḳōzı < Ar.-Far. Hindistan cevizi (cocus nucifera). -1-

hindustān ḳōzı *bk. hindūstān ḳozı* -4-

ḥiss < Ar. Duyu, his. -7-

ḫiżāb < Ar. Boya; *krş. levn, reng, eŋ* -9-

ḫiżābāt < Ar. Boyalar. -1-

ḫiẕmet < Ar. Hizmet, iş görme. -1-

ḫōd < Far. Kendi. -3-

ḫōş < Far. Güzel, iyi, hoş; *krş. ḫūb* -4-

ḫōşlıḳ (ġ) < Far.-T. Güzellik, hoşluk. -1-

ḫūb < Far. Güzel, hoş iyi; *krş. ḫōş* -4-

ḫuḳne < Ar. 1. Makattan ilaç şırınga etme, kalın bağırsağa su verme 2. Bu iş için kullanılan alet. -8-

ḫūlıncān < Far. Havlincan otu (galanga officinalis). -12-

ḫulḳ < Ar. Huy, tabiat. -1-

ḫulḳlu < Ar.-T. Belirli bir huya, tabiata sahip yaratılmışlar. -1-

ḫulv < Ar. 1. Tatlı. 2. Güzel. -1-

ḫums < Ar. Beşte bir, beş bölükte bir bölük. -1-

ḫumūlāt < Ar. Yükler. -1-

ḫurmā < Far. Hurma (phoenix dactylifera). -5-

ḫurma *bk. ḫurmā* -1-

ḫuṣṣateyn < Ar. Taşak, testisler; *krş. ḫāya, ünṣayan, beyżateyn* -17-

ḫuṣūl < Ar. Üreme, türeme, çıkma. -6-

ḫuṣūṣā < Ar. Başkaca, ayrıca. -19-

ḫuṣūṣiyyet < Ar. Hususilik. -1-

ḫuṣyetü'ş-şa'leb < Ar. Tilki taşağı otu; it kasarı (orchis hircina); *krş. süg* -1-

ḫużaż < Ar. Topalak, kırkboğum bitkisi ve bundan elde edilen bir tür ilaç (cyperus rotundus). -1-

hüdhüd < Ar. İbibik kuşu. -1-

ḥükemā < Ar. Hakimler, alimler, bilginler. -2-

ḥükm < Ar. Hüküm, emir. -2-

ḫülāṣa < Ar. Bir şeyin özü. -1-

hüner < Far. 1. Marifet, ustalık. 2. İş. -1-

ḥüsn < Ar. 1. Güzel, iyi. 2. Güzellik, iyilik. -15-

ḥüsün *bk. ḥüsn* -1-

ḥüzn < Ar. Gam, keder, sıkıntı; *krş. ġuṣṣa* -1-

I

ılıcaḳ Ilıkça, ılık. -3-

ıraḳ Uzak; *krş.ba'īd* -1-

ısıcaḳ (ġ) Sıcak; *krş. issi* -5-

ısırġan Isırgan otu (urtica); *krş. sırġan, sırḳan* -5-

ısıt- (d) Isıtmak. -1-

ışla - Islatmak; *krş. ıslat-* -1-

ışlāḥ < Ar. İyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme. -5-

ışlan - Islanmak. -4-

ışlat - (d) Islatmak; *krş. ısla-* -8-

'ışḳ < Ar. Sevgi, aşk. -4-

ıtlāḳ < Ar. 1. Salıverme, koyurma. 2. Boşama. -1-

ıṭrıfīl < Ar. Bir tür macun. -1-

İ

'ibādi'l-ḫallāḳ < Ar. Allah'ın kulları.-1-

ibḳā < Ar. Baki, daim, devamlı, sürekli

kılma. -1-

ibn < Ar. Oğul.Kendisinden sonra gelen özel adın *oğlu* anlamını verir; *krş. bin* -1-

ibn-i beyān < ?

ibn-i cezerī İbnü'l-Cezerî (öl. 833/1429). Kıraat ve hadis âlimi. -1-

ibn-i ḥācib Hekim adı. -1-

ibn-i sīnā Buhara doğumlu, Orta Çağ'ın önde gelen, ünlü hekim ve filozofu: Ebū Ālī Sinā (öl. 428/1037). -3-

ibṭāl < Ar. Bozma, iptal etme, hükümsüz bırakma. -1-

icrā < Ar. 1. Akıtma, akıtılma. 2. Yapma, yerine getirme. -1-

ictināb < Ar. Sakınma, çekinme, uzaklaşma. -7-

iç İç, insanın ya da herhangi bir şeyin içi. -61-

iç - 1. İçmek. 2. Emmek. -31-

içerü İçeri. -2-

içür - İçirmek. -8-

idẖāl < Ar. İçeri sokma, içine girme. -1-

idrār < Ar. Akıtma, sidik. -1-

ifrāṭ < Ar. Aşırı gitme, pek ileri varma. -6-

ifsād < Ar. Fesada uğratma, uğratılma, bozma. -3-

igne bürdesi İğne tozu, talaşı. -2-

iġtisāl < Ar. Yıkanma, gusletme. -4-

iḥāṭa < Ar. Sarma, kuşatma, kuşatılma, sarılma. -2-

iḥlīl < Ar. Penis, sidik yolu, penis deliği; *krş. ḳażīb, ẕeker* -26-

iẖrāc < Ar. Dışarı atma, çıkarma. -3-

iḥrāḳ < Ar. Yakma. -1-

iḥsās < Ar. Üstü kapalı anlatma, duyurma, sezdirme. -5-

iḥtiḳān < Ar. Hukne, bağırsağa ilaç şırınga etme. -6-

iḥtilām < Ar. Düş azması. -1-

iẖtilāṭ < Ar. Karışma, katışma. -1-

iḥtimā < Ar. 1. Perhiz. 2. Kaçınma. -1-

iḥtimāl < Ar. Mümkün olma, mümkünlük, bir şeyin olabilmesi. -1-

iẖtināḳ -ı raḥm < Ar. Histeri. -2-

iḥtirāḳ < Ar. Yanma. -2-

iḥtirāz < Ar. Kaçınmak, sakınmak. -4-

iḥtiyāc < Ar. İhtiyaç, gereksinim. -1-

iḥtiyāṭ < Ar. Sakınma, tedbirli, tedarikli bulunma. -3-

iḳdām < Ar. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. -2-

iki İki. -124-

iki ḳardaş ḳanı Kardeşkanı ağacı (calamus draco); *krş. demü'l-aẖaveyn* -1-

iklīlü'l-melik < Ar. Oğulotu, melisa, kovan otu, tatranba, koçboynuzu bitkisi (melilotus officinalis). -1-

iḳlīmiyā < Gr. Bakır, gümüş ve altın gibi maddelerin eritilmesi sırasında meydana gelen köpük, tortu ve posalara verilen ad. -1-

iktifā < Ar. Yetinme, yeter bulma. -2-

iktiḥāl < Ar. Sürme çekme, çekinme. -1-

ilā < Ar. …ye, …ye kadar, …dek, …değin. -1-

‘ilāc < Ar. İlaç. -18-

ilcāḥ < Ar. Mecbur etme, zorlama. -1-

ile İle; *krş. bile* -5-

ilḥāḥ < Ar. 1. Zorlama. 2. Israr etme, direnme. -1-

ilik (g) İlik, kemik iliği. -2-

‘ilim *bk. ‘ilm* -1-

‘ilimsüz <Ar.-T. Bilgisiz. -1-

ilḳā < Ar. Bırakma, terk, atma. -1-

illā < Ar. 1. …den başka, meğer. 2. İlla, mutlaka. 3. Yalnız. -6-

‘illet < Ar. Hastalık. -2-

‘illetlü < Ar.-T. Hastalıklı. -1-

‘ilm < Ar. Bilme, biliş; bir şeyin doğrusunu bilme. -2-

imdi Şimdi. -9-

ime Dağ keçisi. -3-

imkān < Ar. Fırsat, olabilecek vaziyette bulunma. -3-

imsāk < Ar. Bir şeyden el çekme, perhiz; *krş.perhīz* -1-

imtilā < Ar. Dolgunluk, doluluk. -7-

imtinā ‘ < Ar. Çekinme, geri durma. -5-

imtinā *bk. imtinā‘* -1-

imtizāc < Ar. Uyuşma, uygunluk, birbirini tutma. -2-

in - İnmek, aşağı doğru gitmek. -6-

ince İnce. -2-

incel - İncelmek. -2-

incīr < Far. İncir (fructus ficus caria). -8-

incü İnci. -1-

incük İncik kemiği, dizkapağı ile ayak bileği arasında kalan kemik. -2-

incür *bk. incīr* -1-

indür - İndirmek. -6-

‘ineb < Ar. Üzüm; *krş. üzüm* -2-

inek İnek. -2-

inkār < Ar. Reddetme, tanımama. -1-

insān < Ar. İnsan. -7-

inşā’allāh < Ar. Allah isterse, Allah nasip etti ise. -2-

inşā’allāhu te‘ālā < Ar. Yüce Allah kısmet ederse. -5-

intifā‘ < Ar. Faydalanma, menfaatlenme. -2-

inẕāl *bk. inzāl.* -1-

inzāl < Ar. İndirme, indirilme; meninin boşalması. -4-

irādet < Ar. 1. Dileme, irade. 2. Gönül isteği. -2-

irādetsüz < Ar.-T. İradesiz. -1-

irḫā < Ar. Gevşeme, gevşetilme. -1-

iri İri, büyük. -1-

irti‘āş < Ar. Raşeye tutulma, titreme. -1-

is Sahip, malik. -10-

ise İse. -1-

isfināḫ < Gr. Ispanak (spinacia oleracea). -1-

isfīdāc < Far. 1. Üstübeç, kurşun karbonatı. 2. Helyun, kuşkonmaz bitkisi, tilki kuyruğu (asparagus officinalis). -3-

isḥāḳ Özel ad. -1-

ishāl < Ar. Hafifleme, azalma, sehl olma, ishal. -2-

isḳāṭ < Ar. 1. Düşürme. 2. Yok etme. -1-

ism < Ar. İsim, ad; *krş. ad* -2-

isrāf < Ar. Gereksiz yere harcama. -10-

issi Sıcak; *krş. ḥār, ısıcaḳ* -15-

issilik Sıcaklık. -2-

issirek Daha sıcak. -1-

iste - İstemek. -2-

istidlāl < Ar. Bir delile dayanarak bir şeyden bir sonuç çıkarmak. -4-

istifrāġ < Ar. Boşaltma, kusma, vücutta fazla olan herhangi bir maddeyi azaltma; *krş. ḳay'* -5-

istiḥmām < Ar. Hamama girme, yıkanma. -2-

istikrāh < Ar. Tiksinme, iğrenme, kerih görme. -1-

isti'māl < Ar. Kullanma. -163-

istimdāt < Ar. Yardım isteme, kuvvet isteme. -1-

istimnā < Ar. Abaza çekmek; cinsel isteklerini istimna yoluyla gidermek. -1-

istincā < Ar. Pislikten temizlenme. -1-

istirḫā < Ar. Rehavete gelme, gevşeme. -2-

istisḳā < Ar. Vücudun bir tarafında veya karında su birikme. -1-

'īş < Ar. Yeme, içme, zevk ve sefa; *'īş ü 'işret: Yeyip, içip eğlenme* -1-

iş İş, amel (Metinde cinsel birleşme). -9-

işāret < Ar. 1. Bir şeyi gösterme, belirtme. 2. İz, alamet. -5-

işbu İşte bu, bu. -1-

işit - (d) İşitmek, duymak. -1-

işle - İşlemek, yapmak, çalışmak. -4-

'işret < Ar. 1. İçki. 2. İçki içmek. -1-

'işrūn < Ar. Yirmi, yirminci. -1-

iştihā < Ar. 1. Meyil, istek. 2. İştah, yemek yeme isteği. -35-

iştiyāḳ < Ar. Şevklenme. -2-

it üzümi İt üzümü (solanum nigrum). -1-

itbā' < Ar. Tabi kılma, arkasına, ardına katma. -1-

i'tidāl < Ar. Ilımlılık, itidal. -15-

i'tiḳād < Ar. İnanma, gönülden tasdik ederek inanma. -2-

i'timād < Ar. Güvenme, güven. -1-

ittibā' < Ar. Tabi olma, uyma. -1-

ittifāḳ < Ar. Uyuşma, birleşme. -2-

'ivaż < Ar. Bedel, karşılık. -1-

iżāfet < Ar. İki şey arasındaki bağ, ilgi. -1-

īżāḥ < Ar. Açıklama. -1-

'iẓām < Ar. Kemikler; *krş. süŋük, kemük.* -1-

izdiyād < Ar. Artma, çoğalma, ziyadeleşme. -1-

K

ḳab 1. Kap. 2. Kabuk. -33-

ḳaba ḳ Kabak (cucurbita). -5-

ḳābıż < Ar. Kabz edici, tutma özelliğine sahip, tutucu. -1-

ḳabīḥ < Ar. Çirkin, fena; *krş. zişt* -1-

ḳābil < Ar. Mümkün. -1-

kābilī < Ar. Helile türlerinden biri (terminalia). -5-

kābilī helīle *bk. helīle-i kābilī* -1-

ḳābiliyet < Ar. Yetenek, kabiliyet. -1-

ḳābiliyyetlü < Ar.-T. Kabiliyetli, yetenekli. -1-

ḳable'l-cimā' < Ar. Cinsel birleşmeden önce. -3-

ḳabsuz Kabuksuz. -4-

ḳabūl < Ar. 1. Alma. 2. İçeri alma. -3-

ḳabż < Ar. Tutma, kabız, peklik. -3-

ḳaçan Ne zaman, ne zaman ki. -24-

ḳadar Kadar; *krş.dek, degin, daḳ* -34-

ḳadd < Ar. Boy, boy uzunluğu. -1-

ḳadeḥ < Ar. Bardak; küçük bardak, kadeh. -9-

ḳader < Ar. Kader. -1-

ḳādir < Ar. Kuvvetli, güçlü. -2-

ḳadr < Ar. Değer, itibar. -1-

ḳafa Kafa; *krş. baş* -2-

kāfūr < Ar. Kafurotu ve bundan elde edilen koku (camphorosma monspeliaca). -6-

kāġıd < Far. Kağıt. -1-

ḳaḳı - Sinirlenmek, öfkelenmek. -1-

ḳāḳule < Ar. Kakula otu, hil otu (elettaria cardomomum). -9-

kākül < Far. Kakula otu. *bk. ḳāḳule* -2-

kākünec < Ar. Kanbil otu, güveyi feneri (phisalis alkekengi). -1-

ḳal - 1. Kalmak, arta kalmak. 2. Kesilmek. -18-

ḳalay Kalay. -3-

ḳalāya < Ar. Kavurma; kızartma; *krş. ḳalye.* -2-

ḳaldur - Kaldırmak. -1-

ḳalıŋ Kalın, yoğun, sık. -8-

ḳalın *bk. ḳalıŋ* -3-

ḳalīl < Ar. Çok olmayan, az. -2-

ḳalīlü'l-miḳdār < Ar. Az miktar. -1-

ḳalye < Ar. Kavurma; kızartma; *krş. ḳalāya* -12-

kāmil < Ar. Olgun, tam. -10-

kāmilü'l-'ayār < Ar. Olgunluk derecesi; uygun seviye. -1-

ḳan Kan; *krş. dem* -16-

ḳanat Kuşlarda ve böceklerde uçmaya yarayan organ. -1-

ḳanatlan - Kanat oluşması, kanata sahip olmak. -1-

ḳanatlu Kanatlı, kanatı olan. -2-

ḳancaġaz Az miktarda kan. -1-

ḳanda Nerede. -1-

ḳangı Hangi; *krş. ḳanḳı* -1-

ḳanḳı Hangi; *krş. ḳangı* -13-

ḳanṭariyūn < Gr. Yara otu, kılıç otu, koyun kıran, kantaron (erythraea centaurium). -2-

ḳānūn İbn-i Sina'nın tıp alanında yazmış olduğu *El-Kânûn fi't-tıbb* adlı, ünlü eseri. -1-

ḳap - Kapılmak, yakalanmak, tutulmak. -1-

ḳapla - Kaplamak. -1-

ḳar - Karmak, karıştırmak. -1-

ḳara Kara, siyah; *krş. siyāh* -15-

ḳaranfil *bk. ḳaranfül* -1-

ḳaranfül < Ar. Karanfil (eugenia caryophyllata). -18-

ḳaraŋu Karanlık. -1-

ḳarār < Ar. Sabitleşme, karar kılma. -5-

ḳarārlu < Ar.-T. Sabit, kararlı. -1-

karārsuz < Ar.-T. Sabit olmayan, kararsız. -1-

ḳarart - (d) Karartmak; *krş. ḳarat-* -2-

ḳarat - (d) Karartmak; *krş. ḳarart-* -1-

ḳargu Kamış, kalın kamış. -3-

ḳar(ı)n Karın; *krş.baṭın* -1-

ḳarınca Karınca. -4-

ḳarış - Karışmak. -7-

ḳarışdur - Karıştırmak. -65-

ḳarīn < Ar. Yakın. -1-

ḳarlanġuç Gerdanı ve yanakları kırmızımsı ve kuyruğu çatal, siyah bir göçebe kuş.

ḳarpuz < Far. Karpuz (citrillus vulgaris). -1-

ḳarşu Karşı, doğru. -1-

ḳaṣd < Ar. Niyet. -5-

ḳasıḳ (ġ) *bk. ḳasuḳ* -2-

ḳāṣır < Ar. Yetersiz. -1-

ḳaşnı Kadı ağacı, şeytanboku otu ve bundan elde edilen zamk (ferula assa-foetida). -7-

kāsnī < Far. Yaban marulu, hindiba (cichorium endiva). -2-

ḳasuḳ (ġ) Kasık. -20-

ḳaş 1. Kaş. 2. Kemerli ve çıkıntılı yer. -12-

ḳaşuḳ Kaşık. -1-

ḳat Nezd, nazar, anlayış. -10-

ḳat - Katmak. -48-

ḳaṭ' < Ar. Kesme, kırma; kesilme. -2-

ḳatā'if < Ar. Kadayıf tatlısı. -1-

ḳatı Sert; pek; çok; oldukça; şiddetli. -5-

ḳatıḳ 1. Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde, ekmeğe katılan peynir, zeytin, helva vb. yiyecek. 2. Katılacak yiyecek. -1-

ḳatıl - Katılmak, eklenmek. -1-

ḳaṭ'ī < Ar. Kesin, tereddüte mahal bırakmayan. -1-

ḳaṭrān < Ar. Katran: Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde. -1-

ḳaṭre < Ar. Damla. -2-

ḳaṭūnā < Ar. Pireotu, karnıyarık otu (plantago psyllium). -5-

ḳavī < Ar. Kuvvetli, güçlü. -21-

ḳavm < Ar. İnsan topluluğu. -2-

ḳavrıl - Kavrulmak; *krş. ḳavrul-* -1-

ḳavrul - Kavrulmak; *krş. ḳavrıl-* -2-

ḳavun Kavun (citrullus melo). -6-

ḳavur - Kavurmak. -2-

ḳayġana Bir çeşit yumurta yemeği. -1-

ḳayır - Sakınmak, çekinmek. -1-

ḳāyim < Ar. 1. Metinde, erkek cinsel organını dik ve kalkık duruma getirme. 2. Yukarı kaldırma. -9-

ḳāyim-i maḳām-ı aṣl < Ar. Asıl makamın (penisin) kalkması, kıyama gelmesi. -1-

ḳayna - Kaynamak. -3-

ḳaynat - (d) Kaynatmak. -34-

ḳay' < Ar. Kusma; *krş. istifrāġ* -2-

ḳaz Kaz. -4-

ḳaẕārat < Ar. Kir, pislik. -1-

ḳażīb < Ar. Penis; *krş. ẕeker, iḥlīl* -5-

ke-ennehu < Ar. Sanki; tıpkı, gibi, benzer. -4-

kebāb < Ar. Doğudan doğruya ateşte veya kap içerisinde pişirilen et, kebap. -3-

kebābe < Ar. Baharattan kara biberi andırır tane, kebabiye, kuyruklu biber (piper cubeba). -5-

kebere < Lat. Sürekli yeşil kalan çalı görünümünde bir bitki, kebere, kapari (capparis). -1-

kebīr < Ar. Büyük; *krş. büyük* -1-

keçi Keçi. -5-

keçi boynuzı Keçiboynuzu ağacı (ceratonia siliqua) ve bu ağacın meyvesi; keçiboynuzu. -1-

kedi ḳuyruġı Kedi kuyruğu otu (valerina officinalis). -1-

kef < Far. Köpük; *krş. köpük* -3-

kefel < Ar. Art, dip, kıç. -1-

keff < Ar. Avuç; *krş. avuç* -1-

keh-rübā < Far. Kehribar. -2-

keklik Keklik. -2-

kekre Ekşimsi, buruk tadlı. -2-

kelāl < Ar. Yorgunluk, bıkkınlık. -1-

kelām < Ar. Söz, lakırdı. -3-

kelem < Far. Lahana (brassica oleracea). -1-

keler 1. Köpek balıkları takımının kelergiller familyasından, ılık ve tropik denizlerde yaşayan, uzunluğu 1,5 metre kadar olan, bir defada 20 yavru doğuran bir tür balık, keler balığı (Rhina squatina). Kaya keleri (bukalemun) ve su keleri (Kurbağagillerden, durgun sularda ve karada yaşayan bir tür küçük hayvan

‘Lophius’) olmak üzere iki türü vardır. 2. Sürüngenler sınıfı hayvanların genel adı. -1-

kemā-hiye < Ar. Olduğu gibi. -1-

kemāl < Ar. Olgunluk, tamlık, eksiksizlik. -8-

kemāl-i lez̲z̲et-i cimā‘ < Ar. Cinsel birleşme zevkinin tamlığı, olgunluğu. -1-

kemmūn *bk. kemnūn* -1-

kemnūn < Ar. Kimyon (cuminum cyminum). -6-

kemük (g) Kemik; *krş. süŋük, ‘iẓām* -1-

kemürdek Kıkırdak; *krş.ġażārīf* -1-

kendi Kendi; *krş. kendü* -2-

kendü Kendi; *krş. kendü* -34-

kerdeme < Gr. Tere otu (lepidium sativum). -3-

kerefis < Ar. Kereviz (apium graveolens). -6-

kerih *bk. kerīh* -1-

kerīh < Ar. Çirkin, iğrenç. -2-

kerīm < Ar. Büyük, ulu. -1-

kerre < Ar. Defa, kez; *krş. kez* -4-

kes - 1. Kesmek. 2. Son vermek, durdurmak. -4-

keş̄afet < Ar. Yoğunluk, koyuluk. -1-

kesb < Ar. Kazanmak, edinmek. -3-

keş̄erallahu < Ar. Allah bolluk versin. -1-

keş̄ire < Ar. 1. Geven dikeninden elde edilen bir tür zamk. 2. Kesret, çok çok olan; *bk. keş̄ret* -5-

keş̄ir’ü’l-menī < Ar. Meni, döl suyunun çokluğu. -1-

keş̄ret < Ar. Çokluk, bolluk; *krş. vufūr* -10-

keşūr < Far. Havuç (daucus carota); *krş. cezer* -10-

kettān < Ar. Keten bitkisi ve bundan elde edilen dokuma, bez (linum usitissimum). -6-

keyfiyyet < Ar. Nitelik. -5-

kez Kez, defa; *krş, kerre, def‘a* -7-

ḳıbel < Ar. Taraf, yan, yön; *krş. cihet* -3-

ḳıbrısī < T.-A. Kıbrıs’a ait. -1-

ḳıġ Hayvan dışkısı, bok; *krş. boḳ, ters* -1-

ḳıl - Kılmak, yapmak, etmek. -26-

ḳıl Kıl. -52-

ḳılıvėr - Kılıvermek, çabucak kılmak. -1-

ḳıllet < Ar. Azlık, kıtlık. -1-

ḳıllı Kıllı. -1-

ḳına *krş. ḥınnā* -6-

ḳırāṭ < Gr. Miskalin yirmi dörtte biri ağırlığına eşit, 0.2004 gramlık bir ölçü birimi. -2-

ḳırfa < Ar. Amber kabuğu, tarçın ağacına benzer bir ağacın kabuğu (croton eluteria). -10-

ḳırḳ Kırk. -8-

ḳırmızı < Ar. Kırmızı. -1-

ḳışa Kısa. -1-

ḳıs(ı)m < Ar. Bölük, parça, bölüm. -6-

ḳış Kış, kış mevsimi. -2-

ḳıvām < Ar. Kıvam. -18-

ḳıvām-dih < Ar.-Far. Kıvam verici, kıvama getirici (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ḳıvırcuḳ Kıvırcık; küçük küçük kıvrımları olan. -2-

ḳıyām < Ar. Dik olma, yukarı kalkma.-18-

ḳıyās < Ar. Kıyas, karşılaştırma. -2-

ḳıyma Çekilmiş, ufacık et. -1-

ḳız - Kızmak, ısınmak; *krş. ḳızar-* -3-

ḳız Kız. -2-

ḳızar - Kızarmak, ısınmak; *krş. ḳız-* -4-

ḳızart- (d) Kızartmak, kırmızılaştırmak.-1-

ḳızdur - Kızdırmak, ısındırmak. -1-

ḳızġun Kızıl; *krş. ḳızıl* -1-

ḳızıl Kızıl; *krş. ḳızġun* -19-

ḳızılca Kızıla çalan, kırmızımsı. -1-

ḳızıllıḳ (ġ) Kızıllık, kırmızılık. -1-

ki < Far. Ki, ki edatı; *krş. kim* -26-

kibāş < Ar. Koçlar, erkek koyunlar. -1-

kifāyet < Ar. Yeterlik, kâfi olma, yararlık. -1-

kim Ki edatı; *krş. ki* -661-

kimi Kimi, bazısı, kimisi. -3-

kimse Kimse, herhangi biri. -9-

kināyet < Ar. Maksadı dolaylı ve üstü kapalı olarak anlatan söz; örtmece. -2-

kirde Genellikle mısır ununda yapılan ve tandırda pişirilen bir tür pide. -1-

kirec < Far. Kireç. -1-

kiriş 1. Ok atılan yayın ikin ucu arasındaki esnek bağ. 2. Kasların uçlarında bulunan, kasları kemiklere ve başka organlara bağlayan, beyazımsı kordon, tendon. -1-

kirpük Kirpik.-3-

ḳīrūṭī < Gr. Mumlu bez üzerine yapılan bir tür yakı. -2-

kīse < Far. Kese, küçük, büyük torba, kap. -3-

kişi Kişi, kimse. -55-

kişnic < Far. Kişniş otu (coriandrum sativum). -4-

kitāb < Ar. Kitap. -6-

kitāb-ı a‘żā-yı āletī Câlinus'un eserlerinden birinin Arapça çevirisi. -1-

kitāb-ı ‘azīz Kur‘an-ı Kerim; *krş. kitāb-ı kerīm* -1-

kitāb-ı bālā Ahmed-i Nîlî'nin (öl. 859) eseri. -1-

kitāb-ı kerīm Kur‘an-ı Kerim; *krş.kitāb-ı ‘azīz* -1-

kitābu bercān Ahmed-i Nîlî'nin bahname türünde yazdığı eserinin adı. -1-

kitābu cāmi‘ü'l-leẕẕāt Nasr el-Bağdâdî'nin (öl. 987) cinsellikle ilgili eserinin adı. -1-

kitābu ‘ırşü'l-‘arāyis Cahiz'in eseri. -1-

kitābu īżāḥ fī esrāru'n-nikāḥ Şeyzerî et-Taberî'nin (öl. 589/1193 [?]) kadın ve erkeğin cinsel gizemlerinden bahseden, her

biri onar bölümlük iki cüzden oluşan eserinin adı. -1-

kitābu rücū'u'ş-şeyḫ ile'ş-ṣıbyān Tifâşî'nin (Yusuf et-Tifâşi, 1184-1253) bahname türündeki ünlü kitabı. "Kitâb fî 'İlmi'l-Bâh adlı eserin telifinde en çok örnek alınan eser". -1-

kitābü'l-ḳıyān Câhiz'in, içkili şarkılı toplantı düzenleyenleri eleştirdiği fakat müziğin aşk ve güzellikle ilişkisinin üzerinde durduğu, sanat alanındaki eserinin adı. -1-

kitābü'l-münākaḥa ve'l-müfātaḥa Ubeydullah el-Müsebbihî'nin (öl. 1032) bahname türünde yazdığı eseri. -1-

ḳo - 1. Koymak, bırakmak. 2. Adlandırmak; *krş. ḳoy-* -4-

ḳoca Yaşlı, ihtiyar; *krş. pīr* -1-

ḳocal - Yaşlanmak, kocamak.-2-

ḳocalt - (d) Yaşlandırmak, ihtiyarlatmak. -2-

ḳoç 1. Koç. 2. Metinde, cinsel organı küçük olan erkek. -4-

ḳoduḳla - Sıpa yavrulamak. -1-

ḳoḳ - Kokmak. -2-

ḳoḳla - Koklamak;*krş. ḳoḳula-* -1-

ḳoḳu Koku; *krş. būy* -1-

ḳoḳula - Koklamak; *krş. kokla-* -2-

ḳoltuḳ (ġ) Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer. -7-

ḳop - Meydana gelmek, oluşmak, ortaya çıkmak. -6-

ḳopar - 1. Koparmak. 2. meydana gelmek. -2-

ḳorḳ - Korkmak. -1-

ḳorḳu Korku. -1-

ḳoruḳ Koruk, olgunlaşmamış üzüm. -2-

ḳoy - Koymak, katmak; *krş. ḳo-* -73-

ḳoyıl - Koyulaşmak, koyulmak. -1-

ḳoyu Koyu, yoğun. -1-

ḳoyul - Konulmak, içine bırakılmak. -1-

ḳoyun 1. Koyun. 2. Metinde, cinsel organı küçük olan kadın. -9-

ḳōz < Far. Ceviz (juglans regia); *krş. cevz* -6-

kök Kök; *krş. dib* -2-

köknār < Far. Köknar ağacı ve yemişi (abies cilicica). -8-

köpük (g) Köpük; *krş. kef* -14-

köpüksüz Kökpüksüz. -1-

köşek (g) Deve yavrusu. -1-

köti Kötü, sağlam olmayan. -1-

ḳubül < Ar. Kadın cinsel organı, vajina; *krş. ferc, altınyan, raḥ(i)m* -1-

ḳudret < Ar. Kuvvet, güç takat. -3-

ḳul Para veya bir başka şey karşılığında satın alınan insan, köle. -1-

ḳulaḳ Kulak. -1-

ḳulan Yaban eşeği. -1-

ḳulunc < Ar. 1. Bağırsaklarda görülen bir tür sancı. 2. Şiddetli omuz ve sırt ağrısı. -4-

ḳur - Kurmak, oluşturmak. -1-

ḳurbaġa Kurbağa. -1-

ḳurı - Kurumak; *krş. ḳuru-* -1-

ḳurıt- (d) Kurutmak; *krş. ḳurut-* -3-

ḳurşa < Ar. Yuvarlak, hap şeklinde ilaç. -4-

ḳurt (d) Kurt. -1-

ḳurtul - Kurtulmak, rahatlamak. -1-

ḳuru - Kurumak; *krş. ḳurı-* -3-

ḳuru Kuru. -12-

ḳurudıcı Kurutucu. -1-

ḳuruducı *bk. ḳurudıcı* -1-

ḳurulıḳ Kuruluk; kuru özelliğe sahip olma. -2-

ḳurut - (d) Kurutmak; *krş. ḳurıt-* -20-

ḳusṭ < Ar. Kıst otu ve bu otun kökünden elde edilen ilaç; kust-ı hindî ve kust-ı arabî olmak üzere iki türü bilinir (costus). -8-

ḳuṣūr < Ar. 1. Kusur, eksiklik. 2. Sakatlık. -5-

ḳuş Kuş. -2-

ḳuvvet < Ar. Kuvvet, güç. -127-

ḳuvvetlen - < Ar.-T. Güçlenmek, kuvvetlenmek. -1-

ḳuvvetlendür - < Ar.-T. Güçlendirmek, kuvvetlendirmek. - 2-

ḳuvvetlü < Ar.-T. Kuvvetli, güçlü. -8-

ḳuyruḳ (ġ) 1. Hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ. 2. Koyunun bazı türlerinde eritilerek yağı alınan bir uzantısı. -3-

ḳuzı Kuzu. -7-

ḳuzı ḳulaġı Kuzu kulağı bitkisi (rumex acetosella). -1-

küçücük Çok küçük, çok ufak. -1-

küçük Küçük. -1-

kül Kül. -5-

külek Tahta kova. -5-

küllî < Ar. Bütün. -2-

küllîyyet < Ar. Genellik, umumilik, bütünlük. -1-

küllü Küllü. -1-

kündür < Gr. Günlük, buhur (boswellia thurifera). -1-

küpcük (g) Kavanoz, ufak küp. -1-

kürsî < Ar. Oturulacak yer; rahmin oturacağı yer. -1-

kütüb < Ar. Kitaplar.-1-

k.+ den 3b/10

L

lā-büdd < Ar. Lazım, gerekli, gerek. -14-

lā-cerem < Ar. Şüphesiz, besbelli, elbette. -2-

la'be < Far. Acı çiğdem (colchium autumnale). -1-

lāciverd < Far. Koyu mavi renkte değerli bir taş, laciverd taşı. -1-

lāden < Far. Laden otu ve bundan elde edilen zamk (citris creticus). -2-

lāḥiḳ < Ar. Yakın, bitişik. -1-

laḥm < Ar. Et; *krş. et* -3-

lākin < Ar. Lakin, fakat, ancak. -10-

laṭīf < Ar. Yumuşak, hoş, güzel; nazik. -19-

laṭīfe < Ar. Hoş, güzel. -2-

lāyıḳ < Ar. Yakışan, yaraşır. -1-

lāzım < Ar. Gerekli, lazım. -6-

leb < Far. Dudak. -2-

lebānāt < Ar. Çiğneyerek alınan ilaçlar. -2-

lebāne *bk. lebānāt* -1-

lebūb < Ar. Cevherler, özler (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ledıġ < Ar. Yanmak, sızlamak, acımak. -2-

leṭāyif < Latifeler, güldürecek güzel sözler ve hikayeler. -1-

levn < Ar. Renk. *krş. ḫiżāb, reng, eŋ* -11-

levzīne < Far. 1. Badem helvası. 2. Bademli helva. -1-

leyl < Ar. Gece; *krş. ġece* -1-

lezic < Ar. Yoğun, yapışkan. -2-

leẕẕ *bk. leẕẕet* -1-

leẕẕāt < Ar. Tadlar, çeşniler. -3-

leẕẕet < Ar. Lezzet, tad; *krş. leẕẕ* -22-

leẕẕetlü < Ar.-T. Lezzetli, tatlı. -1-

libās < Ar. Esvap, elbiseler. -1-

līmūn < Gr. Limon (citrus limonum). -2-

lisān-ı ʻaṣfūr < Ar. Kuş dili bitkisi (rosmarinus officinalis); *krş. elsinetü'l-ʻaṣāfīr* -4-

livāṭa < Ar. Erkekler arasındaki cinsî sapıklık, erkek erkeğe cinsel ilişkiye girme. -3-

luʻāb < Ar. Bitki suyu. -6-

luʻāb-ı bezr-i ḳaṭūnā < Ar. Pireotu tohumu suyu. -1-

luṭf < Ar. Hoşluk, güzellik; iyi muamele, iyilik. -2-

luʻūḳ < Ar. Yalanmak üzere hazırlanmış, ilaç olarak kullanılan bir grup macun. -1-

M

mā-teḳaddem < Ar. Önceleri, geçen. -1-

mā-yeteḥallel < Ar. Hallolunabilir. -1-

maʻācīn < Ar. Macunlar. -5-

maʻāṣī < Ar. 1. Asilikler. 2. Günahlar. -2-

maʻcūn < Ar. Macun, bir grup ilacın genel adı. -25-

mādām < Ar. Öyle ki. -1-

mādde < Ar. Madde, öğe. -2-

maʻde < Ar. Mide. -15-

mafāṣıl < Ar. Eklemler, mafsallar. -7-

maġribī Magribli, Fas halkından olan, Mısır ötesi Kuzey Afrika halkından olan. -1-

maġsūl < Ar. Yıkanmış, guslolmuş. -1-

maḥall < Ar. Yer; *krş.yėr* -5-

maḥbūb < Ar. 1. Sevilen, sevilmiş. 2. Erkek sevgili. -6-

maḥbūbe < Ar. Kadın sevgili, sevilmiş. -2-

maḥlūkāt < Ar. Canlılar; yaratıklar. -1-

maḥmūde < Ar. Övülmeye değer. -1-

maḥmūm < Ar. Hummalı, sıtmaya tutulmuş olan; ateşli, ateşi olan. -1-

maḥrūrü'l-mizāc < Ar. Hararetli, sıcak mizaçlı. -1-

maḫṣūṣ < Ar. Ayrı, müstakil, başlı başına; özel; *krş. maḫṣūṣa* -3-

maḥsūs < Ar. Aşikâr, belli, meydanda. -1-

maḫṣūṣa < Ar. Mahsus, hususi; *krş. maḫṣūṣ* -1-

maḳāle < Ar. Tek bir bahis üzerine kaleme alınan yazı; makale. -1-

maḳaṣ < Ar. Makas. -2-

maḳbūl < Ar. Hoş karşılanmak, kabul olunmak. -1-

maḳbūle *bk. maḳbūl* -1-

maḳṣūd < Ar. İstenilen, arzu edilen şey, istek. -8-

māl < Ar. 1. Mal, eşya. 2. Servet, varlık. -3-

māliḫūlyā < Ar. < Gr. Melankoli. -3-

mālik < Ar. Sahip, bir şeye sahip. -1-

ma'lūm < Ar. Bilinen, belli. -3-

ma'mūr < Ar. Bayındır, şenlikli. -1-

ma'nī < Ar. Anlam, bilgi. -1-

manẓar < Ar. 1. Görünüş. 2. Yüz, çehre.-1-

maraż < Ar. Hastalık. -4-

ma'rifet < Ar. 1. Yetenek, hüner. 2. Bilme, biliş. -6-

marūl < Gr. Marul (lactuca sativa). -4-

marżī < Ar. Rıza gösterilmiş, beğenilmiş; hoşnutluk. -1-

maṣlaḥat < Ar. İş. -1-

maṣrūf < Ar. Sarf olunmuş, harcedilmiş. -1-

maṣṭakī < Ar. Sakız, sakız ağacından elde edilen bir tür reçine (pistacia lentiscus); *krş. saḳız* -24-

maṭlab < Ar. 1. Meram, maksat, istenilen şey. 2. Bahis, mesele. -1-

maṭlūb < Ar. Talep edilen, istenilen, aranılan şey. -4-

maṭlūbat < Ar. İstenilenler, talep edilenler. -1-

māye < Far. Maya, öz, esas. -2-

mażāḥik (g) < Ar. Güldüren, güldürücü sözler. -1-

mażarrat < Ar. Zarar, zararlılık. -11-

mażarratlu < Ar.-T. Zararlı. -2-

māzeryūn < Far. Sütleğengillerden bir bitki, kulapa (daphne mazereum). Dağ mazeryunu (daphne alpina) ve Hint mazeryunu (clitoria ternatea) olmak üzere iki türü vardır. -1-

māzū < Far. Mazı (thuya). -8-

mā' < Ar. Su, özsu; *krş. ṣu* -2-

mā'ī < Ar. Su renginde, mavi. -3-

mā'il < Ar. 1. Meyilli, istekli. 2. Andırır, benzer, ..e çalar. -4-

mā'iyye < Ar. Sular. -1-

mā'iyyet < Ar. Sulu yapısı. -1-

mā'ü'l-'asel < Ar. Bal şerbeti (aua meli). -1-

mā'ü'l-cübn < Ar. Peynir suyu. -1-

mā'ü'l-laḥm < Ar. Et suyu. -7-

mā'ü'r-rummāneyn < Ar. Nar suyu. -1-

mebnī < Ar. Bina olunmuş, kurulmuş, yapılmış. -1-

mebrūd < Ar. Soğuk. -1-

mebrūdü'l-mizāc < Ar. Bünye özelliği olarak soğuk yapılı. -1-

mecmū' < Ar. Bütün, hepsi. -6-

mecmū'a < Ar. Toplanıp biriktirilmişi tertip ve tanzim edilmiş yazma kitap. -4-

mecrā < Ar. 1. Su yolu. 2. Bedendeki ahlatın akıştığı yol. -6-

meflūc < Ar. Felç olmuş, inmeli, kımıldamaz, oynamaz hale gelmiş olan. -1-

mef'ūl < Ar. Bir işi yapandan etkilenen (Metinde kadın). -4-

meger < Far. Eğer, o durumda. -3-

mehdīyyü'r-raḫmeti < Ar. Koruyup bağışlayanın hidayete ereni, doğru yolu tutanı; rahmet yolunu gösteren. -1-

meḥmed Osmanlı padişahı I. Mehmet (öl. 855/1451). -1-

mekkī Mekkeli. -2-

mekrūh < Ar. İğrenç, tiksinti veren. -2-

mekruh *bk. mekrūh* -1-

melāḥatlü < Ar.-T. 1. Tatlı, güzel, hoş. 2. Güzellik, yüz güzelliği. -2-

melāl < Ar. Usanç, usanma, bıkma. 2. Sıkılma, sıkıntı. -1-

memdūḥ < Ar. Övülmüş; övülemeye değer, övülecek. -1-

memzūc < Ar. Karışmış, mezc edilmiş. -6-

memzūce *bk. memzūc* -1-

men' < Ar. Yasak etme, bırakmama; durdurma; esirgeme. -9-

menāfi' < Ar. Menfaatler, yararlar. -3-

menākih < Ar. Evli veya evlenebilecek (kadın). -1-

menefşe < Far. Menekşe (viola tricolor); *krş. benefşe* -1-

menfa'at < Ar. Menfaat, yarar, fayda. -43-

menfa'atlü < Ar.-T. Faydalı, yararlı. -2-

menī < Ar. Meni, döl suyu; *krş. ṣulb* -104-

mensūb < Ar. Bir kimseye bir şeye nisbeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan. -1-

menşūr < Ar. Şebboy çiçeği (hesperi matronalis). -5-

menūṭ < Ar. Bağlı. -1-

mercān < Ar. Mercan. -1-

mercimek < Far. Mercimek (lens culinaris). -6-

merhem < Ar. Merhem. -2-

merḳaşīşā < Gr. Ruşena taşı. -1-

mermer < Gr. Mermer. -1-

mirā < ? -1-

mersīn < Gr. Mersin ağacı ve yemişi (myrtus communis). -9-

mertebe < Ar. 1. Derece. 2. Miktar. -1-

merṭūb < Ar. Rutubetli; rutubetli mizaca sahip kişiler. -2-

merṭūbü'l-mizāc < Ar. Rutubetli yapıya sahip, mizacı rutubetli. -2-

merzencūş < Far. Mercanköşk çiçeği (origanum majorana). -7-

meşāne < Ar. Mesane, sidik kavuğu. -1-

meşelā < Ar. Mesela, örneğin, şunun gibi. -23-

meserret < Ar.Sevinç, mutluluk, şenlik. -1-

meslūl < Ar. Verem, vereme yakalanmış. -1-

meşrūzīṭūs İsmini bir Yunan hükümdarından alan macun, mesir macunu. -1-

mes'ūd < Ar. Mutlu, keyfi yerinde. -2-

mesūḥ < Ar. Vücuda sürülerek uygulanan bir afrodizyak ilacı (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

mesūḥāt < Ar. Afrodizyak ilaçları. *bk. mesūḥ* -2-

meşġūl < Ar.Bir işle uğraşan, iş görmekte olan. -4-

meşmūmāt < Ar. Misk, ıtır gibi güzel kokulu şeyler (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -3-

meşrūbāt < Ar. İçilecek şeyler. -1-

mevcūd < Ar. 1. Var olan, bulunan. 2. Hazır olan, hazır bulunan. -4-

mevīzec < Far. Yaban üzümü (delphinum staphisagria). -1-

mevt < Ar. Ölüm. -1-

mevżi' < Ar. Yer, bir şey konulacak olan yer. -10-

mey-gūn < Far. Şarap renginde olan, kırmızıya çalan. -1-

mey-puḫte < Far. Pekmez. -1-

meydūs Hekim adı. -1-

meyl < Ar. Eğilim, teşebbüs. -13-

meymūn < Ar. Maymun. -4-

mezīd < Ar. 1. Artma, artırma, çoğalma. 2. Artmış, artırılmış, büyümüş. -2-

meẕkūr < Ar. Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış. -11-

meẕkūrāt < Ar. Zikredilmiş, anılmış, adı geçmiş şeyler. -3-

meẕkūre *bk.meẕkūr* -6-

meẕmūm < Ar. 1. Zemmolunmuş, yerilmiş. 2. Beğenilmemiş; ayıp. -1-

me'kūlāt < Ar. Yiyecekler. -2-

me'mūn MS 786-833 yılları arasında yaşamış, 813-833 yılları arasında Abbasi halifesi olarak görev yapmıştır. -1-

mı Soru eki. -2-

mıḳnaṭis < Gr. Mıknatıs. -1-

mıṣırī *bk. mıṣrī* -2-

mıṣrī 1. Mısırlı. 2. Mısır ülkesiyle ilgili. -2-

mi Soru eki. -1-

mī‘a < Ar. Günlük ağacı, sığla ağacı (liquidambar orientalis); *krş. günlük* -1-

miḳdār < Ar. Miktar; belirlenen gerekli miktar, doz, derece. -47-

milḥ < Ar. Tuz (Metinde terkip adı olarak geçmektedir); *krş. tuz* -6-

miṣāl < Ar. Örnek. -2-

misk < Ar. Misk otu (moschiferus). Bir cins güzel koku; *krş. müşk* -2-

miṣḳāl < Ar. 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi. -156-

mizāc < Ar. Bünye özelliği. Mizaç, dört ana unsur olan kan, safra, sevda ve balgam maddelerinden oluşur; bu maddelerin oranları mizaç özelliklerini oluşturur. -62-

mizāclu < Ar.-T. Mizaçlı, yapılı. -5-

mu‘ālece < Ar. İlaç yapma, ilaç kullanma, tedavi, sağaltım. -1-

mu‘ānaḳa < Ar. Birbirinin boynuna sarılma, sarmaşma, kucaklaşma. -1-

mu‘āşere *bk. mu‘āşeret* -1-

mu‘āşeret < Ar. 1. Cinsel birliktelik yaşama. 2. Birlikte yaşayıp iyi geçinme. -1-

mu‘āvenet < Ar. Yardım, yardım etme. -1-

muġāṣ < Ar. Kudret narı, acayip elması, papara, balasan (momordica balsamina). -1-

muġīṣ < Ar. Yardım eden, yardıma koşan (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

muḥabbet < Ar. Sevgi. -11-

muḥabbetlü < Ar.-T. Seven. -1-

muḫaddir < Ar. Hissi uyuşturucu, uyuşturan. -1-

muḫaddirāt < Ar. Uyuşturucu ilaçlar.-1-

muḫālefet < Ar. Uygunsuzluk, uyuşmazlık, aykırılık. -2-

muḫālif < Ar. Aykırılık gösteren, uymayan, uygun olmayan. -2-

muḥallil < Ar. Yumruları, şişleri, veya bir iltihabı iyi eden ilaç. -1-

muḥammed Hz. Muhammed. -1-

muḥarrik < Ar. Hareket ettirici. -1-

muḥkem < Ar. Sağlam, sıkı. -15-

muḥreḳ < Ar. Kavrulmuş, yanmış, yakılmış. -3-

muḥreḳe *bk. muḥreḳ* -1-

muḥriḳ < Ar. Kavrulmuş, yanmış, yakılmış. *krş. muḥreḳ* -1-

muḥriḳa *bk. muḥriḳ* -1-

muḥtāc < Ar. İhtiyacı olan, kendisine bir şey lazım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen. -4-

muḫtār < Ar. Seçkin, seçilmiş. -1-

muḥtebis < Ar. Kapanıp kalan. -1-

muḫtelif < Ar. 1. İhtilaf eden, birbirine uymayan, zıt. 2. Türlü, çeşitli; çeşit çeşit. -4-

muḫtelife *bk. muḫtelif* -1-

muḫteliṭ < Ar. Karışık, karma. -2-

mu'īn < Ar. Yardım eden, yardımcı. -1-

muḳaddemā < Ar. Önce, önceleri. -1-

muḳaddime < Ar. Başlangıç, giriş, ön söz; kısım, bölüm, fasıl. -2-

muḳārin < Ar. Bitişik, ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış, bir yere gelmiş. -4-

muḳaşşer < Ar. Kabuğu soyulmuş. -1-

muḳāvemet < Ar. Karşı durma, dayanma, karşı koyma, direnme. -1-

muḳavvī < Ar. Güçlendirici. -13-

muḳl < Ar. Günlük ağacı (boswellia carteri), mukl-ı azrak ve muklü'l-yehud olmak üzere iki türü vardır. -2-

muḳliye *bk. muḳl* -1-

muḳteżā < Ar. Lazım gelmiş, gereği. -1-

mūm < Far. Mum çiçeği. -2-

mūmıyā < Far. Mumya denen bir tür ilaç. -1-

munżamm < Ar. Üste konan, katılan; ek. -1-

murābıṭ < Ar. İbadete bağlı kimse. -1-

murād < Ar. 1. Arzu, dilek, istek. 2. Özel ad (Sultan II. Murad). -4-

murd < Far. Mersin ağacı ve yemişi (myrtica communis). -1-

muṣāḥabet < Ar. Sohbet etme. -1-

musaḫḫin < Ar. Isıtan, ısıtıcı, kızdıran. -2-

musaḫḫināt < Ar. Isıtan, ısıtıcı, kızdırıcı nesneler. -1-

muṭaccen < Ar. Kızarmış. -1-

mu'tād < Ar. Âdet olunmuş alışılmış. -1-

mutavassıṭ < Ar. Orta, ortalama. -2-

muṭayyibāt < Ar. Güzelleştiren, iyileştiren işler. -1-

mu'tedil < Ar. 1. Ne az, ne çok, orta halde bulunan. 2. Uygun, münasip. 3. Mülayim, yavaş, sert olmayan. -6-

mu'tedîl *bk. mu'tedil* -4-

mu'tedilü'l-ḥarāret < Ar. Isısı ne az, ne çok olan, uygun derecede olan. -1-

mu'tedilü'l-ḳıvām < Ar. Uygun kıvam.-1-

mu'tedilü'l-mizāc < Ar. Ortalama mizaç yapısına sahip. -1-

muṭī' < Ar. 1. İtaat eden, boyun eğen. 2. Bağlı. *krş. muṭī'a* -2-

muṭī'a < Ar. 1. İtaat eden, boyun eğen. 2. Bağlı. *krş. muṭī'* -2-

muttaṣıl < Ar. 1. Ulaşan, kavuşan, bitişen. 2. Aralıksız, hiç durmadan. -2-

muvāfaḳat < Ar. Uygunluk, uyma. -6-

muvāfiḳ < Ar. Uygun, yerinde. -13-

muvāfiḳa *bk. muvāfiḳ* -2-

muza'fer < Ar. 1. Bir pilav çeşiti. 2. Su, un ve baldan yapılmış bir çeşit tatlı içecek. -1-

mużayyıḳāt < Ar. Darlıklar. -1-

mużırr < Ar. Zararlı. -1-

mübālaġa < Ar. Pek fazla, çok aşırı. -3-

mübārek < Ar. Uğurlu, hayırlı, mutlu, kutlu. -1-

mübāşeret < Ar. Bir işe başlama, girişme. -2-

mücām'at < Ar. Cima etme, cinsî münasebetde bulunma. -1-

mücerreb < Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş. -8-

mücerrebāt < Ar. Tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış şeyler. -1-

mücerred < Ar. 1. Soyulmuş. 2. Karışık ve katışık olmayan; tek, yalnız. -1-

mücevvef < Ar. İçi oyuk, içi boşaltılmış.-3-

müctemi' < Ar. Toplu; birleşmiş. -1-

müdāvemet < Ar. 1. Devam etme. 2. Bir işe aralıksız çalışma. -2-

müfîd < Ar. Faydalı, yararlı. -5-

müfred < Ar. Tek, yalnız; basit. -2-

müfredāt < Ar. İlaçlar, tedavi edici maddeler. -1-

müfrede *bk. müfred* -1-

müfsid < Ar. Bozan, bozucu.-1-

müherrā < Ar. 1. İyice pişmiş durumda. 2. İyice. 3. Pişmiş. -11-

mühlik < Ar. Helak eden, helak edici, öldüren, öldürücü. -1-

mükedder < Ar. Kederli, üzüntülü, tasalı. -1-

mülāṭafa < Ar. Latife etmeler, şakalaşmalar. -1-

mülāyim < Ar. 1. Uygun. *bk. muvāfiḳ* 2. Yumuşak huylu, yavaş. -7-

mülāzemet < Ar. Bir işle devamlı meşgul olma. -5-

müleyyināt < Ar. Yumuşatan, yumuşatıcı. -1-

müleẕẕiẕāt < Ar. Lezzet verici nesneler.-2-

mülk < Ar. Bir kişinin malı olan şey, nesne. -4-

mülūk < Ar. Hükümdarlar. -5-

mülūkî < Ar. Hükümdarlarla ilgili, hükümdarlara ait (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

mümteḥan < Ar. Denenmiş, sınanmış, imtihan edilmiş. -1-

mümtelî < Ar. Mide dolgunluğuna ulaşmış; dolmuş. -2-

mümtezic < Ar. Uyan, uyuşan, uyuşmuş. -1-

mün'adim < Ar. Yok olan. -1-

mün'aḳid < Ar. Bağlanmış, bağlı. -10-

münaḳḳaṣāt < Ar. Eksiltmeler, eksilmeler. -1-

münaḳḳî < Ar. Temizlenmiş, arınmış. -1-

münāsebet < Ar. 1. Uygunluk. 2. İlgi, yakınlık, bağ. -4-

münāsib < Ar. Uygun, yakışık, yaraşık. -5-

münḳaṭı' < Ar. Kesilen, kesilmiş, kesik. -2-

müntefiḫ < Ar. Kabaran, şişen; şişkin, hava ile doldurulmuş. -2-

mürdeseng < Far. Doğal kurşunoksit. -2-

mürebbā < Ar. Terbiye edilmiş, işlenmiş. -12-

mürebbī *bk. mürebbā* -1-

mürekkeb < Ar. 1. Birleşik, terkip edilmiş. 2. Mürekkep. -6-

mürekkebe *bk. mürekkeb* -1-

mürr < Ar. Mirra adı verilen ve Arabistan'da yetişen bir ağacın zamkı, usaresi (comiphora myrrha). -3-

mürtekib < Ar. Kötü, yakışıksız iş yapan. -1-

müsaḫḫan < Ar. Isıtılmış, kızdırılmış. -1-

müşemmen < Ar. Besili, yağlı. -1-

müsemmen *bk. müşemmen* -2-

müslimān İslam dininde olan. -1-

müstaḥkem < Ar.Sağlam,sağlamlaştırılmış. -1-

müstaḥsen < Ar. Beğenilmiş, güzel sayılmış. -5-

müstaḳbeḥ < Ar. Beğenilmeyen, tiksinilen. -1-

müstaḳīm < Ar. Doğru, mantıklı. -1-

müsteḥabb < Ar. Sevilen, beğenilen. -4-

müstevfī < Ar. Kâfi derecede, yeteri kadar. -1-

müşāfehe < Ar. Ağız ağıza, yüz yüze, karşı karşıya konuşma. -1-

müşāhede < Ar. Bir şeyi gözle görme, gözlemleme, takip etme. -1-

müşākil < Ar. Şekilce bir olan, benzeyen. -2-

müşk (g) < Far. Misk; *krş. misk* -14-

müştaġil < Ar. İştigal eden, bir işle meşgul olan, uğraşan. -2-

müştāḳ < Ar. İştiyaklı, özleyen, can atan. -3-

müstaḳıliyye < Ar. Kendi başına, başlı başına. -2-

müştehā < Ar. Arzu olunan, istenilen. -2-

müşterek < Ar. Ortak, aynı. -2-

müte'alliḳ < Ar. Bağlı, ilgili, ilişiği olan. -2-

müteferriḥ < Ar. Ferahlanan, içi açılan. -1-

müteferriḳ < Ar. Dağınık, ayrı ayrı. -2-

müteġayyir < Ar. 1. Değişen, başkalaşan. 2. Bozulmuş, bozuk. -5-

müteḥallil < Ar. Hallolmuş, erimiş, çözülmüş. -1-

mütekāşif < Ar. Koyulaşan, yoğunlaşan.-1-

mütemmem < Ar. Tamamlanmış, eksiği kalmamış.-1-

mütemmimāt < Ar. Olgunluk, tamlık.-1-

mütenāsib < Ar. Münasip, uygun, denk. -1-

müteşābihetü'l-eczā < Ar. Birbirine benzeyen ilaçlar. -1-

mütevātir < Ar. Peş peşe, sürekli, arka arkaya. -3-

mütevāzim < Ar. İçi boşaltılmış, içi boş, güçsüz, zayıf. -1-

mütevellid < Ar. 1. Meydana gelmiş, doğmuş. 2. İleri gelmiş. -4-

müte'aḫḫir < Ar. Sonra gelen, çağdaş, güncel. -1-

müte'ellime < Ar. Acı duyan, acıyan. -1-

müte'emmile *bk. müte'ellime*

müttefiḳ < Ar.Bağlaşmış, birleşmiş. -1-

müvellid < Ar. Doğuran, meydana getiren, meydana gelen. -2-

mü'eddī < Ar. Sebeb olan, doğuran, meydana getiren. -3-

mü'ellif < Ar. Bağdaştırıcı, uyumlu. -1-

N

nā-gāh < Far. Ansızın, birdenbire. -1-

nab(ı)ż < Ar. Nabız. -1-

nādirü'l-vuḳū' < Ar. Nadir olan, pek az görülen. -1-

nāfi' < Ar. Faydalı, yararlı. -8-

naḥīf < Ar. Zayıf, arık; *krş. aruḳ* -1-

nā'im < Ar. 1. Taze, körpe. 2. Yumuşak, kemiksiz (şey). -1-

nāḳih < Ar. Hastalıktan yeni kalkıp henüz zayıf olan kimse. -1-

naḳl < Ar. Aktarma. -1-

naḳṣ < Ar. Eksiklik, noksan. -3-

na'nā' *bk. na'na'* -3-

na'na' < Ar. Nane (mentha piperita). -3-

na'nā *bk. na'na'* -3-

nār < Far. Nar ağacı ve meyvesi (punica granatum); *krş. enār, rummān* -3-

nār-müşk < Far. Ortasında bir miktar yeşili olan bir Hint narı tohumu nâr-ı hindî, nâr-ı berrî (mesua ferrea). -2-

nārçīl < Far. Hindistan cevizi ağacı, narçil ağacı (cocos nucifera). -1-

nārınc < Far. Turunç (citrus aurentium amara); *krş. turunc* -2-

nās < Ar. İnsanlar. -12-

naṣīb < Ar. Allah'ın kısmet ettiği şey. -1-

naẓar < Ar. 1. Bakma, bakış. 2. Göre. -7-

ne Ne. -41-

nebāt < Ar. Bitki. -3-

nebīẕ < Ar. 1. Hurma veya arpadan yapılan bir çeşit içki. 2. Şarap. -1-

nebīẕe *bk. nebīz* -1-
n.-i zebīb "üzüm şurubu"

necāset < Ar. Pislik, murdarlık. -1-

nef' < Ar. Menfaat, fayda, yarar. -3-

neffāḥ < Ar. Kokusu çok. -1-

nefḫ < Ar. Üfürme, üfleme. -2-

nefḫa < Ar. Üfürüm. -1-

nefret < Ar. Nefret, tiksinme, iğrenme. -4-

nefs < Ar. 1. Ruh, can, hayat. 2. İnsanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçları. 3. Asıl, maya, cevher. -9-

nefsānī < Ar. Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili.-1-

nefsāniyye *bk. nefsānī* -1-

neft < Ar. Sıvı neft, zift. -1-

nehrī < Ar. Nehire ait, nehirle ilgili. -1-

nekhet *bk. nükhet* -3-

nere Nere, hangi taraf. -1-

nerges < Far. Nergis (narcissus). -3-

nergis *bk. nerges* -4-

nesl < Ar. Nesil, kuşak, soy. -2-

neslehu < Ar. Onun neslini. -1-

nesne 1. Nesne, şey. 2. Vücudun bir parçası, uzuv. -59-

neşv ü nümā < Ar. Büyümek, güzelleşmek, gelişmek; sürüp çıkma; *krş. nümüvv* -1-

nev‘ < Ar. 1. Çeşit, tür. 2. Cins. 3. Sınıf. -2-

nevm < Ar. Uyku; *krş. uyḫu* -1-

nıṣf < Ar. Yarım, yarı. -1-

nice Nasıl, ne. -3-

niçe *bk. nice* -1-

nigār < Far. Güzellik (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

nikāḥ < Ar. Nikah. -2-

nīlūfer < Far. Nilüfer çiçeği (nymphea). -5-

nīm-birşit < Far. Yarı pişmiş, rafadan. -12-

nīm-kūft < Far. Yarı döğülmüş, tam ezilmemiş. -2-

nīm-kūfte *bk. nīm-kūft* -1-

ni‘met < Ar. 1. Yiyeceğe, içeceğe dair şeyler; ekmek. 2. Sadaet, mutluluk. -1-

nisā < Ar. Kadınlar. -1-

nisbet < Ar. Bağlamak. -1-

nişāṭ < Ar. Sevinç, neşe. -3-

nişeste < Far. Nişasta. -3-

nitekim Nitekim, sonuç olarak, öyle ki. -5-

niyyet < Ar. Niyet, amaç. -1-

nizā‘ < Ar. Çekişme, ihtilafa düşme. -1-

nizām < Ar. Düzen, usül; kaide. -1-

noḫūd < Far. Nohut (nicer arietinum).-32-

noḫūd *bk. noḫūd* -1-

noḳṣān < Ar. 1. Eksiklik, azalma. 2. Yokluk. -2-

nūrlu < Ar.-T. Nurlu, aydınlık. -1-

nūş < Far. İçme. -1-

nūşāṭır < Far. Nişadır, amonyum klorür.-1-

nükhet < Ar. 1. Koku. 2. Ağız kokusu. -1-

nümüvv < Ar. Büyüme, yetişme, gelişme, bitme *krş. neşv ü nümā* -1-

O

o O; *krş. ol* -1-

obalan- Çukurlanmak, içeriye doğru çökmek. -1-

ocaḳ Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet. -1-

od Od, ateş. -25-

oġlaḳ Oğlak. -2-

oġlan Oğlan, çocuk. -3-

oġlan aşı Cavşir ağacı ve bundan elde edilen usare, macun (ferula alaeochytris); *krş. cāvşīr* -3-

oḳı - Okumak. -1-

ol - Olmak; bulunmak, meydana gelmek. -815-

olar Onlar*; krş. anlar* -1-

olın - Yapılmak, meydana getirilmek*; krş. olun-* -40-

olun - Yapılmak, meydana getirilmek*; krş. olın-* -6-

on On. -55-

orta Orta, ara. -3-

‘oṣmān Osman Gazi (öl.724/1324). -1-

ot 1. Ot, bitki. 2. Ateş, od; *krş. od* -3-

otur - Oturmak. -2-

oturt- (d) Oturtmak, yerleştirmek. -2-

otuz Otuz. -7-

ov - Ovmak. -30-

ovdur - Ovdurmak. -1-

Ö

öd Öd maddesi*; krş. ṣafrā* -8-

ögüt - (d) Öğütmek. -1-

öküz Öküz. -3-

ölü Ölü, canlı olmayan. -1-

‘ömr < Ar. Ömür, hayat. -1-

öŋ Önce, ön, - den önce. -7-

ördek Ördek. -4-

ört - Örtmek. -5-

örtü Örtü. -1-

örtül - Örtülmek. -2-

örüṭur - Ayağa kalkmak, ayakta durmak. -1-

öyken Akciğer. -2-

öyle Öyle, o şekilde; *krş. eyle* -2-

P

pāça < Far. Koyun, keçi, sığır ayağı.-1-

pādişāh < Far. Padişah, hükümdar. -3-

pāk < Far. Temiz, pak. -3-

pālūde < Far. Pelte, nişasta. -3-

panbuḳ (ġ) < Far. Ebegümecigillerden, koza biçimindeki meyvesi üç, dört, beş dilimli olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisi, pamuk (gossypium). -10-

pāre < Far. Parça, bölüm, cüz. -8-

pazu Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak (beta vulgaris varcicla). -1-

perhīz < Far. Perhiz; *krş. imsāk* -1-

perverde < Far. Çeşitli meyve ve sebzelerin özünün terbiyesinden elde edilen yiyecek. -11-

pes < Far. Öyleyse, şimdi, o halde; sonuç olarak. -9-

pīr < Far. Yaşlı, ihtiyar; *krş. ḳoca*-1-

puḫte < Far. Pişirilmiş şey. -1-

pūlād < Far. Polat, çelik. -2-

R

rabbi’l-‘ālemīn Kainatın efendisi: Allah. -1-

rābi‘ < Ar. Dördüncü. -1-

rābi‘u *bk. rābi‘* -1-

rāci‘ < Ar. 1. Geri dönen. 2. Münasebeti, ilgisi olan. -2-

rādiye < Ar. Rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen. -1-

raġbet < Ar. Rağbet, arzu, istek. -9-

rāgıb < Ar. Rağbet eden, istekli, isteyen. -1-

rāḥat < Ar. Rahat; üzüntüsüz, kedersiz, tasasız bir halde bulunma. -3-

rāḥatlıḳ (ġ) < Ar.-T. Rahatlık. -1-

raḥ(i) m < Ar. Rahim, döl yatağı; *krş. ferc, altınyan,ḳubül* -27-

raḳīḳ < Ar. Berrak, saydam. -6-

raḳīk-i ġayr-ı lezic < Ar. Yoğun ve yapışkan olmayan şeffaflık ve berraklık.-1-

rāmek < Far. Zâc-ı ahmer, mazı, nar kabuğu zamk-ı arabî ve pekmezle yapılan bir macun. -1-

rāst < Ar. Uygunluk. -1-

ra'şe < Ar. Kısmi felç, çeşitli organların titremesi şeklinde belirir. -3-

raṭb < Ar. Rutubetli, nemli özelliğe sahip. -14-

rāyiḥa < Ar. Koku. -30-

rāyiḥalu < Ar.-T. Kokulu. -1-

rāzıḳī < Ar. Kalın kabuklu, iri, uzun taneli üzüm (vitis vinefera). -1-

rāzī Ebûbekir er-Râzî (öl. 313/925). Rey doğumlu, başta felsefe, tıp, kimya vb. alanlarda eserleri olan, ünlü hekim ve filozof. -3-

rāziyāne < Far. Rezene otu (foenicolum vulgare); *krş. rāziyānec* -1-

rāziyānec < Far. Rezene otu (foenicolum vulgare); *krş. rāziyāne* -1-

reddī < Ar. Kabul etmeme, geri çevirme ile ilgili. -2-

rekīk < Ar. Kusurlu.-1-

remeke < Ar. 1. Kısrak; *krş. yund* 2. Cinsel organı ortalama büyüklükte olan kadın. -1-

reng < Far. Renk; *krş. ḫiżāb, levn, eŋ* -4-

resm < Ar. Suret, tertip, düzen*; krş. resme* -1-

resme < Ar. Şekil, tarz, üslup, plan*; krş. resm* -12-

resūl Yalavaç, peygamber: Hz. Muhammed. -5-

revā < Ar. Yakışır, uygun, yerinde. -3-

revāyiḥ < Ar. Kokular. -1-

reyḥān < Ar. Reyhan bitkisi (ocimum basilicum). -6-

reyḥānī < Ar. Reyhana ait, reyhan bitkisiyle ilgili. -1-

re'īs < Ar. Baş, başkan, önde gelen. -1-

rıṭ(ı)l < Ar. Litre; Sıvıları ölçmede kullanılan, bir desimetreküp hacminde ölçü birimi. -31-

ri'āyet < Ar. Gözetme, takip etme. -1-

ribāṭāt < Ar. 1. Bağ, ip. 2. Sinirler; *siŋir* -4-

ricāl < Ar. Erkekler. -2-

rīḥ < Ar. Romatizma, yel, ağrı. -4-

rīḫ *bk. rīḥ* -1-

rīḳ < Ar. Salya, ağız suyu; *krş. yar* -1-

riyāḥ < Ar. Yeller, ağrılar, romatizmalar. -2-

riyāzet *bk.riyāżet* -1-

riyāżet < Ar. Nefsi kırma, perhizle, kanaatle yaşama. -1-

rub‘ < Ar. Dörtte bir, çeyrek. -9-

rūḥ < Ar. Ruh, ömür, duyu; beş duyudan her biri. -3-

rūḥ-efzā < Ar.-Far. Ömür arttıran (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

rūmī Anadolulu, Anadolu’ya ait, Anadolu ile ilgili. -7-

rummān < Ar. Nar ağacı ve meyvesi (punica granatum); *krş. nār, enār* -1-

ruṭūbāt < Ar. Nemler, rutubetler. -2-

ruṭūbet < Ar. Nem, nemli özellik, rutubet; *bk. raṭb* -14-

rücū‘ < Ar. Dönme, geri dönme. -2-

rücū‘u’ş-şeyḫ ile’ṣ-ṣıbyān < Ar. Tifâşî’nin bahname türünde yazdığı Arapça eserin adı. -1-

S

sā‘at < Ar. Saat; vakit, an. -9-

sā‘āt *bk. sā‘at* -3-

ṣabāḥ < Ar. Sabah; *krş. ṣubḥ* -4-

sābi‘ < Ar. Yedinci. -2-

ṣābit < Ar. Sabit; hareketsiz, kımıldamayan, yerinde duran. -3-

ṣabr < Ar. 1. Sabır, tahammül. 2. Sabırlık otu, öd ağacı ve bu bitkiden elde edilen tıbbi zamk (aloe vera). -3-

ṣābūn < Ar. Sabun. -1-

ṣaç - Saçmak, dağıtarak eklemek. -2-

saç Saç. -10-

saç - *bk. ṣaç-* -1-

ṣaç *bk. saç* -4-

saçıl - Saçılmak. -1-

sādec < Far. Hint sümbülü (nardustachys jatamansi). -2-

ṣadef < Ar. Sedefotu (ruta graveolens); *krş. seẕāb* -1-

sādenc *bk. sādec* -1-

sādis < Ar. Altıncı. -2-

sādise *bk. sādis* -1-

ṣadr < Ar. Göğüs, yürek; *krş. gögüs* -4-

ṣafā < Ar. Zevk, gönül şenliği, neşe, eğlence. -8-

ṣāfī < Ar. Safi, katışıksız, saf. -14-

ṣāfīlıḳ(ġ) < Ar.-T. Saflık, katışıksızlık, temizlik. -1-

ṣafrā < Ar. Dört ana öğeden biri olan öd maddesi; *krş. öd* -2-

ṣafrāvī < Ar. Öd maddesiyle ilgili, öd maddesinin ağır bastığı bünye ve nesneler. -2-

safsaṭa < Ar. Görünüşte doğru gibi göründüğü halde gerçekte yanlış olan kıyas; boş, temelsiz, asılsız söz. -1-

ṣaġ 1. Sağ, sağ taraf. 2. Sağlam, sağ, bozulmamış, çürümemiş. -6-

ṣaġıl - Sağılmak. -4-

saġıl - *bk. ṣaġıl-* -6-

ṣaġīr < Ar. Küçük, ufak. -3-

ṣāḥib < Ar. Sahip, bir vasfı olan. -3-

ṣāḥibetü'l-kemāl < Ar. Olgunluk, kemal sahibi. -1-

saḥḳ < Ar. Ezme, dövme, dövülme, dövüp yumuşatma; *krş. ez-* -44-

ṣaḥrāī < Ar. Çöle ait, çöl ile ilgili. -1-

saḳal Sakal. -1-

saḳanḳūr < Gr. Timsah. -6-

saḳın - Sakınmak, uzak durmak. -3-

sāḳıṭ < Ar. İşe yaramaz durumda, düşük. -7-

ṣāḳıṭ *bk. sāḳıṭ* -2-

saḳız Sakız*; krş. maṣṭaḳī* -5-

ṣaḳīl < Ar. Ağır. -4-

sākin < Ar. Sakin, dindirilmiş. -9-

saḳla - Saklamak, korumak. -4-

ṣal' < Ar. Baş tepesinin dazlaklığı, kılsızlığı. -1-

ṣalābet < Ar. Sağlamlık, peklik, katılık. -4-

ṣalābetlü < Ar.-T. Dayanıklı, kuvvetli, sert. -1-

ṣalāḥ < Ar. Düzelme, iyileşme, iyilik. -1-

ṣalāḥiyyet < Ar. Bir işe karışmaya veya görev icabı bir iş yapmaya, bir harekette bulunmaya haklı olma. -3-

ṣāliḥ < Ar. Uygun, iyi, elverişli. -2-

ṣāliş < Ar. Üçüncü. -3-

ṣamġ < Ar. Zamk, çeşitli bitkilerden elde edilen tıbbi reçine. -2-

ṣāmin < Ar. Sekizinci. -2-

ṣan'at < Ar. Metinde, cinsel birleşme anlamında kullanılmıştır. -1-

ṣandal < Ar. Sandal ağacı, çeşitli türleri olan bir ağaç; a) ak sandal (santalum album); b) kızıl sandal (pterocarpus santalinus); c) sarı sandal (fringilla spinus) olmak üzere üç türü ünlüdür. -7-

ṣandaleyn < Ar. İki sandal; *krş. ṣandal* -1-

ṣānī < Ar. İkinci. -4-

ṣāni 'aşere < Ar. On iki. -1-

sar - Sarmak. -1-

ṣarf < Ar. Bir şey için emek, güç vb. şeyler harcamak. -1-

sarımsaḳ (ġ) Sarımsak (allium sativum). -1-

sarmaşıḳ (ġ) Sarmaşık (hedera helix); *krş. sarmaşuḳ* -1-

sarmaşuḳ *bk. ṣarmaşuk, krş. sarmaşıḳ* -2-

ṣarmaşuḳ Sarmaşık; *krş. sarmaşıḳ* -1-

ṣarp Keskin, şiddetli, yoğun. -1-

ṣaru Sarı; *krş. zer* -13-

ṣaruraḳ Daha sarı. -1-

sa'ter < Ar. Güveyiotu (origanum vulgare). -2-

saṭ(ı)r < Ar. Satır, yazı sırası. -1-

ṣavāb < Ar. 1. Doğruluk, dürüstlük; doğru hareket, doğru davranış, doğru düşünce. 2. Doğru, yerinde. -2-

ṣavm < Ar. Oruç. -1-

sa'y < Ar. Çabalama, gayret etme. -2-

sayaġı Tereyağı. -18-

ṣayd < Ar. Av, avlanma. -1-

ṣayda < Ar. Suriye'de, deniz kıyısında bir şehir adı; Sayda şehri. -1-

semek-i ṣ. "Sayda şehrindeki ırmakların içinde yaşayan çok küçük balık."

ṣaydiyye < Ar. Sayd şehrine ait. -1-

ṣayıl - Sayılmak, addedilmek, bir kategoriye yerleştirmek. -1-

sāyile < Ar. Yağ*; krş. yaġ* -1-

sebeb < Ar. Sebep, neden. -30-

seder < Ar. Göz kararması. -1-

sefercel < Ar. Ayva (cydonia vulgaris); *krş. ḥayvā* -1-

seh(e)l < Ar. Az, azıcık, pek basit. -10-

seḳālibe Slavlar, Slav ırkı; Ortaçağ Arap coğrafyacılarına göre, Balkanlarda yaşayan çeşitli Slav kavimleri. -1-

sekbinec < Far. Salatalığa benzer bir bitki ve bundan elde edilen zamk (ferula scowitziana). -2-

sekenāt < Ar. Durmalar, duruşlar. -1-

sekiz Sekiz. -4-

seksen Seksen. -1-

selāmet < Ar. Selamet, rahat, iyi sonuç, kurtulma. -2-

selāmetlıḳ (ġ) < Ar.-T. Selametlik, rahatlık. -1-

şelāşe < Ar. Üç; *krş. üç* -3-

selāṭīn < Ar. Sultanlar. -3-

selīḫe < Ar. Tarçın ağacı, kurfa ağacı, yalancı tarçın ağacı; burçak otunun kökü (cinnamomum cassia). -8-

selīm < Ar. Sağlam, kusursuz, doğru. -1-

semek < Ar. Balık; *krş. balıḳ* -2-

şemerāt < Ar. 1. Faydalar, verimler. -1-

semīd < Ar. Beyaz ekmek. -5-

semid *bk. semīd* -1-

semir - Semirmek, şişmanlamak*; krş. semri.* -4-

semirt - (d) Semirtmek, şişmanlatmak.-5-

semiz Semiz, yağlı, şişman; *krş. semüz* -1-

semri - Semirmek, şişmanlamak; *krş. semir-* -1-

semüz Semiz, yağlı, şişman; krş. semiz -11-

ser-ḫōş < Far. Sarhoş.-1-

serçe Serçe kuşu. -12-

sereṭān < Ar. Yengeç. -1-

s.-ı nehrī "nehir yengeci." 132b/7

serḫes < Far. Kuzgunotu (driopteris filixmas). -2-

serī'a < Ar. Çabuk, hızlı. -1-

şerīd < Ar. Doğranmış, rendelenmiş. -1-

serī'ü'l-fesād < Ar. Çabuk bozulan, kolay fesada uğrayan. -1-

serī'ü'l-izāl < Ar. Çabuk boşalan. -1-

servi < Far. Selvi ağacı (cupressus sempervirens). -1-

sev - Sevmek. -3-

sevdā < Ar. Dört ana öğeden kara safra maddesi. -1-

sevdāvī < Ar. Kara sevda maddesiyle ilgili. -1-

seyrek Çok sık olmayan, seyrek. -2-

seẕāb < Ar. Sedefotu (ruta graveolens); *krş. ṣadef* -4-

sezāb *bk. seẕāb* -1-

sıçan Sıçan. -1-

sıdur - *bk. ṣıdur-* -1-

ṣıdur - 1. Kırmak. 2. Eklemek, dökmek. -2-

ṣıfat < Ar. 1. İlaç terkip etme tarzı, ilaç yapma yöntemi. 2. Yüz, çehre, surat.-168-

ṣıfāt *bk. sıfāt* -1-

ṣıfl < Ar. Posa, artık. -1-

ṣıġ - Sığmak. -1-

ṣıġır Sığır. -12-

ṣıḥḥat < Ar. Sağlamlık, sağlık. -5-

sıḳ - Sıkmak, suyunu çıkartmak. -8-

ṣıḳ Sık, aralıksız. -1-

sıḳıl - Sıkılmak. -2-

ṣıḳl < Ar. Artık, tortu. -1-

ṣıḳlet < Ar. Ağırlık. -2-

ṣınıf < Ar. Sınıf, kategori. -6-

sırça Cam, camdan yapılmış eşya. -3-

sırçalu Camlı, camdan yapılmış. -4-

ṣırf < Ar. Saf, katışıksız, doğal. -4-

ṣırġan *bk. sırġan* -1-

sırġan Isırgan otu (urtica); *krş. ısırġan, sırḳan* -5-

sırḳan Isırgan otu (urtica); *krş. ısırġan, sırġan* -1-

sibistān < Far. Sibistan ağacı ve meyvesi (cordia myxa). -1-

sikencübīn < Far. Bal, şeker ve türlü meyvelerin özsuyundan yapılan bir grup şuruba verilen ad. -1-

sil - Silmek. -2-

sill < Ar. Verem, tüberküloz; *krş. verem* -1-

simsim < Ar. Susam (sesamum indicum); *krş. sūsen* -4-

siŋ - Sinmek, hazmedilmek. -2-

sind Hindistan'da bir bölge. -1-

siŋir Duyu ve hareket uyarılarını beyinden organlara, organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bu tellerin oluşturduğu demet; *krş. ribāṭāt* -10-

siŋir - Sindirmek, hazmetmek. -2-

sirke < Far. Sirke. -14-

sirkelü < Far.-T. Sirkeli. -1-

sivri Sivri. -1-

siyāh < Far. Siyah, kara; *krş. ḳara* -4-

ṣoġan Soğan (allium cepa). -27-

ṣoḥbet < Ar. 1. Sohbet, konuşma. 2. Cinsel birliktelik. -3-

ṣoḳ - Sokmak, yerleştirmek. -1-

soḳ - *bk. ṣoḳ* -1-

ṣol Sol, sol taraf. -2-

ṣol - Solmak, rengi gitmek. -1-

ṣoŋ Son; sonra. -7-

ṣoŋra Sonra. -40-

ṣor - Emmek, çekmek, sormak. -1-

ṣovu - Soğumak. -6-

ṣovut - (d) Soğutmak. -3-

sovuḳ *bk. ṣovuḳ* -1-

ṣovuḳ Soğuk; *krş.bārid* -8-

ṣovuḳlık Soğukluk. -1-

ṣoy - Soymak, kabuğunu çıkartmak. -1-

ṣoyul - Soyulmak, kabuğu çıkarılmak. -1-

sögüt Söğüt ağacı (salix). -1-

sölbek *bk. sölpük*

sölpük Gevşek, pörsük, sarkık; dalgalı. -1-

söyle - Söylemek; *krş. eyit-* -4-

söyün - Sönmek. -2-

söyündür - Söndürmek. -5-

söz Söz, konuşma. -4-

ṣu Su; *krş. mā'* -114-

ṣu boġası Su kaplumbağası. -2-

ṣu kerdemesi Su teresi (nasturtium officinale). -1-

ṣubḥ < Ar. Sabah; *krş. ṣabāḥ* -1-

ṣudā' < Ar. Baş ağrısı. -3-

ṣūf < Ar. Yün, yün dokuma. -10-

sufūf < Ar. Toz halinde ilaç. -6-

sufūfāt < Ar. Toz halindeki ilaçlar. -2-

ṣulb < Ar. 1. Omurga kemiği, bel kemiği. 2. Döl; *krş. menī* -3-

sulṭān < Ar. Padişah, hükümdar; *krş. ḫan* -7-

ṣulu Sulu. -2-

sumāḳ < Ar. Sumak ağacı ve tohumu (rhus coriafia). -5-

ṣūret < Ar. 1. Biçim, görünüş, yüz. 2. Tarz, yol, gidiş. -4-

sūrıncān < Far. Sorıncan ağacı (colchicum autumnale). -1-

sūsen < Ar. Susam; *krş. simsim.* -11-

ṣuva - Çıkartmak, soymak. -1-

sū'-i fehm < Ar. Anlayış bozukluğu. -1-

sū'-i haż(ı)m < Ar. Hazım bozukluğu, kötü hazım. -1-

süci Şarap; *krş. ḫamr* -2-

süd Süt. -35-

südde < Ar. Peklik; mide dolgunluğu; çeşitli organlarda görülen tutkunluk. -1-

südlü Sütlü. -2-

süg İtkasarı, tilkitaşağı (orchis hircina); *krş. ḫuṣyetü'ş-ṣa'leb* -3-

süḫūnet < Ar. Sıcaklık, ısı. -2-

sükker < Ar. Şeker; *krş. şeker* -4-

sükkerī < Ar. Şekerli. -1-

sülāle < Ar. Soy, sop, sülale. -1-

ṣülüṣ < Ar. Üçte bir. -3-

ṣülüṣān < Ar. Üçte birler. -1-

sünbül < Ar. Sünbül otu (hyacinthus orientalis). -15-

sünbül-i hindī < Ar. Hint sümbülü (nordostachys jatamansi). -1-

sünbül-i rūmī < Ar. Rum sümbülü (nardus celtica). -3-

sünbül-i ṭīb *krş. sünbül-i hindī* -3-

sünbül-i zer < Ar. Sarı sümbül. -1-

sünnet < Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, işleri ve toplumsal yaşama dair önerileri. -2-

süŋük Kemik; *krş. 'iẓām, kemük* -2-

sür - Sürmek, hazırlanan ilaç, vb. karışımları vücuda uygulamak. -33-

sür'at < Ar. Hız, çabukluk. -1-

sürt - Sürtmek; *bk. sür-* -1-

sürül - Sürülmek. -1-

sürüşdür - Sürüştürmek. -1-

süst < Far. Gevşek, güçsüz, işlevini yapamaz hâl. -10-

süstlıḳ (ġ) < Far.-T. Gevşeklik, güçsüzlük. -5-

süz - Süzmek. -10-

süzül - Süzülmek. -2-

Ş

şabaḳ < Ar. Şiddetli, arzulu cinsel birleşmeye girme arzusu. Şehvet arzusu. -3-

şāf < Far. Fitil, çeşitli hastalıklarda, makattan kullanılmak üzere hazırlanmış fitil. -1-

şāfe < Far. Fitiller. -1-

şaḥm < Ar. 1. İçyağı, etler arasında bulunan yağ. 2. Meyve ve sebzelerin et kısmı. -2-

şaḳāḳul < Ar. Yabani havuç, karakök (pastinaca sativa). -18-

şaḳḳ < Ar. Çatlak, oluk, kesme, kesiş. -1-

şalġam < Far. Şalgam (brassica rapa); *krş. şelcem* -5-

şām fıstuḳı < Ar.-T. Şam fıstığı (pistacia vera). -1-

şāmī Şamlı. -1-

şāmme < Ar. Koklama. -1-

şarāb < Ar. Şurup; *krş. şerbet* -34-

şarṭ < Ar. Şart, bir şeyin olması için gereken durum. -2-

şayṭarac < Ar. Serkile otu ve kökünden elde edilen bir ilaç (plumbago zaylanica). -3-

şeb < Ar. Şap. -6-

ş.-i yemenī "Ar. Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde, şap."

şecer < Ar. Ağaç; *krş. aġaç (c)* -1-

şecere < Ar. Soy ağacı. -1-

şedīde < Ar. Şiddetli, sert, katı; sıkı. -1-

şefḳatlü < Ar.-T. Şefkatli. -1-

şeftālū < Far. Şeftali (persica vulgaris). -1-

şeh-dāne *bk. şehdānec* -3-

şehādet < Ar. 1. Delalet, alamet, işaret. 2. Şahitlik, şahitlik etme, tanıklık. -1-

şehdānec < Far. Kenevir tohumu (cannabis sativa). -2-

şeh(i)r < Far. Şehir, büyük kent. -1-

şehvāt < Ar. Şehvetler, nefis düşkünlükleri, aşırı istekler. -2-

şehvet < Ar. Cinsel istek. -5-

şeker < Far. Şeker; *krş. sükker* -28-

şelcem < Ar. Şalgam; *krş. şalġam* -5-

şem‘ < Ar. 1. Bal mumu. 2. Mum. -4-

şema‘ < Ar. Mumlu fitil, muma batırılmış fitil. -1-

şer‘ < Ar. Allah’ın emri, ayet, hadis, icmâ-i ümmet ve kıyâs-ı fukahâ esasları üzerine kurulmuş olan din kaideleri; *bk. şerī‘at* -1-

şerbet < Ar. Şurup; *krş. şurup* -15-

şerī‘a t < Ar. 1. Doğru yol. 2. Dinin kaideleri. -3-

şerīf < Ar. Şerefli, mübarek, kutsal. Metinde kadın cinsel organı *bk. fèrc* -2-

şeyḫ < Ar. Şeyh. -1-

şiddet < Ar. 1. Şiddet, sertlik, katılık. 2. Fazlalık. -1-

şikārī < Far.-Ar. Ava mensup, avla ilgili. -1-

şimdi Şimdi, mevcut. -1-

şinḫıyār < Far. Acur (cucumis anguria).-2-

şīr < Far. Süt, özsu. -3-

şīrūġan < Far. Şırlağan; susam yağı. -10-

şiş - Şişmek. -4-

şīşe < Far. Şişe, sırça. -7-

şişek Şişek, iki yaşında koyun. -13-

şişir - Şişirmek. -1-

şiyāf *bk. şāf* -2-

şol Şu; *krş. şu* -147-

şōrbā < Far. Çorba. -1-

şöyle Şöyle, şu şekilde. -15-

şu Şu; *krş. şol* -35-

şübhe < Ar. Şüphe, kuşku. -1-

şürū‘ < Ar. Başlama. -2-

T

tā < Far. Ki, şöyle ki, şunun için ki. -97-

ta‘ab < Ar. 1. Yorgunluk. 2. Sıkıntı, eziyet, zahmet. -5-

ṭa‘ām < Ar. Yemek, yiyecek; *krş. yėmek* -20-

ṭab‘ < Ar. Tabiat, huy, yaradılış. -2-

ṭabaḳa < Ar. Tabaka, sınıf. -1-

ṭaban Taban, ayak tabanı. -5-

ṭabāyi‘ < Ar. Tabiatler, huylar, yaradılışlar. -2-

ṭabḫiyye < Ar. Pişirmelik yiyecekler. -1-

tābi‘ < Ar. Tabi, bağlı. -3-

ṭabī‘ < Ar. Olağan, alışılmış, her zamanki. -4-

ṭabī‘at < Ar. Mizaç özelliği; eski tıpta bünyenin kan, kara safra, safra ve balgamdan meydana geldiği kabul edilmiştir. Bu dört öğenin her biri soğuk-nemli, sıcak-kuru olmak üzere iki özelliğe sahiptir. Bütün nesneler buna bağlı olarak soğuk-nemli (yaş), sıcak-kuru özelliklerine sahiptir. Nesnelerin bu özelliklerine "tabiat" denmiştir. -21-

ṭabīb < Ar. Tabip, hekim; *krş. ḥekīm* -1-

ṭabī‘iyye < Ar. Tabiatla ilgili, yaradılışa has; doğal. -1-

ta‘dīl < Ar. 1. Doğrultma, doğrulma. 2. Değişiklik. -1-

ṭaġ Dağ. -1-

taġyīr < Ar. Değiştirme, başkalaştırma, bozma. -1-

taḥammül < Ar. Dayanma, katlanma. -3-

taḫfīf < Ar. Hafifletme. -1-

ṭāhir < Ar. Temiz, pak. -1-

taḥḳīḳ < Ar. 1. Bir şeyin doğru olup olmadığını araştırma. 2. Doğru olup olmadığını meydana çıkarma. -1-

taḥlīl < Ar. Halletmek, geçirmek, dağıtmak. -4-

taḥrīk < Ar. Harekete geçirme. -2-

taḥsīn < Ar. Güzelleştirme, güzel kılma. -1-

taḳdīm < Ar. Sunma, takdim. -1-

taḳlīl < Ar. Azaltma, azaltılma. -1-

taḳṭīr < Ar. Damlatma, akıtma., damlama, dökülme. -1-

taḳviyet < Ar. Kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme. -1-

ṭaleb < Ar. Talep, istek, arzu. -3-

ṭālib < Ar. İsteyen, istekli. -2-

ta‘alluḳ < Ar. 1. Ait olma. 2. İlişiği, ilgisi olma. -1-

talṭīf < Ar. Yumuşatma; yumuşatacak bir ilaç kullanma. -1-

tamām < Ar. 1. Tamam, tam, eksiksiz, tam olma. 2. Bitme, bitirme. -18-

ṭamar Damar; *krş. ‘urūḳ, vi‘ā* -11-

tamm < Ar. Bütün, eksiksiz, noksansız; mükemmel. -1-

ṭamzur - Damlatmak. -4-

ṭancīre < Ar. Tencere. -5-

ṭar Dar. -4-

ṭarab-engīz < Ar.-Far. Neşe uyandıran; sevindirici, sefa veren, coşturucu (Metinde terkip adı olarak geçmektedir). -1-

ṭaraf < Ar. Taraf, yan, yön. -8-

ṭaralt - (d) Daraltmak. -1-

ṭarāvet < Ar. Tazelik, taze olma. -1-

ṭarḥ < Ar. Kurma, tertipleme, düzenleme. -1-

ṭarḫūn < Ar. Tarhun otu (artemisia dracunculus). -1-

ṭarīḳ < Ar. Yol, usul, tarz. -4-

ṭarlıḳ Darlık. -1-

ṭaru Darı (panicum uiliaceum). -3-

taṣarruf < Ar. İdare ile kullanma, tutum, ekonomi. -2-

taṣarrufāt < Ar. Tasarruflar. -2-

tāsi‘ < Ar. Dokuzuncu. -1-

taş Taş. -1-

ṭaş Dış, dış taraf. -1-

ṭaşra - den dışarı, dışında. -1-

tātār Tatarlar, Tatar halkı. -1-

ṭatlu Tatlı. -19-

taṭvīl < Ar. Uzatma, uzatılma. -1-

taṭyīb < Ar. Hoş etme, edilme, hoşlandırma, gönlünü hoş etme, gönlü hoş edilme. -7-

ṭavīl < Ar. 1. Uzun; *krş. uzun* 2. Çok süren. -2-

tavuḳ (ġ) Tavuk. -10-

ṭayyib < Ar. İyi, güzel, hoş. -11-

tāze < Far. Taze, bayatlamamış, yeni. -20-

taẕmīd < Ar. Merhemli bezi yaraya bağlama. -3-

taẕyīḳ < Ar. 1. Daraltma, daralma. 2. Darlaştırma, sıkıştırma. -7-

ṭā’ife < Ar. Bölük, takım, tayfa. -9-

te‘ālā < Ar. “Yüksek olsun!” anlamına gelen bir söz olup Allah, Hak ve Tanrı adlarıyla birlikte kullanılır. -11-

tebāşīr < Far. Bambu şekeri, hintkamışı şekeri (cucumis anguria). -1-

tebevvül < Ar. İşeme. -1-

tecāvīf < Ar. Oyuklar. -1-

tecdīd < Ar. Yenileme, yenilenme tazelenme. -1-

tecribe < Ar. Tecrübe, deneme, deneyimleme. -4-

tecvīf < Ar. Oyuk yer, oyuk. -1-

tedārük < Ar. Tedarik, hazırlama. -13-

tedbīr < Ar. Tedbir; bir şeyi önleyecek yol, çare, yöntem. -25-

tedhīn < Ar. Güzel kokulu yağ sürme, sürülme. -1-

tefennün < Ar. Değişme. -1-

teferruḳ-ı ittiṣāl < Ar. Ayrılıp birleşme; hastalıkla vücudun yarılması. -2-

teġannüc < Ar. Nazlanma. -2-

teḳāżā < Ar. Sıkıştırma. -1-

teke Teke, erkek keçi. -3-

tekmīl < Ar. 1. Kemale erdrime. 2. Bitirme, bitirilme, tamamlama, tamamlanma. -1-

tekrār < Ar. Yeniden, bir kez daha. -1-

telaṭṭufāt < Ar. Nazikâne muameleler, ince davranışlar. -1-

telef < Ar. 1. Yok etme, öldürme. 2. Boş yere harcama, yıpratma. -1-

telvīş < Ar. Bulaştırma. -1-

telyīn < Ar. İçi yumuşatma, kabızlıktan kurtarma. -1-

temīz < Ar. Temiz, pak, saf. -2-

tenaḳḳul < Ar. Meze yeme. -1-

tenāsüb < Ar. Uyma, uygunluk; orantı. -2-

tenāsül < Ar. Birbirinden doğup üreme; türeme; üretme. -12-

tenbul < Far. Hintlilerin diş ve dudaklarını karartmak için çiğnedikleri bir cins ağaç yaprağı. -1-

tennūr < Ar. Fırın, tandır. -1-

tepsi Tepsi, sini. -1-

ter < Far. Taze. -1-

terāngübīn < Far. Basra balı, bir tür kudret helvası; *krş. terengübīn* -1-

terbiyet < Ar. Çeşitli maddeleri terbiye etme, birtakım işlemlerden geçirme. -3-

terdīb < Ar. Düzenlemek, güzelleştirmek. -1-

tere < Far. 1. Marul, maydanoz benzeri yeşil sebzeler. 2. Tere otu (lepidium sativum). -3-

terengübīn *bk. terāngübīn* -2-

terk < Ar. Bırakma, ayrılma; vazgeçme, vazgeçilme. -8-

terkīb < Ar. Birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme; ilaç hazırlama. -13-

terkīb-i edviyye-i bāh < Ar. Şehvet ilaçlarının terkibi, karışımı. -1-

terkībāt < Ar. Terkipler. -1-

ters Hayvan dışkısı; *krş. boḳ, ḳıġ*-1-

tertīb < Ar. Hazırlama, tertip etme. -2-

terṭīb *bk. tertīb* -1-

teşennüc < Ar. Spazm, büzüşme. -1-

tevābi‘ < Ar. 1. Bir kimsenin (padişah) hizmetinde bulunanlar. 2. Bir adama (padişah) tabi olup arkasından gidenler. -1-

tevālüd < Ar. Doğma, doğurma; *bk. tenāsül* -5-

teveccüh < Ar. 1. Güler yüz gösterme, yakınlık duyma; hoşlanma, sevgi. 2. Çevrilme, yönelme, doğrulma. -1-

tevellüd < Ar. Doğma, doğum. -1-

teverrümī < Ar. Veremli, vereme ait, veremle ilgili. -1-

tevfīḳ < Ar. Allah'ın yardımına kavuşma. -1-

tevlīd < Ar. Doğurma, meydana getirme, ortaya çıkarma. -7-

tėz < Far. Tez, çabuk, hızlı. -15-

te'ellüm < Ar. Elemlenme, kederlenme.-1-

te'līf < Ar. Eser yazma. -2-

ṭılā < Ar. Sürülecek merhem, ilaç, yağ gibi şeyler. -1-

ṭılsım < Ar. 1. Tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey. 2. Sihir, büyü. -2-

ṭılsımāt < Ar. Tılsımlar. -2-

ṭīb < Ar. Güzel koku, güzel kokulu şey. -7-

tīz < Far. Keskin, etkili. -4-

ṭoġ - Doğmak. -1-

ṭoġra - Doğramak. -9-

ṭoġran - Doğranmak. -1-

ṭoġru 1. Yönelme edatı; bir yere, bir şeye doğru yönelme. 2. Düz. -2-

toḫ(u)m < Ar. Tohum. -113-

ṭoḳuz Dokuz. -5-

ṭol - Dolmak. -1-

ṭoldur - Doldurmak. -2-

ṭolu Dolu, zayıf olmayan, etli. -2-

ṭon Elbise, kıyafet. -4-

ṭoŋdur - Dondurmak. -1-

ṭoŋdurıcı Dondurucu. -1-

ṭopalaḳ Kırkboğum, suut kökü (cyperus rotundus). -16-

ṭopuḳ (ġ) Topuk. -5-

ṭoraḳ otı Dereotu, durak otu, rezene (anethum graveolans). -5-

ṭoynaḳ (ġ) Hayvan tırnağı. -6-

tūbāl < Far. Gümüş, altın, bakır vb. madenlerin eğintisi, tozu. -1-

tūdrenk < Ar. Turpgiller familyasından, beyaz ve kırmızı türleri olan bir bitki, kuş etmeği, karahasan otu, çoban dağarcığı (capsella bursapastoris). -1-

tuḫme < Ar. Mide dolgunluğu, hazımsızlık. -2-

tuḫmugān < Far. Semizotu (portulaca oleracea). -3-

ṭu‘m < Ar. 1. Yiyinti; azık. 2. Tat, çeşni. -1-

ṭur - 1. Durmak, beklemek. 2. Kalkmak. 3. Kalkmak, öyle devam etmek. -12-

turb < Far. Turp (raphanus sativus). -6-

turşī < Far. Turşu. -1-

ṭuruḳ Zayıf; *krş. aruḳ* -2-

turunc Turunç, portakal (citrus aurantium); *krş. nārınc* -8-

ṭut - 1. Tutmak, kaplamak. 2. Yerine getirmek; *krş. dut-* -4-

tūt < Far. Dut (fructus mori nigri). -3-

tūtiyā < Ar. Göz hastalıklarının tedavisinde kullanılan, toz haline getirilmiş sürme taşı. -2-

ṭuz Tuz; *krş. milḥ* -10-

ṭuzla - Tuzlamak, tuz eklemek. -2-

ṭuzlu Tuzlu. -2-

tü Tüy, kıl; *krş. tüy* -1-

tüffāḥ < Ar. Elma (pirus malus); *krş. alma.* -3-

türk Türk ırkı. -1-

tütsi Tütsü. -1-

tütsü *bk. tütsi* -1-

tüy Tüy; *krş. tü* -1-

U

u < Far. Ve; *krş. ü, ve* -17-

uca Oturak yeri, kıç, sağrı. -4-

ucura Uzak. -1-

‘ūd < Ar. Öd ağacı (aquilaria agallocha). -9-

‘ūdü’l-ḳarḥ < Ar. Dikenli defne, ışılgan, çoban püskülü (ılex aquifolium). -1-

uġra - Üstüne varmak; cinsel ilişki yaşamak. -7-

uhde < Ar. Sorumluluk. -1-

uḫrā < Ar. Başka, diğer; *krş. āḫer* -85-

uḫrāvī < Ar. Ahirete ait, ahiret ile ilgili.-1-

‘uḳalā < Ar. Akıllılar, akıllı olanlar; âlimler. -1-

ulaş - Ulaşmak. -1-

ulaşdur - Ulaştırmak. -1-

ulaşıḳ Bitişik, bağlı. -1-

‘ulemā < Ar. Âlimler, ilim sahipleri, bilginler. -1-

ulu Ulu, büyük, yüce. -3-

un Un. -11-

‘unf < Ar. Şiddet, sertlik, kabalık. -1-

‘unnāb < Ar. Kızıliğde, üvez ağacı (sorbus aucuparis). -1-

‘unṣur < Ar. 1. Mürekkep cisimleri meydana getiren basit cisimlerin her biri, eleman. 2. Madde, esas, kök. -1-

‘unuḳ < Ar. Boyun, gerdan; *krş. boy(u)n* -1-

‘urūḳ < Ar. Damarlar; *krş. ṭamar* -3-

‘uṣfūr < Ar. Yalancı safran, uspur (carthamus tinctoriuu). -1-

usḳūlūfenderiyūn < Gr. Altın otu, dalak otu (ceterach officinarum). -1-

usḳumrı < Rum. Uskumru balığı. -1-

usṭūḫūdūs < Gr. Karabaşotu (lavandula stoechas). -1-

uṣūl < Ar. Yol, tarz, üslup. -1-

uşne < Ar. Ağaç yosunu, ketencik (mescus aboreus). -2-

utan - Utanmak. -1-

‘uṭārid < Ar. Merkür gezegeni. -3-

uvacuḳ Ufacık, küçücük. -3-

uvaçuḳ *bk. uvacuḳ* -1-

uvaḳ Ufak, küçük. -4-

uyḫu Uyku; *krş. nevm* -1-

uyḳusuz Uykusuz. -1-

uyḳusuzlıḳ Uykusuzluk, uykusuz kalma hâli. -1-

uyu - Uyumak. -8-

uza - Uzamak. -1-

uzat - (d) Uzatmak. -7-

uzan - Uzanmak, uzayıp ilerlemek. -1-

uzun Uzun; *krş. ṭavīl* -3-

uzunlıḳ (ġ) Uzunluk. -1-

‘użv < Ar. Uzuv, organ. -11-

użv-ı maḫṣūṣ < Ar. Kadın cinsel organı, vajina; *krş. ferc, altınyan, raḥim.*

Ü

ü < Far. Ve; *krş. u, ve* -25-

übhel < Ar. Ardıç yemişi. -1-

üç Üç; *krş. şelāşe* -74-

üçin İçin. -1-

ümmet < Ar. Bir peygambere inanıp bağlanan insan topluluğu. -2-

ünşayan < Ar. Testisler; *krş. ḫuṣṣateyn, ḫāya, beyżateyn* -2-

üst (d) Üst. -7-

üşü - Üşümek. -1-

üzer Üst. -134-

üzre Üzere. -2-

üzüm Üzüm (vitis vinifera); *krş. ʻineb* -5-

V

vācib < Ar. Yapılması gerekli olan. -5-

vaḳār < Ar. Ağırbaşlılık, temkinlilik. -1-

vāḳıʻ < Ar. Olan, olma. -15-

vaḳıyye < Ar. Okka, yaklaşık dört yüz gramlık ağırlık ölçüsü. -43-

vaḳt < Ar. Vakit, zaman. -83-

vaḳt-ı fesād-ı havā < Ar. Havanın kötü olduğu zaman. -1-

vaḳtā < Ar. Ne zaman ki, o vakit, olduğu vakit; - dIğI zaman. -13-

vaḳtehā < Ar. O zaman. -1-

vaḳtlu < Ar.-T. Vakitli, zamanlı; vaktinde, zamanında. -1-

vaḳtsuz < Ar.-T. Vakitsiz, zamansız; vaktinde olmayan, zamansız. -1-

vallahu aʻalem < Ar. Allah bilir. -4-

vallahu aʻlem bi'ṣ-ṣavāb < Ar. Allah doğrusunu daha iyi bilir. -3-

vallahu aʻlem ve aḥkem < Ar. Allah en çok bilen ve en çok hükmedendir. -1-

vallahu aʻlem ve ekrem < Ar. Allah en çok bilen ve en cömerttir. -1-

var - 1. Ulaşmak, varmak, gitmek, dönüşmek. 2. Cinsel ilişkiye girmek. -16-

var Var. -53-

varaḳ < Ar. 1. Kâğıt veya kitap yaprağı. 2. Altın, gümüş ve diğer başka madenlerden dövülerek yapılan ince yaprak. -2-

vārid < Ar. Gelen, vasıl olan, erişen. -1-

vaṣ(ı)f < Ar. Nitelik; bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hâl, sıfat. -9-

vāṣıl < Ar. Erişen, ulaşan, kavuşan. -3-

vāsiʻa < Ar. Geniş; enli; açık; bol. -1-

vażʻ < Ar. Kurma, meydana getirme, koyma, koyulma. -2-

ve < Ar. Ve, ile; *krş. u, ü* -1195-

vebā < Ar. Veba hastalığı. -2-

vecaʻ < Ar. Ağrı, sızı, acı. -6-

vecaʻ-ı mafāṣıl < Ar. Eklem ağrısı. -3-

vecaʻlu < Ar.- T. Ağrılı, sızılı. -1-

vecaʻü'l-kemāl < Ar. Kapsamlı ağrı, sızı. -1-

vech < Ar. 1. Yüz, surat, çehre. 2. Üslup, tarz. 3. Sebep, vesile. -4-

vefā < Ar. 1. Yetişme, yetme, kâfi gelme. 2. İlişkiyi devam ettirme. -3-

velākin < Ar. Ama, fakat, ancak. -15-

veled < Ar. Çocuk. -3-

vėr - Vermek, bir nitelik kazandırmak. -93-

verd < Ar. Gül; *krş. gül* -2-

verel < Ar. Kum kertenkelesi. -1-

verem < Ar. Verem hastalığı, tüberküloz; *krş. sill* -1-

verseme Yaprakları nane gibi güzel kokulu olup kimi yemeklere konan bir bitki, keklikotu, barsama otu (mentha aquatica). -3-

vesme < Ar. Yabani çivit otu, mavi boya kökü; rastık (ısatis tinctoria). -5-

veyā < Ar.-Far. Veya, yahut. -4-

veyāhūd < Ar.-Far. Veyahut, veya, ya da. -4-

vezn < Ar. Ölçü, ağırlık. -1-

ve'l-ḫulūṣ < Ar. Halislik, safilik, gönül temizliği. -1-

ve'l-iḥsāni < Ar. İyilik eden, bağışlayan. -1-

ve's-selām < Ar. İşte o kadar, son söz budur, artık bitti. -5-

vi'ā < Ar. Damar; *krş. ṭamar, 'urūḳ* -1-

vicdānī < Ar. Vicdani, kalbi his ile, yürek duygusu ile. -1-

vilādet < Ar. Doğurma, doğma. -1-

vufūr < Ar. Çokluk, bolluk; *krş. keşret* -1-

vur - Vurmak, ilaç ya da merhem benzeri şey sürmek, dokunmak. -3-

vülūc < Ar. Girme, sokulma. -1-

Y

ya < Far. Ya, veya. -73-

yā < Ar. Ey! -2-

yabān < Far. Yaban, boş arazi; dışarı. -3-

yābis < Ar. Kuru, kuru özelliğe sahip nesne; *bk. issi* -10-

yābise *bk. yābis* -2-

yābisü'l-mizāc < Ar. Mizaç özelliği kuru nitelikte olan. -1-

yādigār < Far. Yadigâr, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey. -1-

yaġ 1. Güzel kokulu bitkilerden çıkarılan uçucu, kokulu ve sıvı madde 2. Hayvansal madde. -153-

yaġız Kara. -1-

yaġrın Sırt, sırtın yukarı kürek kısmı. -2-

yaḫnī < Far. Yahni, soğanlı et yemeği. -4-

yāḫūd < Far. Yahut, veya. -37-

yaḳ - 1. Yakmak. 2. Sürmek. -7-

yaḳıcı Yakıcı. -1-

yaḳıl - 1. Yakılmak. 2. Sürülmek. -1-

yaḳın Yakın. -11-

yaḳınlıḳ Yakınlık; cinsel birleşme için bir araya gelme. -1-

yala - Yalamak. -6-

yalat - (d) Yalatmak. -1-

yalıŋ Alev. -1-

yaluŋuz 1. Yalnız, sadece. 2. Tek başına. -2-

yan 1. Yan, taraf, nezd. 2. Kalça kemiğinin üst bölümü. -2-

yaŋa Taraf, yön. -1-

yaŋaḳ Yanak. -1-

yandaḳ (ġ) Deve dikeni, yabani enginar. -1-

ya‘nī < Ar. Yani, şöyle ki. -6-

yapışdur - Yapıştırmak. -4-

yaprak (ġ) Yaprak. -11-

yar Ağızdan taşan tükürük, salya; *krş. rīḳ* -1-

yara - Yaramak, fayda etmek, iyi gelmek. -4-

yaradıl - Yaratılmak. -1-

yaramaz Kötü, yaramaz, bir faydası olmayan. -7-

yarat - Yaratmak, meydana getirmek. -1-

yardım Yardım. -1-

yarpuz Yarpuz (mentha pulegium). -3-

yarulan - Yarılanmak, yarıya gelmek. -1-

yāsemīn < Far. Yasemin (jasminum officinale). -10-

yāsemin *bk. yāsemīn* -1-

yaş 1. Kuru olmayan, ıslak, taze. 2. Yaş, ömür. -18-

yaşıl Yeşil renk; *krş. aḫżar* -3-

yat - Yatmak, uyumak. -20-

yatsu Yatsı vakti. -1-

yatur - Yatırmak. -2-

yavru Hayvan yavrusu. -5-

yavuz Kötü, fena. -1-

yay 1. Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk. 2. Yaz mevsimi. -2-

yayıl - Yayılmak. -2-

yaz - 1. Yazmak. 2. Nakşetmek, resmetmek. -12-

yaz İlkbahar mevsimi. -1-

yazıl - Yazılmak. -5-

yė - Yemek. -42-

yed-gunī < Far. Küçük ve siyah, koyu renkli bir elma türü. -1-

yėdi Yedi. -18-

yėdür - Yedirmek. -5-

yegrek Daha iyi. -2-

yehūdī < Ar. Yahudi. -1-

yėl Mide ve bağırsak gazı; romatizma, hastalık etkenlerinden. -7-

yėlim Tutkal, yapışkan nesne, çiriş. -1-

yėlmeşik Yapışkan. -1-

yemānīyye < Ar. Yemen’e ait, Yemen ile ilgili. -1-

yėmek Yemek; *krş. ṭa‘ām* -1-

yemenī < Ar. Yemen’e mensup, Yemen ile ilgili. -1-

yemīn < Ar. El emeği, el emeği ile kazanılan. -2-

yėmiş Meyve, çeşitli bitkilerin tohum ve meyveleri. -6-

yeŋi Yeni. -7-

yėr Yer, mahal; *krş. maḥall* -28-

yėr bağarsuġı Solucan. -1-

yėrlü Yerli, bir yere ait. -1-

yėt - 1. Yetmek, yeterli gelmek. 2. Ulaşmak. -10-

yėtiş - Yetişmek, ulaşmak. -36-

yėtişdür - Yetiştirmek, ulaştırmak. -7-

yėtür - Yetirmek, ulaştırmak. -1-

yeynilik (g) Hafiflik. -1-

yıl Yıl, sene. -4-

yıyıla - Koklamak; *krş. yıyla* -4-

yıyla - Koklamak; *krş. yıyıla* -1-

yigirmi Yirmi. -19-

yigit (d) Genç. -4-

yigitlik Gençlik, yiğitlik. -2-

yine Yine, tekrar; *krş. gine* -25-

yoġrıl - Yoğurulmak; *krş. yoġrul-* -1-

yoġrul -Yoğurulmak; *krş. yoġrıl-* -1-

yoġun Yoğun; kalın, şiddetli. -2-

yoġunlan - Yoğunlanmak. -1-

yoġur - Yoğurmak. -32-

yoġurt (d) Yoğurt. -4-

yoġurul - Yoğurulmak. -2-

yoḫsa Yoksa, aksi hâlde. -1-

yoḳ (ġ) Yok. -15-

yoḳa - El sürmek, dokunmak, yoklamak. -1-

yol Yol. -7-

yol - Yolmak, kopartmak. -1-

yolut- (d) Yolutmak, yoldurmak. -2-

yonca Yonca (trifolium arvense). -5-

yöre Yöre, çevre. -2-

yu - Yıkamak, temizlemek. -10-

yufḳa Oklava ile açılan, sacda pişen ince bir ekmek türü. -1-

yufḳacuḳ İncecik. -1-

yuḳaru Yukarı. -8-

yumru Yumru, yuvarlak. -1-

yumşaḳ Yumuşak; hafif, ağır, yavaş. -82-

yumurda Yumurta. -29-

yumuşaḳ *bk. yumşak* -7-

yun - Yunmak, yıkanmak, temizlenmek. -1-

yund 1. Kısrak; *krş. remeke* 2. Metinde cinsel organı ortalama büyüklükte olan kadın. -3-

yunul - Yunulmak, yıkanılmak. -1-

yut - (d) Yutmak. -6-

yūsufī < Ar. Bir çeşit elma türü.**?** -1-

yübūset < Ar. Kuruluk; dört özellikten kuru özellikte olmak; *bk. issi* -4-

yüklü Gebe, hamile. -1-

yüŋ Yün. -1-

yürek(g) Yürek, kalp. -18-

yürek oyna - Kalp sıkışması, çarpıntı; *krş. ḫafaḳān* -2-

yüri - Yürümek. -1-

yüz 1. Yüz sayısı. 2. Yüz, surat, beniz. -22-

yüzerlik Üzerlik otu (peganum harmala). -4-

yüzük (g) Yüzük. -3-

Z

żabṭ < Ar. Sıkı tutma, idaresi altına alma. -2-

zāc < Ar. Kükürt ile demir bileşimlerinden biri. -2-

zāc-ı aḥmer < Ar. Kırmızı demir sülfat. -1-

zāc-ı ḳıbrısī < Ar. Kimya biliminde çinko kibriti. -1-

ża‘f < Ar. Zaaf, zayıflık. -11-

za‘ferān < Ar. Safran (crocus sativus). -12-

żaḥik < Ar. Kahkahalarla gülme, ağız dolusu gülme, gülüş. -1-

ẓāhir < Ar. Görünen, açık, belli, meydanda. -5-

zaḥmet < Ar. Ağrı, acı, zorluk. -20-

zaḥmetsüz < Ar.-T. Ağrısız, acısız, zahmetsiz. -1-

ẓahr < Ar. Arka, sırt; *krş. arḳa* -1-

ża‘īf < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz; *krş. aruḳ* -34-

ża‘īflıḳ (ġ) < Ar.-T. Zayıflık, güçsüzlük. -1-

żamād < Ar. Merhem, yakı. -2-

żamādāt < Ar. Merhemler, yakılar. -3-

zamān < Ar. Zaman. -12-

żamġ < Ar. Zamk. -2-

zanbaḳ < Ar. Zambak (lilium candidum). -19-

żarabāt < Ar. Vuruşlar, çarpmalar. -1-

żarar < Ar. Zarar, fenalık. -26-

żarb < Ar. Vurma, vuruş. -1-

ẓarf < Ar. Kap, kılıf, mahfaza. -9-

żārra < Ar. Zarar, kötülük. -1-

żarūret < Ar. 1. Çaresizlik. 2. Muhtaçlık; sıkıntı. -3-

żay‘at < Ar. Kaybetme, kaybolma. -1-

żāyi‘ < Ar. Elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan. -5-

żayyıḳ < Ar. Dar, kasılmış. -1-

zā’il < Ar. 1. Sona eren, devamlı olmayan. 2. Geçen, geçmiş olan. -2-

zebedü’l-baḥr < Ar. Deniz köpüğü denen ve suda batmayan süngere benzer bir tür taş, suya batmaz taşı; *krş. deŋiz köpügi* -1-

zebīb < Ar. Kuru üzüm. -1-

zeheb < Altın. Metinde terkip adı. -1-

ẕeker < Ar. Erkek cinsel organı, penis; *krş. ḳażīb, iḥlīl* -65-

zelābiye < Ar. İnce, tatlı börek veya gözleme. -1-

ẕemīme < Ar. Yerilmeye layık, fena, kötü hâl ve hareket. -1-

zencebīl < Ar. Zencefil (zingiber officinale). -35-

zer < Far. Sarı renk; *krş. ṣaru* -1-

ẕerārīḥ < Ar. Kuduz böcekleri (cantharis vescatoria). -3-

zerdālū < Far. Kayısı, zerdali (armeniaca vulgaris). -3-

zernīḫ *bk. zırnīḫ* -1-

zerūred < Ar. Bir grup ilaca verilen genel ad. -1-

ẕevḳ < Ar. Hoşa giden hâl, haz, zevk. -5-

zeyt *bk. zeytun* -24-

zeytun < Ar. Zeytin (olea europea); *krş. zeyt* -1-

żıdd < Ar. Bir şeyin karşılığı, aksi, karşıt. -6-

żıddlu < Ar.-T. Zıtlı. -1-

zırnīḫ < Far. Zırnık, arsenik.-1-

zift < Ar. Zift. -5-

żīḳ-ı nefes < Ar. Nefes darlığı, tıknefes. -1-

żīḳ-ı ṣadr < Ar. Göğüs, yürek darlığı, yürek sıkışması. -2-

ẕikr < Ar. Anma, konuşma, söyleme. -36-

zincifre < Far. Sülfür. -1-

zindān < Far. 1. Karanlık, yeraltı hapishanesi. 2. Pek karanlık, sıkıntılı yer. -1-

zīnet < Ar. Süs, ziynet, bezek. -6-

zīrā < Far. Zira, çünkü. -40-

zirāvend < Ar.1. Zeravent (aristolochia rotunda). 2. Boru elması (aristolochia longa). -1-

zīrbāc < Far. Et suyu çorba, paça. -1-

zişt < Far. Çirkin; *krş.ḳabīḥ* -1-

ziyād < Ar. Fazlalık, çokluk, bolluk. -1-

ziyāde < Ar. Fazla, bol, çok. -42-

ziyān < Far. Ziyan, kayıp. -3-

zūfā < Ar. Çördük otu, zufa otu (hyssopus officinalis). -1-

zu‘m < Ar. Batıl zan, sanı, boş inanç. -2-

ẕübūl < Ar. Pejmürdelik, sararıp solma. -6-

zühre < Ar. Çobanyıldızı, Kervankıran, Venüs. -1-

ẕükā < Ar. Dinçlik. -1-

zümürrüd < Ar. Zümrüt. -1-

T. Dil Oranı : 100

Toplam Madde Başı Sayısı : 2631

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ

İncelememize konu edindiğimiz nüshanın çalışılmasıyla, EOT döneminde yazılmış ve bilinen ilk telif bahnamenin iki nüshası da çalışılmış oldu. Bu çalışma neticesinde 'Ali bin İshak'ın eserinin söz varlığı, belirli kategorilerle ortaya konuldu. Bilinen telif ilk bahnamenin söz varlığının ortaya konulması, bu alanda yapılacak art zamanlı çalışmalara kaynak teşkil edecek durumdadır. Çalışmamız temel alınarak yüzyıllara göre telif bahnamelerin söz varlığının gelişim seyri ortaya konulup benzer ve farklı yönleri üzerinde durulabilir.

Metnimiz, içeriğinden dolayı bünyesinde pek çok örtmece söz/sözcük barındırmaktadır. Metnimizdeki örtmece sözlerin incelenmesi sonucunda, dört farklı şekilde oluştukları gözlemlenmiştir. Örtmece kanalıyla, kelimelerin temel anlamlarının dışında kazandığı yeni anlamlar *Tarama Sözlüğü*'ne katkı olabilecek niteliktedir.

Metinde geçen ve bir hastalık veya hastalık belirtisi olarak da adlandırabileceğimiz *obalan-* fiili, bu şekliyle, taranan tarihî tıp metinlerinin sözlüklerinde ve *Tarama Sözlüğü'*nde bulunamamıştır. Metnin bağlamından ve kelimenin Anadolu ağızlarında geçtiği şeklinden yola çıkarak bu fiile *gözlerin çukur bir biçimde içe doğru çökmesi* anlamı verilebilir. Bu kelimenin de hazırlanacak tarihî tıp metinleri sözlüklerine ve *Tarama Sözlüğü'*ne katkı olacağı düşünülmektedir.

*Tarama Sözlüğü'*ne katkı olarak görebileceğimiz bir diğer yapı da *ėt-* fiilinin metnimizde geçtiği anlamlarından bir tanesi olan *uygula-* anlamıdır: şol ḫiżābları bildürür kim 'avratlar eline ve ayağına *ėder* (126b/9). *Tarama Sözlüğü'*nde *ėt-* fiilinin *uygula-* anlamına rastlanmamıştır.

Kadın ve erkek cinsel organlarının adlandırılması yapılırken Türkçe ifadeler değil, bunların Arapça karşılıkları kullanılmıştır. Sadece kadın cinsel organı ile ilgili bir sözcük Türkçedir: *altınyan.* Bu ifade için müellif, metinde daha önce de kullanmış olduğu, kadın cinsel organı adlarından birini kullanabilirdi. Bunu yerine, Türkçe altınyan: Alt yan, aşağı taraf (Dilçin 2009: 20) ifadesini kullanmasını, cinsel organ terimlerinin Türkçeleştirilme çabası olarak görebiliriz.

Müellifin hitap ettiği kesim tarafından anlaşılmak istenmesine, Türkçe *iki kardeş kanı* olarak çevrilen *demü'l-aḫaveyn* örneğini de verebiliriz. Müellif metinde, kelimenin hem Arapçasını hem de Türkçeleşmiş biçimini (*iki ḳardaş ḳanı*) bir arada kullanmıştır. Sözcüklerin bu tarz iki dilli kullanımlarına örnekler çoğaltılabilir.

Erkeklik bezi olarak adlandırılan, erkek cinsel organının Arapçdaki üç şekli de metinde kullanılmıştır: *ḫuṣṣateyn, beyżateyn* ve *ünṣayan*. Terimlerin bu şekilde yani kendi dillerinde bile farklı adlarla adlandırılması, yazılan eserin aynı zamanda, tıp alanıyla uğraşan kesime hitap ettiğini de göstermektedir.

Metnimizde, halk hekimliğine dahil edebileceğimiz uygulamalar tespit edilmiştir. Tıp metinlerinin dönemlerinin bilimsel çalışmaları olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu tarz bilimsel olmayan (tedavide çeşitli simgeler kullanma, belirli zamanlar vs.) uygulamaların görülmesi, bu tespiti destekler niteliktedir. Tıp metinlerinde bu ve benzeri bilim dışı uygulamaların görülmesi, halk hekimliğine ve dolayısıyla da folklora dair çeşitli bilgiler içermesi bakımından önemlidir.

Tarihî tıp metinlerinde ölçü adları genellikle Arapçadır. Metinde geçen ölçü adlarının çoğu da Arapçadır fakat bunun yanında *barmaḳ, avuç, dutam, ḳaşuḳ, ḳadeḥ* gibi nicelik bakımından netlik göstermeyen ölçü adları da kullanılmıştır.

Metnimizde geçen *mirā* (38b/10), *belteşem* (43a/4), *ibn-i beyān* (86a/9) kelimelerinin anlamları bulunamamıştır.

Metnimizde, adlarla birleşik fiil yapan yardımcı fiiller olarak tespit ettiğimiz bazı yardımcı fillerle, kullanım sıklığı bakımından en fazla olan kelimeler şu şekildedir: bul- yardımcı fiiliyle kullanılan *ḳuvvet bul-* (25 kez), ėt- yardımcı fiiliyle kullanılan *isti'māl ėt-* (29 kez), yine eyle- yardımcı fiiliyle kullanılan *isti'māl eyle-* (11 kez) ve ol- yardımcı fiiliyle kullanılan *ḥāṣıl ol-* (72 kez).

Metnimizde, birleşik fiil yapan toplam 16 yardımcı fiil tespit edilmiştir. Tam yardımcı fiiller arasında ele alınan *yap-* yardımcı fiili ile oluşmuş birleşik fiil, metnimizde tespit edilmemiştir. Birleşik fiillerin oluşma şeklilleri incelendiğinde, birleşik fiillerin çoğunun Arapça kelimelere Türkçe yardımcı fiiller getirilerek oluştuğu görülmektedir.

Metinde geçen ikilemeler incelendiğinde, sadece bir ikileme dışında, diğerlerinin *zarf* olarak kullanıldığı tespit edilmiştir: *vaḳtlu vaḳtsuz* cimā'dan (5a/6). Buradaki ikileme zarf değil *sıfat* görevinde kullanılmıştır.

Metnimizin bir tıp metni olması nedeniyle, söz varlığının belirli bir çerçeveyle sınırlı olduğu yorumunu yapabiliriz. İncelememizde, dil bilgisi ögelerine ait unsurların hepsinin metnimizde geçmeyişi bu tespiti destekler niteliktedir. Örneğin zamirler bahsinde ele alınan şahıs zamirlerinde, teklik 2. şahıs zamiri *sen* ve çokluk 1. şahıs zamiri *siz* metnimizde geçmemektedir. Bu duruma, Hacıeminoğlu'nun edat tasnifinde yer alan (Hacıeminoğlu 1992) *gösterme edatları* ve *cevap edatlarının* metinde tespit edilmeyişi de örnek olarak verilebilir. Yine bu duruma, ek fiilin, EOT'deki öğrenilen geçmiş zaman çekimi olan *-imiş* yapısının metinde kullanılmayışı; buna karşılık, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinin metinde görülmesi (ḳuvvet ḥāṣıl olur-*ıdı,* eger yigid-*ise* tėz ḳocaldur vb.) örnek olarak verilebilir.

Ek fiilin geniş zaman biçimi olan *durur* sadece iki yerde geçmektedir: ṣıfat-ı cevāriş kim mezīd-i menī *durur* (72a/4), fi'l-cümle bu ḥāllüler muḥtāc *dururlar* (32b/10). Metnin genelinde ekleşmiş biçim olan -dUr kullanılmıştır.

Metnimizde, deyimler ve ikilimeler gibi, söz varlığının bir unsuru olan *atasözlerine* rastlanmamıştır. Deyimler ve ikilemelerin, anlatım gücünü arttıran unsurlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, metnimizde kullanım sayılarının fazla olması doğaldır. Müellif, muhatabına anlattıklarına dikkat çekmek için bu iki unsuru mümkün olduğunca kullanmıştır.

Metnimizde geçen bazı kelimelerin farklı yazılışları dikkat çekicidir. Bu farklı kullanımların bir ağız özelliği olması diğer bir deyişle telaffuzu yansıtması gözden uzak tutulmamış, kelimenin metinde geçtiği hâline bağlı kalınmıştır. Bu doğrultuda metinde 80 kelimenin birden çok, farklı biçiminin olduğu tespit edilmiştir. Bu hususta şu örnekleri verebiliriz: ısırġan (5 kez), sırġan (5 kez), ṣırġan (1 kez), sırḳan (1 kez); fınduḳ (6 kez), fındıḳ (1 kez), bınduḳ (1 kez) vb.

Metnimizdeki ikili kullanımlar sadece leksik ögelerde değil, ilgi hâli ekinde de kendisini göstermiştir. Araştırmacılar, ilgi hâli ekinin ünlüsünün EOT döneminde *daima* yuvarlak ünlülü olduğunu belirtmiştir (Korkmaz 2013: 95; Özkan 2013: 114; Gülsevin 2011: 25). İncelediğimiz nüshada ilgi hâli ekinin hem yuvarlak ünlülü, hem de düz ünlülü kullanımları tespit edilmiştir. Ekin yuvarlak ünlülü kullanımlarına bazı örnekler: *ulularınuŋ* ve *re'īslerinüŋ* himmetleri (2b/1), *müslimānlaruŋ* nesli (4a/9) vb. Ekin düz ünlülü kullanımlarına örnekler: *anlarıŋ* ḥuṣūlinde (2b/3), *bögreklериŋ* ḥāli (24b/9) vb. "Çalışmanın Yöntemi" bölümünde de üzerinde durulduğu gibi, müstensihin asıl imlaya sıkı sıkıya bağlı kalmayıp bu imlanın dışına çıkması, müstensihin telaffuzunu yansıtması bakımından üzerinde durulmaya değerdir. Çünkü bu tarz ikili kullanımlar, EOT ve Osmanlı Türkçesinin ana ve alt gruplarının belirlenmesinde birer veri kaynağı olarak kullanılabilir.

Arapça ile birlikte Farsça, Türkçe için bir *verici dil* konumundadır. Metnimizde çeşitli kategorilerde varlığını gösteren Farsça kelimler, inceleme bölümünde ele alınan Hayvan Adları kategorisinde ve Yön, Mesafe, İstikamet Bildiren Adlar kategorisinde kendisini göstermemiştir.

Metnimizin sözlük bölümündeki toplam madde başı sayısı 2631'dir. Bu sayının % 50'den fazlasını (1424) Arapça kelimeler oluşturmaktadır. Bu sırayı, sırasıyla Türkçe, Farsça ve diğer bazı diller takip etmektedir. EOT dil özellikleri taşıyan ilk dönem tıp metinlerinde Türkçe kelime sayısı fazladır. Metnimizde ise Arapça kelimeler Türkçe kelimelere oranla fazladır. Bunun sebebini müellifin iyi derecede Arapça bilmesine, referanslarının tamamının yabancı olmasına ve en önemlisi dönemin bilim dilinin hâlâ Arapça oluşuna bağlayabiliriz.

Metnimizde geçen fiillerin sayısı 246'dır. Madde başı olan fiillerin farklı biçimleri, bu sayıya dahil edilmemiştir. Örneğin, sözlükte madde başı olan dökül- ve dökil- fiili, yapılan sayımda bir kez alınmıştır.

İncelememizin ad kategorisi, ana ve alt başlıklarıyla birlikte 30'dur. Bu kategorilerden elde edilen sayısal verileri, kelimelerin Türkçe ve yabancı olmaları yönünde ikiye ayırabiliriz. Buna göre çoğunluğu Türkçe olan isim kategorileri:

1. Zaman, Yıl, Mevsim, Gün Adları
2. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Adlar
3. Hayvan Adları
4. Hayvanlara Ait Organ, Uzuv ve Salgılar
5. İnsanlara Ait Organ ve Uzuv Adları
6. Asıl Sayılar
7. Üleştirme Sayıları (Tamamı Türkçe)
8. Yön, Mesafe, İstikamet Bildiren Adlar
9. Gündelik Yaşam Ögeleri ile İlgili Adlar

Yukarıda belirtilen kategoriler dışındaki kategorilerde de Türkçe kelimeler bulunmaktadır fakat bu kelimeler sayıca yabancı kelimelerden azdır. Aşağıda belirtilen kategorilerde geçen adların çoğu Arapçadır ve bu kategorilerin hiçbirisinde Türkçe adlara rastlanmamıştır:

1. Hekim Adları
2. Eser Adları
3. Yer Adları

4. Diğer Özel Adlar
5. Tedavi ve Tedavi Süreci ile İlgili Adlar
6. Arapça-Farsça Edatlar ve Zarflarla Kurulan Kalıp Sözler
7. Macun Adları ve Macun Türleri

Özet niteliğinde hazırlanan bu sınıflandırma, metnimizden yola çkarak hangi alanlarda Türkçe kelimelerin ve hangi alanlarda yabancı kelimelerin kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

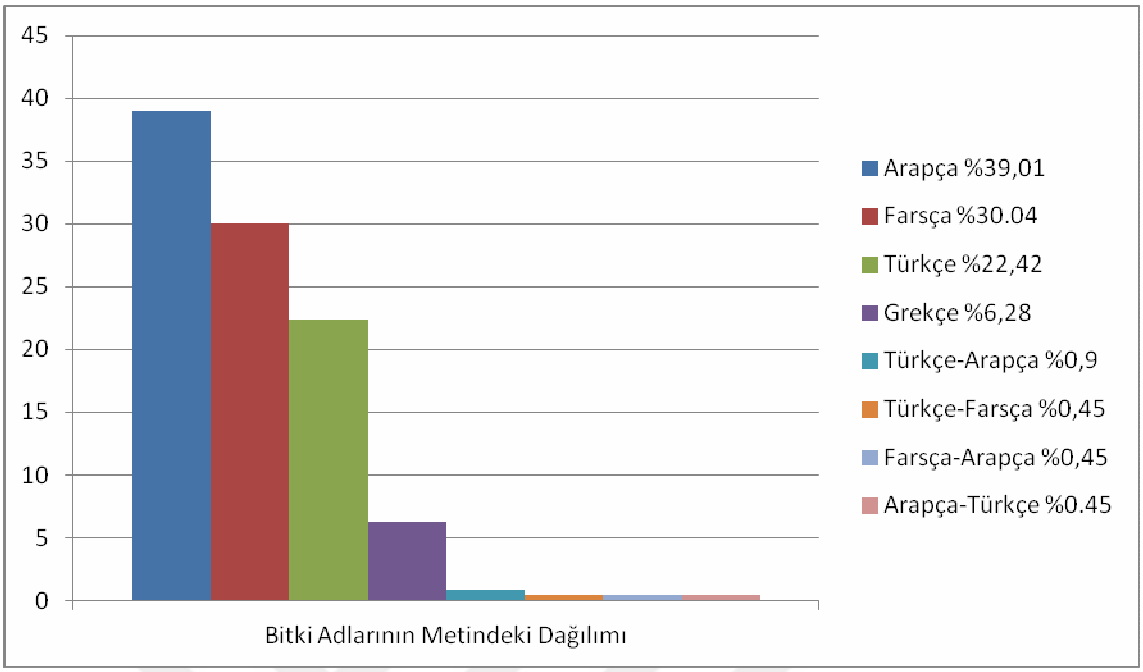

Grafik 1

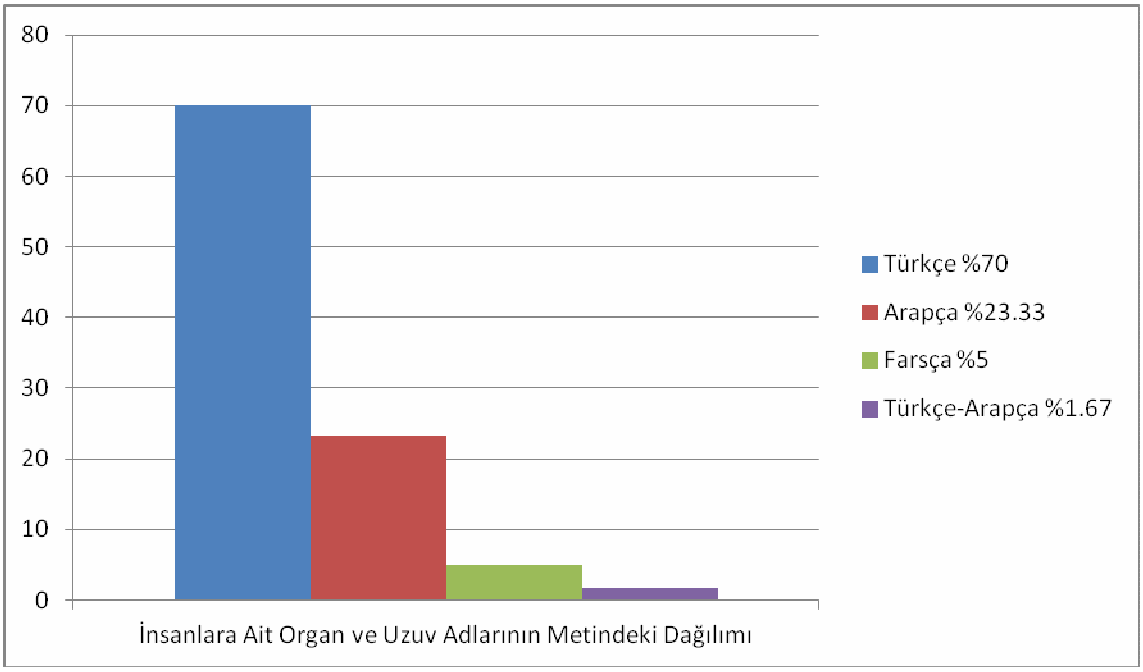

Grafik 2

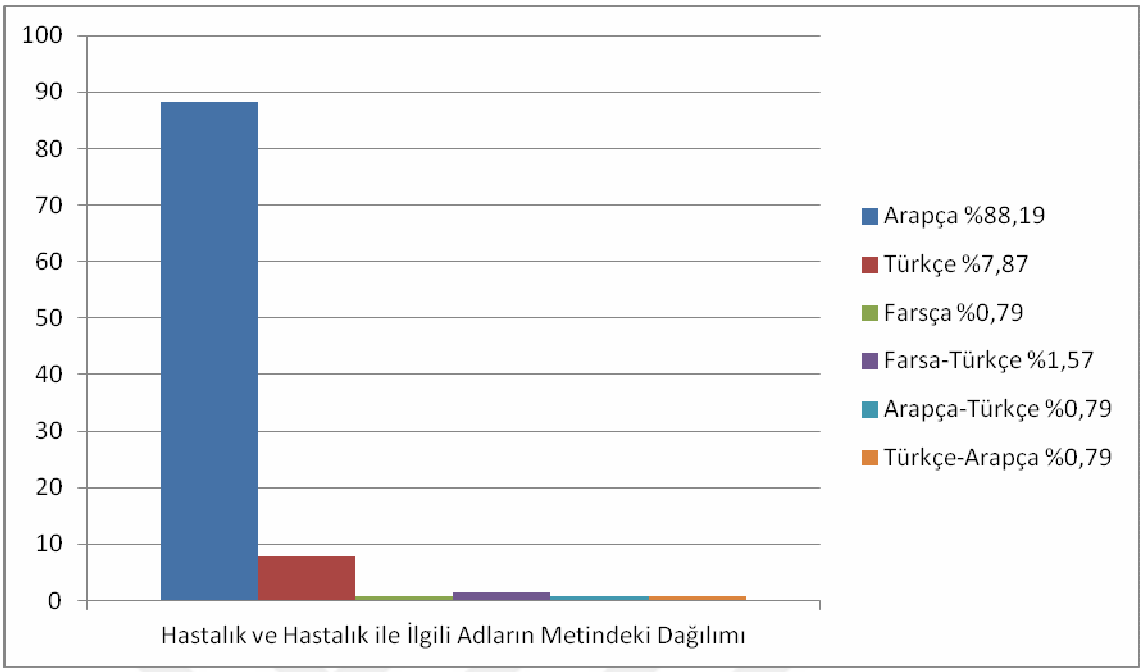
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
Arapça %88,19
Türkçe %7,87
Farsça %0,79
Farsa-Türkçe %1,57
Arapça-Türkçe %0,79
Türkçe-Arapça %0,79
Hastalık ve Hastalık ile İlgili Adların Metindeki Dağılımı

Grafik 3

KAYNAKLAR

Adıgüzel, Ahmet (2015). "Bâhnâmeye Bir Bakış ve Gelibolulu Mustafa Alî'nin Bâhnâmesi". *Turkish Studies. International Periodical Forthe Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 10/8*: 299-322.

Ahterî Mustafa Efendi (2009). *Ahterî-i Kebir (haz. Ahmet Kırkkılıç, Yusuf Sancak).* Ankara: TDK yayınları.

Akar, Ali (2016). *Türk Dili Tarihi.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aksan, Doğan (2006). *Anadilimizin Söz Denizinde.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, Doğan (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim.* III. Cilt. Ankara: TDK Yayınları.

Aksan, Doğan (2010). *Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, Doğan (2014). *En Eski Türkçenin İzlerinde.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, Doğan (2015). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, Doğan (1975-1976). "Eski Türk Yazı Dilinin Yaşıyla İlgili Yeni Araştırmalar". *TDAY* 1975-1976: 133-141.

Aksan, Doğan (1989). "Lengüistik Verilere Göre Türk Yazı Dilinin Yaşı". *TDAY* 1989: 323-329.

Aksoy, Ömer Asım ve Dilçin, Dehri (1996-???). *XII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü.* C: *I-XI* Ankara: TDK Yayınları.

Alper, Ömer Mahir (1999). "İbn Sînâ", TDVİA. C: 20, s. 319-358. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Altıkulaç, Tayyar (1999). "İbnü'l-Cezerî", TDVİA. C: 20, s. 551-557. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Argunşah, Mustafa (1999). *Muhamemd b. Mahmûd-ı Şirvânî Tuhfe-i Murâdî (İnceleme-Metin-Dizin).* Ankara: TDK Yayınları.

Banguoğlu, Tahsin (2015). *Türkçenin Grameri.* Ankara: TDK Yayınları.

Bayat, Ali Haydar (2006). "Osmanlı Devletinde Telif İlk Bahname Alî bin Îshak'ın Bahnamesi [~1430]", *Essays in Honour of Ekmeleddin İhsanoğlu, Volume I, Societies, cultures, sciences: a collection of articles:* 643-662. İstanbul: IRCICA Yayınları.

Bayat, Ali Haydar (2009). *Osmanlı Tıbbında Cinsellik ve Ali bin İshak'ın Bahnamesi [~1430]*. İzmir/Bornova: Ege Üniversitesi Basımevi.

Bayat, Ali Haydar (2010). *Tıp Tarihi*. İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları.

Bayat, Ali Haydar ve Okumuş, Necdet (2004). *Muhammed bin Mahmûd-ı Şirvânî, Mürşid [Göz Hastalıkları]İnceleme-Metin-Dizin-Sözlük*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Bolay, Mehmet N. (1988). *İbn-i Sina.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 915.

Bozkurt, Nahide (2004). "Me'mûn", TDVİA. C: 29, s. 101-104. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Caferoğlu, Ahmet (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü.* Ankara: TDK Yayınları.

Canpolat, Mustafa ve Önler, Zafer (2007). *İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfrede.* Ankara: TDK Yayınları.

Çabuk Çiftoğlu, Arzu (2015). "Türkçedeki Örtmece Sözlerin Oluşum Yolları". *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi 5/4:* 136-160.

Delice, H. İbrahim (2017). *Sözcük Türleri.* İstanbul: Asitan Kitap.

Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine (2014). *Türk Dili El Kitabı.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Demirci, Kerim (2008). "Örtmece (Euphemism) Kavramı Üzerine". *Millî Folklor 77*: 21-34.

Demirci, Kerim (2017). *Kelime Bilgisi El Kitabı.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Devellioğlu, Ferit (1995). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat.* Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dikmen, Aysel ve Bayaz, Ayla (*haz.*) (1993). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü.* C: X, Ankara: TDK Yayınları.

Dilçin, Cem (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: TDK Yayınları.

Doğan, Şaban (2009). *Terceme-i Akrabâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler).* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, Şaban (2010). “Eski Oğuz Türkçesinde Tıp Dilinin Oluşumu ve Özellikeleri”. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish of Turkic Volume 5/1*: 313-373

Doğan, Şaban (2011). “XIV.-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinde Halk Hekimliği İzleri”. *Millî Folklor 89:* 120-132.

Doğan, Şaban (2012). *Ebulfeyz Mustafa Efendi, Risâle-i Feyziyye Fî Ligâti’l-Müfredâti’t-Tıbbiyye.* İstanbul: Değişim Yayınları.

Doğan, Şaban (2013). “Anadolu Türk Tıbbında Bahnameler ve Musa bin Mesud’un Bahname Tercümesi”. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Semih TEZCAN’a Armağan, 13*: 123-138.

Doğruyol, Hasan (1992). “Buhtîşû”, TDVİA. C: 6, s. 378-379. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Duman, Musa (2008). “ Eski Türkiye Türkçesi Devresinde +lA Ekli Zarfların Kullanımı Üzerine”. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish of Turkic Volume 3/3*: 345-355.

Ercilasun, Ahmet Bican (2007). *Makaleler Dil - Destan - Tarih - Edebiyat (haz. Ekrem Arıkoğlu).* Ankara: Akçağ Yayınları.

Ercilasun, Ahmet Bican (2012). *Başlangıçtan Yirminci Yüz Yıla Türk Dili Tarihi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Ercilasun, Ahmet B. ve Akkoyunlu, Ziyat (2015). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lügâti’t-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin).* Ankara: TDK Yayınları.

Ergin, Muharrem (2011). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak Basım, Yayım, Tanıtım.

Fazlıoğlu, İhsan (2003). "Osmanlı Döneminde 'Bilim' Alanındaki Türkçe Telif ve Tercüme Eserlerin Türkçe Oluş Nedenleri ve Bu Eserlerin Dil Bilincinin Oluşmasındaki Yeri ve Önemi". *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi 3:* 151-184.

Gabain, A.V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri.* Çev. Mehmet Akalın. Ankara: TDK Yayınları.

Genç, Reşat (2015). *Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. Yüzyılda Türk Dünyası.* Ankara: TKAE Yayınları, Tarih Araştırmaları Dizisi 02.

Gülensoy, Tuncer (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II.* Ankara: TDK Yayınları.

Gülsevin, Gürer ve Boz, Erdoğan (2013). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Gülsevin, Gürer (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: TDK Yayınları.

Güngör, Ahmet (2006). "Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözler Üzerine". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 29*: 69-93.

Hacıeminoğlu, Necmettin (1992). *Türk Dilinde Edatlar.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

İhsanoğlu, Ekmeleddin (2008). *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi I-IV* (*haz.* İhsanoğlu E, Şeşen R, Bekar MS, Gündüz G, Bulut V.). C: I. Ed. E. İhsanoğlu İstanbul: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi yayınları.

İmer, Kâmile ve Kocaman, Ahmet ve Özsoy, A. Sumru (2013). *Dilbilim Sözlüğü.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

İnalcık, Halil (2003). "Mehmed I", TDVİA. C: 28, s. 391-394. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İnalcık, Halil (2006). "Murad I", TDVİA. C: 31, s. 156-164. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İnalcık, Halil (2006). "Murad II", TDVİA. C: 31, s. 164-172. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kallek, Cengiz (2010). "Şeyzerî, Celâleddin", TDVİA. C: 39, s. 107-109. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Karaağaç, Günay (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü.* Ankara: TDK Yayınları.

Karayaman, Mehmet (2006). "Prof. Dr. Ali Haydar Bayat'ın Hayatı ve Eserleri". *Tarih İncelemeleri Dergisi 2*: 275-292.

Kartallıoğlu, Yavuz (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar).* Ankara: TDK Yayınları.

Kaya, Mahmut (2007). "Râzî, Ebû Bekir", TDVİA.. C: 34, s. 479-485. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2005). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar.* I. Cilt. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2007). *Gramer Terimleri Sözlüğü.* Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi.* Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi.* Ankara: TDK Yayınları.

Köprülü, M. Fuad (2011). *Türk Edebiyatı Tarihi (haz. Orhan Köprülü).* Ankara: Akçağ Yayınları.

Kültüral, Zuhal ve Koç, Aylin (2012). *Dürrü'l-Meknûn (Saklı İnciler)* Dervîş Muhammed bin eş-Şeyh Ahmed el-Ankaravi, Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım. Konya: Palet Yayınları.

Mansuroğlu, Mecdut (1988). "Eski Osmanlıca". *Tarihi Türk Şiveleri.* Çev. Mehmet Akalın. *TKAE Yayınları. Ankara, 1988:* 247-276.

Meninski, Fransciscus á Mesgnien (2000). *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae Lexicon Turcico, Arabico, Persicum (Tıpkıbasım 1680)* I,II,III (*haz. Stanislaw Stachowski, Mehmet Ölmez).* İstanbul: Simurg yayınları.

Murad, Sibel (2014). "Terceme-i Aynü'l-Hayat'ta Halk Hekimliğine Dair Bulgular". *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi 4:* 296-307.

Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Katı (haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs).* Ankara: TDK Yayınları.

Olguner, Fahrettin (1994). "Eflâtun", TDVİA. C: 10, s. 469-476. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Önler, Zafer (1990). "XIV. ve XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri". *Journal of Turkish Studies. (Fahir İz Aramağanı I) 14*: 357-392.

Önler, Zafer (1996). "Türkçede -LA Zarf Eki". *Uluslararası Türk Dili Kongresi Bildirileri 1992. TDK Yayınları. Ankara, 1996: 9-15.*

Önler, Zafer (1998). "XIV-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinin Dili ve Sözvarlığı". *Kebikeç 6:* 157-168.

Önler, Zafer (1999). *Celâlüddin Hızır Paşa Müntahab-ı Şifa II Sözlük.* İstanbul: Simurg Yayıncılık.

Özcan, Abdülkadir (1991). "Bahnâme", TDVİA. C: 4, s. 489-490. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özçelik, Sadettin (2001). *Kitâbü'l-Mühimmât.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Özkan, Mustafa (2009). *Tarih İçinde Türk Dili.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Özkan, Mustafa (2013). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Özkan, Mustafa (2017). *Dil Eksenimiz.* İstanbul: Akademik Kitaplar.

Paçacıoğlu, Burhan (2006). *VIII-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı.* Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Redhouse, Sir James W. (1992). *Turkish and English Lexicon New Edition (Tıpkıbasım 1890).* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sarı, Mevlüt (1982). *El-Mevârid, Arapça-Türkçe Lûgat*. İstanbul: İpek Yayınları.

Sarı, Mustafa (2013). *Esbâb ve 'Alâmât-ı Semerkandî.* Konya: Palet Yayınları.

Steingass, F. (2005). *A Comrehensive Persian-English Dictionary*. *Including The Arabic Words And Phrases To Be Met with in Persian Literature.* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şahin, Hatice (2008). "Tıp Yazmalarının Kelime Kadrosu Üzerine". Konya: *Selçuk Üniversitesi Yayınları: I. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı.* C. 2, s. 1301-1307

Şemseddin Sami (2010*). Kamus-ı Türkî (haz. Paşa Yavuzarslan).* Ankara: TDK Yayınları.

Şeşen, Ramazan (1993). "Câhiz", TDVİA. C: 7, s. 20-23. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

TDK (2012). *Yazım Kılavuzu.* Ankara: TDK Yayınları.

Tezcan, Semih (1977). " 'Marzubân-nâme Tercümesi' Üzerine". *TDAY 1977*: 413-431.

Timurtaş, Faruk Kadri (2005). *Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük).* Ankara: Akçağ Yayınları.

Tulum, Mertol (1980). "-la/-le Ekine Dair". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi 1993: 157-164.*

Turan, Zikri (1996). "Eski Anadolu Türkçesi'nde Ol- Cevherî Fiili". *TDAY: 1996*: 265-289.

Uludağ, Osman Şevki (2010). *Osmanlılar Devrinde Türk Hekimliği.* (*haz. Esin Kahya*). Ankara: TTK Yayınları.

Unat, Ekrem Kadri ve İhsanoğlu, Ekmeleddin ve Vural, Suat (*haz.)* (2004). *Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü.* Ankara: TTK Yayınları.

Uzel, İlter (2002). "Türkçe Bâhnâmeler Hakkında Bir İnceleme". *Kebikeç 13*: 191-205.

Uzel, İlter (2005). *Tuhfetü'l-Müteehhilîn (Evlilik Armağanı) Tabip Mustafa Ebu'l-Feyz (Sadeleştirilmiş metin*). Ankara: Kebikeç Yayınları, Sanat Kitabevi.

Üstüner, Ahat (2009). "Örtmece Sözlerle İlgili Terimler". *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 4/*8: 166-176.

Vardarlı, Emel (*haz.*) (1993). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü.* C: IX, Ankara: TDK Yayınları.

Yağmur, Ömer (2014). "Kitâb-ı 'İlâc-Nâme (1556) Adlı Bir Kemâliyye Nüshası ve Eserin Dili Üzerine". *Türkbilig 28:* 35-75.

Yavuz, Kemal (1983). "XIII.-XVI. Asır Dil Yadigarlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri". *Türk Dünyası Araştırmaları 27:*9-55.

Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük).* İstanbul: Kesit Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas, 31 Ekim 2017'de erişildi.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri, 17 Ekim 2017'de erişildi.

http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/, 28 Eylül 2017'de erişildi.

http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/, 27 Kasım 2017'de erişildi.

EKLER

EK 1: Metnin Çeviri Yazıya Aktarımında Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri

ا	a, e, i, ā	ط	ṭ
ب	b, p	ظ	ẓ
پ	p	ع	ʿ
ت	t	غ	ġ
ث	s̱	ف	f
ج	c	ق	ḳ
چ	ç	ك	k, g, ŋ
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	ẕ	و	v, o, ō, ö, u, ū, ü
ر	r	ه – ھ	h, e
ز	z	ى	y, ı, i, ī, ā, ė
ژ	j	ء	ʾ
س	s		
ش	ş		
ص	ṣ		
ض	ż		